

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΣΕΡΡΩΝ-ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

ΣΕΡΡΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1959

**ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΣΕΡΡΩΝ — ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ**

(Σωματεῖον ἀνεγνωρισμένον δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 12751/1952
ἀποφάσεως Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν)

**ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
1959 — 1961**

Πρόεδρος	ΟΡΕΣΤΗΣ ΠΕΡΔΙΚΑΡΗΣ
Ἀντιπρόεδρος	ΔΗΜ. ΔΟΥΚΑΣ
Γεν. Γραμματεὺς	ΠΕΤΡΟΣ Θ. ΠΕΝΝΑΣ
Ταμίας	ΝΑΤΑΛΗΣ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ
Ἐφορος	ΕΛΕΝΗ Ι. ΠΕΤΡΑΚΟΓΛΟΥ

Σύμβουλοι

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ, ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΧΑΤΖΗΔΙΝΑΣ, ΟΥΜΒΕΡΤΟΣ
ΑΡΓΥΡΟΣ, ΙΑΚΩΒΟΣ ΖΑΓΚΑΡΟΛΑΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΩΓΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΧΑΤΖΗΣΠΑΝΔΩΝΗΣ, ΛΙΖΑ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ, ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ ΠΑΠΑΖΟ-
ΓΛΟΥ, ΚΑΙΤΗ ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΟΥ

Ἐλεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΧΑΣΑΠΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΑΤΖΗΠΑΜΠΟΥΚΑΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Πᾶν ὅτι ἀφορᾷ τὴν Διοίκησιν τῆς Ἑταιρείας, πᾶσα μελέτη πρὸς δημο-
σίευσιν εἰς προσεχεῖς τόμους τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» ὡς καὶ τὰ πρὸς
κρίσιν καὶ ἀναγγελίαν βιβλία, ἀποστέλλονται εἰς τὸν Γενικὸν Γραμματέα κ.
Πέτρον Πένναν καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας ὁδὸς Σταδίου 48, 2ος ὄρο-
φος, τηλέφ. 23.604, Ἀθήνας. Τὰ ἐμβάσματα δι' ἀποστολὴν τόμων θ' ἀπευθύ-
νονται πρὸς τὸν Ταμίαν τῆς Ἑταιρείας κ. *N. E. Πέτροβιτς*, ὁδὸς Ἐμμ. Μπε-
νάκη 67, Ἀθήνας, τηλέφ. 614.877.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΣΕΡΡΩΝ-ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

Τ.Ε.Ι. ΣΕΡΡΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΣΕΡΡΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

ΑΘΗΝΑΙ 1958

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἡ θερμὴ καὶ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ, τῆς ὁποίας ἔτυχον οἱ ἐκδοθέντες δύο πρῶτοι τόμοι τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν», τόσοσ ὑπὸ τῶν εἰδημόνων ὄσον καὶ τοῦ κοινοῦ, μὲ τὸ εὐχάριστον ἀποτέλεσμα τῆς ἐξαντλήσεως τοῦ μεγίστου μέρους αὐτῶν, μᾶς ἐνθαρρύνει τὰ μέγιστα διὰ τὴν τύχην καὶ τοῦ παρόντος Γ' Τόμου.

Ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι τὸ ἔργον ἡμῶν εἶχεν καὶ ἔχει τὴν ἀπήχησιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν προσεδόκα τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ οἱ ἐταῖροι, δὲν ἐφείσθημεν κόπων καὶ δαπανῶν, διὰ νὰ παρουσιασθῇ καὶ ὁ ἀνά χεῖρας τόμος ὀρτιώτερος καὶ εἰς ὕλην καὶ εἰς ἐμφάνισιν.

Ἡ σοβαρότης ἄλλως τε καὶ ἡ σπουδαιότης τῆς προσπάθειάς μας καὶ τῶν σκοπῶν μας προσελκύουν ἤδη ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι περιβάλλουν καὶ παρακολουθοῦν τὴν προσπάθειάν μας μετὰ μεγάλης συμπαθείας καὶ στοργῆς.

Ὁ παρῶν τόμος τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν», παρουσιάζει ἐντελῶς ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον. Διότι συμπύπτουσα ἡ ἔκδοσις τοῦ μὲ τὴν συμπλήρωσιν μιᾶς πενηκονταετίας ἀπὸ τοῦ τυπικοῦ τερματισμοῦ τοῦ Μ α κ ε δ ο ν ι κ ο ῦ Ἀ γ ῶ ν ο ς, τοῦ ὁποῦ σπουδαῖον ἐπίκεντρον ὑπῆρξεν ἡ πόλις καὶ ἡ ὑπαιθρος τῶν Σερρῶν, δίδει εἰς ἡμᾶς τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρουσιάσωμεν διὰ τῶν σελίδων τοῦ πλὴν τῆς ἄλλης παντοίας καὶ ἐκλεκτῆς ἱστορικῆς ὕλης, σπουδαῖα καὶ κρίσιμα ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ σχετικὰς ἱστορικὰς σημειώσεις ἐκλεκτῶν συνεργατῶν, διὰ τὴν περίοδον ἐκείνην, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἓνα τῶν λαμπροτέρων σταθμῶν τῆς ἀπελευθερωτικῆς προσπάθειας τῶν ὑποδούλων τμημάτων τῆς πατρίδος μας.

Θεωροῦμεν ἐξ ἄλλου χρέος μας, νὰ εὐχαριστήσωμεν ὄλους τοὺς συνεργάτας μας διὰ τὴν συμβολὴν των εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρείας, καὶ ὄλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς ὕλικῆς των βοηθείας καὶ ἠθικῆς των συμπαραστάσεως ἐβοήθησαν καὶ βοηθοῦν τὸ ἔργον μας. Ἰδιαιτέρως ἀπευθύνομεν εὐχαριστίας πρὸς τὸν Νομάρχην Σερρῶν κ. Ἀ. Μανουσόπουλον, διότι διὰ τῆς ἐμπνευσμένης ἐγκυκλίου διαταγῆς τοῦ ὑπεγράμμισεν τὴν ὑποχρέωσιν τῶν Κοινοτήτων τοῦ Νομοῦ μας, ὅπως πλουτίσωσι τὰς βιβλιοθήκας των διὰ τοῦ ἀσχολουμένου μὲ τὴν ἔρευναν τῆς πατρῴας ἱστορίας συγγραμμάτων μας, καὶ τὸν Δήμαρχον κ. Βασιλείον Χατζηϊακώβου διὰ τὴν ὕλικὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἑταιρείας μας ὑπὸ τοῦ Δήμου. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι μίᾳ παράγραφος τοῦ προλόγου τοῦ Βου Τόμου ἤγαγεν εἰς παρεξηγήσεις, ἀλλ' ἡ προσωπικὴ ἐπαφὴ τοῦ κ. Δημάρχου μετὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου μας καὶ αἱ ἐκατέρωθεν δοθεῖσαι ἐξηγήσεις, ἦσαν ταύτας τελείως καθόσον ἀνεγνωρίσθη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ὅτι τὰ γραφέντα, ἐγράφησαν καλοπίστως καὶ ἄνευ προθέσεως προσωπικῆς μειώσεως οἰουδήποτε.

Ἀθῆναι 1958

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ 1907

(ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΞΕΝΟΥ ΣΑΚΤΟΥΡΗ)

ΕΚΔΟΣΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ, ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ὑπὸ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΛΑΟΥΡΔΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ὑπὸ

ΠΕΤΡΟΥ ΠΕΝΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αἱ ἐνταῦθα δημοσιευόμεναι ἐκθέσεις περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος εἰς τὰς περιοχὰς Σερρῶν καὶ Μελενίκου προέρχονται ἀπὸ τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ὅπου ἀπόκεινται ἀντίγραφα ὅλων τῶν προξενικῶν ἐκθέσεων περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος εἰς τὰς περιοχὰς τῆς Κεντρικῆς, Δυτικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Αἱ ἐνταῦθα δημοσιευόμεναι ἐκθέσεις ἐλήφθησαν κατ' ἐπιλογὴν ἐκ τῶν ἐκθέσεων, ἃς εἶχεν ὑποβάλει κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν τῷ προξενεῖῳ Σερρῶν παραμονῆς του ὁ τότε πρόξενος Σακτούρης. Διὰ τὴν ἐπιλογὴν ὡς κριτήριον ἐχρησιμοποιήθη τὸ περιεχόμενον τῶν ἐν λόγῳ ἐκθέσεων, προτιμηθειῶν ἐκείνων αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν γενικώτερον ἐνδιαφέρον. Αἱ μὴ δημοσιευόμεναι ἐνταῦθα ἐκθέσεις, πολλὰ περιορισμέναι ἀριθμητικῶς, θὰ δημοσιευθοῦν ἀργότερον κατὰ τὴν πλήρη ἔκδοσιν ὅλων τῶν προξενικῶν ἐγγράφων περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος.

Κατὰ τὴν ἔκδοσιν παρελείφθησαν αἱ ὑπηρεσιακαὶ ἐνδείξεις τῶν ἐγγράφων, ὡς καὶ ὁ παραλήπτης καὶ ὁ ἀποστολεύς, οἱ ὅποιοι εἶναι πάντοτε τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν (παραλήπτης) καὶ ὁ πρόξενος Σερρῶν Σακτούρης (ἀποστολεύς). Ἐπίσης πρὸς ἀποφυγὴν αὐξήσεως τῆς τυπωτέας ὕλης, παρελείφθησαν ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων μερικὰ ἀποσπάσματα, τὰ ὅποια δὲν παρουσιάζουν γενικώτερον ἐνδιαφέρον. Αἱ παραλείψεις αὐταὶ δηλοῦνται διὰ σιγμῶν.

Αἱ περιορισμένης ἐκτάσεως εἰς τὸ τέλος τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐγγράφων σημειώσεις ἐτέθησαν διὰ νὰ διαλευκάνουν διάφορα σημεῖα τῶν ἐγγράφων, πρὸς διευκόλυνσιν δὲ τῶν ἐρευνητῶν προσέθεσα καὶ λεξιλόγιον τῶν τοπωνυμιῶν καὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων. Τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐν τοῖς ἐγγράφοις ἱστορικῶν στοιχείων τὴν ἀνέλαβε, κατὰ παράκλησίν μου, μετὰ πολλῆς προθυμίας ὁ φίλος κ. Πέτρος Θ. Πέννας, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱστορικὸς τῶν Σερρῶν, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ πολυάριθμοι καὶ λίαν ἀξιόλογοι ἱστορικάι του περὶ τῶν Σερρῶν ἐργασίαι.

Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 1957

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πεντήκοντα ἀκριβῶς ἔτη συμπληροῦνται ἐφέτος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου ἀνακήρυξιν τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος εἰς τὰς 11 Ἰουλίου τοῦ 1908 ἐτεροματίσθη τυπικῶς ὁ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἀγὼν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὁ γνωστὸς ὡς «Μακεδονικὸς Ἄγών».

Συνήθως ὁμιλοῦντες καὶ γράφοντες περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἄγῶνος ἐννοοῦμεν, ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς τοῦλάχιστον πλευρᾶς, κυρίως τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1903-1908. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος πρὸ τῆς μακροχρονίου, πείσμονος, ὑπούλου καὶ μεθοδικῆς διεισδύσεως ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον τῶν Βουλγαρικῶν συμμοριῶν καὶ τῆς ἐγκληματικῆς καὶ ἀδιστάκτου δραστηριότητός των, ἐπὶ σκοπῷ ὅπως διὰ παντὸς θεμιτοῦ καὶ ἀθεμίτου μέσου ἀλλοιώσουν, πρὸς ὄφελός των, τὸν ἐθνολογικὸν χαρακτῆρα τῆς Μακεδονίας, ἠναγκάσθη, ἐκ τῶν πραγμάτων πλέον, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἕως τότε μοιρολατρικὴν του στάσιν καὶ νὰ ὀργανώσῃ καὶ αὐτὸ τὴν ἔνοπλον ἀμυνάν του μὲ τὰ ἐκ τῶν περιστάσεων ἐπιβαλλόμενα μέτρα.

Καὶ ἦτο πλέον καιρὸς. Διότι ἡ ἀπὸ τοῦ 1850 ἀρξαμένη κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τῶν Πανσλαβιστῶν, μετέπειτα δὲ ἀναφανδὸν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμὸν προσπάθεια ἐκσλαβισμοῦ τῆς Μακεδονίας, εἶχεν ἀποβῆ, ἀντιστάσεως μὴ οὔσης, ἄκρως ἐπικίνδυνος διὰ τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ ἰδίᾳ τῶν βορείων αὐτῆς ἐπαρχιῶν.

Οἱ Βούλγαροι πεισθέντες ὅτι διὰ τῆς ἀπλῆς προπαγάνδας ἦτο ἀνέφικτος ὁ σκοπὸς των, ἤρχισαν πολὺ πρὸ τοῦ 1900 ὀργανοῦντες ἐνόπλους συμμορίας κομιτατζήδων. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὅμως τοῦ 1901 ἀθρόα καὶ ἀπροσημάτιστος ἐκδηλοῦται ἡ εἰσροὴ βουλγαρικῶν συμμοριῶν πρὸς νότον καὶ κατακλύζει τὰ βόρεια τοῦ Σαντζακίου Σερρῶν, ἦτοι τὴν ἐπαρχίαν Ροζλοκίου, Μελενίκου, Νευροκοπίου καὶ Πετριτσίου, αἱ ὁποῖαι καθίστανται ἐν ταῦτῳ καὶ ὀρημητήρια διὰ τὰ πρὸς τὰ νοτιότερα καὶ ἰδίως πρὸς Θεσσαλονίκην καὶ τὴν πεδιάδα τῶν Σερρῶν διείσδυσιν. Τότε κυρίως ὀλοκληροῦνται καὶ ἡ ὀργάνωσις τῆς Κεντρικῆς Ἀρχῆς τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου ἀνὰ τὸ Σαντζακίον Σερρῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐξ Ἐφλάκ καταγομένου καὶ Ἰβετοῦς τὴν ἡλικίαν Γιάννη Σανδάσκη, μέλη τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ κατὰ τόπους ἀρχηγοὶ κομιτατζηδικῶν συμμοριῶν.

Τοιοῦτοι τοπικοὶ ἀρχηγοὶ ἀναφέρονται οἱ ἀρχικομιτατζήδες Τζιόδομιρ, Ναζάρτσεφ ἐκ Σλίμνας τῆς Βουλγαρίας. Ὁ Ἀλέξανδρος Ποϊτιῶφ ἐπίσης ἐκ Βουλγαρίας. Ὁ Σίτσο Ἀτσεφ, δρῶν εἰς τὴν περιφέρειαν Σιδηροκάστρου.

Ὁ μόλις εἰκοσαετής ἀρχικομιτατζής Χρήστος Ἀθανάσωφ Τάσκακς πρώην δημοδιδάσκαλος ἐκ τοῦ χωρίου Βάρνης τοῦ Μελενίκου γνώστης ἀπαισίτως τῆς Ἑλληνικῆς, ὁ ὁποῖος μαζί μὲ τοὺς συνεργάτας του ἀρχικομιτατζήδες Ντίνον Ἀραμπαιζήν, Κώστα Γιάντσεφ καὶ Δημήτρη Γκόρνο ὑπῆρξεν ὁ φόβος, ὁ τρόμος καὶ ἡ μάλιστα τῶν χωρίων τῆς Σερραϊκῆς πεδιάδος.

Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Νευροκοπίου ἀναφέρεται ὁ Πέτρε Μήλεφ ἐκ Ροδομιρ τῆς Βουλγαρίας μὲ τοὺς ὑπαρχηγούς του Ἀϊκονῶφ καὶ Ἀρναούτωφ καὶ τέλος ὁ ἀρχικομιτατζής τοῦ Καζὰ Ροσλοκίου Γκιόρκη Πετρόφσκι καὶ ὁ Μπακάλωφ πιέζων μὲ τοὺς 15 κομιτατζήδες του περὶ τὰ ὀκτώ χωρία τῆς Τουρκοβουλγαρικῆς μεθορίου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, δηλαδή τοῦ 1901, εἰς τὸ Σαντζάκιον μόνον τῶν Σερρῶν ἔδρων περὶ τὰς 10 συμμορίαὶ μὲ 150-200 ἄνδρας, αὐξανόμεναι συνεχῶς κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν καθίστατο ὀλοὸν καὶ δεξιότερος.

Διὰ τὴν ἔνοπλον ὀργάνωσιν τῆς Ἐθνικῆς μας Ἀμύνης κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν βραδύτερον συγκροτηθεισῶν ἀνταρτικῶν μας ὀμάδων, ἐλάχιστα ἔχουν γραφῆ. Ὅσα δὲ ἐγράφησαν ἐμφανίζονται ἀποσπαστικά καὶ ἐν εἴδη ἀπομνημονευμάτων κυρίως ἀτόμων, τὰ ὁποῖα προσωπικῶς συμμετέσχον τοῦ Ἀγῶνος τούτου. Ἐξ ἄλλου καὶ οἱ μέχρι τοῦδε ἀσχοληθέντες μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, ἠσχολήθησαν κυρίως μὲ τὴν ἐμφάνισιν, ὀργάνωσιν καὶ δρᾶσιν τῶν ἀνταρτικῶν μας ὀμάδων εἰς τὴν Δυτικὴν κυρίως Μακεδονίαν, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη καὶ καθηγιασθῆ μὲ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ Παύλου Μελά.

Περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ Ἀγῶνος, τοῦ ὁποίου Κέντρον καὶ ὀρηγήριον ὑπῆρξεν ἡ πόλις τῶν Σερρῶν, πλὴν γενικοτήτων τινῶν παρεπιπτόντως καὶ σποραδικῶς σημειουμένων ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων, δὲν ὑπάρχει μέχρι τῆς στιγμῆς τοῦλάχιστον ἰδιαιτέρα εἰδικὴ καὶ πλήρης ἐπὶ τοῦ θέματος ἱστορικὴ μελέτη. Μολονότι τόσον ἡ Βουλγαρικὴ ἀπὸ βορρᾶ πίεσις ἐπὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅσον καὶ ἡ ἐξ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἀντίδρασις καὶ ἐξουδετέρωσις τῆς Βουλγαρικῆς ἐνόπλου δράσεως παρουσιάζει ἰδιάζον ἐνδιαφέρον, ἀφ' ἐνὸς διὰ τὰ ἐπιτευχθέντα ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς καὶ κυρίως διὰ τὰς τρομερὰς συνεπειάς, τὰς ὁποίας θὰ συνεπήγετο ἡ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τῆς Μακεδονίας τυχὸν ἐπικράτησις τῶν βουλγαρικῶν ἐπιδιώξεων.

Τὸ ὄνειρον τῶν Βουλγάρων ὑπῆρξεν ἀείποτε οὐχὶ κυρίως ἡ ἀπόκτησις αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν τῆς ἐνδοχώρας, ἡ ὁποία κακῶς ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τῆς ἀνατραπέσις Συνθήκης τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ὡς χῶρος Βουλγαρικὸς, ἀλλὰ ἡ πάση θυσίᾳ διὰ ταύτης ἀπόκτησις ἐπαφῆς μὲ τὸ γαλανὸν Αἰγαῖον. Καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας τῆς συντομωτέρας δηλαδή πρὸς τὸ Αἰγαῖον ὁδοῦ ἔρριψαν ὅλον τὸ βάρος τῆς δράσεώς των.

Τὸ Βουλγαρικὸν τοῦτο ὄνειρον δὲν ἐπραγματοποιήθη λόγῳ τῆς ἀξιοθαυμάστου ψυχικῆς ἀντοχῆς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἣτις ἐστάθη ἂν ὄχι ὁ μοναδικὸς καὶ ἀποκλειστικὸς πάντως ὁ ἀποφασιστικώτερος παράγων τῆς ματαιώσεως τῶν βουλγαρικῶν σχεδίων. Διότι ὡς γνωστὸν ἡ ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος βοήθεια πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους Μακεδόνας ἦλθε πολὺ βραδύτερον καὶ ὅταν ἡ κατάστασις ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω.

Ἡ δημοσίευσις ὅθεν τῶν ἐκθέσεων τοῦ Προξενίου Σερρών προσλαμβάνει ἰδιαιτέραν ἐντελῶς ἱστορικὴν σημασίαν καὶ ἐπικαιρότητα, σήμερον ὅποτε ἀκριβῶς συμπληροῦνται πενήτηκοντα ἔτη ἀπὸ τῆς τυπικῆς λήξεως αὐτοῦ. Λέγομεν δὲ τυπικῆς, διότι εἶναι κοινὸν μυστικόν, προσμαρτυρούμενον ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν μετέπειτα γεγονότων, ὅτι ἡ Βουλγαρία ὑπὸ οἰονδήποτε καθεστῶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν παρητήθη, ἀλλὰ συνεχίζει μέχρι καὶ τῶν ἡμερῶν μας μὲ ἐπιμονὴν καὶ πείσμα, ὑπὸ ἄλλας βεβαίως μορφὰς καὶ ἄλλα συνθήματα, τὴν προσπάθειάν της νὰ ἐπιτύχη τὸν ἀντικειμενικὸν της σκοπὸν, τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς κατακτίσεως καὶ ἐκβουλγαρισμοῦ τῆς Μακεδονίας.

Ἡ διάλυσις τῆς ἑλληνοβουλγαρικῆς συμμαχίας καὶ ὁ πόλεμος τοῦ 1913. Ἡ εἰσβολὴ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ κατάληψις αὐτῆς ἐλέῳ ξένων στρατευμάτων κατὰ τὸ 1915 καὶ κατὰ τὸ 1941. Ἡ διακήρυξις τῆς ἐνσωματώσεως τῆς ὑπ' αὐτῶν καταληφθείσης περιοχῆς τῆς Μακεδονίας εἰς τὸ βουλγαρικὸν κράτος. Ἡ ἔναντι τοῦ πληθυσμοῦ αἰσχρὰ διαγωγὴ κατ' ἀμφοτέρας τὰς βραχείας κατοχικὰς περιόδους. Αἱ ἔξαφανίσεις καὶ δολοφονίαι προκρίτων. Αἱ ὁμαδικαὶ καὶ βίαιαι ἀπαγωγαὶ καὶ εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα χρησιμοποίησις τοῦ ἀνθρώπου τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονικῆς νεότητος, ὅποθεν ἐλάχιστοι ἐπέζησαν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰς ἐστίας των, οὐδὲν ἄλλο φανερῶνουν, εἰμὴ ὅτι οἱ Βούλγαροι ἦσαν καὶ εἶναι ἀδιόρθωτοι καὶ ἀμετανόητοι.

Διὰ τοῦτο ἡ ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ «Ἐταιρεία Σερρών καὶ Μελενίκου» ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας της πρὸς τὸ Ἰδρυμα Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, τῆς Ἐταιρίας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, καὶ πρὸς τὸν ἐπαξίως διευθύνοντα αὐτὸ κ. Βασίλειον Λαούρδαν, τὸν σοφὸν καὶ ἀκούραστον μελετητὴν τῆς προγονικῆς πνευματικῆς μας κληρονομίας, διότι ἠθέλησαν ἀπὸ τῶν σελίδων τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» νὰ ἔλθωσι τὸ πρῶτον εἰς τὴν δημοσιότητα αἱ ἐκθέσεις τοῦ Προξένου Σερρών, τοῦ ἀειμνήστου Ἀντωνίου Σακτούρη, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν πολυτιμώτατον ἱστορικὸν ὑλικόν, καὶ διὰ τῶν ὁποίων ρίπτεται ἰσχυρὰ δέσμη φωτὸς εἰς τὸ σκότος μιᾶς περιόδου, ἀνεπαρκῶς ἐρευνηθείσης καὶ μελετηθείσης μέχρι σήμερον.

Τοιοιουτρόπως ὁ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ διαυγῆ καὶ ἀξιόπιστον πηγὴν πληροφοριῶν πρώτης χειρός, τὰς οὐσιώδεις ἐκείνας λεπτομερείας καὶ τὸ ἀδιάβλητον καὶ ἀδιαφιλονίκητον ὑλικόν, διὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ πίνακος, τῆς περιόδου ἐκείνης, τῆς τόσον σπουδαίας δι' ὅλοκληρον τὸ ἔθνος.

Διότι πιστεύει ἀκραδάντως ὁ χαράσων τὰς γραμμὰς ταύτας ὅτι, ἂν ὁ πρόσφατος τότε κρητικὸς ἀγὼν εἶχεν ὡς εὐτυχῆ συνέπειαν καὶ εὐχάριστον ἀποτέλεσμα τὴν Ἑνωσιν τῆς Μεγαλονήσου μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐπαύξησιν τῶν ὀρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τοῦ πληθυσμοῦ της, ὁ ἐν Μακεδονίᾳ ἀγὼν εἶχε τὴν ἔννοιαν, διὰ μὲν τὸν Μακεδονικὸν Ἑλληνισμόν, τῆς ἀποτροπῆς τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ ἐκβουλγαρισμοῦ καὶ τῆς διασώσεώς του ἀπὸ τὸν τέλειον καὶ βέβαιον ἀφανισμόν, διὰ δὲ τὸν ὑπόλοιπον Ἑλληνισμόν τοῦ ἀνασχετικοῦ φράγματος, πρὸ τοῦ κατερχομένου σλαβικοῦ χειμάρρου, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον ἀπεφεύχθη ὁ Ἐθνικὸς μαρασμὸς καὶ ἡ μετατροπὴ τῆς νοτίου Ἑλλάδος εἰς ἓν μικρὸν κρατίδιον ἀρχαιολογικοῦ καὶ τουριστικοῦ μόνον ἐνδιαφέροντος.

Εἰς τὰς παραδοθείσας εἰς ἡμᾶς καὶ δημοιευομένας κατωτέρω ἐκθέσεις τοῦ προξένου Σερρῶν Ἀντωνίου Σακτούρη (ὑπ' ἀριθ. 2-59) καὶ αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1905-1907, ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον ὅπως προτάξωμεν τὴν ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1905 ἐκθεσιν τοῦ προξένου Ἀθαν. Στουρνάρα, φρονοῦντες ὅτι οὕτω ὁ ἀναγνώστης τῶν πολυτίμων τούτων ἐγγράφων σχηματίζει ὁπωσοῦν πληρεστέραν τὴν εἰκόνα τῆς δραματικῆς φυλετικῆς πάλης, ἣ ὁποῖα διεξήχθη τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὸ Σαντζάκιον Σερρῶν μὲ ἐπίκεντρον τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν. Μολονότι δὲ ἡ δρᾶσις καὶ τὸ πλῆθος τῶν βουλγαρικῶν κακουργημάτων δὲν ἐξαντλεῖται ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν, πείθεται πᾶς τις, ὅτι καὶ τὰ ἐξ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ληφθέντα μέτρα κατὰ τῶν Βουλγάρων πρακτόρων καὶ τῶν δολοφόνων ἦσαν ἐπιβεβλημένα ἐκ τῶν πραγμάτων ὡς μέτρον ἀμύνης.

Τὸ πρῶτον καὶ κύριον συμπέρασμα τὸ ὁποῖον ἀποκομίζει κανεὶς ἐκ τῆς μελέτης τῶν δημοσιευομένων προξενικῶν ἐκθέσεων, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Σερρῶν μέχρι καὶ τοῦ 1905 τοῦλάχιστον οὐδεμία Ἑλληνικὴ ἔστω καὶ ὑποτυπωδῶς ὀργανωμένη ἔνοπλος δμάς ὑφίστατο εἰς ἀντιπερίσπασμόν τῶν ἐνόπλων ὀρδῶν, αἱ ὁποῖαι κατέκλυζον ἤδη τὰ βόρεια διαμερίσματα τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ ἐν πολλοῖς τὴν Σερραϊκὴν ὑπαιθρον. Εἶναι δὲ ἀπορίας ἄξιον πῶς ὁ τότε πρόξενος Στουρνάρας, ἐνῶ διεβίβαζεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν πληροφορίας ὡς αἱ διὰ τῆς δημοσιευομένης ὑπ' ἀριθ. 1 ἐκθέσεώς του, περὶ ἀθρόας καθόδου Βουλγαρικῶν συμμοριῶν, δὲν συνεκινεῖτο ὅσον ἔπρεπε καὶ δὲν συνεβούλευε τὴν λῆψιν ἀναλόγων καὶ ἀντιστοίχων ἀμυντικῶν μέτρων καὶ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς.

Τὸ πρᾶγμα ὁμως δὲν μᾶς ξενίζει, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὁ Στουρνάρας ἦτο μὲν ὡς ἄνθρωπος συμπαθέστατος κατὰ τὰ ἄλλα, ἀλλὰ ἦτο καὶ διπλωματικὸς ὑπάλληλος τῆς παλαιᾶς σχολῆς καὶ αἰχμάλωτος τῶν παλαιῶν ἀντιλήψεων.

Εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ νομοῦ Σερρῶν ἦτο σταθερὰ καὶ ἀκλόνητος, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐθεώρει

τελείως περιττὸν τὸν σχηματισμὸν ἀνταρτικῶν σωμάτων, ὑπολογίζων εἰς τὴν ἀμοιβαίαν κατανόησιν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων καὶ τὴν ὑποστήριξιν αὐτῶν.

Βεβαίως ἡ περὶ ὑπεροχῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σερρῶν ἀντίληψις τοῦ Στουρνάρα δὲν ἦτο ἀβάσιμος. Δὲν προέβλεπον ὁμως καὶ δὲν ὑπελόγησεν οὔτε τὴν βουλγαρικὴν ἀποφασιστικὴν φύσιν, οὔτε τὴν τουρκικὴν δολιότητα, ἡ ὁποία ἦτο ἀπόρροια ἀφελοῦς πολιτικῆς καὶ ἐν αὐτῷ σφαλερᾶς ἐκτιμήσεως τοῦ ἀλληλοεξοντωτικοῦ πολέμου τῶν Χριστιανικῶν πληθυσμῶν.

Ἡ στάσις τῶν Τούρκων ἄλλως τε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διαμάχης μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπροκαλύπτου ἀνοχῆς εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν βουλγαρικῶν ὀργῶν, δεικνύουσιν ὅτι οὗτοι ἔρμαιον σκοτεινῶν ἐπιρροῶν, δὲν εἶχον ἀντιληφθῆ τὸ τί ἀκριβῶς ἐτεκταίνοτο εἰς τοὺς κόλπους τῆς αὐτοκρατορίας καὶ εἰς βάρος αὐτῆς.

Παίζοντες «ἐν οὔ παικτοῖς» ὑπεστήριζον τοὺς Ἕλληνας ὅταν ἔβλεπον αὐτοὺς καμπτομένους πρὸ τῶν βουλγαρικῶν πιέσεων, διὰ νὰ τοὺς καταδιώξουν ἀπηνῶς, ὅταν ἔβλεπον ὅτι ἡ πλάστιγξ ἔκλινε πρὸς τὸ μέρος των. Ἡ δῆθεν συμπάθεια τῶν Τούρκων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἀμυναν ἦτο μῦθος. Ὅπου δὲ αὕτη ἐξεδηλώθη ἦτο τελείως ἰδιοτελής καὶ *sui generis*. Διότι ὡσάκις ἐζητεῖτο ἡ προστασία τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, αὕτη ἢ δὲν ἔφθανε ποτέ, ἢ, ὡσάκις ἔφθανε, ἦτο πλέον ἀχρηστος, διότι τὸ κακὸν εἶχε ἤδη συντελεσθῆ. Πολλάκις δὲ καὶ ἐπιζημία. Διότι ἀντὶ προστασίας οἱ Ἕλληνες ὑφίσταντο διώξεις καὶ ἐκ τῆς τουρκικῆς πλευρᾶς, ὡσάκις δὲν ἀνευρίσκοντο οἱ πραγματικοὶ δοῦνται τῶν ἐγκλημάτων καὶ τῶν ἐμπρησμῶν.

Ὁ Στουρνάρης δυστυχῶς ὑπερετίμα τὸν τουρκικὸν παράγοντα. Αἱ δὲ μετὰ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν συχναὶ ἐπαφαί του καὶ σχέσεις του, τὸν ἔφερον ἀντιμέτωπον πρὸς τοὺς Γάλλους ἀξιωματικοὺς τῆς μεταρρυθμιστικῆς ἀποστολῆς. Εἰς τὴν πολιτείαν δὲ αὐτοῦ ἐν γένει ὀφείλεται κατὰ μέγα τοῦλάχιστον μέρος ἡ δημιουργηθεῖσα διὰ τοὺς Ἕλληνας δυσάρεστος κατάστασις καὶ ὁ ἀπροκάλυπτος φιλοβουλγαρισμὸς τοῦ τε ἀρχηγοῦ τῆς ἀποστολῆς ἀντισυνταγματάρχου Βεράν καὶ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ ἀξιωματικῶν Φουλὸν καὶ Κομποκάσσο. Τὴν κατάστασιν ταύτην δὲν ἠδυνήθη, παρὰ τὰς ἐπιμόνους προσπάθειας καὶ τὴν πολιτικότητά του, οὔτε ὁ Σακτούρης βραδύτερον νὰ ἀμβλύνη.

Αὕτη ἦτο εἰς τὰς Σέρρας ἡ κατάστασις κατὰ τὸ 1906. Χαρακτηρίζεται 1) ἀπὸ ἔλλειψιν σοβαρᾶς πολιτικῆς καὶ ἐνόπλου ὀργανώσεως καὶ καταλήλων καὶ ἐμπειροπολέμων ἀρχηγῶν, 2) ἀπὸ ἀδράνειαν τῶν ὑπευθύνων, στηριζομένων εἰς σφαλερὰν αἰσιοδοξίαν καὶ αὐτοπεποίθησιν εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ εἰς τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ἀντοχὴν καὶ ἀντίδρασιν καὶ τέλος 3) ἀπὸ μίαν ἀτμόσφαιραν τόσον τουρκικῆς ὅσον καὶ εὐρωπαϊκῆς διαθέσεως ἐναντι τῶν Ἑλλήνων, ἡκιστα εὐνοϊκὴν, ἢ μᾶλλον ἐκδήλωσιν ἐχθρικὴν.

Ἐ τούτοις τὰ πράγματα ἤλλαξαν ἄρδην ὅψιν εὐθύς ὡς ἐτοποθετήθη εἰς τὸ Πιρῶν Σερρῶν ὡς Πρόξενος ὁ Ἀντώνιος Σακτούρης. Ἡ εἰς τὸ

Προξενεῖον Σερρών μετάθεσις του ἐκ τοῦ Προξενίου Σκοπίων συνέπεσε μὲ τὴν συντελεσθεῖσαν μεταβολὴν εἰς τὸ Γενικὸν Προξενεῖον Θεσ)νίκης, ὅπου ὁ Λάμπρος Κορομηλᾶς ἀντικατέστησε τὸν Εὐγενειάδην καὶ τὸ ἡττοπαθὲς πνεῦμα ἐκείνου.

Ἡ στατικὴ καὶ μοιρολατρικὴ ἀντιμετώπισις τῆς βουλγαρικῆς δράσεως ἐγκατελείφθη. Νέα ἐντελῶς γραμμὴ ἐχαράχθη, δυναμικῆς ἀντιδράσεως καὶ ἐνόπλου ἀμύνης.

Γνώσις τῶν Μακεδονικῶν προβλημάτων ὁ Σακτούρης ἐκ τῆς θητείας του εἰς τὸ Προξενεῖον Σκοπίων ἐπέισθη ὅτι μόνον ἡ δημιουργία ὑπολογισίμου ἐνόπλου ἀντιπάλου δέους ἦτο δυνατόν νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν βουλγαρικὴν τρομοκρατίαν καὶ τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἀθῶων καὶ ἀνυπερασπίστων κατοίκων τῆς ὑπαίθρου καὶ αὐτὴν ἐπιμόνως εἰσηγεῖτο εἰς τὸ κέντρον. Γόνος ἐξ ἄλλου τῶν γνωστῶν οἰκογενειῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 Σακτούρη καὶ Κριεζῆ, μὲ ἀριάν νομικὴν κατάρτισιν τὴν ὁποίαν ἔλαβε εἰς τὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Ἑλβετίας καὶ μὲ σοβαρὰν διπλωματικὴν πείραν λόγφ προὔπηρεσίας του εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν καὶ τὸ Γενικὸν Προξενεῖον Ἀλεξανδρείας, διεπνέετο ἀπὸ ἀγωνιστικὴν διάθεσιν, ἡ ὁποία συνέβαλε σπουδαίως εἰς τὸ νὰ δοθῇ ὁ ἐθνουσιώδης παλμὸς καὶ νὰ διοχετευθῇ πνοὴ δραστηριότητος εἰς τὴν νευραλγικὴν αὐτὴν περιοχὴν τῆς Μακεδονίας, ἡ ὁποία ἔλειπε τὸν καιρὸν τῶν προκατόχων του. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ἐκλεκτὸν ἐπιτελεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποφασιστικὸν καὶ σπουδαῖον λόγον ἔπαιξε τότε ὁ ὡς γραμματεὺς τοῦ Προξενείου ὑπηρετῶν καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Νοῦτσο» ἐμφανιζόμενος νεαρὸς ὑπολοχαγὸς Δημοσθένης Φλωριάς, ἐντεταλμένος διὰ τὴν καθοδήγησιν καὶ ὁργάνωσιν τῶν ἐνόπλων ὁμάδων, ὁ Καψαμπέλης καὶ ἡ περὶ τὸν Μουσικογυμναστικὸν Σύλλογον «Ὁρφεὺς» πατριωτικὴ ὁργάνωσις, τῆς ὁποίας μέλη ἦσαν ὅ,τι ἐκλεκτὸν εἶχε τότε νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Σεραϊκὴ Κοινωνία.

Μολονότι αἱ δημοσιευόμεναι ἐκθέσεις δὲν κλείνουν τὴν πλήρη σειρὰν τῶν ἐξαπολυθεισῶν ἐκ Σερρών ὑπὸ τοῦ προξένου Σακτούρη πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, εἶναι ὅμως ἀρκεταὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇ καὶ ὁ μέσος ἀναγνώστης τὴν ἐργατικότητα τοῦ ἀνθρώπου, τὴν σωφροσύνην του τὴν πείραν του καὶ τὸν δυναμισμόν του.

Διαβλέπει κανεὶς εἰς κάθε γραμμὴν τὸν διορατικὸν διπλωμάτην, τὸν γνωρίζοντα τὴν οὐσίαν τῶν δημιουργουμένων προβλημάτων καὶ τὸν συμβουλεύοντα τὰ πρέποντα. Ἐμπνέων καὶ ἐμπνεόμενος κατώρθωσε κατὰ τὴν ταραχώδη ἐκείνην ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀγὼν ἦτο εἰς τὸ δξύτατον σημεῖον, νὰ ἀντεπεξέλθῃ μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα εἰς μίαν δύσκολον στιγμὴν διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, κατὰ τρόπον ὥστε ἡ Ἑλληνικὴ ὑπόθεσις νὰ κερδίσῃ εἰς βραχύτατον διάστημα, ὅ,τι εἶχε χαθῆ κατὰ τὰ προηγηθέντα ἄκαρπα ἔτη, πρὸς μεγάλην ἀπογοήτευσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου.

Καὶ διὰ τὴν ἀποδειχθῆ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ὅτι ὁ ψυχικὸς καὶ πνευματικὸς παράγων παίζει τὸν πρωτεύοντα ρόλον εἰς τοὺς ἐθνικοὺς καὶ ἰδεολογικοὺς ἀγῶνας, ἡ ἀπλῆ ἐμφάνισις ἔστω καὶ ὑποτυπωδῶς ὀργανωμένων Ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν ομάδων, μὲ ἐμπειροπολέμους ἀρχηγούς, ἦτο ἀρκετὴ τὴν ἀναπτέρωσιν τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα καὶ τὴν ἐμπνεύσιν τὸ αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῆς ὑπαίθρου, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε χωρία καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν βορείων περιοχῶν τοῦ Σαντζακίου ὡς τοῦ Μελενίκου, Πετριτσίου καὶ Νευροκοπίου, ἀπὸ δεκαετίας ὑπαχθέντα εἰς τὸ Βουλγαρικὸν Σχίσμα, νὰ ἐπανέρχονται εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν καὶ τὴν Ὀρθοδοξίαν αὐτοβούλως καὶ οἰκαιοθελῶς, εἰς στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι τὰ πάντα εἶχον ἐκεῖ χαθῆ.

Ἐπιφυλασσόμενοι ἐν καιρῷ νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῶν δημοσιευθεισῶν ἐκθέσεων καὶ νὰ τὸ ἀξιοποιήσωμεν καταλλήλως, δὲν νομίζομεν ὅτι εἶναι σκόπιμον σήμερον νὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὸ περιεχόμενον μιᾶς ἐκάστης ἐξ αὐτῶν.

Τὰ γεγονότα ἐκτίθενται μὲ τόσῃ σαφήνειαν καὶ ἀντικειμενικότητα, ὥστε ὁ ἀναγνώστης μόνος, παρακολουθῶν διὰ τῶν γραμμῶν τῶν τινάτιον ἀγῶνα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν βουλγαρικῶν κακουρημάτων καὶ τῆς τουρκικῆς καιροσκοπικῆς πολιτικῆς καὶ δολιότητος, συμμετέχει νοερῶς εἰς αὐτὰ καὶ ζῆ τὴν ἀγχώδη, ἀλλὰ καὶ τόσον ἥρωϊκὴν ἐκείνην ἐποχὴν, ἣ ὁποία ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς καὶ σταθμὸν διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἀθῆναι 1958

ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΝΝΑΣ

1.

1 Μαρτίου 1905

Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξωχότητος ὅτι κατ' εἰδήσεις ἐξ Ἄνω Τζουγαγιᾶς, τρεῖς πολυπληθεῖς Βουλγαρικαὶ συμμορίαὶ διήλθον τὰ τουρκοβουλγαρικὰ σύνορα ἐκ διαφόρων σημείων διευθυνόμεναι εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας. Ἀρχηγὸς τῶν συμμοριῶν τούτων εἶναι ὁ γνωστὸς Γιάγκωφ, ὁ Δαβίτκου καὶ ὁ Γ. Πελέτης. Μία τῶν συμμοριῶν τούτων ἐξ 80 ἀτόμων ἀνεφάνη εἰς τὸ διαμέρισμα Καρσί Γιακά τῆς Πετρίτσης ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῆς πρὸ τριετίας ἐπαναστάσεως τῆς Κρέσνας, λοχαγοῦ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ Στογιάνωφ, κατευθυνομένη πρὸς τὸ τμήμα Θεσσαλονίκης.

Ἐν τῷ τμήματι Δεμίρ-Ἰσάρ Βουλγαρικὴ συμμορία, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐκ Κιρτσόβου Δέδο Ἡλία, συνέλαβε 4 χωρικοὺς ἐκ Κρουσόβου παρὰ τὴν θέσιν Κάλια ἐξ ὧν ἓνα μὲν, ὀνόματι Ν. Πίζιον, φανατικὸν σχισματικόν, κατέσφαξεν ὡς καταχρασθέντα χρήματα τοῦ κομιτάτου, ἕτερον δὲ ὀρθόδοξον Στέργιον Χατζῆν ἔδειρε ἀνηλεῶς, ἀπολύσασα τοὺς λοιποὺς δύο.

Ἐν τῷ τμήματι Πετρίτσης ἡ ὑπὸ τὸν Δόντσιον Βουλγαρικὴ ληστανταρτικὴ συμμορία ἐνισχυθεῖσα καὶ δι' ἄλλων συμμοριῶν καὶ πολλῶν χωρικῶν δις ἀπεπειράθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς Στάρτσοβον, ἵνα διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καταστρέψῃ τὸ χωρίον ὀλοτελῶς.

Εὐτυχῶς εἰδοποιηθεῖσαι ἐγκαίρως αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἐματαίωσαν τὰ δολοφονικὰ τῶν σχέδια ἐνισχύσασα τὸ ἐν τῷ χωρίῳ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα καὶ διαλύσασα τοὺς ἐν τοῖς χωρίοις Ὀρμάν Τσιφλικ καὶ Κίρνοβον συναθροισθέντας πανταχόθεν Βουλγάρους λησταντάρτας. Κατὰ τελευταίας ἐκ Μελενίκου πληροφορίας πάντες οἱ ἀνωτέρω ἀρχηγοὶ συμμοριῶν ἐν τῷ τμήματι Μελενίκου-Πετρίτσης καὶ Ἄνω Τζουμαγιᾶς ἀνεκλήθησαν εἰς Βουλγαρίαν εἰς κοινὴν συνεδρίασιν περὶ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἀναγκαίας ἐν τῷ μέλλοντι ἐνεργείας.

ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ

2.

Ἐν Σέρραις 30 Νοεμβρίου 1906

Ἴδου τὰ γεγονότα τοῦ τελευταίου δεκαημέρου τοῦ τρέχ. μηνός, ἵνα καταδειχθῇ ὅτι τὸ δολοφονικὸν ἔργον τοῦ Βουλγαρικοῦ κομιτάτου ἐξακολουθεῖ πάντοτε τὸ αὐτό, δολοφονουμένων τῶν Ἑλλήνων οὐχὶ μὲν καθ' ὁμάδας, ἀλλὰ κατ' ἄτομα καὶ συστηματικῶς.

1) Τὴν 19 Νοεμβρίου ἐδολοφονήθη παρὰ τὸ Μαρικώστενο (Μελενίκου) ὁ ἐκ Δεμίρ-Ἰσάρ Κων)γος Σταμπουλῆς μικρέμπορος καὶ φιλήσυχος οἶ-

κογενειάρχης, ἐπιστρέφων εἰς τὸ χωρίον του ἐκ τῆς ἐβδομαδιαίας ἀγορᾶς τοῦ Μελενίκου. Οἱ δολοφόνοι κομῖται βούλγαροι ἀπῆλθον, ἐννοεῖται, ἀνενόχλητοι.

2) Τὴν 24ην Νοεμβρίου Βούλγαροι ληστοσυμμορίται ἐδολοφόνησαν ἐν Δοβίτση Ἑλληνα βοσκὸν καὶ ἤρπασαν 80 πρόβατα.

3) Τὴν 28 Νοεμβρίου πολυαρίθμος βουλγαρικὴ συμμορία ἐνεδρεύουσα εἰς χαράδραν τινὰ ἐπετέθη καθ' Ἑλλήνων ἀγωγιατῶν ἐκ Μελενίκου, οἵτινες ἀνύποπτοι καὶ ἄοπλοι ἤρχοντο εἰς Σέρρας. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἀγωγιατῶν εἰς μὲν, ὀνόματι Πεχλιβάνης, γέρον 65 ἐτῶν, ἐφονεύθη, ὁ δὲ Δημήτριος Παγώνης ἐπληρώθη σοβαρῶς. Τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν ζῶων τῶν ἀγωγιατῶν ἐφονεύθησαν. Οἱ πυροβολισμοὶ ἤκούοντο μέχρι τῆς πόλεως Μελενίκου, τοῦ ὁποίου ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς, θελήσας νὰ ἐξέλθῃ εἰς καταδίωξιν τῶν λησιτῶν, ἠμποδίσθη ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐν τούτοις ἐθεώρησε περιττὸν νὰ μεταβῇ εἰς καταδίωξιν τῆς συμμορίας.

Ἄλλὰ μείζονα σημασίαν ἔχει ἡ ἐσχάτως γενομένη ἀνακάλυψις ἀποθήκης ὄπλων καὶ πολεμοφοδίων ἐν Δεμίρ Ἰσσάρ. Τὴν 23 λήγοντος αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ λαβοῦσαι γνῶσιν τῶν τεκταινομένων συνέλαβον ἐν Δεμίρ Ἰσσάρ ὑποπτά τινα πρόσωπα, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ τινα Στογιάννωφ ἢ Οὔστράν, ὅστις ὑπὸ τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ χωρικοῦ ἔφερε σιολὴν στρατιώτου τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ. Οὗτος κατόπιν ὑποσχέσεων περὶ χρηματικῆς ἀμοιβῆς καὶ διορισμοῦ εἰς δημοσίαν θέσιν προέβη εἰς σπουδαιότητας ἀποκαλύψεις. Ὁ Στογιάννωφ οὗτος πρό τινος ἐλθὼν ἐκ Βουλγαρίας προωρίζετο ὡς ἀρχηγὸς συμμορίας. Κατόπιν ὑποδείξει τούτου ἀνεκαλύφθη ἐν τῷ χωρίῳ Ρουπέλη ὀλόκληρος ἀποθήκη ἐν ἣ εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς: 1) ἐβδομήκοντα πέντε βόμβαι δυναμίτιδος μικραί, 2) ἐβδομήκοντα πέντε βόμβαι δυναμίτιδος μεγάλαι, 3) μία ἐκσφενδονιστικὴ μηχανὴ πυρκαϊᾶς, 4) ἑτέρα ἠλεκτρικὴ μηχανή, 5) ἑξήκοντα πέντε ὄπλα μάνλιχερ μετὰ 1500 φυσιγγίων, 8) ἐννέα ὄπλα Bertan ρωσσικά, 9) ὀκτὼ ὅμοια Capaci ρωσσικά καὶ μεγάλη ποσότης μικρῶν φυσιγγίων, 10) μεγίστη ποσότης θρυαλίδος, 11) ἠλεκτρικὰ σύρματα κ.τ.λ. Τὰ πολεμοφόδια ταῦτα εἶχον μεταφερθῆ ἐκ Βουλγαρίας πρὸ πολλοῦ, ἐσκοπεῖτο δὲ δι' αὐτῶν ἡ ἀνατίναξις τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας τοῦ Δεμίρ Ἰσσάρ καὶ ἡ ἀνατίναξις τῶν ἐλληνικῶν καταστημάτων Σερρῶν καὶ Δεμίρ Ἰσσάρ. Ὁ Στογιάννωφ ὑπεσχέθη νὰ ἀποκαλύψῃ καὶ ἄλλας ἀποθήκας τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου καὶ δὴ ἐν Κιλκίς καὶ Μελενίκῳ, ὅπου ὀδηγεῖται ὁ Στογιάννωφ συνοδευόμενος ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν πεποίθησιν τοιαῦται ἀποθῆκαι ὄπλων καὶ πολεμοφοδίων ὑπάρχουσιν εἰς ὅλους τοὺς Καζάδες.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω πολλὰ συλλήψεις ἐν Δεμίρ Ἰσσάρ καὶ περίξ ἐνηργήθησαν, ἐκ Σερρῶν δὲ ἐδραπέτευσεν ὁ γνωστὸς Βούλγαρος ἔμπορος Παντελῆς, ἐνεργὸν μέλος τοῦ Κομιτάτου.

3.

Τηλεγράφημα

Σέρραι, 14 Δεκεμβρίου 1906

Προχθὲς Τρίτην ἑσπέρας βουλγαρικὴ συμμορία εἰσελθοῦσα εἰς χωρίον Κλεπούσνα κατὰ Ζίχνης προέβη φοβερὰν προσβολὴν καθ' ἡμίσεως χωρίου ἀρνούμενου ἀσπασθῆ Βούλγαρον ἔξαρχον. Ἐσφαξε σύζυγον Προμελέτη, νύμφην αὐτοῦ καὶ διετὲς τέκνον αὐτῆς, ἐπίσης ἓνα τῶν προκρίτων μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, μίαν γραῖαν καὶ ἕτερον πρόκριτον. Σώματα φονευθέντων ἐκάησαν. Μεταξὺ πληγωμένων ἱερεὺς καὶ διδάσκαλος. Τῶν μᾶλλον ἐγκρίτων οἰκίας ὀκτὼ ἀφοῦ ἀνετίναξαν διὰ δυναμίτιδος ἀπετέφρωσαν μεθ' ἀπάντων προϊόντων ἔτους, γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ ζώων. Δώδεκα οἰκογένειαι μένουσιν ἄστεγοι καὶ ἀνευ ἄρτου. Βουλγαρικὸν Κομιτάτον πρὸ πολλοῦ ἠπέλει ἡμετέρους, οἵτινες πρὸς ἄμυναν ἀδεία τοπικῶν ἀρχῶν εἶχον 15 ὄπλα, ἀλλὰ δυστυχῶς τοπικαὶ ἀρχαὶ εἶτα ἀφήρσαν αὐτὰ, φυλακίσασαι μάλιστα τινὰς προκρίτων. Νέον κακούργημα βουλγαρικοῦ Κομιτάτου προκαλεῖ μεγάλην συγκίνησιν ἐν Σέρραις καὶ τοῖς περίξ τοῦ παθόντος χωρίου.

Ἐτέρᾳ συμμορία εἰσελθοῦσα χωρίον Ἐγρὶ-Δερεὲ ἐβίασεν αὐτὸ ὑποβάλλῃ εἰς Χιλμῆν-πασᾶν νέαν ἀναφοράν, ὅπως ἀναγνωρισθῆ σχισματικόν, εἶτα κατέλαβεν ἐκκλησίαν, ἀπέπεμψεν ἱερέα καὶ διδάσκαλον καὶ ἐγκαταστήσασα σχισματικὸν ἱερέα ἐλειτούργησε βουλγαριστί. Ἐνεργήσατε δεόντως. Ἐν Καρλικόβω σχισματικοὶ πανηγυρίζοντες ἀθώωσιν ἱερέως καὶ ἄλλων σχισματικῶν φυλακισθέντων συνηθροίσθησαν μετὰ γυναικῶν καὶ ἐπετέθησαν καθ' ἡμετέρων ἀμφοτέρωθεν ἐπληγώθησαν τινές.

4.

Τηλεγράφημα

Σέρραι 17 Δεκεμβρίου 1906

Πρὸ ὀλίγου ἐπέστρεψα ἐκ παθόντος χωρίου. Ἄπαντες ἐκάησαν ζῶντες, οἰκιῶν πυρποληθεισῶν δυναμίτιδι καὶ πετρελαίῳ. Τουρκικὸν ἀπόσπασμα οὐδεμίαν ἀπολύτως παρέσχε συνδρομὴν, καίτοι πρὸ δύο ἡμερῶν κατηγγέλθη αὐτῷ παρουσία συμμορίας καὶ μελετωμένη πρᾶξις. Ἐσύστησα μετριοπάθειαν, πλὴν δυστυχῶς ἄνθρωποι εὐρίσκονται ἐν ἀπογνώσει, ὁμοεθνεῖς δὲ περιφερειῶν μεγίστῳ ἐρεθισμῷ, τινὲς μάλιστα ἐζήτησαν τὴν ἀδειαν ὀπλοφορίας πρὸς ἰδίαν προστασίαν. Εἰς 50 ψυχὰς ἀνευ ἄρτου καὶ στέγης διένειμα πρόχειρα βοηθήματα, τροφὰς καὶ καλύμματα. Παθόντες εἶναι οἱ μᾶλλον ἐγκριτοὶ καὶ ἀκραιφνεῖς· πτοηθέντες ἐπρόκειτο ἐγκαταλείψωσι χωρίον, μετεπέισθησαν ὁμως, ἀφοῦ τοῖς ὑπεσχέθησαν συνδρομὴν πρὸς οἰκοδόμησιν, ὅσον τάχιστα, 250 τουλάχιστον λίρας τουρκικὰς. Χαλάρωσις ἡμετέρας ἀμύνης ἐπιφέρει ἀποθάρρυνσιν ὁμοεθνῶν καὶ ἐπίτασιν βουλγαρικῆς θηριωδίας.

5.

Ἐν Σέρραις 17 Δεκεμβρίου 1906

Συμπληρῶν τὰ περὶ τοῦ νέου κακουργήματος τῶν Βουλγάρων ἐν τῷ χωρίῳ Κλεπούσνα τοῦ καζᾶ Ζίχνης ἔχω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω τῷ Β. Ὑπουργείῳ ὅτι τὰ τοῦ ζητήματος τούτου ἔχουσιν ἐν περιλήψει οὕτω.

Τὸ ἀπὸ δωδεκαετίας ἀναφανὲν καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ σχῆμα, κατῶρθωσε νὰ προσελκύσῃ εἴτε βίβια, εἴτε διὰ χρημάτων, περὶ τὰς 80-90 οἰκογενείας, ἧτοι τὸ ἡμισυ τοῦ χωρίου, τοῦ ἐιτέρου ἡμίσεως παραμείναντος καὶ παραμένοντος πιστοῦ εἰς τὰ πάτρια. Τὸ βουλγαρικὸν κομιτᾶτον ἐπιδιῶκον δι' ὄλων τῶν μέσων καὶ τῶν ἡμετέρων τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸ σχῆμα, ἠπέλησε πρὸ ἐνὸς ἔτους διὰ θανάτου τοὺς στεροῶς τῶν πατρίων ἐχομένους ἡμετέρους. Πρὸς ἀσφάλειάν των οὗτοι εἶχον λάβει παρὰ τοῦ μουτσαρίφη τὴν ἄδειαν νὰ ἔχωσιν ἐν τῷ χωρίῳ των 15 ὄπλα πρὸς ἄμυναν. Δυστυχῶς ὁμως κατόπιν ῥαδιουργιῶν βουλγαρικῶν αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ οὐ μόνον ἀφῆρεσαν τὰ ὄπλα, ἀλλὰ καὶ ἐφυλάκισαν τινὰς τῶν προκρίτων, ὡς παρανόμως ὄπλοφοροῦντων. Οἱ Βούλγαροι γνωρίζοντες ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἦσαν ἄοπλοι, εἰδοποίησαν πρὸ μηνὸς τὸν ἱερέα, ὅτι, ἂν αὐτὸς καὶ τὸ ποίμνιόν του δὲν προσέλθωσιν εἰς τὸν Βουλγαρισμὸν, θὰ φονευθῶσι. Ὁ ἱερεὺς κατελθὼν εἰς Ζηλιάχοβαν κατήγγειλε τὸ γεγονός εἰς τὸν καϊμακάμην, καὶ ἐζήτησε τὴν προστασίαν του, ματαιῶς ἐννοεῖται. Δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ κακουργήματος, ἧτοι τὴν δεκάτην τρέχοντος, οἱ ἡμέτεροι πληροφορηθέντες τὰ τεκταινόμενα ἀνήγγειλαν διὰ τοῦ ἱερέως εἰς τὸν ἐν Κλεπούσνα ἀποσπασματάρχην, ὅτι ἡ βουλγαρικὴ συμμορία εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ χωρίου, ἵνα φονεύσῃ τοὺς πατριαρχικούς, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ ζητήσῃ ἐνίσχυσιν τοῦ ἐκ δέκα ἀνδρῶν ἀποσπάσματος, νὰ ἐπιτρέψῃ δὲ τῷ ἱερεῖ νὰ μεταβῇ εἰς Ζηλιάχοβαν καὶ ἀνακοινώσῃ τὰ διατρέχοντα εἰς τὸν καϊμακάμην. Ἄλλ' ὁ τσαούσης διεβεβαίωσε τοὺς ἡμετέρους ὅτι ἔλαβεν ἤδη ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα καὶ πρέπει νὰ ἡσυχάσωσι, διότι αὐτὸς θὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθήκον του, ἀπαγορεύσας συγχρόνως εἰς τὸν ἱερέα νὰ μεταβῇ εἰς Ζηλιάχοβαν. Τὴν ἕκτην ἑσπερινὴν ὥραν τῆς 12ης οἱ ληστοσυμμορῖται, ὧν δὲν ἐγνώσθη ὁ ἀριθμὸς, συνοδευόμενοι ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν σχισματικῶν τῆς Κλεπούσνας καὶ ἄλλων χωρικῶν ἰδίᾳ ἐκ τοῦ ἐμπνέοντος τρόμου καὶ φόβου σχισματικοῦ χωρίου Σκριτζόβου, ἐπετέθησαν συγχρόνως κατὰ τῶν οἰκιῶν τῶν Ἑλλήνων προκρίτων καὶ τοῦ ἱερέως. Τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπιθέσεως εἶχεν ὁ βούλγαρος ἱερεὺς τῆς Κλεπούσνας, καὶ ἰδίᾳ ὁ τοῦ Σκριτζόβου, ὅστις εὐρίσκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ληστῶν. Ἡ ἐπίθεσις ὑπῆρξε φαίνεται μανιώδης. Πρὸς τοῖς πυροβολισμοῖς ἐγένετο καὶ χρεῖσις καὶ μεγίστου ἀριθμοῦ βομβῶν καὶ πετρελαίου. Ὁ ἱερεὺς κατῶρθωσε νὰ διαφύγῃ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν δημίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε καὶ ὁ Βούλγαρος ἱερεὺς τοῦ Σκριτζόβου, ὅστις κυριολεκτικῶς ἐμαίνεται καὶ ὠρύετο, λέ-

γων εἰς τοὺς ὄπαδούς του, ὅτι, ὅταν φονευθῆ ὁ Ἕλλην ἱερεὺς, ὀλόκληρον τὸ χωρίον θὰ ὑποκύψῃ. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἡ οἰκία τοῦ ἱερέως ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός, ὑπὸ τὰς φλόγας τῆς ὁποίας μαρτυρικὸν θάνατον εὔρεν ἡ πρεσβυτέρα Φωτεινὴ Παπαφιλίππου. Δραματικὴ σκηνὴ ἐξετυλίσσετο συγχρόνως ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου ἀπουσιάζοντος ἀκραιφνοῦς πατριώτου καὶ προκριτοῦ Καραφύλλη. Ἐν τῇ καινουργεῖ καὶ εὐπόρῳ οἰκίᾳ ταύτῃ κατοικοῦν πατριαρχικῶς τρεῖς οἰκογένειαι. Ἄμα τῇ ἐπιθέσει τὰ γυναικόπαιδα κατῶρθωσαν νὰ διαφύγῃσι, παρέμειναν δὲ ἐν αὐτῇ ὁ 85 ἐτῶν γέρον Μπουζίκης, πατὴρ τοῦ Καροφύλλη, μετὰ τῆς ἐπίσης γραίας συζύγου του. Εἰς τοὺς δυστυχεῖς τούτους ἐτέθη τὸ δίλημμα ἢ νὰ ἀσπαθῶσι τὸ σχῆμα, ἢ νὰ ἀποθάνωσι. Ὁ γέρον Μπουζίκης, ἀφ' οὗ τοῖς εἶπεν, ὅτι εἶναι ἀνάνδρῳ φονεύοντες γέροντα καὶ παιδιὰ ἀπόντος τοῦ υἱοῦ του, ἐδήλωσεν ὅτι προτιμᾷ χιλίους θανάτους ἀπὸ τὸν Βουλγαρισμόν. Οἱ κακοῦργοι τότε βιάσαντες παράθυρόν τι ἐκέκωσαν τρία δοχεῖα πετρελαίου καὶ ῥίπτοντες πληθὺν βομβῶν μετέδωσαν τὸ πῦρ.

Ἐκ τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων τῆς ἐντελῶς ἀποτεφρωθείσης ὠραίας οἰκίας ἐξήχθησαν τὴν ἐπιούσαν τὰ ἀπηνθρακωμένα πτώματα τῶν συζύγων Μπουζίκης, οἵτινες ἐνηγκαλισμένοι εὔρον οὕτω μαρτυρικώτατον θάνατον. Παρομοίᾳ σκηνῇ διεδραματίζετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀγγέλου Ἀντωνίου, ὅστις μετὰ τῆς συζύγου του Μαρίας, τῆς νύμφης των καὶ τοῦ διετοῦς τέκνου τῆς τελευταίας, Κωνσταντίνου, τὸν αὐτὸν εὔρον θάνατον. Οἱ λοιποὶ ὁμογενεῖς, ὧν αἱ οἰκίαι ἐκάησαν, κατῶρθωσαν νὰ διασωθῶσι, πληγωθείσης μόνον σοβαρῶς τὸν πόδα τῆς γενναιοτάτης καὶ πατριωτάτης Ἑλληνίδος Ἀγγελικῆς Παπαφιλίππου, ἣτις μετεφέρθη εἰς τὸ ἐνταῦθα νοσοκομεῖον. Τὸ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα, καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν ἐπίθεσιν, διαρκέσασαν τέσσαρας ὀλοκλήρους ὥρας, παρέμεινεν ἐν τῷ σταθμῷ ἰσχυριζόμενον, ὅτι εἶχε πολιορκηθῆ ὑπὸ πολυαρίθμων ληστῶν. Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι δύο συμμορῖται ἴσταντο ἐκατέρωθεν τοῦ σταθμοῦ ἀνταλλάσσοντες διαρκῶς πυροβολισμοὺς μετὰ τῶν στρατιωτῶν χωρὶς νὰ φονευθῆ ἢ νὰ πληγωθῆ τις, καί, ὅπερ σπουδαιότερον, χωρὶς οὐδὲν ἴχνος σφαίρας νὰ φαίνεται ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ, καίτοι ἐρρίφθησαν ὑπὲρ τοὺς 200 πυροβολισμοὺς ἀμφοτέρωθεν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπὶ τόπου εὑρεθέντων καλύκων. Οἱ ἡμέτεροι μάλιστα ἰσχυρίζονται, ὅτι ὀλίγα λεπτὰ πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἡ ἐπίθεσις ὁ Βούλγαρος κοτσάμπασης τοῦ χωρίου ἐθεάθη ἐξερχόμενος τοῦ στρατιωτικοῦ σταθμοῦ. Ἄλλως ἡ συνδρομὴ ἐκ Ζηλιαχόβης, ὁπόθεν ἐφαίνοντο αἱ οὐρανομήκεις φλόγες, ἦτο εὐχερεστάτη, διότι ἡ ἀπόστασις δὲν εἶναι πλέον τῆς μιᾶς ὥρας καὶ 1/4.

Αἱ ἀρχαὶ τῆς Ζηλιαχόβης μετέβησαν τὴν ἐπιούσαν ἐπὶ τόπου καὶ ἐνήργησαν ἀνακρίσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται ἡ συμμετοχὴ τῶν σχισματικῶν Κλεπούσνας καὶ Σκριτζόβου. Συνελήφθησαν 15 ἐκ Κλεπούσνας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἱερεὺς, καταζητοῦνται δὲ δύο πρόκριτοι γενόμενοι ἄφαντοι, ὡς καὶ ὁ σχισματικὸς ἱερεὺς Σκριτζόβου, καθ' οὗ ἐξεδόθη ἔνταλμα

συλλήψεως. Εἰς τοὺς ἄνευ ἄρτου καὶ στέγης εὐρισκομένους ὁμογενεῖς ἀπέστειλαν ἄρτον ἢ Διοίκησις Ζηλιαχόβης, ἐζήτησα δὲ τὴν ἄδειαν τοῦ Χιλμῆ πασαῖ, ἵνα ἐνεργηθῶσιν ἔρανοι ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν τῆς περιφερείας.

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ ἀνώτεραι πολιτικά καὶ στρατιωτικά ἄρχαι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ δὲν παρέλειψαν βεβαίως τὸ ἑαυτῶν καθῆκον, δὲν ἐπεδείξαντο ὅμως τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἐπεδείξαντο εἰς τὰ γεγονότα τοῦ Καρατζᾶ-κιοῖ, οὗτε κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ πανικοῦ, ὅστις κατέλαβεν αὐτοὺς τότε, ἀλλὰ οὐδὲ εἰς ἀθρόας συλλήψεις προέβησαν νῦν, ὡς ἔπραξαν τότε καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν, καθ' ἣν ἐξακολουθοῦσι νὰ συλλαμβάνωσιν ἀκόμη ἀνθρώπους ὅλων ἀθώους καὶ φιλησύχους, ὡς ἐνεχομένους δῆθεν ἐν τῇ ὑποθέσει Καρατζᾶ-κιοῖ. Ἄλλα καὶ οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ δὲν κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς βαθείας ἐκείνης συγκινήσεως, ἣν ἐπεδείξαντο ὑπὲρ τῶν παθόντων Βουλγάρων τοῦ Καρατζᾶ-κιοῖ. Ἐν ᾧ δὲ ἐκεῖ ἔσπευσαν ἀμέσως ἐπὶ τόπου, εἰς τὴν Κλεπούσαν δὲν μετέβη ὁ κ. Campocasso ἢ μετὰ 3 ὄλας ἡμέρας. Ἄπασαι δὲ αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ συνίστανται μόνον εἰς τὸ νὰ ἀποδοθῇ μομφὴ κατὰ τοῦ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος καὶ τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς. Κατὰ τῶν Βουλγάρων οὐδὲν λέγεται.

Κατόπιν τῆς καταστροφῆς των οἱ ἡμέτεροι τῆς Κλεπούσας ἐζήτησαν καὶ αὐτοὶ ἄδειαν νὰ ἔχωσιν ὄπλα καὶ ἐν τῷ χωρίῳ καὶ νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τῶν οἰκιῶν των καὶ μετὰ τὴν δωδεκάτην τουρκικὴν ὥραν τὸ ἐσπέρας.

Ἐκτὸς τῶν 7 οἰκιῶν τῶν ἡμετέρων, αἵτινες ἀπετεφρώθησαν παντελῶς, τὸ πῦρ μετεδόθη καὶ εἰς τὴν συνεχομένην σχισματικὴν οἰκίαν, ἐξ ἧς ὅμως οἱ λησταὶ ἔσωσαν πάντα τὰ ἐπιπλα καὶ λοιπὰ περιεχόμενα. Οἱ ἡμέτεροι οὐδὲν περιέσωσαν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν προϊόντων τοῦ ἔτους, τῶν ζώων των καὶ τῶν γεωργικῶν ἐργαλείων των. Αἱ ζημίαι αὗται ὑπελογίσθησαν εἰς λίρ. τουρκικὰς 1200-1500, τοῦθ' ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ σημαντικὸν ποσὸν δι' ἐν χωρίον καὶ δὴ εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις. Οἱ παθόντες ἀνερχόμενοι εἰς 48 φιλοξενοῦνται παρὰ τῶν συγχωρίων των. Τοῖς παρέσχομεν πρόχειρα βοηθήματα, τροφὰς καὶ σκεπάσματα, ἀλλὰ στερηθέντες τῶν πάντων προτίθενται νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ χωρίον. Ἐὰν τὸ τοιοῦτον ἐπραγματοποιεῖτο, ταχέως οἱ ἀπομένοντες ἤθελον ὑποκύψει εἰς τὸ σχίσμα. Διὰ τοῦτο ὑπεσχέθησαν αὐτοῖς ὅτι θὰ τοὺς βοηθήσωμεν, ἵνα ἀνοικοδομήσωσι τοὺς οἴκους των, μεθ' ὃ ἐφάνησαν μεταπεισθέντες.

Εἶναι ἀνάγκη ἵνα αἱ ζητηθεῖσαι 250 λίραι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποσταλῶσιν ὡς τάχιστα, ἵνα ἐπιτευχθῇ ἡ ἔγκαιρος ἀνοικοδόμησις τῶν οἰκιῶν των. Ἄλλως ἢ ἀπώλεια δὲ θὰ εἶναι μόνον ἐν Κλεπούσῃ, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐν τοῖς πέριξ χωρίοις, τὰ ὅποια κατεπτοήθησαν καὶ φαίνονται πλείοτερον πεφοβισμένα ἢ αὐτὴ ἡ Κλεπούσα, ἣτις ἐφανατίσθη νῦν περισσότερον καὶ διὰ τῆς ἐκεῖ μεταβάσεώς μου ἀνέκτησε τὸ ἠθικόν.

6.

Ἐν Σέρραις 23 Δεκεμβρίου 1906

Περὶ τῆς Κλεπούσνας συμπληρωματικῶς ἀναφέρω

Ὁ μουτεσαρίφης, ὅταν ἀνακοίνωσα τὴν ἐπιθυμίαν μου νὰ μεταβῶ πρὸς ἐπίσκεψίν της, μὲ ἐβοήθησε προθυμότατος. Ὁ στρατάρχης ὅμως μὲ ἠρώτησεν, ἐὰν ὑπάρχωσιν ὑπήκοοι Ἕλληνες ἐκεῖ καὶ ἐπὶ τῇ ἀποφατικῇ μου ἀπαντήσῃ μοι εἶπεν, ὅτι δὲν βλέπει τὸν λόγον τῆς μεταβάσεώς μου. Ὅταν τῷ εἶπον, ὅτι χάριν φιλανθρωπίας καὶ ἐπιθυμίας νὰ γνωρίσω τὸ χωρίον τοῦτο καὶ ἐὰν τοῦτο πράττων ὑποπίπτω εἰς σφαλερὰν κατὰ τῶν Τούρκων πράξιν, μοι ἀπήντησεν, ὅτι εἶναι προσωπικὴ του μόνον γνώμη. Ὁ μουτεσαρίφης μοι εἶπεν, ὅτι καὶ ὁ βαλῆς Θεσσαλονίκης τὴν αὐτὴν μὲ τὸν στρατάρχην ἐρώτησεν τῷ ἀπηύθυνε, κατεφέρθη δὲ (ὁ μουτεσαρίφης) κατὰ τοῦ στρατάρχου. Ἀναφέρω αὐτὰ εἰς ἐπίρρωσιν τῶν γραφομένων μου περὶ ἀδυνατίου συνεννοήσεως μετὰ τοῦ στρατάρχου.

Ἐν Κλεπούσνῃ παρισταμένων Τούρκων ἀστυνομικῶν, εἶπον εἰς τοὺς κατοίκους νὰ ὑπομένουν διὰ τὸ κακούργημα καὶ νὰ ἔχουν πεποιθήσιν εἰς τὰ μέτρα τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Μητροπόλεως. Ὁ μουτεσαρίφης καὶ ὁ καϊμακάμης Ζηλιαχόβης μὲ εὐχαρίστησαν διὰ τοὺς λόγους μου.

Πληροφορηθέντες οἱ χωρικοὶ τὴν ἐπίσκεψίν μου ἐξῆλθον ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις εἰς προὔπαντήσιν μου εἰς ἡμισεῖας ὥρας ἀπόστασιν τοῦ χωρίου, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντες τὸν ἱερέα καὶ τοὺς λοιποὺς παθόντας, ἀκολουθουμένους ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῶν σχολείων καὶ τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν, ἀπάντων ψαλλόντων μετὰ συγκινήσεως τὸν Ἐθνικὸν ἡμῶν ὕμνον, καὶ ἄλλα πατριωτικὰ ᾄσματα. Ἀφ' οὗ μὲ προσεφώνησαν καταλλήλως «δὲν ἤλθομεν», μοῦ εἶπον ἀπὸ κοινοῦ, «νὰ δεχθῶμεν συλλυπητήρια, ἀλλὰ συγχαρητήρια, διότι μᾶς ἠξίωσεν ὁ Θεὸς νὰ προσφέρωμεν τοὺς οἰκείους μας καὶ τὰς περιουσίας μας εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος καὶ νὰ καταστήσωμεν τὸ χωρίον μας ἀθάνατον. Οἱ οἰκεῖοι μας, (ὁ λέγων ταῦτα εἶχεν ἀπωλέσει πατέρα καὶ μητέρα), δὲν ἀπέθανον, ἀφ' οὗ ὑπὲρ πατρίδος ἐθυσιάσθησαν· ὅ,τι ἐπάθομεν, εἶναι ὀλιγώτερον ἀφ' ὅ,τι ἔπρεπε νὰ πάθωμεν, διότι μέχρι τοῦδε ἐκοιμώμεθα· ἡ καταστροφὴ αὐτὴ μᾶς ἐξύπνησε, καὶ ταχέως θὰ ἐννοήσωσιν οἱ Βούλγαροι ὅτι συνήλθομεν ἐκ τοῦ ληθάργου κλπ.»

Σημειῶ ταῦτα, διότι προέρχονται ἐκ χωρίου βουλγαροφώνου καὶ διότι τοιαῦτα εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ αἰσθήματα τῶν πληθυσμῶν, οὓς διεκδικοῦσιν ἡμῖν καὶ εἰς οὓς ἀρνοῦνται καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ᾧσιν Ἕλληνες. Ἀλλὰ μεγαλυτέρου θαυμασμοῦ ἀξία εἶναι ἡ Ἀγγελικὴ Φιλιππίδου, πρῶν διδασκάλου. Αὕτη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ συζύγου της ἡμύνετο ἐνόπλιως κατὰ τῶν ληστοςυμμοριτῶν, μετὰ λύσσης διὰ βομβῶν καὶ πετρελαίου προσπαθούντων ν' ἀγατινάξωσι τὴν οἰκίαν της. Ἀλλὰ σφαῖρα ὄπλου ρωσικοῦ κα-

πακλῆ ἐθρυμμάτισε τὸ γόνυ τῆς γενναίας Ἑλληνίδος, καὶ μετ' ὀλίγον ἢ οἰκία της μεταβάλλετο εἰς τέφραν. Ἐκείνη ἐν τούτοις βοηθουμένη ὑπὸ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ συζύγου της ἠδυνήθη νὰ σωθῆ εἰς γειτονικὴν οἰκίαν, ἕξακολουθοῦσα διαρκῶς νὰ ὑβρίζῃ καὶ νὰ λοιδορῆ τοὺς ἀνάνδρους φονεῖς. Εἶδον αὐτὴν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἄνευ ἰατρικῆς περιθάλψεως, ἀλλὰ ἀτρόμητον. Κατεσκευάσθη πρόχειρον φορεῖον καὶ μετεφέρθη εἰς τὸ ἐνταῦθα νοσοκομεῖον, ὅπου κατέστη τὸ κοινὸν προσκύνημα τῶν κυριῶν τῶν Σερρῶν, πρὸς ὧς μετὰ πρωτοφανοῦς γενναιότητος ἐπιδεικνύει τὴν πληγὴν, καὶ διδάσκει μετ' εὐγλωτίας, ὅτι τοιοῦτον εἶναι τὸ καθῆκον πάσης Ἑλληνίδος. Τὰ αὐτὰ ἐκήρυσσε καὶ πρὸς τὰς γυναῖκας τῶν χωρίων, δι' ὧν διῆλθε μεταφερομένη ἐνταῦθα, καὶ ὅπου ἀθρόαι ἔσπευδον αἱ χωρικαὶ νὰ ἀσπασθῶσι τὴν χεῖρα τῆς ἀληθοῦς αὐτῆς Σπαρτιάτιδος. Δυστυχῶς κατὰ τὴν γνωμοδότησιν τῶν ἰατρῶν ἢ ζωὴ της διατελεῖ ἐν κινδύνῳ καὶ θὰ εἶναι θαῦμα ἂν σωθῆ ἀκρωτηριαζομένη

Κατόπιν ἐνεργειῶν τῶν χωρικῶν ὁ ἀποσπασματάρχης Κλεπούσνας μετετέθη καὶ τινες ἐκ τῶν ἡμετέρων ἤρχισαν ὀπλοφοροῦντες κατόπιν ἀδείας.

Τὸ συμβὰν τῆς Κλεπούσνας μᾶλλον ὠφέλησε ἡμᾶς. Διὰ τῆς μεταβάσεώς μου ὁ ἀντίκτυπος τῶν γύρω χωρίων διεσκεδάσθη καὶ ἐγένετο ἐκμετάλλευσις τοῦ γεγονότος πρὸς φρονηματισμὸν τῶν ὁμογενῶν τῆς περιφέρειας Ζίχνης καὶ τῆς πόλεως Σερρῶν.

Ἐπείγει ὅμως ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν καταστραφεισῶν οἰκιῶν, ἐπειδὴ οἱ παθόντες παραμένουν ἄστεγοι.

7.

Ἐν Σέρραις 24 Δ/βρίου 1906

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω εὐχαρίστως τὸ Β. Ὑπουργεῖον, ὅτι ἐκ τῶν βουλγαροφώνων χωρίων τῆς πεδιάδος Πετρίτσης τρία, τὸ Μίτινο Σιαρπάνοβο καὶ Τοπόλνιτσα, σχισματικὰ πρὸ δεκαετίας, δι' ἀναφορᾶς τῶν πρὸς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς Πετρίτσης καὶ τὸν Μητροπολίτην Μενελίκου κ. Αἰμιλιανόν, ἐδήλωσαν ὅτι ἐπανερχονται εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν. Κατόπιν τῆς δηλώσεως ταύτης ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Ἅγιος Μενελίκου μεταβὰς εἰς τὰ ἐν λόγῳ χωρία καθηγίασε τὰς ἐκκλησίας τῶν καὶ συνεχώρησε καὶ ἠϋλόγησε τοὺς ἐπανελθόντας εἰς τοὺς κόλπους τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας χωρικοῦς.

Πρὸς τοῖς ἀνωτέρω χωρίοις καὶ ἕτερον, τὸ Κολάραβον, εἶχε προηγουμένως δηλώσει ἐπισήμως, ὅτι ἐπανερχεται εἰς τὴν Ὄρθοδοξίαν.

8.

Ἐν Σέρραις τῇ 1 Ἰανουαρίου 1907

Τὸ μαρτυρολόγιον τῶν ὁμογενῶν ἔξακολουθεῖ. Οἱ Βούλγαροι ἀνενόηλοι συνεχίζουσι τὸ «ἐκπολιτιστικὸν» ἔργον των καὶ δὲ θὰ παύσωσι αὐτό, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι ὁμογενεῖς ἐμμένοντες πιστοὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων καὶ ἐφ' ὅσον ἀπροστάτευτοι καὶ καταδιωκόμενοι πανταχόθεν στεροῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης. Ἀπαγορεύουσι αὐτοῖς τὴν ἄμυναν οἱ θέσει πρόστάται των, καταδιώκοντες ἀπηνῶς τοὺς ἀντιτασσομένους εἰς τὴν βουλγαρικὴν μάχαιραν, ἀλλ' ἀποτρέπουσιν αὐτοὺς τῆς ἀμύνης καὶ αὐτοὶ οἱ φύσει ἀντιλήπτορές των, διότι κατὰ τὰς κρατούσας πολιτικὰς θεωρίας ἢ ἄμυνα, ἢ ἀπεγνωσμένη ὄντως ἄμυνα τῶν ἡμετέρων, θεωρεῖται ὡς πρόκλησις, ὡς διατάραξις τοῦ ὠραίου αὐτοῦ καθεστῶτος καὶ ὡς παρακώλυσις τῶν εἰλικρινῶν (!) προσπαθειῶν τῶν μεταρρυθμιστῶν πρὸς εἰρήνευσιν τῆς χώρας. Ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡ ἄμυνα αὕτη, ὅσῳ βραδεῖα, ἀσθενὴς καὶ ἀσύντακτος καὶ ἄν ἦ, παρακώλυει τὸ ἔργον τῶν μεταρρυθμίσεων, διότι ἄνευ ταύτης τὸ βουλγαρικὸν ἔργον θὰ εἶχεν ἤδη συμπληρωθῆ καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ἀπάσης τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας θὰ ἀπετέλη σήμερον ἱστορικὴν ἀνάμνησιν, καὶ θὰ εἶχεν ἀπορροφηθῆ καὶ οὗτος, ὡς ἀπερροφήθησαν οἱ μέχοι πρὸ ὀλιγίστων ἔτων ἑλληνικώτατοι πληθυσμοὶ τῆς βορειοτέρας Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Μετὰ τὸ Ἐργι-Δερέ, ἢ Κλεπούσσα καὶ μετ' αὐτὴν τὸ Ζίρνοβον τοῦ κάτω Νευροκοπίου. Τὴν νύκτα τῆς 23-24 Δεκεμβρίου συμμαορία βουλγαρικὴ συνοδευομένη, ὡς πάντοτε, καὶ ὑπὸ σχισματικῶν χωρικῶν—βιαζομένων ἐνίοτε πρὸς τοῦτο—εἰσῆλθεν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ καὶ ἔδωσε πῦρ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν συνοικίαν. Ἐκτὸς ἄλλων τινῶν οἰκιῶν ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ ἡ οἰκία τοῦ πλουσιωτέρου καὶ ἐγκριτοτέρου ὀρθοδόξου προεστοῦ τοῦ χωρίου, Ἀγγέλου Ρούντσιου, οὗ ἡ δυστυχὴς σύζυγος Αἰκατερίνη ἔτων πενήκοντα, φονευθεῖσα ἀπηνθρακώθη. Τὴν αὐτὴν τύχην εὗρον οἱ Δημήτριος Ρούντσιος ἔτων 60, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πέτρος Ρούντσιος, Νικόλαος Παναγιῆ ἔτων 55, Δημήτριος Ἰωάννου, Δημήτριος Πέπου ἔτων 60, καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Μπερίω ἔτων 50. Ἦσαν ἐν ὄλῳ 7, ἐξ ὧν 2 γυναῖκες, ἐν παιδίον καὶ 4 ἄνδρες. Ἄγνωστον ἂν ὑπάρχωσι τραυματῖαι καὶ πόσοι, διότι λεπτομερεῖς πληροφορίες ἐλλείπουσιν ἔτι. Περιττὸν νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ μάχαιρα ἢ δυναμίτις, ἢ βόμβα καὶ τὸ πετρέλαιον ἐργάζονται ἀδελφωμένα. Ἐπίσης δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ λεχθῆ, ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ ὑπάρχει ἀπόσπασμα στρατιωτικόν, τὸ ὁποῖον πολιορκηθὲν δῆθεν ὑπὸ τῶν συμμαοριτῶν παρέμεινε κεκλεισμένον ἐν τῷ στρατιωτικῷ σταθμῷ μὴ ρίψαν οὐδὲ ἕνα πυροβολισμόν. Ἡ τοιαύτη πολιτεία τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς παρομοίας περιστάσεις, ἀποδεικνύει ἐναργῶς, ὅτι οἱ Τοῦρκοι οὐχὶ μόνον δὲν συμπράττουσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ τουναντιὸν ὑποστηρίζουσι τὸ ἔργον τῶν Βουλγάρων πρὸς ἐξόντωσιν τῶν Ἑλ-

λήγων. Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι, αἱ τε τοπικαί, πολιτικαί καὶ στρατιωτικαί ὡς καὶ αἱ ξέναι ἀρχαί, οὐδεμίαν ἐπεδείξαντο ταραχὴν ἢ συγκίνησιν. Θὰ παρέλθῃ καὶ ἡ νέα ἐκατόμβη ὡς τόσαι ἄλλαι προηγούμεναι, ὡς τι δηλαδὴ σύνηθες καὶ κεκτημένον τῶν Βουλγάρων δικαίωμα, ὡς ἐπίσης θὰ παρέλθωσιν ἀπαράτητοι καὶ πολλοὶ μέλλουσαι.

Διότι πρέπει νὰ εἴπωμεν πρὸς τιμὴν των, ὅτι οἱ Βούλγαροι δὲν παραγνωρίζουσι τὰ πράγματα, καὶ ὅτι ἐπωφελοῦμενοι ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν προστασίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἡμετέρας χαλαρότητος ἐπέτεινον κατὰ πολὺ ἐπ' ἐσχάτων «τὰς ἡρωϊκὰς» κατὰ γυναικῶν καὶ παιδίων ἀπανθρωπίας των, διαδίδουσι δὲ ἐν ἀπάσῃ τῇ περιφερείᾳ ὅτι κατ' ἀνοιξιν ἐτοιμάζουσι γενικώτερον κίνημα. Τοιοῦτοτρόπως οἱ δυστυχεῖς πληθυσμοὶ εὐρίσκονται ἐν πλήρει καταπλήξει καὶ ἀπογνώσει.

Τὸ Ζίρνοβον περιλαμβάνει 180 οἰκογενείας ἑλληνικὰς, 135 σχισματικὰς, καὶ πεντήκοντα ὀθωμανικὰς. Ἐπειδὴ οἱ ἡμέτεροι στερωῶς ἔχονται τῶν πατριῶν, ἡ δὲ θέσις τοῦ χωρίου, ἐν μέσῳ ἄλλων ὑποκυψάντων ἤδη εἰς τὸν Βουλγαρισμόν, ἀποτελεῖ πρόσκομμα εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Κομιτάτου, οἱ Βούλγαροι ἐννοοῦσι τὴν διὰ παντὸς μέσου ἐξόντωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐκεῖνου στοιχείου. Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν συμμορῖται τινες εἶχον τοποθετηθῆ καταλλήλως εἰς τὴν Τουρκικὴν συνοικίαν καὶ ἐφώναζον τουρκιστὶ «Μηδεῖς Μουσουλμᾶνος ἐξελθέτω τῆς οἰκίας του. Δὲν ἤλθομεν δι' αὐτούς, ἀλλὰ διὰ τοὺς Ἕλληνας».

9.

Ἐν Σέρραις τῇ 4 Ἰανουαρίου 1907

Σκοπὸς τῆς ὀργανομένης ἀμύνης δὲν εἶναι βεβαίως μόνον ἡ πρόληψις τῶν βουλγαρικῶν ἐπιθέσεων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄμεσος καὶ ταχεῖα τιμωρία τῶν διαπραχθέντων ἤδη κακουργημάτων κατὰ ἡμετέρων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο θὰ ἦτο ἀληθῶς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀμύνης, διότι οἱ ἀντίπαλοι γνωρίζοντες ὅτι πᾶν κτύπημά των ἀνταποδίδεται μετὰ τόκου καὶ ἐπιτοκίου, θ' ἀπειχον ἀναντιρρήτως τῶν τόσων συχνῶν ὁμοιότητων καθ' ἡμετέρων. Ἐκτὸς τούτου οἱ πέρριξ τῶν παθόντων ὁμογενεῖς θ' ἀνεθάρρουν ἀμέσως καὶ ἡ σκοπομένη τρομοκρατία τῶν Βουλγάρων θὰ ἐματαιοῦτο. Ἀπέναντι τέλος τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ πρὸ πάντων ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης καὶ αὐταὶ αἱ ἔστιν ὅτε ὑπερβολαὶ τῶν ἡμετέρων θὰ ἐχαρακτηρίζοντο πάντοτε ὡς ἀντεκδικήσεις, ἢ τὸ πολὺ ὡς ὑπέρβασις ἀμύνης. *Δυστυχῶς ὁμως ἡ ἡμετέρα ὀργάνωσις εὐρίσκειται ἀκόμη ἐν τῇ γενέσει της, συγκρινομένη μάλιστα πρὸς τὴν ἀπὸ τοσοῦτων ἐτῶν ὀργανωθεῖσαν καὶ θαυμασίως λειτουργοῦσαν βουλγαρικὴν δρᾶσιν, καὶ ἐπομένως ἀδυνατεῖ νὰ ἀντεκδικῆται ἐντὸς 24 ἢ 48 ὥρῶν.* Εὐνόητον δὲ ὅτι, ὅταν παρέλθωσιν ἡμέραι καὶ ἐβδομάδες καὶ πολλάκις μῆνες, τότε τὸ ἔγκλημα τῶν Βουλγάρων ἔχει σχεδὸν λησμονηθῆ ἢ ἐπιτηδεῖως ὑπὸ τοῦ τύπου παραμορ-

φωθῆ, ἣ δὲ βραδεῖα οὕτω ἀντεκδίκησις χαρακτηρίζεται, ἐπιτηδείως καὶ πάλιν, ὡς ἐπίθεσις. Τὸ τοιοῦτον καλῶς γνωρίζουσι καὶ καταλλήλως ἐκμεταλλεύονται οἱ Βούλγαροι. Δι' οὓς δὲ λόγους ἀδυνατοῦμεν νὰ ἀνταποδώσωμεν ὅμοιον ἢ μείζον κτύπημα, διὰ τοὺς αὐτοὺς δυσχερεστάτη, ἂν μὴ ἀδύνατος, ἀποβαίνει ἡ τιμωρία μεμονωμένων, ἢ ὠρισμένων εἰς ἄλλα σημεῖα προσώπων. Ἔχω πεποίθησιν ὅτι ἡ ἡμετέρα ὀργάνωσις θὰ συστηματοποιηθῆ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἐν οὐχὶ ἀπομεμακρυσμένῳ μέλλοντι θὰ προπαρασκευάσῃ τὰ κατάλληλα ὄργανα, ἅτινα θὰ ἀντιληφθῶσι τὸν ἀγῶνα, καὶ θὰ διεξαγάγωσιν αὐτὸν ἐπιτυχῶς.

Δυστυχῶς ὁμως πρὸς τὸ παρόν, καὶ ὅσον ἀφορᾷ βεβαίως εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην, στερούμεθα τῶν ὀργάνων τούτων καὶ φοβοῦμαι ὅτι πολλὰς ἔτι θὰ ὑποστῶμεν ἀπωλείας καὶ ἐπιθέσεις χωρὶς νὰ δυνάμεθα ν' ἀνταποδίδωμεν αὐτάς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν βραχεῖ σχετικῶς χρόνῳ πολλὰ ἐπετελέσθησαν καὶ σπουδαιότατον βῆμα δέον νὰ θεωρηθῆ ἡ σύστασις τεσσάρων ομάδων, κατὰ τὰ 4/5 ἐξ ἐγχωρίων ἀποτελουμένων, καὶ ἔτι σημαντικώτερον ἡ διατήρησις τῶν ομάδων τούτων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πλεῖστα ὅσα μειονεκτήματα παρουσιάζοντος δι' ἡμᾶς, γνωστὰ δὲ τῷ Βασ. Ὑπουργείῳ. Πρὸ ἐνὸς ἔτους ἀκόμη ἐθεωρεῖτο δυσχερεστάτη, ἂν μὴ ὅλως ἀδύνατος, ἡ διατήρησις σωμάτων ἑλληνικῶν, οὐ μόνον λόγῳ τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀπρόθυμον τῶν κατοίκων· σήμερον δὲ πλεῖστα τῶν χωρίων παρακαλοῦσι νὰ τοῖς σταλῆ σῶμα, ἐν ᾧ καὶ μόνῳ διαβλέπουσι τὴν ἀσφάλειάν των. Ἄλλ' ἐκεῖνο ἔφ' οὗ προσκρούει σήμερον τὸ ζήτημα, ἐκεῖνο ὅπερ ἐπιβραδύνει τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐπομένως τὴν ἀποτελεσματικὴν ἄμυναν καὶ εἰς τὸ ὅποιον ὀφείλεται συνεπῶς ἡ ἀδυναμία τῆς ἀμέσου καὶ οἰονεὶ ραγδαίας ἀντεκδικήσεως, εἶναι ἔλλειψις καταλλήλων ἀρχηγῶν. Οὕτως εἷς μὲν καταδειχθεὶς ἀνεπαρκῆς, ἀντιληφθεὶς δὲ καὶ ὁμολογήσας ὁ ἴδιος τὴν ἀνεπάρκειάν του ἀπεχώρησεν ἢ ἀναχωρεῖ κατ' αὐτάς, παραδώσας προσωρινῶς ἄλλῳ καὶ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ σώματος, μέχρις εὐρέσεως καταλλήλου. Τοῦ ἑτέρου σώματος οἱ ἄνδρες θεωρήσαντες ἄτολμον καὶ ἀνεπαρκῆ τὸν ἀρχηγόν των, ἐγκατέλιπον αὐτόν. Ὁ τῆς τρίτης ομάδος ἀρχηγὸς εἶναι ἀναντιρρήτως νοήμων, νοσημονέστερος καὶ κάλλιον τῶν ἄλλων κατενόησε τὸν ἀγῶνα. Πλὴν νέος ἔτι ὢν δὲν συνεπλήρωσε τὴν ὀργάνωσίν του, οὐδὲ παρεσκεύασεν ἐπαρκῶς τὸ ἔδαφος, ὥστε νὰ ἔχῃ ἐλευθερίαν καὶ ἀσφάλειαν εἰς τὰς κινήσεις του. Τέλος ἡ τετάρτη ὁμάς δρᾷ εἰς λίαν μεμακρυσμένον σημεῖον ἀπὸ τῆς ζώνης ἐνθα διεξάγεται κυρίως ὁ ἀγῶν. Ἐν τοσοῦτῳ εἶναι ἀνάγκη, καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένη, τολμηροῦ ἀρχηγοῦ, ὅστις ἐγκαταλείπων πρὸς στιγμὴν τὴν εἰρηνικὴν καὶ ἀθόρυβον προπαγάνδαν νὰ ἐπιχειρῇ γενναίαν τινὰ ἐπίθεσιν πρὸς ἀντεκδίκησιν, εἴτε κατ' ὠρισμένων ἀτόμων, εἴτε κατ' ἐπικινδύνων σημείων, τὰ ὅποια εἶναι ἀληθῶς ληστοφωλεαὶ καὶ τρομοκρατοῦσιν ὀλοκλήρους περιφερείας. Αἱ

τοιαῦται τολμηραὶ πράξεις ἐξασφαλίζουν τῷ ἀρχηγῷ κύρος, δι' οὗ ἐπιβάλλεται εὐκολώτερον ἢ εἰρηνικῇ ἐργασίᾳ.

Τοιοῦτου λοιπὸν προσώπου στερούμεθα καὶ ἐν τῇ ἀνάγκῃ ταύτῃ εὐρεθεὶς συγκατετέθη ἐἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Γιαγλή, ὃν ἄλλως ἐπίστευον εὐρισκόμενον ἐν Χαλκιδικῇ καὶ ἐπομένως ἐθεώρουν εὐκόλον καὶ ταχεῖαν τὴν ἐπιστοφὴν του, ὑπὸ τὸν ἀπαράβατον ἐννοεῖται ὅρον ὅτι θὰ ἐτίθετο ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἡμῶν καὶ θὰ ἠκολούθει ἀπαρεγκλήτως τὰς ἡμετέρας ὁδηγίας. Θὰ ἠδύνατο δὲ τῷ ὄντι νὰ χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἐκτελεστικὴν μόνον ἐξουσίαν καὶ μετὰ τὴν ἀντεκδίκησιν θὰ ἀπεσύρετο εἰς μέρος ἀσφαλές. Δέον μάλιστα νὰ προσθέσω καὶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὸ ἄστοχον τότε καὶ ἀτυχές ἐκεῖνο γεγονός τοῦ Καρατζάκιοι ἐγέννησε παρά τε τοῖς χωρικοῖς καὶ τοῖς ἀποτελοῦσι τὰς ομάδας τὴν πεποίθησιν περὶ τῆς τόλμης καὶ τῆς ἰκανότητος τοῦ Γιαγλή, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἠδυνάμεθα λίαν ἐπιμελῶς νὰ χρησιμοποιήσωμεν, ἂν εἴχωμεν πεποίθησιν περὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς πειθαρχίας καὶ ὑπακοῆς του.

Ἡ ἀντεκδίκησις, ἣτις μακρόθεν θεωρεῖται βεβαίως ὡς φυσικὸν καὶ ἐπομένως συγγνωστὸν αἴσθημα, ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐξεταζομένη καὶ ὑπὸ τὰς νῦν μάλιστα συνθήκας ἐπιβάλλεται ὡς ἔργον φρονήσεως καὶ ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης. Διότι, ὅταν μετὰ τὰ γεγονότα τῆς Κλεπούσας οἱ Βούλγαροι ἐπωφελοῦμενοι τῆς καταπλήξεως τῶν ἡμετέρων καταλαμβάνουσι τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ σχολεῖον τοῦ Ἐγρὶ Δερεῖ ἀποπέμποντες ἱερέα καὶ διδασκάλους, ἐπιχειροῦσι τὰ αὐτὰ εἰς Γκορνίτσαν καὶ Γκράτσαινα, ἐπιτίθενται κατὰ ἡμετέρων ἐν Κορνικόβη, τρομοκρατοῦσι τὴν Ἑλληνικὴν Ἀλιστράτην καὶ ἐπισπεύδουσι καὶ ἐκεῖ τὴν ἔκρηξιν τοῦ σχίσματος καὶ ἐν γένει προκαλοῦσι τὸν κλονισμὸν ὅλων τῶν πέριξ χωρίων, κατὰ τίνα ἄλλον τρόπον θ' ἀναχαιτίσωμεν αὐτοὺς καὶ θὰ ἐνισχύσωμεν τοὺς κατεπτοημένους ἡμετέρους, εἰμὴ διὰ ὀχληρᾶς, ὀχληροτάτης ἀντεκδικήσεως ; Καὶ τὴν ἀντεκδίκησιν ὡς τὸ μόνον καὶ σωτήριον φάρμακον ὑποδεικνύουσι καὶ ἐκλιπαροῦσιν αὐτὰ τὰ κινδυνεύοντα χωρία ἡμῶν. Πρὸ τοῦ κτυπήματός οἱ Βούλγαροι ἔχουσι καλῶς σταθμίσει τὰ πράγματα καὶ ἐπισταμένως μελετήσῃ τίνος ὠφελείας θὰ δρέψωσι, ποῦ καὶ κατὰ τίνα τρόπον. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ ἐκ τῆς τιμωρίας ἀντίδρασις ματαιώνει τοὺς ὑπολογισμοὺς των καὶ στρέφει ὑπὲρ ἡμῶν τὰ πράγματα. Οὕτως ἀντιλαμβάνομαι τῶν ἡμετέρων συμφερόντων καὶ φρονῶ ὅτι, τό γε νῦν ἔχον, δὲν ἀπατῶμαι ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου.

Καίτοι ἐπιφυλλάσσομαι νὰ ὑποβάλω ὑμῖν προσεχῶς γενικὴν ἐκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῶν κατὰ τὴν κρίσιν μου πρακτέων, οὐχ ἦτιον ὅμως ἔκρινά ἀναγκαῖον ν' ἀναφέρω τῷ Β. Ἐπυργεῖω τ' ἀνωτέρω καὶ νὰ διαβιβάσω αὐτῷ ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἐνέργειαν ἀμείλικτον καὶ σπασμωδικὴν θέλω προβῆ καὶ ἐπιμελῶς θέλω ἀποφεύγει πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἐκθέσῃ καὶ τοῦ Προξενείου τὸ γόητρον καὶ τὰς καλὰς σχέσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσφαλῆ προαγωγὴν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων. Πρὸς πίστωσιν δὲ τῶν λεγομέ-

νων μου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ὑμῖν συνημμένως ὡδε ἀντίγραφον τῆς πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν σωμάτων ἐγκυκλίου, δι' ἧς ἐδόθησαν καὶ ἐπανελήφθησαν αὐτοῖς αἱ ὁδηγίαι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐργάζονται. Ἐνοεῖται ὅτι ἡ πείρα, αἱ ἀνάγκαι καὶ αἱ ἐκάστοτε φάσεις τοῦ ἀγῶνος τροποποιοῦσι μοιραίως καὶ ἀναλόγως τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὅσων εἰρηνικῶς καὶ ὡς οἶον τε ἀθροῦβου καὶ ἀνεπιδέκτου, ἦν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν.

*«Περὶ ἐνεργείας τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ Σερρῶν ὑπαγομένων
Ἑλληνικῶν σωμάτων.»*

Τὰ ἑλληνικὰ σώματα σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἀναζωπύρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ ἑλληνοφώνου πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου χώρας ὡς ὑπαγομένης εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἀνωτάτου κέντρου καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς τὰ πάτρια τῶν χωρίων καὶ ἀτόμων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα, πιεσθέντα ὑπὸ τῶν ληστανταρτῶν Βουλγάρων, ἀπεσκίρτησαν τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ ἡ ἐπαναφορὰ τῶν ὡς εἴρηται χωρίων καὶ ἀτόμων τούτων εἰς τὰ πάτρια ἀπαιτεῖ ἐργασίαν διαρκῆ καὶ δύσκολον, καθίσταται εὐνόητον ὅτι ἡ ἐπιτυχὴς ἔκβασις αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπιτηδειότητος τῶν ἀρχηγῶν, τῆς ὑπομονῆς καὶ καρτερίας αὐτῶν καὶ τῆς ὅσον ἔνεστι ἀναιμάκτου αὐτῶν δράσεως. Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰ ἑλληνόφωνα χωρία, ἡ ἐργασία δὲν παρουσιάζει πολλὰς δυσκολίας, διότι διὰ καταλλήλου κατηγήσεως δύνανται οἱ ἀρχηγοὶ νὰ ἐλπίζωσι καὶ στηρίζωνται ἐπὶ τούτων καὶ νὰ χρησιμοποιοῦσιν ὡς καταφύγια καὶ ὀρμητήρια κατὰ τὴν δρᾶσιν. Προκειμένου ὅμως περὶ τῶν βουλγαροφώνων χωρίων καὶ μάλιστα τῶν σχισματικῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπὶ μακρὸν ἐκαλλιεργήθη ἡ Βουλγαρικὴ ἰδέα, ἡ πρόοδος τῆς ἐργασίας θὰ εἶναι πολὺ δύσκολος καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἀρχηγοί, ἀσκέτως πρὸς τὴν ἐθνικὴν κατήχησιν, ἡ ὁποία πολλάκις δὲν κατορθοῦται, ὑποχρεοῦνται νὰ καταβάλλωσι μεγάλας προσπαθείας πρὸς ἀπόκτησιν φίλων εἰς τὰ εἰρημένα χωρία, ἀφ' ἑτέρου δὲ καλλιεργῶσι τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν θὰ σχηματίσωσιν ἐν τῷ κρυπτῷ μικρὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον θὰ πολλαπλασιασθήται συμβαλλόντων καὶ τῶν μεμονωμένων φόνων ἐκ τῶν ἐπιφανῶν τῶν χωρίων τούτων καὶ ἐπὶ τέλους δὲ διὰ καταλλήλου τρόπου, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, δι' ἐπιστολῶν ἐν εἴδει ἐγκυκλίων καὶ τῶν μεμονωμένων φόνων τῶν ἐπιφανῶν ἀντιδρώντων, θὰ φθάσωσιν εἰς τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα.

Δέον νὰ κατανοηθῇ τελείως ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν ὅτι οἱ ἀθρόοι φόνοι καὶ ἐμπρησμοί, οἱ ἄλλως τε ὑφ' ἡμῶν τῶν ἰδίων ὡς πεπολιτισμένων ἀποκρουόμενοι, δὲν φέρουσι πάντοτε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ὅτι πολλάκις γεννῶσι μίση καὶ πείσματα κατὰ τῶν σωμάτων, ἰδίᾳ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχουσι καὶ σώματα ἀνταρτικὰ Βουλγάρων. Πρὸς ἀποφυγὴν ἐπομένως τῶν ἐμπρησμῶν καὶ τῶν ἀθρόων φόνων, οὔτινες, ὡς

εἶπον ἀνωτέρω, φέρουσι πολλάκις ἀποτελέσματα ἀντίθετα τῶν ἐπιδιωκομένων, πρέπει νὰ καταδιωχθῶσι καὶ συντριβῶσιν αἱ βουλγαρικαὶ συμμορίαί, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐλεύθεροι οἱ ἀρχηγοὶ δύνανται νὰ ἐργάζωνται μὲ τὸν ἀνωτέρω διαγραφέντα τρόπον, τουτέστιν διὰ τῆς κατηχίσεως. Οἱ ἀθρόοι φόνοι καὶ ἐμπρησμοί, ἀσχέτως πρὸς τὰ ἀνωτέρω ρηθέντα, προκαλῶσι πάντοτε τὴν ἐπέμβασιν μεγάλης στρατιωτικῆς δυνάμεως ἐπὶ τόπου, ἢ ὁποία, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ἐμβάλλει εἰς κινδύνους τὸ σῶμα, ἀφ' εἰτέρου κωλύει τὴν ἐπὶ μακρὸν ἐνεργεῖάν του, πολλάκις δὲ ἔνεκα τούτου ἐγκαθίστανται φρουραὶ εἰς τὰ χωρία τὰ προσβαλλόμενα, αἱ ὁποῖαι παρέχουσιν ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ σώματος· ἐκεῖνα ὅμως τὰ ὁποῖα δὲν προσπίπτουν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀρχηγῶν, ὡς ἐκ τοῦ ἀποκεκλεισμένου βίου των, εἶναι ἢ κακὴ ἐντύπωσις, ἢ ὁποία γεννᾶται εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν κοινὸν ἔνεκα τῶν ἀθρόων φόνων καὶ ἐμπρησμῶν, οἱ ὁποῖοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολλαπλασιάζονται ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων καὶ παρέχουσιν ὄπλα εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως καὶ τῆς μικρᾶς ἡμῶν Πατρίδος.

Τὸ ἔργον ἀρχηγοῦ σώματος τινὸς εἶναι μέγα, ἢ ἀποστολὴ του εἶναι ὑψηλὴ, ὁ ἀποκλειστικὸς σκοπὸς δὲν εἶναι μόνον οἱ φόνοι. Ὑπάρχουσι τινὲς νομίζοντες ὅτι διὰ μόνης τῆς τρομοκρατίας θὰ κατορθώσωσιν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκουσι καὶ τὸ κατορθοῦσιν ἐνίστε. Ἄν ὅμως ἐκλείψῃ ὁ τρόμος καὶ ὁ κίνδυνος, τότε ἐπανερχονται εἰς τὰς ἀρχικὰς ἰδέας των οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἀρχηγοὶ πολὺ ἀργὰ ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἠπατήθησαν.

Οἱ ἀρχηγοὶ δέον νὰ ἐπιβάλωσι μίγμα φόβου καὶ σεβασμοῦ καὶ ἀπολύτως τρόμου εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀκούουσι τὰς συμβουλὰς των, σεβασμὸν δὲ καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εὐήκοα τείνουσιν ὧτα εἰς τὴν παρ' αὐτῶν γενομένην καθ' ἑκάστην ἐθνικὴν κατήχησιν.

Διὰ τῆς διαρκοῦς ἐθνικῆς κατηχίσεως, τῆς παρουσίας τοῦ σώματος καὶ τῶν συμβουλῶν, θὰ γεννηθῶσι βαθμηδὸν αἱ ἐθνικαὶ ἰδέαι, ὁμοῦ δὲ μὲ τὸν σεβασμὸν, τὸν ὁποῖον θὰ ἐμπνέωσιν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ τὸν φόβον, θὰ ριζοβολήσωσιν αἱ ἰδέαι αὗται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀπλοϊκῶν χωρικῶν καὶ θὰ μένωσιν οὗτοι ἀκλόνητοι εἰς τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἐθνικὰς των πεποιθήσεις καὶ μετὰ παύσιν τῆς ἐνεργείας τοῦ σώματος.

Οἱ ἀρχηγοὶ ὀφείλουσι νὰ ὀπλισθῶσι μὲ ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν καὶ νὰ σκεφθῶσι ὅτι θὰ ἀφιερῶσιν μέρος τοῦ βίου των ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ὅφείλουσι νὰ διεγείρωσι τὴ μῖσος τῶν κατοίκων ἐναντίον παντὸς ἐπιβουλευομένου τὴν πίστιν καὶ τὴν πατρίδα των καὶ νὰ τοῖς ὁμιλῶσι συνεχῶς περὶ ταχείας ἀποκαταστάσεως αὐτῶν, τουτέστιν περὶ ἐνώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Νὰ ὁμιλῶσι μετὰ σεβασμοῦ διὰ τὸν Βασιλέα, τὸ Ἔθνος καὶ τὸν Πατριάρχη, διὰ τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον καὶ ἐν γένει νὰ μεγαλύνωσι τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰ ὄμματα τῶν χωρικῶν καὶ νὰ τοῖς

δίδωσι νὰ ἐννοῶσιν ὅτι μόνον διὰ ταύτης θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των. Οἱ ἀρχηγοὶ ὑπάγονται εἰς τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ ἀνωτάτου γνωστοῦ Κέντρου, τὸ ὁποῖον θὰ δίδῃ αὐτοῖς ἐκάστοτε ὁδηγίας καὶ διαταγὰς περὶ τῆς ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ δράσεώς των ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν σωμάτων, χωρὶς ἐκ τούτου νὰ ἀποκλείεται ἡ πρωτοβουλία αὐτῶν. Ὁφείλουσιν ἐπίσης νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Κέντρου διοριζομένους ἀνωτέρους ἀρχηγοὺς ἢ ἐπόπτας. Ὅσακις ἤθελε προκύψει διαφωνία τις μεταξὺ ἀρχηγοῦ σώματός τινος καὶ ἀνωτέρου ἀρχηγοῦ ἢ ἐπόπτου, θὰ ἀναφέρονται τάχιστα εἰς τὸ Κέντρον, τὸ ὁποῖον θέλει ἀποφασίζει καὶ λύει τὴν διαφορὰν ὑπὲρ τοῦ συγκεντροῦντος τὰς λογικωτέρας σκέψεις καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἐργασίας.

Οἱ ἀρχηγοὶ πρέπει νὰ γνωρίζωσιν ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἐργασία διὰ τῶν σωμάτων ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ τὸ πρῶτον ἤδη ἐφαρμόζεται εἰς τὸ τμήμα τοῦτο, θὰ ἀπαντήσωσιν, ὡς προείρηται, μεγάλας δυσκολίας, τὰς ὁποίας θὰ ὑπερπηδήσωσι διὰ τῆς ὑπομονῆς, μετερχόμενοι κατ' ἀρχὰς μὲν ἥπια μέτρα, τὰ ὁποῖα, ἐὰν δὲν τελεσφορήσωσι, θὰ μετέλθωσιν αὐσιγηρὰ τοιαῦτα, καὶ τέλος θὰ ἐφαρμόσωσι τὰ ἔσχατα ἐκεῖνα μέτρα τὰ ὑπὸ τοῦ συμφέροντος τῆς ἐργασίας καὶ τῆς παγιώσεως τῶν σωμάτων ὑπαγορευόμενα. Αἱ ἐπιβαλλόμεναι τιμωρίαι πρέπει νὰ χρησιμεύωσιν ὡς παράδειγμα πάντοτε.

Κέντρον»

10.

Ἐν Σέρραις τῇ 22 Ἰανουαρίου 1907

Κατόπιν τοῦ τηλεγραφήματός μου περὶ τῶν γεγονότων τῆς Γράτσιανης, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλλω Ὑμῖν τὰς ἀκολουθοῦσας λεπτομερείας :

Τὸ σῶμα τῆς περιφερείας Ζίχνης πληροφορηθὲν ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ Γράτσιανῃ φιλοξενεῖται πάντοτε βουλγαρικὴ συμμορία, μετέβη ἐν αὐτῷ τὴν νύκτα τῆς 12 τρέχοντος καὶ εὔρε πράγματι τοὺς λησταντάρους 7 τὸν ἀριθμὸν, φιλοξενουμένους ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Χρήστου Μπούζια, ὅστις τυγχάνει ὁ ἀρχηγὸς τῶν βουλγαριζόντων τοῦ χωρίου, καὶ σπουδαῖον μέλος τοῦ δολοφονικοῦ κομιτάτου. Εὐθὺς ὡς προσήγγισαν οἱ ἡμέτεροι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μπούζια σφοδρότατον πῦρ ἐδέχθη αὐτοὺς ἐκ μέρους τῶν ληστοσυμμοριτῶν, οἵτινες βλέποντες ἑαυτοὺς κυκλωθέντας ἠναγκάσθησαν νὰ ἐξέλθωσι καὶ τραπῶσιν εἰς φυγὴν. Ἐν τοσοῦτῳ δύο ἐξ αὐτῶν ἔπεσον φονευθέντες. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ἐφονεύθησαν ἐπίσης ὁ Δημ. Μπουρνούσουζης, ὅστις ἐτύγχανε ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ τοπικοῦ κομιτάτου ὡς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γεώργιος, οὗ τὸ σῶμα ἀπηνθρακώθη ἐν τῇ πυρποληθείσῃ οἰκίᾳ των. Ἐπίσης ἐφονεύθη ὁ Γιοβάνης Τσοπᾶνος. Ἦτοι ἐφονεύθησαν ἐν ὄλῳ δύο συμμοριταὶ καὶ τρία φανατικὰ μέλη τοῦ κομιτάτου. Ἐπληρώθη δὲ ἐλαφρότατα τὴν χεῖρα καὶ γυνή τις. Ἐκάησαν δὲ δύο οἰκίαι, ἡ τοῦ Βούλτσου καὶ ἡ τοῦ Μπουρνούσουζης καὶ εἰς

κλίβανος. Ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐδεὶς ἔπαθε τι. Τῷ ἀνωτέρῳ διήρκεσαν περὶ τὴν μίαν ὥραν, μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ἡμετέρων κατέφθασεν ὁ στρατός, ὅστις ἤρξατο πυροβολῶν κατὰ τῶν καιομένων οἰκιῶν καὶ τῶν δύο πτωμάτων.

Οἱ δύο ληστοσυμμορίται ἦσαν ὀπλισμένοι διὰ μάνλιχερ καὶ πολυκρότου Λεβέλ, ἀνεγνωρίσθησαν δὲ ὅτι ὁ μὲν εἷς ἦτο ὁ Γεώργιος Πούλιν ἐκ Γορνίτσης, ἐκ τῶν πρωτουργῶν τῆς ἀλησμονήτου ἐκείνης δολοφονίας καὶ ἀπανθρακώσεως ζώσης ὀλοκλήρου τῆς οἰκογενείας Κομπότη ἐν Ἐγρὶ—Δερέ, καὶ ὁ κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον δολοφονήσας τὸν ἡμέτερον ἱερέα Γορνίτσης Παπᾶ Ἰωάννου Οἰκονόμου, καὶ καύσας δύο οἰκίας τῆς Γορνίτσης, ὁ δὲ ἕτερος Ἀναστάσιος Κρυστίλης, ἔξ Ἀλιστράτης, συνενωθείς μετὰ τῆς Βουλγαρικῆς συμμορίας τὴν ἡμέραν τῆς κατὰ τῆς Ἀλιστράτης ἀποτυχούσης Βουλγαρικῆς ἀποπείρας τῆς τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου. Ὁ Κρυστίλης οὗτος ὡς καὶ ὀλόκληρος ἢ ἐν λόγῳ συμμορία, εἶναι ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν εἰς τὰ ὄργια τῆς Κλεπούσας. Τὴν μετεπιούσαν τῆς 13, οὐχὶ μακρὰν τοῦ χωρίου εὐρέθησαν τὰ πτώματα καὶ δύο ἐτέρων συμμοριτῶν τῆς αὐτῆς συμμορίας. Ὁ εἷς ἔφερεν ἀκόμη μεθ' ἑαυτοῦ τὸ μάνλιχερ καὶ τὸν λοιπὸν ὀπλισμόν του, ὁ δὲ ἕτερος εἶχεν ἀφοπλισθῆ καὶ ἀποκεφαλισθῆ ὑπὸ τῶν συντρόφων του.

Ἡ ἐπιτυχοῦσα αὕτη ἐπίθεις, ἣτις πρὸ πολλοῦ ἐμελειᾶτο, ὡς ἀντεκδικησις, καὶ ὁ φόνος ἰδίως τῶν δύο ὡς ἄνω ληστοσυμμοριτῶν, κατηχαρίστησε τοὺς ἡμετέρους τῆς περιφερείας ἐκείνης, καὶ σπουδαίως ἀνεπτέρωσε τὸ φρόνημα, διότι ἐπίστευον ὅτι εἶχε πλέον ἐγκαταλειφθῆ εἰς τὸ ἔλεος τῶν Βουλγάρων.

Οἱ χωρικοὶ τῆς Γράτσιανης ἐρωτηθέντες ὑπὸ τοῦ ἀποσπασματάρχου καὶ τοῦ τὴν ἐπιούσαν μεταβάντος ἐπὶ τόπου ἀνακριτοῦ Ζηλιαχόβης, κατέθηκαν ὅτι ἡ ἐπιτεθεῖσα συμμορία ἦν Βουλγαρικὴ, καὶ ὅτι οὗτοι Ἕλληνες τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν θρησκείαν τρομοκρατοῦνται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων συμμοριῶν, ἵνα ἀποδεχθῶσι τὸ σχίσμα, καὶ ὅτι νῦν ἐλευθερωθέντες ἐπιθυμοῦσι νὰ τοῖς ἀποσταλῆ Ἕλλην ἱερεὺς καὶ διδάσκαλος.

Σημειωτέον ὅτι ἡ Γράτσιανη, καίτοι κατὰ τύπους ἡμετέρα καὶ ὡς τοιαύτη σημειουμένη ἐν τῷ ἡμέτερῳ χάρτη, ἐν τούτοις ἀπὸ πολλοῦ τρομοκρατεῖται ὑπὸ τῶν σχισματικῶν ἀποπεμπάντων τὸν ἡμέτερον ἱερέα καὶ διδάσκαλον.

Εἶναι τέλος εὐχάριστος ἡ ἐπιτυχία τὸ ὅτι αἱ ἐπίσημοι ἐκθέσεις τῆς στρατιωτικῆς καὶ ἀνακριτικῆς ἀρχῆς πρὸς τε τὸν ἐνταῦθα μουτεσαρίφην, ὡς καὶ πρὸς τὸν τῆς Δράμας ἀναφέρουσιν ὅτι Βουλγαρικὴ συμμορία διέπραξε τὰ τῆς Γράτσιανης, ὅπως τιμωρήσῃ τοὺς ἀπειθούντας καὶ ἑξακολουθοῦντας νὰ ἔχωσι ἑλληνικὰ αἰσθήματα. Ὅμοία τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν ἢ Ἐκθέσεις. Τοῦτο πρέπει νὰ δημοσιευθῆ καὶ ὑφ' ἡμῶν.

Κατόπιν τῆς ἐπισήμου τούτης πληροφορίας, παρεπονέθη πρὸν τὸν μουτεσαρίφην διὰ τὸ ἀπὸ τῆς ἐνιαῦθα ἀφίξεώς μου τρίτο τοῦτο κροῦσμα κατὰ τῶν Πατριαρχικῶν. Τὰ αὐτὰ εἶπον καὶ τῷ κ. Verand.

Ἐν τῇ προγενεστέρῃ μου ἀνήνεγκον Ἑμῖν τὰ τῆς ἀποτυχούσης ἐπιθέσεως τῶν κομιτῶν κατὰ τοῦ ἡμετέρου χωρίου Νούσκα. Τὴν ἐπιούσαν τῆς ἐπιθέσεως εὐρέθη οὐχὶ μακρὰν τοῦ χωρίου πτώμα γυμνὸν καὶ ἀκέφαλον, φέρον τραύματα διὰ σφαίρας. Εἰκάζεται ὅτι εἶναι ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὴν συμμορίαν, ὃν πληγωθέντα ὑπὸ τῶν ἀμυνθέντων χωρικῶν καὶ ἀποθανόντα, ἀπεκεφάλισαν οἱ σύντροφοί του, ἵνα μὴ ἀναγνωρισθῇ.

Μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν κατὰ τῆς Νούσκας ἐπίθεσιν, εἰς νέαν τοιαύτην προέβησαν κατὰ τοῦ γειτονικοῦ καὶ ἐπίσης ἡμετέρου χωρίου Χωροβίτσα. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐπίθεσις αὕτη ἀπέτυχε, τῶν χωρικῶν ἐγκαίρως ἀντιληφθέντων τοῦ πράγματος, καὶ ἀποκρουσάντων τὴν συμμορίαν. Τὸ γεγονός οὐχ ἦττον συνδυαζόμενον πρὸς ἃς ἔχομεν πληροφορίας, οὐδεμίαν καταλείπει ἡμῖν ἀμφιβολίαν, ὅτι οἱ Βούλγαροι ἔχουσι ἤδη ἀποφασίσει νὰ καύσωσιν ἅπαντα τὰ ἡμέτερα χωρία Ζίχνης.

Καὶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐν Κλεπούσνα, τέσσαρες σχισματικοὶ τοῦ χωρίου συλλαβόντες τὸν Ἑλληνα ἱερέα Φιλιπίδην ἠπέιλησαν αὐτὸν ἐκ νέου διὰ θανάτου, ἐν ἣ περιπτώσει, καὶ μετὰ τὴν γενομένην αὐτῷ καταστροφὴν, τῆς πυρπολήσεως δηλονότι τῆς οἰκίας του καὶ τῆς δολοφονίας τῆς συζύγου του, καείσης ζώσης, ἔξακολουθεῖ ἀκόμη ἐμμένων ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ. Οἱ χωρικοὶ οὗτοι συνελήφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν.

Τὴν νύκτα τῆς 12 τρέχοντος Βουλγαρικῆ συμμορία εἰσελθοῦσα ἐν τῷ χωρίῳ Γόρνιτσα, ἐκάλεσε τοὺς Ἑλληνας προκρίτους καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς δύο ἱερεῖς, οὓς ἐβίασε νὰ ὀρκισθῶσιν ἐπὶ τῶν ξιφῶν των, ὅτι εἰς τὸ ἕξῃς θὰ μνημονεύωσι τὸν σχισματικὸν Ἀρχιερέα Νευροκοπίου Ἰλαρίωνα, τοὺς δὲ ἡμετέρους ν' ἀποσύρωσι τὰ τέκνα των ἐκ τῶν σχολείων, ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἐν περιπτώσει παρακοῆς. Καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς δὲν ὑπήκουσαν, ἐλειτούργησαν δὲ ἕκτοτε δις Ἑλληνιστί, μνημονεύοντες τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Ὁρθόδοξον Μητροπολίτην. Οἱ λοιποὶ ὅμως χωρικοὶ τρομοκρατηθέντες ἀπέσυρον τὰ τέκνα των ἐκ τῶν σχολείων, τὰ ὅποια ἔμεινον ἄνευ μαθητῶν, εὐρίσκονται δὲ νῦν ἐν ἀπογνώσει καὶ θ' ἀναγκασθῶσι βέβια νὰ ὑποκύψωσιν, ἂν δὲν προστατευθῶσιν ἐγκαίρως. Βούλγαροι τινές, μέλη τοῦ κομιτάτου, ἀπεπειράθησαν διὰ πανουργίας νὰ δολοφονήσωσι τὸν γνωστὸν ἐνιαῦθα Ἑμῖν Βέην, ἀλλὰ πυρβολήσαντες κατ' αὐτοῦ ἐν τῇ γεφύρᾳ παρὰ τὸ Γούδελη, δικάνοις, ἠστόχησαν καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν.

Συμπλοκὴ ἔλαβε χώραν τὴν 14ην τρέχοντος ἐν τῷ χωρίῳ Μπουρσοῦκ τῆς περιφερείας Σερρών μεταξὺ βουλγαρικῆς συμμορίας καὶ τοῦ στρατοῦ. Τρεῖς συμμορίται ἐφονεύθησαν, ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ δύο στρατιῶται ἐπληγώθησαν καὶ εἰς ἐφονεύθη. Μετὰ δύο ἡμέρας συνελήφθησαν καὶ ἕτεροι

δύο ἐκ τῆς ἰδίας συμμορίας ἐν Τζουμαγιᾶ, κρυπτόμενοι ἐντὸς τῶν ἀχυρώνων.

Τὴν 12 τρέχοντος ἄγνωστοι ἐφόνευσαν ἐν μέσῳ ἀγορᾶς τὸν Μιχαλοῦσιν Μαργαρίτην, ἄλλοτε πράκτορα τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας, εἶτα τῆς Σερβικῆς, καὶ νῦν φανατικώτατον ὄργανον τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου.

Καθ' ἃ κοινῶς πιστεύεται, ὁ Μαργαρίτης εὐρεθεὶς ἐλλειμματίας χρηματικῆς διαχειρήσεως κατεδικάσθη εἰς θάνατον, τὴν δὲ ποινὴν ἐξετέλεσεν ἡ συμπλακείσα μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐν Μπουρσοῦκ συμμορία, ἧς τὰ δύο μέλη συνελήφθησαν ἐν Τζουμαγιᾶ καὶ τὰ ὅποια προφανῶς διέπραξαν τὸν φόνον. Ἐν τούτοις οἱ σχισματικοὶ εὗρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συκοφαντήσωσι τὸν ἐν περιοδείᾳ καὶ ἐν Τζουμαγιᾶ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εὐρισκόμενον Μητρολίτην Μελενίκου, ὡς δῆθεν δημοσίᾳ ἐπικηρύξαντα τὴν κεφαλὴν τοῦ Μαργαρίτου ἀντὶ 100 λιρῶν.

Ἡ πλειονότης τοῦ γειτονικοῦ χωρίου Καρλί - Κιόϊ τρομοκρατηθεῖσα ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα προχθὲς καὶ νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν μουτσαρίφην ὅτι ἐλευθέρῳ βούλησει (!) καὶ ἀπὸ πεποιθήσεως (!) ζητεῖ ν' ἀσπασθῇ τὸ σχῆμα καὶ νὰ δοθῶσιν αὐτοῖς νοφούζια βουλγαρικά, διότι κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν δὲν ἐδόθησαν αὐτοῖς ποσῶς νοφούζια. Ὁ μουτσαρίφης κατόπιν ὁμολογίας τῶν χωρικῶν, ὅτι πιεζόμενοι, δεινῶς ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου ἀναγκάζονται νὰ ἀποσκιρτήσωσι καὶ συνοδᾶ τῇ ἀποφάσει τῆς Κυβερνήσεως, ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὴν αἴτησίν των.

Πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος ἀπεβίωσεν ἐν τῷ νοσοκομείῳ Θεσσαλονίκης, ὅπου χάριν νοσηλείας εἶχε μεταφερθῆ, ἡ τραυματίας Κλεπούσας Ἀγγελικὴ Φιλιππίδου, ἡ ἡρωικὴ ἐκείνη Σπαρτιάτις, περὶ ἧς ἔγραψα ὑμῖν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 411 π.ἔ. ἐγγράφου μου. Ὑπὲρ ταύτης καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνομαρτύρων τῆς δυστυχοῦς Κλεπούσας ἐτέλεσε χθὲς ἡ πόλις τῶν Σερρῶν δημοτελέστατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον μνημόσυνον. Χιλιάδες λαοῦ, ἐν ᾧ διεκρίνοντο αἱ καλαὶ τάξεις, αἱ διάφοροι συντεχνίαι, ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης τῶν Κυριῶν Σερρῶν κατέκλυζον τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν. Πολυτελέστατος στέφανος κατατέθη εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ κατασκευασθὲν κενοτάφιον, καὶ ὁ ἱεροκῆρυξ τῆς πόλεως ὠμίλησε συγκινητικώτατα.

Ἐν τῷ χωρίῳ Φράστανη αἱ ἀρχαὶ συνέλαβον νέον ὠπλισμένον, ὅστις προυτίθετο νὰ δολοφονήσῃ τὸν ὁμογενῆ Μαντέλαν, οὗ τὸν ἀδελφὸν πρότινων μηνῶν ἐφόνευσαν οἱ Βούλγαροι καὶ ὅστις εἶχε μεταβῆ ἐκεῖ πρὸς κυνήγιον μετ' ἄλλων φίλων του. Ἐν τῇ ἀνακρίσει κατέθηκεν ὁ συλληφθεὶς, ὅτι τὸ βουλγαρικὸν κομιτάτον διὰ τοῦ μουκτάρη καὶ τῶν ἀζάδων τοῦ χωρίου ἠνάγκασεν αὐτὸν ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν δολοφονίαν τοῦ κ. Μανδέλα, ὑποσχεθὲν αὐτῷ ἀμοιβὴν 10 λιρῶν καὶ ἐμπορικὴν προστασίαν.

10.

Τὸ Β. Προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος ἐν Σερραῖς ὑποβάλλει πίνακα τῶν γενομένων δολοφονιῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου κατὰ τὸ ἔτος 1906 εἰς τὴν περιφέρειαν Σερρῶν.

Μητρόπολις Σερρῶν

1. Νικόλας Πέτσιου ἐκ τοῦ χωρίου Καρλί-Κιόϊ προεστῶς
2. Μαρίνος Πέτσιου » » » » γαμβρός του
Ἐμφότεροι ἐσφάγησαν ἐν τῷ χωρίῳ ὑπὸ Βουλ. συμμορ. τῇ 26 Ἰανουαρ.
3. Δημήτρ. Ἐλεσίκ ἐκ τοῦ χωρίου Γενῆ Μαχαλαῖ γεωργὸς ἐφονεύθη 23 Μαρτ.
4. Δημήτριος Τσαπκούνης ἐκ τοῦ χωρίου Βερεζιανῆ προύχων.
5. Πασχ. Δ. Τσαπκούνη » » » »
6. Πέτρος Δ. Τσαπκούνης » » » »
7. Ἰωάν. Π. Τσαπκούνης » » » »
8. Βασ. Γάμβας » » » »
9. Δραγάνης » » » »
10. Δέσποινα Δραγάνη » » » »
Ἄπαντες οὗτοι ἀποτελοῦντες μέλη καὶ τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν ἐσφάγησαν τὴν νύκτα τῆς 26.3 ὑπὸ Βουλγ. συμμορ., οἱ μὲν ἐντὸς τοῦ χωρίου, τινὲς δὲ καὶ ἔξω, καὶ τὰ μέλη των διεσπάρησαν ἔνθεν κακεῖθεν.
11. Ἄγγελος Μπάλιου ἐκ τοῦ χωρίου Ραχοβίτσα γεωργός, ἐσφάγη 18 Ἀπριλίου ὑπὸ ὑπόπτων.
12. Σάνδρος ἐκ τοῦ χωρίου Τσιούτσιουλις γεωργὸς ἐφονεύθη 19 Μαΐου.
13. Χρῆστος Θωμᾶ ἐκ τοῦ χωρίου Βροντιοῦ ράπτης.
14. Γεώργ. Λιόντσιου » » » » προύχων.
15. Ἄθαν. Χ' Ἰωάννου » » » » μαθητῆς.
Οἱ δύο πρῶτοι ἐφονεύθησαν ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ χωρίον των. Ὁ τρίτος ἐπληρώθη 19 Ἰουνίου.
16. Πέτρος Τίνκα ἐκ τοῦ χωρίου Καλένδρα προύχων, ἐφονεύθη ἐν ἀγροῖς 11 Ἰουνίου.
17. Μητρ. Γκογκολάκη ἐκ τοῦ χωρίου Χομόνδος, γεωργός, ἐπληρώθη ἑλαφρῶς 12 Ἰουλίου.
18. Δημ. Μαρίνου ἐκ τοῦ χωρίου Βροντιοῦ κωδωνοχύτης, ἐγένετο ἄφαντος 6 Ἰουλίου.
19. Γεώργιος Στογιάν ἐκ τοῦ χωρίου Φράστανη ἀνθρακοποιός, ἐφονεύθη ἐν τῇ οἰκίᾳ του 23 Ἰουλίου.
20. Ἄγγελος Ζανταρκᾶς ἐκ Σερρῶν χωροφύλαξ, ἐπληρώθη εἰς Καβακλῆ τὴν 31 Αὐγούστου.
21. Μαρία Γκογκαλάκη ἐκ τοῦ χωρίου Χομόνδος, ἐφονεύθη ἐν τῇ κλίνῃ της 1 Σεπτεμβρίου.

23. Τίνκας Λεύκου ἐκ τοῦ χωρίου Μελεγκίτσι προεστῶς;
 24. Νικ. Λεύκου » » » » ἀδελφός του
 25. Τάνης Μίντσιου » » » » ἄζᾶς
 Οἱ τρεῖς οὗτοι ἐσφάγησαν ἀπαχθέντες ἐκ τῶν οἰκιῶν των τῇ 18 Σεπτεμ.
 25. Ἀγκούσης ἐκ τοῦ χωρίου Δράνοβον προύχων, ἐφονεύθη 2 Ὀκτωβρίου
 παρὰ τὸ χωρίον.
 26. Ἄγγελος Νικολάου ἐκ τοῦ χωρίου Σακάφτσια, προύχων, 4 Ὀκτωβρίου
 ἐφονεύθη ὑπὸ συμμοριτῶν.
 27. Γεώργιος Στάγκου ἐκ τοῦ χωρίου Καρλί-Κιόι προύχων. Ἐγένετο ἄφαν-
 τος 26 Ὀκτωβρίου.
 28. Γρηγ. Νικολάου ἐκ τοῦ χωρίου Γενῆ Μαχαλαῖ, γεωργός ἐφονεύθη ἐπι-
 στρέφων εἰς χωρίον 24 Ὀκτωβρίου.
 29. Γεώργιος Κανάπης ἐκ τοῦ χωρίου Καρλί-Κιόι προεστῶς,
 30. Νικολ. Γιάννη » » » » ἀγροφύλαξ,
 ἐσφάγησαν ἔξω τοῦ χωρίου ὑπὸ Βουλγ. συμμορ. 4 Νοεμβρίου.
 31. Ἰωάνν. Θεοχάρης ἐκ τοῦ χωρίου Δοβίτσα, ποιμὴν, ἐφονεύθη καὶ ἠρπάγη
 τὸ ποίμνιόν του 24 Νοεμβρίου.

Μητρόπολις Ζιχνῶν

32. Ἀθανασ. Μ. Κιουσι ἐκ τοῦ χωρίου Ἐγρὶ-Δερέ, προύχων,
 33. Κων. Κιουσι » » » » » »
 34. Νικ. Τσαρουχᾶς » » » » » ἔμπορος,
 Οἱ τρεῖς οὗτοι ἐσφάγησαν παρὰ τὴν Γράτσαινη ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ
 χωρίον τὴν 17 Ἰανουαρίου.
 35. Μαρία Ἀντωνίου ἐκ τοῦ χωρίου Κλεπούσνα, ἐσφάγη παρὰ τὸ χωρίον,
 26 Ἰανουαρίου.
 36. Νικ. Θ. Μπότσα ἐκ τοῦ χωρίου Σφεληνός, γεωργός, ἐφονεύθη ἐρχόμε-
 νος Σέρρας 7 Φεβρουαρίου.
 37. Π᾽Ἰωάννου Οἰκονόμος ἐκ τοῦ χωρίου Γόρνιτσα, ἐφημέριος, ἐφονεύθη
 ἐν τῷ χωρίῳ 6 Ἰουλίου.
 38. Π᾽Γιάννης ἐκ τοῦ χωρίου Γκράτσαινη ἐφημέριος ὁμοίως τῇ 3 Αὐγούστ.
 39. Στογιάν Ἀγγέλου ἐκ τοῦ χωρίου Καρλίκοβο, προύχων, ἐσφάγη ἐν τοῖς
 ἀγροῖς 21 Αὐγούστου.
 40. Θεοδ. Θωμᾶ ἐκ τοῦ χωρίου Νούσκα γεωργός
 41. Ἄντ. Ἀργυρίου » » » » »
 ἐφονεύθησαν ἀμφότεροι ἐν τοῖς ἀγροῖς 25 Αὐγούστου.
 42. Γεώργ. Βαλσαμίδης ἐκ τοῦ χωρίου Βόλος, παντοπώλης ἐγένετο ἄφαντος
 εἰς Ἐγρὶ-Δερέ 28 Ὀκτωβρίου.
 43. Κυριακοῦ Ντουλμέρου ἐκ τοῦ χωρίου Καρλίκοβο παντοπώλης
 44. Βάλτσης Ψάλτης » » » » γεωργός

45. Δημ. Χρήστου ἐκ τοῦ χωρίου Καρλίκοβο ἀγροφύλαξ
ἐφονεύθησαν παρὰ τὸ Δράνοβον ἐπιστρέφοντες εἰς χωρίον καὶ τὰ πτώ-
ματα ἐρρίφθησαν εἰς χαράδρα.
46. Μπουζίκης Στογιάν ἐκ τοῦ χωρίου Κλεπούνσα προύχων
47. Αἰκ. Μπουζίκη » » » »
48. Φωτ. Π' Βαγγέλη » » » » σύζ. Ἰερῆως
49. Ἄγγελος Μίντσιος » » » » προύχων
50. Μαρία Μίντσιου » » » » »
51. Γεωργ. Ν. Μίντσιου » » » » »
52. Κων. Ν. Μίντσιου » » » » »
- ἐφονεύθησαν ἅπαντες οὗτοι ἢ ἐκάησαν κατὰ τὴν Βουλγαρικὴν ἐπίθεσιν
τῆς 13 Δεκεμβρίου, ὅποτε καὶ ἐκάησαν πολλαὶ οἰκίαι.

Μητρόπολις Νευροκοπίου

53. Ἀπόστολος Ἀθανασίου ἐκ Νευροκόπου ἀγωγιάτης ἐφονεύθη καθ' ὁδὸν
13 Ἀπριλίου.
54. Στέφανος Νεδέλτσης ἐκ τοῦ χωρίου Τσιρέτσιοβον, κτίστης, ἐφονεύθη ἐν
τῷ χωρίῳ 19 Ἀπριλίου.
55. Γεωργ. Ζαΐκου ἐκ τοῦ χωρίου Ράδοβον, παντοπώλης, ἐφονεύθη 20 Ἀ-
πριλίου εἰς Νευροκόπιον.
56. Ἄγγ. Ρούντσιος ἐκ τοῦ χωρίου Ζίρνοβον προεστὼς
57. Δημ. Ρούντιος » » » »
58. Αἰκ. Α. Ρούντιου » » » »
59. Πέτρο. Δ. Ρούντσιος » » » »
60. Δ. Ἰωάν. Πεπόνης » » » »
61. Μπισίρω Πεπόνη » » » »
62. Νικ. Παναγῆ » » » »
63. Δημ. Ἰωάννου » » » »
- οἱ Α. Ρούντσιος καὶ Δ. Ρούντσιος ἐπληρώθησαν κατὰ τὴν τοῦ χωρίου
ἐπίθεσιν τῶν Βουλγάρων τῆ 24 Δεκεμβρίου, ὅποτε ἐφονεύθησαν καὶ
οἱ ἀνωτέρω χωρικοὶ καὶ ἐκάησαν 3 οἰκίαι.

Μητρόπολις Μελενίκου

64. Ζήσιος Βλάχος ἐκ τοῦ χωρίου Τζιαφερλῆ, τσέλιγκας, ἐφονεύθη 3 Μαρ-
τίου ἐν τῷ ποιμνίῳ του.
65. Κ. Στραχίν ἐκ τοῦ χωρίου Κρούσοβο ἔμπορος ἐγένετο ἄφαντος ἐκ Νευ-
ροκοπίου 24)3.
66. Βοζίκη Μιτσάκη ἐκ τοῦ χωρίου Κρούσοβο ὑπάλληλος ἐφονεύθη ἐν
Ἄη-Λιά 19 Μαΐου.

67. Μήτας Κέπας ἐκ τοῦ χωρίου Σάβγιοκο προύχων
 78. Σπάσος Ἡλία » » » » »
 ἐφονεύθησαν παρὰ τὴν Κούλα τῆ 6 Ἰουνίου.
 69. Παρίσης Καραδέρης ἐκ τοῦ χωρίου Μπέλοβα, ποιμὴν ἐφονεύθη τῆ 12 Ἰουλ.
 70. Πέτρος Ματσκάρης ἐκ τοῦ χωρίου Μπουρσούκ, γεωργὸς ἐφονεύθη μετὰ
 τῆς συζύγου καὶ υἱοῦ του 14 Ἰουλίου.
 71. Ἡλίας Ἀγγέλου ἐκ τοῦ χωρίου Ἐρνι-Κιοῖ, γεωργὸς Ἰουνίου 26 ἐφονεύθη ἐν τῷ χωρίῳ.
 72. Ρίζος Βλάχος ἐκ τοῦ χωρίου Σίμγοβο ποιμὴν ἐφονεύθη τῆ 24 Ὀκτωβρ.
 73. Μάνος Γιούρης ἐκ Μελενίκου, προύχων ἐφονεύθη εἰς τοὺς ἀμπελώνας
 2 Νοεμβρίου.
 74. Κων. Σταμούλη ἐκ Δεμιρ-Ἰσάρ, κηπουρὸς ἐφονεύθη ἐπιστρέφων ἐκ Μελενίκου 28 Νοεμβρίου.
 75. Πεχλιβάνης ἐκ Μελενίκου, ἀγωγιάτης ἐφονεύθη παρὰ τὸ Μελενίκον 28 Νοεμβρίου.
 76. Ἀγγελικὴ Φιλιππίδου ἐκ τοῦ χωρίου Κλεπούσνα ἀπέθανε ἐκ τῶν πληγῶν 15 Ἰανουαρίου ἐν Θεσσαλονίκῃ.

12.

Ἐν Σέρραις 20 Φεβρουαρίου 1907

Διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 490 π.ἔ. ἐγγράφου μου ἐξέθηκα Ὑμῖν ἐν ὀλίγοις τὰ περὶ τῆς πολιτείας τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν, καὶ τὰς μετ' αὐτῶν σχέσεις μου. Σήμερον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσω τὰ περὶ τούτου λεπτομερέστερον καὶ νὰ ἐφελκύσω τὴν προσοχὴν τῆς Β. Κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος.

Ἡ εἶδησις, ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις ἐν τῷ διαμερίσματι Σερωῶν ἀνετέθησαν εἰς Γάλλους ἀξιωματικούς, ἐγένετο δεκτὴ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς περιφερείας ταύτης, οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ἀμεροληψίαν τῆς Γαλλίας ἐν τῷ Μακεδονικῷ ζητήματι, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι τὸ εὐγενὲς γαλλικὸν ἔθνος ὑλήρξεν ἀείποτε ὁ μέγας προστάτης καὶ εὐεργέτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Πρὸς ἐκδήλωσιν δὲ τῶν τοιούτων αἰσθημάτων καὶ τῶν ἐλπίδων, αἱ τρέφουσι πάντοτε οἱ Ἕλληνες πρὸς τὸ μέγα φιλελεύθερον ἔθνος, χιλιάδες ὁμογενῶν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἔσπευσαν ἐν τῷ σιδηρομικῷ σταθμῷ νὰ ὑποδεχθῶσι τοὺς Γάλλους ἀξιωματικούς. Πλὴν δὲ τούτου ἀθρόα εἶτα ἡ ἐνταῦθα κοινωνία καὶ πάντες οἱ τὰ πρῶτα φέροντες ὁμογενεῖς ἐθεώρησαν καθήκον των νὰ ἐπισκεφθῶσι αὐτοὺς καὶ κατ' οἶκον, ἵνα τοῖς εὐχηθῶσι τὸ ὧς εὖ παρέστησαν, τοῖς ὑποβάλλωσι δὲ τὰ αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, ἣν πᾶς Ἕλλην τρέφει ὑπὲρ τῆς Γαλλίας. Δυστυχῶς ὁμως τινὲς ἐκ τῶν κ.κ. ἀξιωματικῶν, ἄλλους μὲν κυρίως τε καὶ

κυρίας τῶν ἡμετέρων δὲν ἐδέχθησαν κἄν, εἰς ἄλλους δέ, τοὺς πλείστους, δὲν ἀνταπέδωκαν τὴν ἐπίσκεψιν. Ἐν τούτοις τό τε Προξενεῖον καὶ ἡ Μητρόπολις συνέστησαν τοῖς ἡμετέροις νὰ ἐξακολουθῶσι περιβάλλοντες τοὺς κ.κ. ἀξιωματικοὺς δι' ἐκτιμήσεως καὶ πλήρους ἐμπιστοσύνης, συντρέχωσι δ' αὐτοὺς εἰς τὸ ἔργον τῶν μεταρρυθμίσεων. Πλὴν δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος καὶ τινες ἐκ τῶν κ.κ. ἀξιωματικῶν ἤρχισαν διὰ τοῦ ἀπρεποῦς τρόπου τῶν καὶ τῆς μεροληψίας τῶν νὰ ψυχραίνωσι τοὺς ἡμετέρους, νὰ διαψεύδωσι δὲ τὰς γλυκείας τῶν Ἑλλήνων ἐλπίδας περὶ τῶν μεταρρυθμίσεων. Ἐκτὸς τῆς πολιτείας τῶν κ. κ. ἀξιωματικῶν, καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ κοινωνικὴ συμπεριφορὰ ἐνίων ἐκ τῶν κυριῶν τῶν διέψευσεν οἰκτρῶς τὴν φήμην περὶ τῆς γαλλικῆς λεπτότητος. Οὕτω λ.χ. βεβαιοῦται ὅτι κυρίαι τινὲς τῶν ἀξιωματικῶν, καλούμεναι εἰς ἑλληνικὰ θέατρα καὶ ἄλλας πανηγύρεις ἢ θεάματα τῶν ἡμετέρων, ἐφωρῶντο σκόπτουσαι καὶ κατειρωνευόμεναι αὐτά. Ταῦτα πάντα προστιθέμενα εἰς τὴν προφανῆ μεροληψίαν τινῶν ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων διέθετον δυσαρδέτως τοὺς ἡμετέρους καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ σχηματίζεται παρὰ τοῖς ἑλληνικοῖς πληθυσμοῖς ἡ πεποίθησις, ὅτι φροῦδαι ὑπῆρξαν αἱ ἐλπίδες τῶν, καὶ ὅτι οἱ κ. κ. Γάλλοι ἀξιωματικοὶ εἰσὶ τεταγμένοι πρὸς τὸ μέρος τῶν Βουλγάρων. Αἱ συμβουλαὶ τοῦ Προξενείου καὶ τῆς Μητροπόλεως συνεκράτουν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ὁμογενῶν, ἀλλ' ἡ σκανδαλώδης συμπεριφορὰ τοῦ μετατεθέντος κ. Lamaïche καὶ ἄλλων τινῶν ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν συνετέλεσαν ὥστε νὰ ἐμπεδωθῇ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἡ προορηθεῖσα πεποίθησις, νὰ γεννηθῇ δὲ δυστυχῶς μῖσος καὶ ἀποστροφή τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου ὀλοκλήρου τῆς περιφερείας κατ' αὐτῶν, καὶ νὰ διαθήσῃ αὐτὸ ἐχθρικῶς πρὸς τὰς μεταρρυθμίσεις. Προσθετέον ἐνταῦθα ὅτι εἰς τοῦτο συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον καὶ ἡ στάσις τοῦ γαλλικοῦ τύπου καὶ ἰδία τοῦ «Χρόνου τῶν Παρισίων», ὡς ἐπίσης καὶ αἱ ἐπιτήδαιοι διαδόσεις τῶν Βουλγάρων, ὅτι ὑπὲρ αὐτῶν ἐκλήθησαν οἱ ξένοι ἀξιωματικοί. Τὸ τελευταῖον μάλιστα καταλλήλως ἐξεμεταλλεύθησαν καὶ αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαί, πείθουσαι καὶ ἀπειλοῦσαι τοὺς ἡμετέρους ν' ἀποφεύγωσι τοὺς δῆθεν χάριν τῶν Βουλγάρων μόνον ἐργαζομένους ξένους ἀξιωματικούς. Δυστυχῶς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἀθηναϊκὸς τύπος ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐνεφορεῖτο τότε.

Κατὰ τὴν ἐνταῦθα ἀφίξίν μου εὔρον κατάστασιν ὄντως ὀδυνηράν. Αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν πλείστων ἐκ τῶν κ. κ. ἀξιωματικῶν καὶ ὀλοκλήρου σχεδὸν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας Σερρῶν ἦσαν αὐτόχρημα ἐχθρικά. Εὐαριθμόταται ἦσαν αἱ ἐξαιρέσεις. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν παρεπονοῦντο καὶ παραπονοῦνται κατὰ τῶν ἡμετέρων ὡς ἀφιλοξένων, περιφρονούντων καὶ ἐχθρικῶς διακειμένων κατὰ τῶν Γάλλων, τῶν δὲ ἡμετέρων ἐκφραζομένων μετ' ἀγανακτικῆς περὶ τῆς ἀπρεποῦς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς, ὡς καὶ περὶ τῆς σκανδαλωδῶς φιλοβουλγαρικῆς πολιτείας ἐκείνων. Ἐθεώρησα ἐκ τῶν πρώτων καθηκόντων μου νὰ μεριμνήσω περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς ἀξιοθρηνητοῦ ἐκείνης καταστά-

σεως, δὲν ἐφείσθην δὲ οὔτε κόπων, οὔτε συμβουλῶν, οὔτε παρακλήσεων, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀπειλῶν. Παρ' ἡμῶν τε καὶ παρὰ τῆς Μητροπόλεως ἐγκύκλιοι καὶ ὀδηγίαι ἐδόθησαν πανταχοῦ πρὸς τοὺς προεστούς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς διδασκάλους τῶν χωρίων, ἵνα μεταβάλλωσι στάσιν ἀπέναντι τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν, καὶ εἰς τὸ μέλλον φιλοξενῶσι καὶ περιποιῶνται αὐτοὺς συντρέχοντες τὸ ἔργον τῶν μεταρρυθμίσεων. Πρόθυμοι, ὡς πάντοτε, καὶ εὐλαβεῖς πρὸς τὰς ὀδηγίας ἡμῶν οἱ ὁμογενεῖς ἤρξαντο νὰ μεταβάλλωσι πολιτείαν καὶ ἤλπισα πρὸς στιγμὴν ὅτι τὰ πράγματα ἤλλασσον. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν Σέρραις ἔγκριτοι καὶ αὐταὶ αἱ κυρίαὶ ἐπιχείρησαν διὰ β' καὶ γ' φορὰν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰς οἰκογενείας τῶν κ. κ. ἀξιωματικῶν.

Καίτοι δὲ οἱ τὰ πρῶτα φέροντες τῶν ἡμετέρων μοὶ ἐπαναλαμβάνουν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Σισύφου ἐπιχειρῶ, ἐν τοσοῦτῳ ποιὰ τις μεταβολὴ ἤρξατο. Αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ παρεπονοῦντο ἤδη ὅτι οἱ Ἕλληνες μεταβαίνουνσι παρὰ τοῖς Γάλλοις καὶ καταγγέλουσιν αὐτάς. Δυστυχῶς ὅμως αὐτοὶ οὔτοι ἤ, τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν, τρεῖς ἐξ αὐτῶν, διέψευσαν τὰς ἐλπίδας μου καὶ ἐδικαίωσαν τὰς περὶ μεροληψίας καὶ ἀπρεποῦς συμπεριφορᾶς τῶν Γάλλων αἰτιάσεις τῶν ἡμετέρων. Νῦν δὲ μετὰ λύπης μου ἀντιλαμβάνομαι, καὶ κατὰ καθῆκον ἀναφέρω Ὑμῖν, ὅτι τὰ πράγματα ἐπεδεινώθησαν καὶ ἀνάγκη λήψεως μέτρων.

Οὔτω λ.χ. τῇ συμβουλῇ καὶ παρακλήσει μου οἱ πλείστοι ἐκ τῶν ἐγκρίτων καὶ οὐκ ὀλίγαι κυρίαὶ ἐπεσκέφθησαν τοὺς κ. κ. ἀξιωματικοὺς κατὰ τὴν πρῶτην τοῦ ἔτους. Εἰς τοὺς πλείστους δὲν ἀνταπέδωκαν τὰς ἐπισκέψεις. Μεταξὺ τούτων συγκαταλέγεται καὶ αὐτὸς ὁ γυμνασιάρχης, ὅστις συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ καθηγητικοῦ συλλόγου διὰ β' καὶ γ' νομίζω φορὰν ἐπεσκέφθη τὸν κ. Verand, μὴ ἀξιῶσαντα νὰ ἀνταποδώσῃ τὰς ἐπισκέψεις.

Οἱ ἀξιωματικοὶ καθ' ὧν ὑπάρχουσι τὰ παράπονα εἰσὶν οἱ κ.κ. Foulon, Campocasso καὶ ὁ συνταγματάρχης Verand.

Κατὰ τοῦ πρώτου, Βουλγάρου ἀποκαλουμένου ὑπὸ τε τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, διατυποῦνται τὰ σφοδρότερα τῶν παραπόνων. Ὅσα ἠδυνήθην νὰ ἐξελέγξω εἰσὶ τὰ ἐξῆς : Μεταβὰς εἰς Νιγρίταν καὶ προθυμότατα γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ὁ κ. Foulon, ἠρώτησεν αὐτοὺς ἀνὸς ὁμιλῶσι τὴν βουλγαρικὴν καὶ ἀν' ἣ γλῶσσα αὕτη διδάσκεται ἐν τοῖς σχολείοις. Τῶν φιλοξενούντων αὐτόν, οὔτινες ἦσαν ἐκ τῶν μᾶλλον ἐγκρίτων, ἀπαντησάντων, ὅτι οὔτε ὁμιλεῖται, οὔτε διδάσκεται ἡ βουλγαρικὴ ἐν τῇ κομπολίῳ των, διότι Βούλγαροι μὲν ἐν τῇ περιφερείᾳ των δὲν ὑπάρχουσιν, ἐμπορικὰς δὲ συνναλλαγὰς δὲν ἔχουσι μετ' αὐτῶν, διότι ἡ περιφέρεια ἐκείνη κατοικεῖται ὑπὸ ἀμιγοῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὁ κ. Foulon ἐπιμόνως προσέτρειπεν αὐτοὺς νὰ φροντίσωσι νὰ προσθέσωσι καὶ τὴν γλῶσσαν ταύτην ἢν, ὡς ἔλεγε, χρήσιμον εἶναι νὰ γνωρίζωσι πάντες, καθόσον μάλιστα καὶ ξένος ὢν τὴν ἐξέμαθεν ἤδη. Μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Καρατζᾶ· Κιότι ἀδελφαὶ τινὲς τοῦ ἐλέους μετέβησαν ἐπὶ τόπου καὶ διένειμαν βοθητήματα εἰς τοὺς παθόν-

τας, προτρέπουσαι τοὺς χωρικοὺς νὰ παραμείνωσι σχισματικοί, διότι ἄλλως θὰ μετέβαινε βουλγαρική συμμορία νὰ τοὺς καταστρέψῃ ὀλοσχερῶς. Ὁ μουδίου Νιγρίτης μεταξύ ἄλλων παρομοίων μεροληψιῶν ἐπληροφορήθη καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀνακρίσεων αἷς ἐνήργησε, καὶ παρέλαβεν αὐτὸ ἐν τῇ ἐκθέσει του. Ἀλλὰ ὁ κ. Foulon λαβὼν γνῶσιν τοῦ πράγματος μετ' ἐπιμονῆς παρεκάλεσεν τὸν μουδίον νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκ τῆς ἐκθέσεώς του τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ παράκλησίς του κ. Foulon δὲν εἰσηκούσθη.

Ἡ σύζυγος παντοπώλου τινὸς Μπαγιάνου, συλληφθέντος ὡς ὑπόπτου διὰ τὸν φόνον τοῦ β βλιοπώλου Νίκωφ, μετέβη παρὰ τῷ κ. Foulon, ἵνα ζητήσῃ τὴν προστασίαν καὶ μεσολάβησιν του, ὅπως ἐπισπευθῇ ἡ δίκη καὶ καταδεικνυομένης τῆς ἀθωότητος τοῦ συζύγου τῆς ἀπολυθῇ πλέον τῶν φυλακῶν. Ὁ κ. Foulon τὴν ἀπέπεμψε, εἰπὼν αὐτῇ ὅτι οἱ Ἕλληνες δολοφονοῦσι τοὺς Βουλγάρους, καὶ ἐπομένως δίκαια πάσχουσι.

Τῇ 8 Δεκεμβρίου π.ῆ. ἡ Εὐαγγελία Παναγιώτου Σαπουνζῆ μετέβη παρὰ τῷ κ. Foulon, ἵνα παραπονεθῇ διὰ τὴν ἄδικον σύλληψιν τοῦ γαμβροῦ τῆς Βασ. Μπατάκα κατηγορηθέντος ἐπὶ ἀποπειρᾶ φόνου κατὰ τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ Βουλγάρου βιβλιοπώλου Νικώφ. Ὁ κ. Foulon τῇ εἶπεν ὅτι «ἐσκοτώσατε τοὺς Βουλγάρους καὶ τώρα θέλετε νὰ σκοτώσῃτε καὶ τὸν ὑπάλληλον τοῦ Νικώφ» καὶ τὴν ἀπέπεμψε σκαιῶς. Τὴν 26 Ἰανουαρίου ὁ προύχων τοῦ χωρίου Σαβγιάκου, Γεώργιος Ἀγγέλου, διερχόμενος τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Κουνλουκίου συνελήφθη ὑπὸ δύο ἀστυφυλάκων καὶ ὠδηγήθη ἐντὸς τοῦ σταθμοῦ. Ἐκεῖ, ὅφ' οὗ ὑβρίσθη δεινῶς ὑπὸ τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων καὶ ὑπέστη σωματικὴν ἔρευναν, τῷ ἀφηρέθησαν λίραι 5.

Πρὸ τινων ἡμερῶν ὁ κ. Camrocasso μεταβὰς παρὰ τῷ μουτεσαρίφῃ ἀπήτει ἐπιμόνως ἵνα εἰς χωρία τινὰ (Ἐγρὶ - Δερέ, Γόρνιτσα, Γρατσιάνη κτλ.) τὰ ὁποῖα βίᾳ ἐσχάτως ὑπέκυψαν εἰς τὸ σχῆμα, καὶ ἔξακολουθοῦσι νὰ νὰ τρομοκρατῶνται, δοθῶσι σφραγιδὲς βουλγαρικαὶ καὶ διορισθῶσι μουχτάρηδες Βούλγαροι, τοῦτο δὲ παρὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τοῦ νὰ μὴ ἀναγνωρίζεται πᾶσα μεταβολὴ ἐπερχομένη μετὰ τὸ 1903. Ὁ μουτεσαρίφης δυσαρεστηθεὶς σφόδρα ἀπήνησε τῷ κ. Camrocasso, ὅτι οὐδὲν δικαίωμα ἀναμίξεως εἰς τὰ τοιαῦτα ἔχουσιν οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὅτι δὲν τοῖς ἐπιτρέπονται τοιαῦτα ἐπεμβάσεις.

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὁ κ. Camrocasso εἶχεν ἔλθει πρὸς ἐπίσκεψίν μου, ἵνα πληροφορηθῇ ἂν ἔχονται ἀληθείας τὰ γραφόμενα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 162 φύλλῳ τοῦ Bulletin D'Orient περὶ ἐρεῦνης τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐν Σφεληῖ, ἐκφράζων συγχρόνως τὴν ἐκπληξίν του, διότι τοῦτο δὲν περιῆλθεν εἰς γνῶσιν του. Τῷ παρέσχον τὰς ζητουμένας πληροφορίας καὶ ὑπεσχέθη νὰ μεταβῇ τὴν ἐπιούσαν ἐπὶ τόπου καὶ ἐξετάσῃ τὰ πράγματα. Ἐν τοσοῦτῳ δὲν μετέβη. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπίσκεψιν μοὶ παρεπονέθη μετὰ πικρίας, ὅτι οἱ Ἕλληνες, ἐν ᾧ ἐν ἀρχῇ τὸν ἐδέχοντο μετὰ πολλῆς εὐγενείας καὶ τὸν ἐφιλοξένουν πανταχοῦ, νῦν οὐδαμοῦ γίνεται δεκτός, καὶ εἰς τινὰ μάλιστα ἔλλη-

νικὰ χωρία, ὡς ἡ Ἀλιστράτη καὶ ἄλλαχοῦ, καὶ ἄρτον ἀκόμη καὶ ὕδωρ ἀρνοῦνται νὰ τῷ δώσωσι. «Γνωρίζω μάλιστα», μοὶ προσέθηκεν, «ὅτι τὰ ἑλληνικὰ κομιτάτα μὲ ἔχουσι καταδικάσει εἰς θάνατον». Τῷ ἀπήντησα ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι πάρα πολὺ εὐφρεῖς, ὥστε νὰ προβῶσι εἰς τοιοῦτον διάβημα κατὰ ἀπεσταλμένου τῆς Γαλλίας καὶ ὅτι ἀδικεῖ ἑαυτὸν δίδων πίστιν εἰς βουλγαρικὰς συκοφαντίας. Ἐπειδὴ δὲ ἔβλεπον αὐτὸν ἐπιμένοντα εἰς τοῦτο, τὸν ἠρώτησα διὰ τίνας λόγους ἄραγε μετεβλήθη ἢ πρὸς αὐτὸν στάσις τῶν Ἑλλήνων, ἐπικρατεῖ δὲ ἡ τοιαύτη περὶ αὐτοῦ φήμη; καὶ τί λέγει περὶ τούτου ἡ ἰδία αὐτοῦ συνείδησις; Ἐν ξηρὸν «δὲν γνωρίζω» ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησίς του. Ἐξερχόμενος μετὰ τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου Χωροβίστης, Παπᾶ Διονυσίου, ὃν πρὸ μικροῦ μοὶ ἐχαρακτήριζεν ὡς «ληστήν» καὶ «μάστιγα τοῦ χωρίου» κτλ. τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐπαναλάβῃ προσωπικῶς ταῦτα εἰς τὸν Διονύσιον. Ἐντὶ τούτου τῷ ἀπηύθυνε παρατηρήσεις, ὅτι οὐδέποτε ἐζήτησεν τὴν προστασίαν τῶν Γάλλων κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ πρὸ πάντων κατὰ τῶν τουρκικῶν παρεκτροπῶν. Ὁ Διονύσιος ἐν ἀγανακτήσει τῷ ἀπήντησεν ὅτι, ἐν ᾧ ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἐδέχθη τοὺς Γάλλους ἀξιωματικούς ὡς σωτῆρας, οὗτοι ἐτάχθησαν ἀπροκαλύπτως παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Βουλγάρων, καὶ ὅτι, ὁσάκις οἱ Ἕλληνες ἐζήτησαν τὴν ἀρωγὴν τῶν Γάλλων, οὐδέποτε ἐπροστατεύθησαν, διότι ὁσάκις μὲν τὰ παράπονα ἐστρέφοντο κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἱ Ἕλληνες ἐχαρακτηρίζοντο πάντοτε ὡς οἱ ἀδικοῦντες, ὁσάκις δὲ κατὰ τῶν Τούρκων, οὐδὲν ἀπολύτως ἐγένετο, ὅτι παρὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Comrocasso λεγόμενα, αὐτὸς 30 ἐν ὄλῳ ἐπέδωκε κατὰ τῶν Τούρκων ἀναφορὰς, ὧν δύο αὐτῷ, τὰς δὲ ὑπολοίπους τῷ κ. Verand, ἀλλ' ὅτι ἅπασαι παρέμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὁ κ. Comrocasso εἰς ταῦτα ἀπήντησεν, ὅτι αὐτοῦ καὶ μόνον ὄντος ἀρμοδίου διὰ τὸ τμήμα τῆς Ζίχνης, πολλάκις συμβαίνει ὥστε ὁ κ. Verand ν' ἀφήσῃ τὰς ὑποβαλλομένας αὐτῷ ἀναφορὰς ἀνενεργήτους εἰς τὸν φάκελλον τῶν ἐκκρεμῶν.

Πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος ἄγνωστοι ἔβηκαν πῦρ εἰς τὸν παρὰ τὸ χωρίον Ράχοβα ὑδρομύλον Ὄθωμανοῦ τινός, ἐνθα εὐρίσκετο ἡ σύζυγος αὐτοῦ Σουκριέ Χανούμ, Ἕλληνις ἐξωμότης κοινῶν ἠθῶν, δεκαπενταετής τις ὀθωμανθόπαις καὶ τις γνωστὸς ἐκ Ραχόβης κακοῦργος, καὶ γιὰ τὰκι τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν, ὀνόματι Βάγγελος Σιάκας. Ἄπαντες οὗτοι ἐκάησαν ἐντὸς τοῦ ὑδρομύλου. Ἐκ τῆς κλοπῆς τῶν χρημάτων τοῦ μυλωθροῦ εἰκάζεται ὅτι τὸ ἐλατήριον τοῦ ἐγκλήματος ἦτο ληστεία. Ὁ κ. Comrocasso ἀποδίδων τὴν πρᾶξιν εἰς Ἕλληνας χωρικούς, ἐξέφραζε τὴν ἀγανάκτησίν του καὶ μεταξὺ ἄλλων εἶπεν τῷ κ. Τσακαρόλα, διερμηνεῖ τοῦ ἐνταῦθα αὐστριακοῦ Προξενείου, «καὶ τώρα ἂν ὑπάγουν οἱ Βούλγαροι νὰ καύσουν τὴν Ἀλιστράτην, θὰ δυσσαρεστηθῶσι πάλιν οἱ Ἕλληνες»;

Ἐν γένει δὲ ἡ πολιτεία τῶν δύο τούτων ἀξιωματικῶν κατέστη σκανδαλώδης. Ὁ μουτσαρίφης ἐπαινημένως μοὶ παρεπονέθη ὅτι ἐπὶ 100 αἰτή-

σεων τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν οὐδεμία γίνεται ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἅπασαι δὲ ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων, ὅτι ὁ κ. Camrocasso, καὶ πρὸ πάντων ὁ κ. Foulon δριμύτητα διαμαρτύρονται ὁσάκις αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ κατάσχουσι ὄπλα εἰς χεῖρας Βουλγάρων, ἀπαιτοῦσι δὲ ἐπιμόνως τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν.

Πολλάκις δὲ ἔλαβον καὶ λαμβάνουσι χώραν ἐν τῷ διοικητηρίῳ σκηναὶ μεταξὺ Γάλλων ἀξιωματικῶν καὶ μουτεσαρίφου, τοῦ τελευταίου ἐλέγχοντος αὐτοὺς διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων μεροληψίαν καὶ ἀποκαλοῦντος αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον Βουλγαροφίλους.

Τέλος καὶ αὐτὸς ὁ συνταγματάρχης κ. Verand κατέστη μισητότατος καὶ περιφρονεῖται, διότι λόγῳ τῆς ἀνεπαρκείας του ὀυμουλκεῖται οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων του, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ ὑπηρετοῦ του. Εἶναι ἀνεξήγητον καὶ προκαλεῖ διάφορα σχόλια τὸ γεγονός ὅτι ἅπαντες ἀνεξαρτήτως οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοί, ἐν Ἑλληνικῷ κέντρῳ ζῶντες, προτιμῶσιν ὡς ὑπηρετάς Βουλγάρους, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες εἰσὶν ἀνώτεροι ἐκείνων ὑπ' ὅλας τὰς ἀπόψεις. Προκειμένου μάλιστα περὶ τοῦ κ. Verand τὸ πρᾶγμα καθίσταται ἀσύγνωστον, διότι εἰς τὸν ὑπηρετήν του Ἀθανάσιον, φανατικώτατον Βούλγαρον ἐκ Ροζλοκίου καί, ὡς κοινῶς πιστεύεται, ἐνεργὸν μέλος τοῦ δολοφονικοῦ κομιτάτου, ἔχει ἀναθέσει καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ διερμηνέως. Εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦτο εἶναι ἐμπειπιστευμένη ἡ διερμηνεύσις τῶν παραπόνων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων ἢ τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ ἀμεροληπτικὴ (!) εἰσήγησις ἐπὶ πολλῶν ὑποθέσεων, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔξαρτᾶται τίνας θὰ δεχθῆ ἢ οὐ ὁ κ. συνταγματάρχης.

Οὕτω λόγου χάριν ὁ ἐκ Σαβγιάκου Γεώργιος Ἀγγέλου, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἀνωτέρω, μετέβη κατ' ἀρχὰς παρὰ τῷ κ. Verand, ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήθη νὰ τὸν δεχθῆ καὶ τὸν παρέπεμψεν εἰς τὸν κ. Foulon.

Ἐπίσης ὁ ἐνταῦθα ἐμπορευόμενος Σταῦρος Σκάρδης, ξέρισας δι' ἐμπορικὸς λόγους μετὰ τινος Ὀθωμανοῦ Βέη, ἐτραυματίσθη καὶ ἐδάρη ἀνηλεῶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐν κακῇ καταστάσει εὐρισκόμενος καὶ αἰμόφυρτος προσέφυγε ζητῶν προστασίαν παρὰ τοῦ κ. Verand μετὰ τὸ πέρασ τοῦ γεύματος, ἀπεπέμφθη ὅμως καὶ τῷ ὑπεδείχθη ὅτι πρέπει ν' ἀποταθῆ εἰς τὸν ἀρμόδιον κ. Foulon, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν δὲν κατώρθωσε νὰ συναντήσῃ, καίτοι δις μετέβη ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ τῷ γραφείῳ του.

Ἐν γένει δὲ οἱ πλείστοι τῶν ὁμογενῶν ἢ εὐρίσκουσι τὴν θύραν τοῦ κ. Verand κεκλεισμένην, ἢ παραπέμπονται πρὸς τοὺς κ.κ. Foulon καὶ Camrocasso, ὧν τὰ ὀνόματα ἐμποιοῦσι τρόμον εἰς τοὺς ἡμετέρους.

Σχετικῶς πρὸς τὰ παράπονα τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν, ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἀναφέρονται πρὸς αὐτοὺς, εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῆ ὅτι τὸ τοιοῦτον γίνεται σήμερον, ἀφ' οὗ οἱ ὁμογενεῖς ἐπέισθησαν ὅτι οὐδεμία παρέχεται αὐτοῖς προσοχὴ καὶ βοήθεια. Ὁ ἐνταῦθα δικηγόρων κ. Γουσιάδης μοὶ ἐνεχείρησε κατάλογον 19 ἀναφορῶν, ἃς ὁμογενεῖς ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1904

μέχρι σήμερον δι' αὐτοῦ ὑπέβαλον τῷ κ. Verand, καὶ ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐγένετο ἐνέργεια. Ἄλλὰ πόσοι χωρικοὶ ἢ ἄλλοι ὁμογενεῖς δὲν εὐρίσκουσι κεκλεισμένας ἐπίσης τὰς θύρας καὶ τὴν φιλάνθρωπον καρδίαν τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν ;

Πρὸ τινων ἡμερῶν ὁ μουτσαρίφης μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὅτι ὁ κ. Verand δι' ἐπιστολῆς του κατήγγειλε τὸν Μητροπολίτην καὶ τὸν Ἑλληνα Πρόξενον, ὅτι ἠπέλιθσαν διὰ θανάτου Ἑλληνίδα τινα, Πανάγαινα, ἐν ἣ περιπτώσει αὐτὴ δὲν ἤθελε συγκατατεθῆ νὰ ἐξώσῃ τῆς οἰκίας της τοὺς Βουλγάρους, χρησιμοποιοῦντας τὴν ἐν λόγῳ οἰκίαν ὡς σχολὴν ἀρρένων, καὶ ὅτι πρὸ τινων ἡμερῶν εἰς τὴν εἰρημένην Πανάγαιναν εἶχε σταλῆ ἐπιστολὴ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κομιτάτου διατάσσοντος καὶ ἀπειλοῦντος τὰ αὐτά. Ὁ μουτσαρίφης ἐπέστρεψε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Verand μετὰ σημειώματος, ὅτι οὐδεμίαν ἀνάμixin εἰς τὰ καθήκοντά του ἐπιτρέπει τοῖς κ. ξένοις ἀξιωματικοῖς, οἵτινες πρέπει νὰ περιορίζωνται εἰς τὰ καθήκοντά των, εἰς τὰ τῆς διοργανώσεως τῆς Χωροφυλακῆς. Ὁ μουτσαρίφης ἐνήργησε οὕτω κατόπιν ἐιδικῶν διαταγῶν τοῦ Χιλιμῆ πασᾶ, ὅστις πληροφορηθεὶς τηλεγραφικῶς τὸ ἀνωτέρω ἐπεισόδιον ἐνέκρινε τὴν πολιτείαν τοῦ μουτσαρίφου. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν κατ' ἐμοῦ τοιαύτην κατηγορίαν, σπεύσω νὰ δηλώσω κατηγορηματικῶς καὶ νὰ διαβεβαιώσω τὸ Β. Ὑπουργεῖον, ὅτι ἀπολύτως οὐδεμίαν γνῶσιν τοῦ πράγματος εἶχον. Κατόπιν δὲ τῶν προσηκουσῶν ἐξηγήσεων ὁ μουτσαρίφης κατεῖδε καὶ ἐπέισθη ὅτι πρόκειται περὶ συκοφαντίας βουλγαρικῆς προελεύσεως. Ἐλυπήθην ὅμως εἰλικρινῶς διὰ τὴν τοιαύτην πολιτείαν τοῦ κ. Verand, μεθ' οὗ διετέλουν εἰς φιλικὰς σχέσεις, καὶ προσεπάθουν δι' ὅλων τῶν μέσων νὰ καταστήσω αὐτόν, ἂν μὴ εὖνον, τοῦλάχιστον ὅμως ἀνεπηρέαστον καὶ ἀμερόληπτον. Καίτοι δὲ δὲν μοὶ εἶχεν ἀνταποδώσει τρεῖς τελευταίας ἐπισκέψεις μου, μετέβην καὶ αὖθις τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἵνα συνομιλήσω περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἄλλὰ, καίτοι ἦτο ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ κ. καὶ ὁ κ. Verand δέχονται, δὲν εὔρον αὐτοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἡ Πανάγαινα ἐρωτηθεῖσα ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως καὶ τοῦ Γάλλου ὑποπροξένου κ. Καρατζᾶ ἐβεβαίωσε μὲν ὅτι ἔλαβεν ἀπειλητικὴν ἐπιστολήν, ἣν ἐπέδειξε τῷ κ. Verand, οὕτινος ἐκ φόβου ἐζήτησε τὴν προστασίαν, ἀλλ' ὅτι οὐδέποτε ἀνέμιξε τὸ ὄνομα τοῦ Ἑλλήνου Προξένου, ὃν οὔτε προσωπικῶς γνωρίζει, καὶ παρ' οὗ οὐδεμίαν ποτὲ ἔλαβεν ἀπειλήν. Τὴν ἐπιούσαν μεταβὰς παρὰ τῷ Γάλλῳ συναδέλφῳ μου κ. Καρατζᾶ παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ ἴδῃ ἐκ μέρους μου τὸν κ. Verand, πρὸς ὃν νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην μου διότι ἀνεξετάστως ἐπίστευσε συκοφαντίαν ἐκ γνωστῆς προερχομένης πηγῆς, καὶ ὅτι ἡ λύπη μου εἶναι κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον μεγαλυτέρα, καθ' ὅσον ὁ κ. Verand υἱοθετήσας ραδιοουργίαν τῶν τριόδων προσέβη εἰς κατηγορίαν μου, πρὶν ἢ μὲ ἴδῃ καὶ ζητήσῃ παρ' ἐμοῦ πληροφορίας, τοῦθ' ὅπερ τῷ ἐπεβάλλετο καὶ ἐξ ἀβρότητας καὶ ἐξ αὐτῶν ἔτι τῶν φιλικῶν σχέσεων μας καὶ τῶν γνωστῶν αὐτῷ εἰλικρινῶν προ-

σπαθειῶν μου νὰ διευκολύνω καὶ συντρέξω τὸ ἔργον τῶν κ.κ. ἀξιωματικῶν. Εἰς ταῦτα ὁ κ. Verand ἀπήντησε μεθ' ὕφους σκαιοῦ, ὅτι ἔπραξε τὸ καθήκον του, καὶ ὅτι οὐδεμίαν ἐξήγησιν ἤτο ἢ εἶναι ὑπόχρεως νὰ δώσῃ διὰ τοῦτο, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ μουτσαρίφης μοὶ ἀνεκοίνωσε τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς του, ἀποδεικνύεται καταφανῶς ἢ μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων σύμπραξις (conivance): Μετὰ τὴν τοιαύτην στάσιν τοῦ κ. Verand οὐδεμία μοὶ ὑπελείφθη ἀμφιβολία ὅτι δὲν ἐπεθύμει τὰς μετ' ἐμοῦ φιλικὰς σχέσεις, καὶ βαρέως ἔφερε τὰς πρὸς τοῦτο προσπαθείας μου. Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ κ. συνταγματάρχης ἐπεσκέφθη τὸν μουτσαρίφην, πρὸς ὃν εἶπεν ὅτι δὲν ὄφειλε νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ τὴν ἐπιστολὴν του. Ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης τῷ ἀπήντησεν ὅτι καίτοι δὲν ἐδέχθη αὐτήν, εἶχεν ἐν τούτοις τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ λάβῃ τὰ προσήκοντα μέτρα. Τότε ὁ κ. Verand προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν μουτσαρίφην ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ προκατόχου μου. Ἄλλ' ἀναγκασθεὶς νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ δὲν ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ Ex - consul ἀλλ' ἀπλῶς περὶ Consul de Grece, ἐδήλωσε τῷ μουτσαρίφῃ, ὅτι γράφων τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην εἶχεν ὑπ' ὄψει οὐχὶ ἐμέ, ἀλλὰ τοῦ κ. Τσαμαδόν.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν σοβαρότητα ταῦ κ. συνταγματάρχου καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν πληροφοριῶν, ἃς παρέχει τῇ κυβερνήσει του.

Ταῦτα εἰσὶν ὅσα περιῆλθον εἰς γνώσιν ἡμῶν καὶ τὰ ὁποῖα ἠδυνήθημεν νὰ ἐξελέγξωμεν. Ἄναμφιβόλως ὅμως ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἀγνοῦμεν, καὶ τὰ ὁποῖα οἱ χωρικοὶ ἐκ φόβου ἀπεσιώπησαν μέχρι τοῦδε. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ κ.κ. ἀξιωματικοὶ θὰ ἀρνηθῶσι τ' ἀνωτέρω καὶ θὰ διαμαρτυρηθῶσι κατὰ τῶν καταμαρτυρουμένων αὐτοῖς, θὰ θελήσωσι δέ ν' ἀποδείξωσιν ἑαυτοὺς ἀγνοήτους περιστρεῶς. Ἄλλ' ἐπαναλαμβάνω ὅτι οὐχὶ καθ' ἑκατοντάδας ἀλλὰ κατὰ χιλιάδας εἶναι πρόθυμοι οἱ ὁμογενεῖς νὰ πιστοποιήσωσι καὶ ἄλλα περισσότερα τῶν ἐκτεθέντων.

Τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ λόγοι οἱ διαθέσαντες τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον κατὰ τῶν μεταρρυθμιστῶν ἀξιωματικῶν. Οἱ δὲ κατακρίνοντες τοὺς Ἑλληνας ὡς ἀντιπράττοντας πρὸς μεταρρυθμίσεις πρέπει νὰ μάθωσι εἰς χεῖρας τίνων προσώπων ἀνειθέτη τὸ λεπτὸν καὶ σπουδαῖον αὐτὸ ἔργον, καὶ κατὰ τίνα τρόπον πολιτεύονται οἱ κύριοι οὔτοι. Οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ εἰλικρινῶς ποθοῦσι τὰς μεταρρυθμίσεις, διότι πλείτερον παντὸς ἄλλου οὔτοι ἔχουσι νὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ αὐτῶν. Ἄλλ' ἐκεῖνο ὑπὲρ οὗ εἰργάσθησαν καὶ ἐργάζονται οἱ προμνημονευθέντες ἀξιωματικοὶ εἶναι παρωδία μεταρρυθμίσεων, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἄλλο τι βαρύτερον, προσβάλλον δυστυχῶς τὸ γόητρον τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως. Ἄντι δὲ νὰ μέμφωνται τινὲς τοὺς Ἑλληνας, καλὸν εἶναι ν' ἀπομακρύνωσιν ἐντεῦθεν τοὺς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀνεπαρκεῖς ἢ ἐλαστικούς τὴν συνείδησιν ἀποδειχθέντας. Διότι οὐδέποτε δύναται τις νὰ φαντασθῇ, ὅτι οἱ

κύριοι οὗτοι πολιτευόμενοι ὡς πολιτεύονται ἐρμηνεύουσι τὴν ἐπίσημον γνώμην τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως.

Ἐκ πολλῶν χωρίων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως τῶν Σερρών πρὸ πολ-
λοῦ ἤδη προτείνεται ἡ πανηγυρική ἀποδοκιμασία τῶν εἰρημένων ἀξιωματι-
κῶν δι' ἀναφορῶν πρὸς τε τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν καὶ τὸν Χιλμῆ Πασσᾶ
δι' ὧν οἱ προεστοί, οἱ ἱερεῖς καὶ τὰ διάφορα σωματεῖα καὶ συντεχναίαι νὰ
καταγγέλωσι τὴν τοιαύτην τῶν Γάλλων διαγωγὴν.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἀνεστάλη ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως καὶ τοῦ Προξενείου
ἵνα ζητηθῶσιν αἱ ὁδηγίαι Ὑμῶν.

Ἄλλ' οἰαδῆποτε καὶ ἂν ἦ ἡ γνώμη τοῦ Β. Ὑπουργείου, ὀφείλω κατὰ
καθῆκον νὰ ὑποδείξω, ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ κατὰ τῶν ἐν λόγῳ τριῶν Γάλ-
λων ἀξιωματικῶν ἀγανάκτησις τῶν ἡμετέρων, ὥστε, ἂν δὲν ἀντικατασταθῶ-
σιν, οὐδεὶς δύναται νὰ ἐγγυηθῇ περὶ τῶν συνεπειῶν, καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ἀσφα-
λείας των.

13.

Ἐν Σέρραις τῇ 27 Φεβρουαρίου 1907

Τὸ παρελθὸν Σάββατον 24 τρέχοντος μ.μ. τουρκικὸς στρατὸς συνο-
δευόμενος καὶ ὑπὸ Ὀθωμανῶν χωρικῶν τῶν πέριξ χωρίων ἐπολιόρησε κα-
τόπιον τουρκικῆς προδοσίας τὸ παρὰ τὴν Νιγρίταν χωρίον Νικοσλάβη, ὅπου
εὑρίσκετο σῶμα τοῦ Παπᾶ - Πασχάλη, πρὸς καταδίωξιν βουλγαρικῆς συμμο-
ρίας, πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰσβαλούσης καὶ ἀπειλούσης τὸ ἑλληνικὸν χωρίον
Ευλότρος. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν καὶ ἐπὶ 2 1/2, ὥρας διαρκέσασαν συμ-
πλοκὴν ἐφονεύθη ὁ Παπᾶ Πασχάλης καὶ 3 ἐκ τῶν συντρόφων του, τριῶν
ἐτέρων διαφυγόντων, ἐκ μέρους δὲ τῶν Τούρκων περὶ τοὺς 14 στρατιῶται
καὶ βασιβουζοῦκοι εἰσὶν οἱ φονευθέντες καὶ πληγωθέντες.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν Παπᾶ Πασχάλην εἰσὶ λίαν ἐνδιαφέ-
ροντα, ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐκθέσω ταῦτα ἐν σχετικῇ λεπτομερείᾳ.

Ὁ ἱερεὺς οὗτος κατήγετο ἐκ τοῦ χωρίου Σακάφτσα, ἅπανα δὲ ἡ οἰκο-
γένεια αὐτοῦ διεκρίνετο διὰ τὰ ἀκραιφνῆ αἰσθήματα καὶ τὸ θάρρος μεθ' ὃ
ὄν ὑπεστήριζον τὸ χωρίον κατὰ τῶν ἐπιβουλῶν τοῦ δολοφονικοῦ κομιτάτου.
Διὰ τοὺς λόγους τούτους οὗτος ἦτο κάρφος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Βουλ-
γάρων, οἵτινες ἀπεφάσισαν τὴν ἐξόντωσιν αὐτοῦ καὶ ὀλοκλήρου τῆς οἰκογε-
νείας του. Τῷ ὄντι δέ, ἀφ' οὔ ἐπανελημμένοι κατ' αὐτοῦ ἀπόπειραι προη-
γουμένως ἀπέτυχον, τὴν 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1905 συμμορία βουλγαρικὴ
εἰσῆλθεν ἐν τῷ χωρίῳ Σακάφτσα πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ δολοφονήσῃ τὸν ἱε-
ρέα. Ἄλλ' οὗτος ἐγκαίρως πληροφορηθεὶς τὸ πρᾶγμα σπεύδει ἀμέσως καὶ
εἰδοποιεῖ τὸν ἐν τῷ χωρίῳ Ὀρλιακο στρατόν, ὅστις μεταβὰς αὐθωρεῖ πο-
λιορκεῖ τὰς οἰκίας, ἐν αἷς ἐκρύπτοντο οἱ λησταντάρται, οἵτινες πάντες ἐφο-
νεύθησαν. Ἐπὶ τῶν φονευθέντων εὐρέθη ἡ πολύκροτος ἐκεῖνη ἀλληλογρα-

φία, ἐξ ἧς ἀπεδείχθη ὅτι τὸ δολοφονικὸν Κομιτᾶτον εἶχε καταδικάσει εἰς θάνατον τὸν Μητροπολίτην, τὸν Ἑλληνα Προξένον καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐκ τῶν ἐν Σέρραις ἐγκρίτων ὁμογενῶν. Τὰ περὶ τούτου τυγχάνουσι γνωστά. Ἐκτοτε ἡ θέσις τοῦ Παπᾶ Πασχάλη κατέστη, ἐννοεῖται, δυσχερεστάτη καὶ ἀπειλούμενος καθ' ἑκάστην ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ χωρίον του, καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Σέρραις. Ἄλλ' ἔκτοτε τὸ δολοφονικὸν κομιτᾶτον ὑπὲρ ποτε ἔπνεε μένεα κατὰ τοῦ Παπᾶ Πασχάλη, ὅστις ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ νὰ καταστραφῇ ἡ συμμορία καὶ ἀποκαλυφθῶσι τὰ τρομερὰ ἐκεῖνα μυστικά τῶν Βουλγάρων. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοῦ ἰδίου ἀπέβαινε ματαία πᾶσα ἐπίθεσις, βουλγαρικὴ συμμορία εἰσέβαλεν ἐν τῷ χωρίῳ Σακάφτσα καὶ ἐδολοφόνησε μὲν τὸν πατέρα τοῦ ἱερέως καὶ ἐτραυμάτισε τὴν μητέρα του, ἀποθανοῦσαν εἶτα ἐκ τῶν τραυμάτων, ἐνέπηρε δὲ τὴν οἰκίαν των. Ὁ Παπᾶ Πασχάλης τοιαύτην καταστροφὴν ὑποστὰς κατέφυγεν ἐννοεῖται εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχάς, ζητῶν προστασίαν καὶ ἀσφάλειαν. Καὶ ὁ μὲν μουτσαρίφης τῷ ἠρνήθη τότε τὸ δικαίωμα τοῦ ὀπλοφορεῖν χάριν τῆς ἀτομικῆς του ἀσφαλείας καὶ ἀμύνης, ὁ δὲ στρατάρχης, ἐν ᾧ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς βουλγαρικῆς συμμορίας τῷ εἶχεν ἐπιδαψιλεύσει περιποιήσεις καὶ θωπείας, νῦν μεταβάντα νὰ ζητήσῃ προστασίαν, τὸν ἀπέπεμψε διὰ τῶν βαρυτάτων καὶ ἀνυκούστων ὕβρεων «ὔπαγε στὸ διάβολο, ἀπιστε σκύλε».

Ὁ εὐγενὴς καὶ γενναῖος Παπᾶ Πασχάλης προσβληθεὶς οὕτως εἰς τὰ καιρία, καὶ οὐδαμῶθεν ἐλπίζων βοήθειαν ὠρκίσθη νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Βουλγάρους, προστατεύσῃ δὲ αὐτὸς καὶ τὸ κινδυνεῦον χωρίον του. Ἐκτοτε ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν του ὡς ἐφημερίου, καὶ συνεννοηθεὶς μετ' ἄλλων τινῶν Μακεδόνων ὁμοιοπαθῶν ἀπετέλεσαν ἀμυντικὸν σῶμα, οὗτινος ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν ἐπικληθεὶς καπετὰν Ἀνδροῦτσος. Ἡ δρᾶσις του, ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου π.ἔ. ἀπέβη εὐεργετικὴ ὑπὲρ ὅλης ἐκείνης τῆς περιφερείας. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ καπετὰν Ἀνδροῦτσος ἀπέβη σωτὴρ καὶ προστατὴς τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁ φόβος τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν.

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐγνώσθη ὅτι βουλγαρικὴ συμμορία εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸ χωρίον Ξυλότρος. Εἰδοποιηθεὶς ὁ Καπετὰν Ἀνδροῦτσος ἔσπευσεν ἐκεῖ, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ νὰ συναντήσῃ αὐτήν, φυγοῦσαν ἐγκαίρως. Τὸ παρελθὸν Σάββατον 24 τρεχ. προδοσίᾳ τουρκικῆ ἐγνώσθη ὅτι ὁ καπετὰν Ἀνδροῦτσος εὗρίσκετο ἐντὸς τοῦ χωρίου Νικοσλάβη.

Διάφορα Τουρκικὰ ἀποσπάσματα συνοδευόμενα ὑπὸ πολυαρίθμων Ὀθωμανῶν βασιβουζούκων ἐπολιόρησαν μ.μ. τὸ χωρίον παντοχόθεν, ἐνῶ συγχρόνως ἕτεροι περιέζωσαν τὴν οἰκίαν ἐν ἧ εὗρίσκετο τὸ σῶμα. Ὁ καπετὰν Ἀνδροῦτσος εὗρεθεὶς οὕτω περικυκλωμένος πανταχόθεν, ἐπιχειρεῖ ἀπελπιστικὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ χωρίου, ἀλλ' οὐδεμίαν ὑπελείπετο ἔξοδος.

Παρατάσσει τοὺς 6 ἄνδρας του καὶ ἐν ἀξιοθαυμάστῳ ψυχραιμίᾳ ἀρχεται ἠρωϊκώτατος, ἀλλ' ἀπελπισ ἀγὼν μεταξὺ τῶν 7 γενναίων Μακεδόνων

καὶ ἑκατοντάδων στρατιωτῶν καὶ βασιβουζούκων, ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ διαβοήτου ληστοῦ καὶ κακούργου Πάρδου, δραπέτου δὲ τῶν φυλακῶν καὶ φανατικωτάτου Ὀθωμανοῦ.

Τὴν πολιορκίαν καὶ ἀνανδρον ἐπίθεσιν συνεπλήρου ἢ τουρκικῆ συνοικίας, ἐν ἣ εἶχον κρυβῆ πολλοὶ βασιβουζοῦκοι ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς βάλλοντες κατὰ τῆς πλειάδος τῶν γενναίων προμάχων. Ἡ ἀνίσκος πάλῃ ἐξακολουθεῖ ἐπὶ 2½ ὥρας, καθ' ἃς ἥρωικῶς καὶ ἀλληλοδιαδόχως πίπτουσι τρεῖς, οἱ γενναιότεροι τοῦ σώματος. Ἐκ τῶν Τούρκων τρεῖς βασιβουζοῦκοι ὁμολογοῦνται ὡς πεσόντες, ἀλλ' ἀληθῶς περὶ τοὺς 14 εἰσὶν οἱ φονευθέντες καὶ πληγωθέντες βασιβουζοῦκοι τε καὶ στρατιῶται. Ὁ καπετὰν Ἀνδρουῦτσος πληγωμένος ἤδη εἰς τὸν ἀριστερὸν βραχίονα καὶ εἰς τὸν μηρόν, μετ' ἀπιστεύτου ψυχραιμίας ἐξακολουθεῖ νὰ μάχηται ὡς λέων τῷ ὄντι. Βλέπων δὲ ὅτι οὐδεμία ἐλπίς σωτηρίας ὑπολείπεται, διατάσσει τοὺς ἀπομένοντας 3 ἄνδρας νὰ φύγωσι, οὗτοι δὲ κατωρθοῦσι νὰ σωθῶσιν. Ὁ ἥρωες Παπᾶ Πασχάλης ἐξακολουθεῖ τότε μαχόμενος μόνος, χωρὶς οὐδεὶς νὰ τολμᾷ νὰ τὸν πλησιάσῃ, μέχρις οὗ ἐξήντησε καὶ τὸ τελευταῖον φυσίγγιον. Τότε ἀπαισία καὶ ἀγριωτάτῃ ἐξευλίχθη σκηνή. Οἱ μενόμενοι στρατιῶται καὶ βασιβουζοῦκοι ἐπιπίπτουσι κατὰ τοῦ τραυματίου καὶ ἀόπλου πλέον αἰχμαλώτου καὶ τὸν ἀποτελειώνουσι μαρτυρικώτατα διὰ μαχαιρῶν, πελέκεων καὶ περιστρόφων. Λέγεται μάλιστα, ἀλλὰ δὲν ἐξηκριβώθη ἔτι, ὅτι καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νεκροῦ ἐξώρουξαν καὶ ποικιλοτρόπως ἐπροπηλάκισαν τὸ πτώμα. Ταῦτα πάντα θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξακριβώσῃ μία νεκροψία. Ἀλλὰ τίς θὰ τὴν ζητήσῃ; οἱ κατὰ δεκάδας συλληφθέντες χωρικοὶ μετὰ τῶν ἱερέων τῶν χωρίων; οἱ ἀναιτίως φυλακισθέντες ἀδελφοὶ τοῦ Παπᾶ Πασχάλη; ἢ μήπως οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης καὶ μεταρρυθμιστὰὶ Γάλλοι ἀξιωματικοί; Ἀλλ' οὗτοι, ὡς ἰδιαιτέρως γράφω Ὑμῖν, οὔτε συνεκινήθησαν, ἀλλ' οὐδὲ κὰν ἐκινήθησαν. Περὶ Ἑλλήνων γὰρ πρόκειται καὶ οὐχὶ περὶ Βουλγάρων. Καθ' ὅσα ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσω τῷ Β' Ὑπουργεῖῳ εἰσὶν ἀληθῆ ἀληθέστατα καὶ οὐδὲ κατὰ κεραίαν ὑπερβολικά. Ὅπως μάλιστα καὶ ἀλήθεια φρικώδης εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ σεμνὸς καὶ ἄχραντος ἐκεῖνος ἀντιπρόσωπος καὶ μαχητὴς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, ὡς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πεσόντες, ἐρρίφθησαν εἰς λάκκον τινὰ ὥσπερ κύνες, χωρὶς νὰ ἐπιτραπῇ νὰ κηδευθῶσι κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς κανόνας καὶ χωρὶς νὰ τοῖς ψαλῆ οὐδεμία ἐπικήδειος εὐχὴ ἐκ μέρους τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ ἧς ἐμαρτύρησαν. Ἐκτὸς ἂν πρέπει νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἐπικήδειος χριστιανικὴ τελετὴ τὸ ἐπίσης ἀψευδέστατον γεγονός, ὅτι ὁ ἐπάρατος καὶ κατάπτυστος Χριστιανός, ὁμογενὴς αὐτεπικαλούμενος, μουδίρης Νιργίτης, ὅστις ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἱερέως Πασχάλη πατήσας ἐφασκέλωσε καὶ ἔπτυσεν αὐτὸν τρεῖς εἰπῶν: «Βρωμερὲ σκύλε, τοιοῦτος σοὶ ἔπρεπε θάνατος, καὶ καλῶς ἔπαθες». Ταῦτα πάντα γνωσθέντα κρατοῦσιν ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει καὶ ἀναβρασμῷ τοὺς ὁμογενεῖς ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατ. Μακεδονίας.

Ἐν τισιν Ἐκκλησίαις, ἀλλ' ἐν μεγίστη μυστικότητι, ἐψάλησαν ἐπιμνημόσυνοι δεήσεις.

Ὁ Παπᾶ Πασχάλης εἶναι ὁ πρῶτος ὀρθόδοξος ἱερεὺς, ὅστις κατὰ τὸν διεξαγόμενον Μακεδονικὸν ἀγῶνα, ὡς ἀρχηγὸς ἀμυντικοῦ σώματος, πίπτει ἐνδόξως καὶ ἥρωικῶς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

14.

Ἐν Σέρραις τῇ 1 Μαρτίου 1907

Ἐκτὸς τῶν γεγονότων, ἃ ἀνήνεγκον Ὑμῖν διὰ τῶν ὑπ' ἀριθμ. 79, 80, 81 ἐγγράφων μου, τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῶν τελευταίων τριῶν ἑβδομάδων εἰσὶν ὁ καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν πολλαπλασιασμὸς μεμονωμένων φόνων, ὀφειλομένων εἴτε εἰς πολιτικούς λόγους, εἴτε εἰς τὸ δολοφονικὸν κομιτάτον, εἴτε εἰς ἀντιζηλίας καὶ συμφέροντα τῶν χωρικῶν.

Οὕτω λ.χ. παρὰ τὰ Λακκοβήκια ἐδολοφοιήθη ποιμὴν τις ἑλληνόβλαχος, τοῦ ὁποίου τὸ πτώμα ἀπετεφρώθη μετὰ τὸ ἔγκλημα. Οἱ κακοῦργοι παρέμειναν ἄγνωστοι.

Ἐκτὸς τῶν γεγονότων, ἃ ἀνήνεγκον Ὑμῖν διὰ τῶν ὑπ' ἀριθμ. 79, 80, 81 ἐγγράφων μου, τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῶν τελευταίων τριῶν ἑβδομάδων εἰσὶν ὁ καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν πολλαπλασιασμὸς μεμονωμένων φόνων, ὀφειλομένων εἴτε εἰς πολιτικούς λόγους, εἴτε εἰς τὸ δολοφονικὸν κομιτάτον, εἴτε εἰς ἀντιζηλίας καὶ συμφέροντα τῶν χωρικῶν. Οὕτω λ.χ. παρὰ τὰ Λακκοβήκια ἐδολοφοιήθη ποιμὴν τις ἑλληνόβλαχος, τοῦ ὁποίου τὸ πτώμα ἀπετεφρώθη μετὰ τὸ ἔγκλημα. Οἱ κακοῦργοι παρέμειναν ἄγνωστοι.

Ἐκτὸς τῶν γεγονότων, ἃ ἀνήνεγκον Ὑμῖν διὰ τῶν ὑπ' ἀριθμ. 79, 80, 81 ἐγγράφων μου, τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῶν τελευταίων τριῶν ἑβδομάδων εἰσὶν ὁ καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν πολλαπλασιασμὸς μεμονωμένων φόνων, ὀφειλομένων εἴτε εἰς πολιτικούς λόγους, εἴτε εἰς τὸ δολοφονικὸν κομιτάτον, εἴτε εἰς ἀντιζηλίας καὶ συμφέροντα τῶν χωρικῶν. Οὕτω λ.χ. παρὰ τὰ Λακκοβήκια ἐδολοφοιήθη ποιμὴν τις ἑλληνόβλαχος, τοῦ ὁποίου τὸ πτώμα ἀπετεφρώθη μετὰ τὸ ἔγκλημα. Οἱ κακοῦργοι παρέμειναν ἄγνωστοι.

Ἐκτὸς τῶν γεγονότων, ἃ ἀνήνεγκον Ὑμῖν διὰ τῶν ὑπ' ἀριθμ. 79, 80, 81 ἐγγράφων μου, τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῶν τελευταίων τριῶν ἑβδομάδων εἰσὶν ὁ καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν πολλαπλασιασμὸς μεμονωμένων φόνων, ὀφειλομένων εἴτε εἰς πολιτικούς λόγους, εἴτε εἰς τὸ δολοφονικὸν κομιτάτον, εἴτε εἰς ἀντιζηλίας καὶ συμφέροντα τῶν χωρικῶν. Οὕτω λ.χ. παρὰ τὰ Λακκοβήκια ἐδολοφοιήθη ποιμὴν τις ἑλληνόβλαχος, τοῦ ὁποίου τὸ πτώμα ἀπετεφρώθη μετὰ τὸ ἔγκλημα. Οἱ κακοῦργοι παρέμειναν ἄγνωστοι.

Ἐτερος μυλωθρὸς, ἐκ Καστορίας καταγόμενος, εὐρέθη φονευμένος χωρὶς νὰ ἀποκαλυφθῶσιν οἱ ἔνοχοι.

Τὴν 18 τρέχ. ἕτερος μυλωθρὸς Βούλγαρος τὴν ἐθνικότητα ἐφονεύθη ὑπ' ἀγνώστων παρὰ τὸ χωρίον Σδραβῆκι.

Τὴν 16 τρέχ. ἐφονεύθη παρὰ τὸ τσιφλίκιον Ἀλῆ Πασσᾶ, καζὰ Σερρών, ὁ γνωστὸς κομιτατζῆς καὶ πρόεδρος τοῦ κομιτάτου ἐν τῷ Ὄρμᾶν Κουλε τῆς Τζουμαγιάς, ὀνόματι Μπόσκος. Οὗτος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου, διότι κατὰ τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ Στογιάννωφ ἐξακρατηρίσθη καὶ αὐτὸς ὡς προδότης.

Παρὰ τοῦ δολοφονικοῦ κομιτάτου ἐδολοφονήθη ἐπίσης ἐν Μερτζάνη (τσιφλίκιον Κισισλίκ) ὁ Ἕλλην Γεώργιος, ὑπάλληλος τοῦ ἐνταῦθα ἐγκρίτου ὁμογενοῦς κ. Ἀλεξανδρίδου. Ἐτερος ὁμογενὴς ὀνόματι Μιχαὴλ Μπασιάς ἐφονεύθη ἐν Ἀναστασίᾳ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐπίσης.

Ἐν Ἀλιστράτῃ ἐφονεύθη ὑπ' ἀγνώστων Ναούμ τις, ἄρτι ἐξεληθὼν ἐκ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ φυλακῶν.

Ἐν Κάτω Καμενίκη Σερρών ἐφονεύθη ὑπὸ πατριαρχικῶν βουκόλος τις, Ἄγγελος τὸ ὄνομα, ἐκ Κρουσόβου καταγόμενος.

Ἐν τῷ πλησιοχώρῳ χωρίῳ Σούμπας-Κιόϊ ἐφονεύθη ὑπ' ἀγνώστων ὁ ἐκ Δρανόβης Νικόλαος Κωνσταντίνου, ἐπληγώθη δὲ θανασίμως καὶ ἀπεβίωσε τὴν ἐπιούσαν ὁ Ἕλλην ἀγροφύλαξ τοῦ Σουμπὰς-Κιόϊ Παντῆς. Ὁ πρῶτος ἐπέστρεφεν ἐκ Σερρῶν συναποφέρων καὶ λίρας 140, ἃς εἶχεν εἰσπράξει ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν καπνῶν του. Ἐνεκα τούτου ὑποτίθεται ὅτι σκοπὸς τῆς δολοφονίας ἦτο ἡ κλοπὴ τοῦ χρήματος. Οἱ δρᾶσται ὅμως ἀπέτυχον τοῦ σκοποῦ των, διότι οἱ συνοδεύοντες αὐτὸν ἀγροφύλακες, ὡς καὶ οἱ σπεύσαντες χωρικοί, παρέλαβον τὰ χρήματα τοῦ φονευθέντος.

15.

Ἐν Σέρραις τῇ 8 Μαρτίου 1907

Προχθὲς εἰδοποιηθεὶς ὁ στρατός, ὅτι συμμαρτία βουλγαρικὴ εὐρίσκετο ἐν τῷ τριῶρον ἐντεῦθεν ἀπέχοντι χωρίῳ Κούλα, περιεκύκλωσεν αὐτό, καὶ τῇ ὑποδείξει τοῦ προδότου, ὅστις ἦτο Βούλγαρος ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, ἀνεκάλυψε τὴν συμμαρτίαν ἐντὸς κρύπτης. Ἐκ τῆς συμπλοκῆς, ἣτις ἐπικολούθησεν, ἐφονεύθησαν τρεῖς συμμαρτίται, ὡς καὶ ὁ νεαρὸς ἰδιοκτήτης τῆς ἐν ἧ ἐκρύπτετο ἡ συμμαρτία οἰκίας, ὅστις ἐπυροβόλει κατὰ τοῦ στρατοῦ, ἵνα δώσῃ καιρὸν εἰς τοὺς συμμαρτίτας νὰ δραπετεύσωσιν. Ἐκάησαν ἐπίσης τρεῖς οἰκίαι. Ἐκ τοῦ στρατοῦ ἐπληγώθη εἰς στρατιώτης. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων ληστῶν λέγεται ὅτι ἀνεγνωρίσθη ὁ διαβόητος Τάσκακ, ὁ ἀπὸ ἐτῶν λυμαινόμενος τὴν πεδιάδα καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα τυγχάνει γνωστὸν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὅτε ἀνεκαλύφθησαν αἱ πρὸς αὐτὸν διαταγαὶ τοῦ Κομιτάτου περὶ δολοφονίας τοῦ Ἕλληνοσ Προξένου, τοῦ Μητροπολίτου καὶ καὶ ἄλλων προκρίτων Ἑλλήνων ἐνταῦθα.

Συμπληρωματικῶς πρὸς ὅσα ἀνήνεγκα Ἐμὶν περὶ τῶν γεγονότων τῆς Γρατσαίνης, πληροφορῶ Ἐμᾶς, ὅτι, καθ' ὅς ἔχομεν ἀσφαλεστάτας πληροφορίες, οἱ φονευθέντες κατὰ τὴν συμπλοκὴν ἐκείνην Βούλγαροι λησταὶ ἀνῆλθον εἰς 5, ὧν δύο εὐρέθησαν ἐν τῇ Γρατσαίῳ, δύο ἔπεσαν καὶ ἐτάφησαν εἰς πλησιόχωρα σχισματικὰ χωρία, ὁ δὲ πέμπτος, ὅστις ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ διαβόητος καὶ πρὸ ἐτῶν βοεβόδας Πανίτσας, καταφυγὼν εἰς Σκρίτζοβον, ἀπεβίωσε τὴν ἐπιούσαν ἐκ τῶν πληγῶν καὶ ἐτάφη κρυφίως. Ἡ ἀπώλεια τοῦ Πανίτσα ὑπῆρξε σπουδαιότης καὶ δυσαναπλήρωτος διὰ τοὺς Βουλγάρους.

Ἐπ' ἀγνώστων ἐφονεύθη ἐν Κρουσόβῳ (Σερρῶν καζᾶς) ὁ Γ. Παπαγιάννης μετὰ τοῦ υἱοῦ του, οἵτινες ἐξήσκουν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κατασκόπου.

Ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀραμπατζῆ - μαχαλᾶ τῆς πόλεως Σερρῶν ἐφονεύθη σήμερον ὁ ὁμαγενῆς Θεόδωρος, κηπουρὸς τὸ ἐπάγγελμα. Δρᾶσται θεωροῦνται οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς συνοικίας ἐκείνης.

16.

Ἐν Σέρραις τῇ 19 Μαρτίου 1907

Ἐνδιαφέρουσαν εἶδησιν σπεύδω νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τοῦ Β. Ὑπουργείου. Πρὸ ἡμερῶν διεδόθη ὅτι παρὰ τὴν Νιγηρίταν ἀνεφάνη συμμαορία τις ἑλληνική μὲν θεωρουμένη, ἀλλὰ τῆς ὁποίας ἡ ἀληθῆς ἐθνικότης δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐξακριβωθῆ. Νῦν δύναμαι νὰ μεταδώσω Ὑμῖν τὰς ἀκολουθούσους ἀκριβεῖς πληροφορίες. Τὴν συμμαορίαν ταύτην ἀποτελοῦσιν ἑπτὰ Τουρκοκοῦτες, ἐνδεδυμένοι τινὲς μὲ τὴν ἑλληνικὴν φουστανέλλαν, τινὲς δὲ ὡς Ἕλληνες ἀντάρται καὶ ὀπλισμένοι δι' ὄπλων καὶ περιστροφῶν γκρᾶ. Οἱ Τουρκοκοῦτες οὗτοι μετέβησαν καὶ εἰς ἄλλα μὲν χωρία, ὀνομαστὶ δὲ εἰς τὸ Κρούσοβον (Σερρῶν) ὅπου διὰ τῆς βίας ἔλαβον τροφάς. Τὴν νύκτα τῆς 7ης Μαρτίου διῆλθον ἐν τῷ παρὰ τὸ Κρούσοβον μονιδρίῳ Ἅγιος Δημήτριος. Ἐκτοτε δὲ περιέρχονται τὰ χωρία, οὐδαμοῦ ὅμως γίνονται δεκτοί, τῶν ἡμετέρων εἰδοποιηθέντων περὶ τοῦ πράγματος. Ἡ τουρκοκορητικὴ συμμαορία παρουσιάζεται, ἐννοεῖται, ὡς ἑλληνική, καὶ διαβεβαιουῖσα τοὺς χωρικοὺς ὅτι ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ μακεδονικοῦ Κομιτάτου ἵνα ἐκδικηθῆ τοὺς Βουλγάρους, παρακαλεῖ αὐτοὺς νὰ ὀδηγήσωσι τὰ παληκάρια πρὸς συνάντησιν τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, δηλαδὴ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν σωμάτων.

Ὅπως δὴποτε τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι ἀρχαῖοντος ἐνδεικτικὸν τῆς ἀδυναμίας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ νὰ καταδιώξῃ συστηματικῶς τὰς συμμαορίας. Εἶναι ἐπὶ πλέον καὶ μία χαρακτηριστικὴ ἀπόδειξις τῆς κατὰ κόρον διατυμπανιζομένης συμπράξεως δῆθεν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ καὶ ἄλλη τις μᾶλλον σημαντικὴ παρατήρησις δὲν πρέπει νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν, τὸ ὅτι τουτέστιν οἱ Τούρκοι ἀποστέλλουσι τὰς συμμαορίας ταύτας εἰς τὴν καθαρῶς ἑλληνικὴν ζώνην, ἐκεῖ δηλαδὴ ὅπου ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἐν φιλησύχῳ φιλονομίᾳ ἀσχολεῖται εἰς τὰ ἔργα του καὶ ὅπου Βούλγαροι καὶ βουλγαρικαὶ συμμαορίαι δὲν ὑπάρχουσι. Δὲν ἀποστέλλουσι δὲ αὐτὰς εἰς τὴν ζώνην, ὅπου διεξάγεται ὁ ἀγὼν καὶ ὅπου πράγματι ὑπάρχουσιν ἑλληνικαὶ καὶ βουλγαρικαὶ συμμαορίαι. Τὸ τοιοῦτον ἀποδεικνύει ἀναντιρρήτως, φρονῶ, δύο τινά. Πρῶτον μὲν ὅτι οἱ Τούρκοι εὐχαρίστως βλέπουσι τὸν ἀλληλοσπαραγμὸν τῶν χριστιανῶν καὶ εἰλικρινῶς ποθοῦσι τὴν ἐξακολούθησιν τῆς θλιβεραῖς αὐτῆς καταστάσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἡ Τουρκία δὲν ἀντελήφθη τὴν ἀκριβῶς συμβαίνει ἐν τῷ οἴκῳ της, καί, ἀντὶ νὰ καταστείλῃ, ὑποδαυλίζει τὴν πυρκαϊάν.

Πόθεν μετεκλήθησαν οἱ ἐν λόγῳ Τουρκοκοῦτες δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσω. Δὲν φαίνεται ὅμως ἀπίθανον νὰ εἶναι στρατιῶται μετῆμφισμένοι εἰς ἀντάρτας, ἵνα ἀπατήσωσι τοὺς ἡμετέρους.

Καθ' ὅς ἔχω πληροφορίας ἡ δόξα τῆς συστάσεως τῆς τουρκοκορητικῆς συμμαορίας ἀνήκει εἰς τὸν ἀμαθῆ, φανατικὸν καὶ ὠμὸν στρατάρχην τῶν Σερρῶν, υἱοθετήσαντα ἐπίνοιαν τοῦ καταπτύστου χριστιανοῦ Μουδίου Νιγηρίτης.

Ὁ στρατάρχης, ὃν εἶδον σήμερον, ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ ἐν λόγῳ συμμορία εὑρίσκεται εἰς Στεφανινά, τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς στρατιωτικῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης. Τῷ εἶπον ὅτι οὐχὶ εἰς Στεφανινὰ ἀλλὰ εἰς Κρούσοβον καὶ εἰς ἄλλα χωρία τῆς δικαιοδοσίας του εὑρίσκεται πράγματι ἡ συμμορία. Ἐπειδὴ δὲ προσεποιεῖτο ἄγνοιαν, τῷ εἶπον ὅτι, ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν εἶναι προωρισμένον νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ γόητρον τῆς τουρκικῆς ἐν γένει διοικήσεως καὶ πολιτικῆς.

17.

Ἐν Σέρραις τῇ 31 Μαρτίου 1907

Πρὶν ἢ ὑποβάλω γενικὴν ἔκθεσιν τῆς καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειάν μου καταστάσεως θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσω τῷ Β. Ὑπουργεῖῳ εἰς ποῖον σημείον εὑρίσκονται τὰ πράγματα ἡμῶν ἐν τῷ καζᾶ Ζίχνης, ὅπου διεξάγεται νῦν ζωηρότερον ὁ ἀγών.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ καθόλου κατάστασις εἶναι εὐχάριστος, λίαν εὐχάριστος μάλιστα.

Ἡ ὀργάνωσις ἡμῶν βαίνει βραδέως μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῶς. Καίτοι τὰ μέσα τοῦ ὀπλισμοῦ ἡμῶν εἰσὶν ἔλλειπῆ, ἐν τοσοῦτῳ ἡ ἄμυνα διεξάγεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦιτον καλῶς· ἀντὶ τοῦ ἐνὸς ἔχομεν νῦν δύο σώματα ἐργαζόμενα ἐν Ζίχνη. Οἱ ἡμέτεροι οὐ μόνον ἀπηλλάγησαν τοῦ βουλγαρικοῦ τρόμου, ἀλλὰ ἀναθαρρήσαντες τελείως ζητοῦσιν ἐκδίκησιν καὶ μετὰ δυσκολίας συγκρατοῦνται ἐν ἀμύνῃ, ἐκδηλοῦντες πολλαχοῦ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὤσιν ἐπιθετικοί. Τὸ φρόνημα ἀνεπερώθη ἐπὶ τοσοῦτῳ, ὥστε πολυπληθεῖς εἰσὶν οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀκολουθήσωσι τὰ σώματα. Ἐκ μόνης τῆς Ζίχνης θὰ ἠδυνάμεθα νὰ στρατολογήσωμεν 200 ἐνθουσιώδεις νέους. Ὅφειλῶ νὰ ὁμολογήσω ἐνταῦθα ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἀρχικοῦ σώματος Ζίχνης. Εἰς τὸν νέον τοῦτον, ἀνήκοντα εἰς καλὴν τῶν Σερρῶν οἰκογένειαν, ἐνοῦντα δὲ πρὸς τῇ ἀνδρείᾳ πολιτικὴν περίσκεψιν, εὐφυΐαν, ἀγνότητα ἡθους, ἀγνήν φιλοπατρίαν καὶ πειθαρχίαν, εἰς τὸν νέον, λέγω, τοῦτον θαυμαζόμενον καὶ λετρευόμενον καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν καὶ ἐξυμνούμενον ἤδη εἰς πατριωτικὰ ἄσματα, ὀφείλεται καὶ θὰ ὀφείλεται ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη. Ἐννοεῖται ὅτι ἐκφραζόμενος μετὰ τόσης εὐχαριστήσεως περὶ τῶν προσόδων τῆς ἐργασίας ἡμῶν δὲν θέλω βέβαια νὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι εἰσῆλθομεν τελείως εἰς τὴν περίοδον τῆς ἐπικρατήσεως. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Μέγα μάλιστα μέρος τῶν ὁμογενῶν δὲν εἰσῆλθεν ἔτι εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀγῶνος. Εὐρισκόμεθα ἐν τῇ ἐνάρξει καί, ὡς πᾶσα ἀρχὴ σπουδαίου ἔργου, οὕτω καὶ τοῦ προκειμένου αἱ πικρίαὶ καὶ αἱ ἄκανθοὶ καὶ αἱ στενοχωρίαὶ, καὶ ἔστιν ὅτε τὰ ἀτυχήματα παρακολουθοῦσι τὴν ἀνωτέρω διατυπωμένην εὐχαρίστησιν. Ἡ

δικαιοσύνη ὅμως ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ κολοσσιαῖαι χρηματικαὶ θυσίαι καὶ ἀγῶνες ἡμῶν δὲν ἀπέβησαν καὶ δὲν ἀποβαίνουσιν ἄκαιροι.

Τῆς Κλεπούσνας ἡ τρομερὰ ἐπίθεσις ὑπῆρξεν, ὡς πρὸ πολλοῦ ἐξέθηκα Ἔμῃν, οὐχὶ ἐπιτυχία, ἀλλ' ἀποτυχία διὰ τοὺς Βουλγάρους. Δύναται δὲ νὰ παρομοιωθῇ πρὸς τὴν παράφρονα ἐπιχείρησιν τοῦ Καρατζᾶ - κιόϊ. Ὡς ἐν καιρῷ διεβεβαίωσα Ἐμᾶς, ἀπεφεύγαμεν καὶ ἀποφεύγομεν τὰς μεγάλας ἐπιθέσεις καὶ τὰ προκαλοῦντα θόρυβον γεγονότα. Δυνάμεθα ὅμως νὰ πιστεῦωμεν ὅτι ἐν τισι σημείοις εἴμεθα ἔτοιμοι ν' ἀντεκδικηθῶμεν ταχέως πᾶσαν βουλγαρικὴν ἐπίθεσιν. Τ' ἀποτελέσματα τῶν μεμονωμένων φόνων ὑπῆρξαν λίαν εὐάρεστα. Ὀλόκληρα διαμερίσματα ἀπηλλάγησαν τρομερῶν κακούργων, ἀνεθάρρησαν πανταχοῦ οἱ ἡμέτεροι, ἐν πολλοῖς σημείοις ἐξεκαθαρίσθη τὸ ἔδαφος καὶ ἐπιτρέπεται ἡ ἐλευθέρη κίνησις τῶν ἡμετέρων, ὀλόκληρα χωρία ἀφ' ἑτέρου ἀνέπνευσαν. Ἡ Γράτσιανη ἐπανῆλθεν ἡμῖν ὀριστικῶς. Τὸ Ἐγρὶ - Δερὲ εὐρίσκεται εἰς τὸ τέρμα τῶν δεινῶν του. Ἡ Καρλίκοβα καὶ ἡ Γόρνιτσα καθαρίζονται. Εἰς τὸ σπουδαιότερον κέντρον, τὸ ἀποτελοῦν τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ζίχνης, τὴν Ἀλιστροάτην, ἐπῆλθε σημαντικωτάτη βελτίωσις. Καὶ ἐνῶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ λήξαντος ἔτους, καὶ ὀρισμένως κατὰ τὰ Χριστούγεννα, ἀνεμένετο ἀσφαλῶς ἡ ἔκρηξις τοῦ σχίσματος, νῦν τὰ πράγματα μετεβλήθησαν καὶ οἱ ὑποπτοὶ περιορίσθησαν εἰς λίαν εὐαριθμούς, οἵτινες καὶ οὗτοι ἐκφράζουσι μεταμέλειαν καὶ κυριολεκτικῶς τρέμουσι. Ἐπίσης χωρία μέχρι τοῦδε ὑπνώττοντα ἐθνικῶς, ὡς ἡ πρωτεύουσα τοῦ καζᾶ Ζίχνης, ἡ 500 οἰκογενείας ἀριθμοῦσα Ζηλιάχοβα, τὰ Πόρνα, κ.λ.π. ἀφυπνίζονται καὶ βαθμηδὸν εἰσέρχονται εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἄλλα πάλιν ὡς ἡ Ἀναστασιά, ὁ Σφεληνὸς κλπ. καθίστανται ἢ κατέστησαν μικρὰ μὲν, ἀλλὰ σημαντικὰ καὶ ζωηρότατα κέντρα. Ἄλλ', ὅπερ σπουδαιότερον καὶ σχεδὸν ἀπίστευτον, καὶ αὐτὸ τὸ πολὺ Σκριτζοβὸν ἤρχισε νὰ ὑπονομεύηται. Ἀποφεύγοντες, ὡς προεῖπον, τὰς μεγάλας ἐπιθέσεις ἐφαρμόζομεν τὸν οἰκονομικὸν πόλεμον μετὰ συντόνου καταδιώξεως ὀρισμένων κακούργων. Τὸ Σκριτζοβὸν καὶ ἄλλα τινά, ὄρεινὰ ὀπωσδήποτε χωρία, σιτίζονται ἐκ τῶν πεδιάδων τῶν παρὰ τὰ ἡμέτερα χωρία. Ἄνευ τῶν ἀγρῶν, τῆς συνεργασίας τῶν ὁμογενῶν τῆς πεδιάδος καὶ τῶν μεγάλων κέντρων, οἱ χωρικοὶ σχισματικῶν τινῶν χωρίων περιάγονται εἰς δεινὴν θέσιν, στεροῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου. Τ' ἀποτελέσματα τῆς ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα ἀμύνης εἶναι θαυμάσια. Καὶ εἰς τὸν οὕτω πῶς ἐνεργούμενον ἀπὸ τινος ἀποκλεισμὸν κατὰ τῶν σχισματικῶν χωρίων, καὶ δὴ τοῦ Σκριτζόβου, ὀφείλεται τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ χωρικοὶ τῆς ληστοφωλεᾶς αὐτῆς ἤρχισαν ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους καὶ περιέρχονται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ εἰς οἰκονομικὴν δυσπραγίαν. Τὴν κατάστασιν ταύτην δημιουργήσαντες ἐκμεταλλεῖσθε νῦν καταλλήλως καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῆς ἐλπίζομεν.

Ὅφείλω νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ὅτι εἰς τὴν εὐχάριστον τροπὴν τῶν ἡμετέρων πραγμάτων συνετέλεσε καὶ ἡ χαλάρωσις τῆς βουλγαρικῆς δράσεως.

Διότι τῷ ὄντι ἀπὸ 3 ἤδη μηνῶν παρατηρεῖται σπουδαία χαλάρωσις, οὐχὶ δὲ μόνον αἱ ἐπιθέσεις ἔλαυσαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πολλαπλῶν μεμονωμένων ἀπωλειῶν, αἱ ὑπέστησαν κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον ἐν Ζίχνη, οὐδεμίαν ἢ ἐλαχίστας ἀνταπέδωκαν. Εἰς τί ὀφείλεται ἡ τοιαύτη χαλάρωσις ; Εἰς τὴν ἡμετέραν ἄμυναν ; εἰς τὸν χειμῶνα ; εἰς τὴν ἔλλειψιν χρηματικῶν πόρων ; Εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς τῆς Ἡγεμονίας περισπασμούς ; ἢ εἰς γενικωτέραν πολιτικὴν, τοῦ νὰ φανῶσι δῆλα δὴ πρὸ τῆς Εὐρώπης ὡς συμμορφούμενοι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν της καὶ ἀπέχοντες τῆς δημιουργίας σωμάτων καὶ τῶν μέχρι τοῦδε φρικαλεοτήτων καὶ νὰ ἐπιρρίψωσιν οὕτως εἰς ἡμᾶς καὶ μόνους τὴν εὐθύνην τῆς καταστάσεως ; Κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην εἰς ἅπαντας τοὺς λόγους τούτους συλλήβδην. Ἔνεκα τούτου, συμμορφούμενοι καὶ πρὸς τὰς ὑμετέρας ὁδηγίας, εἶναι βεβαίως φρόνιμον ν' ἀποφεύγωμεν καὶ ἡμεῖς ἐπίσης τὰ προκαλοῦντα θόρυβον γεγονότα καὶ ν' ἀκολουθήσωμεν τό, ὡς προεῖπον, σύστημα, τὸ ὁποῖον οὐχ ἦντον ἀποβαίνει τελεσφόρον, δίδει δ' ἡμῖν τὸν χρόνον νὰ ὀργανώμεθα καὶ νὰ προπαρασκευαζώμεθα εἰς εὐχερῆ ἀνταπόδοσιν πάσης ἐπιθέσεως. Εὐκταία μάλιστα εἶναι ἡ παράτασις τῆς παρουσίας καταστάσεως, ἧς ἐκάστη ἡμέρα παρερχομένη ἀποβαίνει μέγα κέρδος δι' ἡμᾶς, ἀναντιρρήτως δὲ ἀπώλεια διὰ τοὺς Βουλγάρους.

Μεθ' ὅλα ὁμως ταῦτα ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἡ ταχίστη συμπλήρωσις τῶν ἀπαραιτήτων ἀναγκαίων ἐξοπλισμῶν. Ὡς εἶπον ἀρχόμενος, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ὑστεροῦμεν σπουδαίως. Ἐπωφελοῦμενοι δ' ἀκριβῶς τῆς ἀνακωχῆς, ἣν παρέχουσιν ἡμῖν οἱ ἀντίπαλοι, δεόν νὰ συμπληρώσωμεν τὰς μᾶλλον ἐπιγούσας ἀνάγκας καὶ νὰ ὦμεν ὁπωσδήποτε ἔτοιμοι ν' ἀντιμετωπίσωμεν τὰς ἐκπλήξεις, αἱ δύνανται νὰ ἐπιφυλάσῃ ἡμῖν ἡ σχετικὴ νηνεμία τῆς σήμερον. Διὰ τοῦτο ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑπομνήσω τὴν παράκλησιν, ἣν, κατὰ σύστασιν τοῦ Β. Ὑπουργείου ἀπηύθυνα πρὸ πολλοῦ περὶ τῆς ἀποστολῆς ὀπλων καὶ ἄλλων τινῶν ἐφοδίων, περὶ ὧν θέλει εὐαρεστηθῆ τὸ Β. Ὑπουργεῖον νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τῶν αὐτόθι ἀρμοδίων, ἐνημέρων ὄντων τῶν ἀναγκῶν τῆς περιφερείας ταύτης.

Σχετικῶς πρὸς τοῦτο θεωρῶ οὐχὶ ἄσκοπον νὰ γνωρίσω Ὑμῖν ὅτι τὸ μετὰ τῶσάυτης θαυμαστῆς ἐπιτυχίας δρῶν σῶμα Ζίχνης στερεῖται φυσίγγιων, διότι μόλις ἀνὰ πεντήκοντα φυσίγγια ἔχει ἕκαστος ὀπλίτης. Εἰς τὴν πρώτην δὲ σύγκρουσίν του μετὰ τοῦ στρατοῦ ἢ καὶ μετὰ βουλγαρικῆς συμμορίας θέλει ἀμέσως εὐρεθῆ ἄοπλον. Εἶναι ἀπίστευτον καὶ ἐν τούτοις ἀληθές ὅτι οὐδὲ ἐν φυσίγγιον καὶ οὐδὲ ἐν ὀπλον ὑπάρχει διαθέσιμον καθ' ἅπασαν τὴν περιφερείαν μου καὶ εὐνόητος εἶναι ἡ ἐκ τούτου στενοχωρία καὶ ἀνησυχία ἡμῶν. Διὰ τοῦτο καὶ αὐθις παρακαλῶ Ὑμᾶς ἵνα τηλεγραφικῶς δοθῶσι διαταγαὶ πρὸς τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρμοδίους διὰ τὴν ὡς τάχιστα θεραπείαν τοῦ ἀτόπου τούτου.

18.

Τὸ σπουδαιότερον γεγονός τῶν τελευταίων ἡμερῶν εἶναι αἱ περὶ τοῦ ἐν Σέρραις δολοφονικοῦ κομιτάτου ἀποκαλύψεις. Διὰ τοῦ ὑπ' ἄρ. 93 ἐγγράφου μου ἐγνώρισα Ὑμῖν τὰ περὶ τῆς ἐν τῷ χωρίῳ Κούλα καταστραφείσης βουλγαρικῆς συμμορίας. Ὁ προδόσας τὴν συμμορίαν Χρῆστος Μάρτσιος ἐγκαταλείψας ἐκ φόβου τὸ χωρίον ἐγκατεστάθη ἐνταῦθα. Ἀλλὰ τὸ κομιτάτον κατεδίκασεν αὐτόν, ἀνέθηκε δὲ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ἀποφάσεως εἰς τὸν ἐνταῦθα δισμένοντα Βούλγαρον Γιοβὰν Μπανιτσαλῆ, ὅστις σαηνεύσας τὸ θῦμα ὠδήγησεν αὐτὸ ἔξω τῆς πόλεως, ὅπου ἀπεπειράθη τὴν δολοφονίαν. Ὁ κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην τυχαίως διερχόμενος Γάλλος συνταγματάρχης κ. Verand ἀκούσας τοὺς πυροβολισμοὺς καὶ τὰς κραυγὰς τοῦ ἐλαφρῶς μόνον πληγωθέντος Χρήστου Μάρτσιου συνέλαβε τὸν δολοφόνον. Οὗτος λοιπὸν ἀνακρινόμενος προέβη εἰς σπουδαιοτάτας ἀποκαλύψεις, αἵτινες κρατοῦσιν ἔτι ἐν συγκινήσει τὸν τε ὁμογενῆ καὶ τὸν τουρκικὸν πληθυσμόν. Τέσσαρα ἐκ τῶν μελῶν τοῦ δολοφονικοῦ κομιτάτου, παρισταμένου καὶ τινος χωροφύλακος (!) Βουλγάρου τὴν ἐθνικότητα, ὑπεχρέωσαν τὸν Γιοβὰν Μπανιτσαλῆ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ εἰς θάνατον καταδικασθέντος Χρήστου Μάρτσιου. Ὁ Ἀθανάσιος, ὑπάλληλος τοῦ πρὸ μηνῶν φονευθέντος βιβλιοπώλου Νίκωφ, μέλος καὶ αὐτὸς τοῦ κομιτάτου, καὶ εἰς ἐκ τῶν τεσσάρων, οἵτινες ἔδωκαν τὴν διαταγὴν τῷ Γιοβὰν Μπανιτσαλῆ, ἐνεχείρισε τῷ τελευταίῳ τούτῳ τὴν μάχαιραν καὶ τὸ πολύκροτον (ἀνήκοντα τῷ Νίκωφ). Μετὰ τὴν διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος ὁ φονεὺς εἶχε διαταχθῆ νὰ καταφύγῃ ἐν τῷ χωρίῳ Ραχοβίτσα, ὅπου ὁ εἰδοποιημένος βουλγαροδιδάσκαλος θὰ τὸν ἀνέμενεν ἵνα μετ' ἄλλων δύο, ἐπίσης ἐγκληματιῶν, τοὺς ἀποστείλῃ εἰς τὴν ἐν Μπάνιτσα εὐρισκομένην καὶ ἀναμένουσαν βουλγαρικὴν συμμορίαν. Ὁ εἰς Μπάνιτσαν ἀποσταλεὶς στρατὸς συνήνησεν ὄντως τὴν συμμορίαν· ἐκ τῆς συμπλοκῆς δύο συμμοριῖται ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ διέφυγον. Ἐπίσης ἐκῆσαν καὶ δύο οἰκίαι, ἐν αἷς ἡ συμμορία ἐκρύπτετο.

Πρόεδρος τοῦ ἐνταῦθα κομιτάτου ἢ τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἐτύγχανεν ὁ Α. Γκαρατζάεφ, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν 4, οἵτινες ἔδωκαν τὴν διαταγὴν τῷ Γιοβὰν Μπανιτσαλῆ. Ὁ Καρατζάεφ οὗτος εἶναι γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ ἐνταῦθα Πριτσεντάτελ καὶ γραμματεὺς αὐτοῦ, συγκατοικεῖ δὲ μετ' αὐτοῦ. Ἐκ τῆς γενομένης κατ' οἶκον ἐρεῦνης συνελήφθησαν διάφορα ἔγγραφα καὶ κρυπτογραφικαὶ ἐπιστολαί, αἵτινες ἀπεστάλησαν εἰς Θεσσαλονίκην πρὸς μετάφρασιν, Περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῶν ἀποκαλύψεων καὶ τῶν ὄσων ἢ ἀνάκρισις ἤγαγεν εἰς φῶς τηρεῖται μυστικότης· θεωρεῖται ὅμως βέβαιον ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐξηκριβώθη κατάλογος προγεγραμμένων ὁμογενῶν καὶ πρὸ πάντων τὸ ἀπὸ πολλοῦ λεγόμενον σχέδιον τῶν Βουλγάρων νὰ πυρπολήσωσι τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν· ἕνεκα τοῦ τελευταίου τούτου οἱ κάτοικοι, καὶ ἰδιαιτέρως οἱ ἡμέ-

τεροι, κατελήφθησαν ὑπὸ συγκινήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτήσεως, ἠπειλήθησαν δὲ πρὸς στιγμὴν καὶ ἀντεκδικήσεις.

Οἱ συλληφθέντες μέχρι τοῦδε ἀνέρχονται εἰς 12, ὧν 2 προσποιοῦνται ἐν ταῖς φυλακαῖς τοὺς παράφρονας.

Τῇ 1ῃ Μαρτίου ἑξαμελὲς ἑλληνομακεδονικὸν σῶμα συνεπλάκη μετὰ τοῦ στρατοῦ παρὰ τὸ χωρίον Χωροβίτσα. Εἰς μόνον ἀντάρτης ἐφονεύθη.

Οἱ μεμονωμένοι φόνοι ἐξηκολούθησαν κατὰ τὰς 3 τελευταίας ἑβδομάδας. Τῇ 14 Μαρτίου ἐφονεύθη ἐν Μανδηλίῳ ὁ ἐξ Ἀλιστρατῆς Χρ. Κουψέλης, μέλος τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου. Ἄτερος Βούλγαρος ἐκ Ροτζακίου ἐφονεύθη τὴν 16 Μαρτίου ἐν Σδραβηκίῳ. Ἄτερος τῇ 18 Μαρτίου παρὰ τὸ Καλαπότι. Τῇ 19 Μαρτίου 3 ἀνδρακεῖς Βούλγαροι, τοῦ διαμερίσματος Νευροκοπίου, ἐφονεύθησαν ὑπὸ Ὀθωμανῶν. Τῇ 27 Μαρτίου ἄγνωστοι ἐφόνευσαν παρὰ τὴν Κάτω Βροντοῦ σχισματικὸν ἐξ Ἄνω Βροντοῦς. Τῇ 20 ἐν Σαῖτοῖς ἐφονεύθησαν δύο Ἕλληνες καὶ εἷς Ὀθωμανὸς κατόπιν ἔριδος περὶ ζωοκλοπῆς. Τῇ 28 ἄτερος ὁμογενὴς ἐν Ἐγρί-Δερὲ ἐπληγώθη βαρέως ὑπὸ Βουλγάρων. Προχθὲς ἐφονεύθη ἐν Καρλικόβη φανατικὸν ὄργανον τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου. Ἄτερος σχισματικὸς ἐκ Καρλί-κιότι ἐπληγώθη βαρέως παρὰ τὸ Βεζνίκιον.

19.

Ἐν Σέρραις τῇ 8 Ἀπριλίου 1907

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω Ὑμᾶς ὅτι πρὸ ὀλίγου εἶδον τὸν μουτσαρίφην, ὅστις μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὅτι ὁ Χιλμῆ πασᾶς δι' ἐγγράφου τοῦ τὸν εἰδοποιεῖ ὅτι, ὡς πληροφορεῖται, ἐν τῇ πόλει Σερρῶν ὑπάρχει Ἑλληνικὸν κομιτᾶτον ἀποτελούμενον ἐξ ὁμογενῶν τινων, ὧν δίδει τὰ ὀνόματα, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν Νούτσιου (ὑπολ. Φλωριά) τινος, ἐργαζομένου ἐν τῷ Προξενείῳ ὡς δῆθεν γραμματέως προξενείου, ὅτι σκοπὸς τοῦ ἐν λόγῳ κομιτάτου εἶναι νὰ ἐξαναγκάσῃ τὰ σχισματικὰ χωρία νὰ ἐπανέλθωσι εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ ὅτι πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου ἐνεργεῖ τὸ κομιτᾶτον δολοφονίας καὶ ἄλλας ἐγκληματικὰς πράξεις. Διατάσσεται δὲ ὁ μουτσαρίφης νὰ εἰδοποιήσῃ τὰς ἀρμοδίας στρατιωτικὰς ἀρχὰς καὶ τὴν ἀστυνομίαν καὶ ἐν γένει νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα.

Ἐμοῦ ἐρωτήσαντος τί φρονεῖ περὶ τοῦ ἐγγράφου τούτου, ὁ μουτσαρίφης ἔσπευσε νὰ τὸ χαρακτηρίσῃ ὡς γελοῖον καὶ νὰ μὲ διαβεβαιώσῃ ὅτι οὐδεμίαν ἔδωκε σημασίαν εἰς τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ, καθ' ὅσον γνωρίζει τοὺς καταγγελλομένους ὡς τιμίους καὶ φιλησύχους πολίτας, καὶ ὅτι μὴ ὑπαρχούσης ὄρισμένης τινος κατηγορίας οὐδὲ συγκεκριμένων γεγονότων εἰς οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐνέργειαν θέλει προβῆ.

Ἡ Α. Ἐξοχότης φρονεῖ ἀδιστακτικῶς, ὅτι, καίτοι τὸ ἔγγραφον τοῦ Χιλμῆ πασᾶ δὲν ἀναφέρει τὸν καταγγέλλοντα, ἢ πηγὴ τῶν τοιούτων κατη-

γοριῶν προέρχεται ἐκ μέρους τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν καὶ ἰδία τοῦ κ. Verand, ὅστις πρό τινων ἡμερῶν εἶχε μεταβῆ εἰς Θεσσαλονίκην. Εὐτυχῶς τὰ φιλικὰ πρὸς ἐμὲ αἰσθήματα καὶ τὰ εὐμενῆ πρὸς τὴν ἡμετέραν πολιτικὴν φρονήματα τοῦ μουτσαρίφου διεσκέδασαν τοὺς φόβους ἐνεργείας ἀνακρίσεων καὶ τῆς δημιουργίας ζητήματος περὶ τοῦ γραμματέως τοῦ προξενείου. Δὲν μοὶ ἀπέκρυψεν ὅμως ἡ Α. Ἐξοχότης ὅτι ὁ στρατάρχης ἐχθρικώτατα καθ' ἡμῶν διακείμενος καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι ὁ ὡς γραμματεὺς ὑπηρετῶν εἶναι πράγματι ὑπολοχαγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, θὰ ἐπιδιώξῃ καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ νῦν γραμματέως, ὡς ἐπεδίωξε καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ τέως τοιοῦτου, ἐφ' ᾧ καὶ κανχᾶται ὁ στρατάρχης.

Περιττὸν θεωρῶ νὰ μακρολογήσω, ὅσον ἀφορᾷ εἰς ὅσα ἀπήνησα τῇ Α. Ἐξοχότητι, ἵνα διαψεύσω καὶ καταλλήλως ἀναιρέσω πάντα τὰ ἀνωτέρω, ἰδίως τὰς κατὰ τοῦ γραμματέως τοῦ Προξενείου κατηγορίας. Ἄλλὰ τὸ δυσάρεστον εἶναι ὅτι δὲν πρόκειται νὰ πεισθῆ ὁ μουτσαρίφης, τοῦ ὁποίου περιέγραψα ἀνωτέρω τὰ αἰσθήματα, ἀλλὰ πῶς θὰ ἐξευμενισθῆ ὁ ἀείποτε ἀπηνῆς στρατάρχης, ὅστις δὲν εἶναι ξένος πρὸς τὰς ἀνωτέρω κατηγορίας. Καθ' ἃς δὲ ἔχω πληροφορίας, ὁ Ἰμπραὴμ πασᾶς ὑπέδειξε καὶ ὑποδεικνύει τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν ἀνάγκην τῆς ἐντεῦθεν ἀπομακρύνσεως τοῦ γραμματέως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος ἐπιδεικνύει πολιτείαν ὅλως ἀμεμπτον, οὐδεμίαν ποτὲ δόσας ἀφορμὴν παραπόνων ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν, ἡ δὲ ἀστυνομία ἐν τῇ σχετικῇ, περὶ τοῦ ἄνω ἐγγράφῳ ἐκθέσει της, πιστοποιεῖ ὅτι καίτοι παρακολουθεῖ πιστῶς τὰ ἴχνη του, ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα ἐλεύσεώς του, ἐν τούτοις οὐδεμίαν ἔκτροπον προᾶξιν δύναται νὰ τῷ προσάψῃ, διότι ἡ καθόλου συμπεριφορὰ του εἶναι ἀνεπιλήψιμος. Συνεπῶς ἡ Β. Κυβέρνησις, ζητουμένης τυχὸν ὑπὸ τῆς Τουρκίας τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ γραμματέως, δύναται μετὰ θάρρους ν' ἀποκρούσῃ πᾶσαν ταιαύτην ἀξίωσιν τῶν Τούρκων. Δεδομένου ὅμως ὅτι ὁ στρατάρχης ἀλληλογραφεῖ μετὰ τῶν Ἀνακτόρων καὶ διαθέτει ἰσχυρὰ μέσα, τὸ ζήτημα τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ γραμματέως τὸ θεωρῶ ζήτημα χρόνου, ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ Β. Κυβέρνησις ἕνεκα ἄλλων λόγων ἀναγκασθῆ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τοιαύτην τινὰ ἀπαίτησιν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Συνεπῶς παρακαλῶ θερμῶς τὸ Β. Ὑπουργεῖον, ἵνα εὐαρεστοῦμενον μεριμνήσῃ ἀπὸ τοῦδε περὶ τῆς ταχείας ἀποστολῆς καταλλήλου προσώπου, τὸ ὁποῖον ἐν ἀναμονῇ προπαρασκευαζόμενον ἐνταῦθα νὰ καταστῆ ἱκανὸν νὰ διαδεχθῆ τὸν νῦν γραμματέα ἐν τοῖς καθήκοντις του. Θεωρῶ καθήκον τοῦ λόγου γενομένου ἐνταῦθα, νὰ ἐξαίρω τὰ προσόντα τοῦ νῦν γραμματέως, οὗ ἡ φρόνησις, ἡ περιεσκεμμένη φιλοπατρία καὶ λελογισμένη ἐνέργεια σπουδαιότατα συνετέλεσαν εἰς τὴν εὐάρεστον προόδον τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων μας καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀπομάκρυνσις θέλει εἶσθαι σημαντικωτάτη ζημία καὶ ὀπισθοδρόμησις εἰς τὴν ἐργασίαν ἡμῶν. Ἔνεκα τούτου ἐπαναλαμβάνω τὴν ἀνάγκην τοῦ ν' ἀποκρούσῃ ἐρωμένως ἡ Β. Κυβέρνησις

τὴν ἐνδεχομένην ἀξίωσιν τῆς Τουρκίας τοῦ ν' ἀπομακρυνθῆ ὁ κ. γραμματεὺς, νὰ μεριμνήσῃ οὐχ ἦντον περὶ ἐγκαίρου προπαρασκευῆς τοῦ διαδόχου του, ἐν ἣ περιπτώσει τὰ πράγματα ἤθελον λάβει ἀντίθετον τροπὴν. Ὁπωσδήποτε δὲ ἡ προσθήκη ἢ μᾶλλον ἡ παρουσία τοῦ β' γραφέως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ περιττὴ πολυτέλεια, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐργασία ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καθίσταται μεγαλυτέρα, τὸ δὲ ὑπάρχον προσωπικὸν δυσκόλως νῦν ἐπαρκεῖ.

20.

Ἐν Σέρραις 11 Ἀπριλίου 1907

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω Ὑμᾶς ὅτι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐφονεύθη ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων Ἡλίας τις ἐκ Τζουμαγιᾶς. Ὁ δυστυχὴς οὗτος κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ δολοφονικοῦ κομιτάτου διότι πρὸ τίνος χρόνου εἶχεν ἐπανέλθει εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ὁπόθεν διὰ τῆς βίας εἶχεν ἀποσπάσει αὐτὸν ὁ τρόμος καὶ αἱ ἀπειλαὶ τῶν συμμοριῶν. Ἡ δολοφονία τοῦ νέου τούτου θύματος διεπράχθη ὑπὸ τὰς τραγικωτέρας συνθήκας. Ἡ κεφαλὴ του, ἀποκοπεῖσα τοῦ σώματος καὶ παραμορφωθείσα, ἐρρίφθη μακρὰν, πρὸς βορὰν τῶν κυνῶν· τὸ δὲ σῶμα ἦτο κατάρητον, φέρον 52 ἐν ὄλῳ πληγὰς διὰ διστόμου μεγάλων διαστάσεων μαχαίρας.

Χθὲς ἐν Ἐγγρί - Δερὲ βουλγαρικὴ συμμορία εἰσελθοῦσα εἰς τὸ χωρίον ἐδολοφόνησε τὸν ἐγκριτὸν ὁμογενῆ Προκόπιον Κομπόκη, ἐσχάτως ἀπολυθέντα τῶν φυλακῶν Θεσσαλονίκης, ὅπου εἶχεν ἐγκλεισθῆ κατόπιν ραδιοφυγῶν τῶν Βουλγάρων. Δὲν ἐλησμόνησαν βεβαίως τὰ τερατουργήματα τοῦ κομιτάτου κατὰ τῆς ἐγκρίτου οἰκογενείας Κομπόκη ἐν Ἐγγρί - Δερὲ κατὰ τὸ παρελθόν. Ὁ Προκόπιος Κομπόκης εἶναι τὸ ἕβδομον θῦμα ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἧς μέλη μὲν τινα γέροντες καὶ γυναῖκες ἐκάησαν ζῶντες, ἄλλοι δὲ μαρτυρικῶς ἐθανατώθησαν, καὶ ἐξ ἧς οἰκογενείας δὲν ὑπολείπεται πλέον ἢ ὁ νεαρὸς τοῦ Προκοπίου υἱός, ὅστις πρὸς δόξαν τῆς ὀξυδερκοῦς πολιτικῆς τῶν Τούρκων, εὐρίσκειται καὶ αὐτὸς καθειρωγμένος εἰς τὰς φυλακὰς Θεσσαλονίκης.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου Κομπόκη ἀπωλέσαμεν τὸν σπουδαιότερον στῦλον ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ, τὸ ὁποῖον καὶ αὖθις ὑποτάσσεται νῦν εἰς τὴν βουλγαρικὴν τρομοκρατίαν. Ἡ βουλγαρικὴ συμμορία εἰσῆλθεν ἐν τῷ χωρίῳ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ μετ' ἀπιστεύτου θράσους καὶ ἐπολιόρησε τὸ ἑλληρικὸν καφενεῖον, ἐν ᾧ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εὐρίσκετο ὁ Κομπόκης. Οἱ ληιστοσυμμοριῖται μετὰ τῶν συμπρατιόντων σχισματικῶν χωρικῶν ἀνήρχοντο εἰς 30. Ἐκ τῶν ἀνταλλαγέντων πυροβολισμῶν εἰδοποιηθὲν τὸ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα τοῦ χωρίου ἔσπευσεν ἐπὶ τόπου καὶ ἐκ τῆς ἐπακολουθησάσης συμπλοκῆς ἐφονεύθησαν δύο συμμοριῖται καὶ τρεῖς στρατιῶται.

Ὁ θάνατος τοῦ Κομπόκη κατέλυσε τοὺς ὁμογενεῖς τῆς περιφερείας ἐκείνης, ἣτις ἀπὸ 2 μηνῶν ἤρχισε νὰ ἀναπνέη καὶ ἣτις βλέπει νῦν ἐπαναλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τὸν ἀπαίσιον τῆς αἵματοχυσίας ἀγῶνα.

Χθὲς ἐδολοφονήθη ἐνταῦθα ὁ Βούλγαρος κρεοπώλης Πέτρος Χρήστου, ὅστις λόγῳ τοῦ φανατισμοῦ του ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν σπουδαιότερων καὶ μᾶλλον ἐπικινδύνων μελῶν τοῦ δολοφονικοῦ κομιτάτου. Οἱ δρᾶσαι δὲν συνελήφθησαν, ἀγνοοῦνται δὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Αἱ ἀρχαί, κατὰ τὸν ἀπαράβατον αὐτῶν κανόνα, προέβησαν εἰς ἀθρόας συλλήψεις ἀθῶων ὁμογενῶν καὶ Ὀθωμανῶν. Καίτοι οἱ φονεῖς διέφυγον, ἐν τοσοῦτῳ θεωρεῖται βέβαιον ὅτι εἰσὶν Ἕλληνες καὶ προέβησαν εἰς τὸ ἔγκλημα πρὸς ἀντεκδίκησιν τοῦ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν φονευθέντος Ἡλία, περὶ οὗ ὠμίλησα ἀνωτέρω. Ἐκτὸς τοῦ πνεύματος τῆς ἀντεκδικήσεως, ἐν τῷ φόνῳ τούτῳ πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ ἐρεθισμὸς τῶν πνευμάτων καὶ ἡ ἀγανάκτησις, ἣν προουκάλεσαν παρὰ τοῖς ἡμετέροις αἱ περὶ τοῦ ἐνταῦθα δολοφονικοῦ κομιτάτου ἀποκαλύψεις.

21.

Ἐν Σέρραις τῇ 14 Ἀπριλίου 1907

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω τὸ Β. Ὑπουργεῖον, ὅτι, καθ' ἃ μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὁ μουτεσαρίφης, πολυάριθμος βουλγαρικὴ συμμορία εἰσέβαλε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν διὰ τῶν συνόρων τῆς Ἄνω Τζουμαγιάς καὶ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀλιγαριθμῶν συμμοριῶν ἐσχάτως ἠῦξησε σπουδαίως καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν. Μεγάλως φαίνονται ἀνησυχοῦντες οἱ Τοῦρκοι ὅσον ἀφορᾷ τὰ βόρεια διαμερίσματα τοῦ σαντζακίου. Κατὰ θετικὰς πληροφορίας πολυάριθμοι Βούλγαροι χωρικοὶ τοῦ κατὰ Νευροκοπίου ἐφωδιασμένοι διὰ τακτικῶν διαβατηρίων μεταβαίνουν εἰς Βουλγαρίαν πρὸς εὔρεσιν δῆθεν ἐργασίας. Οἱ ἀρμόδιοι κύκλοι φρονοῦσιν ὅτι οἱ μεταναστεύοντες εἰς Βουλγαρίαν χωρικοὶ εἰσὶ προωρισμένοι, ἀφ' οὗ ἐξασκηθῶσιν εἰς τὰ ὄπλα, νὰ χρησιμοποιηθῶσι δι' ἐνδεχόμενον κίνημα ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐκείνῃ.

Καὶ διάφορα ἄλλα γεγονότα πείθουσιν ὅτι τὴν ἐπικρατοῦσαν ἡρεμίαν καὶ χαλάρωσιν τῆς βουλγαρικῆς ἐργασίας θέλει ἐπακολουθήσει ζωηρότης τις κατὰ τὴν ἀρχομένην περίοδον. Ἐνεκα τούτου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐπαναλάβω καὶ αὖτις τῷ Β. Ὑπουργείῳ τὴν παράκλησιν ἵνα διατάξῃ τὴν σύντονον ἐνέργειαν τῶν δι' ἄλλων ἐπανειλημμένων ἀναφορῶν μου ὑποδειχθεισῶν ἀναγκῶν, ἰδιαίτερος δὲ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς κινδυνευούσης ζωῆς.

22.

Ἐν Σέρραις τῇ 21 Ἀπριλίου 1907

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω Ὑμᾶς ὅτι τὴν 17ην λήγοντος μηνὸς Ἑλληνομακεδονικόν σῶμα ἐκ 10 ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Στρατῆ τινος

παραμονεῦσαν παρὰ τὸ χωρίον Σουμπᾶς - Κιόι, χωρικοὺς σχισματικοὺς ἐπιστρέφοντας ἐκ Σερρών εἰς τὸ χωρίον των Δράνοβα, ἐπετέθη ἄνευ λόγου κατ' αὐτῶν καὶ ἐφόνευσε μὲν τέσσαρας, ἐπλήρωσε δὲ ἓνα καὶ μίαν γυναῖκα ἔλαφρῶς. Μετὰ τὴν ἀνόητον ταύτην πράξιν εἰδοποιηθέντα τὰ πλησιέστερα στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα ἐτέθησαν εἰς καταδίωξιν τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ἠναγκάσθη οὕτω νὰ καταφύγῃ ἐν Τοπόλιανη καὶ κρυβῆ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα μὴ ἐνοχοποιηθῶσιν οἱ χωρικοί. Ἐν τῷ μεταξὺ πολυάριθμος στρατὸς περιεκύκλωσε τὸ χωρίον, οὕτως ὥστε ἡ φυγὴ τοῦ σώματος κατέστη ἀδύνατος.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ φανατικὸς ἡμῖν ἐχθρὸς ἑκατόνταρχος τῆς χωροφυλακῆς Σερρών Ἰμπραῆμ ἐφέντης, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε σπεύσει ἐπὶ τόπου, ἐπέμενε νὰ πυρποληθῆ ὁ ναός, τοῦθ' ὄπερ πρὸς στιγμὴν ἠμπόδισεν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀποσπασμάτων Ἀλβανὸς καὶ γνωστός μοι Χαμίτ Ἀγᾶς, οἱ ἡμέτεροι ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσι. Ἐκ τῶν δέκα οἱ μὲν δύο εἶχον κατορθώσει νὰ διαφύγωσιν, εἷς δὲ εἶχε φονευθῆ κατὰ τὴν συμπλοκὴν, ἐπομένως παρεδόθησαν ἑπτὰ, παραδόσαντες ἐπίσης τὰ ὄπλα μετὰ τῶν φυσιγγίων, καὶ δηλώσαντες τῷ Χαμίτ Ἀγᾶ καὶ τῷ ἀξιωματικῷ τῆς Χωροφυλακῆς ὅτι προορισμὸν ἔχοντες νὰ προστατεύσωσι τοὺς ὁμοεθνεῖς των ἀπὸ τῶν βουλγαρικῶν θηριωδιῶν καὶ οὐχὶ νὰ προσβάλλωσι τὸ καθεστῶς, παραδίδονται ἄνευ ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ στρατοῦ, τοῦ ὁποίου δέον νὰ θεωρῶνται ἐπίκουροι καὶ οὐχὶ πολέμιοι.

Παρεκάλεσαν πρὸς τούτοις τὸν Χαμίτ Ἀγᾶ νὰ μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς Σέρρας ἐλευθέρους δεσμῶν, ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς τιμῆς των, ὅτι δὲν θὰ δραπετεύσωσιν. Οὕτω καὶ ἐγένετο. Πληροφορηθεὶς ὁμοῦ τὸ πρᾶγμα ὁ κ. Verand ἔσπευσε νὰ διαμαρτυρηθῆ, διότι οἱ Ἑλληνομακεδόνες ἤχθησαν ἐνταῦθα οὐχὶ σιδηροδέσμιοι, ἀλλ' ἐλεύθεροι.

Κατὰ τὴν ἀνάκρισιν των καὶ οἱ ἑπτὰ ὑπήρξαν σύμφωνοι, δηλώσαντες ὁμοιομόρφως καὶ ἐπανειλημμένως, ὅτι, καταρτίσαντες τὸ σῶμα πρὸ δύο μηνῶν πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ προστατεύσωσι τοὺς Ἑλληνας κατὰ τῶν Βουλγάρων, ἐκρύπτοντο κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐν τινὶ παρὰ τὸ παρακείμενον ὄρος σπηλαίῳ, ὁπόθεν ἐξήρχοντο εἰς περιοδεῖαν ἀνὰ τὰ χωρία χωρὶς ποτὲ μέχρι τοῦδε νὰ διαπράξωσι τὸ ἐλάχιστον κακούργημα, πλὴν τῶν τελευταίων φόνων τῶν ἐκ Δρανόβης χωρικῶν. Ὅτι ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἦτο Βασίλειος τις, ὅστις διέφυγεν καὶ τοῦ ὁποίου ἀγνοοῦσι τὴν πατρίδα καὶ τὸ καταφύγιον, ὅτι ὁ ἀρχηγὸς των αὐτὸς Βασίλειος ἐμερίμνα περὶ τῆς διατροφῆς καὶ συντηρήσεώς των χωρὶς ποτὲ νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν χωρικῶν καὶ λάβωσιν οἰανδήποτε συνδρομὴν παρ' αὐτῶν, ὅτι τὸν ὄπλισμὸν αὐτῶν τοῖς ἔδωκεν ὁ Βασίλειος καὶ παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον πᾶσαν διαταγὴν κτλ. Αἱ καταθέσεις αὗται ἐφάνησαν ἀνεπαρκεῖς ταῖς τουρκικαῖς ἀρχαῖς καὶ ἰδίᾳ τοῖς ὀργάνοις τοῦ Στρατάρχου, δι' ἀπειλῶν δὲ καὶ ἔλαφρῶν τιμῶν βασάνων ἠνάγ-

καζον αὐτοὺς νὰ ἐνοχοποιήσωσι τὰ διάφορα χωρία καὶ ἄλλα τινὰ πρόσωπα. Οἱ συλληφθέντες ὅμως ἐνέμεινον εἰς τὰς ἀρχικὰς καταθέσεις των καὶ τῇ ἐπεμβάσει τοῦ μουτσαρίφου, οὗ ἐφείλκυσα τὴν προσοχὴν, ἀνεστάλη πᾶσα βάσανος καὶ περατωθείσης τῆς ἀνακρίσεως ἀπεστάλησαν εἰς τὰς φυλακὰς.

Τῇ ἐπιμόνω ἀπαιτήσῃ τοῦ ἀξιοματικοῦ τῆς χωροφυλακῆς Ἰμπραήμ ἐφένδη, ὅστις τυγχάνει τυφλὸν καὶ ἀφοσιωμένον ὄργανον τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν καὶ ὅστις διὰ τὴν τοιαύτην πολιτείαν του μισεῖται καὶ περιφρονεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν Ὀθωμανῶν ἐν γένει, διετάχθη ἡ σύλληψις καὶ φυλάκισις τοῦ ἱερέως, τοῦ προεστοῦ καὶ πέντε ἄλλων προκρίτων τῆς Τοπόλιανης. Κατόπιν ὅμως τῶν παρὰ τῷ μουτσαρίφῃ ἐνεργειῶν τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Χαμίτ Ἀγαῖ, ἀπελύθησαν, ἀποδειχθείσης τῆς ἀθωότητός των, δύο μόνον χωρικῶν κρατουμένων εἰσέτι.

Ἐκ τῶν ἐπὶ τὰ συλληφθέντων, ὁ μὲν ἀρχηγὸς Στρατῆς κατάγεται ἐξ Ἀδραμυτίου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οἱ δὲ λοιποὶ εἰσὶν ὁμογενεῖς ἐξ αὐτοῦ τοῦ καζᾶ Σερρῶν καταγόμενοι. Τὸ σῶμα Στρατῆ ἀποσπασθὲν ἀπὸ τριῶν μηνῶν ἀπὸ τοῦ κυρίου σώματος τῆς Ζίχνης, ἐνήργει αὐτοτελῶς περὶ τὰ Ἑλληνικὰ χωρία μεταξὺ Σερρῶν καὶ Ζίχνης. Δυστυχῶς ὅμως, λόγῳ ἀπειρίας καὶ ἄλλας παρὰ τὰς διαταγὰς τῶν ἀρμοδίων ἀπερικεψίας ἐνήργησε, πλὴν τῆς παράφρονος ἐπιθέσεως κατὰ τῶν ἐκ Δράνοβας χωρικῶν.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύει ὅ,τι πρὸ τεσσάρων μηνῶν ἀνέφερον Ὑμῖν, ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει ἀνάγκη ἀρχηγῶν καὶ ἀρχηγίσκων ἐμπείρων καὶ δεδοκιμασμένων. Ὡς διεξάγεται ὁ ἀγὼν, ὁ ἀρχηγὸς πλὴν τῆς γενναιότητος καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ του δέον νὰ περικοσμηθῆται καὶ δι' ἄλλων προσόντων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ εὐστροφία τοῦ πνεύματος, ἃς εἶπω ἢ διπλωματία, ἢ μόρφωσις, ἢ εὐγλωττία καὶ πανουργία δὲν πρέπει νὰ ᾧ πῃ ἐκ τῶν μικροτέρων. Δυστυχῶς τούτων ἔστερεῖτο ὁ Στρατῆς ὡς ἔστερεῖτο καὶ ὁ Παπᾶ Πασχάλης, ὡς ἔστεροῦντο καὶ ἄλλοι ἐπίσης ἀποτυχόντες. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ ἀγὼν ἐξαρτᾶται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἡ εὕρεσις ὅμως καταλλήλων ἀρχηγῶν εἶναι ἔργον δυσχερέστατον.

23.

Τ η λ ε γ ρ ᾶ φ η μ α

Σέρραι, 1 Μαΐου 1907

Ἡμέτερος ναὸς Ἄνω Πορροῖων ἐπυρπολήθη διὰ πετρελαίου. Αὐτουργοὶ θεωροῦνται ρουμανικὴ προπαγάνδα μετὰ βουλγαρικοῦ κοιμιτάτου. Βουλγαρικὴ συμμορία, συναντήσασα παρὰ τὴν Καρλίκοβαν, καζᾶ Ζίχνης, 4 ποιμένας Ἑλληνας κοιμωμένους, ἐδολοφόνησεν ἀκρωτηριάσασα αὐτούς. Πολλαχοῦ ἀνεφάνησαν νεώταται συμμορίαι βουλγαρικαί. Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἐν ἀγωνίᾳ.

24.

Ἐν Σέρραις τῇ 10ῃ Μαΐου 1907

Ὡς προέγραψα Ὑμῖν, μετὰ δραστηριότητος ἐπελήφθησαν τοῦ δολοφονικοῦ καὶ καταστρεπτικοῦ ἔργου των αἱ βουλγαρικαὶ συμμορίαὶ εὐθύς ὡς ἦλθεν ἢ ἀνοιξίς.

Ἐπιθέσεις κατὰ χωρίων, ἔμπρηστοὶ χωρίων καὶ ἐκκλησιῶν, ἀλλεπάλληλοι δολοφονίαι καὶ ἄλλαι ὠμότητες ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, μετὰ τρίμηνον σχετικὴν χαλάρωσιν τοῦ ἀπαισίου ἔργου, τὸ ὁποῖον ἐλευθερίαν καὶ πολιτισμὸν καλοῦσι τὰ ἐκβράσματα τοῦ Ἄδου.

Εἰς τὰ Ἄνω Πορροῖα βαρέως φέροντες τὴν διάλυσιν τῆς ἀργυρογενοῦς ρουμανικῆς κοινότητος καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἡμετέρας, οὐδὲν δ' ἄλλο κατὰ τῶν Ἑλλήνων εὐρίσκοντες εὐχερέστερον μέτρον, ἐξώρμησαν κατὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἑλληνικοῦ ναοῦ, ὃν διὰ πετρελαίου μετέβαλον εἰς τέφραν, κατὰ τὸ ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ Ἡγεμονίᾳ ἐπιτυχῶς ἐφαρμοσθὲν σύστημα. Εἰς τὴν ἀνδρείαν ταύτην ἐπιχείρησιν συνέπραξαν ἀδελφωμένοι οἱ ὀλίγοι ἀπομένοντες κατὰπτυστοι ἀργυρώνυμοι ρουμανίζοντες Πορροῖων μετὰ βουλγαρικῆς συμμορίας. Ἄς χειροκροτηθῇ τὸ εὐγενὲς ἐλατήριον τῆς ρουμανο-βουλγαρικῆς συμπράξεως.

Δεκαπενταμελὴς βουλγαρικὴ συμμορία, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐκ Στρωμνίτης λησιάρχου Μανούσωφ, μετέβη εἰς τὸ παρὰ τὸ ἑλληνικὸν μοναστήριον Μπουτκόβου χωρίον Δελῆ Χασάν-Μαχαλᾶ, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξοντώσῃ τὴν οἰκογένειαν τοῦ διὰ τὰ ἀκραιφνῆ αἰσθήματα γνωστοῦ ὁμογενοῦς Στεργίου Ἀβραάμ, πρὸ μικροῦ ἀπολυθέντος τῶν φυλακῶν, ὅπου εἶχον ἐγκλείσει αὐτὸν αἱ βουλγαρικαὶ συκοφαντίαι. Ἐκ τῆς οἰκογενείας μόνον ὁ υἱὸς τοῦ Στεργίου ἐφρονεύθη, ὀνόματι Νικόλαος, τῆς λοιπῆς οἰκογενείας κατορθώσασθαι νὰ διαφύγῃ. Οἱ κακοῦργοι ἐνέπρησαν τὴν οἰκίαν τοῦ Στεργίου καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἐτέρα συμμορία εὐρίσκειτο ἐν τῷ χωρίῳ Κρουσόβφ τοῦ καζᾶ Δεμιρ—Ἰσάρ, κρυπτομένη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φανατικοτάτου Βουλγάρου. Ὁ στρατὸς ἐπολιόρησε τὸ χωρίον, ἀλλ' ἡ συμμορία, ὡς συνήθως κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ.

Ἐτέρα πολυαριθμοτάτη συμμορία ἐνεδρεύουσα ἐπετέθη κατὰ τῶν μεταφερόντων τὸ ταχυδρομεῖον Νευροκοπίου, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ληστεύσῃ αὐτό. Οἱ συνοδεύοντες αὐτὸ χωροφύλακες, ὡς καὶ οἱ χάριν ἀσφαλείας μετὰ τοῦ ταχυδρομείου ταξιδεύοντες ἡμέτεροι ἔμποροι, ἐγκαίρως ἀμυνθέντες ἀπέκρυσαν τὴν ἐπίθεσιν. Πέντε ἵπποι ἐφρονεύθησαν ἐκ τῆς μίαν ὥραν διαρκείας συμπλοκῆς, οὐδεὶς δὲ ἄνθρωπος. Εἶναι ἡ δευτέρα φορὰ καθ' ἣν γίνεταὶ ἀπόπειρα κατὰ τοῦ ταχυδρομείου Νευροκόπου. Ἄλλ' ἡ ἀφιλοκερδὴν κατὰ τῶν χρηματοδεμάτων ἀπόπειρα τῶν ἀνδρείων ἐκπολιτιστῶν οὐ μόνος

ἀπέτυχεν οἰκτρῶς, ἀλλ' ἐπέπρωτο ν' ἀποδείξῃ ὅτι τῶν τοιούτων ἡρωϊκῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐπιδρομῶν τῆς Σόφιας ἀρχηγοὶ τυγχάνουσιν ἀξιωματικοὶ τοῦ γενναίου Ἡγεμονικοῦ στρατοῦ.

Ἐκ τῶν γενομένων μετὰ τὴν συμπλοκὴν ἀνακρίσεων ὁ στρατὸς ἐτέθη ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς συμμορίας, ἣν καὶ ἐπολιόρηκε τῷ ὄντι ἐν τῷ χωρίῳ Πλεύνα τῆς Διοικήσεως Δράμας. Ἐκ τῆς ἐπακολουθησάσης συμπλοκῆς τέσσαρες μὲν κομιτατζῆδες ἔπεσον, εἷ; συνελήφθη ζῶν, οἱ δὲ λοιποὶ κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι. Ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν πέντε, γενομένης μεγάλης χρήσεως βομβῶν. Ἐκ τῶν τεσσάρων φονευθέντων ὁ εἷς εἶναι ὁ λοχαγὸς τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ γνωστὸς ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐκείνῃ Δαέφ, ἕτερος δὲ ὁ ἐπίσης ἀξιωματικὸς Δοκτόρωφ. Συνελήφθησαν ἐπίσης πολλὰ ἔγγραφα.

Ἡ αὐτόχρομα ληστρική συμπεριφορὰ τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν περιήγαγε τὰ χωρία εἰς ἀπόγνωσιν, τινὰ δ' ἐξ αὐτῶν ἰδίᾳ, τῆς περιφερείας Μελενίκου, ὡς ἡ Λιμπόφκα, τὸ Βλάχι, ἡ Κρέσνα καὶ ἄλλα, ἐδήλωσαν τῷ δολοφονικῷ κομιτάτῳ ὅτι, ἀδυνατοῦντα πλέον νὰ καταβάλωσι φόρους καὶ νὰ συνεισφέρωσιν ἐθελοντίας, ἀρνοῦνται εἰς τὸ μέλλον νὰ δεχθῶσι τὰς συμμορίας καὶ ἀπόφασιν ἔχουσι νὰ ἀντιστῶσιν ἐνόπλιως. Τῷ ὄντι τῇ 20 Ἀπριλίου βουλγαρικὴ συμμορία ἐπέδραμε κατὰ τοῦ χωρίου Λιμπόφκα, ἵνα τιμωρήσῃ αὐτὸ διὰ τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν. Οἱ χωρικοὶ ἀπέκρουσαν ἐνόπλιως τὴν συμμορίαν, τραπεῖσαν εἰς φυγὴν μετ' ἀπωλειῶν. Καὶ ἐν τοσοῦτῳ οἱ ἐν Σόφια ὁμιλοῦσι περὶ προστασίας τῶν δούλων ἀδελφῶν τῶν !

Ὁ διαβόητος λήσταρχος Μπακάτσειφ, ἀρχηγὸς τῆς περιφερείας Μελενίκου—Πετρίτσης—καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ τῶν ἐν Σόφια καὶ τοῦ Σαντάνσκυ, ἐπέτυχε τὴν ἐκ μέρους τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἀμνηστειάν μετὰ τριῶν ἐκ τῶν ὀπαδῶν του, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ καταδιώξῃ καὶ ἐξοντώσῃ τὸν Σαντάνσκυ. Τὸ πρᾶμα φαίνεται δύσκολον· εὐχερέστερον φαίνεται ὅτι ὁ Μπακάτσειφ θὰ λάβῃ τὴν εἰς Φεζὰν ἄγουσαν !

Τῇ δευτέρᾳ Μαΐου βουλγαρικὴ πενταμελὴς συμμορία, ἐνεδρεύουσα οὐχὶ μακρὰν τῶν Σερρῶν, ἐπετέθη κατὰ τοῦ Ἑλληνος μοναχοῦ Χριστοφόρου καὶ τοῦ διδασκάλου τῆς πλησίον τῶν Σερρῶν μονῆς τοῦ Προδρόμου, μεταβαίνοντων εἰς τὴν Μονήν. Ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχε, καίτοι οἱ ἀνδρεῖοι κομιτατζῆδες ἔβαλον ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἦσαν ὀπλισμένοι διὰ μάνλιχερ. Ἐτρυπήθη μόνον τὸ καλιμαύχιον τοῦ μοναχοῦ Χριστοφόρου. Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ κακούργοι ἐπυροβόλουν, οἱ ἐν τοῖς πέριξ ἀσβεστοποιοὶ τοῦ σχισματικοῦ χωρίου Λάγκου ἐπυροβόλουν ἐπίσης. Τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι καὶ οὗτοι συνέπραττον εἰς τὴν ἐνέδραν. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐξώργισε πολὺ τοὺς ἐν τῇ πόλει ἡμετέρους, οἵτινες ἀπὸ τινος χρόνου διαρκῶς ἀκούουσι νὰ γίνεται λόγος περὶ μελλόντων σχεδίων τῶν Βουλγάρων κατὰ τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν. Περὶ τῶν μελετωμένων εἰδοποιήθησαν καταλλήλως αἱ τοπικαὶ ἀρχαί.

Οἱ μεμονωμένοι φόνοι αὐξάνουσι καθ' ἑκάστην. Τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ὁμογενεῖς ἀμυνόμενοι καὶ οὐδαμοῦ ἄλλοθεν ἀναμένοντες προστασίαν δὲν ἀφίνουσι πλέον ἀτιμωρήτους τὰς δολοφονίας τῶν Βουλγάρων.

Ἐτηλεγράφησα Ὑμῖν ὅτι ἐν Καρλικόβη ἐδολοφονήθησαν καὶ κατεκρεουργήθησαν ἐνῶ ἔκοιμῶντο τέσσαρες Ἑλληνες ποιμένες, ὧν οἱ γέροντες ἐννενηκοντούτεις. Ὁ κ. Camrocasso ἐν τῇ ἐκθέσει του χαρακτηρίζει αὐτοὺς ὡς Βουλγάρους, διότι ὠμίλουν βουλγαριστί. Ἡ ἀντεκδίκησις ἐν τούτοις ἐγένετο ἀμέσως, φονευθέντων παρὰ τὴν Δράμαν ἰσαριθμῶν κομιτατζήδων. Τὸν ἐν Ἐγρι-Δερεῖ ὑπὸ πολυμελεσιάτης βουλγαρικῆς συμμορίας δολοφονηθέντα ἔγκριτον δυστυχῆ ὁμογενῆ Προκόπιον Κομπόκην, ἐξεδικήθησαν οἱ ἡμέτεροι διὰ τοῦ ἀμέσου θανάτου ἀπαισίου τινὸς κακούργου Τσαουσίφη, πράκτορος τοῦ δολοφονικοῦ κομιτάτου ἐν Ἀλιστράτη, καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μήτα, γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν δολοφόνων τοῦ Σκριζόβου. Ἡ ἀντεκδίκησις ὑπῆρξεν ὀδυνηροτάτη διὰ τοὺς Βουλγάρους. Ἐν Καρλί-κίοι ἐφονεύθη ὁ ἡμέτερος Τούσκας Γεωργίου ἢ ἀπάντησις ἐδόθη ἐν Βουλτσίστα, ὅπου εὐρέθη φονευμένος Βούλγαρος μυλωθρὸς Μηῆς, καὶ ἐν Κακαράσκα, ὅπου ἐξηφανίσθησαν δύο τρομεροὶ γιατάκηδες.

Ἡ δολοφονία δύο ἡμετέρων παρὰ τὴν Ράβναν ἐξηγοράσθη διὰ τοῦ φόνου τοῦ ἀρνησιπάτριδος καὶ ἀρνησιθρήσκου ἱερέως Ράβνης Παπᾶ Στεφάνου.

Καὶ ποῦ θὰ καταλήξῃ τέλος πάντων ἡ αἵματοχυσία αὕτη; Εἰς τὸ εὐλογον τοῦτο ἐρώτημα ἄς ἀπαντήσωσιν οἱ ἐφευρέται τοῦ συστήματος τούτου φιλάνθρωποι μεγαλοῖδεάται τῆς Σόφιας. Οἱ προσβαλλόμενοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης καὶ θὰ ἀμύνονται.

Ἐγκαίρως εἶχον γνωρίσει ὑμῖν τὴν ἐν τῇ περιφερείᾳ Νιγρίτης ἐμφάνισιν ἑπταμελοῦς συμμορίας, ἐκ Τουρκοκρατῶν, ὑποκρινομένων τοὺς Ἑλλήνας συσταθείσης δὲ ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ καταδιώξῃ ἢ στήσῃ ἐνέδραν εἰς Ἑλληνικά σώματα. Τὴν 16ην Ἀπριλίου Ἑλληνες ἐκ Ροδολείβους, ξυλευόμενοι ἐπὶ τοῦ Παγγαίου, ἐπυροβολήθησαν ὑπ' ἀγνώστων. Ἐπιστρέψαντες ἀμέσως εἰς τὸ χωρίον εἰδοποίησαν τοὺς χωροφύλακας καὶ τὸν στρατόν, ὅστις ἐν τούτοις δὲν ἐκινήθη, διότι ἐγνώριζεν ὅτι οἱ πυροβολήσαντες ἦσαν οἱ περίφημοι Τουρκοκρητες, οὓς ἐκεῖνος τροφοδοτεῖ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως. Πρὸ ἑβδομάδος τέσσαρες ἐκ τῶν Τουρκοκρατῶν ἐνεφανίσθησαν παρὰ τὸ χωρίον Δοβίστα καὶ Σαρμωσακλῆ, ζητοῦντες πάντοτε τοὺς ἀδελφοὺς Ἑλλήνας ἀντάρτας. Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι οἱ Τοῦρκοι δὲν ἀποστέλλουσι συμμορίας εἰς βουλγαρικά ἢ τὰ μικτὰ χωρία, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ καθαρῶς ἑλληνικά διαμερίσματα.

25.

Ἐν Σέρραις τῇ 18 Μαΐου 1907

Κατὰ τὴν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς Θεσσαλονίκην κάθοδόν μου ἐπεσκέφθην τὸν Χιλμῆ Πασᾶν, ὡς πρᾶττω πάντοτε, ὁσάκις διὰ λόγους ὑπηρεσίας μεταβαίνω εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἡ Ἄ. Ἐξοχότης ὑπῆρξεν, ὡς πάντοτε, φιλόφρων. Ἡ συνομιλία διήρκεσεν ἐπὶ μακρὸν καὶ περιεστράφη εἰς διάφορα ἐπίκαιρα ζητήματα. «Εἶναι λυπηρὸν, μοὶ εἶπεν ἐν περιλήψει ὁ Χιλμῆς πασσᾶς, ὅτι αἱ παρεκτροπαὶ τῆς Ἑλληνικῆς δράσεως καὶ ἡ ἄστοχος πολιτικὴ τῶν Ἑλλήνων ἀπεξένωσαν αὐτοὺς τῶν συμπαθειῶν τῆς Εὐρώπης καὶ οἱ πανοῦργοι Βούλγαροι κατώρθωσαν διὰ τῆς τελευταίας χαλαρώσεως τῆς ἐργασίας των νὰ παραστήσωσιν ἑαυτοὺς μὲν ὡς θύματα, τοὺς δὲ Ἕλληνας ὡς τοὺς μόνους δημιουργοὺς καὶ παραιτίους τῆς ἐκρύθμου καταστάσεως. Εἶναι λυπηρὸν ἀλλὰ καὶ ἀτυχὲς ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις χρησιμοποιοῖ τοὺς ἀξιωματικοὺς ὡς ἀρχηγοὺς συμμοριῶν καὶ ἐκτίθεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον». Ἀπήντησα τῷ Χιλμῆ Πασσᾶ ὅτι ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πεπλανημένην, ἂν πρόκειται περὶ εἰλικρινοῦς πλάνης, ἀντίληψιν τῆς Εὐρώπης, τὸ πρᾶγμα εἶναι λυπηρὸν, ἀλλ' ὅχι καὶ ἀνεπανόρθωτον, διότι καὶ ἄλλοτε οἱ Βούλγαροι ἠπάτων τὴν Εὐρώπην περὶ τῆς πλειονότητος αὐτῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλ' ὅμως ἡ πλάνη ἐκείνη διελύθη, οὕτω δὲ νομίζομεν ὅτι καὶ ἡ νῦν ἀπάτη θ' ἀποδειχθῆ τῇ συνδρομῇ τῆς ἀείποτε φιλοδικαίας ἀμερολήπτου καὶ εἰλικρινοῦς πολιτείας τῆς Α. Ἐξοχότητος. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἀξιωματικῶν, εἶπον τῇ Α. Ἐξοχότητι, ὅτι, καίτοι ἡ Βουλγαρία ἀποστέλλει πλείονας ἀσυγκρίτως ἀξιωματικούς, ἐν τούτοις ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις κατανοεῖ τὸ ἄτοπον τοῦ πράγματος, ὁσάκις ἐν ἀγνοίᾳ της λαμβάνει χώραν τοιοῦτον τι. Ἀλλὰ ὅπως εἰς ὅλα τὰ κοινοβουλευτικὰ Κράτη, οὕτω καὶ ἐν Ἑλλάδι ἡ Κυβέρνησις εἶναι πολλάκις ἀνίσχυρος νὰ κατασταεῖλη κίνημα Ἐθνικόν, ὡς κατέστη σήμερον τὸ Μακεδονικὸν ἐν Ἑλλάδι. Ἐν τσοῦτῳ ἡ Κυβέρνησις λαμβάνουσα ἐγκαίρως γινῶσιν παρακωλύει τὴν ἔξοδον ἀξιωματικῶν.

Ἐσχάτως μάλιστα προσέθηκα, παρητημένοι τινὲς ἀξιωματικοὶ ἐμποδισθέντες νὰ ἔλθωσιν εἰς Μακεδονίαν καὶ φοβούμενοι τὴν τιμωρίαν ἀπῆλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς Αἴγυπτον καὶ Χαρτούμ. Εἰς ταῦτα παρετήρησεν ὁ Χιλμῆ Πασσᾶς ὅτι, «ἂν οἱ τοιοῦτοι ἀξιωματικοὶ παρεπέμπεοντο καὶ ἐδικάζοντο κατὰ τοὺς στρατιωτικοὺς νόμους τὸ ἄτοπον θὰ ἔπαυε». Ἐκτὸς τούτου, ἐξηκολούθησεν ὁ Χιλμῆ Πασσᾶς, ἡ Εὐρώπη παραπονεῖται τελευταίως κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κλήρου καὶ τῶν διδασκάλων σας, οἱ ὅποιοι ἐργάζονται πλέον ἀναφανδὸν ὡς πράκτορες τῆς ἑλληνικῆς προπαγάνδας καὶ ἕνεκα τοῦ του καθίστανται τὸ σημεῖον τῆς βολῆς τῶν ξένων. Ἰδίως Μητροπολίται τινὲς κατέστησαν πλέον ἀφόρητοι καὶ γεννῶσιν ἡμῖν πράγματα, ὡς ὁ Δράμας,

καθ' οὗ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις δριμύτατα διατυποῖ παράπονα καὶ στενοχωρεῖ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι, καίτοι ἡ ἐργασία σας εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς βουλγαρικῆς, ἐν τοσοῦτῳ γίνεται μετὰ περισσοτέρου θορύβου καὶ ἐπιδείξεως. Οὐδέποτε διευπλώθη παράπονον τι κατὰ τῶν βουλγαρικῶν πρακτορείων καὶ Μητροπόλεων, ἐνῶ τουναντιὸν καθ' ἑκάστην ἀναμιγνύεται τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων Προξένων καὶ Μητροπολιτῶν εἰς πράξεις ἀνόμους καὶ δολοφονίας. Τὸ τοιοῦτον τὰ μέγιστα ζημιοῖ τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα καὶ τὸν Ἑλληνισμόν, καὶ εἶναι λυπηρὸν. Κατ' αὐτὰς μὲ ἀπασχολεῖ τὸ ζήτημα τοῦ ἐν Καβάλλα προξένου σας, ὅστις κατηγορεῖται ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς δολοφονίας. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐγγράφα ἡμειπισήμως τῷ κ. Σκουζέ». Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος εἶπον τῷ Χιλμῆ Πασᾶ ὅτι πρόκειται περὶ παρεξηγήσεως ἢ πλάνης τῆς ἀνακριτικῆς ἀρχῆς, ἢ ἀπειρίας τοῦ Ἄγγλου ἀξιωματικοῦ καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μὴ ἀρκεσθῆ εἰς ἐπιπολαίαν ἀνάκρισιν προκειμένου περὶ τοιαύτης κατηγορίας κατὰ προξένου, ἀλλὰ νὰ διατάξῃ λεπτομερῆ καὶ εἰλικρινῆ ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως ὅτε, ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ δικαιοσύνῃ καὶ ἀμεροληφίᾳ του, θέλει πεισθῆ ὅτι πρόκειται περὶ χονδροειδοῦς πλάνης, εἰ μὴ συκοφαντίας. Ὑπεσχέθη ὅτι θὰ πράξῃ τοῦτο. Ἀλλὰ ἐξηκολούθησε. «Τι θέλετε νὰ πράξω ἐγὼ ; κατωρθώσατε νὰ ἔχητε ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην καθ' ὑμῶν, ἢ ἐλαχίστη δὲ παρεκτροπὴ τῶν Ἑλλήνων ἀναστατώνει τὰς πρεσβείας καὶ ἀντανακλᾷ ἐφ' ἡμῶν». Εἶπον τῷ Χιλμῆ Πασᾶ ὅτι τῆς μὲν Εὐρώπης ἡ πλάνη δὲν θὰ βραδύνη βεβαίως νὰ διαλυθῆ, ἐνδιαφέρει ὅμως τὰ μάλιστα ἡμᾶς ἡ φιλοδικαία γνώμη καὶ ἀμερόληπτος ἐνέργεια τῆς Α. Ἐξοχότητος, ὅστις εἶναι τὸ μόνον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον γνωρίζει ἐπακριβῶς ποία ἡ ἀληθὴς τῶν πραγμάτων κατάστασις. Ἄλλως, προσέθηκα αὐτῷ, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐπαύσατο διὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς συνιστῶσα μετριοπάθειαν καὶ ἐξασκοῦσα τὴν ἠθικὴν αὐτῆς ἐπιρροὴν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς δι' ὅλους καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν Ἑλλάδα ποθητῆς ἡσυχίας. Ἀλλὰ μὲ διέκοψεν ἐντόνως, ταῦτα δὲν γίνονται πιστευτά, διότι διαψεύδονται ὑπὸ τῶν πραγμάτων. Τὰ πράγματα αὐτὰ ἀντεῖπον, ἀποτελοῦν τὴν ἀντίδρασιν καὶ τὴν φυσικὴν συνεπῶς δξύτητα τοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' ἐκ διαφόρων γεγονότων συνάγεται τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα ὅτι ἡ δξύτης παρῆλθε καὶ ὅτι δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ περίοδος τῆς ἡσυχίας, ἣν εἰλικρινῶς ποθεῖ καὶ ἐπιδιώκει ἡ Ἑλλάς.

Εἶτα μὲ ἠρώτησεν ποῖαι εἰσὶν αἱ μετὰ τῶν ἐνταῦθα Γάλλων ἀξιωματικῶν σχέσεις μου : Εἰς τὴν ἀπάντησιν μου, ὅτι μετὰ τινων ἐξ αὐτῶν αἱ σχέσεις μου δὲν τυγχάνουσι ὁμαλαί, μοὶ εἶπεν ὅτι διατελεῖ ἐνήμερος ὅλης τῆς ἐδῶ καταστάσεως καὶ τοῦ μετὰ τοῦ κ. Verand ἐπεισοδίου μου—περὶ τούτου ἄλλως εἶχομεν ὁμιλήσει ἄλλοτε μετὰ τῆς Α. Ἐξοχότητος—ἀλλ' ὅτι λυπηρὸν εἶναι τὸ τοιοῦτον καὶ εὐχῆς ἔργον ἦθελεν εἶσθαι ἡ ἐξομάλυνσις τῆς ἐπεληθούσης διαφορᾶς, διότι οἱ ἀξιωματικοὶ ἐνδέχεται νὰ μᾶς βλάψωσιν. Ἀπὴν-

τησα τῷ Χιλμῆ Πασσᾶ ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου ἐγὼ λυποῦμαι περισσότερον, ἀλλὰ τὴν ρῆξιν προυκάλεσεν αὐτὸς ὁ κ. Verand διὰ τῆς ἐν γένει μὲν μεροληπτικωτάτης πολιτείας του, ἰδίᾳ δὲ διὰ τῆς δημιουργίας ἐπεισοδίου ἐνέχοντος χαρακτῆρα προσωπικῆς προσβολῆς. Καὶ ὅτι μεθ' ὅλα ταῦτα θὰ ἤμην πρόθυμος καὶ εὐτυχῆς νὰ ἐπαναλάβανον τὰς εἰρηνικὰς μετὰ τῶν Γάλλων σχέσεις, ἂν ἐκεῖνοι ἐπεθύμουν τοῦτο καὶ ἔπαυον ὑποθάλλοντες τὰ μεταξὺ Χριστιανῶν μίση διὰ συμπεριφορᾶς φιλοδικαίας καὶ ἀμερολήπτου.

Ἐν τέλει ὁ Χιλμῆ Πασσᾶς μειδιῶν μοὶ εἶπεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ὑποπίπτουσι σήμερον εἰς ὃ σφᾶλμα ὑποπίπτει ὁ χαρτοπαίκτης, ὅστις ἔχων ἑκατὸν λίρας καὶ ἀπωλέσας τὰς ἐνενήκοντα ἐννέα κατωρθώνει διὰ μιᾶς, ἣτις τῷ ὑπελείφθη, νὰ ἀνακτήσῃ τὰς ἐτέρας ἐνενήκοντα ἐννέα, ἀλλὰ τότε μὴ ἀρκούμενος καὶ εἰς τοῦτο προσπαθεῖ νὰ κερδίσῃ καὶ τῶν συμπαικτῶν του τὰ χρήματα, κινδυνεύων οὕτω καὶ αὐθις ν' ἀπολέσῃ τὰ πάντα. Ὑπῆρξε στιγμή καθ' ἣν ἅπαντα τὰ χωρία εἶχον προσέλθει εἰς τὴν Ἐξαρχίαν. Ἐπωφεληθεὶς τῶν γεγονότων τοῦ 1903 κατώρθωσα νὰ σταματήσω τὸ κακὸν καὶ νὰ ἐπανέλθωσι τὰ χωρία εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Τὸ τοιοῦτον ἔπραξα ὡς δίκαιον ἀλλὰ καὶ ὡς συμφέρον. Σεῖς καὶ τὸ Πατριαρχεῖον δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν ἀνέλπιστον αὐτὴν ἀνάκτησιν, ἀλλὰ διὰ τῶν μητροπολιτῶν καὶ τῶν ἱερέων ἐπεμβαίνετε εἰς σχισματικὰ χωρία καὶ προσπαθεῖτε νὰ καταλάβητε χωρία πραγματικὰ Βουλγαρικά. Τοῦτο εἶναι ἄστοχον καὶ ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ὑπόθεσίν σας.

26.

Ἐν Σέρραϊς τῇ 19 Μαΐου 1907

Ἔχω ὑπ' ὄψει μου τὸ ἀπὸ 15 τρέχοντος τηλεγράφημα τοῦ Β. Ὑπουργείου. Ἄμα τῇ λήψει αὐτοῦ ἐδόθησαν καὶ αὐθις αἱ δέουσαι διαταγαὶ καὶ ὁδηγίαι καὶ συμβουλαὶ συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Εἶπον καὶ αὐθις, διότι ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς μου δὲν ἔπαυσα συνιστῶν καὶ συμβουλεύων τοὺς ἡμετέρους, ν' ἀποφεύγωσι τοὺς ἀσκόπους φόνους καὶ τὰς ἀνοήτους βιαιοπραγίας καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς ἀμύνης καὶ καθιστᾷ τὸν ἀγῶνα ἡμῶν μισητὸν παρὰ τοῖς ξένοις. Οἱ δὲ ἀπὸ ἑξαμήνου ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ διαπραχθέντες φόνοι, εἴτε ἀποτελοῦσι καθαρὰν ἀντεκδίκησιν, εἴτε εἶναι μεμονωμένοι φόνοι ἐγνωσμένων κακούργων καὶ γιατᾶκηδων, οἵτινες πολλαχῶς ἔβλαπτον καὶ ἐκακοποιοῦν τοὺς ἡμετέρους, εἴτε τέλος προσέρχονται ἐκ προσωπικῆς ἔχθρας καὶ ἀσπόνδου μίσους. Τὰ ἑλληνομακεδονικὰ σώματα τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἀποτελούμενα καθ' ὅλοκληρίαν σχεδὸν ἐξ ἐντοπίων, ὁπωσδήποτε παθόντων ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐπεδείξαντο, ὀφείλομεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ἐξαίρετον συμπεριφορὰν. Ἐκτὸς δὲ τῆς παρεκτροπῆς τοῦ ἐν Τοπολιάνῃ πρὸ μηνὸς συλληφθέντος σώματος,

τὸ ὁποῖον, εἴτε ἐκ παρεξηγήσεως, εἴτε ἐξ ἀνοησίας προέβη εἰς τὸν φόνον πέντε σχισματικῶν χωρικῶν, οὐδέποτε ἄλλοτε ἐδόθη ἀφορμὴ παραπόνων. Συμφῶνως πρὸς ἃς λαμβάνουσι παρὰ τῶν ἀρμοδίων διαταγὰς καὶ ὀδηγίας, περιορίζονται εἰς τὴν καθαρὰν ἄμυναν προστατεύοντα τὰ ἑλληνικὰ χωρία κατὰ πάσης παρὰ τῶν Βουλγάρων ἐπιθέσεως, ἐνθαρρύνοντα διὰ τοῦ λόγου τοὺς ἐπισημένους, νουθετοῦντα καὶ διὰ τῆς πειθοῦς προσπαθοῦντα νὰ ἐπαναφέρωσι τοὺς πλανηθέντας, εἰρηρικὴν ἐν γένει ἐφαρμόζοντα προπαγάνδαν σπανίως εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μειέρχωνται τὰ ἔσχατα μέτρα κατὰ τῶν κορυφαίων τῆς βουλγαρικῆς τρομοκρατίας. Πολλάκις δὲ πράττουσι τοῦτο καὶ χάριν τῆς ἐκτιμῆς ἀσφαλείας.

Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ ἐξάμηνον διάστημα μία καὶ μόνη ἐγένετο ἐπίθεσις κατὰ χωρίου, τῆς Γράτσιανης, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐγένετο πρὸς καταδίωξιν τῆς ἐκεῖ κρυπτομένης συμμορίας, ἣτις τῷ ὄντι ἐξωντώθη, ἐκ τῶν 15 συμμοριτῶν μόνον 4 διασωθέντων. Διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς ταύτης ἐπιθέσεως, ἐξ ἧς μία μόνον οἰκία καὶ εἷς κλίβανος ἐκάησαν ὑπὸ τοῦ κατόπιν ἐπελθόντος στρατοῦ ἢ Γράτσιανη ἀπελυτρώθη, ἐλευθέρῳ δὲ πλέον καὶ ἀνεπηρέαστος ἐπανῆλθεν εἰλικρινῆς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Μητροπόλεως, ὅλα δὲ τὰ περίεξ χωρία ἀνεθάρρησαν καὶ ἀνέπνευσαν. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ πεδιάδι, ὅπου ἡ εὐστοχος καὶ εἰρηρικὴ, σχεδὸν ἀναίμακτος δρᾶσις τοῦ ἀρμοδίου ἑλληνομακεδονικοῦ σώματος μετέβαλε κατὰ πολὺ τὴν μέχρι τοῦδε κατάστασιν. Εἰς τὴν ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα καθόλου πολιτείαν καὶ δρᾶσιν τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων ὀφείλεται τὸ γεγονός ὅτι, οἱ μὲν ἡμέτεροι ἀνεθάρρησαν τελείως, οἱ δὲ βίᾳ ὑπαχθέντες εἰς τὸ σχίσμα ἤρχισαν ν' ἀναπνέωσι καὶ ἄλλοι μὲν ἐπανῆλθον ἡμῖν, ἄλλοι δὲ γλυκέα βλέμματα ἐλπίδων στρέφουσι πρὸς ἡμᾶς. Ἐν γένει δὲ ἡ ἄμυνα οὕτω πως διεξαγομένη κατέστησεν ἡμᾶς συμπαθεῖς καὶ τὴν δρᾶσιν εὐπρόσδεκτον παρὰ τοῖς δεινοπαθοῦσι τούτοις πληθυσμοῖς. Ἐννοεῖται ὅτι τὰ πάντα εἰσὶ σχετικὰ καὶ ἐνίοτε λαμβάνουσι χώραν ἐπεισόδια δυσάρεστα, ἐνάντια δὲ πρὸς τὸ πρόγραμμα τῶν ἀρμοδίων, ὡς λ.χ. τὸ γεγονός τῆς Τοπόλιανης, διὰ νὰ μὴ ὀμιλήσω περὶ τῆς παλαιότερας ἀνοησίας τοῦ ἀπαισίας μηνῆς Καρτζᾶ-κιόι. Ἄλλ' ἂν ληρῶν ὑπ' ὄψει ὅτι μιᾶς τοιαύτης ἐργασίας, ἐν ἀρχῇ εἶμι διατελούσης καὶ μήπω τελείως ὀργανωμένης, ἀδυνατοῦσιν οἱ ὑπεύθυνοι νὰ προλάβωσι τὰς παρεκτροπὰς. Ἐν τῷ συνόλω ὅμως τὰ τῆς περιφερείας ἔχουσιν ὡς ἀνωτέρω ἐξέθηκα αὐτά.

Συνεπῆς πρὸς τὰς ὀδηγίας τῆς Β. Κυβερνήσεως, ὀδηγίας ἄλλως πρὸ πολλοῦ καὶ ἐπανειλημμένως δοθείσας μοι, προσεπάθησα, προσπαθῶ καὶ πᾶσαν θέλω καταβάλλει προσπάθειαν, ἵνα ἀπαρεγκλήτως συμμοροφῶμαι συνιστῶν, παρκαλῶν καὶ συμβουλεύων τοῖς ἡμετέροις τὰ δέοντα. Παρακαλῶ ὅπως τὸ Β. Ἐπιτελεῖον νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει, ἵνα διαφωτίσῃ προσηκόντως τοὺς ἀδικοῦντας ἡμᾶς, ὅτι ὁ ἀγὼν ἐν πολλοῖς εὐρῆται ἐν ταῖς χερσὶν τῶν πολλὰ ὑποστάντων πληθυσμῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀδυνατεῖ τις ν' ἀφαιρέσῃ τὸ δι-

καίωμα τῆς νομίμου ἀμύνης καὶ φυσικῆς ἀντεκδικήσεως. Οὐδὲ δυνάμεθα νῦν διὰ τῆς βίας ν' ἀποτρέψωμεν τοὺς ἡμετέρους ἀπὸ τῆς κατ' ἀνάγκην ἀμύνης καὶ ἀντεκδικήσεως, χωρὶς νὰ κινδυνεύσωμεν νὰ ἀπωλέσωμεν τὸ κτηθὲν ἔδαφος, νὰ καταπέσωμεν ἐν τῇ συνειδήσει των καὶ νὰ παραστῶμεν ὡς ἐγκαταλείποντες καὶ αὐθις αὐτοὺς εἰς τὴν διάκρισιν τῆς βουλγαρικῆς θηριωδίας. Ὅπως οὐδέποτε ὁμως δὲν θέλομεν παύσει συνιστῶντες μετριοπάθειαν πρὸς παγίωσιν καταστάσεως ἀνθρωπίνως ὑποφερτῆς.

27.

Ἐν Σέρραις τῇ 20 Μαΐου 1907

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω Ὑμᾶς, ὅτι χθὲς ἀφίκετο ἐνταῦθα προερχόμενος ἐξ Ἁγίου Ὄρους, Καβάλλας καὶ Δράμας ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Γενικὸς Διοικητῆς Θεσσαλονίκης.

Σήμερον ἔγκριτοι τινὲς ὁμογενεῖς ὡς ἐπιτροπὴ ἐκ μέρους τῆς πόλεως, συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ ἀναπληροῦντος τὸν ἀπουσιάζοντα Μητροπολίτην Πρωτοσυγγέλου, ἐπεσκέφθησαν τὴν Α. Ἐξοχότητα, ἵνα τῷ εὐχρηθῶσι τὸ ὡς εὔ παρέστη. Ὁ Γενικὸς Διοικητῆς ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Πρωτοσύγγελον ἐξέφρασε τὴν λύπην του, διότι δὲν βλέπει, ὡς ἐπιθυμεῖ, αὐτοπροσώπως τὸν Μητροπολίτην, ἐνετείλατο ὁμως αὐτῷ νὰ διαβιβάσῃ τῇ Α. Σεβασμιότητι αὐστηροτάτας παρατηρήσεις ἐπὶ τῇ ἐκνόμῳ ἐπ' ἐσχάτων πολιτείᾳ τῆς Α. Σεβασμιότητος. Ὁ Πρωτοσύγγελος ἀπήντησεν ὅτι, ὡς καὶ ἐγγράφως ἀνέφερον ἡ Α. Σεβασμιότης ἀπολογουμένη εἰς τὰς ἀπευθυνθείσας Αὐτῇ παρατηρήσεις, ἡ πολιτεία τοῦ Μητροπολίτου ἀπὸ δεκαεξαετίας ὑπῆρξε καὶ εἶναι νομιμόφρων καὶ νομοταγεστάτη, ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν πρέπει νὰ πιστεύῃ ἀνεξελέγκτως τὰς διαφόρους ἐκάστοτε ραδιοουρίας καὶ συκοφαντίας, καὶ ὅτι ὁ Μητροπολίτης παρακαλεῖ νὰ ἐνεργηθῇ ἀνάκρισις καί, ἂν ἀποδειχθῇ ἐνοχοποιητικὴ, ἢ ἐπιλήψιμος τις πράξις εἰς βάρος του, ἀποδέχεται πᾶσαν τιμωρίαν ἐκ μέρους τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως. Τέλος ὁ Γεν. Διοικητῆς ἠναγκάσθη νὰ προσθέσῃ ὅτι γεγονότα ὠρισμένα βεβαίως δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Κυβέρνησις πληροφορεῖται ἀσφαλῶς ὅτι καὶ ὁ Μητροπολίτης Σερρῶν εὕρισκεται εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκνόμου πολιτείας, τὸν καθιστᾷ ὑπεύθυνον, διότι τὸν ἀναμένει ἡ τύχη τοῦ Δράμας καὶ τοῦ Βερροίας. Ὁ Μητροπολίτης Δράμας, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεν. Διοικητῆς, ἀποπτύσας πάντα χαλινὸν ὕψωσε τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν, σημαίαν ἀνταρσίας καὶ καταλύσεως τοῦ καθεστώτος, καὶ περιερχόμενος τὴν περιφέρειάν του ἐξεγείρει τοὺς πληθυσμούς, συνεννοεῖται μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν καὶ τῶν κακοποιῶν στοιχείων καὶ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐνέργειαν, ἀλλ' ἐφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς Ἕλληνας καὶ κατ' αὐτῶν ἔτι τῶν Ὀθωμανῶν, ὡς ἔπραξεν ἐσχάτως κατὰ τὴν εἰς Ζίχνην περιοδείαν του. Καὶ λησμονεῖ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλοι τινὲς ὅτι ὁ Χριστιανικὸς πληθυσμὸς εὕρισκεται ἐν μειονότητι

ἀπέναντι τοῦ ὀθωμανικοῦ καὶ ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ δύναται ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς νὰ σφάξωσι ὄλου; τοὺς Χριστιανούς. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν ἐν Δράμα διαμονήν μου εὐρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὀμιλήσω πρὸς τὸν Μητροπολίτην Δράμας ὧ; δὲν θὰ ὀμίλουσι ποτὲ οὐδὲ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπηρέτην μου. Διέταξα δὲ τὰς ἀρχὰς νὰ μὴ ἔχωσιν οὐδεμίαν εἰς τὸ ἐξῆς ἐπίσημον ἢ ἰδιωτικὴν σχέσηιν μετ' αὐτοῦ καί, ἂν ἀποπειραθῆ νὰ ἐξέλθῃ τῆς Δράμας, νὰ τὸν συλλάβωσι καὶ μὴ τὸν ἀποστείλωσι δέσμιον. Τὰ αὐτὰ διέταξα περὶ τοῦ Βερροῖας καὶ τὰ αὐτὰ θὰ διατάξω κατὰ παντὸς ἄλλου παρεκτρεπομένου Μητροπολίτου. Σὰς παρεχωρήσαμεν προνόμια, ἀλλὰ σὰς τὰ παρεχωρήσαμεν, ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ἡ πολιτεία τῶν Μητροπολιτῶν πράττει τὰ καθήκοντά των ὡς δημοσίων ὑπαλλήλων, ἐπιφυλασσόμεθα δὲ καὶ νὰ τὰ ἀνακαλέσωμεν ἐν ἡ περιπτώσει παρεκτρέπεσθε. Τὸ Πατριαρχεῖον θ' ἀπολαμβάνῃ τῶν προνομίων του ἐφ' ὅσον εὐρίσκεται ἐν νομοταγίᾳ. Πληροφορούμεθα ὅτι ὁ Μητροπολίτης εὐρίσκεται εἰς στενωπάτας σχέσεις καὶ ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Προξενείου. Τὸ τοιοῦτον δὲν τὸ ἐπιτρέπομεν. Οἱ Ἕλληνες πρόξενοι, πλὴν τῆς ἐκδόσεως καὶ ἐπιθεωρήσεως διαβατηρίων, οὐδὲν ἄλλο δικαίωμα ἔχουσι, ἀλλ' οὔτε καὶ τοῖς ἐπιτρέπομεν ἄλλην τινὰ οἰανδὴποτε ἀνάμιξιν. Γνωρίζομεν κάλλιστα ὅτι ἐξ Ἑλλάδος ἀποστέλλονται χρήματα· ἂν ταῦτα εἰσὶ προωρισμένα ὑπὲρ τῶν σχολείων καὶ ἐν γένει τῆς ἐνταῦθα ἐκπαιδεύσεως, ἔχει καλῶς· ἂν ὅμως δι' αὐτῶν ἐπιδιώκεται ἄλλος τις σκοπός, θὰ τιμωρήσωμεν τοὺς λαμβάνοντας αὐτά. Ἔχομεν δὲ πληροφορίας ὅτι ἐκ τῶν ἑκατομμυρίων, ἅτινα ἀποστέλλει ἡ Ἑλλάς εἰς τοὺς προξένους τῆς, ἐλάχιστα ποσὰ διατίθενται εὐσυνειδήτως, τὰ δὲ ὑπόλοιπα μεγάλα ποσὰ κλέπτονται ὑπὸ τῶν Προξένων ἐκ συνεννοήσεως μετὰ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ ἱερέων! Οὕτω ἐσχάτως ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Ἕλλην πρόξενος Καβάλλας ὑπεσχέθη ἀμοιβὴν δέκα λιρῶν εἰς κακούργουσι τινάς, ἵνα δολοφονήσῃ ἕνα Βούλγαρον, μετὰ τὴν διάπραξιν δὲ τῆς δολοφονίας ἠρνήθη νὰ δώσῃ τὰς δέκα λίρας.

Γνωρίζομεν κάλλιστα ὅτι ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Βούλγαρος πράκτωρ κ. Σιόπωφ, ὁ πονηρὸς καὶ πανοῦργος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, εἶναι ὁ ὀργανωτὴς καὶ διοικητὴς ὅλης τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαναστατικῆς δράσεως τῶν Βουλγάρων. Ἐν τοσοῦτῳ οὐδέποτε διεπιστώθη ἐπισήμως παράπονον ἐναντίον του καὶ διατελεῖ μεθ' ὄλων εἰς καλὰς σχέσεις.

Ἐν γένει δὲ ἐπ' ἐσχάτων ὀλιγάριθμοὶ τινες Ἕλληνες, ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ ξένων προσώπων, ἤρχισαν νὰ πράττωσιν ὅ,τι καὶ οἱ Βούλγαροι. Ἀγαπῶ καὶ ἐκτιμῶ τοὺς Ἕλληνας, θεωρῶ δὲ αὐτοὺς ὧ; τὸ καλλίτερον στοιχεῖον τοῦ τόπου. Προκειμένου ὅμως περὶ τῆς ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας τῆς χώρας, θὰ φανῶ ἀμείλικτος, διέταξα δὲ ἤδη τὴν ἀπνηεστάτην καταδίωξιν τῶν ταραξίων καὶ κακοποιῶν Ἑλλήνων.

Γνωρίζω καλῶς ὅτι ἐκ μὲν τῶν Ἑλλήνων μόνον 10 % εἶναι οἱ δηλητηριασθέντες ἀπὸ τὰς ἀνοήτους κατὰ τοῦ καθεστῶτος ἰδέας, τοῦναντίον δὲ

οἱ Βούλγαροι ἀναλογοῦσι πρὸς 90 % , ἵνα μὴ εἶπω ὅλοι εἰσὶ διεφθαρμένοι. Ἡ διαφορὰ ὅμως εἶναι ὅτι οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐνεργοῦσι μετὰ περισκέψεως καὶ ἐπιτηδιότητος. Οὕτω λ.χ. ἐπὶ τοῦ πρὸ τινος ἐν Θεσσαλονίκῃ συλληφθέντος προέδρου τοῦ ἐκεῖ Βουλγαρικοῦ κομιτάτου κατεσχέθη καὶ ἐπιστολὴ τις ἐκ μέρους δῆθεν τοῦ Βουλγαρικοῦ κομιτάτου ἀποστελλομένη, δι' ἧς ἀνηγγέλλετο αὐτῷ ἢ εἰς θάνατον καταδίκη του ! Τοῦτο δὲ ἵνα ἀπατήσῃ ἡμᾶς, ὅτι ἦτο ἄσχετος ἐκεῖνος πρὸς τὸ κομιτᾶτον. Καὶ ἐνῶ αὐτοὶ εἰσὶν οἱ ἀδικοῦντες καὶ παραίτιοι τῆς καταστάσεως, κατῳρθωσαν νὰ ἐξαπατήσωσιν ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην καὶ νὰ παραστήσωσιν αὐτοὺς μὲν ὡς θύματα, τοὺς Ἑλληνας δὲ ὡς ἀδικοῦντας. Σεῖς πράττετε ὀλίγα καὶ θορυβεῖτε πολύ, οἱ Βούλγαροι πράττουσι τὸναντίον. Εἶσθε φλύαροι καὶ ἐπιδεικτικοί. Καὶ διὰ τοῦτο ὀλόκληρος ἡ Εὐρώπη σήμερον δυσμενέστατα διειθέθη κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δὲ Εὐρωπαϊκὴ κοινὴ γνώμη πιέζουσα τὰς κυβερνήσεις ἐξαναγκάζει αὐτὰς νὰ ἐπιτίθενται καὶ κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἴδου δὲ καὶ ἡ Ἀγγλία, ἡ ὁποία σήμερον μᾶς θέτει τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ λάρυγγος, διὰ νὰ καταδιώξωμεν τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, μετανοεῖ διότι πρὸ 80 ἐτῶν ἐδημιούργησεν ἑλευθέραν Ἑλλάδα.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους σᾶς συμβουλεύω καὶ εἶναι ἀνάγκη οἱ ὀλίγοι παρεκτρεπόμενοι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν τακτικὴν ὁδόν, πάντες δὲ νὰ διάγητε νομοταγῶς διότι σεῖς θὰ μετανοήσητε.

Τοιαῦτα περίπου εἶπεν ὁ Γενικὸς Διοικητὴς εἰς τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτὸν ὁμογενεῖς. Οἱ λόγοι δὲ αὐτοὶ ἐκληφθέντες ὡς ἀπειλαὶ κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου προξένησαν βαθυτάτην αἴσθησιν παρὰ τοῖς ἡμετέροις. Κατόπιν ὅμως τῶν ἐξηγήσεων καὶ τῆς ἐρμηνείας, ἦν ἔσπευσα νὰ διαδώσω καταλλήλως δι' ἁρμοδίων προσώπων, ἢ ἐντύπωσις αὕτη ἤρχισε νὰ διασκεδάζεται.

Τὰ σημεῖα τῶν λόγων τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ, τὰ ὁποῖα κατ' ἐμὴν γνώμην δεόν νὰ ἐλκύσωσι πλειότερον τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἶναι 1) ἡ ἀπειλὴ περὶ σφαγῶν ἐκ μέρους τοῦ μουσουλμανικοῦ στοιχείου, 2) τὰ κατὰ τοῦ κ. Μαυρουδῆ καὶ τῶν προξένων ἐν γένει λεχθέντα καὶ 3) ἡ κατὰ τῆς Α. Σεβασμιότητος τοῦ Μητροπολίτου Σερρῶν ἐπίθεσις. Καὶ τῶν μὲν δύο πρώτων τὴν ἐκτίμησιν ἐπαφίμημι τῷ Β. Ὑπουργεῖω, ὅσον ὅμως ἀφορᾷ εἰς τὸ τελευταῖον θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω ἐνταῦθα ὅτι τὴν κατὰ τοῦ Μητροπολίτου ἐκστρατεῖαν διεξάγει ὁ στρατάρχης, συμμάχους ἔχων ἐνίοις ἐκ τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν. Πρὸ τινος χρόνου ὁ στρατάρχης ἐξεφράσθη εἰς ὁμογενῆ τινα ἐμπιστευτικῶς ὅτι τοῦ Μητροπολίτου πρωτοστατοῦντος ἀπὸ τινος εἰς ἔκνομον ἐργασίαν θὰ τὸν καταγγείλῃ ἐν Κων)λει, ἔχει δὲ βεβαιότητα περὶ τῆς παύσεώς του διότι, ὡς κάλλιστα γνωρίζει, ὁ Πατριάρχης ἔχων τὸν ἅγιον Σερρῶν ἐχθρὸν θὰ σπεύσῃ ἀμέσως νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως περὶ παύσεως τῆς Α. Σεβασμιότητος.

Μετὰ πάροδον ἡμερῶν τινῶν ἀνεκοινώθη τῷ Μητροπολίτῃ τὸ τακτικόν, ὃ ὑπέβαλα Ἐμῖν. Τούτων πάντων κατέστησα προφορικῶς ἐνήμερον

τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν κ. Γρυπάρην, ἐτηλεγράφησα δὲ προχθὲς ὅτι ὁ κ. Verand ἀπελθὼν ἐπ' ἀδείᾳ καὶ διαβὰς διὰ Κων)πόλεως προϋτίθεται νὰ ἔλθῃ ἐπίκουρος τῶν κατὰ τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος ἐνεργειῶν τοῦ Ἱμπραῆμ Πασᾶ.

Διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δέον νὰ διατελῇ ἐνήμερον τῶν τεκταινομένων, καθόσον μάλιστα ἡ πολιτεία τοῦ ἁγίου Σερρῶν τυγχάνει νομιμοφρονεστάτη καὶ οὐδαμοῦ μέχρι τοῦδε προσέκρουσε.

28.

Ἐν Σέρραις 26 Μαΐου 1907

Οἱ κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑβδομάδας φόνοι καὶ ἀντεκδικήσεις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἐξηκολούθησαν μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας. Εἰς τὸ παθητικὸν ὄμως τῶν βουλγαρικῶν ὁμοτήτων προσθετέα καὶ τὰ θύματα τῆς μεταξὺ τῶν δολοφονικῶν κομιτᾶτων ἀντιζηλίας. Οὕτω κατὰ τὸ εικοσαήμερον αὐτὸ ἔχομεν γνωστοὺς τουλάχιστον 8 φόνους καὶ ἀποπέρας ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων, ἴσον ἀριθμὸν ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων καὶ 5 θύματα τῆς διαμάχης τῶν δολοφονικῶν κομιτᾶτων. Ἦτοι τῇ 6ῃ Μαΐου εὐρέθη φονευμένος ἐν Καρλικόβη ὁ καβάσης τῶν γνωστῶν ἐκ Καλαποτίου ἀδελφῶν Τιμοθέου, διευθυνόντων τὰ τοῦ κομιτάτου ἐν τῇ περιφερείᾳ Δράμας. Ὁ καβάσης ἦτο δρᾶστης πλειόνων δολοφονιῶν καὶ ταχυδρόμος τῶν συμμοριῶν. Τῇ 7 Μαΐου ἐν Ἀηδονοχωρίῳ ἐφονεύθησαν ὑπ' ἀγνώστων Ἑλλήνων δύο κατάσκοποι Βούλγαροι, αἵτινες εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ ὡς δῆθεν κτίσται.

Τῇ 11 Μαΐου βουλγαρικὴ συμμορία ἐδολοφόνησε παρὰ τὸ Μπουρσοῦκη τοὺς ἐκ Τζουμαγιᾶς Ἀναστάσιον Νούση (Ρότσιαν) καὶ τὸν Τάρκον.

Μετά τινος ὥρας ἄγνωστοι Ἕλληνες ἐφόνευσαν ἐν τῷ βουλγαρικῷ παρεκκλησίῳ τῆς Τζουμαγιᾶς τὸν ἀρνησίπατριν καὶ ἀρνησίθρησκον ἱερέα Δημήτριον καὶ τὸν καβάσην του. Οὐδεὶς ἄλλος ἀνὴρ ἢ γυνὴ ἐφονεύθη ἢ ἐπληγώθη ὡς ψευδῶς ἐτηλεγραφήθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Ὁ παπᾶ-Δημήτριος ἦτο ὁ πρόεδρος τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου Τζουμαγιᾶς καὶ οὐχὶ ἅπαξ εἶχε βάψει τὰς χεῖρας του εἰς αἷμα ὁμογενῶν. Τὴν αὐτήν, σχισματικοὶ τῆς Κλεπούσνας ἐπυροβόλησαν κατὰ δύο Ἑλλήνων βοσκῶν τῆς Κλεπούσνας ἐπίσης ἢ ἀπόπειρα ἀπέτυχε.

Τὴν ἐπιούσαν, 13ην, Ἕλληνες γεωργοὶ τοῦ Σπατόβου ἐφόνευσαν συγχωριὸν τῶν σχισματικῶν.

Τὴν 15ην ἐν Καμενίκῃ, προαστείῳ τῶν Σερρῶν, ἐφονεύθη ὑπ' ἀγνώστων Ἑλλήνων Βούλγαρος, ὅστις ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ γαλακτοπώλου ἐκρησίμειεν ὡς ταχυδρόμος καὶ ὁδηγὸς τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν.

Τὴν 15ην ἐφονεύθησαν ἐν Ζιρνόβῳ (Νευροκοπίου) ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου δύο Βούλγαροι, εἷς δὲ ἐπληγώθη.

Τὴν 17ην ἐν Ἐρνι-κιδί οἱ Βούλγαροι ἐφόνευσαν δύο ὀρθοδόξους καὶ

ἐπλήγωσαν ἕνα. Τὴν 18ην παρὰ τὴν Ἀλιστράτην ἐφονεύθη ὁ Ἑλλήν Γεώργ. Θεοδωράκης.

Τὴν 21ην ἐν Ἑρνί κιδί ἄγνωστοι Ἕλληνες ἐφόνευσαν τὸν Βούλγαρον προεστὸν. Ἐκτὸς τούτων διάφοροι φόνοι διαπράττονται, ὡς προεῖπον, ὑπὸ τῶν ἀντιμαχομένων κομιτάτων. Οὕτω τὴν 17ην ἐφονεύθη ἐν Βροντοῦ ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Κετίπη, ὑπαρχηγοῦ τοῦ νεωστὶ ἐκ Βουλγαρίας εἰσβαλόντος Ράδιξ ἐπὶ κεφαλῆς πολυαρίθμου σώματος. Τὴν 19ην ἡ αὐτὴ συμμορία Ράδιξ συνεκρούσθη πρὸς ἀντίθετον βουλγαρικὴν ἐπίσης συμμορίαν ἐν Βροντοῦ. Εἷς ἐκ τῶν ληστῶν ἐφονεύθη, τὸ δὲ πτώμα του ἀπεκρῦβη ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Πολλοὶ ἐκ τούτων φοβούμενοι τὰς συλλήψεις ἐγκαταλείπουσι τὸ χωρίον.

Σχετικῶς πρὸς ὅσα ἐπανελημμένως ἔγραψα Ὑμῖν περὶ τοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ Νιγρίτης πρώην ληστοῦ Πάρδου, πληροφοροῦ Ὑμᾶς ὅτι ὁ κακοῦργος οὗτος σχηματίσας ὀλιγάριθμον συμμορίαν, ἐγκρίσει καὶ προστασίᾳ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, λυμαίνεται τὸ διαμέρισμα ἐκεῖνο μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι καταδιώκει τὰ ἑλληνικὰ σώματα. Ἡ ληστοσυμμορία τοῦ Πάρδου ἐνεργεῖ κεχωρισμένως ἀπὸ τῆς ἄλλης συμμορίας τῶν Τουρκοκρητῶν.

Κατόπιν τῶν ἐξερεθιστικῶν λόγων καὶ ἀπειλῶν, ἃς ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ Γεν. Διοικητὴς Θεσσαλονίκης διεκήρυττε κατὰ τὴν τελευταίαν περιοδείαν του, μεγάλη ἔξαψις παρατηρεῖται ἐκ μέρους τοῦ μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ. Οὕτω διαδοθέντος ὅτι Ἕλληνες ἀντάρται εὐρίσκονται ἐν Βιτάστᾳ, τοῦ καζᾶ Ζίχνης, μετέβη ὁ καϊμακάμης Ζηλιαχόβης πρὸς ἐνέργειαν ἐρεῦνης. Κατὰ τὴν ἐκεῖ παρουσίαν τοῦ καϊμακάμη, κήρυκες Ὀθωμανοὶ προσεκάλουν τοὺς ὀλιγαρίθμους Μουσουλμάνους τοῦ χωρίου νὰ ὀπλισθῶσι κατὰ τῶν ἀπίστων. Τῷ ὄντι δὲ μετ' ὀλίγον ἅπαντες οἱ Μουσουλμάνοι περιήρχοντο τὸ χωρίον ἐξηγριωμένοι καὶ μέχρις ὀδόντων ἐξωπλισμένοι. Εὐτυχῶς οὐδὲν ἀπνευκταῖον συνέβη, διότι, ἐκ τῶν γενομένων ἐν τῷ σχολείῳ καὶ ἐν ἄλλαις οἰκίαις ἐρευνῶν ὅχι μόνον ἀντάρται δὲν εὐρέθησαν, ἀλλ' οὐδὲ ἐν ὄπλον, οὐδεμίᾳ μάχαιρα. Ἐκαστος φαντάζεται τὴν ἡδύνατο νὰ συμβῇ, ἂν ἀνεκαλύπτετο ὄπλον τι, πρὸς ἄμυναν τῶν δυστυχῶν χωρικῶν. Τοιοῦτοτρόπως οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ εἶναι πάνοπλοι, εἰς δὲ τοὺς ἡμετέρους ἀπαγορεύεται νὰ ἔχωσι τὰ πρὸς ἀσφάλειάν των ἀπαραίτητα. Τοῦτο δέ, ἵνα ἀποβαίνῃ εὐχερῆς ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀπειλῆς τοῦ Γεν. Διοικητοῦ, ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ δύνανται ἐν μιᾷ νυκτὶ νὰ ἐξολοθρευθῶσιν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς ὅλους τοὺς Χριστιανούς. Περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος καὶ τῶν φόβων, οὓς ἐγέννησαν αἱ ἐκ προγράμματος ἀπειλαὶ τῆς Α. Ἐξοχότητος, θέλω γράψαι Ὑμῖν προσεχῶς τὰ δέοντα.

Ἐγραψα Ὑμῖν ὅτι πολυαρίθμοι εἰσὶν οἱ ἐκ τῶν βουλγαρικῶν διαμερισμάτων μεταβαίνοντες εἰς Βουλγαρίαν. Ἀπῆλθον μέχρι τοῦδε περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας κατὰ τὰς ἐπισήμους πληροφορίας. Καὶ ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν τῶν

Σερρῶν βουλγαριζόντων χωρίων τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται. Ἐκ μόνης τῆς Βροντοῦς ἀπῆλθον ἐσχάτως περὶ τοὺς ἐξήκοντα ἄλκιμοι νέοι μεταβαίνοντες εἰς τὴν Ἑγεμονίαν. Ὡς λόγον προβάλλουσι τὴν εὐρυσιν ἐργασίας, καθόσον, ὡς λέγουσι, οἱ Ἕλληνες δὲν παρέχουσι πλέον αὐτοῖς τοιαύτην. Εἶναι πιθανὸν νὰ ἔχῃται ποιᾶς τινος ἀληθείας τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι βέβαιον, εἶναι ὅτι ὑποχρεοῦνται νὰ μεταβαίνωσιν ἐκεῖ ὅπως ἀσκηθῶσιν εἰς τὰ ὄπλα, τοῦθ' ὅπερ πρέπει νὰ προσελκύσῃ καὶ ἡμῶν τὴν προσοχὴν, διότι οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπνώττουσι καὶ θὰ ὑπνώττωσι εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Οἱ Βούλγαροι παραπονοῦνται κατὰ τοῦ οἰκονομικοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων, ἐνῶ ἐκεῖνοι πράττουσι καθ' ἡμῶν πολὺ χεῖρονα. Ἄδυνατοῦντες νὰ πολεμήσωσιν ἄλλως τοὺς ἐν Μελενίκῳ ἡμετέρους, ἀπεφάσισαν νὰ καταστρέψωσι τὴν πατρίδα των. Ἡ μόνη περιουσία ἐξ ἧς ἀποζῶσιν οἱ ἐκεῖ ὁμογενεῖς εἶναι οἱ ἀμπελώνες. Ἀπὸ μηνὸς ἤδη, ἅμα ὡς ἤνθησαν οἱ ἀμπελοὶ, διὰ σατανικῆς ἐπινοήσεως μεθόδου κατέστρεψαν τὴν νέαν αὐτῶν βλάστησιν καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀμπελώνων ἀπεξηράνθη. Οἱ δυστυχεῖς ὁμογενεῖς διεμαρτυρήθησαν πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ ἠτήσαντο τὴν προστασίαν τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τοῦ συνταγματάρχου κ. Verand. Περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι ὁ εὐγενὴς καὶ ἀμερόληπτος Γαλάτης οὐδεμιᾶς προσοχῆς ἤξιωσε τοιαύτην μηδαμινὴν ὑπόθεσιν. Ἕλληνες γὰρ εἰσὶν οἱ πάσχοντες. Μήπως χρειάζεται καὶ νέα ἀπόδειξις τῆς σκανδαλώδους μεροληψίας τῶν ἐπανειλημμένως καταγγεληθέντων Γάλλων ἀξιωματικῶν; Ἐν Τζουμαγιῶ, ἐν Μπουρσούκ, ἐν Ἐρνι-κιόι πρῶτοι οἱ Βούλγαροι φονεύουσιν Ἕλληνας, οἵτινες ἀντεκδικούμενοι φονεύουσιν ἐπίσης Βουλγάρους. Μεταβαίνων ἐπὶ τόπου ὁ κ. Fouloin ἐπισκέπτεται τοὺς Βουλγάρους, βοηθεῖ τὰς οἰκογενείας τῶν παθόντων, ἐξετάζει καὶ λαμβάνει τὰς καταθέσεις των, λαμβάνει τὰς φωτογραφίας τῶν παθόντων κατὰ διαφόρους στάσεις. Παραπλεύρως ὑπάρχουσι καὶ Ἕλληνες ὁμοιοπαθεῖς, ἀναμένουσι καὶ οὗτοι τοιαύτην συμπεριφορὰν ἐκ μέρους τοῦ Γάλλου ἀξιωματικοῦ. Πλὴν ματαίως οὔτε ἐπίσκεψις, οὔτε παρηγοριά, οὔτε βοήθημα, οὔτε φωτογραφία. Περὶ Ἑλλήνων γὰρ πρόκειται· δύο δὲ ὑπάρχουσι μέτρα καὶ δύο σταθμά.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλον τρόπον ἐπίσης σατανικὸν ἐφεῦρεν ὁ βουλγαρικὸς πολιτισμὸς. Διὰ νὰ μὴ φονεύωσιν αὐτοὺς τοὺς χωρικοὺς Ἕλληνας, φονεύουσιν τὰ ζῶα, δι' ὧν οἱ δυστυχεῖς ὁμογενεῖς ἀποζῶσι. Μέγας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευομένων μεγάλων ζώων. Πρὸ τινων ἡμερῶν ἐφονεύθησαν πολλὰ τοιαῦτα ἐν Καρλικόβη ἡμετέροις ἀνήκοντα.

29.

Ἐν Σέρραις τῇ 4 Ἰουνίου 1907

Εἰς ἀπάντησιν εἰς τὸ τηλεγράφημα δι' οὗ τὸ Β. Ὑπουργεῖον μοὶ ἀνακοινοῖ τὴν πληροφορίαν ὅτι τὸ ἐν Σόφια μακεδονικὸν κομιτᾶτον, ἀπεφά-

σισε τὴν δολοφονίαν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλλήνων προξένων ἐπιτραπήτω μοι νὰ ὑποβάλω Αὐτῷ τὰς ἀκολουθούς σκέψεις.

Ἡ ἀπειλὴ περὶ δολοφονίας τῶν ἡμετέρων προξένων καὶ μητροπολιτῶν περιοδικῶς καὶ ἐντέχνως διαδιδομένη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἀποδεικνύει, ἂν μὴ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον ὅμως ἀδυναμίαν καὶ ὀργὴν ἐπὶ τῇ διαφεύσει γλυκειῶν ἐλπίδων περὶ εὐχεροῦς καταβροχθίσεως τοῦ μακεδονικοῦ πλακοῦντος. Εἰσὶν ἄρκετὰ εὐφυεῖς καὶ πρακτικοί, ὥστε ν' ἀντιλαμβάνονται πληρέστατα τὰς συνεπειὰς μιᾶς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι οὔτε ὁ Ἑλληνισμὸς οὔτε οἱ Ἕλληνες πρόξενοι θὰ ἔξαντληθῶσι φονευομένων ἐνίων ἕξ ἡμῶν, οἱ τὰ τοιαῦτα ἀπειλοῦντες κατανοοῦσι κάλλιστα πόσον θέλει στοιχίσει εἰς αὐτοὺς ὑπὸ Εὐρωπαϊκὴν ἔποψιν ἢ πραγματοποίησις τῆς τοιαύτης ἀπειλῆς. Θὰ ἦτο μάλιστα εὐκταῖον, ἂν πρόκειται διὰ παρομοίας παραφροσύνης τῶν Βουλγάρων, ἕστω καὶ θυσιαζομένων ἀπάντων ἡμῶν, ν' ἀφυπνισθῇ ἢ Εὐρώπη καὶ ἡ πλειοψηφία τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἢ νῦν τόσον οἰκτρῶς ἠπατημένη, νὰ στραφῇ ὀριστικῶς πρὸς ἡμᾶς. Ἄλλ' ἀφοῦ οἱ Βούλγαροι σχεδὸν ἔπαυσαν τὰς κατὰ τῶν χωρικῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρα δολοφονίας, ἵνα φανῶσιν εὐάρεστοι τῇ Εὐρώπῃ, πῶς εἶναι δυνατὸν νῦν νὰ προβῶσιν εἰς δολοφονίας κατὰ προξένων ;

Ἄλλ' οἱ Βούλγαροι, καλῶς σταθμίζοντες τὰ πράγματα καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τῶν συμπαθειῶν τῶν Δυνάμεων, οὐδέποτε ἐσκέφθησαν ἢ θὰ σκεφθῶσι περὶ παρομοίων ἀνοησιῶν. Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ἀπόψεως ταύτης ὑπάρχει καὶ ἄλλη σπουδαία. Οἱ Βούλγαροι εἰσὶν ἐπὶ τοσοῦτον ἐπτοημένοι καὶ ὑπὸ τοιοῦτου τρόμου ἔχουσι καταληφθῆ κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίᾳ μῆνας, ὥστε ἀμφιβάλλω, εἶμαι μᾶλλον βέβαιος, ὅτι δὲν θὰ ἔχωσι ποτὲ τὸ θάρρος νὰ προβῶσιν εἰς τόσον ἀπονενομημένα τολμήματα. Κατὰ τοσοῦτον δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον αἱ πόλεις, ἐνθα ἐδρεύουσι οἱ Ἕλληνες πρόξενοι, ἀποτελοῦσιν ἑλληνικὰ κέντρα σπουδαιότατα καὶ κατανοοῦσιν οἱ Βούλγαροι τί ἀναμένει τοὺς τε πράκτοράς των καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς ἢ πρωτοσυγγέλους των καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς ὀλιγαρίθμους καὶ ἀσθενεῖς κοινότητάς των ἐν περιπτώσει δολοφονίας Ἑλληνος προξένου. Τῶν λεγομένων μου ἀπόδειξις εἶναι τὸ ὅτι ἐν Θεσσαλονίκῃ, Σέρραις, Καβάλα καὶ Δεδεαγάτς οὐδέποτε, ἢ σχεδὸν οὐδέποτε, ἀπὸ διετίας τοῦλάχιστον ἐγένετο ἀπόπειρα κατὰ ὁμογενῶν. Εἰς δὲ τὸ Μοναστήριον πικρὰν πείραν τῆς ἀντεκδικήσεως λαβόντες, ἔπαυσαν πλέον τὰς δολοφονίας τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐν Σέρραις ἰδιαίτερος τοιοῦτος εἶναι ὁ τρόμος των, ὥστε ὁ μὲν ἐμπορικὸς πράκτωρ ἀπεμάκρυνεν ἐνταῦθα ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειάν του, οἱ δὲ μᾶλλον ἔγκριτοι ἐκ τῶν εὐαρίθμων Βουλγάρων διαλύουσι τὰς ἐργασίας των καὶ ἀπέρχονται εἰς Βουλγαρίαν. Ἐπίσης οἱ μαθηταὶ τῆς βουλγαρικῆς σχολῆς σχεδὸν ἔπαυσαν ἔξερχόμενοι εἰς περίπατον, οἱ δὲ καθηγηταὶ ἐπισπεύδουσι τὰς ἐξετάσεις, ἵνα ἀπομακρυνθῶσι τοῦ καθηραμένου τούτου τόπου. Ἀλλάσει βεβαίως τὸ ζήτημα, ἂν φανατικὸς τις ἕξ

ιδίας πρωτοβουλίας ἐπιχειρήσῃ ἀπόπειραν καθ' ἡμῶν, τὸ τοιοῦτον καὶ ἀλλαγῶν ἄλλοτε συνέβη καὶ δύναται πάντοτε νὰ συμβῇ, ἢ, ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι μωραίνει Κύριος ὃν βούλεται ἀπωλέσαι. Καλῶς ὅμως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, οἱ Βούλγαροι οὐδὲ μάγειρον τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου ἀποφασίζουσι πλέον νὰ φονεύσωσι, διότι παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτί, ἐλπίζομεν, ἢ μέχρι τινὸς γαυριάσασα εἰς βάρος καὶ αὐτῶν τῶν προξενείων μας βουλγαρικὴ τρομοκρατία.

Ἡ Β. Κυβέρνησις ἐπραξε βεβαίως ἄριστα προβᾶσα εἰς ὅσα προέβη ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαβήματα. Φυβοῦμαι μόνον μήπως ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις, ἐπωφελουμένη τῆς περιστάσεως καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς φυλάξεως ἡμῶν ἐγκαταστήσῃ καὶ ἐνταῦθα πρὸ τῆς θύρας τοῦ προξενείου ἀστυνομικὸν σταθμόν, ὅστις θέλει σπουδαίως παρενοχλήσῃ ἡμᾶς, τῶν χωρικῶν φοβουμένων, ἐννοεῖται, νὰ ἐπισκέπτονται ἡμᾶς ἐλευθέρως.

30.

Ἐν Σέρραις τῇ 5 Ἰουνίου 1907

Διὰ προγενεστέρου ἐγγράφου μου ἐκθέτων Ἑμῖν τὴν εὐάρεστον πρόοδον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ὑποθέσεως ἐν τῷ τμήματι Ζίχνης, ἔλεγον ὅτι πλην τῆς Γράτσιανης καὶ ἄλλα χωρία ἐπρόκειτο νὰ ἐπανέλθωσιν ἡμῖν. Σήμερον εὐρίσκομαι εἰς τὴν λίαν εὐάρεστον θέσιν νὰ ἀναγγείλω Ἑμῖν μετὰ χαρᾶς ὅτι τὸ Ἐγρὶ-Δερέ, τὸ πολυπαθὲς Ἐγρὶ-Δερέ, ἐπανῆλθεν ὀριστικῶς καὶ εἰλικρινῶς εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ τὸν Ἑλληνισμόν. Τὰς περὶ τούτου διαθέσεις αὐτῶν πρὸ μηνῶν ἤδη εἶχον ἐκδηλώσει ἡμῖν πολλοὶ ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου. Δὲν ἐσπεύσαμεν ὅμως νὰ δώσωμεν πίστιν εἰς τὰς δηλώσεις ταύτας, διότι ἡ πείρα τοῦ παρελθόντος καὶ δὴ τοῦ 1903 διδάσκει ἡμᾶς ὅτι πολλὰ χωρία, ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἀναγκαζόμενα, δηλοῦσι μὲν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν, ἀλλ' εὐθὺς ὡς παρέλθωσιν αἱ περιστάσεις αἱ κρίσιμοι, ἐπανέρχονται εἰς τὴν πλάνην ἢ ὑποπίπτουσι καὶ αὐθις εἰς τὴν βίαν, ὅταν λείψῃ ἡ ἐξασφαλίζουσα αὐτὰ ἄμυνα. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ἐγρὶ-Δερέ δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς εἰλικρινῆς, διότι ἐγένετο ἀφ' οὗ τοῦτο ἀπληλλάγῃ τῆς βίας καὶ ἐλήφθησαν ὅλα τὰ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτοῦ μέτρα.

Πρὸ δύο ἐβδομάδων ὑπεβλήθη τῇ δικικῆσει ἀναφορὰ φέρουσα τὰς ὑπογραφὰς 112 οἰκογενειῶν, δηλουσῶν ὅτι καὶ ἐν τῷ παρελθόντι ἦσαν πάντοτε ὀρθόδοξοι Ἕλληνες καὶ ἐν μέλλοντι τοιοῦτοι ἐννοοῦσι νὰ παραμένωσι, μεθ' ὅλας τὰς πιέσεις καὶ τὰς ἀκατανομάστους ὁμότητας τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου. Μετὰ τοῦτο μετέβησαν εἰς Δράμαν καὶ ἠτήσαντο τὰς εὐλογίας τοῦ Μητροπολίτου καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς προστασίας των. Τὸ Ἐγρὶ-Δερέ, ὡς γνωστόν, εἶναι Πατριαρχικόν, μόνον δὲ ἀπὸ 2 ἐτῶν, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τῆς οἰκογενείας Κομπότη, ἡ πλειοψηφία αὐτοῦ ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν βίαν τοῦ δολοφονικοῦ κο-

μιτάτου. Ἐκ τῶν κατοίκων παρέμειναν μόνον 10—15 οἰκογένειαι σχισματικάί, οἱ λοιποὶ πανηγυρίζουσι τὴν ἀπολύτρωσίν των. Ἀνεκοίνωσα ἤδη Ὑμῖν τὴν δολοφονίαν τοῦ Προκοπίου Κομπόκη, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὡς τὸ μόνον ἐμπόδιον τῆς παντελοῦς ἐκβουλγαρίσεως τοῦ χωρίου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δυστυχοῦς Κομπόκη οἱ κομιτατζήδες ἀνενόηλοι πλέον διέπραττον ἀκατανόμαστα ὄργια κατὰ τῶν χωρικῶν. Πλὴν τῆς βαρυτάτης φορολογίας, ὑφ' ἣν στειάζουσιν ἅπαντα τὰ σχισματικὰ χωρία, αἱ βουλγαρικαὶ συμμορίαὶ παρεξτερέποντο εἰς αἴχλη ἀκατανόμαστα. Οὕτως εἶμαι εἰς θέσιν νὰ διαβεβαιώσω ὅτι ἀπὸ τῆς δολοφονίας τοῦ τελευταίου Κομπόκη, μέχρι τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ χωρίου, ἦτοι ἐν διαστήματι ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μηνός, 16 χωρικά παρθένοι διεκορευθήσαν ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς συμμορίας τῆς περιφερείας ἐκείνης, χωρὶς νὰ ὑπολογισθῶσιν ἀναρίθμητα ἄλλα ἀνοσιουργήματα.

Καθ' ἣν στιγμήν τὸ ἑλληνομακεδονικὸν σῶμα εἰσῆλθεν ἐν Γρατσιάνη, ἵνα ἐξοντώσῃ τὴν ἐκεῖ κρυπτομένην βουλγαρικὴν συμμορίαν, αὕτη ἦτο παραδεδομένη εἰς τὴν ἐσχάτην παραλυσίαν. Ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐν ἣ εὐρίσκοντο οἱ κομιτατζήδες, εἶχον σύρει διὰ τῆς βίας τὰς ὠραιότερας γυναῖκας τοῦ χωρίου ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τῆς ἐπιθέσεως κομιτατζῆς τις ἐν ἐσχάτῃ κραιπάλῃ διατελῶν καὶ ζηλοτυπήσας, ἠτύχτησεν παρὰ τοὺς πόδας χωρικῆς, ἣν ἄλλος συνάδελφός του εἶχε κατακτήσει! Τὰ ὄργια ταῦτα τῶν ἀδελφῶν (!) Βουλγάρων ἔφερον τοὺς δυστυχεῖς χωρικοὺς εἰς ἀληθῆ ἀπόγνωσιν. Εὐθύς δὲ ὡς βεβαιώθωσιν ὅτι τὰ ἑλληνικὰ σώματα δύνανται νὰ προστατεύσωσιν αὐτοὺς, μετὰ χαρᾶς ἀποσείουσι τὸν ζυγὸν τῆς βουλγαρικῆς τρομοκρατίας. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἀκατανόμαστα αὐτὰ ὄργια τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν, εἰς τοὺς δυστυχεῖς αὐτοὺς πληθυσμοὺς ἐμποεῖ ἐντύπωσιν ἢ καθόλου ἄμεμπτος συμπεριφορὰ τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων, καθ' ὧν οὐδέν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον οἰασθήποτε φύσεως διευτυπώθῃ εὐτυχῶς μέχρι τοῦδε παράπονον. Διὰ τοῦτο πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ χωρία δέχονται τοὺς ἡμετέρους ἀνοικταῖς ἀγκάλαις ὡς ἀγγέλους σωτηρίας, συντρέχοντες αὐτοὺς καὶ παρέχοντες πᾶσαν συνδρομήν, οὐχὶ ὑλείκοντες τῇ βίᾳ, ἀλλ' ἐξ αἰσθήματος εἰλικρινοῦς ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ χρηματικῶς τὰ ἡμέτερα σώματα οὐδὲ τὴν ἐλάχιστην παρέχουσιν εἰς τοὺς χωρικοὺς ἐνόησιν.

Ἄλλ' εἰς τὰ ἀνωτέρω δέον νὰ προστεθῇ ὅτι ὁ οἰκονομικὸς πόλεμος ὄν, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐξέθηκα Ὑμῖν, ἐφαρμόζουσι τὰ ἑλληνικὰ χωρία κατὰ τῶν σχισματικῶν, σπουδαίως ἐπηρεάζει αὐτὰ καὶ τὰ περιάγει εἰς στενόχωρον θέσιν. Εἰς παρομοίαν εὐρίσκεται ἀπὸ τινος κατάστασιν καὶ αὐτὸ τὸ πολὺ Σκρίτζοβον, τοῦ ὁποίου οἱ χωρικοὶ εἰσὶν ἤδη διηρημένοι καὶ ἐρίζουσι περὶ τῆς τηρητέας πορείας. Ἀλλὰ τὰς περὶ ἐπανόδου προτάσεις ἐνίων ἐκ τῶν χωρικῶν δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν, ὡς προώρους ἔτι.

Ἐν γένει δὲ ἐκ τῆς ὅλης καταστάσεως δυνάμεθα νὰ αἰσιοδοξῶμεν περὶ τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν· ὁμιλῶ ἐννοεῖται περὶ τῆς περιφερείας ταύτης, διότι τὰ μὲν

ἀμυντικὰ σώματα, ἀποτελούμενα ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐξ ἐντοπίων, κατώρθωσαν διὰ τε τῆς ἐπιτυχῆς ἐνόπλου δράσεως καὶ τῆς εὐστόχου εἰρηνικῆς προπαγάνδας νὰ ριζοβολήσωσιν ἐν τῷ τόπῳ, οἱ δὲ ἡμέτεροι πληθυσμοὶ ἀναθαρρήσαντες καὶ φρονηματισθέντες εἰσῆλθον ἤδη εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀγῶνος καὶ θὰ εἶναι ἐλπίζω βραδύτερον εἰς θέσιν νὰ χειραφετηθῶσιν ἐν αὐτῷ.

Τέλος προσθετέον ἐνταῦθα ὅτι ἡ προϋοῦσα ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρα ὀργάνωσις ἐπέτρεψε καὶ ἐπιτρέπει, ἵνα ὠρισμένη ἐργασία ἀποκεντροῦται εἰς τρόπον, ὥστε τὸ Προξενεῖον νὰ καθίσταται ἐντελῶς ἀνεπίληπτον καὶ ἀνύποπτον. Κολακεύομαι δὲ νὰ πιστεύω ὅτι τὸ τοιοῦτον κατωρθώθη ἤδη κατὰ μέγα μέρος καὶ ἀπέναντι ἀκόμη τῶν αἰεὶ φιλυπόπτων τουρκικῶν ἀρχῶν.

31.

Ἐν Σέραις 15 Ἰουνίου 1907

Οἱ μεμονωμένοι φόνοι ἐπαισθητῶς ἠλαττώθησαν κατὰ τὸ διαρρεῦσαν τριακονταήμερον. Οὕτω τὴν 17 Μαΐου ἐν Σπατόβῳ ἐσφάγη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὁ 15ετής Πέτρος, υἱὸς τοῦ ἡμετέρου Εὐαγγέλου, τὴν 20 Μαΐου βουλγαρικὴ συμμορία εἰσελθοῦσα ἐν τῷ χωρίῳ Κρούσοβον τοῦ διαμερίσματος Δεμίρ—Ἰσὰρ ἐπλήγωσε σχισματικὸν τινά, ἀρνηθέντα νὰ παράσχη αὐτῇ τροφίμα, εἶτα ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταγγείλῃ εἰς τὰς ἀρχὰς ὡς δράστην τὸν Ἑλληνα γείτονα τοῦ Δημ. Δεμερτζῆν, ὅστις συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη.

Τὴν 27 Μαΐου παρὰ τὴν Ἀλιστράτην ἐφονεύθη ὑπὸ Ἑλλήνων σχισματικὸς τις ἐκ Κλεπούσνας, ὅστις ἦτο ὁδηγὸς τῆς βουλγαρικῆς συμμορίας.

Ἀπὸ τοῦ τέλους Μαΐου ἀνεφάνη παρὰ τὸ Μασλάρη τοῦ καζᾶ Σερρῶν ληστρικὴ συμμορία ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ διαβοήτου ἀρχαίου ληστοῦ Χασάν τσαούση. Τὴν συμμορίαν ταύτην περιθάλλουσιν οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

Τὴν 7ην Ἰουνίου ἐν Γουρίστῳ τοῦ καζᾶ Μελενίκου βουλγαρικὴ συμμορία μεταβάσα εἰς τὴν ἐκεῖ τελουμένην πανήγυριν, ὅπου καὶ πολλοὶ ἡμέτεροι εἶχον συρρεύσει, ἔρριψε βόμβας, ἐξ ὧν ἐπληγώθησάν τινες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ δύο Ὀθωμανοί. Οἱ συμμορῖται, οὔτινες ἦσαν μετημφισμένοι ὡς χωρικοί, ἐδραπέτευσαν.

Τὴν 7ην Ἰουνίου ἐν Κούλα παρὰ τὰς Σέρρας ὁ ἱερεὺς μετὰ τινῶν σχισματικῶν τοῦ χωρίου ἀπεπειράθησαν νὰ δολοφονήσωσι τὸν συγχώριόν των Χρῆστον Μάρτσιον ἑλληνοφρονοῦντα. Ὁ μὲν Μάρτσιος διεσώθη, οἱ δὲ δρεῖσται συνελήφθησαν. Τὴν 7ην Ἰουνίου οἱ σχισματικοὶ Κλεπούσνας ἐφόνευσαν ὀρθόδοξον τινα συγχώριόν των ὀνόματι Νικόλαον.

Τὴν 10ην Ἰουνίου ἐν Ζηλιαχόβῃ (Ζίχνης) ἐτραυματίσθη ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Βούλγαρος Πέτσιος ἐκ Καλαποτίου, ἐγκατεστημένος ἐν Ζηλιαχόβῃ καὶ χρησιμεύων εἰς τὰ βουλγαρικὰ κομιτάτα ὡς κατάσκοπος. Κατόπιν ραδιοῦ-

γιῶν τῶν Βουλγάρων αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ προέβησαν εἰς αὐστηρὰς καὶ γενικὰς ἐρεῦνας ἐν Ἀλιστράτῃ, ἠρεῦνησαν τὴν Μητρόπολιν, τὰ σχολεῖα καὶ πλείστας οἰκίας, χωρὶς νὰ εὐρεθῇ οὐδὲν ἢ ἄλλο τι ἐπιλήψιμον.

Ἄλλὰ τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῶν τελευταίων ἑβδομάδων εἶναι οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ τῶν διαμαχομένων βουλγαρικῶν κομιτάτων. Ἡ ἔρις τῶν δύο μερίδων κατήντησεν εἰς ἔνοπλον ρῆξιν καὶ ἐν τοῖς μικροτέροις ἔτι χωρίοις. Οὕτω τὴν 27 Μαΐου ἐν Σφέτι-Βράτσια τοῦ Μελενίκου ἐφονεύθησαν πέντε μέλη τοῦ κομιτάτου ὑπὸ τῆς ἀντιφρονούσης μερίδος. Ὑπὲρ τοὺς 11 εἰσὶν οἱ φονευθέντες ἀπὸ τῆς 1-15 Ἰουνίου ὑπὸ τῆς ἀντιθέτου μερίδος περὶ τῆς Ἄνω - Τζουμαγιᾶς. Πολυάριθμοι ἐπίσης εἰσὶν οἱ καθ' ἑκάστην δολοφονούμενοι ἐν τοῖς βουλγαρικοῖς διαμερίσμασι, τοὺς ὁποίους ὅμως ἀποκρύπτουσι τὰ χωρία, ὅπως ἀποφύγῃσι τὰς συλλήψεις. Μέγα μέρος τῶν πολλαπλασιασθεισῶν ἐσχάτως προδοσιῶν τῶν Βουλγάρων ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμούς. Ἐσχάτως ὁ διαβόητος σαντραλίστ Δάεφ (περὶ οὗ ἐσφαλμένως ἐγράφη ὅτι ἐφονεύθη ἐν Πλεύνα) ἐπέδραμεν ἐν τῷ πλησίον χωρίῳ Βροντοῦ ἵνα ἐξοντώσῃ τὴν ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Γ. Κετίπιεφ, βιρχοβιστὴν, συμμορίαν. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν συμπλοκὴν οἱ περὶ τὸν Δάεφ ἐφόνευσαν τὸν γαμβρὸν τοῦ Κετίπιεφ. Οὗτος ἀγανακτήσας καὶ μὴ ὑποφέρων πλέον τὰ ὄργια τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν παρεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς μετὰ τοῦ ὑπαρχηγοῦ του Ἀντωνίου, ἀμφοτέρων ἀμνηστευθέντων καὶ ἀφεθέντων νῦν ἐλευθέρων. Κατόπιν τῶν ἀποκαλύψεων τῶν παραδοθέντων συνελήφθησαν 11 ὄπλα, ὧν τινὰ γκρᾶ, 600 φυσίγγια καὶ 30 βόμβαι. Ἐφυλακίσθησαν ἐπίσης 8 χωρικοί, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ κομιτάτον. Καθ' ἃ βεβαιούσιν οἱ παραδοθέντες καὶ πρὸς ἐπικύρωσιν πολλοὶ ἄλλοι, ἡ τρομοκρατία, αἱ ληστεῖαι καὶ τὰ ὄργια τῶν συμμοριῶν εἰς βάρος τῶν δυστυχῶν χωρικῶν ἔφθασαν εἰς τὸ κατακόρυφον. Ἐξηντλήθησαν πλέον τελείως, καὶ οἱ τέως εὔποροι χωρικοὶ στεροῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου, εἰς δὲ τὰς τέως ἀρχοντικὰς τῶν οἰκίας δὲν ἔμειναν οὐδὲ ψάθαι ὡς ἔπιπλα, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν. Ἡ ἀγανάκτησις ὅλων αὐτῶν τῶν πληθυσμῶν κατὰ τῆς βουλγαρικῆς τρομοκρατίας ἔφθασε πλέον εἰς τὸ μὴ περαιτέρω καὶ οἱ πλείστοι εἰλικρινῶς ποθοῦσι τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατριαρχικοῦ καθεστώτος καὶ προσκαλοῦσι τὰ ἑλληνικὰ σώματα νὰ βοηθήσωσι αὐτοὺς πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ἰδικῶν τῶν. Αἱ βουλγαρικαὶ συμμορίαι φαίνεται ὅτι καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν ταύτην εὐρίσκονται ἐν ὑφέσει καὶ εἰσὶ παραδεδομένοι εἰς τὸν ἀμοιβαῖον ἀλληλοσπαραγμὸν.

32.

Τηλεγράφημα

Σέρραι 6 Ἰουλίου 1907

Βουλγαρικὴ συμμορία μετὰ χωρικῶν καὶ σχισματικῶν ἐπυρπόλησε τὴν κατὰ τὰς Σέρρας ἑλληνικὴν μονὴν Κούλας. Ὁ κύριος ναὸς ἐσώθη, τὰ λοιπὰ οἰκήματα καὶ παραρτήματα ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός. Θύματα δὲν ὑπάρχουσι.

33.

Ἐν Σέρραις τῇ 10 Ἰουλίου 1907

Τὰ γεγονότα τοῦ τελευταίου εἰκοσαήμερου εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα : Τὴν 17 Ἰουνίου παρὰ τὸ Καπάτοβον (Καζᾶς Μελενίκου) ἐφονεύθη ὑπὸ Βουλγάρων ὁ μυλωθρὸς Βασ. Τσίρας. Οἱ Βούλγαροι κατέστρεψαν τὰς καπνοφυτείας τῶν ἐν Σιαρτσίστη (καζᾶς Νευροκοπίου) Ἑλλήνων. Τὴν δὲ 18 Ἰουνίου συμμοριῖται Βούλγαροι εἰσελθόντες ἐν τῇ ἐν Σιαρτσίστη οἰκίᾳ τοῦ 80ετοῦς γέροντος Κώστα ἐφόνευσαν αὐτὸν ὡς καὶ τὸν ἀνεψιὸν του Δημ. Ναθαναήλ.

Τὴν 18ην βουλγαρικὴ συμμορία ὑπὸ τὸν Ντίναν Ἀραμπατζῆν ἐφόνευσεν τὸν ἐπιστάτην τοῦ ἐν Ἀβδουλᾷ μαχαλᾷ κτήματος τοῦ δημάρχου Σερρῶν Ἀκὴλ βέη. Εἷς ἐκ τῶν φυλάκων ἀμυνόμενος ἐφόνευσεν ἓνα τῶν συμμοριτῶν, ἐκ Πορροῶν καταγόμενον, ὅστις ἐπιζήσας δύο ὥρας προέβη εἰς ἀποκαλύψεις, συνεπεῖα τῶν ὁποίων αἱ ἀρχαὶ ἐνήργησαν πολλὰς συλλήψεις. Λέγεται ὅτι καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς συμμορίας ἐπληγώθη. Εἷς τὸν στρατὸν περιήλθον δύο ὄπλα μάνλιχερ.

Τὴν 19ην Ἰουνίου οἱ χωρικοὶ τῆς Μέρτζιανης (καζᾶς Σερρῶν) ἔρριψαν πυροβολισμοὺς τινάς, ἵνα, κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθιμον, εἰδοποιήσωσι τοὺς κατοίκους ὅτι πίπτει χάλαζα καὶ ἀπειλοῦνται τὰ γεννήματά των. Ὁ ἀφορμὰς προσωπικὰς ἔχων κατ' αὐτῶν μουδίρης Νιγρίτης πληροφορηθεὶς τὸ τοιοῦτον ἔσπευσεν ἐπὶ τόπου καὶ ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι οἱ πυροβολισμοὶ ἐρρίφθησαν οὐχὶ ἕνεκα τῆς χαλάζης, ἀλλ' ὑπὸ ἑλληνικοῦ ἀνταρτικοῦ σώματος, συνέλαβε τοὺς καθ' ὧν εἶχεν ἔχθραν χωρικοὺς καὶ τοὺς ἐκακοποίησε δείρας ἀνηλεῶς, πολλοὺς δὲ τραυματίσας. Οἱ παθόντες κατήγγειλαν τὰ διαπραχθέντα καὶ ὑπέβαλον συγχρόνως καὶ ἔκθεσιν τῶν ἐξετασάντων τὰ τραύματα αὐτῶν ἰατρῶν. Ἐννοεῖται ὅτι οὐδεμία ἐγένετο ἐνέργεια.

Τὴν 19ην Ἰουνίου ὁ στρατὸς πληροφορηθεὶς ὅτι οἱ σχισματικοὶ τοῦ Σκριτζόβου ἐσκόπουν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς Γράτσιανης, μετέβη εἰς τινὰ θέσιν Κολὰκ παρὰ τὴν Γρατσιάνην, ἵνα ἐνεργήσῃ ἐρεύνας. Οἱ ἐκεῖ εὕρισκόμενοι 7 σχισματικοὶ τοῦ Σκριτζόβου ἀντέστησαν κατὰ τοῦ στρατοῦ. Ἐκ τῶν γενομένων ἀνακρίσεων ἀπεδείχθη ὅτι τῷ ὄντι οἱ 7 οὗτοι σχισματικοὶ προύχοντες Σκριτζόβου ἀνέμενον τὴν ἔλευσιν καὶ ἄλλων συγχωρῶν των, ἵνα προβῶσιν εἰς τὴν ἐπίθεσιν. Ὡρισμένη ἀπόφασις ὑπῆρχε νὰ φονευθῶσιν ὁ ἱερεὺς καὶ ἄλλοι πρόκριτοι Γράτσιανης.

Οἱ συλληφθέντες 7 ἐφυλακίσθησαν.

Ἐν τῇ προηγουμένῃ μου ἀνεκοίνωσα Ὑμῖν τὰ ἐν Βροντοῦ λαβόντα χώραν κατόπιν τῆς διαμάχης μεταξὺ βιρχοβιστῶν καὶ σαντραλιστῶν. Οἱ ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως ἀμνηστευθέντες ἀρχηγὸς Κετίπιεφ καὶ ὑπαρχηγὸς Ἀντών, τῆς συμμορίας τῶν βιρχοβιστῶν, μετέβησαν τὴν 21ην εἰς Βροντοῦν, ἵνα ἐπισκεφθῶσι τὰς οἰκογενεῖας των. Τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας ἐκεῖ-

νης, καθ' ἣν στιγμὴν εὐρίσκετο ὁ Ἄντων μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἐν τῇ τραπέζῃ καὶ προσηύχετο, τρεῖς ἄγνωστοι εἰσελθόντες αἰφνιδίως ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτῶν. Καὶ τὸν μὲν Ἄντων ἀφῆκαν ἄπνουν, τὴν δὲ σύζυγόν του καὶ τὸ πενταεὲς κοράσιόν του ἐπλήγωσαν σοβαρῶς. Οἱ φονεῖς ἀπῆλθον χωρὶς ν' ἀναγνωρισθῶσι.

Τὴν 20ὴν Ἰουνίου ἐν Θολῷ ἐπληγώθη ὁ ἐκ Κλεπούσας σχισματικὸς Βογιατζῆς. Τὴν 23ην ἐφονεύθη ἐν Νούσκα ὑπὸ Βουλγάρων ὁ Ἕλληνας κ. Ἀργυρίου.

Τὴν 25ην ἐφονεύθη ἐν Κορμιστῇ ὑπὸ Ἑλλήνων εἰς Βούλγαρος.

Τὴν 29ην ἐπληγώθη ἐν Τζουμαγιᾷ ὑπὸ Ἑλλήνων εἰς Βούλγαρος Τούρας.

Τὴν 28ην ὁ ἐκ Κουμλίου ἡμέτερος Κ. Νότας ἐπυροβολήθη ὑπὸ σχισματικῶν.

Τὴν 29ην παρὰ τὰς Σέρρας ἐκάησαν 7 ἀχυρῶνες καὶ τινὰ σπαρτὰ ἀνήκοντα εἰς σχισματικὸν τοῦ Καρλί-κιοῦ.

Τὴν 3ην Ἰουλίου ἐφονεύθη ὑπὸ Ἑλλήνων παρὰ τὴν Ἀλιστρατῆ, ὁ Κριστίλλης Χ' Μπουργάνης, πατὴρ τοῦ ἐν Γροτσιάνῃ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ φονευθέντος κομιτατζῆ Ἄν. Κριστίλλη καὶ πάππος τοῦ ἐπίσης κεκηρυγμένου ληστοῦ Ν. Κριστίλλη.

Διάφορα χωρία τοῦ καζᾶ Ζίχνης ὑφιστάμενα τὰ πάνδεινα ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐκείνῃ ἀξιωματικοῦ τῆς Χωροφυλακῆς Ραχμῆ ἐφένδη, φιλότιμου καὶ λίαν προστατευομένου τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν, καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ κ. Campocasso, ἀπέστειλαν εἰς Θεσσαλονίκην ἐπιτροπὰς, ἵνα ἐπιδώσωσι καταγγελίας εἰς τὸν Χιλμῆ Πιασσᾶν, τοὺς πολιτικοὺς πράκτορας καὶ Γεν. Προξένους κατὰ τῶν ὀργῶν, ἅπανα διαπράττει ὁ Ραχμῆ ἐφέντης. Αἱ προσταπτόμεναι κατηγορίαι εἰσὶ πολυπληθεῖς καὶ ἰδίᾳ ἐκβιάσεις χωρικῶν πρὸς δωροδοκίαν κ.τ.λ.

Τὴν 4ην Ἰουλίου παρὰ τὸ Θολὸ ἐκάησαν ὑπὸ Ἑλλήνων γεννήματα ἀνήκοντα εἰς σχισματικὸν τῆς Κλεπούσας.

Τὴν 6ην Ἰουλίου συμμαχία βουλγαρικὴ μετὰ χωρικῶν σχισματικῶν ἐπυροβόλησε τὸ παρὰ τὰς Σέρρας μονύδριον τῆς Κούλας. Εὐτυχῶς ὁ ναὸς ἐσώθη, ἐγένοντο ὅμως παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ἅπαντα τὰ περὶ αὐτὸν κτίρια.

Τὴν 6ην Ἰουλίου ἐφονεύθη παρὰ τὴν Τζουμαγιᾶν ὑπὸ τριμελοῦς βουλγαρικῆς συμμαχίας ὁ Ἕλληνας πρῶτος Τζουμαγιᾶς Κ. Δραγοσλῆς.

Τὴν 7ην Ἰουλίου ἐφονεύθη ὑπ' ἀγνώστων ἐντὸς τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν ὁ Ἕλληνας Θωμᾶς, νυκτοφύλαξ, μετερχόμενος ὅμως καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μαστροποῦ.

Οἱ ἐν Παλαῶ Τσαῖρι παραθερίζοντες ἐβασανίσθησαν ὑπὸ βουλγαρικῆς συμμαχίας νὰ ὑπογράψωσιν ἀναφορὰν ὅτι ρουμανίζουσι.

Οἱ ἐν Καρλί-κιοῦ (παρὰ τὰς Σέρρας) σχισματικοὶ ἀπαλλαγέντες πρὸ

τινος τῆς βίας, μετέβησαν παρὰ τῷ μουτσαρίφη καὶ ἐδήλωσαν αὐτῷ, ὅτι τὴν πρὸ τεσσάρων μηνῶν ἀναφορὰν τῶν, ὅτι προσχωροῦσι εἰς τὸ σχῆμα, ἐπέδωκαν βιασθέντες ὑπὸ τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν, ἀλλ' ὅτι ἀπαλλαγέντες νῦν τοῦ κινδύνου δηλοῦσι τὴν σταθερὰν ἐμμονὴν τῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Τὴν 7ην Ἰουλίου ἔλαβε χώραν παρὰ τὸ Μελένικον συμπλοκὴ μεταξὺ στρατοῦ καὶ βουλγαρικῆς συμμορίας, ἐν ἧ ἔφονεύθησαν ὁ ἀρχηγὸς Θωμᾶς Κότεφ καὶ τὶς Κώτας, ὃν οἱ Τοῦρκοι θεωροῦσι γενικὸν ἐπόπτην τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν.

Τὴν 8ην Ἰουλίου ἐν Ράμνα ὁ γνωστὸς καὶ ἐπικεκήρυγμένος κομιτατζῆς Ζάμπρο Καρὰ-γιοβάνης, πυροβολήσας ἀνεπιτυχῶς κατὰ τοῦ Ἑλλήνος ἱερέως Δημητρίου, ἐπετέθη εἶτα κατ' αὐτοῦ διὰ τοῦ ξίφους καὶ τὸν ἐπλήγωσε σοβαρῶς κατὰ τὴν κεφαλὴν. Ὁ παπα-Δημήτριος κακῶς ἔχων μετεφέρθη ἐν τῷ ἐνταῦθα Νοσοκομείῳ.

34.

Τηλεγράφημα

Σέρραι 12 Ἰουλίου 1907

Προχθὲς ἐσπέραν συμμορία βουλγαρικὴ ἐκ Σκριτζόβου ὀρηθεῖσα, συνοδευομένη δὲ καὶ ὑπὸ σχισματικῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου μετέβη εἰς τὸ ἑλληνικὸν χωρίον Μανδηλι (καζᾶ Ζίχνης) καὶ ἐπετέθη κατ' ὁμογενῶν ἐφόνευσε 3, ὧν μίαν γυναῖκα, ἐπλήγωσε σοβαρῶς 5, ὧν μίαν γυναῖκα· εἶτα διὰ βομβῶν καὶ πετρελαίου ἔθεσεν εἰς τὸ χωρίον πῦρ, τὸ ὁποῖον εὐτυχῶς κατεστάλη ὑπὸ χωρικῶν καισιῶν μόνον 3 οἰκιῶν. Ἐπανάληψις κακουργημάτων βουλγαρικῶν ἐρεθίζει ἐκ νέου ἡμετέρους.

35.

Ἐν Σέρραις 16 Ἰουλίου 1907

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω ὑμῖν ὅτι τὸ ἑλληνομακεδονικὸν σῶμα τῆς περιφέρειας τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῶν Σερρῶν ἑλληνικῶν χωρίων, προδοθὲν εἰς τὸν στρατὸν καὶ συμπλακὲν μετ' αὐτοῦ τὸ ἀπόγευμα τῆς 14ης τρέχοντος, ἐξωντώθη ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας.

Συμφώνως πρὸς τὰς ἀπὸ δύο καὶ πλέον μηνῶν ὁδηγίας καὶ τὸ σῶμα τοῦτο ἀπέφευγε πᾶσαν πολεμικὴν ἐπιχείρησιν ἢ ἄλλην οἰανδὴποτε ἐπίθεσιν, περιοριζόμενον ἀπλῶς εἰς τὴν εἰρηνικὴν προπαγάνδαν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς προστασίας τῶν χωρίων κατ' ἐνδεχομένης βουλγαρικῆς ἐπιθέσεως, ὡς καὶ πᾶσαν μετὰ τοῦ στρατοῦ συνάντησιν, ἐπιμελῶς κρυπτόμενον. Τὰ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἐνὸς ἰδία μηνὸς ἐπανειλημμένως καὶ ἀλληλοδιαδόχως εἶχον ἐνεργῆσαι ἐν τοῖς εἰρημένους χωρίοις ἐρεῦνας, χωρὶς οὐδὲν νὰ κατορθώσωσι, χάρις εἰς τὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν, ἣν παρέχουσιν οἱ ὁμογενεῖς εἰς τοὺς ἀντάρτας.

Τέλος προχθές, ἐν ᾧ τὸ σῶμα εὐρίσκετο ἐν Δοβίστιη, εἷς ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ ἐκτὸς ἑαυτοῦ γενόμενος, διότι κατόπιν παρεκτροπῆς τινὸς καὶ ἀπειλῆς κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ οὗτος τῷ εἶχεν ἐπιβάλει τιμωρίαν τινά, ἐδραπέτευσε καὶ ἔσπευσεν εἰς τὸ ἡμισείαν ὄραν ἀπέχον χωρίον Σαρμουσακλῆ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν στρατόν. Ἄλλ' οὗτος ἀκούσας τοὺς πυροβολισμούς, οὓς οἱ λοιποὶ ἄνδρες τοῦ σώματος ἔρριψαν, ἵνα φονεύσωσι τὸν προδοσίαν ἀπειλήσαντα φυγάδα συνάδελφόν των, ἀπέστειλε πάραυτα ἱππεῖς, οἵτινες προσέβαλον τοὺς ἀνιάρτας ἐκτὸς τοῦ χωρίου πρὶν ἢ προλάβωσι νὰ ἀπομακρυνθῶσι καὶ ἀνέλθωσιν εἰς τὸ βουνόν. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰδοποιηθέντα καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα τῶν πλησίων χωρίων ἔσπευσαν ἐπὶ τόπου καὶ ἐπολιόρησαν πανταχόθεν τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο ἐξ 11 ἀνδρῶν. Πλὴν τοῦ στρατοῦ ἔσπευσαν ἐπὶ τόπου ὠπλισμένοι ἐπίσης καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ τοῦ μικροῦ χωρίου Σοκόλ. Ἐκτὸς τοῦ στρατοῦ οἱ ἀνιάρται εἶχον καθ' ἑαυτῶν καὶ τὸ ἀκατάλληλον τοῦ ἐδάφους. Ἴνα ἀνέλθωσιν ἐπὶ τοῦ πλησίον βουνοῦ ἔδει νὰ διέλθωσι προηγουμένως τὴν χαράδραν, ἥτις χωρίζει τὸ χωρίον ἀπὸ τοῦ βουνοῦ.

Ἐν τῇ χαράδρᾳ ταύτῃ κατέλαβεν αὐτοὺς ὁ στρατὸς καὶ ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων ἔβαλλε κατ' αὐτῶν. Καίτοι ἀπελπίς καὶ ἐντελῶς ἄνισος ὁ ἀγών, ἐν τοσοῦτῳ οἱ ἡμέτεροι ἀπέκρουσαν μετ' ἀγανακτήσεως τὴν περὶ παραδόσεως πρότασιν καὶ λυσσωδῶς διεξήχθη ἡ συμπλοκὴ ἀπὸ τῆς 3ης μ.μ. μέχρι σχεδόν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Δύο ἐκ τῶν ἀνταρτῶν πληγωμένοι κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσι, οἱ δὲ λοιποὶ, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἐφονεύθησαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξήντησαν τὸ μέγιστον μέρος τῶν φυσιγγίων των, Ὁ στρατὸς πλὴν τῶν ὄπλων τῶν ἀνταρτῶν συνέλαβε καὶ 10 βόμβας, τὰς ὁποίας δὲν ἠδυνήθησαν, ἐννοεῖται, νὰ χρησιμοποιήσωσι. Οἱ Τοῦρκοι, ὡς συνήθως, ἀποκρύπτουσι τὰς ἀπωλείας των καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι οὐδεὶς στρατιώτης ἔπαθε τι. Κατὰ πληροφορίας ὅμως τῶν χωρικῶν καὶ τῶν διασωθέντων, περὶ τοὺς 20 εἰσὶν οἱ φονευθέντες καὶ οἱ πληγωθέντες, ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ συμπεριλαμβανομένων καὶ δύο ἱππέων. Ἄλλως οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνταρτῶν ἦσαν γνωστοὶ ὡς καλοὶ σκοπευταί. Οἱ Ὀθωμανοὶ μετέφερον τοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας των ἐν τῷ πλησίον Ὀθωμανικῷ χωρίῳ Σοκόλ.

Ἐπὶ τῶν φονευθέντων ἀνταρτῶν δὲν εὐρέθησαν ἔγγραφα, διότι τὸ σακκίδιον τοῦ ἀρχηγοῦ παραλαβὼν μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου ἕτερος ἐκ τοῦ σώματος, ἔσχισε εἰς μικρὰ τεμάχια ὡς καὶ πάσας τὰς ἐπιστολάς, ὅσαι εὐρίσκοντο ἐν τῷ σακκιδίῳ.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ σώματος μετὰ δύο ἄλλων συντρόφων του κατήγετο ἐκ Στενημάχου, οἱ δὲ λοιποὶ ἄνδρες ἐκ τῶν ἐλληνικῶν χωρίων τῆς δικαιοδοσίας τοῦ σώματος. Ὁ ἀρχηγὸς Ἀνδρέας Στενημαχίτης διεκρίνεται διὰ τὴν μόρφωσιν, τὸν ὑπέροχον πατριωτισμόν, τὴν ἄκραν γενναιότητα, τὸ μῖσος καὶ τὴν περιφρόνησιν, ἣν ἠσθάνετο πρὸς τοὺς καταστρέψαντας τὴν ἐν Στε-

νημάχῳ περιουσίαν καὶ οἰκογένειάν του Βουλγάρους, τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν μεγάλην καὶ ἀκούραστον δραστηριότητά του. Εἰς ταῦτα πάντα συνήνου ἀγνότητα ἤθους, ἀγαθότητα ψυχῆς, θάρρος καὶ θαυμαστὴν αἰσιοδοξίαν περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἀγῶνος, καὶ ἀξιωμνημόνευτον εὐφράδειαν. Ζωηρὸς καὶ ἀκάματος ἐδημηγόρει διαρκῶς πρὸς τοὺς χωρικοὺς καὶ διὰ ζωηρῶν παραστάσεων καὶ συγκρίσεων ἐκ τῆς ἱστορίας παρουσίαζε διὰ γλαφυρᾶς γλώσσης καὶ ὠραίων εἰκόνων τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τοῦ Βουλγαρισμοῦ καὶ διὰ τῆς αἰσιοδοξίας, τῆς πειθοῦς καὶ ἀκαταμαχῆτων ἐπιχειρημάτων συνήραζε καὶ ἐνεθουσίαζε τοὺς ἀκροατάς του.

Μετὰ τὸ πέρασ τῆς συμπλοκῆς στρατὸς ὀδηγούμενος ὑπὸ καταπτύστου προδότου προέβη εἰς ἀθρόας συλλήψεις, τὸ πρῶτον μὲν ἐν Δοβίτση εἶτα δ' ἐν τοῖς λοιποῖς χωρίοις. Οἱ συλληφθέντες ἐδάρησαν καὶ ἐβασανίσθησαν ἀνηλεῶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, ἵνα ὁμολογήσωσι τὰς μετὰ τῶν ἀνταρτῶν σχέσεις των. Ἐπειδὴ εἰσὶν ἀθῶοι καὶ οὐδὲν γνωρίζουσιν, ἐξακολουθοῦσι νὰ κακοποιῶνται. Ἡ διαγωγὴ τῶν Τούρκων καιηγγέλθη εἰς τε τοὺς Γάλλους ἀξιωματικούς καὶ τοὺς ξένους ἐνταῦθα προξένους. Οἱ Γάλλοι κ. κ. Masnet καὶ Foulon μετέβησαν ἀμέσως εἰς Δόβιτσαν, ἀλλὰ οἱ μὲν Τούρκοι ἀπέκρυψαν τοὺς συλληφθέντας, οἱ δὲ χωρικοὶ ἐκ φόβου ἐσιώπησαν. Τὴν ἐπιούσαν μεταφερθέντων εἰς τὰς ἐνταῦθα φυλακὰς πολλῶν ἐκ τῶν συλληφθέντων μετέβησαν τῇ παρακλήσει μου πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῶν ὁ Αὐστριακὸς ὑποπρόξενος, προξενικὸς πράκτωρ τῆς Ἰταλίας καὶ οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοί, τοῦ Ἑγγλοῦ προξένου ἀναχωρήσαντος χθὲς διὰ Δράμαν. Οἱ δὲ Γάλλοι καὶ οἱ συνάδελφοί μου κατήγγειλαν εἰς τὰς κυβερνήσεις των ὅτι ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου, ὁ Ιατρός, ὁ προεστὼς καὶ ἄλλοι πρόκριτοι ἐδάρησαν ἀνηλεῶς καὶ ἐβασανίσθησαν, φέρουσι δὲ σοβαροὺς μώλωπας καὶ τραύματα ἐπὶ τοῦ σώματός των, ὅτι τρεῖς χωρικοὶ ἐκ Δοβίτσης ἐπίσης ἐφονεύθησαν καὶ εἰς εἶναι ἐτοιμοθάνατος, ἐκ τοῦ ξυλοκοπήματος. Τινὲς ἐκ τῶν συγγενῶν τῶν παθόντων μετέβησαν ἵνα διαμαρτυρηθῶσι πρὸς τοὺς ἐν Θεσσαλονικῇ Εὐρωπαίους. Διὰ τοῦτο ἐτηλεγράφησα Ὑμῖν ἵνα προβῆτε εἰς σχετικὰς παραστάσεις.

Κατόπιν τῶν ἀποκαλύψεων ὑπὲρ τοὺς 100 ἐκ διαφόρων χωρίων συνελήφθησαν καὶ ἐρρίφθησαν φύρδην μίγδην εἰς ἀνηλίους τρώγλας. Ἐξακολουθοῦσι δὲ αἱ συλλήψεις. Πολυάριθμοι εἰσὶν οἱ καταδιωκόμενοι καὶ δραπετεύσαντες ἢ κρυπτόμενοι καὶ προτιθέμενοι νὰ ἐξέλθωσιν ὡς ἀντάρται. Τοιοῦτοτρόπως ἀντὶ τῶν φονευθέντων ἐννέα ἀναφαίνονται νῦν ὑπὲρ τοὺς 60 ἀντάρται. Ἀλλὰ ὄχι μόνον τοῦτο. Αἱ συλλήψεις αὗται ἐπεκτεινόμεναι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τῶν Σερρῶν, γενόμεναι δὲ κατὰ τρόπον ἀγριώτατον ἐδημιούργησαν ἀληθῆ τρομοκρατίαν, ἣτις ἐκλόνισε σπουδαίως τὴν ἐργασίαν, διότι ἀγνοοῦνται ἀκόμη αἱ συνέπειαι, ἅς δύνανται νὰ λάβῃ τὸ ζήτημα. Αἱ συλλήψεις αὗται μετὰ τῶν ἐπακολουθησασῶν τὴν ἐν τῇ πόλει τῶν Σερρῶν συμπλοκὴν καὶ καταστροφὴν τοῦ Σώματος Μητρούση, ἐδημιούργησαν σο-

βαρωτάτην καὶ κρισιμωτάτην κατάστασιν πραγμάτων.

Διὰ ταῦτα καὶ αὖθις ἐπικαλοῦμαι τὴν ἀντίληψιν τῆς Κεβερνήσεως πρὸς κατάπαυσιν τῆς τρομοκρατίας, ἣν ὁ στρατάρχης ἰδίᾳ ἀπὸ σκοποῦ ἐφαρμόζει πρὸς καταπτώσιν τοῦ ἀπὸ τινος ἀναθαρρήσαντος Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

36.

Τηλεγράφημα

Ἐν Σέρραις 19 Ἰουλίου 1907

Προχθὲς πρῶταν τοπικαὶ ἀρχαὶ πληροφορηθεῖσαι ὅτι ἐν προαστείῳ Σερρῶν Κάτω Καμενικίων κρύπτεται ἑλληνικὸν Σῶμα 5 μελῶν, ἐπυρπόλησαν συνοικισμόν. Τῶν ἀνταρτῶν ἀρνηθέντων νὰ παραδοθῶσι ἐπηκολούθησε πεντάωρος συμπλοκή, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος ὀλόκληρος ἡ φρουρὰ Σερρῶν, ὡς καὶ ὑπὲρ 500 ἄτακτοι, οἵτινες ἠπέιλησαν πρὸς στιγμὴν σφαγᾶς. Ἐπειδὴ ἀντάρται ἠμύνοντο ἐπιτυχῶς, τουρκικὸς στρατὸς μετηνέχθη καὶ δύο ὄρεινὰ πυροβόλα, ὧν εὐτυχῶς δὲν ἐγένετο χρῆσις. Ἐκ τῶν ἀνταρτῶν 3 ἐφονεύθησαν καὶ 2 συνελήφθησαν, ὧν εἷς πληγωμένος. Ἀπώλειαι τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὲρ 30 φονευθέντας καὶ πληγωμένους. Ἐφονεύθη ἐπίσης διευθυντὴς ἀστυνομίας καὶ εἷς ἀστυνόμος. Στρατὸς ἔκαυσε διὰ πετρελαίου 3 οἰκίας καὶ τὸ σχολεῖον, ἐληλάτησε δὲ μετὰ τῶν ἀτάκτων πλείστας οἰκίας. Παθόντες πτωχοὶ ὁμογενεῖς εἰς ἀπόγνωσιν, φοβούμενοι νὰ διαμαρτυρηθῶσιν εἰς ἐνταῦθα ξένους νὰ προβῶσι δεούσας παραστάσεις· πολυάριθμοι συλληφθέντες κακοποιοῦνται· ἀρχηγὸς σώματος ἦτο ὁ ἐκ τοῦ πλησίου χωρίου Χομόνδος ὑπὸ τὸ ὄνομα Μητρούσης, οὗτινος πέρισυ Βούλγαροι ἐφόνευσαν τὴν σύζυγον πληγώσαντες αὐτὸν καὶ ἔκαυσαν τὴν οἰκίαν του. Ὀπαδοὶ του δὲ δύο ὁμοίως παθόντες συγχώριοί του καὶ δύο ἐξ ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

37.

Ἐν Σέρραις τῆ 20 Ἰουλίου 1907

Μετὰ λύπης ἔλαβον γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ἀπὸ 17 τρέχοντος Ἑμετέρου κρυπτογραφήματος. Δὲν γνωρίζω ἂν πρόκειται περὶ ἐγκυκλίου πρὸς τὰς ἐνδιαφερομένας προξενικὰς ἀρχάς, ἢ ἂν τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ἀφορᾷ εἰς τὸ προξενεῖον ἀποκλειστικῶς, τὸ ὁποῖον μοὶ ἔχει ἐμπιστευθῆ ἡ Β. Κυβέρνησις. Ὡπωσδήποτε ἐπιτραπήτω μοι νὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορηθῶ Ἑμᾶς ὅτι ἀπὸ 2 σχεδὸν μηνῶν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ τηλεγραφήματος τῆς 15 Μαΐου, κατεβλήθη πᾶσα προσπάθεια, ἵνα ἐφαρμοσθῶσιν αἱ ἐν τῷ τηλεγραφήματι τούτῳ ὁδηγίαι τοῦ Β, Ἑπουργείου καὶ δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω Ἑμᾶς, κατὰ τὸν μᾶλλον ἐπίσημον καὶ κατηγορηματικὸν τρόπον, ὅτι ἀπὸ 2 περίπου μηνῶν τὰ ἀμυντικὰ σώματα τῆς περιφερείας ἡμῶν εἰς οὐδεμίαν ἀπολύτως προέβησαν ὄχι μόνον ἐπίθεσιν, ἀλλ' οὐδὲ ἀντεκδίκησιν. Καίεται ἡ ἐκκλησία

τῶν Πορροῖων, ἡ μονὴ τῆς Κούλας πυρπολεῖται, γίνεται ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Μανδηλίου καὶ ὡς ἐκ θαύματος μόνον τρεῖς οἰκίαι καίονται, καταστρέφονται τὰ 3/4 τῶν ἀμπέλων τῶν ἐν Μελενίκῳ ὁμογενῶν, οἵτινες μόνον ἕξ αὐτῶν ἀποζῶσι, καταστρέφεται ὁλόκληρος ἡ καπνοφυτεία τῶν ἐν Σιαρτσιόστῃ ἡμετέρων, εἴνινες περιέρχονται οὕτω εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ ἐν τοσοῦτῳ τὰ ἑλληνικὰ σώματα, καίτοι ἠδύνατο ν' ἀνταποδώσωσι δεκαπλασίαν τὴν ἐκδίκησιν, ἐν τοσοῦτῳ παρέμειναν καὶ παραμένουσιν ἀδρανοῦντα, ἵνα συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἵνα ἀποδειχθῇ πρὸς τὴν Εὐρώπην τίνες οἱ ἀληθῶς ἀδικοῦντες καὶ ἐπιτιθέμενοι, καὶ τί δύναται νὰ ἐπακολουθήσῃ, ἐὰν ἐκλείψῃ ἡ ἄμυνα τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων. Τὸ μόνον ἀδίκημα, ὅπερ διεπράχθη κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὑπὸ ἑλληνικοῦ σώματος, εἶναι ἡ πυρπόλησις 100 κιλῶν κριθῆς ἀνηκούσης εἰς σχετικούς τοῦ Καρλικιοῦ. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν φόνων ἔχω θετικωτάτας καὶ ἀνεπιδέκτους ἀναμφιβόλους πληροφορίας, ὅτι ἀπὸ δύο καὶ πλέον μηνῶν 2 ἢ 3 μόνον φόνοι διεπράχθησαν ὑπὸ τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ οὗτοι πάλιν ἐγένοντο, ὡς πληροφοροῦμαι, χάριν τῆς ἀσφαλείας αὐτῆς τῶν ἀνταρτῶν. Πάντες οἱ λοιποὶ φόνοι διεπράχθησαν καὶ διαπράττονται ὑπὸ τῶν χωρικῶν παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας καὶ ἀδιαλείπτους συστάσεις καὶ συμβουλὰς καὶ παρακλήσεις ἡμῶν, ἵνα διευκολύνωσι τὴν δύσκολον θέσιν τῆς Ἑλλάδος. Δύναμαι μάλιστα νὰ ὑποβάλω Ἐμὴν καὶ λεπτομερῆ πίνακα τῶν τοιούτων φόνων, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ἄμυνα εἶναι ξένη πρὸς τοὺς φόνους, τουναντίον μάλιστα, ὅτι δὲν εἰσακούεται εἰς τὰς καθημερινὰς νοθεσίας τῆς περὶ ἀποφυγῆς τοιούτων ἐκτρόπων μέσων. Οἱ ὁμογενεῖς ἐπὶ μακρὸν βασανισθέντες ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ εἰσελθόντες ἄπαξ εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἀντεκδικήσεων καὶ τοῦ αἵματος εἶναι δυσκολώτατον νὰ ἀναχαιτισθῶσι διὰ μιᾶς καὶ νὰ πεισθῶσιν ὅτι πλὴν τῆς μαχαίρας ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι τρόποι ἐξακολουθήσεως τοῦ ἀγῶνος. Ἡ μεγαλύτερα ἰδίᾳ δυσχέρεια παρουσιάζεται εἰς τὴν κυρίως μαχομένην ζώνην καὶ εἰς τὰ χωρία ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ἄταξ ρεῦσαν αἷμα ζητεῖ ἐκδίκησιν. Ἡ κατάστασις εἶναι τῷ ὄντι τρομερὰ διὰ πάντα εὐσυνείδητον καὶ πεπολιτισμένον ἄνθρωπον, προκαλεῖ δὲ τὸν ἕλιγγον τοῦ ἀναλογιζομένου ὅτι βαθμηδὸν τὰ πράγματα ἐπιδεινοῦνται, οὐδαμοῦ δὲ ὑποφώσκει ἐλπίς βελτιώσεως. Τόσον δὲ εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ συμβουλαὶ καὶ αἱ προσπάθειαι ἡμῶν ἀποβαίνουν ἀνίσχυροι πρὸς ἀναχαίτισιν τοῦ κακοῦ, ὥστε πολλοί, πλεῖστοι καὶ δὴ ἐκ τῶν μᾶλλον ἐγκρίτων καὶ μετριοπαθῶν, ἔρχονται καὶ παραπονοῦνται διὰ τὴν ἀδράνειαν τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων καὶ μέμφονται καὶ παραγγέλουσιν ὅτι ἀφήνεται δῆθεν νῦν ἀπροστάτευτοι καὶ ὅτι ὑπὸ τοιούτους ὄρους δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ ἀγὼν, οὐδ' ἔπρεπε νὰ ἐξεγερωθῶσιν, ἵνα εἴτα ἐγκαταλειφθῶσιν εἰς τὴν τύχην των. Οὕτως ἀντιλαμβάνονται τὰ πράγματα καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ μεταλλάξῃ τὰς τοιαύτας σκέψεις των. Δὲν ἀρκεῖ ἡ θεωρητικὴ διάγνωσις τοῦ ζητήματος καὶ ἡ ἔκδοσις τοιούτου ἢ τοιούτου ἀφορισμοῦ καὶ

ἡ διαταγὴ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ φαρμάκου. Εἶναι δυστυχῶς ἡ πρακτικὴ ἀποψὶς τῆς ὑποθέσεως. Ἐκ τῆς ἐπιτοπίου δὲ μελέτης τῶν πραγμάτων πείθεται τις ὅτι τὸ νόσημα κατέστη χρόνιον, ἐπομένως καὶ ἡ θεραπεία ἀπαιτεῖ χρόνον πολύν. Βραδεῖα, βραδυτάτη ἔσται ἡ ἀποκατάστασις σχετικῆς τινος ἡσυχίας καὶ ἡ πάροδος τῆς ὀξείας περιόδου, ἣν διανύομεν. Δὲν ὀμιλῶ περὶ κατευνάσεως τῶν παθῶν, διότι τοῦτο εἶναι ἀνέφικτον, λαμβανομένου μάλιστα ὑπ' ὄψει τοῦ τρόπου καθ' ὃν μορφοῦνται σήμερον ἐν τοῖς σχολείοις αἱ νέαι γενεαί. Ἄρκει νὰ εἶπω ὅτι μαθηταὶ τῶν σχολείων σχηματίζουνσι μυστικὰς ἑταιρείας, ἵνα διαπράξωσι καὶ διαπράττουσι φόνους' ἴσως τοῦτ' αὐτὸ γίνεται ἐκ μέρους τῶν βουλγαροπαίδων. Τὰ ἐγκλήματα ταῦτα τίς καὶ τίνι τρόπῳ δύναται νὰ φαντασθῆ καὶ προλάβῃ; Ἄλλ' ἵνα κοπάσῃ τὸ κακὸν ὁπωσδήποτε καὶ ἐπέλθῃ κατάστασις σχετικῶς ἀνεκτῆ, εἶναι ἀπαραίτητον ἵνα ἀμφοτέρωθεν καὶ ἐκ μέρους ἡμῶν δηλαδή καὶ ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων, καταβληθῆ εἰλικρινὴς προσπάθεια. Ἄλλ' εἶναι τοῦτο δυνατόν; Ἴδου ὅτι τὴν χαλάρωσιν τῆς ἑλληνικῆς δράσεως ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ διεδέχθησαν ἀλλεπάλληλοι ἐπιθέσεις, πυρπολήσεις, φόνοι. Αἱ δὲ βουλγαρικαὶ συμμορίαί, πολλαπλασιαζόμεναι καταπληκτικῶς προπαρασκευάζουσιν ἐπιδείνωσιν τῆς καταστάσεως. Ἐφθασαν δὲ μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀποπειραθῶσι παρὰ τὴν Δράμαν νὰ ἀπαγάγωσιν εἰς τὰ ὄρη καὶ νὰ δολοφονήσωσιν καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν ἐν Δράμα συνταγματάρχην, ἀρχηγὸν τῆς ἀγγλικῆς ἀποστολῆς κ. Ἐλλιου, ὅστις εὐτυχῶς ἀμυνθεὶς ἐφόνευσε τρεῖς καὶ ἐπλήγωσε δύο ἐκ τῶν ἀποπειραθέντων τὴν ἀπαγωγὴν του ληστῶν, ἐπληγώθη δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν πόδα.

Ἄν δὲ κατὰ τοῦ Ἄγγλου ἀξιωματικοῦ, τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὴν μᾶλλον εὖνουν τοῖς Βουλγάρους δύναμιν, διαπράττουσι τοιαῦτα τινὰ οἱ κακοῦργοι τῆς Σόφιας, τί ὑπολείπεται νὰ πράττωσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν των, τῶν Ἑλλήνων; καὶ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εἶναι δυνατόν αἱ εὐαγγελικαὶ καὶ ὀρθόταται βεβαίως συμβουλαὶ ὑμῶν νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, ὧν ἄλλος θρηνεῖ γονεῖς, τέκνα, ἄλλος ἀδελφὸν καὶ ἄλλος ἄλλους οἰκείους; Ἐν τοσοῦτῳ δὲν πανόμεθα ὑποδεικνύοντες τοῖς ἡμετέροις τὴν δεινὴν θέσιν, εἰς ἣν περιῆλθεν ἡ Ἑλλὰς χάριν τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν, καὶ νὰ συνιστῶμεν αὐτοῖς ὑπομονήν, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ ὑποστῶμεν ζημίας τινάς. Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μαχομένην ζώνην. Ἄν μοὶ ἐπετρέπετο ὅμως νὰ ρίψω ἐν βλέμμα, καὶ πρέπει νὰ τὸ πράξω, εἰς τὰ διαδραματιζόμενα ἐν τῇ καθαρῶς βουλγαρικῇ ζώνῃ, τίς θὰ ἐμποδίσῃ νὰ χαρακτηρίσω τὸ φιλανθρωπικὸν ἐνδιαφέρον τῆς Εὐρώπης μεροληπτικὸν καὶ ἄνισον; Ἐν τῇ μικρᾷ ἢ τῇ μαχομένη ζώνῃ διαπράττονται φόνοι μεμονωμένοι καὶ ὁπωσδήποτε δεδικαιολογημένοι, διότι προέρχονται ἐκ τοῦ ἔμοιβαίου μίσους καὶ τῆς πρὸς ἐπικράτησιν ἑκατέρου πάλης. Ἄλλὰ τί δικαιολογεῖ τοὺς ἀθρόους φόνους ὀλοκλήρων οἰκογενειῶν, φόνους κατὰ δεκάδας γυναικῶν τε καὶ παιδίων καὶ γερόντων καὶ ἄλλων ἀθῶων χωρικῶν, τὴν πυρπόλησιν οἰ-

κιῶν καὶ χωρίων ὀλοκλήρων, τὴν ἐπ' ἀπειλῇ θανάτου ἐπιβολὴν βαρυτάτων φόρων (χωρίον 150 οἰκιῶν δέον νὰ πληρώνη 200 τοῦλάχιστον λίρας ἔτησίως), τὴν διάπραξιν ἀναριθμῆτων ἄλλων ἀνοσιουργημάτων, (ἀτιμώσεων, διακορεύσεων κ.λ.π.) τὰ ὅποια πάντα λαμβάνουσι χώραν διαρκῶς ἐν ταῖς περιφερείαις Ραζλοκίου, Νευροκοπίου, Ἄνω Τζουμαγιάς ; Τὰ ὄργια ταῦτα δὲν διαπράττουσιν Ἕλληνες, οὔτε Σέρβοι, διότι τοιοῦτοι ἐκεῖ δὲν ὑπάρχουσι, ἀλλ' οὐδὲ Τοῦρκοι. Ρέει τὸ αἷμα ποταμηδόν, καὶ διαπράττονται ἀκατανόμαστα τερατοουργήματα μεταξὺ Βουλγάρων, δηλαδὴ ὑπὸ Βουλγάρων ἐκ Σόφιας ἐπιδραμόντων κατὰ Βουλγάρων ὑποδούλων, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας ! Διὰ νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς δυστυχεῖς ὑποδούλους ἀδελφούς των, τοῖς ἐκμυζῶσι καὶ τὴν τελευταίαν ἰκμάδα, τοῖς ἀφαιροῦσι τὴν τιμὴν καὶ τέλος τοὺς σφάζουσι. Ὁ πολὺς Σανδάνσκης πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μηνὸς ἐπιδραμῶν ἐκτελεῖ ἀνενόχλητος τὸ ἔργον τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς. Οἱ δυστυχεῖς χωρικοὶ εὐρίσκονται μεταξὺ δύο κακῶν, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν καὶ τὸ τρίτον, τοὺς Τοῦρκους. Κατάλογον τῶν τοιούτων κακουργημάτων δὲν δύναται τις νὰ ἔχη, διότι οἱ χωρικοί, ἵνα μὴ ὑποσιῶσι χεῖρονα καὶ ἵνα μὴ περιπλακῶσιν εἰς ἀνακρίσεις καὶ δικαστήρια τουρκικά, εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀποσιωπῶσι καὶ ἀποκρύπτωσι τὰ δεινά.

Τ' ἀνωτέρω κατέχω ἐκ θετικωτάτων πηγῶν, προχθὲς δὲ ἀκόμη οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ κ.κ. Masnet καὶ Saroy μοὶ διαβεβαίουν ταῦτα πάντα καὶ μοὶ προσέθετον ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ τελείας ἐπαναστάσεως. Τὴν λέξιν ταύτην διὰ πρώτην φορὰν μεταχειρίζονται οἱ Γάλλοι, χαρακτηρίζοντες ἀπεριφράστως τὰς μεταρρυθμίσεις ὡς γελοίας. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τῆς τοιαύτης καταστάσεως εἶναι ἐνήμερος καὶ ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἄξιον ἀπορίας καὶ δὲν πρέπει νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν καὶ δὲν ὀφείλομεν νὰ διαφωτίσωμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους ἐπὶ τῆς ἀνισότητος ταύτης ; Μόνον ἐν ταῖς μικταῖς περιφερείαις ἐστράφη ἡ προσοχὴ καὶ ἐκεῖ περιορίζονται τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ; Ἡ ἀναρχία καὶ ἡ αἱματοχυσία—ἡ πολλαπλασίως μεγαλυτέρα καὶ ἀγριωτέρα—καὶ τὰ ἄλλα κακουργήματα τὰ διαπραττόμενα ἐν τῇ βουλγαρικῇ ζώνῃ δὲν συγκινοῦσι τοὺς φιλανθρώπους ; Ἡ μήπως ἀνεγνωρίσθη εἰς τὴν Βουλγαρίαν τὸ ὀργιάζειν, ὡς ἰδιαιτέρα ἀξιέπαινος ἀρετὴ ; Ἡ μήπως τὸ τμήμα ἐκεῖνο θεωρεῖται πλέον ὡς ἔδαφος βουλγαρικόν, διαφεῦγον τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν προσοχὴν τῆς Εὐρώπης ; Δὲν ἀναφέρω ταῦτα ἵνα ἐπιδοκιμάσω τὴν ὄντως ἀγρίαν καὶ ἀπάνθρωπον κατάστασιν τῶν λοιπῶν περιφερειῶν, ἀλλ' ἵνα διαφωτίσω τὴν Β. Κυβέρνησιν περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τῶν πραγμάτων καὶ νὰ ἐφελύσω τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν φαρισαϊκῶν φωνασιῶν τῶν δῆθεν φιλανθρώπων.

38.

Ἐν Σέρραις 24 Ἰουλίου 1907

Ἀπὸ τῆς 10ης Ἰουλίου τὰ ἑξῆς γεγονότα εἰσὶν ἄξια σημειώσεως.

Τὴν 2αν Ἰουλίου παρὰ τὸ Ροζνὸ (καζᾶς Μελενίκου) ἐφονεύθη ὑπὸ Βουλγάρων ὁ ἐκ Μελενίκου Ἑλλην Καζαντζῆς.

Τὴν 7ην παρὰ τὸ Νιχώριον ἐφονεύθη ὑπὸ ὀρθοδόξων ὁ ἐκ Βερτζανῆς Νικόλαος.

Τὴν 8ην ἐν Δερὲ Μαχαλεσί (καζᾶς Μελενίκου) ἐφονεύθη ὑπὸ Βουλγάρων ὁ Ἑλλην Ἄντ. Τσομπάνης.

Τὴν ἑσπέραν τῆς 10ης τρέχοντος βουλγαρικῆ συμμορία ὀρμηθεῖσα ἐκ τοῦ γνωστοῦ σχισματικοῦ χωρίου Σκριτζόβου (καζᾶς Ζίχνης) συνοδευομένη καὶ ὑπὸ χωρικῶν τοῦ αὐτοῦ χωρίου, συμποσομένων ἀπάντων εἰς 70 · 80, μετέβησαν περὶ ὄραν 10ην τῆς νυκτὸς εἰς τὸ ἑλληνικὸν χωρίον Μανδηλί, τοῦ αὐτοῦ καζᾶ, καὶ εἰσελθόντες κρυφὰ ἐν τῷ χωρίῳ ἔθηκαν πῦρ εἰς δύο οἰκίας, αὐτοὶ δὲ κρυπτόμενοι εἰς τὴν ἄκρην τοῦ χωρίου καὶ ὑποκρινόμενοι ὅτι ἦσαν χωρικοὶ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, παρώτρυνον τοὺς ἀνυπόπτους Μανδηλιώτας νὰ σπεύσωσιν εἰς τὸ μέρος τοῦ πυρός, ἵνα κατασβέσωσι τὴν πυρκαϊάν. Ἐσκόπουν δὲ οὕτω νὰ προσελκύσωσι τοὺς κατοίκους εἰς ἓν σημεῖον, ὥσται εὐκόλως νὰ φονεύσωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν πλείστους, ἐν ᾧ ἄλλοι ἐκ τῶν ἐπιδρομέων προὔτιθεντο νὰ θέσωσι πῦρ εἰς διάφορα ἄλλα σημεία τοῦ χωρίου. Εὐτυχῶς τινὲς ἐκ τῶν χωρικῶν ἀντελήφθησαν τὴν παγίδα καὶ ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν. Καίτοι οἱ χωρικοὶ εἰσὶν ἄοπλοι, διότι αἱ ἀρχαὶ ἀπαγορεύουσι τὰ ὅπλα, κατῴρθωσαν ἐν τούτοις διὰ τῶν δύο μοναδικῶν ὀπλων τῶν ἀγροφυλάκων νὰ ἀποκρούσωσι τοὺς λησταντάρτας. Ἐφονεύθησαν μόνον τρεῖς ἡμέτεροι, ὧν μία γυνή, καὶ δύο Ὀθωμανοὶ σοβαρῶς καὶ τρεῖς ἡμέτεροι, ὧν μία γυνή. Τὸ πῦρ εὐτυχῶς κατεστάλη καεισῶν μόνον δύο οἰκιῶν. Ἡ ἐπιθέσις διήρκεσε δύο ὥρας. Οἱ κακοῦργοι ἦσαν ὀπλισμένοι δι' ὀπλων μάνλιχερ. Ἐπὶ τοῦ μέρους δὲ τῆς ἐπιθέσεως αἱ ἀρχαὶ συνέλεξαν ὑπὲρ τοὺς 500 κάλυκας φυσιγγίων μάνλιχερ ὡς καὶ 10 φιάλας πλήρεις πετρελαίου, δι' ὧν ἐσκοπεῖτο ἡ πυρπόλησις τοῦ χωρίου. Εἴκοσι περίπου ἡμέρας πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου ἀπεσταλμένοι ἐκ τοῦ χωρίου Σκριτζόβου εἰδοποίησαν τοὺς ἐκ Πανδηλίου Κώτσιον Μαρίνον καὶ Γεώργιον Θεοδώρου ὅτι, ἂν τὸ χωρίον δὲν προσέλθῃ ταχέως εἰς τὸν Βουλγαρισμόν, θέλει πυρποληθῆ ὀλόκληρον. Ταῦτα πάντα ἐβεβαιώθησαν καὶ ὑπὸ τῆς ἀνακρίσεως.

Τοιοιτοτρόπως τὴν ἐπὶ τινα χρόνον ἐλικρατήσασαν ἐν τῷ καζᾶ Ζίχνης ἡσυχίαν, ἣ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνακωχὴν, διακόπτουσιν οἱ Βούλγαροι ἀρχόμενοι καὶ αὐθις χειρῶν ἀδίκων καὶ προκαλοῦντες τοὺς ἡμετέρους.

Οἱ ἡμέτεροι ἀντεκδικούμενοι τὰ ἀνωτέρω ἐφόνευσαν παρὰ τὸ Σκριτζόβον δύο γνωστοὺς κομιτατζῆδες.

Τὴν 11ην Ἕλληνες ἐπυρπόλησαν ἐν Θολῶ (καζᾶς Ζίχνης) γεννήματα περὶ τὰ 120 κιλά, ἀνήκοντα εἰς Ὀθωμανὸν βέην γιατάκην τῶν Βουλγάρων.

Τὴν 14ην συμπλοκὴ Σερρῶν. Τὴν 14ην συμπλοκὴ καὶ ἐξόντωσις ἑλληνικοῦ σώματος ὑπὸ τοῦ στρατοῦ παρὰ τὴν Δοβίτσαν.

Τὴν 14ην Βούλγαροι ἐκ Σκριτζόβου ἐφόνευσαν παρὰ τὸ ἑλληνικὸν χωρίον Σφεληνὸν τέσσαρας ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Ἑλληνας, ὧν ὁ εἷς ἐξεδάρη ζῶν καὶ ἀπετυφλώθη.

Τὴν 14ην παρὰ τὸ Σδραβήκι (καζᾶς Ζίχνης) ἐφονεύθη Ἕλλην μυλωθρὸς ἐκ Καστορίας ὑπὸ Ἑλλήνων ἐπίσης μυλωθρῶν, ἕνεκα ἐπαγγελματικῶν διαφορῶν καὶ ἀντιζηλιῶν. Οἱ δρᾶσαι συνελήφθησαν.

Τὴν 15ην οἱ Ἕλληνες Σερραῖοι Δημήτριος Ἀντωνίου Κουκουλίτσας, καὶ Χρῖστος Γεωργίου Τζίκας κρεοπῶλαι, ἀπομακρυνθέντες τῆς πόλεως, χάριν τοῦ ἐπαγγέλματός των, ἀπήχθησαν ὑπὸ βουλγαρικῆς συμμορίας καὶ ἐφονεύθησαν. Τὰ πτώματά των δὲν ἀνευρέθησαν ἔτι.

Τὴν 15ην ἐν Δεμίρ Ἰσάρ Ἕλληνες ἐφόνευσαν δύο γνωστούς φανατικούς ὁπαδοὺς τοῦ κομιτάτου ἐν Δεμίρ Ἰσάρ.

Τὴν 16ην παρὰ τὰ Πόρνα ἐφονεύθη σχισματικὸς τις ἐκ τοῦ χωρίου Κλεπούσνα.

Τὴν 18ην ἡ ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Καμπάνωφ βουλγαρικὴ συμμορία μετέβη εἰς Κλεπούσναν καὶ ἐφόνευσε τὸν Ἕλληνα Γεώργ. Λάζον καὶ κατέστρεψε τὸν σίτον τῶν χωρικῶν καὶ κατέκοψε τὰς καπνοφυτείας αὐτῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν μικτὴν ζώνην. Τὰ διαδραματιζόμενα ὅμως ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς περιφερείαις εἶναι πολὺ σοβαρώτερα. Λεπτομερεῖς πληροφορίας δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν, διότι καὶ αὐταὶ αἱ αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἀγνοοῦσιν αὐτά, ἐπειδὴ οἱ χωρικοὶ εὗρισκόμενοι μεταξὺ δύο κακῶν, τῶν Σαντραλιστῶν καὶ τῶν Βιρχοβιστῶν, φοβούμενοι δὲ νὰ ἀναμιχθῶσιν εἰς ἀνακρίσεις καὶ δικαστήρια ἀποκρύπτουσι τὰ γινόμενα. Ὁ Σανδάνσκη πρὸ μηνὸς καὶ πλέον ἐπιδραμῶν θύει καὶ ἀπολύει, αἱ δὲ συμμορίαι τῶν ἀντιθέτων ἀντεκδικούμεναι πράττουσι χεῖρονα. Βιρύταται φορολογίαι ἀτιμώσεις, φόνοι ἀθρόοι εἶναι εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἐν τοῖς διαμερίσμασι Ἄνω Τζουμαγιᾶς, Μελενίκου, Ραζλοκίου, Νευροκόπου. Ἐκ τῶν ὀλίγων περιερχομένων εἰς τὴν δημοσιότητα εἶναι τὰ ἑξῆς :

Τὴν 9ην Ἰουλίου οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Σαντάνσκη ἀπήγαγον καὶ ἐφόνευσαν ὀλόκληρον οἰκογένειαν ἐκ Βιργινίας. Δύο ἕτεροι ἔμποροι ἐκ Ζιλέσνιτσας (Ἄνω Τζουμαγιᾶ.) ἐνοικιάσαντες τὴν δεκάτην παρὰ τὰς διαταγὰς τοῦ κομιτάτου ἐφονεύθησαν. Οἱ πρόκριτοι τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἠτελήθησαν διὰ θανάτου ἂν τὸ χωρίον, ἀποτελούμενον ἐξ ἑκατὸν πενήκοντα οἰκιῶν, δὲν πληρώσῃ εἰς τὸ κομιτᾶτον τὸν ἐτήσιον φόρον ἐκ λιρῶν 200.

Τὴν 9ην τρέχοντος ἕτερος Βούλγαρος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ κομιτάτου παρὰ τὸ Δέλβινον.

Παρὰ τὴν Δριτσάνην Μελενίκου ἕτερος Βούλγαρος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ κομιτάτου.

Ἐπίσης ὑπὸ τοῦ κομιτάτου ἐφονεύθη ἐν Δερὲ - Μαντσίου ὁ Βούλγαρος ἱερεὺς τοῦ χωρίου Παπαηλίας. Δὲν παρέρχεται δὲ ἡμέρα χωρὶς νὰ διαπραχθῶσι πλεῖστοι φόνοι Βουλγάρων ὑπὸ Βουλγάρων.

Ἐπανελημμένως ἔγγραψα Ὑμῖν περὶ τοῦ ληστοῦ Πάρδου, λιμαιο-νου τὴν περιφέρειαν τῆς Νιγρίτης, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἀρχῶν, καὶ δὴ τοῦ στρατάρχου. Χθὲς συλλαβὸν τὸν ὁμογενῆ Ἄγγελον Πλιᾶκον, ἐκ Νικοσλάβης, ὅστις ἠρνεῖτο νὰ τῷ πληρώσῃ τὸν φόρον τῆς ὑποτελείας, ἔδειρεν αὐτὸν μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε ἐτοιμοθάνατον μετέφερον τὸν δυστυχῆ ἐπὶ κάρρου ἐν τῷ ἐνταῦθα νοσοκομείῳ.

Τὴν 20ὴν τρέχ. νύκτωρ Βούλγαροι κομιτατζῆδες τῆς Σταρτσίστης ὀπλισμένοι διὰ δρεπάνων ἐθέρισαν τὰς καπνοφυτείας τῶν ὁμογενῶν Σταρτσίστης εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Κατὰ μετριωτάτους ὑπολογισμοὺς ἡ ζημία ὑπερβαίνει τὰς 1000 λίρας.

Τὴν 24ην ἐπληγώθη σοβαρῶς ἐν κεντρικῷ τῆς πόλεως Σερρῶν μέρει ὁ ὁμογενὴς Ἰωάν. Χαρίζανος ὑπὸ τοῦ ἐκ Σιρωμίτης ἐγκατεστημένου ἐν Σέρραις Βουλγάρου Μητρούση, τέκτονος τὸ ἐπάγγελμα.

39.

Τ η λ ε γ ρ ᾶ φ η μ α

Ἐν Σέρραις 28 Ἰουλίου 1907

Ἴδου ἀποτελέσματα τουρκικῆς τρομοκρατίας καθ' ἡμῶν. Ὀλόκληρος φυτεία καπνοῦ Ἑλλήνος Σταρτσίστης κατεστράφη ὑπὸ Βουλγάρων. Πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς Ἑλλήν ἐπληγώθη σοβαρῶς ὑπὸ Βουλγάρου ἐν μέσῃ ἀγορᾷ Σερρῶν. Βουλγαρικὴ συμμορία ἐπιτεθεῖσα καθ' Ἑλλήνος ἱερέως καὶ ὁμογενῶν χωρίου Φραστάνης, καζᾶ Σερρῶν, ἐφόνευσε τὸν πλουσιώτερον Ἑλληνα Μινδέλαν. Τύχη ἱερέως καὶ λοιπῶν ἀγνοεῖται. Ἐτέρα πολυμελὴς βουλγαρικὴ συμμορία, ἐπιχειρήσασα ἐπιθέσεις καθ' ἡμετέρων χωρίων Μελενικίτσι καζᾶ Σερρῶν, ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις πολιορκεῖ αὐτὴν ἐν Λεγενῆ, ὅπου ἀπεστάλη πυροβολικόν, ἵπικόν καὶ πεζικόν. Ἀποτέλεσμα ἀγνοεῖται ἔτι. Μουτεσαρίφης μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὅτι νέα βουλγαρικὴ συμμορία ἔκαμεν ἐπιδρομὴν ἐν μικρᾷ πεδιάδι. Σήμερον βουλγαρικὸν κομιτᾶτον ἀπέστειλεν εἰς τρεῖς πλουσίους Ἑλληνας Σερρῶν ἀπειλητικὰς ἐπιστολάς πρὸς πληρωμὴν ἐντὸς βραχείας προθεσμίας σημαντικοῦ ποσοῦ, ἐπὶ ποινῇ καταστροφῆς περιουσίας των. Τοιαύτας ἀπειλὰς διὰ πρώτην φορὰν τολμῶσιν ἐν Σέρραις οἱ Βούλγαροι.

40.

Ἐν Σέρραις 6 Αὐγούστου 1907

Διὰ τοῦ ἀπὸ 28 π. μηνὸς Ἰουλίου τηλεγραφήματός μου ἐγνώρισα Ὑμῖν ὅτι δεκατετραμελὴς βουλγαρικὴ συμμορία προτιθεμένη νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν ἡμετέρων ἐν Μελενικίτσι καζᾶ Σερρῶν ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ κατεδιώχθη εἰς Λεγένι, ὅπου κρυβεῖσα ἐντὸς σπηλαίου ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ. Ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων πεζῶν ἀπεστάλησαν κατὰ τῶν ἀνταρτῶν καὶ τέσσαρα πυροβόλα, δι' ὧν ἐβρομβορδίσθη τὸ σπήλαιον. Μετὰ τριήμερον τέλος πολιορκίαν καὶ μάχην, φονευθέντος ἑνὸς καὶ μόνου κομιτατζῆ, οἱ λοιποὶ ἀπέδρασαν σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς, ὁ δὲ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς ἐπανῆλθεν ἀπρακτος. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ταραχὴ τῶν Τούρκων διὰ τὴν προσβολήν, ἣν ὑπέστησαν, ὥστε κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τοῦ μουτσαρίφου, κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν συνάντησιν τούτου μετὰ τοῦ στρατάρχου τοιαύτη ἦτο ἡ συγκίνησις των, ὥστε ἐπὶ εἴκοσι λεπτὰ τῆς ὥρας ἕξ ἐντροπῆς οὐδέτερος ἠδύνατο ν' ἀπευθύνῃ τὸν λόγον εἰς τὸν ἄλλον.

Ἀπόσπασμα τῆς ἀνωτέρω συμμορίας διέπραξε τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ἡμετέρων τῆς Φράστανης. Τὴν 27 Ἰουλίου ὁ ἱερεὺς Νεκτάριος μετὰ τοῦ χωρικοῦ Θεοδώρου Μανδέλα καὶ ἄλλων Τούρκων, συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ δύο στρατιωτῶν ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ χωρίου ἐρχόμενοι εἰς Σέρρας. Ἀλλὰ μόλις ἐξῆλθον τοῦ χωρίου καὶ εὐρίσκοντο παρὰ τὴν γέφυραν, οἱ κομιτατζῆδες, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἄλλους χωρικούς, ἐπετέθησαν ἕξ ἐνέδρας κατὰ τῶν ἡμετέρων, ἕξ ὧν ἐφονεύθη ὁ Μανδέλας. Ὁ ἱερεὺς φονευθέντος τοῦ ἵππου του ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος ἔχων τὰ ἐνδύματά του κατὰ τρυπα ἐκ σφαιρῶν ριφθεῖς εἰς πλησίον χαράδραν. Ἐπίσης ἐσώθησαν καὶ οἱ δύο ἄλλοι χωρικοὶ φονευθέντων μόνον τῶν ζώων, ὧν ἐπέβαινον. Οἱ δολοφόνοι ἦσαν ἅπαντες ὀπλισμένοι διὰ μάνλιχερ. Πρὸ ἑνὸς ἔτους κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐδολοφονήθη ὁ πατὴρ τοῦ Μανδέλα, καὶ πρὸ ἑπτὰ μηνῶν ὁ ἀδελφός του· ἐκ τῆς οἰκογενείας ὑπολείπεται νῦν εἷς μόνον ἀδελφός. Καθ' ἃς ἔχομεν ἀσφαλεῖς πληροφορίας, ὁ δεκανεὺς τῆς χωροφυλακῆς τοῦ χωρίου Χαλῆλ Ὀμπασης πρὸ ἡμερῶν παρεκίνει τὸν Μανδέλαν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς Σέρρας, ὅπου ἐκ φόβου διέμενεν ἀπὸ μηνῶν, καὶ νὰ μεταβῆ εἰς τὸ χωρίον του ὅπου, ὡς τῷ ὑπέσχετο, θὰ ἦτο ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Τὴν προηγουμένην τοῦ ἐγκλήματος ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ Μανδέλα παρεκάλεσαν τὸν ἀποσπασματάρχην νὰ τοὺς συνοδεύσῃ χάριν ἀσφαλείας διὰ δύο στρατιωτῶν, νὰ τηρηθῆ δὲ μυστικὴ ἢ ἀναχώρησις των. Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐπιθέσεως οἱ δύο στρατιῶται ἐγκαταλείψαντες τοὺς δυστυχεῖς χωρικοὺς ἐπέστρεψαν ἡσύχως εἰς τὸ χωρίον των. Οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία ὅτι ὁ δεκανεὺς ἀποσπασματάρχης μισθωτὸς ὢν τοῦ δολοφονικοῦ κομιτάτου, ἀφ' οὗ ἔπεισε τὸν Μανδέλαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Φράστανην, ἐπρόδωσεν εἴτα τοὺς δυστυχεῖς χωρικοὺς εἰς τοὺς

Βουλγάρους, πεσόντας οὕτω εἰς παγίδα. Οἱ χωρικοὶ ἐπέδωκαν κατὰ τοῦ Ὀμπαση καταγγελίαν.

Ὅπως δὴποτε τὸ γεγονός τοῦτο, ἐκ τῶν συνήθων βεβαίως, ἀποδεικνύει τίνι τρόπῳ ὁ γενναῖος αὐτοκρατορικὸς στρατὸς προστατεύει τοὺς Ἕλληνας.

Καθ' ἃ ἐξηλεγράφησα Ὑμῖν, σπουδαία συμπλοκὴ ἔλαβε χώραν ἐν τῷ χωρίῳ Διρέι-Μουσλίμ παρὰ τὸ Μελένικον μεταξὺ Βουλγάρων κομιτατζήδων καὶ τοῦ στρατοῦ. Τὴν 31 Ἰουλίου τρεῖς συμμαχοὶ βουλγαρικαὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ διαβοήτου Τσεδόμιρ, τοῦ σπουδαιότερου ὑπαρχηγοῦ τοῦ Σανδάσκη, εἶχον συναθροισθῆ ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ ἴνα, ὡς ἐξηκρίβωσεν ἡ ἐνεργηθεῖσα ἀνάκρισις, ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων Μελενίκου, οὔτινες ἐπρόκειτο νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἐβδομαδιαίαν ἀγορὰν τοῦ χωρίου Σφέτι - Βράτσια παρὰ τὸ Μελένικον, ὡς καὶ κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Μελενίκου ὅστις ἐπρόκειτο ἐπίσης νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν. Προδοθέντες εἰς τὰς ἀρχὰς ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ. Ἐκ τῆς γενομένης συμπλοκῆς ἐφονεύθησαν τριάκοντα συμμαχοῖται καὶ τρεῖς χωρικοί, ἐπληγώθησαν καὶ τινες γυναῖκες. Ἐκ τῶν τριάκοντα πέντε οἰκιῶν τοῦ χωρίου μόνον 4-5 ἐσώθησαν, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός. Οἱ συμμαχοῖται ἐποίησαν χρῆσιν πολλῶν βομβῶν. Καθ' ἃ ἰσχυρίζονται οἱ Τοῦρκοι, πλείονες τῶν 300 βομβῶν ἐρρίφθησαν, ὑπῆρχον δὲ καὶ ἄλλαι εὐφλεκτοὶ ὕλαι, διότι τὸ χωρίον ἐρησήμευεν ὡς ἀποθήκη πολεμοφοδίων, τὰ ὅποια πάντα ἀνεφλέγησαν.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Τοῦρκων δὲν ἐξηκριβώθησαν, διότι κατὰ τὸ σῆμα ἀποκρύπτονται. Ἰσχυρίζονται ἐπίσης οἱ Τοῦρκοι ὅτι μεταξὺ τῶν φονευθέντων συγκαταλέγεται καὶ ὁ Τσεδομιρ καὶ δύο ἄλλοι ἀρχηγοί.

Τὴν 23ην Ἰουλίου ἐφονεύθη παρὰ τὸ Μελένικον ὑπὸ ἀγνώστων ὁ Βούλγαρος ἱερεὺς Παπᾶ Τάσος, ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν τὸ σχίσμα ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐκείνῃ.

Τὴν 26ην Ἰουλίου συμμαχοὶ ἐκλεψεν ἐκ Στάντσιας 250 πρόβατα ἀνήεις Ὀθωμανόν.

Ἄνεκοίνωσα ἤδη τῷ Β. Ὑπουργεῖῳ ὅτι Βούλγαροι κομιτατζήδες παρέδωκαν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους ὁμογενῶν τινῶν, κυρίων ἀλευρομύλων, ἐπιστολὰς τοῦ κομιτάτου, ζητοῦντες τὴν συνεισφορὰν τῶν ὑπὲρ τοῦ κομιτάτου. Οἱ τὴν συμμαχοίαν ἀκολουθοῦντες σχισματικοὶ χωρικοί, ἐκ τοῦ χωρίου Δουτλί καὶ τῶν πέριξ χωρίων, ἐπωφελοῦμενοι τῆς συνομιλίας καὶ ἀπασχολήσεως τῶν ὑπαλλήλων, ἔκλεψαν ὅ,τι πρόχειρον εὔρον, ὡς ἐν ὠρολόγιον, ἐν βαλάντιον περιέχον 32 γρ. καὶ ἐν μάλλινον σκέπασμα. Αἱ τουρκαὶ ἀρχαί, πρὸς ἃς κατηγγέλθη τὸ πρᾶγμα, ἐχαρακίηρισαν τὰς ἐπιστολὰς πλαστάς, διότι ἐν αὐταῖς ὑπῆρχε μία ἀνορθογραφία (!). Οἱ ἀπειλούμενοι κατέφυγον πρὸς τοὺς Γάλλους ἀξιωματικούς καὶ τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ ξένους καὶ τότε μόνον αἱ ἀρχαὶ ἀπεφάσισαν νὰ κινηθῶσι καὶ νὰ λάβωσιν ἡμίμετρά τινα πρὸς προστασίαν τῶν κινδυνευόντων.

Τὴν 31ην Ἰουλίου ἐφονεύθη ὑπὸ Βουλγάρων ὁ Ἕλλην προεστὼς Γιουβάρνιτσας. Αὐθημερὸν δὲ ἐφονεύθη καὶ ὁ Τοῦρκος προεστὼς τοῦ πλησίον χωρίου Κάμινας (καζᾶ Πετρίτσης). Κατόπιν καταγγελιῶν, αἱ συλλήψεις, τὸ ἀνηλεὲς ξυλοκόπημα, τὰ βασανιστήρια καὶ παντοειδῆ κατὰ τῶν ἡμετέρων τοῦ στρατοῦ ὄργια ἐξακολουθοῦσι. Οἱ ἡμέτεροι ἀγνοῦσι πλέον ποῦ ν' ἀποταθῶσι καὶ παρὰ τίνος νὰ ζητήσωσι τὴν προστασίαν.

41.

Ἐν Σέρραις τῇ 22 Αὐγούστου 1907

Εὐθύς ἅμα τῷ ἐπεισοδίῳ τοῦ ἐν Δράμα Ἕλλησι (συν)ορχοῦ κ. Elliot ἐξ ἐπισήμου τουρκικῆς πηγῆς διεδόθη ὅτι τὸ γεγονός ἐκεῖνο ἦτο προῖον συνεννοήσεως αὐτοῦ τοῦ κ. Elliot μετὰ τῆς βουλγαρικῆς συμμορίας Δάεφ. Βραδύτερον καὶ αὐτὸς ὁ μητροπολίτης Δράμας παρομοίας ἔλαβε πληροφορίας καὶ μοῦ ἀπέστειλεν ἀντίγραφον ἐκθέσεώς του πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἄλλὰ τόσον τερατῶδες καὶ ἀπίστευτον μοὶ ἐφάνη τὸ πρᾶγμα, ὥστε ἀπέφυγα ν' ἀναφέρω Ἐγμῖν τι περὶ τούτου. Κατόπιν ὅμως τῶν ἐν τῷ βουλγαρικῷ τύπῳ ἀνακοινωθέντων περὶ τοῦ ζητήματος τούτου λαμβάνουσι τῷ ὄντι ἄλλην ὄψιν τὰ πράγματα, καὶ διὰ τοῦτο ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλλω συνημμένως ὧδε τὸ ὡς ἀνωτέρω ἀντίγραφον τῆς ἐκθέσεως τῆς Α. Σεβασμιότητος τοῦ Ἀγ. Δράμας, ἵνα διατελῆτε ἐνήμεροι.

«Παναγιώτατε Δέσποτα,

Γεγονὸς πρωτοφανὲς καὶ πρωτάκουστον διὰ τὰ χρονικὰ τῆς ἱστορίας τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ αἵματι κυλιομένου τούτου τόπου σπεύδω καθηκόντως νὰ μεταδώσω τῇ τε Ἐμμετέρῃ Θειοτάτῃ Παναγιότητι καὶ πᾶσι τοῖς ἐν Χῷ σεβασμιωτάτοις ἀδελφοῖς συνοδικοῖς Ἀρχιερεῦσιν. Τὸ πρωτάκουστον βαρυσήμαντον τοῦτο γεγονός ρίπτει πολὺ φῶς καὶ καταυγάζει ὅλα τὰ σκοτεινὰ σημεῖα τῆς τόσον ἐμπαθοῦς καὶ μεροληπτικῆς ἀπέναντι καὶ τῆς Μητροπόλεως καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου λαοῦ (μηδ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων προξένων ἐξαιρουμένων) διαγωγῆς καὶ πολιτείας, ἣν τηρεῖ ὁ διαδεξάμενος τὸν ὄντως εὐγενέστατον ἐκεῖνον ἄνδρα, τὸν πρῶτον Ἕλληνα ἐν Δράμα συνταγματάρχην, νῦν συνταγματάρχης Ἕλλησι κ. Elliot. Οὗτος εἶναι ὁ τὰ πικρὰ καὶ ἄδικα ἰοβόλα καθ' ἡμῶν ἐκτοξεύσας βέλη, ὁ κατασυκοφαντήσας πάντας ἡμᾶς ἐνταῦθα καὶ ἰδιαίτατα ἐμὲ μετὰ τοῦ προξένου Καβάλλας ὡς συνεργάτας ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν συμμοριῶν, ἐνῶ καὶ αὐτοῖς νηπίοις εἶναι φανερόν, ὅτι ἑλληνικαὶ συμμορίαι ἄχρι ταύτης τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν γράφω τὴν παροῦσαν, οὐδαμοῦ καὶ οὐδέποτε, ἐν τῷ διαμερίσματι τουλάχιστον Δράμας καὶ Καβάλλας, ὅπου τῶν Ἕλλησι ἀξιωματικῶν ἐκτείνεται ἡ δικαιοδοσία, ὡφθησάν ποτε τὰ περὶ τοῦ ἐναντίου πάντα ὑπὸ ἐχθρῶν ἀνθρώπων ἐν κυκλοφορίᾳ τεθέντα ἦσαν καὶ εἶναι ψευδῆ, ἀναίσχυντα καὶ κατάπτυστοι συκοφανταί. Τὸ γεγονός τοῦτο τὸ ἀνήκουστον ἐμφανῶς πλέον ἀποδεικνύει πότερος εἶναι ὁ ἠθικὸς συνεργάτης

καὶ προστάτης ἀνταρτικῶν συμμοριῶν, ἐγὼ ὁ Μητροπολίτης τῶν ἀνυπό-
κτων καὶ μηδαμοῦ μηδέποτε ἀναφανειῶν ἑλληνικῶν συμμοριῶν κατὰ τὸ δια-
μέρισμα Δράμας, ἢ ὁ δεινὸς οὗτος κατήγορός μου συνταγματάρχης κ. Ἑλ-
λιοτ, τῶν πραγματικῶν καὶ πολυμελῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν, αἵτινες
ἐπλημμύρισαν τὰ βορεινὰ καὶ ὄρεινὰ τῆς ἐπαρχίας μου ἐν τῷ τμήματι Δρά-
μας μέρη; Οἱ πάντες ἐνταῦθα ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου Τοῦρκοι καὶ Χρι-
στιανοὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου ὁμιλοῦσι παρὰ περὶ τοῦ βδελυροῦ τούτου ἔργου
τοῦ ἐν λόγῳ Ἄγγλου συνταγματάρχου κ. Ἑλλιοτ. Οὗτος ἀνεκλήθη ὑπὸ τῆς
Κυβερνήσεώς του. Ἐτοιμάσας δὲ τὰς ἀποσκευάς του πρὸς ἀναχώρησιν ἐνό-
μισε συγκεχωρημένον νὰ αἰσχροκερδίση (διότι τί ἄλλο νὰ εἴπωμεν; Τοῦτο
ἄλλως ἐξάγεται καὶ ἐξ ὅσων ὁ ἴδιος ὡς ἐκ μέρους τῶν συμμοριτῶν Βουλγά-
ρων ἀποκαλύπτει) εἰς βάρος τοῦ αἵματοκυλισμένου τούτου δυστυχοῦς μακε-
δογικοῦ τόπου. Ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν χωρὶς
νὰ ἔχη νὰ ἐκτελέσῃ ὑπηρεσίαν τινὰ μετέβη εἰς τὸ βουλγαρικὸν χωρίον Γου-
ρετζίκιον. Δικαιολογούμενος νῦν λέγει ὅτι τῷ ἀρέσκουσι τάχα τὰ ἐκεῖσε βου-
νὰ καὶ μετέβη νὰ λάβῃ φωτογραφίας! Ἐκεῖ ἐν τῷ χωρίῳ κατέλυσε ἐν τῇ
οἰκίᾳ τοῦ Βουλγάρου μουχτάρη ὅπου ἐφιλοξενεῖτο καὶ ἡ σύζυγος Ἀρμενίου
τινος ἱατροῦ, ἐπ' ἐσχάτως ἐλθόντος ἐκ Σόφιας καὶ ἐγκαταστάντος ἐν Προσω-
τσιάνῃ, ἀνθρώπου ὑπόπτου καὶ πάντοτε παρακολουθουμένου ὑπὸ τῆς ἀστυ-
νομίας. Ἄμα ἐνύκτωσε διέταξε τοὺς συνοδευόντας αὐτὸν χωροφύλακας νὰ
ἀναχωρήσωσιν ἐκ τοῦ καταλύματός του καὶ νὰ μεταβῶσι καὶ κοιμηθῶσιν ἄλ-
λαχοῦ· ἀλλ' οἱ πιστοὶ τοῦ καθήκοντος ἐκτελεσταὶ οὗτοι χωροφύλακες κατα-
βάντες τῆς οἰκίας ἔμενον φρουροῦντες ἔξω τῆς οἰκίας ἐν τῇ ὁδῷ. Κατὰ τὴν
τρίτην τῆς νυκτὸς ὥραν ὁ συνταγματάρχης κ. Ἑλλιοτ κατήλθε τῆς οἰκίας
καὶ αὐστηρῶς τοὺς διέταξε ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκεῖθεν· ἤρχισαν δὲ καὶ ἐν τῷ
μεταξὺ τούτων αἱ συνεννοήσεις τῶν ἐν τῇ ἀπέναντι οἰκίᾳ κρυπτομένων Βουλ-
γάρων συμμοριτῶν μετὰ τοῦ οἴκου τοῦ μουχτάρη, πολλοὶ δὲ εἰσῆρχοντο καὶ
ἐξήρχοντο Βούλγαροι καὶ ἐλάμβανον συνεντεύξεις μετὰ τοῦ Ἄγγλου. Οἱ χω-
ροφύλακες βλέποντες τὰ ὑποπτα ταῦτα σημεῖα καὶ κακὸν τι προμαντεύοντες
προσποιοῦνται ὅτι ἀποχωροῦσιν, ἀλλὰ παραλαβόντες καὶ ἱκανοὺς στρατιώτας
ἐκ τοῦ ἐκεῖ ἐδρεύοντος στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος ἔρχονται κρυφὰ καὶ κα-
ταλαμβάνουσιν ὅλας τὰς πέριξ τῆς οἰκίας, ἐν ἣ κατέλυσε ὁ συνταγματάρχης,
ὁδοὺς καὶ ἄγρυπνοι φρουροῦσι. Τοῦτο ἐματαίωσε τὴν νύκτα τὰ προδιαγρα-
φόμενα σχέδια καὶ τὰ σημεῖα τῆς συννενοήσεως ἔπαυσαν καὶ κατὰ τὴν νύκτα
ἡ προμελετηθεῖσα ἀπαγωγή τοῦ Ἄγγλου ὑπὸ τῶν συμμοριτῶν, παρ' ὅλας
τὰς καταβληθείσας ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου ν' ἀποδείξῃ καὶ ἀποκοιμῆση
τοὺς φρουροὺς του, δὲν κατωρθώθη. Τὴν πρωΐαν ὥραν τουρ. δεκάτην 5,30'
-6 π.μ., ἐγίρειται ὁ συνταγματάρχης καὶ ἐξέρχεται τῆς οἰκίας· οἱ χωροφύ-
λακες σπεύδουν καὶ αὐτῆς κατόπιν του, ἀλλ' οὗτος τοὺς παρεμποδίζει λέγων
ὅτι ἔχει ἰδιαιτέραν ἀνάγκην καὶ νὰ μὴν τὸν ἀκολουθήσῃ κανεὶς. Εὐπειθεῖς

οἱ χωροφύλακες ἔστησαν ὅπου διετάχθησαν καὶ κατώρθωσεν οὕτω μόνος νὰ ἐξέλθῃ καὶ συννενοηθῆ μετὰ τῶν πλησίον ἀναμενόντων αὐτὸν συμμοριτῶν, μαθ' ὧν καὶ συναπήχθη καὶ ὠδήγειτο ἢ μᾶλλον ὠδήγει τοὺς κακούργους εἰς τὸ βουνόν. Οἱ χωροφύλακες βλέποντες, ὅτι ὁ συνταγματάρχης τῶν ἤρχει νὰ νὰ ἐπιστρέψῃ, ἠκολούθησαν λάθρα τὰ ἴχνη τῆς ὁδοῦ του καὶ μόλις ἔκαμψαν τὸν πρῶτον δρόμον τι νὰ ἴδωσι; τὸν συνταγματάρχην βῆμα πρὸς βῆμα τρέχοντα κατόπιν τῶν κακούργων, οἱ ὅποιοι ἔδεσαν καὶ τὸν ἕνα τῶν βραχιόνων του διὰ σχοινίου τάχα νὰ μὴν τοὺς ἐκφύγῃ (!) χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἀπογυμνώσωσιν αὐτὸν τοῦ περιστρόφου του. Οἱ ὠδηγοῦντές καὶ ὠδηγούμενοι συμμοριταὶ ἦσαν τρεῖς, ὅλοι ἀξιωματικοὶ τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Δάεφ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Ἀμέσως οἱ χωροφύλακες δὲν χάνουσι καιρόν. Ὁ θαυμάσιος σκοπευτὴς Φερχὰν-Τσαούσης πυροβολεῖ ἀπαξ καὶ δις καὶ ρίπτει νεκροὺς τοὺς δύο κακούργους, πυροβολεῖ καὶ ὁ ἄλλος χωροφύλαξ καὶ πληγώνεται καὶ ὁ τρίτος, χωρὶς νὰ ἐγγιχθῆ κἂν ὁ συνταγματάρχης. Τόσον ἐπιτυχῶς διηύθυναν τὸ πῦρ οἱ χωροφύλακες. Εἰς τοὺς πυροβολισμοὺς τούτους ἐξῆλθον τῆς κρύπτῃς τῶν ὅλοι οἱ ἐν τῷ πλησίον δάσει ἔλλοχεύοντες λησταὶ πρὸς οὓς διηυθύνοντο, ὅ τε συνταγματάρχης καὶ οἱ πεσόντες νεκροὶ ὡς καὶ ὁ πληγωθεὶς τρίτος κακούργος, καὶ ἤρξαντο σφοδροῦ πυροβολισμοῦ κατὰ τῶν δύο χωροφυλάκων, ὅποτε καὶ θανασίμως ἐπληρώθη ὁ λαμπρὸς Φερχὰν - Τσαούσης. Ἀλλ' εὐτυχῶς τὸ ἐκεῖ ἐδρεῦον στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα προσέτρεξεν τάχιστα καὶ ἔτριψεν εἰς φυγὴν τοὺς κακούργους καὶ παρέλαβεν τὸν συνταγματάρχην, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, καθ' ἣν ὥραν ἀντηλλάσσοντο οἱ πυροβολισμοὶ μεταξὺ κακούργων καὶ χωροφυλάκων ἔξαγαγὼν τὸ περιστρόφον ἐπλήρωσεν ἑαυτὸν εἰς τὸν μηρὸν ἐν τῇ παραζάλη του πυροβολήσας, ἵνα ἔχει νὰ λέγῃ ἴσως ἴσως, ὡς καὶ λέγει, ὅτι τάχα αὐτὸς ἐφόνευσεν τοὺς κακούργους (!!!) ἐνῶ αὐτοὶ εἶναι διαπεπερασμένοι διαμπαξὶ διὰ σφαιρῶν μεγάλων «Μαρτίνοι» καὶ μόνον ἢ πληγὴ τοῦ μηροῦ τοῦ συνταγματάρχου, ἣν διὰ μικρᾶς σφαίρας περιστρόφου, οὕτινος χρῆσιν οὐδεὶς οὔτε κακούργος οὔτε στρατιώτης ἐποίησατο κατὰ τὴν συμπλοκὴν. Τώρα φλυαρῶν λέγει ὁ συνταγματάρχης, ὅτι τάχα ὑπέκυψεν εἰς τὴν βίαν καὶ ἠκολούθησε τοὺς ληστὰς ἀπειλήσαντας αὐτὸν μὲ θάνατον, ὅτι ἀντέστη ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ὅτι τῷ εἶπον ὅτι δὲν προτίθεντο νὰ τὸν φονεύσωσι, παρὰ μόνον νὰ λάβωσι 20 χιλ. λιρῶν λύτρα, ἵνα τὸν ἀφήσωσι ἐλεύθερον κτλ Ὅλα φαίνονται αἰσχος καὶ ὄνειδος δι' ἕνα ἀξιωματικόν, ὅστις ἔπρεπε νὰ ἀντιστῆ, ἀφ' οὗ μάλιστα εἶχε καὶ τὸν ὄπλισμόν του, τὸν ὅποιον οἱ ἀπάγοντες ἀφῆκαν ἀνέπαφον καὶ ἔπρεπε ὡς στρατιώτης τοῦ καθήκοντος ἢ νὰ φονεύσῃ ἢ νὰ φονευθῆ ἢ ἐπὶ τέλους ὡς ἀτιμαζόμενος ἀξιωματικὸς μὲ τοιαύτην αἰσχροὴν ἀπαγωγὴν ἔδει νὰ αὐτοκτονήσῃ καὶ ὄχι νὰ ἀπαχθῆ. Τὰ ἀσύγκλωστα δὲν συγκλῶθονται· τὸ πυροτέχνημα ἀπέτυχε, ὁ δόλος ἀπεκαλύφθη. Καὶ νῦν ἐγένετο ὁ περίγελως τοῦ κόσμου καὶ ἀπεδείχθη ἡλίου φαινότερον τίνες εἰσὶν οἱ ἠθικοὶ

καὶ φυσικοὶ προστάται καὶ συνεργάται καὶ συνάδελφοι τῶν Βουλγάρων συμμοριτῶν καὶ τίνες ζητοῦσι νὰ αἰσχροκερδίσωσιν ἐκ τῶν δεινοπαθημάτων ἐνὸς δυστυχοῦς τόπου καὶ εἶαν πλέον ἀξίαν δύνανται νὰ ἔχωσι καταγγελίαι παρὰ τοιαύτης ρυπαρᾶς καὶ μεμολυσμένης καὶ πεπορωμένης ψυχῆς προερχόμεναι. Ἀναμφιβόλως ἡ κυβέρνησις ἢ Ἀγγλικὴ θὰ στερήσῃ τοῦ βαθμοῦ τοῦ τοιοῦτον ἐμπαίκτην καὶ αἰσχροκερδῆ ὅστις ἐζήτησε νὰ κατασχύῃ τὸ ἔνδοξον καὶ τόσον μέγα καὶ τετιμημένον ὑπὸ τὸν ἥλιον ὄνομα τῆς κραταιότητος καὶ εὐγενεστάτης χώρας τοῦ κόσμου τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Ἐν ὀνόματι θεοῦ, ἡ ἀλήθεια. Πάντα τὰ ἄλλα, ὅσα τυχὸν πρὸς συγκάλυψιν τῆς ρυπαρᾶς ταύτης ὑποθέσεως καὶ ὄλων τῶν ὑστερολογισμῶν λεχθῶσι τυχόν, εἶναι ψεῦδος καὶ λῆρος πλατύς.

Διατελῶ μετὰ σεβασμοῦ τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος,

Ἐν Δράμα 22 Ἰουλίου 1907

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

42.

Ἐν Σέρραις τῇ 25 Αὐγούστου 1907

Τὰ τελευταῖα γεγονότα τῶν τελευταίων ἑβδομάδων εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Τῇ 9ῃ Αὐγούστου ἐφρονεύθη ἐν Κλεπούσῃ ὁ σχισματικὸς Γεώργιος ὑπὸ Ἑλλήνων ἀντεκδικουμένων τὸν ἐκ τοῦ χωρίου των τὴν 15ην Ἰουλίου δολοφονηθέντα Ἑλληνα Γ. Λάζου. Δύο χωρικοὶ συνελήφθησαν ὡς ὑποπτοί.

Τῇ 9ῃ Αὐγούστου ἐν τῷ χωρίῳ Ἐρνι - Κιόϊ τοῦ Καζᾶ Δεμιρ - Ἰσσὰρ Ἑλληνες ἐφόνευσαν τὸν σχισματικὸν νέον Νικ. Ζάμπρη, ἐπλήγωσαν ἐλαφρῶς τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐτραυμάτισαν σοβαρῶς τὸν Γεώργιον Ζάμπρη ἀποβιώσαντα μετὰ 5 ἡμέρας. Ἡ οἰκογένεια τῶν παθόντων ἀνήκει εἰς τὸν προεστῶτα σχισματικόν, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ ἐβίαζε τοὺς ὀρθοδόξους νὰ παραδώσωσι τὴν ἐκκλησίαν των εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Τῇ 10ῃ Αὐγούστου ἐν τῷ Ἑλληνικῷ χωρίῳ Τοπόλιανη ἐπληγώθη ἐλαφρῶς ὑπ' ἀγνώστων ὁ ἐξ Ἡπείρου αὐτόθι ἐγκατεστημένος Βασίλειος Πανταπώλης.

Τῇ 11ῃ βουλγαρικὴ συμμορία, πιθανῶς ἢ τοῦ Τάσκα, ἐνεδρεύουσα παρὰ τὸ Δεσβέσιανη, πλησίον τῶν Σερρῶν, ἐπεχείρησε νὰ φονεύσῃ τὸν φύλακα τῆς Μονῆς Προδρόμου, Νικόλαον Ψωμαδάκη, ὃν ἐτραυμάτισε σοβαρῶς εἰς διάφορον μέρη τοῦ σώματος. Ὁ τραυματίας διατρέχει σπουδαῖον κίνδυνον, διότι οἱ δολοφόνοι ποιούμενοι χρῆσιν σφαιρῶν ντοῦμ - ντοῦμ μάνλιχερ ἐπροξένησαν φοβερὰ τραύματα εἰς τὸν δυστυχῆ. Ἡ κατὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἑλληνικῆς ταύτης μονῆς ἐπίθεσις εἶναι ἡ δευτέρα πρὸ τριῶν μηνῶν βουλγαρικὴ ἐπίσης συμμορία εἶχεν ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ ἱερέως Χριστοφόρου καὶ τοῦ διδασκάλου τῆς μονῆς.

Τῇ 11ῃ Αὐγούστου ἐν Ἐζιόβα (καζᾶς Σερρών) ἐφονεύθη ὑπ' ἀγνώστων Ὄθωμανός τις.

Τῇ 12ῃ Αὐγούστου βουλγαρικὴ συμμορία τοῦ Ἀραμπατζῆ Ντίνα συλλαβοῦσα παρὰ τὸ Γκουτέλη (παρὰ τὰς Σέρρας) τὸν πρόκριτον Ὄθωμανὸν Ἐμὶν - Βέην τὸν ἐφόνευσεν, ἀπειλήσασα τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν φύλακας διὰ θανάτου ἐν ἧ περιπτώσει ἀπειρωῶντο νὰ ἀντιστῶσι. Κατὰ τοῦ Ἐμὶν Βέη πρό τινος χρόνου εἶχε γίνει καὶ ἄλλη ἀπόπειρα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἀποτυχοῦσα τότε.

Τῇ 11ῃ Αὐγούστου ἐν Ἄνω Βροντοῦ ὁ σχισματικὸς Δ. Ραδόϊνα ἐφόνευσεν τὸν δεκατετραετῆ μαθητὴν τοῦ σχολείου Ἰωάννην Δ. Παπαϊωάννου. Πρὸ 9 μηνῶν οἱ Βούλγαροι ἐφόνευσαν καὶ ἕτερον υἱὸν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἔτερα δὲ τέσσαρα μέλη ἐφονεύθησαν πρὸ ἐτῶν. Ἦτοι ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἕξ ἐν ὅλῳ μέλη.

Τῇ 17ῃ Αὐγούστου ἐν Σφέτζα Πέτκα ἐφονεύθη εἰς Βούλγαρος ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου. Ἔτεροι δύο σχισματικοὶ ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐπίσης ἐν Μάννιτσα παρὰ τὰ Ἄνω Πορρόϊα.

Ἐν γένει δὲ πολλαὶ εἰσὶν αἱ μεταξὺ Βουλγάρων δολοφονίαι ἐν τοῖς βουλγαρικοῖς διαμερίσμασι. Αἱ χρηματικαὶ ἐκβιάσεις τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου κατέστησαν πλέον ἀφόρητοι. Εἰς τοὺς Ἑλληνας τοῦ Μελενίκου ἀπεσιάλησαν κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἀπειλητικαὶ ἐπιστολαὶ διὰ διάφορα ποσὰ συμποσούμενα εἰς 1000 λίρας. Ἀπειλοῦνται δὲ ὅτι, ἂν δὲν καταβάλωσι τὰ ζητούμενα ποσά, θὰ καταστραφῶσιν αἱ ὑπολειπόμεναι ἄμπελοι, εἴτα δὲ θὰ φονευθῶσι.

Καὶ ἕξ ἄλλων γεγονότων ἀποδεικνύεται ἡ στενοχωρία τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου καὶ τοῦ τρόπου δι' οὗ προμηθεύεται τὰ χρήματα.

Τῇ 14ῃ Αὐγούστου εἰς τὸ ἑλληνικὸν χωρίον Βραστά ἐγένετο ἄφαντος καὶ προδῆλως ἐδολοφονήθη ὁ ἄριστος καὶ πλουσιώτερος τοῦ χωρίου. Οἱ δολοφόνοι παραμένουσιν ἀγνώστοι. Ὑποτίθεται ὅτι τὸ ἔγκλημα ὀφείλεται εἰς ἀντιζηλίας καὶ δοσοληψίας, ὡς εἶχον μετὰ τῶν χωρικῶν, ἢ ἐκ λόγων ληστείας, διότι ὁ φονευθεὶς μεταβαίνων ἔφιππος εἰς Θεσσαλονίκην ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ χρηματικὸν ποσόν. Ὁ ἵππος ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον καθημαγμένος. Οἱ δρᾶσαι δὲν συνελήφθησαν ἔτι.

43.

Τ η λ ε γ ρ ὀ φ η μ α

Σέρραι 10 Σεπτεμβρίου 1907

Παρελθοῦσαν Παρασκευὴν πολυμελὴς συμμορία βουλγαρικὴ συλλαβοῦσα παρὰ χωρίον Ράμνα, καζᾶ Δεμίρ Ἰσάφ, πέντε ὁμογενεῖς ἀπήγαγεν

αὐτοὺς, ἀγνοεῖται δὲ τύχη τῶν. Σκοπὸς κακουργήματος ἀναγκασθῆναι χωρίον νὰ ἀσπασθῆναι Ρουμανισμόν. Ἐν Πορροῖα ἐδολοφονήθη ὑπὸ ρουμανιζόντων εἰς πρόκριτος ὁμογενῆς. Εἰς Ἀγκομαχαλᾶ, παρὰ Σέρρας, συμμορία βουλγαρικὴ συλλαβοῦσα ὁμογενῆ ἐκρεοῦργησεν αὐτόν.

Ἄλλος ὁμογενῆς ἐδολοφονήθη ὑπὸ Βουλγάρων ἐν Ἐρνι-κιόι. Βούλγαρος οὐδεις ἐφονεύθη ὑπὸ Ἑλλήνων τελευταίας τρεῖς ἑβδομάδας ἐν ὅλη περιφερείᾳ.

44.

Τηλεγράφημα

Σέρραι 22 Σεπτεμβρίου 1907

Χθὲς ὀγδόην ἑσπέρας πολυάριθμος συμμορία βουλγαρικὴ, μεταβάσα χωρίον Μελενικίτα κατὰ Σερρῶν, ἐπετέθη καθ' ἡμετέρων, ἀσχολουμένων τρυγητόν. Ἐσφαξε προεστῶτα, ἐφόνευσεν ἑτέρους δύο, ὧν εἰς φονευθέντος ἐπίσης πέρυσσι προεστῶτος υἱός, καὶ ἐπλήγωσε θανασίμως τέταρτον.

Ἀπὸ 40 ἡμερῶν οὐδεις Βούλγαρος ἐφονεύθη ὑπὸ Ἑλλήνων· δολοφονηθέντες ὑπὸ Βουλγάρων ὁμογενεῖς ὑπερβαίνουσι 15, ἐκτὸς ἐννοεῖται Ὀθωμανῶν καὶ Βουλγάρων, θυμάτων βουλγαρικοῦ κομιτάτου.

Ἀπὸ 14 Ἰουλίου οὐδαμοῦ περιφερείας ἐνεφανίσθη ἑλληνικὸν σῶμα, τουναντίον συμμορία βουλγαρικὴ ἐξακολουθοῦσιν ὄργια.

Ἡμέτεροι περιέρχονται ἀπόγνωσιν, εἶναι ἀδύνατον νὰ συγκρατήσωσιν ἀντεκδικήσεις.

45.

Τηλεγράφημα

Σέρραι 9 Ὀκτωβρίου 1907

Ὅργια Βουλγάρων κατὰ ἡμετέρων ἐξακολουθοῦσι. Παρελθοῦσαν Παρασκευὴν, συμμορία βουλγαρικὴ ἐνεδρεύουσα ἔξω Μελενίκου ἐπετέθη καθ' ὁμογενῶν, μεταφερόντων σταφυλᾶς. Ὡς λέγεται θύματα εἶναι 6, ἀλλὰ λεπτομέρειαι ἐλλείπουσι. Ὅμογενεῖς πληθυσμοὶ σφόδρα ἐρεθισμένοι δὲν ἀκούουσι πλέον ἡμετέρας συμβουλᾶς καὶ παρακλήσεις πρὸς ἀποτροπὴν μεγαλυτέρων ἀντεκδικήσεων. Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ 12 Αὐγούστου μέχρι σήμερον, εἰς ὀλόκληρον σαντζάκιον Σερρῶν, μόνον δύο Βούλγαροι ἐφονεύθησαν, Ἑλλήνες δὲ 18, μὴ ὑπολογιζομένων Ὀθωμανῶν καὶ Βουλγάρων ἀντιθέτου μερίδος.

46.

Ἐν Σέρραις 11 Ὀκτωβρίου 1907

Μετὰ τὰς ἐπανελημμένας παρεκτροπὰς τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων καὶ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ἐν τῷ χωρίῳ Σφεληνῶ, νέαι τοιαῦται ἀγγέ-

λονται ἡμῖν ἐκ τοῦ χωρίου Κουμλί, τοῦ καζᾶ Δεμῆρ-Ἰσάρ. Ἐπὶ τῇ ἀπλῇ καταγγελίᾳ Βουλγάρου τινός, ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ κρύπτονται Ἕλληνες ἀντάρται, τὰ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα τῆς περιφερείας ἐκείνης περιλαμβάνοντα 500 περίπου ἄνδρας, περιεκύκλωσαν τὸ χωρίον τὴν νύκτα τῆς ἐβδόμης Ὀκτωβρίου καὶ ἤρξαντο πυροβολοῦντα κατὰ τῶν οἰκιῶν. Οἱ ἀγροφύλακες τοῦ χωρίου ὑποθεσαντες ὅτι πρόκειται περὶ βουλγαρικῆς ἐπιθέσεως ἔσπευσαν εἰς τοὺς πυροβολισμούς, ἀλλὰ συλληφθέντες ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐδάρησαν ἀνηλεῶς. Συνελήφθη ὁ προεστὼς τοῦ χωρίου Χρ. Καμένης, ὅστις ἐδάρη ἐπίσης ἀνηλεῶς καὶ ἐμωλωπίσθη εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος. Ὅμοίως καὶ ἄλλοι χωρικοὶ ὑπέστησαν ταῦτα, διότι ἤρροῦντο νὰ παραδώσωσι τοὺς φιλοξενουμένους ἀντάρτας (!). Εἶτα προέβησαν εἰς λεπτομερεῖς ἐν ὄλαις ταῖς οἰκίαις ἐρεύνας, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ ἀνακαλύψωσιν ἀντάρτας, ἢ ὄπλα, ἢ ἄλλο τι ἐπιλήψιμον, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ οὔτε ἀντάρται μετέβησαν ποτέ, οὔτε ἄλλο τι ἔκτροπον λαμβάνει χώραν. Τὴν μεσημβρίαν τέλος τῆς ἐπιούσης, βεβαιωθεὶς ὁ στρατὸς ὅτι ἡ καταγγελία ἦτο προῖὸν βουλγαρικῆς συκοφαντίας ἐκ τῶν συνήθων, ἐξηνάγκασε τοὺς χωρικοὺς νὰ ὑπογράψωσι πιστοποιητικόν τι περὶ τῆς ἀμέμπτου συμπεριφορᾶς τῶν στρατιωτῶν (!). Ἐπειδὴ δὲ οἱ χωρικοὶ ἠρνήθησαν, νέα ξυλοκοπήματα ἐπηκολούθησαν. Συνελήφθησαν δὲ καὶ ἤχθησαν εἰς τὰς ἐνταῦθα φυλακὰς χωρικοὶ τινες ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐπυροβόλησαν κατὰ τοῦ στρατοῦ, ὅστις ἠναγκάσθη οὕτω ν' ἀντιπυροβολήσῃ (!). Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ οὐδὲ ἐν ὄπλον εὐρέθη, οὔτε καὶ ὑπάρχουσιν ὄπλα, διότι οἱ Τοῦρκοι ἀπαγορεύουσι τοῖς Χριστιανοῖς τὸ τοιοῦτον καὶ κατάσχουσιν αὐτά. Τὸ χωρίον διετύπωσεν ὅπου δεῖ τὰ παράπονά του, ἐπέδωκε δὲ καὶ ἀναφορὰν πρὸς τοὺς Γάλλους, ἀξιωματικούς.

Διὰ τοῦ ἀπὸ 22 π. μη' ὅς τηλεγραφήματός μου ἐγνώρισα Ἐμῖν τὴν κατὰ τῶν χωρικῶν τοῦ Μελεγκίτσι ἐπίθεσιν τῆς βουλγαρικῆς συμμορίας καὶ τὸν φόνον τεσσάρων ἐξ αὐτῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ὁ προεστὼς τοῦ χωρίου ὡς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πέρις κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον φονευθέντος προεστοῦ. Μετὰ 8 ἡμέρας βουλγαρικὴ πάλιν συμμορία εἰσελθοῦσα τὴν νύκτα εἰς τὸ χωρίον ἔρριψε βόμβαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Τάνιου Τούτιου, ὅστις μετὰ τῆς οἰκογενείας του διεσώθη εὐτυχῶς, τῆς οἰκίας μόνον καταρρευσάσης. Κατόπιν καὶ τοῦ νέου τούτου κακουργήματος οἱ χωρικοὶ περιῆλθον εἰς ἀπόγνωσιν, σύσσωμοι δὲ ἀφίκοντο ἐνταῦθα, ἵνα ζητήσωσι τὴν προστασίαν τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς Μητροπόλεως, ἔχοντες ἄλλως ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ χωρίον.

Διὰ προγενεσιτέρων ἐν καιρῷ ἐγγράφων μου εἶχον γνωρίσει ὑμῖν τὰ ἐπανειλημμένα κακουργήματα τῶν Βουλγάρων ἐν Σταρτσίστη τοῦ Νευροκοπίου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐξοντώσωσιν ἐντελῶς τὴν ἑλληνικὴν ἐκείνην κοινότητα. Αὕτη ἀπετελεῖτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ Ἑλληνοβλάχων, ὧν πολλοὶ κατήγοντο ἐκ Θεσσαλονίκης. Διὰ τῶν ἀπὸ ἐτῶν φόνων καὶ τῆς τρομοκρατίας ἡ κοινότης ἐκείνη ἀπὸ 50-60 οἰκογενείας, ὅσας περιελάμβανε πρὸ πενταετίας

κατήντησε νῦν εἰς 27 · 30 μόνον οἰκογενείας, τῶν λοιπῶν εἴτε ἐξαναγκασθεισῶν ν' ἀσπασθῶσι τὸ σχῆμα, εἴτε ἀπελθόντων τοῦ χωρίου. Ἄλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ ὑποληφθεῖσαι ἔπρεπε νὰ ἐκλείψωσι καθ' ὀλοκληρίαν, καὶ ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἀνοιξέως εἰδοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Κομιτάτου ὅτι ἂν θέλωσι νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν των τουλάχιστον, ὄφειλον, ἂν δὲν ἀσπασθῶσι τὸ σχῆμα, νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ χωρίον. Καὶ ἐκτὸς τοῦ πρὸ πολλοῦ φονευθέντος ἱερέως τοῦ χωρίου καὶ ἄλλων χωρικῶν, τό παρελθὸν θέρος οἱ Βούλγαροι κατέστρεψαν τὰς καπνοφυτείας καὶ τὰ γεννήματα τῶν ἡμετέρων, στερηθέντων οὕτω καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου. Τὴν 18 Ἰουνίου βουλγαρικὴ συμμορία εἰσελθοῦσα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ὀγδοηκονταετοῦς γέροντος Κώστα, ἐφόνευσεν αὐτὸν καὶ τὸν ἀνεψιὸν του Δημ. Ναθαναήλ. Τὴν 29 παρελθόντος μηνὸς ἐφόνευσαν τὸν ἐκ τῶν καλλιτέρων ὁμογενῶν Ἀθανάσιον Κώστιαν, ἠπειλήσαν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ὅτι ἢ αὐτὴ τύχη τοὺς ἀναμένει. Κατόπιν τῆς καταστάσεως ταύτης ὁ πρόεδρος καὶ ὁ ταμίας τῆς κοινότητος μετ' ἄλλων τινῶν οἰκογενειῶν ἐγκαταλιπόντες τὰς κτηματικὰς περιουσίας των φεύγουσι ἐκεῖθεν ἵνα σωθῶσι. Τὸ παράδειγμά των πρόκειται ν' ἀκολουθήσωσι καὶ ἄλλαι οἰκογένειαι καὶ οὕτω ἢ κοινότης ἐκείνη διαλύεται ὀριστικῶς.

Εἶτα ἔρχεται ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῶν ἐν Μελενίκῳ ἡμετέρων περὶ ὧν ἐτηλεγράφησα Ὑμῖν σήμερον, λαβοῦσα δὲ χώραν τὴν τετάρτην τρέχοντος. Κατὰ νεωτέρας πληροφορίας τρεῖς εἰσὶν οἱ φονευθέντες καὶ τρεῖς οἱ βαρέως τραυματισθέντες. Ἐκ τούτων εἷς εἶναι βουλγαρόφωνος, οἱ δ' ἄλλοι εἰσὶ Ἑλληνόβλαχοι. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιθέσεως εἶναι ἵνα ἐμποδισθῇ ἢ μεταφορὰ τῶν σταφυλῶν τῶν Μελενικίων καὶ ἐξαντληθῶσιν οὗτοι οἰκονομικῶς. Ὡς ἐνθυμεῖσθε, κατὰ τὴν ἀνοιξιν μέγα μέρος τῶν ἀμπέλων εἶχε καταστραφῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Χθὲς τέλος ἐτέρα βουλγαρικὴ συμμορία ἐξ 24 ληστῶν μεταβάσα εἰς πλησίον τῆς πόλεως ὑδρομύλον τοῦ κ. Β. Γκέγκα, κατέστρεψε μὲν τὸ ρεῦμα τοῦ ὕδατος, ἠπειλήσε δὲ ὅτι, ἂν δὲν πληρωθῶσι τὰ ζητηθέντα χρήματα ἀπὸ τοὺς κ.κ. Γκέγκαν, Σταμούλην. καὶ Νούσκαν (ἂνὰ 100 λίρας), θὰ καταστραφῶσιν οἱ μύλοι των καὶ θὰ φονευθῶσιν οἱ ὑπάλληλοί των. Ἐνεχέρισαν δὲ καὶ τρεῖς ἐπιστολάς, δι' ὧν ἐπαναλαμβάνεται ὅ,τι καὶ ἐν ταῖς προηγουμέναις. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται παρεδόθησαν τῷ μουτσερίφῳ χωρὶς ν' ἀποσφραγισθῶσι. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ ὑδρομύλῳ τοῦ κ. Γκέγκα παραμένει καὶ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα.

Τοιοιουτρόπως οἱ ἡμετέροι πανταχοῦ καταδιώκονται, δολοφονοῦνται, τρομοκρατοῦνται. Περιῆλθον δὲ εἰς ἀληθῆ ἀπόγνωσιν καὶ ἀγανάκτησιν διότι εὐρίσκονται μεταξὺ δύο κακῶν : ἄμύνονται κατὰ τῆς βουλγαρικῆς θηριωδίας ; ἐπίπτουσι κατ' αὐτῶν οἱ ἀνίκανοι νὰ τοὺς προστατεύσουν Τοῦρκοι καὶ διαπράττουσιν ὅ,τι ὡς γνωστὸν ἀπὸ 2 1/2 μηνῶν ἐγένετο ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ. Χαλαροῦται ἡ ἄμυνα καὶ ἐμπιστεύονται εἰς τὰ μέτρα τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν ; Ἡ βουλγαρικὴ θηριωδία ἐπαναλαμβάνεται τρομερωτέρα.

Ἐπὶ τοιοῦτους ὄρους πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακολουθῶσιν αἱ συμβουλαί, αἱ διαταγαὶ τέλος περὶ μετριοπαθείας καὶ ἀποφυγῆς ἀντεκδικήσεων ; Ἐφ' ὅσον αἱ βουλγαρικαὶ συμμορίαὶ οὐ μόνον ἐξακολουθοῦσιν ἀλλὰ καὶ ἐπιτείνουν τὸ ἀπαίσιον ἔργον των, πῶς νὰ ἐλπίσῃ τις καὶ τίνι τρόπῳ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν μείωσιν τῆς τρομερᾶς αὐτῆς καταστάσεως καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς τάξεως ; Ἀπὸ μηνῶν ἤδη ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ οὐδαμοῦ ἐσημειώθη προᾶξις τις Ἑλληνικῶν σωμάτων, οὐδ' ἀνεφάνησάν που τοιαῦτα. Τουναντίον ὅμως συνέβη διὰ τοὺς Βουλγάρους. Ἐννοεῖται λοιπὸν ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ πείσῃ τοὺς ἡμετέρους νὰ μείωσιν ἀπαθείς καὶ μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας Οὕτω, ἐνῶ ἐτηλεγράφουν προχθές, ἠγνόουν ὅτι ἡμέτεροι χωρικοὶ παρὰ τὴν Ζηλιάχοβαν συλλαβόντες δύο σχισματικοὺς τοῦ παρακειμένου χωρίου Σκριτζόβου, ἀπετελείωσαν αὐτοὺς διὰ πελέκεων, διότι ἦσαν, ἐννοεῖται, ἄοπλοι. Ὅταν ἐπὶ τοσοῦτον ἐξήφθη τὸ μῖσος καὶ ἡ δίψα τῆς ἀντεκδικήσεως τῶν Ἑλλήνων, πῶς ἄλλως εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ βελτίωσις τις, ἂν μὴ αὐτοὶ οἱ ἐπιτιθέμενοι Βούλγαροι δὲν παύσωσι τὴν αἵματοχυσίαν ;

17 Σεπτεμβρίου. Σχισματικοὶ ἀφῆρπασαν παρὰ τὴν Ἀλιστράτην τὸ ἐξ 60 προβάτων ποίμνιον ὁμογενοῦς.

22 Σεπτεμβρίου. Τὰ ἐν Μελεγκίντι. Φόνοι τεσσάρων ἡμετέρων.

26 Σεπτεμβρίου. Ἐν Σφέτι Βράτσια (Μελεγκίντι) ἐφονεύθη ὑπὸ Ὄθωμανῶν ὁ σχισματικὸς Πακρούκας, ἐνεργὸν μέλος δολοφονικοῦ κομιτάτου.

29 Σεπτεμβρίου. Ἐν Σταρτσίστη ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Κομιτάτου ὁ Ἀθανάσιος Κώστας.

30 Σεπτεμβρίου. Ἐν τῷ ἑλληνικῷ χωρίῳ παρὰ τὰς Σέρρας Σουμπᾶσκιότι ἐφονεύθη ὁ Ἕλληνας Βασ Βενέτης. Ὁ φόνος ἀποδίδεται εἰς ἀντεκδικήσιν Ἀλβανῶν.

30 Σεπτεμβρίου. Δευτέρα ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Μελεγκίτησι. Κατεδάφισις μιᾶς οἰκίας ἡμετέρου διὰ βόμβας.

1 Ὀκτωβρίου. Παρὰ τὴν Ζηλιάχοβα εἰς σχισματικὸς ἐκ Σκριτζόβου ἐφονεύθη ὑπὸ Ἑλλήνων.

2 Ὀκτωβρίου. Βουλγαρικοὶ συμμορία ἀπήγαγε τὸ ἐξ 100 προβάτων ποίμνιον βῆτινὸς Πετρίτσης καὶ ἐφόνευσε καὶ τὸν ποιμένα.

3. Ὀκτωβρίου. Παρὰ τὴν Κλεπούσαν ἐπληρώθη ὑπὸ Ἑλλήνων εἰς σχισματικὸς.

4 Ὀκτωβρίου. Παρὰ τὸ Τσιγκάροβον (Μελεγκίντι) ἐφονεύθη ὑπὸ Βουλγάρων εἰς Ὄθωμανός.

4 Ὀκτωβρίου. Βουλγαρικὴ συμμορία ἀφῆρπασε τὰ πρόβατα τοῦ Ἑλληνοβλάχου Κεχαγιᾶ Στεργίου παρὰ τὸ Μπούσδοβον (Μελεγκίντι).

7. Ὀκτωβρίου. Παρὰ τὸ Φωτολεῖβος ἐφονεύθησαν δύο σχισματικοὶ ἐκ Σκριτζόβου.

10. Ὀκτωβρίου. Παρὰ τὸ Ἑρνι-κιόϊ καζᾶ Σερρῶν, ἐφρονεύθη εἰς σχισματικός.

Δὲν σημειοῦνται ἐννοεῖται οἱ φόνοι Βουλγάρων ὑπὸ Βουλγάρων τῆς ἀντιθέτου μερίδος, καὶ τὰ ἐν τοῖς βουλγαρικοῖς διαμερίσμασι διαπραττόμενα.

47.

Ἐν Σέρραις τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1907

Συνεχίζων τὸ ὑπ' ἀριθ. 459 ἔγγραφόν μου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω Ὑμᾶς ὅτι τὴν νύκτα τῆς δεκάτης πρὸς τὴν ἑνδεκάτην ἐφρονεύθησαν παρὰ τὴν Κλεπούσαν 5 σχισματικοὶ καὶ εἰς Ὀρθόδοξος, ἐτραυματίσθη δὲ σοβαρῶς εἰς σχισματικός. Ἄπαντες οὗτοι κατάγονται ἐκ τοῦ χωρίου Κλεπούσνας.

Δὲν ἐβεβαιώθη εἰσέτι τίνες οἱ δράσται τοῦ νέου τούτου κακουργήματος. Κατὰ τὰς πληροφορίας τῆς πολιτικῆς διοικήσεως, τὸ ἔγκλημα διεπράχθη ὑπὸ πολυμελοῦς ἑλληνικῆς συμμορίας, κατὰ δὲ τὰς πληροφορίας τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως δράσται ἦσαν χωρικοὶ ἐπίσης.

Ὅπως δὴποτε ἡ νέα αὕτη αἵματοχυσία ἔρχεται πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἔγγράφῳ μου ἐκφρασθέντων φόβων καὶ πρὸς βεβαίωσιν διὰ μίαν ἔτι φορὰν τοῦ τίνες εἰσὶν οἱ ὑπεύθυνοι τῆς καταστάσεως.

Ἄλλος σχισματικός ποιμὴν ἐκ τοῦ χωρίου Λάκκου τοῦ καζᾶ Σερρῶν εὐρέθῃ φονευμένος ἐν τῇ ὁδῷ τῇ ἀγούσῃ ἐκ τῆς πόλεως Σερρῶν εἰς τὴν μονὴν Προδρόμου παρὰ τὴν θέσιν Βερό. Θεωρεῖται βέβαιον ὅτι ὁ φόνος οὗτος ὀφείλεται εἰς τοὺς σχισματικοὺς τοῦ χωρίου Ραχοβίτσα, μεθ' ὧν οἱ χωρικοὶ τοῦ Λάκκου εὐρίσκονται εἰς διηνεκεῖς ἔριδας περὶ τῶν συνόρων τῶν χωρίων.

48.

Ἐν Σέρραις 17 Ὀκτωβρίου 1907

Ὅσακις μοὶ ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ ὁμιλήσω περὶ Ἀλιστράτης, δὲν ἔλειψα νὰ ἀποδείξω τὴν σπουδαιότητα, ἣν ἔχει τὸ ἐπίκαιρον ἐκεῖνο σημεῖον δι' ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν Ζίχνης καὶ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν Ὑμῶν ἐπὶ τῶν μέτρων τὰ ὁποῖα δεόν νὰ ληφθῶσιν ἐν τῇ ὠμοπόλει ἐκείνῃ. Ὡς κεφαλὴ καὶ καρδία τῆς Ζίχνης ἐχαρκτηρίσθη ἡ Ἀλιστράτη καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος δὲν εἶναι ὑπερβολικός. Ἡ Ἀλιστράτη τυγχάνει τὸ σημαντικώτερον ἔρεισμα τῶν πρὸς βορρᾶν ἡμετέρων δυνάμεων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ. Ἐκ τῆς ἐνισχύσεως δὲ ἢ τῆς ἀπωλείας τοῦ προπυργίου ἐκείνου ἐξαρτᾶται κατὰ πολὺ ἡ τύχη ὀλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας Ζίχνης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὡς γνωστὸν λυσσωδῶς διεξάγεται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὁ ἀγὼν πρὸς ἐπικράτησιν. Κατέχοντες ἰσχυρῶς τὴν Ἀλιστράτην κατέχομεν ὡσαύτως τὰ βουλγαρόφωνα χωρία, Τριστί-νισσα, Μανδηλι, Γράτσανη, Ἐγρὶ-Δερέ, Καρλίκοβα, Γκόρτινα κ.λ.π., ἐπηρεάζομεν δὲ σοβαρῶς τὸ Σκριτζοβον, τὸ τρομερὸν ἐκεῖνο κέντρον τοῦ Βουλ-

γαρισμοῦ. Πιπτούσης τῆς Ἀλιστράτης καὶ συνεπῶς τῶν περὶ αὐτὴν χωρίων οὐδὲν ἄλλο ἔρεισμα ὑπολείπεται ἡμῖν μέχρι τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἢ ἢ τουρκόφωνος καὶ ὑπὸ ἐθνικὸν ἔτι λήθαργον καθεύδουσα Ζηλιάχοβα. Ἀλλὰ τὴν στρατηγικὴν καὶ πολιτικὴν σημασίαν τῆς Ἀλιστράτης γινώσκει καλῶς τὸ Β'. Ὑπουργεῖον, καὶ διὰ τοῦτο πλὴν τῆς ἐκεῖ συστάσεως τοῦ μοναδικοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ ἡμῶν οἰκοτροφείου οὐδεμίαν θυσίαν ἠρνήθη ποτὲ προκειμένου νὰ ἐνισχυθῇ ἢ Ἀλιστράτη. Ἄλλως ἢ σπουδαιότης τῆς θέσεως ἐκείνης διὰ τὸν Ἑλληνισμόν δὲν ἐδημιουργήθη σήμερον, ὑφίσταται ἅπ' αἰῶνων καὶ διὰ τοῦτο ἀείποτε ἢ Ἀλιστράτη ὑπῆρξεν ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Δράμας. Μόνον δὲ πρὸ ὀλίγων 5·6, νομίζω, ἔτων, μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Δράμας, ὁ μητροπολίτης μετέφερεν τὴν ἔδραν τοῦ ἐν τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει ἥτις εἶναι καὶ ἢ πρωτεύουσα τοῦ σαντζακίου Δράμας. Ἐν τοσοῦτῳ δὲν δύναται τις ἢ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἢ μεταβολὴ αὕτη ὑπῆρξεν ἄστοχος καὶ λίαν ἐπιβλαβής. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀπεφασίσθη πρὸ πάντων ἔνεκα λόγων ἀσφαλείας καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνενόχλητος ἢ βουλγαρικὴ θηριωδία διέπρατε τὰ ὄργιά της, ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἔδει νὰ ἐξευρεθῇ μέση τις ὁδός, τουτέστι νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τινὰς κατ' ἔτος μῆνας καὶ ἐν Ἀλιστράτῃ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἐγένετο, διότι ὁ Βουλγαρισμὸς εἶχεν εἰσδύσει ἀπειλητικὸς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἔδρᾳ τοῦ μητροπολίτου, καὶ μέχρι τῆς παρελθούσης ἀνοίξεως οἱ φόβοι πάντων ἡμῶν ἦσαν τοιοῦτοι ὥστε, λίαν δικαιολογημένως καὶ ἐναγωνίως, ἀνεμένομεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὴν ἔκκρηξιν τοῦ σχίσματος. Εὐτυχῶς οἱ κίνδυνοι ἐκεῖνοι ἀπετράπησαν καὶ σήμερον πλέον, τό γε νῦν ἔχον, οὐδεὶς παρίσταται φόβος. Εὐελπιστοῦμεν δὲ ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἢ Ἀλιστράτῃ ἀποκαθαίρεται καὶ φρονηματίζεται εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταστῇ προπύργιον ἀπόρθητον οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὀρμητήριον σημαντικώτατον. Ἐν ὅμως ἐκ τῶν μέτρων ἅτινα θὰ ἐπιφέρωσι τὸ εὐάρεστον ἀποτέλεσμα τοῦτο εἶναι ἀπαραιτήτως καὶ ἢ διαμονὴ τοῦ Μητροπολίτου Δράμας καὶ ἐν Ἀλιστράτῃ ἐπὶ ἕξ μῆνας τοῦ ἔτους. Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἡμέτερα συμφέροντα ἐν τῷ διαμερίσματι ἐκείνῳ προστατεύονται ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ τελεσφόρως, οἱ δὲ ὁμογενεῖς ἐκεῖνοι ἀνακτῶσι θάρρος καὶ προστασίαν. Ἐκτὸς τούτου μέγα μέρος τῶν ἐν Ἀλιστράτῃ ἡμετέρων τυγχάνει δυστυχῶς βουλγαρόφωνον καὶ μόνον διὰ συντόνων καὶ ἐνδελεχῶν μέτρων θὰ δυνηθῶμεν ν' ἀποσβέσωμεν τὸ βαρβαρόφωνον ἰδίωμα. Εἰς τοῦτο δὲ τὰ μέγιστα θὰ συντελέσῃ ἢ ἐπὶ τόπου παρουσία καὶ ἀδιάλειπτος μέριμνα τοῦ μητροπολίτου. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω Ὑμᾶς, ἵνα ὑποδείξητε ὅπου δεῖ τ' ἀνωτέρω καὶ συσταθῇ ἢ καὶ ἐπιβληθῇ τῷ νέῳ μητροπολίτῃ Δράμας ὡς ἀπαραίτητος ἢ ἐκ περιτροπῆς ἐν Ἀλιστράτῃ διαμονὴ του.

49.

Τηλεγράφημα

Σέρραι 18 Ὀκτωβρίου 1907

Ἐσπέραν Παρασκευῆς 12 τρέχοντος πολυάριθμος βουλγαρική συμμορία ἐνεδρεύουσα ἐν ὑδρομύλῳ μεταξὺ Σφεληνοῦ καὶ Ράχοβα Ζίχνης, ἐφόνευσε καὶ διεμέλισε ἕξ Ἑλληνας ποιμένας ἀόπλους. Δύο νέαι βουλγαρικαὶ συμμορίαὶ ἐνεφανίσθησαν ἐν πεδιάδι Σερρών, ἑτέρα δὲ νέα ἐν Ζίχνη. Νέα βουλγαρική ἐπιδρομὴ ἤρξατο μετὰ πολλῆς σφοδρότητος. Θέσις ἡμετέρων καὶ ἀποτελέσματα εὐνόητα.

50.

Τηλεγράφημα

Σέρραι 19 Ὀκτωβρίου 1907

Κατάστασις ἐπιδεινοῦται. Βουλγαρικὰ ὄργια ἐξακολουθοῦσιν. Προχθὲς Τετάρτην ἑσπέρας πολυάριθμος βουλγαρική συμμορία μετὰ πολλῶν σχισματικῶν χωρικῶν Κλεπούσνας καὶ Σκριτζόβου ἐπέδραμον κατὰ ἑλληνικοῦ χωρίου Ἀναστασίας, καζᾶ Ζίχνης, πολιορκήσαντες δὲ αὐτὸ ἐπετέθησαν λυσσαλέως διὰ βομβῶν καὶ πετρελαίου. Ἔθεσαν πῦρ. Προεστῶς χωρίου, ὁμογενῆς ἄριστος, ἐκρεουργήθη· ἐπίσης ἐκρεουργήθησαν καὶ ἐκάησαν εἰς ἀσθενῆς παράλυτος καὶ δύο γυναῖκες· ἐτραυματίσθησαν θανασίμως δύο γυναῖκες, εἰς ἑπταετῆς παῖς καὶ ἐν μικρὸν κοράσιον, πυρκαϊὰ δὲ περιορίσθη εἰς δύο οἰκίας, ἀποτεφρωθείσας. Τρόμος καὶ ἀπόγνωσις ὁμογενῶν ἀπερίγραπτος. Ἐτέρα βουλγαρική συμμορία ἐν πεδιάδι Σερρών ἐπετέθη κατὰ ὀθωμανῶν ἀγροφυλάκων χωρίου Ἀβδουᾶ-μαχαῶ, ἐπλήγωσε σοβαρῶς δύο. Ἐτέρα βουλγαρική συμμορία, βορείως Σερρών, ἐδολοφόνησε ὀθωμανὸν χωρίου Μερακόρ. Ὄθωμανικὸς πληθυσμὸς ἐπίσης λίαν ἠρεθισμένος, ἀντεκδικούμενος δὲ ἐφόνευσε 4 Βουλγάρους χωρίου Σταρὸς πλησίον Πορροῖων. Κατάστασις κρίσιμος, φόβοι μεγάλων ἀντεκδικήσεων.

51.

Ἐν Σέρραις τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1907

Κατόπιν ἀσφαλῶν πληροφοριῶν γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οἱ δράσται τοῦ φόνου τῶν παρὰ τὴν Κλεπούσαν σχισματικῶν εἰσὶν ἡμέτεροι. Ἐκ τῶν φονευθέντων σχισματικῶν εἰς ἧτο ὁ ἐντεταλμένος τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀστυνομικῶν ποινῶν τοῦ Κομιτάτου. Ἔτερος ἦν ὁ εἰσπράκτωρ ἐν τῷ χωρίῳ, τρίτος ὁ ὀδηγὸς καὶ οἱ δύο ἄλλοι ἐνεργὰ ἐπίσης μέλη τοῦ Κομιτάτου. Κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς ἐπίσης τῶν ἡμετέρων οἱ φονευθέντες σχισματικοὶ ἀνέμενον τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνο τὴν βουλγαρικὴν συμμορίαν, ἵνα τὴν ὀδηγήσωσιν εἰς Κλεπούσαν

Καθ' ἃ ἐτηλεγράφησα ὑμῖν ἐγκαίρως, τὴν ἑσπέραν τῆς 12ης τρέχοντος βουλγαρική συμμορία ἐκ Σκριτζόβου ὀρμηθεῖσα μετέβη εἰς τινὰ παρὰ τὸ

Σφεληνὸν ὑδρόμυλον ὁμογενοῦς, ὃν μετὰ δύο ἄλλων καὶ ἑνὸς δεκαετοῦς παιδίου ἐκρεοῦργησαν. Ἐπίσης κατέσφαξαν καὶ δύο ἄλλους ὁμογενεῖς ἐκ Σφεληνοῦ ἐπίσης, οὓς συνήντησαν παρὰ τὴν Ράχοβαν.

Τῇ 13ῃ οἱ Βούλγαροι ἐφόνευσαν ἐν Μαράμερ, Σερρών, ἓνα Ὀθωμανόν.

Τῇ 15ῃ ἀπηγχονίσθησαν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεώς μας οἱ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκτάκτου Δικαστηρίου εἰς θάνατον καταδικασθέντες Ζήλε Γιουβάν καὶ Γ. Τριανταφύλη ἐκ Βροντοῦς, γνωστοὶ κακοῦργοι καὶ ἐκ τῶν σπουδαιότερων μελῶν τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου, καταγγεληθέντες ὑπὸ τοῦ ἀμνηστευθέντος Βουλγάρου ἀρχηγοῦ Κετίπωφ διὰ διάφορα ἐγκλήματα ἐν τῇ περιφερείᾳ Βροντοῦς. Τῇ 16 ἡ βουλγαρικὴ συμμορία τοῦ Ντίνα Ἀραμπαντζῆ, ὅστις μαστίζει τὴν μικρὰν πεδιάδα τῶν Σερρών, ἐπετέθη κατὰ δύο Ὀθωμανῶν ἀγροφυλάκων τοῦ ἐν Ἀβδουλάχ - μαχαλᾷ κτήματος τοῦ δημάρχου Σερρών Ἀκίλ-βέη. Εἷς ἐκ τῶν ἀγροφυλάκων ἐτραυματίσθη θανασίμως, ἕτερος δὲ ἔλαφρῶς.

Τὴν 16ῃν οἱ Ὀθωμανοὶ ἀντεκδικούμενοι ἐφόνευσαν 4 μὲν Βουλγάρους παρὰ τὴν θέσιν Δερβέντι Μπουτκόβου, ἑτέρους δὲ δύο παρὰ τὸ Τζεφερλῆ.

Τὴν 16ῃν ἐν Ἀλιστράτῃ ἐφονεύθη ὑπὸ Ἑλλήνων εἷς Βούλγαρος ἀνθρακοπώλης ἐκ τοῦ Ὀλακ Δράμας.

Τὴν 17ῃν ἔλαβε χώραν ἡ κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ χωρίου Ἀναστασιᾶς ἐπίθεις, καθ' ἃ ἔτηλεγράφησα ἤδη Ὑμῖν. Τὴν βουλγαρικὴν συμμορίαν ἠκολούθουν καὶ σχισματικοὶ ἐκ Κλεπούσνας καὶ Σκριτζόβου. Οἱ ἐπιτιθέμενοι ἀνῆρχοντο εἰς 100, εἶχον δὲ μεθ' ἑαυτῶν μεγάλην ποσότητα πετρελαίου καὶ βομβῶν ὡς καὶ χειροβομβίδων. Τὴν πρωΐαν εὐρέθη ποσότης φυσιγγίων μάνλιχεο, δοχεῖα τινὰ πετρελαίου κενά, ὡς καὶ τρεῖς φιάλαι μεγάλαι πλήρεις, ὧν δὲν ἐγένετο χρῆσις. Ἐπυρπολήθησαν δύο οἰκίαι, ἐκρημνίσθησαν ἕτεραι τρεῖς καὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἐκάησαν πολλὰ ζῶα. Ἐφονεύθη διὰ χειροβομβίδος, ἣτις συνέτριψε τὴν κεφαλὴν του, ὁ προεσιὼς τοῦ χωρίου Θεόδωρος Κώστας, ἐκρεουργήθησαν δύο γυναῖκες, μήτηρ καὶ θυγάτηρ, ἡ Στόϊνα Γεωργίου καὶ Γεωργία Γεωργίου, ὡς καὶ ὁ παραλυτικὸς υἱὸς τῆς Θεόδωρος Γεωργίου, οἷτινες εἶτα ἀπηνθρακώθησαν. Ἐπληγώθησαν δὲ σοβαρῶς μὲν ἡ Κυριακὴ Γιουβάν μετὰ τοῦ ἕξαετοῦς τέκνου τῆς, Εὐριπίδου, ἔλαφρότερον, ἐν κοράσιον ὀκταετὲς καὶ ἕτερον παιδίον πέντε ἐτῶν. Ὁ προεσιὼς Θεόδωρος Κώστα διεκρίνετο διὰ τὰ ἀκραιφνῆ αἰσθήματά του, ὁ δὲ θάνατός του εἶναι ἀληθῆς ἀπώλεια διὰ τε τὸ χωρίον καὶ διὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ὑπόθεσιν. Ὁ υἱὸς τοῦ φονευθέντος ὡς καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου εὐρίσκονται εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ Βούλγαροι ἐπωφελοῦνται ἀκριβῶς τῆς στιγμῆς καθ' ἣν τὸ ἄνθος τῶν ἡμετέρων εὐρίσκονται ἐν ταῖς φυλακαῖς, πᾶσα δὲ ἡ περιφέρεια διατελεῖ λίαν ἐπτοημένη ἕνεκα τῆς ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν τουρκικῆς τρομοκρατίας.

Ἡ νέα περίοδος τῆς βουλγαρικῆς θηριωδίας ἤρξατο σφοδροτάτη καὶ

γενῶ σπουδαιοτάτας ἀνησυχίας. Δυστυχῶς οἱ ἡμέτεροι ὄχι μόνον ν' ἀντεκδικηθῶσιν ἀδυνατοῦσι, λόγῳ τῆς τουρκικῆς τρομοκρατίας, ἀλλὰ καὶ ν' ἀμυνθῶσιν εἶναι ἀδύνατον, διότι τὰ ὀλίγα ὄπλα, τὰ ὁποῖα πρὸς ἀσφάλειάν των εἶχον τὰ χωρία, κατεσχέθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, οἱ δὲ ὄπλοφοροῦντες ἐφυλακίσθησαν. Καὶ τοιοῦτοτρόπως διὰ μυριοστὴν φορὰν ἀποδεικνύεται ἡ ἀπεγνωσμένη θέσις τῶν δυστυχῶν ὁμογενῶν, εὐρισκομένων μεταξὺ σφύρας καὶ ἄκμονος. Ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν κακουργήματα τῶν Βουλγάρων ἔχουσι σφόδρα ἐξερεθίσει τὸν μουσουλμανικὸν πληθισμὸν. Καὶ ναὶ μὲν αἱ ἀρχαὶ ἀναλογιζόμεναι τὰς συνεπείας προλαμβάνουσι γενικωτέρας κατὰ τῶν Χριστιανῶν σφαγᾶς, ἀλλ' αἱ ἀντεκδικήσεις καθίστανται πλέον ἀναπόδραστοι. Τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα ἐσημειώθησαν οἱ φόνοι περὶ ὧν ἀνωτέρω γίνεται λόγος. Καθ' ἃς δὲ ἔχω ἐμπιστευτικὰς ἀσφαλεῖς πληροφορίας τρεῖς μὲν τουρκικαὶ συμμορίαὶ ἐσχηματίσθησαν ἐν Τίμφες διὰ τὴν περιφέρειαν Στρωμνίτης, ἑτέρα ἐν Λεπὸς διὰ τὴν περιφέρειαν Πορροῖων, σχηματίζεται δὲ ἑτέρα διὰ τὴν πεδιάδα Σερρών. Οἱ Ὀθωμανοὶ βέηδες καὶ πλούσιοι κτηματῖαι τῶν ἐν τῇ μικρᾷ πεδιάδι Σερρῶν τσιφλικίων συνεχρότησαν προχθὲς μακρὸν συμβούλιον, ἐν ᾧ συνεσκέφθησαν περὶ τῶν ληπτέων κατὰ τῶν Βουλγάρων μέτρων καὶ ἰδίᾳ τῆς λυμαιομένης καὶ τρομοκρατούσης τὴν μικρὰν πεδιάδα Σερρῶν βουλγαρικῆς συμμορίας τοῦ Ἀραμπατζῆ Ντίνα. Ἄγνωστον ποῖαι ἀποφάσεις ἐλήφθησαν. Οὐδεὶς ὅμως ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ κατάστασις καθίσταται κρίσιμος καὶ ὅτι διὰ τῆς νέας βουλγαρικῆς δράσεως ἐπισπεύδεται ἡ λήψις ἄλλων μέτρων ἐκ μέρους τῆς Εὐρώπης.

52.

Ἐν Σέρραις τῇ 26 Ὀκτωβρίου 1907

Χθὲς περὶ ὥραν 2 μ. μ. ἀγρία δολοφονία δεπράχθη εἰς ὀλίγα βήματα ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ προξενείου. Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἐκ τοῦ σχισματικοῦ χωρίου Δουτλῆ Βούλγαρος Γιουβάνης, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ ἄλλου τινος συγχωρίου του, διήρχετο πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ διερμηνέως τοῦ αὐστριακοῦ προξενείου κ. Ζαγγαρόλα, ἄγνωστος τις, προφανῶς Ἕλληνας, ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ Βουλγάρου χωρικοῦ καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἄπνον. Ὁ Γιουβάνης οὗτος ἦτο κοινὸς γεωργός, εἰργάζετο δὲ εἰς τὰ ἐν Σέρραις κτήματα τοῦ Ἕλληνος φαρμακοποιοῦ Γεωργίου Ἐλευθερίου. Τὸ κακούργημα τοῦτο γενόμενον κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Βαϊραμίου καὶ εἰς κεντρικώτατον μέρος τῆς πόλεως, ἰδίᾳ δὲ πρὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ προξενείου καὶ τῆς Μητροπόλεως, προεκάλεσε τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν οὐ μόνον τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ξένων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων. Δεδομένου δὲ ὅτι ὁ φονευθεὶς ἦτο ἀπλοῦς καὶ φιλήσυχος χωρικός, οὐδὲν ἄλλο δικαιολογεῖ τὸν φόνον τοῦτον ἢ τὸ ἐξαφθὲν ἐπ' ἐσχάτων μῖσος τῶν ἡμετέρων κατὰ τῶν Βουλγάρων ἕνεκα τῶν τελευταίων βουλγαρικῶν θη-

ριωδιῶν. Ὁ δράστης παραμένει ἄγνωστος. Συνελήφθησαν ἐν τούτοις μία γυνὴ καὶ δύο ἄλλοι χωρικοί, οἵτινες παρέτυχον εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος.

Ὀλίγην ὥραν πρὸ τοῦ ἄνωτέρω φόνου εὐρέθη εἷς τινα ἐξοχικὸν τῶν Σερρῶν κῆπον τὸ πτώμα Ἑλλήνος πνιγέντος ἐν τῷ φρεάτι. Δὲν ἐξηκριβώθη ἂν πρόκειται περὶ ἐγκλήματος ἢ περὶ αὐτοκτονίας.

Παρὰ τῷ δάσει τοῦ Χ' Μπελίκ, Δεμιρ-Ἰσάρ, εὐρέθησαν τὰ πτώματα δύο χωρικῶν Βουλγάρων. Οἱ δρᾶσται παραμένουσιν ἄγνωστοι.

53.

Ἐν Σέρραις τῇ 3 Νοεμβρίου 1907

Χθὲς περὶ τὴν ἕκτην ὥραν μ.μ. νέον κακούργημα ἔλαβε χώραν ἐν κεντρικῷ τῆς πόλεως μέρει, συνταράξαν ἅπασαν τὴν πόλιν. Ἄγνωστοι, πάντως Ἑλληνες, εἰσελθόντες ἐν τινι χανίῳ ἔνθα κατέλυον σχισματικοὶ ἐκ διαφόρων χωρίων, ἐπυροβόλησαν ἐπανειλημμένως κατὰ τινος ὁμάδος συνηθροισμένης ἐν τινι δωματίῳ καὶ ἐπλήγωσαν δύο ἐξ αὐτῶν, ἐξ ὧν τὸν ἕνα θανασίμωσεν. Εἰς τὸν κρότον τῶν πυροβολισμῶν ἔτρεξαν οἱ ἐκ τοῦ πλησίον ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Ὀθωμανοί, ἀλλ' οὐδένα ἠδυνήθησαν νὰ συλλάβωσι. Τὸ νέον τοῦτο κακούργημα καὶ ἐντελῶς ἀδικαιολόγητον ἐξώργισε τὰς ἀρχάς καὶ συνεκίνησεν ἅπασαν τὴν πόλιν, καθ' ὅσον οἱ πληγωθέντες ἦσαν ἀιλοῖκοι καὶ φιλήσυχοι χωρικοί. Τὸ κακούργημα τοῦτο ὡς καὶ ἡ πρὸ τινῶν ἡμερῶν γενομένη δολοφονία πρὸ τοῦ Προξενείου συνέπεσεν ἀκριβῶς μὲ τὴν ἀγγελίαν τῆς καταστροφῆς τοῦ Ρακόβου καὶ τῆς Ὀψιρίνας. Τὴν νύκτα αἱ ἀρχαὶ προέβησαν εἰς συλλήψεις ὁμογενῶν ὡς ὑπόπτων.

54.

Τηλεγράφημα

Σέρραι 17 Νοεμβρίου 1907

Ἐπὶ τῶν Βουλγάρων ἔχει ὡς ἐξῆς : Ἀπὸ τινος ὁμάδες νεαρῶν Βουλγάρων ἐργατῶν κατέρχονται ἐκ βορείων διαμερισμάτων, ἐπὶ σκοπῷ ἐγκαταστάσεως Χαλκιδικὴν καὶ Ἄθω. Οὕτω πρὸ τριῶν ἐβδομάδων διήλθον περὶ τοὺς 150 πρὸς εὔρεσιν ἐργασίας ἐν μεταλλείοις καὶ ἀλλαχοῦ Χαλκιδικῆς, λέγεται δὲ ὅτι δύο ἢ τρεῖς χιλιάδες τοιούτων Βουλγάρων ἀπεφασίσθη νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς Ἅγιος ὄρος καὶ Χαλκιδικὴν καὶ ἀποτελέσωσιν οὕτω σημαντικὸν συνοικισμόν ὁμογενεῖς διαμερισμάτων ἐκείνων ὑποπτεύονται καὶ φοβοῦνται ὅτι κακὸς ὁ σκοπὸς καὶ ὀλέθριος συνεπεία τοιαύτης ἐγκαταστάσεως, δεδομένου ὄντος ὅτι βουλγαρικῇ μονῇ Ἄγ. Ὅρους ὑπάρχουσι ἀποθηκευμένα ὄπλα καὶ πολεμοφόδια. Ἡμετέροι διατελοῦσιν ἐν μεγάλῃ ἀνησυχίᾳ καὶ φρονοῦσιν ὅτι ρεῦμα βουλγαρικῆς ἐπιδρομῆς δέον νὰ ἐμποδισθῇ. Οὕτω σῶμα 11 ἀνδρῶν ἐπετέθη μεσημβριαν παρελθούσης Τρίτης παρὰ θέσιν ἀρχαίων Σταγείρων, μετὰ Βράστα καὶ Λειψάσδας κατὰ ὁμάδος 125

νέων ἀνδρῶν ἐξ ἐπαρχίας Ραζλόκ. Ἐφονεύθησαν 25, ἐπληρώθησαν τρεῖς, οἱ δὲ ὑπόλοιποι κατέφυγον εἰς Σταυρόν. Δύο χωροφύλακες συνοδεύοντες Βουλγάρους οὐδὲν ἔπαθον.

55.

Ἐν Σέρραις τῇ 17 Νοεμβρίου 1907

Νέον βουλγαρικὸν κακούργημα συνετάραξε κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τοὺς ὁμογενεῖς τῆς περιφερείας Μελενίκου καὶ Κάτω Τζουμαγιᾶς.

Τὴν πρώτην τρέχοντος μηνὸς ὁ ἐν Μελενίκῳ διδάσκαλος Εὐάγ. Γεροβασιλείου ἀνεχώρησεν ἐκ Τζουμαγιᾶς μεταβαίνων εἰς Δεμίρ-Ἰσάρ, ἵνα ἐκεῖθεν διευθυνθῆ εἰς Μελενίκον. Ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐγένετο ἄφαντος καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ τὸ τραγικὸν τέλος του, ὅτε μετὰ 15 ὄλας ἡμέρας, ἦτοι προχθές, εὗρέθη τὸ πτώμα τοῦ δυστυχοῦς μεταξὺ τῶν χωρίων Σπατόβου καὶ Τσιφλικίου. Οἱ κακοῦργοι, ἀφ' οὗ παντοιοτρόπως ἐβασάνισαν αὐτόν, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς νεκροψίας, τὸν ἐστραγγάλισαν καὶ ἀφαιρέσαντες 18 λίρας, ἃς ἔφερον μεθ' ἑαυτοῦ, τὸν ἔρριψαν βορᾶν τῶν μυῶν καὶ τῶν κοράκων. Αἱ ἀρχαί, ὡς συνήθως, δὲν ἀνεκάλυψαν τοὺς δολοφόνους. Καθ' ὅς ὅμως ἔχομεν πληροφορίας τὸ κακούργημα διεπράχθη ὑπὸ τριῶν κομιτατζήδων ἐπὶ κεφαλῆς ἐχόντων τὸν διαβόητον Τάσον Κεχαγιάν, βλάχον ρουμανίζοντα ἐξ Ἄνω Τζουμαγιᾶς. Ὁ Γεροβασιλείου κατήγετο ἐκ Λιτοχωρίου τῆς Νοτίου Μακεδονίας, ἦτο δὲ ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ παλαιμάχων διδασκάλων τῆς περιφερείας ταύτης. Διεκρίνετο δὲ διὰ τὰ ἀκραιφνῆ καὶ πατριωτικὰ αἰσθήματά του καὶ τὸν διάπυρον ζῆλον μεθ' οὗ ἐξήσκει τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα. Ἐνεκα τούτου οὐχὶ ἀπαξ εἶχεν ἀπειληθῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ διαταχθῆ ν' ἀπέλθῃ ἐκ Μελενίκου. Ὁ Γεροβασιλείου εἶναι τὸ τρίτον θῦμα, τὸ ὁποῖον ἐντὸς τριετίας πίπτει ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Πρὸ δύο ἐτῶν ἐφονεύθησαν ἐν Πετρίτση ὑπὸ τῶν Βουλγάρων οἱ δύο ἔγκριτοι Ἕλληνες καὶ διακρινόμενοι διὰ τὰ πατριωτικὰ τῶν αἰσθημάτων ἀδελφοί, Εὐάγγελος καὶ Μήτας Φιλίππου γυναικάδελφοι τοῦ ἀτυχοῦς Γεροβασιλείου, ὅστις ἦτο ἐγκατεστημένος ἐν Πετρίτση, ὅπου καταλείπει νῦν πολυμελεστάτην οἰκογένειαν καὶ ἀνήλικα τέκνα, ἀπροστάτευτα καὶ ἐστερημένα τῶν πάντων.

56.

Ἐν Σέρραις 18 Νοεμβρίου 1907

Τὰ γεγονότα τῶν τριῶν τελευταίων ἑβδομάδων εἰσὶ τὰ ἀκόλουθα :

28 Ὀκτωβρίου. Καταδίωξις τῆς ὑπὸ τὸν Μεχμέτ Ἀϊτενλῆ τουρκικῆς συμμορίας, ἣτις ἔδρα παρὰ τὰ Παροῖα, καὶ ἡ σύλληψις ἐνὸς ἐκ τῶν συμμοριτῶν, ὅστις ἀπεκάλυψε τὰς ἐνεργείας τῶν συντρόφων του.

29 8)βρίου. Φόνος τοῦ ἐκ Δερβένης (Μελενίκου) Βουλγάρου Στόϊκου μετὰ τῆς ἀδελφῆς του ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν.

30 8)βρίου. Φόνος ἐνὸς Ὀθωμανοῦ ἀπὸ Λιβούνουβο (Μελενίκου) ὑπὸ Βουλγάρων.

6 Νοεμβρίου. Φόνος ἐνὸς Ἑλλήνος ποιμένος ἐν Μπαρακλή.

7 Νοεμβρίου. Φόνος ἐν Χαζνατάρ, παρὰ τὴν Τζουμαγιάν, τοῦ Βουλγάρου Καρὰ Κώστα, ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου, διότι ἀπεδοκίμαζε τὸ σύστημα τῆς ἐνεργείας τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν.

7 Νοεμβρίου. Οἱ Βούλγαροι τῆς περιφερείας Ἀρμάν-Τσιφλικ καταγανακτήσαντες κατὰ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ κτήματος, οἱ ὁποῖοι ποικιλοτρόπως ἐβίαζον αὐτοὺς πρὸς εἴσπραξιν τῆς δεκάτης, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ τσιφλικίου καὶ ἐφόνευσαν 4 Τουρκαλβανοὺς καὶ δύο Ὀθωμανοὺς, ἔκαυσαν δὲ περὶ τὰς 25 οἰκίας, ἀχυρῶνας καὶ βουστάσια, προξενήσαντες οὕτω ζημίαν 4.000 λιρῶν.

8 Νοεμβρίου. Τουρκικὴ συμμορία, ἐκδικουμένη φαίνεται, μετέβη εἰς τὸ βουλγαρικὸν χωρίον Μαρικώσταινο (Μελενίκου) ἐφόνευσεν ἓνα ἄνδρα, μία γυναῖκα καὶ ἓν παιδίον, ἔκαυσε δὲ τρεῖς οἰκίας.

9 Νοεμβρίου. Πλησίον τοῦ χωρίου Καρλί-κιόι παρὰ τὰς Σέρρας ἐφονεύθησαν ὑπ' ἀγνώστων οἱ Ὀρθόδοξοι Νέστωρ Ἀθανασίου καὶ Χρ. Μπουζίκης. Τὴν μικρὰν λεγομένην πεδιάδα τῶν Σερρῶν λυμαίνεται, ὡς γνωστὸν, καὶ τρομοκρατεῖ ἢ ὑπὸ τὸν Ἀραμπατζῆν Ντίνα συμμορία βουλγαρικὴ. Συχνὰ μοι δίδεται ἡ εὐκαιρία ν' ἀναφέρω τρομερὰ κακουργήματα τοῦ ληστοδολοφόνου τούτου ἱεράτος, τὸ ὁποῖον αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἀδυνατοῦσι νὰ συλλάβωσι. Πρὸ πολλοῦ καὶ ἐπανειλημμένως διέταξε τὸν γέροντα ἱερέα τοῦ χωρίου Γενῆ-μαχαλᾶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ χωρίον ἢ νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸ σχῆμα. Ὁ Παπαστέφανος ἀπήντα πάντοτε περιφρονητικῶς πρὸς τὰς ἀπειλάς, δηλῶν ὅτι ἐφ' ὅσον τὸ ποίμνιόν του ἐμμένει εἰς τὰ πάτρια καὶ θέλει αὐτὸν ὡς ἱερέα, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του ἄνευ διαταγῆς τῆς Μητροπόλεως. Τὴν 8ην τρέχοντος ὁ πατήρ Στέφανος προσεκλήθη εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον Κακαράσκα, ἵνα δῆθεν ἐνεργήσῃ ἀνακομιδὴν λειψάνων. Ἀνύποπτος ὁ ὡς ἀρνίον ἄκακος καὶ φιλήσυχος Παπαστέφανος μετέβη ἵνα ἐκτελέσῃ τὸ καθήκον του. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἡ συμμορία τοῦ Ἀραμπατζῆ ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς καὶ δύο ἄλλους χωρικούς, ὧν ὁ εἷς διαμένει συνήθως ἐν Σέρραις, ἵνα συνεννοῆται μετὰ τοῦ Βουλγάρου πρωθιερέως καὶ τοῦ πρακτορείου, ἐπετέθη κατὰ τοῦ δυστυχοῦς γέροντος ἱερέως καὶ ἀγρίως ἐδολοφόνησεν αὐτόν, συντριψασα τὸ κρανίον του διὰ πολλῶν σφαιρῶν πολυκρότου. Τὸ πτώμα τοῦ ἀτυχοῦς ἱερέως, ὅστις ἔπεσεν οὕτω θῦμα τῆς ἀφοσιώσεώς του καὶ τοῦ καθήκοντος, εὐρέθη τὴν ἐπιοῦσαν καὶ ἐνεταφιάσθη ἐν Σέρραις, γενομένης αὐτῷ δημοτελεστάτης κηδείας ὑπὸ τῆς πόλεως Σερρῶν, ἣτις δικαίως συνεκινήθη ἐπὶ τῷ νέῳ κακουργήματι. Ὁ Παπαστέφανος καταλείπει πολυμελεστάτην οἰκογένειαν καὶ ἀνήλικα τέκνα ἐν ἐσχάτῃ ἐνδείᾳ.

57.

Ἐν Σέρραις 26 Νοεμβρίου 1907

Διὰ διαφόρων ἐγγράφων μου ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ κρατήσω ἐνήμερον τὸ Β. Ὑπουργεῖον περὶ τῶν συλλήψεων καὶ φυλακίσεων ὡς καὶ τῶν παρεκτροπῶν τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ τῆς τρομοκρατίας, αἵτινες ἐπηκολούθησαν μετὰ τὰ γεγονότα τῆς 14 Ἰουλίου, Νῦν, ὅτε ἐπερατώθησαν ἅπασαι αἱ σχετικαὶ δίκαι καὶ ὁπωσδήποτε ἐκόπασεν ὁ τρομερὸς ἐκεῖνος σάλος, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ Ὑποβάλω Ὑμῖν συνοπτικὴν ἔκθεσιν τῶν γενομένων. Μετὰ τὰς συμπλοκάς τῆς Καμενίκης καὶ τῆς Δοβίστης, καθ' ἃς κατεστράφησαν τὰ ἑλληνομακεδονικὰ σώματα Ἀνδρέα καὶ Μητρούση, αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ προέβησαν εἰς ἀθρόας συλλήψεις, κακοποιήσεις, βασανιστήρια καὶ διάφορα ἄλλα τρομακτικὰ μέτρα κατὰ τῶν ἡμετέτων, ἰδιαίτερος εἰς τοὺς καζάδες Ζίχνης καὶ Σερωῶν.

Ἐν Καμενίκη ἐκτὸς τῆς πυρπολήσεως ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τριῶν οἰκιῶν καὶ τῆς διαρπαγῆς ὑπὸ στρατοῦ καὶ βιτσιβουζούκων 20 οἰκιῶν, συνελήφθησαν περὶ τοὺς 35 ἡμέτεροι, ὧν πολλοὶ ἐκακοποιήθησαν, παρεπέμφθησαν δὲ 17 ἐκτὸς τῶν δύο ἀνταρτῶν, οἵτινες συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Καὶ οὗτοι μὲν, ἦτοι : Ὁ Ἰωάννης Οὐρδας ἐκ τοῦ παρὰ τὰς Σέρρας βουλγαροφώνου χωρίου Χομόνδος καὶ ὁ Νικόλαος Παναγιώτου ἐξ Ἀγρινίου κατεδικάσθησαν εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ὁ μὲν Ἀθαν. Π' Στεργίου κατεδικάσθη εἰς ἰσόβια δεσμά, ὁ ἱερεὺς Καμενίκης Ἀθανάσιος εἰς δεκαετῆ δεσμά, οἱ δὲ λοιποὶ ἠθωώθησαν. Ἐξ ἀποκαλύψεων συνελήφθησαν ἐν μὲν τῷ καζῶ Ζίχνης ὑπὲρ τοὺς 100, ἐξ ὧν εἴ, ἱερεὺς, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐδάρασαν ἀνηλεῶς, καὶ τινες ἐβασανίσθησαν, παρεπέμφθησαν δὲ ἐνώπιον δικαστηρίου 70, ἐξ ὧν εἴς μόνον κατεδικάσθη εἰς τριετῆ φυλάκισιν, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἠθωώθησαν. Ἐκ δὲ τῶν παρὰ τὰς Σέρρας ἑλληνικῶν χωρίων συνελήφθησαν ὑπὲρ τοὺς 100, ὧν πολλοί, ἰδίᾳ ἐκ Δοβίστη πρόκριτοι, ἱερεῖς, ἱατροὶ. κ.λ.π., πολλαχῶς ἐκακοποιήθησαν καὶ ἐβασανίσθησαν, ἐφονεύθησαν δὲ καὶ δύο χωρικοί. Παρεπέμφθησαν δὲ 90, ἐξ ὧν κατεδικάσθησαν τέσσαρες, ὁ Νικόλαος Μαμάκας καὶ ὁ υἱὸς του Φώτιος Μαμάκας εἰς τριετῆ φυλάκισιν, ὁ Ἀγοραστὸς Νικολάου εἰς ἕξαετῆ καὶ ὁ Θεοχάρης Χριστοδούλου εἰς τετραετῆ ἐπίσης, οἱ δὲ λοιποὶ ἠθωώθησαν.

Ἐκ τῆς πόλεως Σερωῶν συνελήφθησαν περὶ τοὺς 20, παρεπέμφθησαν δὲ καὶ ἠθωώθησαν τρεῖς. Συνελήφθη ἐπίσης ἐνταῦθα ὁ δικηγόρος κ. Νικ. Γουσιάδης, οὗτινος κατεσχέθη ἐπιλήψιμος ἀνταπόκρισις εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας περὶ τῶν γεγονότων Καμενίκης καὶ Δοβίστης. Κατόπιν δὲ πληροφοριῶν τῆς ἐν Ἀθήναις τουρκικῆς πρεσβείας, ὅτι ὁ κ. Γουσιάδης ἐτύγγαγεν ἀντιπρόσωπος τοῦ μακεδονικοῦ συλλόγου καὶ διετέλει εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῶν κ. Γερογιάννη περὶ ὀργανώσεως καὶ ἀποστολῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων, κατεδικάσθη εἰς ἰσόβιον ἐγκάθειρξιν ἐν φρουρίῳ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατηρεῖται ὅτι οἱ καταδικασθέντες εἰσὶν ὀλίγιστοι σχετικῶς πρὸς τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν συλληφθέντων καὶ παραπεμφθέντων. Δὲν δύναμαι νὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι ἐν τῷ Ἐκτάκτῳ δικαστηρίῳ Θεσσαλονίκης ἔπνευσεν ἄνεμος ἐπιεικείας ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων, καθ' ὅσον ἐκτὸς καταγγελιῶν καὶ ἀσθενῶν τινῶν ἐνδείξεων οὐδεμίαν ἄλλην ἀπόδειξιν ἢ ὁμολογίαν τῶν κατηγορουμένων εἶχε τὸ δικαστήριον καὶ οὗτοι δὲ οἱ καταδικασθέντες ὀφείλουσι τὴν καταδίκην των εἰς ἰδίαν ὁμολογίαν ἢ ἀσάφειαν περὶ τὴν ἀπολογία· τὸ αὐτὸ μέτρον ἐφαρμόζει τὸ ἔκτακτον δικαστήριον καὶ προκειμένου περὶ τῶν Βουλγάρων.

Αἱ ἐνταῦθα ἀρχαὶ δυσηρεστήθησαν σφόδρα ἐπὶ τῷ ἀποτελέσματι τούτῳ καὶ ἐπὶ τῇ ματαιώσει τῶν ἐπιμόνων ἐνεργειῶν των, ἵνα δοθῇ ἐν σφοδρῶν κτύπημα εἰς τὸν ἀναθαρρήσαντα καὶ κινούμενον ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς περιφερείας ταύτης. Τέλος, ὡς καὶ διὰ προηγουμένων ἐγγράφων μου ἐξέθηκα Ἑμῖν, ἅπαντα τὰ βίαια καὶ τρομοκρατικὰ μέτρα τῶν ἀρχῶν ἔχουσι τὴν ἀντίθετον ὄψιν. Εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἀναπτέρωσις τοῦ φρονήματος, ὁ φανατισμὸς κατὰ Βουλγάρων τε καὶ Τούρκων, ἡ σφυρηλάτησις τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἡμετέρων, ἡ ἐξοικείωσις πρὸς τὸν ἀγῶνα, ἡ υἱοθέτησις καὶ ἡ ἐντόπισις αὐτοῦ. Ὡς καὶ ἄλλοι ἐξέθηκα Ἑμῖν, αἱ τουρκικαὶ φυλακαὶ εἶναι ὡς ἄριστον ἐθνικὸν σχολεῖον. Πάντες δὲ οἱ διὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα ἀπολυόμενοι ἐκ τῶν φυλακῶν ἐξέρχονται ἀπόστολοι, ἀκραιφνεῖς, ἀφωσιωμένοι, ἐμπνευσμένοι κήρυκες τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ ἀποβαίνουσιν ἡμῖν πολύτιμοι συνεργάται.

58.

Ἐν Σέρραις 30 Νοεμβρίου 1905

Πρὸ ἡμερῶν διεληθὼν ἐντεῦθεν ὁ διπλωματικὸς πράκτωρ τῆς Βουλγαρίας ἐν Ἀθήναις κ. Tocheff ἤλθε πρὸς ἐπίσκεψίν μου, ἣν ἔσπευσα νὰ τῷ ἀνταποδώσω. Ὁ κ. Tocheff μοι ὠμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐκρῦθμου καταστάσεως καὶ μετὰ πολλῆς θέρμης μοι ἀνέπτυξε τὴν ἀνάγκην τῆς κοινῆς συνεννοήσεως Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων, προσέθεσε δὲ ὅτι ἡ ἰδέα τῆς συνεννοήσεως ἔχει κατακίησει πολὺ ἔδαφος ἐν Βουλγαρίᾳ, ὅτι καὶ αὕτη ἔτι ἡ ἡγεμονικὴ Κυβέρνησις ἀσπάζεται αὐτήν. Εἰς τὰς ἀνακοινώσεις ταύτας τοῦ κ. Tocheff ὑπῆρξα, ἐννοεῖται, λίαν ἐπιφυλακτικὸς, εἰπὼν μόνον αὐτῷ, ὅτι μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως θὰ ἀκούσῃ βεβαίως πᾶς Ἑλλην τὰς ἰδέας ταύτας, αἱ ὁποῖαι ἄλλως οὐχὶ ἄταξ διετυλώθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ 1892 καὶ ἐντεῦθεν, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι δυστυχῶς ἔτυχον ἐν Σόφια τῆς γνωστῆς ὑποδοχῆς. Ὁ κ. Tocheff μοι παρετήρησεν ὅτι ἡ σφαλερὰ ἐκείνη πολιτικὴ τοῦ παρελθόντος καταδικάζεται ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ ὅτι ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων θὰ ἐπιφέρῃ μοιραίως τὴν ποθητὴν καὶ ἀμφοτέρους συμφέρουσαν συνεννόησιν».

Εἶναι ἐν τοσοῦτῳ ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἡ ἰδέα τῆς συνεννοήσεως ἤρ-

ξατο διατυπωμένη καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐγκρίτων Βουλγαρομακεδόνων ἐκ τῶν ὁπαδῶν τῆς Ἑσωτερικῆς Ὄργανώσεως. Καθ' ἃ μάλιστα πληροφοροῦσι με οἱ ἐκ τῶν φυλακῶν Θεσσαλονίκης ἀπολυθέντες ὁμογενεῖς, τὸ ζήτημα τῆς ἑλληνοβουλγαρικῆς συνεννοήσεως ἀποτελεῖ θέμα φλεγούσης συζητήσεως μεταξύ τῶν ἐπιφανῶν βουλγαροκαταδίκων.

59.

Ἐν Σέρραις 2 Δεκεμβρίου 1907

Κατόπιν προδοσίας, ὅτι ἐν τῇ συνοικίᾳ τῆς πόλεως Ἀγίας Φωτεινῆς καὶ Ἄνω Ταξιάρχαι κρύπτεται ὁ Ἕλλην στρατηγὸς Στέργιος μετὰ τῆς ἑξαμελοῦς συμμορίας του, αἱ ἀρχαὶ διὰ πολυαρίθμου στρατοῦ ἐπολιόρησαν τὴν συνοικίαν καὶ προέβησαν εἰς αὐστηροτάτας ἐρεῦνας διαρκεσάσας καθ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν τῆς χθές. Ἐκ τῆς ἐρεύνης οὐδὲν προέκυψε, συνελήφθησαν ὅμως δύο χωρικοί, ὁ Ἀριστείδης Νικολάου ἐκ Ρυδολείβους, Χρυσάφης τις ἐξ ἀγνώστου ἔτι χωρίου καὶ ὁ ἐκ Σερρῶν μικρέμπορος Γεώργιος Κίκος. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἐντελῶς ἄοπλοι καὶ πολιτικὰ ἐνδεδυμένοι οὐδεμίαν ἔφερον ἀντίστασιν παραδοθέντες ἀμέσως εἰς τὰς ἀρχάς.

Αἱ ἀρχαὶ ἔχουσαι ὑπ' ὄψιν τὰ κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον διαδραματισθέντα ἐν Καμενίκη, προσῆλθον μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ προφυλάξεων, ἐκτὸς δὲ τῶν ἀπειλῶν, ὅτι θὰ καύσωσι τὴν συνοικίαν διὰ πετρελαίου, οὐδεμία ἄλλη παρεκτροπὴ ἐσημειώθη, ἐκτὸς τινῶν χρυσῶν κοσμημάτων καὶ χρηματικῶν ποσῶν, αἵτινα ἐκλάπησαν ἐκ τῶν οἰκιῶν, ὅπου ἐγένοντο αἱ ἐρευναι. Εἰς τὴν πρόληψιν ἄλλων δυσαρέστων συνετέλεσε καὶ ἡ ἔγκαιρος παρουσία τοῦ Ἀγγλοῦ ὑποπροξένου, καταστήσαντος τὰς ἀρχάς ὑπευθύνους. Ἀφ' ἑτέρου, ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τῶν διατρεχόντων, πολλοὶ βασιβυζοῦκοι συνέρρευσαν πανταχόθεν εἰς τὸν τόπον τῆς πολιορκίας μὲ διαθέσεις καὶ ὕφος ἀπειλητικόν. Εὐτυχῶς ὁ μουτσαρίφης ἐγκαιρῶς μεταβὰς ἐπὶ τόπου διέλυσε τὰ ἄτακτα αὐτὰ στοιχεῖα καὶ ἔλαβε τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς πρόληψιν δυσαρέστων. Οἱ συλληφθέντες καίτοι ἐδάρησαν ἀνηλεῶς ἀρνοῦνται μέχρι τοῦδε πᾶσαν ἀνάμιξιν τῶν εἰς ἀνταρτικὰ κινήματα. Αἱ ἀρχαὶ προέβησαν εἰς σύλληψιν τῶν οἰκοδεσποτῶν καὶ γειτόνων τῶν οἰκιῶν, ὅπου συνελήφθησαν τὰ εἰρημένα πρόσωπα.

60.

Ἐν Σέρραις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1907

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω Ἐμῖν κατάλογον τῶν μέχρι σήμερον διαφόρων πολιτικῶν γεγονότων.

20 Ν)βρίου. Ἐν τῷ παρὰ τὰς Σέρρας τσιφλικίῳ Κισ-πεκισὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰς Ἑλληνόβλαχος ποιμὴν.

21 Νοεμβρίου. Ἐν τῷ παρὰ τὰς Σέρρας χωρίῳ Καρλί-κιόι ἐφονεύθη παρὰ σχισματικῶν ὁ ἡμέτερος Γεώργιος Μπουζίκης.

20 Νοεμβρίου. Παρὰ τὴν θέσιν Δεμιρ-Καποῦ, ἐπὶ τοῦ Μπέλες, τουρκικὴ συμμορία συνέλαβε τέσσαρας νέους Βουλγάρους ἐκ Πορροῖων, ὧν ἐφόνευσε τοὺς δύο, ὁ τρίτος ἀπέθανεν ἐκ συγκοπῆς, ὁ δὲ τέταρτος διέφυγε μὲν, ἀλλ' ἔκτοτε ἐξηφανίσθη.

22 Νοεμβρίου. Βεβαιοῦται ὅτι ἐν Δόβρουλαις τῆς Πετρίτισης ἐφονεύθη ὑπ' ἀγιώστων ἔτι ὁ πρῶην λήσταρχος Μπακάλτσεφ μεθ' ἑνὸς συντρόφου του. Ὁ Μπακάλτσεφ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ Σανδάνσκη παρεδόθη εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἠμνηστεύθη κατόπιν ἀποκαλύψεων εἰς ἃς προέβη. Ἐκτοτε διετέλει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ τώρα ἐσχάτως ἤρξατο ἄπλιν ἐνεργῶν ὑπὲρ τοῦ Κομιτάτου. Ἐν τοσοῦτῳ τὴν εἶδησιν τοῦ θανάτου τοῦ Μπακάλτσεφ μεταδίδω μετ' ἐπιφυλάξεως.

22 Νοεμβρίου. Ἑλληνομακεδονικὸν σῶμα ὁρμηθὲν ἐκ τοῦ ὄρους Μπέλες συνέλαβε παρὰ τὴν Ράμναν δύο Βουλγάρους κατασκόπους, οἵτινες προσεποιοῦντο τὸν Ἑλληνα καὶ μετήρχοντο τὸ ἐπάγγελμα τοῦ λαθρεμπόρου καπνοῦ, καὶ μετέφερον αὐτοὺς εἰς Τζουμαγιάν. Καὶ τὸν μὲν ἕνα, Μήταν Ἰωάννου ἐφόνευσε, ὁ δὲ ἕτερος Γκότσης Δημητρίου κατώρθωσε, καίτοι τραυματισμένος, γὰρ διαφύγη καὶ καταγγείλη τὰ γενόμενα εἰς τὰς ἀρχάς, αἵτινες προέβησαν εἰς συλλήψεις χωρικῶν.

1 Δεκεμβρίου. Σύλληψις ἐν τῇ πόλει τριῶν προσώπων θεωρουμένων ὡς ἀνταρτῶν.

3 Δεκεμβρίου Ἀπαγχόνισις τῶν ὑπὸ τοῦ ἐκτάκτου δικαστηρίου Θεσσαλονίκης καταδικασθέντων Ἰωάννου Οὔρδα καὶ Νικολάου Παναγιώτου.

18 Δεκεμβρίου. Ἐν Κιούπ-κιοῦ, καζᾶ Ζίχνης, ἐφονεύθη ὑπὸ Ἑλλήνων εἰς Ὀθωμανός.

20 Δεκεμβρίου. Ἐν Μάνδρατζικ, καζᾶ Δεμιρ-Ἰσάρ, μία οἰκογένεια χριστιανῶν Ἀθιγγάνων ἐσφάγη ὑπὸ Ἀλβανῶν ἐκδικουμένων φόνον ὁμοφύλων τῶν διαπραχθέντα πρὸ ὀλίγου χρόνου.

22 Δεκεμβρίου. Ἐκ τοῦ χωρίου Μπαχτιάρη ἐγένετο ἄφαντος ἀπαχθεὶς προδῆλως ὑπὸ βουλγαρικῆς συμμορίας ὁ Ἕλλην Τάνης Δημητρίου ὑπάλληλος τοῦ κτήματος.

24 Δεκεμβρίου. Βουλγαρικὴ συμμορία προσέβαλε τὸ Γενι-Τσιφλίκ, τοῦ καζᾶ Μελενίκου, ἀπεκρούσθη ὅμως ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν φυλάκων καὶ τοῦ προσδραμόντος στρατοῦ.

28 Δεκεμβρίου. Βουλγαρικὴ συμμορία, περιλαμβάνουσα ὑπὲρ τὰ 7 μέλη συνεκρούσθη μετὰ τοῦ στρατοῦ παρὰ τὸ χωρίον Ραχοβίτσα τῶν Σερωῶν. Τρεῖς λησταὶ ἐφονεύθησαν, εἷς συνελήφθη πληγωμένος, οἱ δὲ λοιποὶ διέφυγον, τριῶν διασωθέντων ἐν τῷ ἀνεμομύλῳ τοῦ χωρίου. Ἐκ τῶν φονευθέντων εἷς, ὁ Κοραβασίλης, ἦτο ὁ πρῶην προεσιτῶς τῆς Καρλικόβης τῆς Ζίχνης, ὁ ἕτερος, Ἡλίας, κατήγετο ἐκ Μελενικίτις τῶν Σερωῶν καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ φονεὺς τοῦ Ἑλληνοῦ ἐπιστάτου τοῦ κτήματος Γιουβάν, καὶ τοῦ ἀγροφύλα-

κος Τέγου, ὁ δὲ τρίτος ὡς καὶ ὁ τραυματισθεὶς εἶναι νεοσύλληκτοι ἐκ τοῦ χωρίου τῶν Σερρῶν Καρλί-κιοῦ, ἐξεληθόντες ἐσχάτως ἵνα ὀδηγήσωσι τὴν συμμορίαν κατὰ τοῦ χωρίου, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστόν, ἐπιμένει μεθ' ὅλας τὰς πιέσεις νὰ παραμείνη Ὁρθόδοξον. Ἀρχηγὸς τῆς ἐν λόγῳ συμμορίας θεωρεῖται ὁ πολὺς Τάσκας, οὗ τοσάκις αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἐβεβαίωσαν τὸν θάνατον, καὶ ὅστις εἰσπράξας τοὺς φόρους τῆς περιφερείας του εἶχεν ἀναχωρήσει πρὸ τινῶν ἡμερῶν, ἵνα μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς Σόφιαν. Ὁ τραυματίας προέβη καὶ εἰς ἄλλας ἀποκαλύψεις, συνεπεία τῶν ὁποίων αἱ ἀρχαὶ προέβησαν εἰς συλλήψεις ἐν τοῖς χωρίοις Δουτλῆ, Ραχοβίτσα καὶ Λάκκος, ἀνεκάλυψαν δὲ καὶ ἀριθμὸν τινὰ (15 17) καινουργῶν ὄπλων μάνλιχερ ἐν τῷ χωρίῳ Λάκκος καὶ Δουτλῆ. Λέγεται ὅτι οἱ συλληφθέντες ἐδήλωσαν εἰς τὰς ἀρχὰς ὅτι εἰσὶν πρόθυμοι νὰ ἀπόσχωσιν ἐφεξῆς παντὸς ἀνταρτικοῦ κινήματος καὶ νὰ μὴν ἐπιτρέπωσιν οὐδέποτε ἐν τῷ μέλλοντι εἰς βουλγαρικὴν συμμορίαν νὰ εἰσέλθῃ ἐν τοῖς χωρίοις των ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ἅπαντες οἱ συλληφθέντες θ' ἀπολυθῶσι χωρὶς οὐδεὶς ἀπολύτως νὰ καταδιωχθῆ, καὶ ὅτι εἰς τὰ χωρία ἐκεῖνα θὰ ἐδρεύῃ διαρκῶς στρατὸς πρὸς ἀσφάλειάν των: Νέα βουλγαρικὴ πονηρία. Λέγεται ἐν τοσοῦτῳ ὅτι αἱ ἀρχαὶ εἰσὶ διατεθειμέναι νὰ δεχθῶσι τὴν προτεινομένην συνθηκολόγησιν.

28 Δ/ρίου Ἐν Δελῆ-Χασὰν μαχαλεσὶ ἐφρονεύθη ὑπὸ Τούρκων εἰς σχισματικὸς.

30 Δεκεμβρίου Εἰς Ράβνα τῶν Σερρῶν ἑξαμελὴς βουλγαρικὴ συμμορία ὑπὸ τὸν Ἰωακείμωφ ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ κρυπτομένη ἐν τῇ βουλγαρικῇ συνοικίᾳ. Ἐπηκολούθησε ζωηρὰ συμπλοκή, καθ' ἣν οἱ λησται ἐποίησαντο μεγάλην χρεῖσιν βομβῶν. Εἰς τὴν συμπλοκὴν ἔλαβον μέρος καὶ πολλοὶ βασιβουζοῦκοι. Κατὰ τὸ σῆνηδες ὁ στρατὸς ἔθηκε διὰ πετρελαίου πῦρ εἰς τὰς οἰκίας, ὅπου οἱ λησται ἐκρύπτοντο, Ἐπτὰ οἰκίαι ἐκάησαν, ἕξ λησται ἐφρονεύθησαν ἢ ἐκάησαν ζῶντες, τρεῖς σχισματικοί, ὧν μία γυνή, ἐφρονεύθησαν καὶ εἰς Ἑλλήν. Ὁ στρατὸς ἵνα ἱκανοποιήσῃ τὸν ἐκ λάθους φονευθέντα Ἑλληνα ἀπέδωκεν στρατιωτικὰς τιμὰς εἰς τὴν κηδεῖαν του. Οἱ χωρικοὶ ἀπειληθέντες κατέθησαν εἰς τε τὰς ἀρχὰς καὶ εἰς τὸν πάραυτα ἐπὶ τόπου σπεύσαντα Γάλλον ἀξιωματικὸν κ. Foulon ὅτι βασιβουζοῦκοι δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὴν συμπλοκὴν καὶ ὅτι αἱ οἰκίαι ἐκάησαν ἐκ τῆς ἀναφλέξεως τῶν βομβῶν. Ἐκ τῶν συλληφθέντων ἐγγράρων ἀπεδείχθη ὅτι σκοπὸς τῆς συμμορίας ἦτο, ἵνα, κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας τοῦ Ἁγ. Βασιλείου, ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμετέρων καὶ συγχρόνως καύσῃ τὸ χωρίον. Οἱ Τούρκοι, καὶ ἰδίᾳ ὁ στρατὸς συνεπὴς πρὸς τὰς ἀρχὰς του ἐξυλοκόπησεν ἀνηλεῶς τοὺς βουλγαρίζοντας τοῦ χωρίου, τὸ θράσος τῶν Βουλᾶρων κατελθόντων μέχρι τῆς ἑλληνικῆς ζώνης προξένησε βαθεῖαν ἐντύπωσιν παρὰ τοῖς ἡμετέροις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

"Εγγραφο 9, σελ. 25. Διὰ τὸν Γιαγλῆν ὁ Σακτούρης ἔστειλε τὴν 12, 6 τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα : «Γνωστὸς Γιαγλῆς, ἀποβιβασθεὶς Χαλκιδικήν, εὐρίσκειται εἰς Ἅγιον Ὄρος, προτιθέμενος νὰ ἔλθῃ ἡμετέραν περιφέρειαν. Ἔχω εἰς χεῖρας μου ἀποδείξεις ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου Γερογιάννη, παρ' οὗ λαμβάνει τακτικῶς διαταγὰς καὶ ὁδηγίας. Φόβος ὑπάρχει διαπράξεως νέων ἀνοησιῶν, ὧν ἐννοεῖτε συνεπείας. Νομίζω ἀναγκαῖον νὰ ληφθῶσιν αὐτόθι ἐπείγοντως κατάλληλα μέτρα καὶ νὰ καταστῇ Γερογιάννης ὑπεύθυνος προσωπικῶς».

[Ὁ Καπετὰν Γιαγλῆς, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ τὸ ἀνωτέρω τηλεγράφημα τοῦ Σακτούρη πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἦτο παλαιὸς Κλέρτης ἀπὸ τὴν Χαλκιδικήν.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Νιγρίτης καὶ Σερρῶν ἀπεστάλη παρὰ τῶν διευθυνόντων τὸν ὑπ' ἀριθ. 2 Μακεδονικὸν Σύλλογον τῶν Ἀθηνῶν, τῶν ἀδελφῶν Γερογιάννη, ἐπὶ κεφαλῆς μικροῦ ἀνταρτικοῦ Σώματος. Τοῦτο ὅμως ἔδρα τελείως ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὰ ἄλλα Σώματα καὶ τὴν ὄλην ὀργάνωσιν καὶ κατέστη τοιοῦτοτρόπως πραγματικὸν καπετανᾶτον, τὸ ὁποῖον τυφλῶς ὑπήκουε μόνον εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Γερογιάννη καὶ εἰς οὐδένα ἄλλον.

Εἰς τὸ Σῶμα τοῦτο τοῦ Γιαγλῆ ἐνετάχθη μετὰ τῶν δύο συντρόφων του, ἦτοι τοῦ Γιάννη Οὐρδα καὶ τοῦ Μιχάλη Οὐζούνη καὶ ὁ Μητρούσης.

Ὁ φανατισμὸς καὶ τὸ πάθος τοῦ Μητρούσης, νὰ λάβῃ ἐκδίκησιν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, διὰ τὴν ἀδικον σφαγὴν τῆς γυναικὸς του καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας του, εὗρον ἱκανοποίησιν εἰς τὴν ὀλικὴν καταστροφὴν τοῦ βουλγαροφώνου Καρατζάκιοῦ (ἤδη Μινοκλησιά). Ἄλλ' ἢ συγκίνησις καὶ ὁ θόρυβος, ὁ ὁποῖος προεκλήθη ἐκ τῶν γεγονότων τοῦ Καρατζάκιοῦ, ἠνάγκασε τὸ «Κέντρον» τῶν Σερρῶν νὰ ἀξιώσῃ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Γιαγλῆ καὶ τοῦ Μητρούσης προσωρινῶς, τόσον ἐκ τῆς περιφερείας τῶν Σερρῶν, ὅσον καὶ ἐξ ὄλης τῆς Μακεδονίας.

Οἱ φόβοι τοῦ Σακτούρη περὶ νέων ἀνοησιῶν, μετὰ τὰς περὶ ἐπανόδου τοῦ Γιαγλῆ πληροφορίας του, ἦτο τὸ ἐνδεχόμενον ἐπαναλήψεως ἐγχειρήματος ὁμοίου τοῦ Καρατζάκιοῦ, τὸ ὁποῖον τόσον κατεκρίθη ἐξ ὄλων τῶν πλευρῶν, δι' ὃ καὶ παρακαλεῖ ὅπως ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ τῶν ἀδελφῶν Γερογιάννη καὶ καταστῶσιν προσωπικῶς ὑπεύθυνοι διὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ Γιαγλῆ.

Μετὰ τὴν ἔνωσιν ὅμως τῶν δύο ἐν Ἀθήναις Μακεδονικῶν Σωματείων, ὁ Γιαγλῆς ἐπειθάρχησεν ἀπολύτως καὶ ἡ ἐμφάνισίς του εἰς τὴν περιοχὴν Νιγρίτης καὶ τῶν Κερδυλλίων ὑπῆρξεν ὄντως πολῦτιμος διὰ τὸν ἀγῶνα.

Τὸν ἐνθουσιασμὸν περιφερόμενον ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, μὲ τὴν γνώριμον γραφικὴν ἐνδυμασίαν τοῦ Μακεδονομάχου. Παρὰ

τὸ θάρος τῶν ἐτῶν, διетήρει ἔντονα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὥρας καὶ ἀρρενωπῆς μορφῆς του, πλαισιουμένης ὑπὸ πυκνῆς καταλεύκου γενειάδος καὶ ἐβάδιζεν εὐθυτενῆς. Ἐδὲ ἐπιβλητικὸν του παράστημα καὶ ἡ ὄλη του φυσιογνωμία, ἐδείκνυε ἄνδρα ἀποφασιστικὸν καὶ θαρραλέον, ἐνθυμίζοντα τὴν χιλιστραγουδισμένην κλεφτουργίαν τῶν προεπαναστικῶν χρόνων.

Π. Π.]

Ἔγγραφο 12, σελ. 35. Ὁ Σακτούρης ἀναφέρεται καὶ εἰς παλαιότερον του ἔγγραφο, ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον καὶ μὴ δημοσιευόμενον ἐνταῦθα, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχεν ἐκφράσει πολλὰς ἀμφιβολίας διὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν τῆς ὀργανωτικῆς ἀποστολῆς ἀκολουθουμένην πολιτικὴν. Εἰς τὸ παρὸν ἔγγραφο ὁμιλεῖ ἀναλυτικώτερον καὶ ἐπὶ τῇ θάσει συγκεκριμένων περιπτώσεων. Σχετικῆ πρὸς τὴν πολιτείαν τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν ἐν Σέρραις εἶναι καὶ ἡ ἀκόλουθος ἐπιστολὴ τοῦ μητροπολίτου Δράμας (τοῦ κατόπιν Σμύρνης) Χρυσστόμου, ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τὸν Σακτούρη καὶ διαβιβασθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον.

«Ἀγαπητὲ Φίλε.

Ἀγγέλλω ὑμῖν τὰ ἐξῆς αὐθεντικὰ καὶ μὴ φοβούμενα διάψευσιν, Ὁ Camproccasso, Γάλλος ἀξιωματικὸς ἐν τῇ ὀθωμανικῇ ὑπηρεσίᾳ, μετέβη πρὸ δύο ἐβδομάδων εἰς Ἀλιστράτην, καὶ ἐκεῖ μετεκαλέσατο τὸν διαβόητον Χρῆστον Βουζιάν, ἐκ Γρατσιάνης, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὰς ἐξῆς συμβουλὰς καὶ ὀδηγίας: Νὰ καταγγείλωσιν ὀρισμένως οἱ ἐν Γρατσιάνῃ καέντες τοὺς φύλακας Ἀλιστράτης καὶ τοὺς καβάσηδες τοῦ οἰκοτροφείου μας, μετὰ 50 ὄλας ἡμέρας, ὡς ἐμπρηστὰς καὶ φονεῖς τῶν οἰκείων των, ὑποσχόμενος αὐτοῖς ὅτι θέλει βοηθήσει αὐτοὺς ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς εἰς τὴν τοιαύτην καταγγελίαν. Ὁ Βουζιάς λαβὼν τοιαύτην ἐντολήν, ἐπίσεε τοὺς υἱοὺς τοῦ καέντος Δημ. Μπουρνούσουζη Τάσον καὶ Χρῆστον, οἱ ὁποῖοι ὄφειλον νὰ καταγγείλωσι τοὺς φύλακας Ἀλιστράτης, Τοῦσον Δημάκη, τὸν ἀνεψιὸν του Δημ. Νικόλα καὶ τὸν φροντιστὴν τοῦ οἰκοτροφείου μας Μιχαὴλ Δήμιτσαν. Ἐπίσεε δὲ καὶ τὴν Αἰκατερίνην Βούλτσιου, καὶ τὸν Θεόδωρον Βούλτσιον, σύζυγον καὶ υἱὸν τοῦ καέντος Βούλτσιου νὰ καταγγείλωσι αὐτοὶ τοὺς Δημ. Γράτσαλην, ψάλτην τοῦ χωρίου, τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου Παπαλεωνίδου, καὶ τὸν Δημ. Τσιγκάρην, φύλακα Ἀλιστράτης, ἀπειλήσας ὁ Βουζιάς τοὺς καταγγελεῖς, ὅτι ἀπηνῶς θὰ τιμωρηθῶσι, ἂν παραμελήσωσι τὰς διαταγὰς του. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας κατόπιν, φθάνει εἰς Γρατσιάνη ὁ ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς Ζίχνης, Ραχμῆ ἐφέντης, καὶ ἀντὶ νὰ ἀποταθῆ πρὸς τὸν μουκτάρην, ἢ τοὺς ἀζάδες καὶ προεστοὺς τοῦ χωρίου, ἀποτείνεται πρὸς τὸν διαβεβημένον ἐπὶ κακοῦ γίαις τοῦτον Βουζιάν καὶ τοῦ παραγγέλλει νὰ ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν παροχὴν πληροφοριῶν τοὺς γνωρίζοντας τὰ κατὰ τὸν ἐμπρησμὸν καὶ τοὺς

φόνους. Οἱ πιεσθέντες ὑπὸ τοῦ Βουζία χωρικοὶ προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ Ραχμῆ ἔφέντη, μετέβησαν παρ' αὐτῶ καὶ εἶπεν ἕκαστος τὸ μάθημά του. Οὕτω δὲ συνελήφθησαν τὴν ἐπομένην οἱ φύλακες Ἀλιστράτης, ἄνθρωποι ἐντιμότετοι, τοὺς ὁποίους ἡ Διοίκησις διώρισε, ἀφ' οὗ ἔλαβε περὶ αὐτῶν ὅλας τὰς δυνατὰς πληροφορίας καὶ ἐγγυήσεις, καὶ οἱ φύλακες τοῦ οἰκοτροφείου μας, διὰ συμπαιγνίας παιχθείσης μεταξὺ Βουζία, Gamrocasso καὶ Ραχμῆ ἔφέντη. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶναι ἡ προπαρασκευὴ γενικοῦ τινὸς σχεδίου ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ οἰκοτροφείου μας καὶ κατὰ τῆς Ἀλιστράτης ἐκ μέρους τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν, τοῦ σχεδίου δὲ τούτου τὴν ἐκτέλεσιν ἵνα ἀσφαλῶς ἐπιτύχωσιν οἱ κομιτατζήδες, προσέφυγον εἰς τὴν μεσολάβησιν τριῶν καταπτύστων ὄντων, ἑνὸς τοῦ Gamrocasso (καὶ ἄς μὲ συγχωρήσῃ, διότι ἀνήκει εἰς τὸ εὐγενέστερον τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς) ἑνὸς ἀρχηγοῦ χωροφυλακῆς (καὶ ἄς μὲ συγχωρήσῃ ἡ ἐνδοξότης του, διότι ἀντὶ χρημάτων δύναται καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὴν πίστιν καὶ τὸν Σουλτάνον του οὗτος νὰ προδώσῃ) καὶ ἑνὸς ἐξωλεστάτου ἀρχεῖου Βουζία...

Φρονῶ ἐπάναγκες, ὅπως πάντα ταῦτα φέρῃ εἰς γνῶσιν ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Σερρών τοῦ μουτεσασίφη καὶ τοῦ Γάλλου συνταγματάρχου Verand καί, ἀφοῦ τὰ εἴπη, νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν των εἰς τὸ Β' μέρος τοῦ προγράμματος καὶ τοῦ σχεδίου τοῦ βουλγαρικοῦ, ὅπερ εἶναι ἡ καταστροφὴ τῆς Ἀλιστράτης καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ὑπευθύνους, ἂν μὴ ληφθῶσιν ὅλα τὰ δυνατὰ μέτρα καὶ κατορθώσωσι οὕτω οἱ κομιτατζήδες καὶ ἐπιτύχωσι τοῦ πόθου των. Ἡμεῖς εἶπομεν καὶ ἐλαλήσαμεν, ὄψονται δὲ οἱ ἴδιοι, ἂν τὰ λεγόμενά μας εἶναι ἡ πιστὴ ἔκφρασις τῆς καταστάσεως, ἥτις ἀπειλεῖ ν' ἀνάψῃ πυρκαϊὰν δεινὴν, ἢ ὄχι. Δὲν θὰ ἔχωσιν δὲ κατόπιν τὴν ψευδῆ παρηγορίαν καὶ δικαιολογίαν ὅτι ἠγνόουν τὰ παρασκευαζόμενα. Τὸ πρᾶγμα ἐπείγει, ἀναβολαὶ δὲν συγχωροῦνται. Δύνασθε νὰ κάμητε χρῆσιν τοῦ παρόντος ὅπου καὶ ἂν θέλητε, καὶ ἰδίως νὰ τὴν ἀναγνώσῃτε τῷ μουτεσασίφῃ καὶ τῷ Γάλλῳ συνταγματάρχῃ.

Εἶθε νὰ διαψευσθῶμεν ἡμεῖς.

28 Φεβρουαρίου 1907

† **Ὁ Δράμας Χρυσόστομος**»

Ἔγγρα. 15, σελ. 42. Πρβλ. τὸ ἔγγρα. 18, σελ. 52.

Ἔγγρα. 18, σελ. 52. Τὸ ἀναφερόμενον ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 93 εἶναι τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον ἀριθ. 15, σελ. 42.

Ἔγγρα 19, σελ. 53. Ὅπως προκύπτει ἀπὸ ἄλλο ἔγγραφον τοῦ Σακτούρη, ὑπὸ ἡμερ. 2, 4, ὁ Τεῦρκος στρατιωτικὸς διοικητὴς Ζίχνης δὲν εὗρετο εἰς ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τὸν μουτεσασίφην Σερρών, ἐπεζήτησε δὲ εὐκαιρίαν διὰ νὰ τὸν μειώσῃ. Διὰ τὸν μουτεσασίφην ὁ Σακτούρης λέγει ὅτι ἐμπορεῖται ὑπὸ

υγιεινών πολιτικών αρχών και ότι δικάζεται λίαν ευμενώς πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν και προσωπικῶς πρὸς τὸν Σακτούρηγν.

"*Εγγραφον 20, σελ. 55.* Τὴν δραματικὴν δολοφονίαν τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας Κομπόκη, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Σακτούρηγς ἐξ ἀφορμῆς τῆς δολοφονίας και τοῦ Προκοπίου Κομπόκη, τὴν ἀφηγήθη λεπτομερῶς ὁ μητροπολίτης Δράμας Χρυσόστομος, εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐκθεσίγ του, τὴν ὁποίαν ὑπέβαλεν τὴν 31.7.1905 εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

« Παναγιώτατε Δέσποτα,

Πέπρωται, ὡς φαίνεται, αἱ ταλαιπωρίαί και τὰ δεινὰ τοῦ δυστήνου κατὰ τὰ Μακεδονικά ταῦτα μέρη ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ, ὄχι μόνον νὰ μὴ λαμβάνωσι τέλος και νὰ μὴ ἐλαττώνωνται, ἀλλὰ πᾶν τουναντίον νὰ αὐξάνωνται και νὰ πολλαπλασιάζωνται κατὰ λόγον τῆς αὐξήσεως τῶν μεταρρυθμίσεων και τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ ξενικοῦ ἐλέγχου και τῶν Εὐρωπαϊῶν ἀξιωματικῶν.

Και ὁ κλῆρος οὗτος, νὰ παλαίωσι διηνεκῶς πρὸς τὰ δεινὰ και μόλις ἀπαλάττωνται μιᾶς συμφορᾶς νὰ περιπίπτωσιν εἰς ἄλλην, ἐπεφυλάχθη κατὰ πρωτοφανῆ και ἀξίαν πολλῶν δακρύων και στεναγμῶν συγκυρίαν, ἵνα μὴ εἴπω κατὰ σατανικὴν προτίμησιν, εἰς τοὺς τὰ πρῶτα φέροντας και ὑπερκειμένους λόγω μορφώσεως, πλούτου, βαρύτητος και ἀρετῶν πρώτοις προκρίτοις τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, οἵτινες ἀφοῦ ἔπесαν οἰκτρῶς δολοφονηθέντες ὁ εἶ; μετὰ τὸν ἄλλον, οἱ πλεῖστοι οἱ περιλειπόμενοι τόσον ἐβαρύνθησαν ὑπὲρ δύναμιν ὥστε ἐξαπορηθῆναι αὐτοὺς και τοῦ ζῆν. Παναγιώτατε, μόλις ταύτην τὴν στιγμήν ἐπανεκάμψα ἐκ τοῦ μέσου τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων οἰκιῶν και πτωμάτων ἐν τῷ στερωῶς ἐχομένῳ τῶν πατριῶν και προσδευτικῶ τάτῳ χωρίῳ Ἐργί Δερέ, τῆς ἐμῆς ἐπαρχίας ἐν τῷ καζᾶ Ζίχνης. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμοῦν περὶ τὰς 200 οἰκογενείας, ἀπάσας ὀρθοδόξους, λαλούσας ἀπάσας ἀνευ ἐξαιρέσεως και τὴν Ἑλληνικὴν, ἐκτὸς τῆς πάλαι ποτὲ ἐν ἀκμῇ και χρήσει βουλγαρικῆς γλώσσης, ἣτο κάρφος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν βουλγαριστῶν διὰ τὴν σχολειακὴν πρῶοδον και ἀκμὴν του και διὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐξασκουμένην ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα χωρία ἐπιρροήν. Ἰδιαιτάτα δὲ δοκὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν κακοποιῶν ἦτο τὸ μέγα ἐνδοξον ὄνομα και πρᾶγμα τῆς οἰκογενείας Κομβόκη.

Τὸν ἀρχηγὸν τῆς μεγάλης και ἰσχυρᾶς ταύτης οἰκογενείας, πρὸ 25ετίας, ὅτε ἀνεφάνη εἰς τὰ περίχωρα ἐκεῖ τὸ βουλγαρικὸν σχῆμα, συλλαβόντες οἱ ἄνδρες τῶν αἱμάτων τοῦ βουλγαρισμοῦ ἀλείψαντες αὐτὸν διὰ πετρελαίου ἤναψαν και ἔκαυσαν ὡς λαμπάδα ἐνώπιον τοῦ εἰδώλου τῆς Πατρίδος και τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ τῆς Ὄρθοδοξίας, τὴν ὁποίαν δὲν ἐνόει νὰ ἀπαρηθῆ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ γεννήσας υἱὸν οὐκ ἀπέθανε, και ὁ ἀείμνηστος δὲν ἀπεβίωσεν ἐν τοῖς καλῶς και εὐσεβῶς τεθραμμένοις πατρῶζουσιν υἱοῖς του, Βασιλείῳ και Προκοπίῳ,

οἵτινες κατέλαβον ἐπαρκέστατα τὴν ἔξοχον θέσιν τοῦ πατρὸς τῶν καὶ ἦσαν οἱ στυλοὶ καὶ τὸ ἐδραῖωμα τῆς ὀρθοδοξίας ἐν τῇ Κοινότητι, διὰ τοῦτο ἀπὸ ἐτῶν καὶ αὐτοὶ ἦσαν ὁ σκοπὸς τῶν φανερῶν καὶ κρυφίων, αἰείποτε δὲ καταχθονίων καταδρομῶν ἐκ μέρους τοῦ ἀπαισίας μνείας βουλγαρικοῦ κομιτάτου, ἕως οὗ χθὲς ἐν ὄρα βαθείας νυκτός, ἣτις ἐστὶν τῶν ληστῶν καὶ κακοποιῶν στοιχείων ὁ κατάλληλος διὰ τὰ σκότια ἔργα τῶν καιρῶν, περὶ ὧραν τετάρτην τῆς νυκτός τοῦ Σαββάτου τῆς 30 πρὸς τὴν 31ην Αὐγούστου, βουλγαρικὴ συμμαχία πολυάριθμος ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Ἰβάν Γεωργίου, ἄλλοτε βουλγαροδιδάσκαλον ἐν Σκρίτσοβα, καὶ Γεώργιον, ἀδελφὸν τοῦ πρὸ δύο ἐτῶν φονευθέντος κατὰ τὰ μέρη Καρλίκovas τῆς ἐπαρχίας μου ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ βοεβόδα Μίρτσου, ἑξαπίνης εἰσελάσασα εἰς τὸ χωρίον, ἐπολιόρησε στενῶς τὴν οἰκίαν τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ Κομβόκη Βασιλείου.

Κατὰ δυστυχίαν του ἔλειπον κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα οἱ τρεῖς γενναῖοι υἱοὶ του καὶ ὁ γηραιὸς πατὴρ ἡλικίας ἄνω τῶν 65 ἐτῶν εὐρίσκετο μόνος ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ τῆς γραίας συμβίου του καὶ τῶν τριῶν νυμφῶν καὶ τῶν ἐγγονῶν του, ὧν τὸ μεγαλύτερον μόνος ἦτο ἡλικίας 10 ἐτῶν. Τότε ἤρξατο ἀνίσσος ἀγὼν, ὡς εἶναι ὁ ἀγὼν τοῦ ἀθώου κατὰ τῆς πανόπλου κακίας, μεταξὺ γέροντος ἀποστράτου πλέον τῆς ζωῆς, καὶ αἰμοβόρων ληστῶν, συνεπαγομένων, κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Στροτιωτικοῦ Διοικητοῦ, περὶ τοὺς 80 συμμαχίας καὶ ἄλλους αἰμοχαρεῖς χωρικοὺς ἐκ Δυρίτσοβας, χωρίου βουλγαρικοῦ. Ὁ γηραιὸς Βασίλειος Κομβόκης, ἡ γραῖα σύζυγός του Ἀναστασία, ἡ νύφη τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ του Εὐαγγέλου, ἐτῶν ὡσεὶ 30, ἔπεσον ὑπὸ τὰς σφαίρας τῶν δολοφόνων, οἱ ὅποιοι πρὸς συμπλήρωσιν τῆς καταστροφῆς τοῦ οἴκου ἔριψαν δυναμίτιδα καὶ ἤναψαν πυρκαϊὰν ἐκ τῶν τεσσάρων ἄκρων τῆς οἰκίας, ἵνα μηδεὶς σωθῆ.

Ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ὁ μέγας οἶκος τοῦ Βασιλείου Κομβόκη, ἐν ᾧ διέμενεν αὐτὸς καὶ οἱ 3 υἱοὶ του, ἔγινε παρανάλωμα τοῦ πυρός. Μόλις αἱ ζῶσαι δύο νύμφαι του καὶ τὰ παιδιὰ τῶν διὰ κρυφίας ὁδοῦ φυγοῦσαι κατῴρωσαν νὰ μὴ εὕρωσι τὸν θάνατον ἐντὸς τῶν φλογῶν, ἐνθα ἀπηθρακώθησαν καὶ τὰ τρία νεκρὰ σώματα τοῦ Βασιλείου, τῆς συζύγου καὶ τῆς γύμφης του.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς καταστροφῆς οἱ συμμαχοῦνται διηυθύνθησαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ Προκοπίου Κομβόκη, κειμένου εἰς ἄλλην μακρυνὴν συνοικίαν, ἀκριβῶς δὲ εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἔθηκαν βόμβαν δυναμίτιδος εἰς τὴν θύραν, ἀλλ' αὕτη βραχεῖσα τις οἶδε πότε, δὲν ἤναψε καὶ εὐρέθη τὴν ἐπιούσαν καὶ παρελήφθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ.

Τότε ἔλειψαν δι' ὑλῶν εὐφλέκτων καὶ σατανικῆς ἐφευρέσεως τοὺς τοίχους τῆς οἰκίας, συνεκόμισαν πετρέλαιον καὶ ἄλλας εὐφλέκτους ὕλας ξηρῶν χόρτων καὶ ἔθηκαν πῦρ, καὶ μετέβαλον εἰς ἑρείπια ἕως τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς καὶ τὸν μέγαν καὶ πλούσιον τοῦτον οἶκον.

Ὁ οἰκοδεσπότης Προκόπιος καὶ ὁ υἱὸς του Περικλῆς, γενναιότατοι

ἄνδρες ἀμφοτέροι, δὲν εὐρέθησαν οἴκτι, διανυκτερεύσαντες κατὰ κακὴν τύχην εἰς τοὺς ἀγροὺς χάριν τῶν γεωργικῶν τῆς ἐποχῆς ἐργασιῶν, καὶ οἱ τοῦ Βασιλείου Κομβόκη υἱοὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀπουσίαζον τῆς πατρικῆς οἰκίας. Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Προκοπίου Κομβόκη ἐπλήγωσαν μόνον τὴν θυγατέρα του διὰ σφαίρας εἰς τὴν κοιλίαν καὶ ἐφόνευσαν ἕνα 16ετῆ διατροπήσαντες τὴν κεφαλὴν του διὰ σφαίρας μάνλιχερ, διότι ὁ ἀτυχὴς οὗτος γείτων τοῦ Προκοπίου, Ἀπόστολος ὄνόματι, εἶχε τὴν τόλμην νὰ φωνάξῃ ὅτι καίεται καὶ τοῦ Προκοπίου ἡ οἰκία.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκ τῆς ἀναλαμπῆς τῶν καιομένων οἰκιῶν, ἐκ τοῦ κρῶ του τῶν βομβῶν τῆς δυναμίτιδος καὶ ἐκ τῶν οἰμωγῶν τῶν καιομένων, εἰδοποιηθεὶς κατέφθασεν ὁ στρατὸς καὶ οἱ συμμορῖται ἀνενόχλητοι, μηδενὸς αὐτοὺς καταδιώξαντος, ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὄρη ἢ μᾶλλον εἰς τὸ γειτονικὸν βουλγαρικὸν χωρίον Σκρίτσοβον καὶ μένουσιν νῦν ἀκαταζήτητοι.

Οἱ ὀδηγήσαντες τὴν συμμορίαν εἰς τὸ χωρίον εἶναι οἱ ἀρχιβουλγαρισταὶ ἐν τῷ χωρίῳ Ἐγρί-Δερέ Πάσχος Βασιλείου καὶ οἱ δύο υἱοὶ του, Ἄγγελος Νεδέλτσος, Παναγιώτης Ἀράκης καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ χωρίου Ἐγρί-Δερέ, ἐκ τοῦ χωρίου Γόρνιτσας οἱ βουλγαρισταὶ Δημήτριος Μάκογλου καὶ οἱ υἱοὶ του καὶ Γεώργιος Βούλιου, καὶ ἐκ Σκρίτσοβα πολλοί, ὅλοι αὐτοὶ καταδικασθέντες πρὸ διετίας εἰς ἰσόβια δεσμά, διότι καὶ τότε εἶχον λάβει τὰ ὄπλα κατὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ δικασθέντες εἰς ἰσόβια δεσμά ἐν Ἀλικαρνασῶ (Βουδρούμ) ἐξ ὧν ἀπηλλάγησαν διὰ τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἀμνηστίας.

Τὸ βαρὺ ἄγγελμα ἐγνώσθη μοι σήμερον τὴν πρωτῆν προφέροντι τὰς ἀναιμάκτους προσευχὰς ἐν ἐκκλησίᾳ, καθ' ἣν ὥραν ἐκήρυττον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ Ἀφοῦ ἐγνώρισα τοῖς ἀπεσταλμένοις ἵνα περιμένωσι τὴν ἐν μέσῳ αὐτῶν παρουσίαν μου, ἀνεχώρησα μετὰ τὴν ἀπόλυσιν συμπαραλαβὼν καὶ ὅλους τοὺς φιλογενεστέρους προκρίτους Δράμας εἰς τὸν τόπον τῆς συμφορᾶς ἀπέχοντα περὶ τὰς 5 ὥρας ἐκ Δράμας.

Παναγιώτατε, φρικτὸν καὶ ἀποτρόπαιον θέαμα ἐξετυλίχθη ἔμπροσθεν τῶν ἐκθάμβων καὶ δακρυβρέκτων ὀφθαλμῶν μας. Ἐδέησε νὰ συνάψωμεν τὰ φλογίζοντα ἐρείπια ὀδηγούμενοι ὑπὸ τῆς ὁσμῆς τῆς ὀπτομένης ἀνθρωπίνης σαρκὸς διὰ νὰ εὕρωμεν ποῦ ἔκειντο αἱ κατακαεῖσαι ἄμορφοι μᾶζαι τῶν ἀνθρωπίνων πτωμάτων καὶ ἐπὶ τέλους τὰς εὕρωμεν περιφλέκτους καὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε μόνον τὰ ἔντερα καὶ τὰ ὄργανα τοῦ στήθους διετήρουν σαρκώδη τινὰ κατάστασιν, ἐμφαίνουσιν αὐτὰ ὅτι ἦσαν πτώματα ἀνθρώπινα. Συνελέξαμεν τὴν τέφραν καὶ τὰ τεμάχια τῶν καέντων κοκκάλων ἐντὸς σάκκων καὶ τελέσαντες τὴν νενομισμένην νεκρώσιμον ἀκολουθίαν τεσσάρων ἐν ταυτῷ νεκρῶν νεομαρτύρων ὀρθοδόξων ἐν μέσῳ τῶν σπαρακτικῶν λυγμῶν καὶ ποταμῶν πικρῶν δακρῶν καὶ λαλήσαντες αὐτοῖς ἐφ' ὅσον ἐνεχώρει ἐπ' ἐκκλησίας τὰ τῆς παραμυθίας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἐλπίδος καὶ ἐγκαρτερήσεως ρήματα, ἐπανήλθωμεν ταύτῃ τῇ στιγμῇ, ὥρα 3η τῆς νυκτός,

εἰς Δράμαν κλαίοντες ἀκόμη καὶ ὀδυρόμενοι διὰ τὰ ἐπισκήψαντα κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους εἰς τὰ μέρη ταῦτα δεινά, τὰ ὅποια μέχρι ποῦ θὰ προβῶσι καὶ τινὰς συνεπείας θὰ ἔχωσι, οὐδεμία ἀνθρωπίνη σκέψις δύναται νὰ προῖδῃ καὶ οὐδεμία κυβερνητικὴ δύναμις ἰσχύει νὰ ἐμποδίσῃ.

Παναγιώτατε, ἠθέλομεν φέρεи ἀγογγύστως, ἅς ἐκφρασθῶ οὕτως τὴν λαχοῦσαν ἡμῖν δυσμοιρίαν, ἃν δυνάμεθα στρέφοντες τοὺς ἐκ τῶν δα, κρύων τεθλωμένους ὀφθαλμοὺς μας πέριξ ἡμῶν νὰ ἴδωμεν προσεχῆ ἔστω-καὶ ἀπομεμακρυσμένην διέξοδον καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν κακῶν τούτων καὶ τῶν δεινῶν.

Ἄλλὰ τὸ χεῖριστον καὶ τὸ προκαλοῦν τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ εἶναι ὅτι δὲν βλέπομεν τὸ τέλος τῶν δεινῶν μας καὶ τὸ τέλος τῶν πόνων μας. Ἄν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ παρελθόν, τοῦ ὁποίου κάτοπτρον πιστόν, ὡς τὰ πολλά, εἶναι τὸ μέλλον, βλέπομεν ὅτι τὸ παρελθὸν εἶναι σκοτεινὴ ἄβυσσος, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐνεταφιάσθησαν αἱ γλυκύταται τῶν ἐλπίδων μας· ἃν ἐξετάσωμεν τὸ παρόν, αὐτὸ μετεβλήθη ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τῶν ξένων εἰς ἐρημίαν ἄξενον φίλων καὶ εἰς κοιλάδα κλαυθμῶνος. Καὶ ἃν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ μέλλον, τοῦτο φαίνεται ὑμῖν νῦξ ἀφεγγῆς καὶ ἀσέληνος, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὐδεὶς φαίνεται λάμπων ἀστήρ. Καὶ ὅμως ὀφείλομεν νὰ ἐπουλώμεν τὰς αἱματωμένας πληγὰς τοῦ Ἔθνους διὰ τῆς ἐλπίδος, νὰ σπογγίσωμεν τὰ δάκρυ-τῶν ὁμογενῶν, νὰ καθηδύνομεν τοὺς πόνους των καὶ νὰ διαλύωμεν τοὺς φόβους καὶ τὴν ἀπελπισίαν των διὰ τῆς παραμυθίας καὶ τῆς θρησκείας, ἧς ἡ ἀγία φωνὴ καὶ ἡ ἀκαταμάχητος δύναμις καθ' ἀπάσας τὰς κρίσεις τοῦ Ἔθνους στιγμὰς ἀνεκούφισαν καὶ ἀνεζωογόνησαν καὶ ἀνεπτέρωσαν τὸ καταπεπτωκὸς φρόνημα τῶν ὁμογενῶν. Καὶ τὴν ἀγίαν ταύτην φωνὴν τῆς χριστιανικῆς ἐλπίδος, ὅσον καὶ ἃν ἡμεῖς ἀντλοῦμεν ἐκ τοῦ βάθους τῆς θλίψεως τῆς πονούσης ἡμῶν ψυχῆς, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐνωτισθῶμεν καὶ ἐκ τοῦ κέντρου καὶ τῆς πηγῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ μητρὸς ἡμῶν ἐκκλησίας, ἧτις ἐν τῇ φιλοστοργίᾳ της δὲν θ' ἀφίση βεβαίως, οὔτε τὰς δοκιμασθείσας σκληρῶς οἰκογενείας Κομβόκη ἄνευ ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς παρηγορίας, οὔτε τοὺς περὶ ἐμὲ φιλογενεῖς προκρίτους ἄνευ τῆς μητρικῆς της ἀνακουφίσεως καὶ φιλοστοργίου θωπείας. Περὶ δὲ τῶν ληφθησομένων κατὰ τῶν κακούργων, οὓς ἠρίθμησα ἀνωτέρω, καὶ τῶν συνενόχων των, μέτρων, οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἡ ὑμετ. Παναγιότης καὶ παρὰ τοῦ Ἄνακτος ἔτι αὐτοῦ θέλει ζητήσῃ τὴν αὐστηροτάτην τῶν ποινῶν.

Ἐν Δράμα τῇ 31 Ἰουλίου 1905

† Ὁ Δράμας Χρυσόστομος.»

Ὁ εἰς τὸ ἔγγραφο τοῦ Χρυσοστόμου ἀναφερόμενος Προκίπιος Α. Κομπόκης εἶχε πέντε τέκνα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τρία ἦσαν ἀγόρια. Ἐκ τῆς οἰκογενείας του ἐπιζοῦν τώρα ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ Ἀθανάσιος, ταξίαρχος ἐν ἄ., ὁ

Διονύσιος και ἡ Βαίτσα χήρα Τσιντώτα. Ὁ κτὰ τὸ 1907, κατὰ τὴν ἔκθεσιν Σακτούρη, εὐρισκόμενος εἰς τὰς φυλακὰς Θεσσαλονίκης διὰ τὴν ἐθνικὴν του δράσιν Περικλῆς, ἐδολοφονήθη καθ' ὄδον ἀπὸ Γορνίτσης πρὸς Ἐγρί-Δερὲ ὑπὸ Βουλγάρων τὸ 1916.

Ἔγγρ. 23, σελ. 58 Πρὸ τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ, εἰς ἄλλο ἔγγραφο δ Σακτούρης, ὃ ὁποῖος εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ μεταβῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν και εἶχεν ἐπιστρέψει, εἶχε γράψει και πάλιν διὰ τὴν συμπεριφορὰν τῶν Γάλλων ἀξιοματικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐστρέφοντο συστηματικῶς κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου και ἰδίᾳ προσωπικῶς κατὰ τοῦ Σακτούρη, κατὰ τοῦ Ἑλληνοσ προξένου τῆς Γαλλίας ἐν Σέρραις Καρατζᾶ και τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Ἀλεξανδρίδῃ, καθὼς και κατὰ τοῦ Πάνου και Μαρούλη, διευθυντοῦ και ταμίου τοῦ μονοπωλίου καπνοῦ. «Και εἶναι μὲν ἀληθές», ἔγραφεν ὁ Σακτούρης, «ὅτι τοῦ μουτσαρίφου ἡ ἀμεροληψία και δικαιοσύνη ματαιώνει πολάκις τὰς σκευωρίας ταύτας, ἀλλὰ και αὐτὸν τὸν μουτσαρίφην καταγγέλλουσιν ὡς δῆθεν φιλέλληνα και συμμαχοῦσι κατὰ τοῦ στρατάρχου (τοῦ Τούρκου στρατιωτικοῦ διοιτητοῦ τῆς Ζίχνης) εἰς κοινὸν κατ' αὐτοῦ ἐνέργειαν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μέχρι τοιούτου δυστυχῶς σημείου κατήντησεν ἡ ἀλλοπροσάλλος και ἀτόχημα βουλγαρόφιλος πολιτεία τῶν ἐπανειλημμένως και ἀπὸ πολλοῦ ἤδη καταγγελομένων τριῶν Γάλλων ἀξιοματικῶν» Καθ' ἃς εἶχεν ἐνδείξεις ὁ Σακτούρης, οἱ Γάλλοι ἀξιοματικοὶ εἶχον στραφῆ εἰδικῶς κατὰ τοῦ μητροπόλι του Σερρών, τῇ ὑποκινήσει προφανῶς τοῦ συνδεομένου πρὸς αὐτοὺς Βουλγάρου πρωθιερέως Σερρών, ἡ δὲ Γαλλικὴ πρεσβεία ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶχεν ἤδη ζητήσῃ τὴν μετάθεσιν τοῦ μητροπολίτου. Σχολιάζων τὴν τελευταίαν αὐτὴν εἶδῃσιν ὁ Σακτούρης εἰς ἔγγραφόν του, ὑπὸ ἡμερ. 24, 5, γράφει· «Ἐχουσι λοιπὸν ἄδικον οἱ ὁμογενεῖς και ἰδιαιτέρως οἱ ἐν τῇ πόλει Σερρών νὰ διατελῶσιν ἐν ἀγανακτῆσει κατὰ τοῦ κ. Verand, ὅταν μάλιστα ἀναλογίζωνται ὅτι, ἐνῶ οὕτω πως συκοφαντεῖ τὸν Ἑλληνα μητροπολίτην, τουναντίον φιλικώτατα εἶναι διατεθειμένος και προστατεύει τὸν Βούλγαρον πρωθιερέα Σερρών, ὃν τόσαι και τόσαι βάσιμοι κατηγορίαι βαρύνουσι; Ὁ εἰς ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Βουλγάρου ἱερέως εἶναι ἀρχηγὸς βουλγαρικῆς συμμορίας (ὃ γνωστὸς βοεβόδας Λάζος τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν), δύο ἕτεροι υἱοὶ του ὑπηρετοῦσιν ἐν τῷ Βουλγαρικῷ στρατῷ. Ὁ πρῶν γραμματεὺς αὐτοῦ κατεδιδάσθη εἰς πολυετῆ εἰρκτῆν, διότι ἀπεδείχθη δι' ἔγγραφων, ὅτι ἦτο πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ τμήματος τοῦ δολοφονικοῦ κοιμιτάτου ἐν Σέρραις. Πρὸ μὴνός ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρός του, ὅστις ἐξετέλει και καθήκοντα γραμματέως παρ' αὐτῷ, συνελήφθη ἐπίσης, κατόπιν ὁμολογιῶν αὐτῶν τούτων τῶν Βουλγάρων κοιμιτατζήδων, ὅτι ἦτο ὁ ὄργανωτῆς και ἀρχηγὸς τῶν δολοφονιῶν. Ὁ οἰκία τοῦ Βουλγαρόπαπα εἶναι καταφανῶς τὸ ἐντευκτῆριον τῶν κοιμιτατζήδων και ἐκεῖ συνεδριάζει τὸ βουλγαρικὸν κοιμιτάτον. Ταῦτα πάντα και ἄλλ.

λα ἀκόμη γνωστὰ ἀποτελοῦσι διὰ τὸν ἀμερόληπτον μεταρρυθμιστὴν καὶ εὐγενῆ Γαλάτην κ. Verand τίτλον ἐκτιμήσεως πρὸς τὸν Βουλγαρόπαπα. Ζητεῖ ὁμως τὴν κεφαλὴν ἐπὶ πίνακος τοῦ Ἑλληνοσ μητροπολίτου Σερρών καθ' οὗ ἄλλως, ὡς δὲν ἀγνοεῖ τὸ Β Ὑπουργεῖον, διευτώθησαν πρό τινος παραπόνα, ὡς μὴ ἐργαζομένου ἐθνικῶς. Καὶ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης, ὃν εἶδον κατὰ τὴν ἐν Κων)πόλει μεταβάσιν μου, θερμοῦς μοὶ ἐπήνεσεν τὴν νομοταγεσάτην καὶ φιλήσυχον πολιτείαν τοῦ Σερρών».

Ὅλιγους μῆνας προηγουμένως εἶχεν ἀπαγορευθῆ ἐπίσης πᾶσα ἐξοδος πρὸς τὰ χωρία τοῦ μητροπολίτου Μελενίκου, καθ' ἃ ἀνέφερεν εἰς ἔγγραφόν του ὑπὸ ἡμερ. 24, 3, ὁ Σακτούρης.

Ἔγγρα 30, σελ. 73. Τὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς Γράτσιανης εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν τὰ εἶχεν ἀναγγεῖλαι λεπτομερῶς ὁ Σακτούρης δι' ἔγγραφου του ὑπὸ ἡμερ. 31, 3. Τὸ ἐλληνικὸν ἀνταρτικὸν σῶμα τῆς Ζίχνης εἶχεν ἐπιτεθῆ ἐναντίον τῶν ἐγκατασταθέντων εἰς Γράτσιανη Βουλγάρων κομιτατζήδων καὶ τοὺς εἶχεν ἐκμηδενίσει, εὐτυχῶς ὁμως διὰ τὸ ἐλληνικὸν στοιχεῖον ἢ ἐπίθεσις αὐτῆ ἐθεωρήθη ὡς γενομένη ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, παρ' ὅλας δὲ τὰς προσπάθειας τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ Γάλλου ἀξιωματικοῦ Ζίχνης ἀπέδῃ ἀδύνατος ἢ ἐξακρίβωσις τῆς ἀληθείας καὶ ἢ μεταβολὴ τῆς ἀρχικῆς ἐκθέσεως τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν. Ὁ Σακτούρης, ὁ ὁποῖος δίδει τὰς ὡς ἄνω πληροφορίας εἰς τὸ ἔγγραφόν του, προσθέτει τὰ ἀκόλουθα: «Ἐὰν ὑπῆρξεν εὐτυχὴς ἢ διεξαγωγὴ τοῦ γεγονότος ἐκείνου, πολὺ εὐτυχέστερα ὑπῆρξεν τὰ ἀποτελέσματα. Εὐρίσκομαι δὲ νῦν εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τοῦ Β. Ὑπουργείου ὅτι ἡ Γρατσίανη ἐπανῆλθε πλέον ἡμῖν ὀριστικῶς καὶ εἰλικρινῶς. Οἱ πρόκριτοι τοῦ χωρίου ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντες τὸν μουκτάρην μετέβησαν πρὸ 15 ἡμερῶν εἰς τὴν Μητρόπολιν Δράμας, καὶ ἀσπασθέντες τὴν δεξιὰν τοῦ Μητροπολίτου, ἐδήλωσαν ὅτι ψυχῇ καὶ σώματι ἀνήκουσι τῇ Ὁρθοδοξίᾳ καὶ τῷ Ἑλληνισμῷ, ἐκφράσαντες συγχρόνως τὴν εὐγνωμοσύνην των, διότι ἀπηλλάγησαν τοῦ ἐπαράτου κομιτάτου...»

Κατόπιν τούτου ὁ Ἅγιος Δράμας ἀπέστειλε τὸν ἐν Ἀλιστράτῃ ἐπίτροπόν του καὶ ἠλόγησε τὸ χωρίον. Κατὰ τὴν λειτουργίαν ταύτην πλῆθος ὁμογενῶν καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ οἰκοτροφείου Ἀλιστράτης μετέβησαν εἰς Γράτσιανην καὶ ἐπανηγύρισαν τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ χωρίου ἐκ τῶν δολοφόνων. Ἐπίσης ὠργανώθη ἡ ἄμυνα τοῦ χωρίου καὶ ἐλήφθησαν τὰ προσήκοντα πρὸς προστασίαν τοῦ χωρίου μέτρα. Ἡ ἐπάνοδος τῆς Γράτσιανης προὔξενησε πολλὴν τὴν ἐντύπωσιν ἐν Ζίχνη καὶ ἀποτελεῖ σπουδαίαν ἐνίσχυσιν τῶν ἡμετέρων δυνάμεων ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ τῆς γεινιαζούσης Ἀλιστράτης».

Ἔγγρα 35, σελ. 79. Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12, 6, ὁ μουτεσαρίφης Σερρῶν εἶχε στείλει τὸ ἀκόλουθον πρὸς τὸν μητροπολίτην Σερρῶν.

« Ἀ ν τ ί γ ρ α φ ο ν

«Ἐπειδὴ κατενοήθη ὅτι ὁ Μητροπολίτης Σερρῶν διεγείρει καὶ ἐξέρεθίζει, συνιστῶμεν Ὑμῖν νὰ κάμητε εἰς τὸν ἴδιον παρατηρήσεις ἀγγέλοντες ὅτι, ἂν ἐξακολουθήσῃ νὰ ἀναμιγνύηται, θὰ φέρῃ εὐθύνην».

Πρὸς τὸν Μητροπολίτην Σερρῶν

Σεβασμιώτατε,

Ὑπέικων τῇ Ὑψηλῇ βεζυρικῇ διαταγῇ διαβιβασθείση διὰ τῆς νομαρχίας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 11 Μαΐου 1907 τηλεγραφικῶς, ἀνακοινοῦμεν ἐν ἀντιγράφῳ τ' ἀνωτέρω.

12 Μαΐου 1907

Ἄ Ὁ Μουτεσαρίφης Σερρῶν»

Ὁ Σακτούρης, διαβάζων ἀρμολίως τὰ ἀνω ἔγγραφα, προσθέτει ὅτι εἰ διαβάλλοντες τὸν μητροπολίτην Σερρῶν εἶναι οἱ Γάλλοι ἀξιοματικοὶ καὶ ὁ Τοῦρκος στρατιωτικὸς διοικητὴς Ζίχνης, ἡ ἀπάντησις τοῦ μητροπολίτου Σερρῶν ἔχει ὡς ἀκολούθως (ἔγγραφον ἀπευθυνθὲν πρὸς τὸν Τοῦρκον Γενικὸν Διοικητὴν Θεσσαλονίκης Χιλμῆ πασᾶν):

« Γ ε ν ι κ ὸ ν Δ ι ο ι κ η τ ῆ ν

Θεσσαλονίκης

Ἐξοχώτατε,

Εὐσεβάστως ὑποβάλλω ὅτι ἡ Α.Ε. ὁ Διοικητὴς Σερρῶν ἡμετέρα Σεπτῇ ἐντολῇ μοὶ ἀνεκοίνωσεν Ὑψηλὴν Βεζυρικὴν διαταγὴν, δι' ἣ: μοὶ γνωστοποιεῖται ὅτι «κατενοήθη ὅτι διαγείρω καὶ ἐξερεθίζω καὶ ὅτι, ἂν ἐξακολουθήσω, θέλω φέρεῖ εὐθύνην».

Ἐξοχώτατε, χωρὶς νὰ ἐπικαλεσθῶ ὑπὲρ ἐμοῦ τὴν ὅλως ἀκηλίδωτον ἐπὶ δεκαεξαετίαν ὀλόκληρον μετὰ πλήρους πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν Σ.Ἀ. Κυβέρνησιν ὑπηρεσίαν μου ὡς μητροπολίτης Σερρῶν, παρακαλῶ, ὅπως οἱ ἀνενεχθέντες κατ' ἐμοῦ προσκληθῶσι νὰ ὑποβάλωσι πότε, ποῦ καὶ πῶς ἐγὼ διήγειρα καὶ ἠρέθισά τινα ἢ ἔπραξα οἰανδήποτε πράξιν συνεπαγομένην εὐθύνην. Ἀνατεθῇ δὲ ἡ αὐστηρὰ ἐξακρίβωσις τῆς ἀληθείας πάσης κατ' ἐμοῦ καταγγελίας εἰς τε τὸν πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν ἐνταῦθα Διοικητὴν, παρ' ὧν, παρακαλῶ νὰ ζητηθῶσι πληροφορίαι περὶ τῆς ἐνταῦθα ἀπὸ ἐτῶν ἐν γένει πολιτείας μου. Ἐὰν δὲ οἱ καταγγελεῖς μου εἶναι οἱ ἐνταῦθα Γάλλοι ἀξιοματικοί, ὅπερ ἔχω λόγους νὰ πιστεύω, τολμῶ μετὰ παρηρησίας νὰ ὑποβάλλω ὅτι ἢ κατ' ἐμοῦ δυσαρέσκεια αὐτῶν προέροχεται ἐκ τῶν ἐξῆς λόγων γνωστῶν καὶ εἰς τὰς ἐνταῦθα Σ. Κυβερνητικὰς Ἀρχάς.

Οἱ κύριοι οὗτοι ἐπανελημμένως ἐλθόντες παρ' ἐμοὶ μὲ παρεκάλεσαν νὰ μὴ ἀποτρέπω, ὡς πράττω, ἀλλὰ τουναντίον νὰ ἀποστέλω τοὺς Χριστιανούς νὰ καταγγέλωσιν εἰς αὐτοὺς πᾶν ἐν γένει πάθημα ἢ παράπονον αὐτῶν, καθ' ὅτι μόνον δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου, ἀφ' ἐνὸς θὰ ὑποχρεῶνται αἱ Ὀθωμανικαὶ Ἀρχαὶ νὰ δικαιῶνωσι τοὺς Χριστιανούς, ἀφ' ἐτέρου δὲ πληροφορομένη ταῦτα παρ' αὐτῶν ἡ Εὐρώπη θέλει μεριμνήσει περὶ ἡμῶν.

Μοὶ ἔφερον δὲ παρὰδειγμα τοὺς Βουλγάρους, οἵτινες δι' ὅλας αὐτῶν τὰς ὑποθέσεις καταφεύγουσιν εἰς αὐτοὺς καὶ διὰ τοῦτο ἀφ' ἐνὸς δικαιοῦνται, ἀφ' ἐτέρου γίνεται πάντοτε λόγος εὐφήμως περὶ αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ, ἣν αὐτοὶ διαφωτίζουν.

Ὅλα ταῦτα, Ἐξοχώτατε, κατὰ καθήκον ἐπιβαλλόμενον ἐγκαίρως ἀνήγγελον πάντοτε εἰς τὰς Σ.Ἀ. Ἀρχάς, μεθ' ὧν προσηκόντως συνεννοούμενος οὐδέποτε ἐπέτρεψα εἰς τοὺς Χριστιανούς ν' ἀναφέρονται εἰς τοὺς Γάλλους.

Ἐκ τούτου προέρχεται ἡ κατ' ἐμοῦ δυσαρέσκεια αὐτῶν.

Ἐπὶ τούτοις, κ.λ.π.

Σέρραι 15 Μαΐου 1907.

† Ὁ Μητροπολίτης Σερρών»

Παρὰ τὰς ἐξηγήσεις ὁμως αὐτάς, ὀλίγον βραδύτερον ὁ Γενικὸς Διοικητὴς Θεσσαλονίκης ἀπηγόρευσε κάθε ἐξοδὸν τοῦ μητροπολίτου ἐκ τῆς πόλεως Σερρών, καθ' ἃ ἐτηλεγράφησεν τὴν 6, 8, ὁ Σακτούρης : «Μουτσαορφῆς ἀνεκοίνωσε σήμερον μητροπολίτῃ Σερρῶν ἐπόμενον τηλεγράφημα Χιλμῆ Πασᾶ : Ὡς ἐγένετο διὰ μητροπολίτην Δράμας, οὕτω καὶ εἰς μητροπολίτην Σερρῶν ἀπαγορεύεται νὰ ἐξέρχεται εἰς χωρῖα. Οὐδέν, ἐννοεῖται, νεώτερον γεγονὸς δικαιολογεῖ νέον μέτρον».

[Μητροπολίτης Σερρών, περὶ τοῦ ἢ ἀνωτέρω ἀλληλογραφία, ἦτο ὁ πολὺς Γρηγόριος Ζερβουδάκης. Καταγόμενος ἐκ Κρήτης, Μητροπολίτης Σερρῶν ἐγένετο ἀπὸ τιτουλάριος ἐπίσκοπος Μυρέων κατὰ τὸ 1892. Ἀρχιεράτευσεν δὲ μέχρι τοῦ 1909, ἦτοι ἐπὶ δεκαεπτὰ ὀλόκληρα ἔτη, τὰ πλέον κρίσιμα διὰ τὸν Ἑλληνισμόν καὶ τὴν Ὀρθοδοξίαν τῆς πολυπαθοῦς αὐτῆς περιοχῆς τῆς Μικεδονίας. Ἐπέδειξεν τοιοῦτον σθένος ἐναντι Τούρκων καὶ Βουλγάρων, ὥστε τὸ ὄνομά του εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένον μὲ τοὺς ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας τῶν Σερραίων. Οἱ Τούρκοι θεωροῦντες αὐτὸν ὑπεύθυνον διὰ τὰ γεγονότα τῆς 14 Ἰουλίου 1907 καθὼς καὶ διὰ τὰς διαδραματισθείσας σκηνὰς κατὰ τὸν ἀπυγχονισμόν τοῦ Νίκου Παναγιώτου, τὸ ἐπακολουθήσαν παρὰ τὴν αὐστηρὰν ἀπαγόρευσιν καὶ τὰ τρομοκρατικὰ μέτρα πανσερραϊκῶν συλλαλητηρίων καὶ τὸ γενικὸν κλείσιμον τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐνεκρῶθη τελείως ἡ πόλις εἰς ἐνδειξιν διαμαρτυρίας καὶ πένθους, τετράκις ἐζήτησαν διὰ τῆς Πύλης τὴν ἀνάκλησίν του παρὰ τῶν Πιτριρχείων. Τελικῶς ὑπὸ τὴν πίε-

σιν τῶν Τούρκων καὶ τῶν διαβολῶν τῶν Γάλλων Μεταρρυθμιστῶν, ὁ Γρηγόριος μετετέθη εἰς Χαλκηδόνα. Ἰδιαιτέραν προσοχὴν ἔδωσεν εἰς τὴν παιδείαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐξεδήλωσεν καὶ ἐμπράκτως τὸ ἐνδιαφέρον του, κληροδοτήσας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα τὸ σεβαστὸν ποσὸν τῶν 1200 χρυσῶν λιρῶν διὰ τὴν ἀνάγεσιν Γυμνασίου ἀρρένων. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς Ἀρχιερατείας του ἐν Σέρραις ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης ἐφθασεν εἰς ἐπίζηλον ἀκμὴν. Οὐδέποτε δὲ ἐξεδηλώθησαν διενέξεις καὶ ἀσχημαίαι, ὡς αἱ λαθοῦσαι χώραν ἐπὶ τοῦ προκατόχου του Κωνσταντίνου Βαφειδίου.

Π. Π.]

— *Ἐγγρ. 39, σελ. 88.* Ἡ «τουρκικὴ τρομοκρατία». Εἰς προγενέστερον ἔγγραφόν του ὁ Σακτούρης ἀφηγήθη λεπτομερῶς μακρὰν συζήτησιν, τὴν ὁποίαν εἶχε μετὰ τοῦ μουτσαρίφου Σερρῶν διὰ τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων λαμβανόμενα ἐξοντωτικὰ μέτρα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Ὁ μουτσαρίφης, στηριζόμενος εἰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει ἀπὸ Ἑλληνα πεισθέντα διὰ σκληροτάτων μαρτυριῶν, εἶχε διατάξει τὴν σύλληψιν μεγάλου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων καὶ εἶχεν ἀνακοινώσει εἰς τὸν Σακτούρην ὅτι αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἐγνώριζον ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς δράσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ προξενείου Σερρῶν, ἰδίᾳ δὲ τὴν παρουσίαν ἐκεῖ Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὡς τοῦ Κουρέδελη καὶ τοῦ Νούτσιου, καθὼς καὶ λεπτομερείας διὰ τὴν συνεργασίαν μητροπόλεως, προξενείου καὶ ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων. Τὰς πληροφορίας αὐτὰς τὰς εἶχε διαψεύσει ὁ Σακτούρης, εἶχε δὲ τονίσει ὅτι τὸ μόνον ἀποτέλεσμα τῆς πανταχόθεν ἀσκουμένης ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τρομοκρατίας θὰ εἶναι ἡ ἐπικράτησις τῶν Βουλγάρων. «Καὶ ἐν τέλει τοῦ ὑπέδειξα», συνεχίζει, «ὅτι ἡ τρομοκρατία, ἦν ἀπὸ δύο ἐβδομάδων ἐφαρμόζουσι, θὰ ἔχη ἀντίθετα τῶν προσδοκωμένων ἀποτελέσματα, διότι ὅλοι αὐτοὶ οἱ καταζητούμενοι... θὰ κηρυχθῶσιν ἀντάρται... καὶ τότε δὲν θὰ γίνεταί λόγος πλέον περὶ ἀνταρτικῶν σωμάτων, ἀλλὰ περὶ ἐπαναστάσεως... Ἡ ἐπιείκεια πρὸς ὅλους αὐτοὺς τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες εὐρίσκοντο μεταξὺ βουλγαρικῶν καὶ ἑλληνικῶν συμμοριῶν καὶ τουρκικοῦ στρατοῦ εἶναι ἔργον φρονήσεως ἐπιβαλλομένης. Ἐκτός δὲ τῆς πολιτικῆς ἀνωμαλίας, δημιουργεῖται καὶ γεωργικὴ, ἐμπορικὴ, οἰκονομικὴ ἐν γένει κρίσις, ἥτις δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ὀλεθρία τῆς πρώτης. Ὁ πολλαπλασιασμός τῶν ἀνταρτῶν δυσχεραίνει καὶ τῆς Ἑλλάδος αὐτῆς τὴν θέσιν, καταγγελλομένης ἀδιακόπως ὡς δημιουργούσης ἀνταρτικὰ σώματα καὶ ἥτις ἔχει ἀνάγκην ἡσυχίας». Ἐν τῷ πλαίσιῳ πάντων τῶν μέτρων ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐπὶ τῇ βιάσει τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας εἶχον οἱ Τούρκοι καὶ προπαντὸς τῇ εἰσηγήσει τῶν ξένων ἀναδιοργανωτῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν Γάλλων, συνεχῆς ἐγένετο προσπάθεια, ὅπως ἀναγκασθῇ τὸ Ἑλληνικὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν νὰ μεταθέσῃ τὸν Σακτούρην ἐκ Σερρῶν. Τὴν 6 Νοεμβρίου 1907 ὁ μουτσαρίφης Σερρῶν διέταξε τὸν Σακτούρην νὰ μὴ ἐξέρχεται ἐκ τῶν Σερρῶν, τὴν δὲ 7 Δεκεμβρίου ἡ Κεντρικὴ Διοίκησις εἰς

Θεσσαλονίκην διέταξε νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον ἀρμοδίας ἀνακριτικῆς ἀρχῆς ὁ γραμματεὺς τοῦ προξενείου Νούτσιος καὶ ὁ καθάσης Δημητρίου. Αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὰ προνόμια τῶν διπλωματικῶν ὑπηρεσιῶν, εἶχον προκαλέσει ζωντὰς διαμαρτυρίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἐπὶ ματαίῳ. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀντίδρασις τῶν Τούρκων εἶχεν ἀρχίσει καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σακτούρη. Εἰς ἔγγραφόν του ἀπὸ 8 Σεπτεμβρίου 1906 ὁ πρὸ τοῦ Σακτούρη πρόξενος Σερρών Μ. Τσαμαδὸς ἤρχιζε ἐκθεσὶν του γράφων *Ἡ κατὰ τῶν Ἑλλήνων συστηματικὴ καταδίωξις τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν ἐπιτείνεται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν*».

Ἐγγραφοῦ 41, σελ. 91-94. Ἐνδιαφέρον ἔχει νὰ ἀντιπαραβληθῇ πρὸς τὴν ἐκθεσὶν αὐτὴν τῶν γεγονότων ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου ἢ κατάθεσις αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἑλισσι πρὸς τὰς τουρκικὰς ἀρχάς. Τὸ πλήρες κείμενον αὐτῆς ἔχει ὡς ἀκολούθως.

«Τὸ παρελθὸν Σάββατον περὶ τὴν 6ην ὥραν ἐξεκίνησα ἐκ Δράμας συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν παρ' ἐμοὶ προσκεκολλημένων ὑπηρετῶν Μεχμέτ Ἀζίζ καὶ Χουσεῖν καὶ ὑπὸ τοῦ λοχίου τῆς ἐπίππου χωροφυλακῆς Φερδὰχ καὶ τοῦ ὑπαξιωματικοῦ (σιτιστοῦ) Ἀχμέτ καὶ τοῦ στρατιώτου Μεχμέτ.

Τὴν πρώτην νύκτα διήλθομεν εἰς τὸ χωρίον Πέπελιτς, τὴν δευτέραν εἰς τὸ ὄρος Μπόζ-δὰγ πλησίον τοῦ Καρλίκ, τὴν δὲ τρίτην εἰς τὸ χωρίον Γεκουλέρ, διανυκτερεύσαντες ὑπὸ τὴν σκηπὴν μου. Τὴν Τρίτην τὸ ἑσπέρας περὶ τὴν 10ην ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Γικουρετζίκ. Ἐβαδίσσαμεν κατ' εὐθείαν διελθόντες τοῦ χωρίου πρὸς τὰ πέραν αὐτοῦ λειβάδια, ἵνα στήσωμεν ἐκεῖ τὴν σκηπὴν πρὸς διανυκτέρευσιν. Ἐνῶ ἐζήτησαν μικρὸν μέρος πρὸς στήσιν τῆς σκηπῆς, διότι τὸ ἔδαφος ἦτο ὑγρὸν, ὁ μουχτάρης τοῦ χωρίου πλησιάσας μοὶ λέγει :

—Εἰς τὸ χωρίον ὑπάρχει καλὴ οἰκία.—Ἐπάρχει τόπος καὶ διὰ τοὺς ὑπηρέτας μου ; ἠρώτησα.—Μάλιστα ὑπάρχει.

Τότε μαζὶ μὲ τὸν μουχτάρην μετέβημεν ἐκεῖθεν εἰς τὸ χωρίον καὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ μουχτάρη διηυθύνθημεν πρὸς τὴν ἀπέναντι τῆς γέφυρας οἰκίαν. Ἡ οἰκία μοὶ ἤρεσε, ὁ μουχτάρης μετέβη εἰς τὴν ἐργασίαν του, τὰ δὲ πράγματα μετεκομίσθησαν εἰς τὴν προμνησθεῖσαν οἰκίαν. Ἀφοῦ ἤλλαξα ἐσώρρουχα, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ μεταλλεῖῳ λοχίου, τῶν ἐν Γικουρετζίκ σταθμευόντων χωροφυλάκων καὶ 1-2 ἀκόμη ἀνθρώπων, μεταβαίνων εἰς τὸ μεταλλεῖον συνήντησα ἐντὸς τοῦ χωρίου πάλιν τὸν μουχτάρην. Οὗτος μοὶ εἶπε.

—Ἐλθετε νὰ πάρετε ἓνα καφὲ εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἀπήντησα αὐτῷ ὅτι εἶναι ἀργὰ καὶ θὰ νυκτώσῃ καὶ θέλω νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ μεταλλεῖον. Ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ μεταλλείου συνήντησα πάλιν τὸν μουχτάρην ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας του καὶ ἐπειδὴ τὰ ζῶα μου ἦσαν εἰς τὸ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μουχτάρη

χάνιον, εἰσῆλθον, ὅπως ἴδω τὸ ζῶον μου. Ὁ μουχτάρης πάλιν μὲ ἐκάλεσε νὰ πάρω ἓνα καφέ.

Ἀπήνησα ὅτι εἶχον ὀλίγον πυρετὸν καὶ ἤμην ἀδιάθετος καὶ ὅτι θὰ μεταβῶ εἰς τὴν οἰκίαν μου διὰ νὰ πάρω κινίνον. Ὁ μουχτάρης λέγει : «Ἐγὼ ἔχω κινίνον καὶ θὰ σοὶ δώσω». Τότε ὁ Φερδάχ τσαούσης λέγων «Ὁχι, δὲν γίνεται αὐτό, ὁ κύριος ἔχει ἰδικόν του καλὸ κινίνον» ἀπέκρουσε τὴν πρόσκλησιν τοῦ μουχτάρη.

Ἐγὼ μετέβην εἰς τὴν οἰκίαν, ἔνθα ἔξενιζόμην, ἔπια κινίνον καὶ ἀφοῦ ἀνεπαύθην ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ ἔφαγον, ὁ ὑπηρέτης μου μὲ εἰδοποίησεν ὅτι ἦλθεν ὁ μουχτάρης καὶ ζητεῖ τὴν ἄδειαν νὰ συνομιλήσῃ μετ' ἐμοῦ. Ἄς ἔλθῃ, εἶπον. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Κλείσας τὴν θύραν, ὅπως μὴ ἀκούηται ὑπὸ τῶν ἔξωθεν εὐρισκομένων, μοὶ λέγει : «Ὁ ἰδιοκτῆτης τῆς οἰκίας δὲν εἶναι ἐδῶ· μόνον γυναῖκες καὶ παιδιὰ διαμένουσι. Αὗται φοβοῦνται τοὺς Μωαμεθανοὺς ὑμῶν ὑπηρέτας καὶ δὲν θέλουσι νὰ κοιμηθῶσι οὔτοι ἐν τῇ οἰκίᾳ». Τώρα ἐννοῶ διατὶ δὲν ἠθέλεν αἱ ἔξω εὐρισκόμεναι γυναῖκες ν' ἀκούωσι τοὺς λόγους τούτους. Διέταξα τοὺς ὑπηρέτας μου νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ χάνιον καὶ ὁ μουχτάρης ἀπῆλθεν. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἔξερχόμενος τῆς οἰκίας εἶδον ἱσταμένους εἰς τὴν θύραν δύο ἐνόπλους σκοπούς.—Ποῖος σᾶς ἔβαλεν ἐδῶ ; ἠρώτησα.—Ὁ Λοχίας μᾶς ἔβαλεν, ἀπήνησαν.—Σεῖς ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν περιπολεῖτε, μένετε καὶ τὴν νύκτα ἄϋπνοι· πηγαίνετε κοιμηθεῖτε, εἶπον αὐτοῖς. Παρὰ τοὺς λόγους μου τούτους ἐδίσταζον οὔτοι ν' ἀπέλθωσιν, ὁ δὲ Φερδάχ τσαούσης προσέθηκε : Ἄς μείνουν, ὑπάρχουν ἐδῶ κακοῦργοι.

—Δὲν ἔχω ἐχθροὺς εἰς τὸν τόπον αὐτόν, εἶπον· ποῖος νὰ μὲ βλάβῃ ; ἄς ἀπέλθουν. Οἱ σκοποὶ ἀπῆλθον, ἐγὼ δὲ ἀνῆλθον εἰς τὸ δωμάτιόν μου, Πρὶν κατακλιθῶ, προετοίμασα τὸ περιστροφόν μου καὶ τὸ ἔθηκα κάτωθεν τοῦ προσκεφαλαίου μου καὶ εἶτα κατεκλίθην. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην καθ' ὅλην τὴν νύκτα νὰ κοιμηθῶ καλῶς· ἐνίοτε ἔβλεπον ἐκ τοῦ παραθύρου· μίαν φορὰν εἶδον εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης ἔξερχόμενον ἐκ τῆς ἐναντι τῆς ἰδικῆς μου οἰκίας ἄνθρωπον ὁμοιάζοντα πρὸς τὸν μουχτάρην καὶ ἄλλοτε ἤκουον ἄλλους κρότους εἰς τὸν δρόμον καὶ ὑλακὰς κυνῶν ἤκουσα, καίτοι δὲ ἠννόησα ὅτι ἐντὸς τοῦ χωρίου περιεφέροντε ἄνθρωποι, ἐνόμισα ὅτι θὰ ἦτο στρατός. Κατὰ τὰ χαράγματα ἠγέρθην. Ἐκ τῶν ὑπηρετῶν μου οὐδεὶς ἀκόμη εἶχεν ἔλθει. Ἐξελθὼν εἰς τὸν δρόμον, πρὸς τὴν εἰς Νευροκόπιον ἄγουσαν, διῆλθον διὰ τοῦ λειμῶνος, ὅπου εἶχον ἐκφορτωθῆ αἱ ἀποσκευαί μου ἐν ἀρχῇ Ἐκεῖ περιπατήσας ἐπὶ τινα χρόνον παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ διελθὼν διὰ μέσου τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς γεφύρας, ἄς διῆλθον εἶτα κατὰ τὴν ἔξοδόν μου μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν ληστῶν σύλληψιν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ὁ περιπατός μου οὗτος διήρκεσεν 20'-30'. Ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν εὔρον τοὺς ὑπηρέτας μου· μοὶ παρεσκέυασαν τέϊον. Ἀφοῦ ἔπιον, εἶπον εἰς τὸν ὑπηρέτην μου Ἀζίζ :—Μετὰ 10' θὰ ἐπανέλθω· νὰ ἐτοιμάσῃς λουτρὸν καὶ ὕδωρ διὰ ξύ-

ρισμα. Ἔθεσα τὸ περιστροφόν μου εἰς τὸ θυλάκιον καὶ ἐξῆλθον ἔξω τῆς οἰκίας πρὸς σωματικὴν ἀνάγκην. Μόλις εἶχον διαβῆ τὴν γέφυραν, στρέψας ὀπίσω καὶ ἰδὼν ὅτι ὁ Φερδὰχ τσαούσης μὲ ἠκολούθει τῷ εἶπον :—Μετὰ 5' θὰ ἐπανέλθω μὴν ἔρχεσαι. Ὁ λοχίας Φερδὰχ ἐπέστρεψεν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἀφοῦ ἐβάδισα 30 βήματα, καθ' ὃν χρόνον ἔστρεφον τὸν δρόμον, αἴφνης συνελήφθην ἐκ τῶν ὄπισθεν ὑπὸ ἀνθρώπων ὀπλισμένων μὲ μάνλιχερ καὶ βόμβας καὶ φερόντων φαιὰν στολήν, πῖλους καὶ κασκέτον καὶ ἀρπασάντων ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονάς μου. Καθ' ὃν χρόνον προσεπάθουν νὰ ἐξαγάγω ἐκ τοῦ θυλακίου τὸ περιστροφόν μου, ἐκράτησαν ἰσχυρῶς τὸν βραχίονά μου καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξαγάγω τὸ περιστροφόν μου. Ἦρχισα νὰ φωνάζω. Στρατιῶται, Στρατιῶται . . Συγχρόνως ἐκ τῶν πέριξ τοῦ τόπου τῆς συλλήψεως οἰκιῶν εἶδον ἔξερχομένους ἐνόπλους ἀνδρας. Μὲ ὄθουν διὰ τῆς βίας λέγοντές μου :—Μὴ φοβῆσαι, μὴ στενοχωρῆσαι. Θὰ πᾶμε εἰς τὰ βουνὰ τοῦ Νευροκοπίου καὶ θὰ ζητήσωμεν διὰ σὲ λύτρα. Ἀφοῦ ἐβαδίσσαμεν ὀλίγον ἔμπρός, ἠθέλησα νὰ ριφθῶ πρὸς ἀγρὸν τινὰ φασιόλων συμπαρασύρων καὶ τοὺς δύο κρατοῦντας με ἀνδρας· καὶ οἱ τρεῖς ἐπέσαμε κατὰ γῆς· ρωμαλέος τις ἀνὴρ μὲ ἦρπασεν ἐκ τῶν νώτων καὶ ἄλλος προέτεινε ὄπλον καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐπάλαιον, τὸ ἔνδυμά μου ἐσχίσθη. Μοῦ ἔδεσαν μὲ σχοινὶ τὸν βραχίονα καὶ δεμένον ἐξηκολούθουν νὰ μὲ σύρουν. Ἐπειδὴ ἐβάδιζον σιγά, γενειοφόρος τις φαινόμενος ὡς ἀρχηγὸς τῆς συμμορίας λέει :—Σπεῦδε, θὰ μᾶς κτυπήσουν ἀπὸ πίσω· πυροβολοῦν. Ἐγὼ, εἶπον, ὅ,τι γίνῃ ἄς γίνῃ ἐβάδιζον βραδέως. Ὅταν εἰσῆλθομεν εἰς τὸ λειβάδιον, πάλιν μοὶ ὑπέμνησαν καὶ μὲ ἐκάλουν νὰ τρέξω.—Σφαῖραι πίπτουν πλησίον μας· κοίταξε, πυροβολοῦν, εἶπον οἱ λησταί, πέσε κατὰ γῆς. Καὶ τοῦτο λέγοντες ἔπεσαν καὶ οἱ ἴδιοι κατὰ γῆς καὶ διὰ τῆς βίας σύρόντές με ἠθέλουν νὰ μὲ ἀναγκάσουν νὰ πέσω καὶ ἐγώ. Στρέψας ὀπίσω εἶδον τὸν Φερδὰχ τσαούσην σκοπεύοντα. Οἱ κρατοῦντες με δύο ἀνδρες ἐγεγθεντες ἠθέλησαν διὰ τῆς βίας νὰ μὲ ρίψωσι χαμαί· αἱ χεῖρες μου ἔμειναν ὀλίγον ἐλεύθεραι, κατώρθωσα νὰ ἐξαγάγω ἐκ τοῦ θυλακίου τὸ περιστροφόν μου, ἐπυροβόλησα καὶ τοὺς τρεῖς εἰς τὸ στῆθος. Ἀπαλλαγεῖς ἐντελῶς τῶν χειρῶν των ἦρχισα νὰ τρέχω κατ' εὐθειᾶν πρὸς τὸ χωρίον. Ἀφοῦ ἔτρεξα 4 - 5 βήματα πρὸς τὸ χωρίον, εἶδον τὸν γενειοφόρον ληστὴν σκοπεύοντα ἐναντίον τοῦ λοχίου. Οὗτος ἀκούσας πιθανῶς τοὺς κρότους τοῦ περιστρόφου ἔστρεψε τὸ ὄπλον του ἐναντίον μου, ὅποτε ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐπυροβόλησα ἅπαξ κατ' αὐτοῦ διὰ τοῦ περιστρόφου. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἔπεσεν, ἐγὼ δὲ τρέχων πρὸς τὸν λοχίαν ἐπληγώθην καὶ ἐκ τῆς ἀνυψώσεως χώματος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἠννόησα ὅτι οἱ λησται ἐπυροβόλουν ἐναντίον μου. Διερχόμενος πλησίον τοῦ λοχίου εἶπον πρὸς αὐτὸν νὰ ὀπισθοχωρήσῃ. Μετ' ὀλίγον εἶδον ἕνα Βούλγαρον ληστὴν νὰ πίπτῃ χαμαί. Ἴσως δὲν ἐφονεύθη, ἐσκέφθην, καὶ ἐπυροβόλησα ἅπαξ κατὰ τῆς κεφαλῆς του. Εἶτα ἐπέστρεψα εἰς τὸ χωρίον. Ἐκεῖ οἱ ὑπηρέται μου ἔλυσαν τὸ σχοινίον δι' οὗ ἦσαν δεμένοι οἱ βραχίονές μου καὶ

ἢ ἐκεῖ εὐρισκομένη οἰκογένεια τοῦ ἱατροῦ ἔθεσεν φάρμακον εἰς τὴν πληγὴν μου καὶ ἐπέδεσεν αὐτήν. Εἶτα μετεφέρθη εἰς τὴν οἰκίαν ὑπὸ τοῦ ἐφίππου χωροφύλακος Μεχμέτ, ὁ λοχίας Φερδὰχ τραυματίας. Ἐπεδέσαμεν καὶ αὐτοῦ τὴν πληγὴν. Τότε ἦλθεν καὶ ὁ λοχίας τοῦ στρατοῦ καὶ μὲ προσεκάλεσεν εἰς τὸν στρατιωτικὸν σταθμὸν. Ἐγὼ σκεπτόμενος ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἴσως ἐκ νέου ἐπιτεθῶσι καὶ πυρπολήσωσι τὴν οἰκίαν καὶ βλάβωσι τὴν ἐν αὐτῇ γυναῖκα καὶ τὰ παιδιὰ, ἐγεροθὲς μετέβην εἰς τὸν στρατιωτικὸν σταθμὸν. Κατόπιν πανταχόθεν προσέτρεξαν ἀξιωματικοὶ καὶ ὁ ἐν Προσωτσάνῃ διοικητὴς τῆς χωροφυλακῆς Χακῆ-ἐφένδης καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐξεκίνουν ἐκ τοῦ χωρίου ἦλθεν καὶ ὁ ταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς. Οἱ λησταὶ ἀναμφιβόλως ἦσαν Βούλγαροι. Τὰ ὄπλα των ἦσαν βραχύκανα μάνλιερ. Δὲν ἤκουσα αὐτοὺς ὁμιλοῦντας μεταξύ των, πρὸς ἐμὲ ὅμως ὁμιλοῦντες μετεχειρίζοντο τὴν τουρκικὴν. Εἰς μίαν θέσιν ἦσαν περὶ τοὺς 20 καὶ ἀπὸ τοὺς λόφους καὶ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ δάσους ἐπυροβόλουν κατὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀπέναντι λόφων εὐρισκομένου στρατοῦ, ἀλλ' οἱ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ δάσους λησταὶ δὲν ἐφαίνοντο. Πάντως ἦσαν ὁμοιομόρφως μὲ φαιὰν στολὴν ἐνδεδυμένοι. Μετὰ τὸ συμβὰν σκεπτόμενος ἠννόησα ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς του ὅτι καὶ ὁ μουχτάρης ἐνείχετο ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ. Εἶδον ὅτι ἅπασαι αἱ ἐν τῷ χωρίῳ καὶ ἀπέναντι τῆς γεφύρας κείμεναι οἰκίαι ἐγνώριζον καὶ ὅτι ἅπαντες οἱ πρὸς σύλληψιν μου λησταὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν τούτων ἐξῆλθον, εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι οὗτοι ἐξῆλθον ἐκ τῶν ἀμφοτέρων τῆς ὁδοῦ ἐν ἣ συνελήφθην κειμένων οἰκιῶν καὶ ἤκουον κρότους ὄπλων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ χωρίου. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω πόθεν προήρχοντο. Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ὅλον τὸ χωρίον ἐκρυπτε καὶ ἔτρεφε τοὺς ληστές.

Οὐδὲν ὑπελήφθη πρὸς φύλαξίν μου. Ἰδίᾳ ὁ Φερδὰχ-τσαούσης καὶ ὁ στρατιώτης Μεχμέτ καὶ κατὰ τὸ ἐπεισόδιον καὶ πάντοτε μετ' αὐταπαρνήσεως μὲ ἐφύλαξαν καὶ ὑπηρετήσαν. Καὶ οἱ στρατιῶται μέχρι σήμερον οὐδόλως ἠμάρτησαν. Πολλάκις ἐπιθυμήσας ὅπως ὁ στρατὸς μὴ ἀνησυχῆσῃ μετ' ἐμοῦ ἐπρότεινα νὰ ἠσυχάσῃ.

Ἐν τέλει ἐκφράζω μυριάκις τὴν χαρὰν καὶ τὰς εὐχαριστίας μου εἰς τοὺς πρὸς ἀσφάλειάν μου προσκεκολλημένους χωροφύλακας καὶ στρατιῶτας».

EYPETHPIA

ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΑ *

Α

- *Αβδουᾶ-μαχαλᾶ 77, 102, 103
- *Αγία Φωτεινή 110
- *Αγιον Όρος 66, 105
- *Αγκομαχαλᾶ (=Ἀδελφικόν) 96
- *Αγρίνιον
- *Αδραμύτιον 58
- *Αηδονοχώριον 69
- Αἴγυπτος 62
- *Αλικαρνασός 122
- *Αληπασᾶ τσιφλίκι (=τὸ ἀγρόκτημα οἰκογενείας Ζλάτκου παρὰ τὴν Ἡράκλειαν) 46
- *Αλιστράτη 28, 50, 53, 61, 75, 76, 78, 98, 100, 101
- *Αναστασία (=Ἀναστασιά) 46, 50, 102, 104
- *Ανω Ταξιάρχαι 110
- *Ανω Τζουμαγιά 14, 56, 76, 85, 106
- *Αραμπατζῆ μαχαλᾶ 47
- *Αρμάν-τσιφλίκι 107

Β

- Βερό (=τοποθεσία με κρήνην ὀλίγον πρὸ τῆς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου Σερρών) 100
- Βερτζανή (=Ψυχικὸ) 82
- Βιογινία (=Βουλγαρικόν) 87
- Βιτάστα (=Κρηνίς) 70
- Βλάχι (=Βουλγαρικόν) 60
- Βουλτσίστα (=Δόμηρος) 61
- Βόλος 33
- Βράστα 105
- Βροντοῦ (=Ἄνω καὶ Κάτω Βροντοῦ) 32, 53, 70, 77, 95, 102

* Ὁ Πίναξ κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ κ. Βασ. Λαούρδα, ἡ δὲ ταύτησις τῶν τοπωνυμῶν μετὰ τὰ ἀντίστοιχα σημερινὰ ὀνόματα, ἐντὸς παρενθέσεως καὶ αἰ. ἐπεξηγήσεις, ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ κ. Π. Πέννα.

Διὰ τῆς λέξεως «Βουλγαρικόν» δηλοῦται ὅτι τὸ σημειούμενον χωρίον ὑπάγεται εἰς τὸ τμήμα τῆς Μακεδονίας τὸ ὑπαγόμενον εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Τὰ ὑπόλοιπα διατηροῦν καὶ σήμερον τὴν ὀνομασίαν των, πλὴν ἐλαχίστων τῶν ὁποίων δὲν σημειοῦται ἢ νέα, λόγῳ ἑλλείψεως ἐπαρκῶν πηγῶν.

Γ

- Γενῆ-μαχαλᾶ (=Πεπονιά) 32, 33, 107
 Γκιουρεζίκ (=Γρανίτης τοῦ νομοῦ Δράμας) 116
 Γιουβάρνιτσα (=Βουλγαρικόν· Τοῦ Καζᾶ Πετριτσίου) 91
 Γκούδελη (=Βαμβακοῦσα) 30, 95
 Γουρίστα (=Βουλγαρικόν) 75
 Γκόρνιτσα (=Καλὴ Βρούση. Νομ. Δράμας) 25, 29—30, 33, 38, 50, 100, 121
 Γράτσιανη (=Ἁγιοχώριον) 25, 28—29, 33—34, 38, 47, 50, 65, 73, 77, 78, 100, 114, 124

Δ

- Δεδαγάτς (=Ἀλεξανδρούπολις) 72
 Δέλβινον 88
 Δελή-χασάν (=Μοναστηράκι) 52, 112
 Δεμίρ Ἰσάρ (=Σιδηρόκαστρον) 14, 15, 35, 59, 75, 87, 105, 106
 Δεμίρ Καποῦ (=στοποθεσία ἐπὶ τοῦ Μπέλες ἄνωθεν Πορροῦν, ἔνθα καὶ ἡ πρὸς Πετριτσί διάβασις) 111
 Δερβένη (=Ἀκριτοχώρι) ; 106
 Δερβέσιανι (=Οἰνοῦσαι) 94
 Δοβίστα (=Ἐμμανουήλ Παπᾶ) 15, 33, 61, 80, 81, 87, 107
 Δόβρουλαις (τοῦ Καζᾶ Πετριτσίου Βουλγ.) 111
 Δουτλή (=Ἐλαιών) 104, 111
 Δράμα 29, 60—61, 66, 69, 73, 91, 101, 115
 Δράνοβο (=Δράνοβου) 33, 47, 57, 58
 Δριτσάνη 88

Ε

- Ἐξιοβα (=Δάφνη· αἱ ἀρχαῖαι Ἐξεβαί, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βισαλτίας. Ἐν Δάφνη σώζονται ἐρείπια τοῦ Πύργου τῆς Μάρως Μπράγκοβιτς· κατὰ δὲ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν ἦτο ἔδρα τῆς μητροπόλεως Ἐξεβῶν) 95.
 Ἐγρὶ-Δερὲ (=Καλλιθέα Δράμας) 16, 22, 29, 33, 38, 53, 55, 61, 73—74, 100, 119—129
 Ἐρνί κοιῖ (=Ποντισμένον) 35, 69—71, 94, 96, 100

Ζ

- Ζηλιάχοβα (=Νέα Ζίχνη) 17, 19—20, 29, 50, 70, 75, 99, 101
 Ζιλέσνιτσα (=Βουλγαρικόν) 87
 Ζίρνοβο (=Κάτω Νευροκόπιον) 22—23, 34, 69
 Ζίχνη πολλαχοῦ

Θ

- Θεσσαλονίκη 51, 62, 67—68, 72, 81, 123, 128
 Θολός 78, 87

Κ

- Καβακλή (=Λευκῶν) 32
 Καβάλα 63, 66, 72, 91
 Κακαράσκα (=Ἁγία Ἐλένη) 61, 107
 Καλαπότι 53, 69
 Καλέντρα (=Καλὰ Δένδρα) 32
 Κάλια (=τοποθεσία ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἁγγίστρον) 14
 Κάμινα (Βουλγ. Καζᾶ Πετριτσίου) 91
 Καμενίκη (=Προάστειον τῶν Σερρών, ἤδη συνοικία αὐτῶν) 47, 69, 82, 107, 110
 Κάμινα (Βουλγ. χωρίον) 91
 Καπάτοβο (=Βουλγ. χωρίον) 77
 Καρατζά κιόι (=Μονοκλησιὰ) 19, 50, 115
 Καρλίκιοι (=χιονοχώρι) 32—33, 35, 53, 61, 78, 107, 110, 112, 116
 Καρλίκοβα (=Μικρόπολις) 15, 25, 33, 34, 50, 53, 58, 61, 69, 71, 100, 111
 Καρσι Γιακὰ (Βουλγαρικὸν) 14
 Καστοριά 46, 8ῆ
 Κερδύλλια 113
 Κίσπεκι (Σκούταρι) 110
 Κιούπκιοι (=Πρώτη) 111
 Κιλκίς 15
 Κίρνοβο (=Βουλγαρικὸν) 14
 Κλεπούσνα πολλαχοῦ . . . (=Ἀγριανή)
 Κολάροβο (=χωρίον ἀνῆκον ἤδη εἰς τὴν Βουλγαρίαν, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Μπέλες, παρὰ τὸ παλαιὸν Πετριτσι) 21
 Κούλα (=Παλαιόκαστρον) 35, 47, 52, 75, 76, 78, 83
 Κουμλί (=Ἀμμουδιά) 78, 97
 Κρέσνα (=Τὰ ἱστορικὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, ὅπου κατὰ τὸ 1913 ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ἔδωσε τὴν τελικὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων μάχην) 14, 60
 Κρήτη 127
 Κρορμίστη (=Κορμίστα) 78
 Κρούσοβο (=Ἀχλαδοχώριον) 14, 34, 47—49, 59, 75

Λ

- Λάκκος 61, 100, 112
 Λακοβήκια (Μεσολακκιά) 46
 Λεγένη 88
 Λειψάσδα 105
 Λεπὸς (=Φυλλίρα, παρὰ τὰ Ἄνω Πορρόϊα) 104
 Λιβούνοβο (Βουλγ. 107
 Λιτοχώριον 106

Μ

- Μανδήλιον 53, 79, 83, 100
 Μάνδρατσικ (=Μανδράκι) 111
 Μαράμερ (=Μαρμαράς) 102
 Μαρικώστενο (=Βουλγ. χωρίον, εἰς τὰς βορείας κλυτεῖς τοῦ Μπέλες γνω-
 στὸν διὰ τὰ ἱαματικὰ λασπόλουτρα) 14, 107
 Μασάρι 75
 Μάννιτσα (=Μακρυνίτσα περιφ. Πορροῖων) 95
 Μελενκίτσι (=Μελενικίτσι) 33, 89, 96, 99, 111
 Μελένικον 14—15, 35, 60—61, 71, 75—77, 80, 85, 90, 96, 106
 Μέριτζανη 46
 Μέργιανη (=Λυγαριὸ) 77
 Μπάνιτσα (=Συμβολή) 52
 Μπαρακλή (=Βαλτερὸ) 107
 Μπαχτιάρη (Δενδρόφυτον τῆς Κοινότητος Ἀκριτοχωρίου, Πορροῖων) 111
 Μπέλες 111
 Μπέλοβα 35
 Μπόζ-νταγ (=Μενοίκιον ὄρος) 116
 Μπουρσοῦκ (=Διμνοχώριον) 30, 35, 69, 71
 Μπούσδοβον (Βουλγαρικὸν) 99
 Μπούτκοβον (=Κερκίνη) 59

Ν

- Νευροκόπιον 20, 30, 34, 53, 56, 59, 77, 85, 117
 Νιγρίτα 43, 48, 61, 70, 77, 88, 113
 Νικοσλάβη (=Νικόκλεια) 43, 44, 88
 Νιχώριον (=Νεοχώριον) 86
 Νούσκα (=Δαφνοῦδι) 30, 35, 78

Ξ

- Ξυλότρος (=Ἁγία Παρασκευὴ ἐπαρχίας Νιγρίτης) 44

Ο

- Ὀλακ (=Βόλακας Νομ. Δράμας) 103
 Ὀρλιακο (=Στρομμονικὸν) 43
 Ὀρμὰν κουλὲ 46

Π

- Παγγαῖον 61
 Παπατσαῖρι 78
 Πέπολιτς 116
 Πετρίτσι 14, 61, 99, 106
 Πλεύνα (=Βουλγαρικὸν) 60
 Πόρνα (=Γάζωρος) 50, 87
 Πορρόϊα 59, 83, 95—96, 102, 106, 111
 Προσωτσιάνη 92, 118

Ρ

- Ράβνα 61, 112
 Ράμνα (=Ομαλόν) 79, 95, 111
 Ράδοβον (=Χαροπό) 33
 Ρασλόκιον (=Πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας Μαχομίας Βουλγ.) 85, 105—106
 Ραχοβίτσα 32, 100, 111—112
 Ράχοβα (Μεσορράχη) 46, 101, 102
 Ρυδολεϊβος 61, 110
 Ροζνὸ (=Τὸ παρὰ τὸ Μελένικον Μοναστήρι Ροζινοῦ) 86
 Ροτζάκιον 53

Σ

- Σάβγιακο (=Βαμβακόφυτον) 35, 40
 Σαϊτή 53
 Σακάφτσα (=Λειβαδοχώρι) 33, 43
 Σαρμοσακλή (=Πεντάπολις) 61, 80
 Σδραβῆκι (=Δράβησκος) 46, 53, 87
 Σιαρπάνοβο (Βουλγαρικόν) 21
 Σίμζοβο (Βουλγαρικόν) 35
 Σκρίτζοβο (=Σκοπιὰ) 17, 18, 46, 50, 61, 77, 79, 86—87, 98, 100,—102,
 —104, 120—121
 Σοκὸλ (=Συκιά) 80
 Σόφια 60, 61, 84, 111.
 Σουμπάσκιοϊ (=Νέον Σοῦλι) 47, 57, 99
 Σπάντσια 90
 Σπάτοβο (=Κοίμησις) 69, 75, 106
 Σταυρὸς 105, 106
 Στάρτισια (=Περιθῶρι, Δράμας) 77, 83, 88, 97, 99
 Στάρτισοβο (=τὸ γνωστὸν ἡρωϊκὸν χωρίον τῆς περιφερείας Πετριτίου, τοῦ
 ὁποῦ οἱ κάτοικοι ἀκραιφνεῖς Ἕλληνες ἐγκάτελειψαν τοῦτο μετὰ τὴν
 συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου καὶ μετώκησαν ὁμαδικῶς εἰς Νέον Πε-
 τρίτσι) 14
 Στενήμαχος 80
 Στεφανινὰ 48, 49
 Στροῶμνιτσα 59, 88, 104
 Σφεληνὸς 33, 38, 46, 50, 87, 96, 101, 102
 Σφέτι-Βράτσια (=χωρίον Βουλγ. τῆς περιοχῆς Πετριτίου) 76, 90, 99
 Σφέτα Πέτκα (=Ἁγία Παρασκευή. Ὑπάγεται εἰς τὸν Νομὸν Κιλκίς) 95

Τ

- Τζιγκάροβο (=Βουλγαρικόν) 99
 Τζιαφερλή (=Θρακικόν) 34

Τζουμαγιά (=Ἡράκλεια) 69, 71, 78, 106, 111
 Τίμφες 104
 Τοπόλιανη (=Χρυσὸ) 57, 58, 64, 94
 Τοπόλιτσα (= Βουλγ.) 21
 Τρισίνισσα 100
 Τσιούτσιουλις ἢ Τσιουτσιουλίγκοβο (=Ἀναγέννησις) 32
 Τσερέτσιοβο 34

Φ

Φελάν 61
 Φράστανη (=᾽Ορεινή, ᾽Ανω καὶ Κάτω) 30, 32, 88, 89
 Φωτολεῖβος 99

Χ

Χαζνατάρ (=Χρυσοχώραφα) 107
 Χαλκηδών 127
 Χαλκιδική 25, 105
 Χαροῦμ 62
 Χαιζη μπελήκ (=Βυρώνεια) 104
 Χομόνδος (=᾽Ανω Μητρούση) 32
 Χωροβίτσα (=᾽Αγιος Χριστόφορος) 30, 53

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

1. Ἐκθεσις Στουρνάρα περὶ βουλγαρικῶν ὁμοτήτων.
2. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες καὶ ἀνακάλυψις βουλγαρικῆς ἀποθήκης ὄπλων εἰς Δεμίρ Ἰσάφ.
3. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες εἰς Κλεπούσαν καὶ βιαιότητες εἰς Ἐγρὶ-Δερέ.
4. Λεπτομέρειαι περὶ τῶν γεγονότων εἰς Κλεπούσαν.
5. Συμπληρωματικαὶ εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Κλεπούσῃ.
6. Καὶ ἄλλαι λεπτομέρειαι περὶ τῶν ἐν Κλεπούσῃ.
7. Τὰ χωρία Μίτινο, Σιαρπάνοβο καὶ Τοπόλνιτσα ἐπανέρχονται εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν.
8. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες εἰς Ζίρνοβον.
9. Ὁδηγίαι τοῦ «Κέντρου» πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς Σερρῶν.
10. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες εἰς Γράτσιανην, Νούσκαν, Γόρνιτσαν κ.ἄ.
11. Κατάλογος δολοφονιῶν Ἑλλήνων ὑπὸ Βουλγάρων εἰς περιοχὰς μητροπόλεων Σερρῶν, Ζιχνῶν, Νευροκοπίου καὶ Μελενίκου.
12. Ἡ ἀνθελληνικὴ πολιτικὴ τῆς γαλλικῆς ἀποστολῆς.
13. Ἡ δολοφονία τοῦ παπᾶ Πασχάλη.
14. Δολοφονίαι Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων.
15. Συντριβὴ βουλγαρικῆς συμμορίας ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ συμπληρωματικαὶ πληροφορίες περὶ Γράτσιανης.
16. Ἐμφάνισις συμμορίας Τουρκοκορητῶν εἰς ἑλληνικὰς περιοχὰς.
17. Ἡ κατάστασις εἰς τὸν καζᾶν Ζίχνης.
18. Πληροφορίαι περὶ τῆς δράσεως τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου εἰς τὰς Σέρρας.
19. Αἱ πληροφορίαι τοῦ μουτσαρίφου περὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου Σερρῶν εἰς τὸν ἀγῶνα.
20. Δολοφονία καὶ ἄλλου μέλους τῆς οἰκογενείας Κομπόκη εἰς Ἐγρὶ-Δερέ.
21. Βουλγαρικὴ συμμορία εἰς Ἄνω Τζουμαγιάν.
22. Δραῖσις ἑλληνικοῦ ἀνταρτικοῦ σώματος εἰς Σουμπάς-κιοϊ.
23. Πυρπόλησις ἑλληνικοῦ ναοῦ εἰς Ἄνω Πορρόϊα.
24. Δραῖσις βουλγαρικῶν συμμοριῶν.
25. Συζήτησις μετὰ τὸν Χιλμῆ-πασᾶν.
26. Ἡ πολιτικὴ τοῦ προξένου πρὸς τὰς ἑλληνικὰς ἀνταρτικὰς ομάδας.
27. Ἐπίσκεψις εἰς Σέρρας τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ Θεσσαλονίκης.
28. Ἐγκλήματα βουλγαρικῶν συμμοριῶν.

29. Διαδόσεις περὶ σχεδίων δολοφονίας τῶν ἐν Μακεδονίᾳ προξένων Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.
30. Ἐπιστροφή τοῦ Ἑγρί Δερὲ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν.
31. Συγκρούσεις μεταξὺ τῶν ἀντιτιθεμένων βουλγαρικῶν κομιτάτων καὶ νέαι δολοφονίαι Ἑλλήνων.
32. Πυρπόλησις τῆς ἑλληνικῆς μονῆς Κούλας.
33. Ἐκθεσις γεγονότων ἀπὸ 20,6 μέχρι 10,7.
34. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες εἰς Μανδηλι (καζᾶ Ζίχνης).
35. Ἐξόντωσις τοῦ ἑλληνικοῦ ἀνταρτικοῦ σώματος τῶν πρὸς ἀνατολὰς Σερρῶν ἑλληνικῶν χωρίων.
36. Σύγκρουσις ἑλληνικοῦ ἀνταρτικοῦ σώματος καὶ Τουρκικοῦ στρατοῦ.
37. Σκέψεις περὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως καὶ περὶ τῶν σχετικῶς πρὸς αὐτὴν ὁδηγιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Ἑλλάδος.
38. Ἐκθεσις γεγονότων ἀπὸ 10 μέχρις 24 Ἰουλίου
39. Ἀποτελέσματα τῆς ἐχθρικῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας πολιτικῆς τῶν Τούρκων.
40. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες ἐναντίον Ἑλλήνων.
41. Ἐκθεσις τοῦ μητροπολίτου Χρυσοστόμου περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ Ἄγγλου Ἑλιοτ.
42. Ἐκθεσις γεγονότων ἀπὸ 9 μέχρι 25 Αὐγούστου.
43. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες ἐναντίον Ἑλλήνων.
44. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες ἐναντίον Ἑλλήνων.
45. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες ἐναντίον Ἑλλήνων.
46. Κατάλογος βουλγαρικῶν ὁμοτήτων ἐναντίον Ἑλλήνων ἰδίᾳ τῆς περιοχῆς Μελενίκου.
47. Ἀντεκδικήσεις Ἑλλήνων εἰς βάρος σχισματικῶν.
48. Σημασία τῆς Ἀλιστράτης.
49. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες ἐναντίον Ἑλλήνων.
50. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες ἐναντίον Ἑλλήνων.
51. Βουλγαρικαὶ ὁμότητες ἐναντίον Ἑλλήνων εἰς τὴν Ἀναστασιάν καὶ ἄλλαχοῦ καὶ ἀντεκδικήσεις Ἑλλήνων εἰς Κλεπούσαν.
52. Φόνος σχισματικοῦ ἐν Σέρραις.
53. Νέος φόνος σχισματικοῦ ἐν Σέρραις.
54. Ἐπίθεσις ἑλληνικοῦ ἀνταρτικοῦ σώματος ἐναντίον Βουλγάρων.
55. Ὁ Φόνος τοῦ Εὐ. Γεροβασιλείου ὑπὸ Βουλγάρων.
56. Ἐκθεσις γεγονότων ἀπὸ 1 μέχρις 17 Νοεμβρίου.
57. Τρομοκρατικαὶ ἐνέργειαι τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.
58. Συνομιλία μετὰ τοῦ προξένου τῆς Βουλγαρίας ἐν Ἀθήναις Τότσεφ.
59. Μέτρα τουρκικῶν ἀρχῶν ἐναντίον Ἑλλήνων.
60. Ἐκθεσις γεγονότων ἀπὸ 20 Νοεμβρίου μέχρι τέλους Δεκεμβρίου.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ *

- Αϊμιλιανὸς Μϋλενίκου 21
Ἄλεξανδρίδης (πλούσιος Ἕλλην εἰς Σέρρας) 46, 125
Ἄνδρουῦτσος (καπετὰν-ψευδώνυμον τοῦ Πασχάλη) 44
Βερὰν (Verand) 30, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 52, 54, 63, 72
Γεροβασιλείου Εὐ. 106
Γιαγλῆς 115—116
(Γρηγόριος) μητροπολίτης Σερρών 66—68, 127—129
Ἐλιοτ 91—94, 130—134
Ἰλαρίων (σχισματικὸς μητροπολίτης Νευροκοπίου) 30
Καμποκάσσο (Campocasso) 19, 37, 38, 39, 40, 61, 78, 116
Καρατζᾶς (πρόξενος Γαλλίας ἐν Σέρραις) 125
Κομπόκης (οἰκογένεια ἐξ Ἐγροῦ-Δερῆ) 55, 73, 121—125
Μητρούσης (καπετὰν Ἀρχηγὸς ἀνταρτικοῦ Σώματος καταστραφέντος
τὴν 14 Ἰουλίου 1907 μετὰ ἐπτάωρον μάχην πρὸς τὰ Τουρκικὰ στρα-
τεύματα, εἰς τὸν ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας Σερρών) 82, 115.
Μπακάλτσιεφ 60,
Νούτσιος (ψευδώνυμον τοῦ ἀξιωματικοῦ Φλωριᾶ) 53
Παπαφιλίππου Ἀγγελικὴ 18
Πασχάλης (ιερεὺς Ὁρθόδοξος) 43—46
Σανδάνσχυ 60, 85, 87
Σιόπωφ (πρόξενος Βουλγαρίας εἰς Θεσσαλονίκην) 67
Στενημαχίτης Ἀνδρέας (Ἕλλην ἀρχηγὸς ἀνταρτικοῦ σώματος) 80
Στογιάννωφ 15, 46
Στουρνάρας Ἀντ. (Πρόξενος Ἑλλάδος εἰς Σέρρας), 10, 11, 14.
Στρατῆς (Ἕλλην ἀρχηγὸς ἀνταρτικοῦ σώματος) 56—57
Τότσεφ (πρόξενος Βουλγαρίας εἰς Ἀθήνας) 109
Τσαμαδὸς (πρόξενος Ἑλλάδος εἰς Σέρρας) 42
Φουλὸν (Foulon) 37, 38, 40, 71, 81
Χιλμῆ πασᾶς 62—64, 70, 128
Χρυσόστομος Δράμας 62, 66, 68, 101

* Ἀγαφῆρονται μόνον τὰ γνωσιότερα ὀνόματα.

ΘΕΜΑΤΑ

1. *Δολοφονίαι Ἑλλήνων ὑπὸ Βουλγάρων* : Εἰς ὅλα τὰ ἔγγραφα.
2. *Ἀντεκδικήσεις Ἑλλήνων* : Σελ. 22—29, 46—47, 53, 56—58, 61, 64—65, 66—67, 68, 69—71, 74, 75, 78, 81, 82, 84, 86—87, 90, 94, 99, 100, 102—104, 105, 107, 111.
3. *Φιλοβουλγαρικαὶ ἐνέργειαι τῶν Γάλλων καὶ Ἄγγλων στρατιωτικῶν* : Σελ. 19, 39—43, 45, 63—64, 71, 81, 84—85, 91—94.
4. *Πολιτικὴ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως διὰ τὸ Μακεδονικόν* : Σελ. 23—28, 53—55, 62—69, 72—73, 82—85, 99, 100—101, 109—110.
5. *Κληρὸς καὶ Ἐκκλησίαι* : Βούλγαροι ἱερεῖς ἐπὶ κεφαλῆς κομιτατζήδων 17, πυρπολεῖται ἡ οἰκία τοῦ Ἑλληνοῦ ἱερέως Κλεπούσνας 18, τρία σχισματικὰ χωρία Μελενίκου ἐπανέρχονται εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν 21, Βούλγαροι ἀπειλοῦν τὸν ἱερέα Κλεπούσνας 16 καὶ 30, ἄρνησις ἱερέων Γκόρνιτσας καὶ Γράτσιανης 33, κατηγορίαι ἐναντίον τοῦ Μητροπολίτου Σερρών 41, δολοφονία τοῦ ἱερέως Πασχάλη 45, διαταγὴ τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου νὰ δολοφονηθῇ ὁ μητροπολίτης Σερρών 47, πολλὰ χωρία τοῦ νομοῦ Σερρών ἐπιστρέφουν ἢ πρόκειται νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν 50, ἔμπρησμός τοῦ Ἑλληνικοῦ ναοῦ Ἄνω Ποροσίων 58, ἀπόπειρα κατὰ μοναχῶν τῆς Μονῆς Προδρόμου 60 καὶ 94, κατηγορίαι τοῦ Χιλμῆ πασᾶ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων μητροπολιτῶν 63, ἡ Γράτσιανη ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν 73, ἔμπρησμός τῆς μονῆς Κούλας 76, φόνος βουλγάρου ἱερέως ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου 88, ἀπόπειρα φόνου ἱερέως Φράστιανης 88, φόνος Βουλγάρου ἱερέως ὑπὸ ἀγνώστου 90, ἡ σημασία τῆς Ὀρθοδόξου κοινότητος Ἀλιστράτης 100, πληροφορία περὶ συλλογῆς ὄπλων εἰς τὴν βουλγαρικὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Ὁρους 105, φόνος Ἑλληνοῦ ἱερέως Γενῆ-μαχαλᾶ 107, συλλήψεις ὑπὸ Τούρκων Ἑλλήνων ἱερέων εἰς καζάδες Σερρών καὶ Ζίχνης 108, ἔμμονὴ τοῦ Καρλί-κιοῦ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν 112, τουρκικὰ μέτρα ἐναντίον τοῦ μητροπολίτου Σερρών 124.
6. *Τούρκοι καὶ Ἕλληνες* : Ἀδιαφορία διὰ τὰς σφαγὰς Ἑλλήνων εἰς Κλεπούσναν 16—17, πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις τουρκικοῦ στρατοῦ ἐναντίον Ἑλλήνων ἀνταρτῶν 43—46 καὶ 61, Τουρκοκρητες ἀποστέλλονται ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς Κρητες ἀντάρται εἰς Ἑλληνικὰ χωρία 48—49, ἀνακρίσεις τοῦ μουτσαρίφου διὰ τὰς σχέσεις ἑλληνικοῦ προξενείου καὶ ἑλλήνων ἀνταρτῶν 53—55, μισελληνικὴ δρᾶσις τοῦ Τούρκου ἀξιωματικοῦ τῆς χωροφυλακῆς

Ἰμπραήμ 57—58, αὐστηραὶ ὑποδείξεις τοῦ Χιλμῆ περὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν Ἑλλήνων 62—64 καὶ 66—69, τουρκικὸς ὄγλος κινεῖται κατὰ τῶν Ἑλλήνων 70, Τοῦρκοι κακοποιοῦν Ἑλληνας εἰς Νίγριταν 77, διαμαρτυρία Ἑλλήνων τῶν χωρίων Ζίχνης κατὰ τῶν τουρκικῶν ἀγριοτήτων 78, Ἑλληνικὸν ἀνταρτικὸν σῶμα ἐξοντοῦται ὑπὸ τῶν Τούρκων 79—81, Τουρκικὸς στρατὸς πυρπολεῖ ἑλληνικὸν συνοικισμὸν καὶ συγκρούεται μὲ ἑλληνικὸν ἀνταρτικὸν σῶμα 82, τουρκικὴ τρομοκρατία ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν Βουλγάρων 88, Τοῦρκος ἀξιωματικὸς τῆς χωροφυλακῆς συμμετέχει εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἑλληνοῦ ἱερέως Νεκταρίου 89, τουρκικαὶ θηριωδίαὶ ἐναντίον Ἑλλήνων εἰς Κουμλί τοῦ Δεξιῶ-Ἰσᾶρ 97, αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ προβαίνουν εἰς κατασχέσεις τῶν ὄπλων Ἑλλήνων 104, συλλήψεις πολυαριθμῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν Τούρκων 108—109, ἔρευνα καὶ συλλήψεις Ἑλλήνων ὑπὸ Τούρκων 110.

ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΑΠΑΓΧΟΝΙΣΜΟΥ ΕΝ ΣΕΡΡΑΙΣ ΤΟΥ ΕΞ ΑΓΡΙΝΙΟΥ
ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΥ ΝΙΚΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Ἡ Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία «Σερρῶν—Μελενίκου», συνεπῆς πρὸς τὰς ἐπιδιώξεις καὶ τοὺς σκοποὺς, τοὺς ὁποίους ἔταξεν διὰ τοῦ καταστατικοῦ της, διωργάνωσε κατὰ τὸ προηγηθὲν ἔτος, ἐν συνευνοήσει μετὰ τοῦ Δημάρχου Ἀγρινίου κ. Ἡλία Σαγιώρη, ἰσρὸν προσκύνημα, τῶν μελῶν της, πρὸς τὴν γενέτειραν τοῦ πρὸ πενήκοντα ἀκριβῶς ἐτῶν συλληφθέντος καὶ ἀπαγχονισθέντος ἐν Σέρραις Μακεδονομάχου καὶ ἡρωικοῦ τέκνου της, Νίκου Παναγιώτου.

Εἰς τὴν ἐκδήλωσιν ταύτην κληθεῖς, ἔλαβε μέρος καὶ παρέστη ὡς ἐκπρόσωπος τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν καὶ ὁ Δήμαρχος κ. Βασίλειος Χατζηϊακώβου.

Κατὰ τὸ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ τελεσθέν, εἰς μνήμην τοῦ ἡρώου, πάνδημον μνημόσυνον, καὶ μετὰ τὴν θουμασίαν ὀμιλίαν τοῦ Δημάρχου Ἀγρινίου κ. Ἡλία Σαγιώρη, ἐκ μέρους τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας «Σερρῶν—Μελενίκου» ἐξεφώνησε ἐπιμνημόσυνον ἱστορικὸν λόγον ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς αὐτῆς κ. Πέτρος Πέννας, ἐνῶ ὁ Πρόεδρος κ. Βασίλειος Σιμωνίδης, διὰ καταλλήλου προσλαλιᾶς κατέθεσεν στέφανον Δάφνης, πρὸ τοῦ ἐν τῇ ὁμονύμῳ πλατεῖᾳ τοῦ Ἀγρινίου ἀνδριάντος τοῦ Νίκου Παναγιώτου.

Ἡ καθόλου ἐμφάνισις τῆς ἐταιρείας ἡμῶν ἐν Ἀγρινίῳ καὶ ἡ ἀπόδοσις τιμῆς εἰς τὸ ἡρωϊκὸν τέκνον αὐτοῦ, ἐκ μέρους τῶν Σερραίων, ἐνεποίησεν ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν, ἐκδηλωθεῖσαν ποικιλοτρόπως, διαρμηνευθεῖσαν δὲ καὶ διὰ τοῦ τοπικοῦ τύπου.

Ἡ ἐφημερὶς «Λαὸς» τῆς 21 Ἰουλίου 1957, μὲ τίτλους ἐξαίροντας τὴν τελετὴν καὶ τὸν λόγον τοῦ κ. Πέννα, ἐδημοσίευσεν αὐτὸν ὀλόκληρον μὲ ἀναλόγους κολακευτικούς χαρακτήρισμούς. Ἡ δὲ εἰτέρα ἐβδομαδιαία ὡσαύτως ἐφημερὶς τοῦ Ἀγρινίου, ἡ «Νέα Ἐποχὴ» τῆς αὐτῆς χρονολογίας, δίδει διὰ τοῦ Ἀρχισυντάκτου αὐτῆς καὶ ἐκλεκτοῦ διαιουμένου κ. Γρηγορίου Σταυροπούλου, εἰς τὰς λεπτομερεῖας της, τὴν πραγματικὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἐνθουσιαστικὴν ἀτμόσφαιρα τῶν τελετῶν.

Ὡς ἐκ τούτου πρὸς πλήρη ἐνημέρωσιν τῶν ἀγαγωσῶν μας, θεωροῦμεν σκόπιμον, νὰ μεταφέρωμεν καὶ προτάξωμεν, ὀλόκληρον τὸ κείμενον της ἀνταποκρίσεως τοῦ κ. Γρηγ. Σταυροπούλου.

Ἡ πόλις τοῦ Ἀγρινίου, ἐφιλοξένησεν τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν, τὸν πρῶτον πολίτην, καὶ πολλὰ ἐπίλεκτα μέλη τῆς Μακεδονικῆς «ἰδελφῆς» πόλεως τῶν Σερρῶν.

Τὸ Ἀγρίνιον, ἐθεώρησεν ὡς ἐξαιρετικὴν τιμὴν, τὴν ἐπίσκεψιν τῶν διακεκριμένων αὐτῶν Σερραίων, εἰς τῶν ὁποίων τὰ στήθη ὡς ἀπεδείχθη-

πάλλει, ὑπέρομετρος πατριωτικὸς ζῆλος, ἔνθερμα ἐθνικὰ ἰδεώδη, καὶ ἑξαιρετικὴ ἀγάπη πρὸς τὴν πόλιν μας.

Τὸν συνδεικὸν αὐτὸν κρῖκον τῶν ἀμοιβαίων αἰσθημάτων, τῶν κατοίκων ἀμφοτέρων τῶν πόλεων, ὁ ὁποῖος ἔλαμψεν τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν, καὶ εἰς τὴν πλατείαν Νικολάου Παναγιώτου, ὅπου ἡ πρότομή τοῦ Ἀγρινιώτου Ἡρώως, κατέστησεν ἀκατάλυτον ἡ θυσία καὶ τὸ μαρτύριόν του, τὴν ὁποίαν μὲ τόσῃν πατριωτικὴν ἔξαρσιν, καὶ ρητορικὴν εὐφράδειαν καὶ γλαφυρότητα, ἀνεπτυξάν, τόσον ὁ γεν. Γραμματεὺς τῆς ἱστορικῆς καὶ λαογραφικῆς ἐταιρείας Σερρῶν—Μελενίκου κ. Πέννας, ὅσον καὶ ὁ Ἀγρινιώτης Δήμαρχος κ. Ἡλ. Σαγεώργης.

Ἴδου τώρα αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ἐπιβλητικοῦ μνημοσύνου καὶ τῆς ὅλης διεξαγωγῆς τῆς τελετῆς.

*
* *

Τὴν 9,30 πρωΐνῃν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς, εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τῆς Μητροπόλεως ἐτελέσθη μνημόσυνον ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τῆς μάχης τῶν Σερρῶν, καὶ εἰς μνήμην τοῦ συλληφθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐκτελεσθέντος δι' ἀπαγχονισμοῦ εἰς τὴν Κεντρικὴν πλατείαν τῆς πόλεως, συμπόλιτου ἥρωος Νικ. Παναγιώτου.

Εἰς τὸ μνημόσυνον παρέστησαν ἐπὶ τούτῳ ἀφιχθέντες, ὁ Δήμαρχος Σερρῶν κ. Χατζηϊακώβου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τῆς ἱστορικῆς καὶ λαογραφικῆς ἐταιρείας «Σερρῶν—Μελενίκου» κ. Σιμωνίδης μετὰ τοῦ γεν. Γραμματέως κ. Πέννα καὶ τῶν μελῶν του, καθὼς καὶ ἐπίλεκτα μέλη τῆς Σερραϊκῆς Κοινωνίας.

Ἐπίσης παρέστησαν, ὁ Δήμαρχος κ. Ἡλ. Σαγεώργης μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, αἱ Ἀρχαὶ τῆς πόλεως καὶ πλῆθος κόσμου.

Μετὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον δέησιν, ὠμίλησεν ὁ κ. Σαγεώργης ἀναφερθεὶς εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς μάχης τῶν Σερρῶν καὶ εἰς τὸν τραυματισμὸν, τὴν σύλληψιν καὶ τὸν ἀπαγχονισμὸν τοῦ Νικ. Παναγιώτου.

Ὁ κ. Δήμαρχος ἀνέπτυξεν διὰ μακρῶν τὴν σημασίαν τοῦ θρυλικοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ἔθεσαν ὡς σκοπὸν τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στοιχείου ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ ὑποστήριξιν τοῦ Ἐπισήμου Τουρκικοῦ Κράτους.

Τὸ μόνον σοβαρὸν ἐμπόδιον - ἐτόνισεν ὁ κ. Δήμαρχος - διὰ τὴν Βουλγαρικὴν ἐπικράτησιν, ἦτο ἡ συμπαγὴς Ἑλληνικὴ Μακεδονικὴ φυλὴ, ἡ ὁποία ἀντετάσσετο σθεναρῶς καὶ πεισμόνως κατὰ πάσης ἐκβουλγαριστικῆς κινήσεως. Δι' αὐτὸ συνέχισεν, τὸ Βουλγαρικὸν Μακεδονικὸν κομιτάτον, ἔθεσεν ὡς πρωταρχικὸν τοῦ σκοπὸν, τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ κατόπιν τὸν ἐκβουλγαρισμὸν αὐτῆς. Καὶ πρὸς τοῦτο ἔθεσεν τὰ πλέον ἄγρια καὶ ἀπάνθρωπα μέσα.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Σαγεώργης, ἀνεφέρθη εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν Βουλγαρικῶν συμμοριτῶν, εἰς τὴν Τουρκικὴν προπαγάνδαν καὶ εἰς τὴν Ρουμανικὴν τοιαύτην, ἣ ὁποία προσεπάθει νὰ φανατίζη τοὺς Ἕλληνας, ὑπὲρ τῆς δῆθεν «Ρουμανικῆς καταγωγῆς των» !!!

Καὶ ἤρχισεν ἀμέσως ἡ Ἑλληνικὴ ἀντίδρασις μετ' ὀργάνωσιν ἑλληνικῶν σωμάτων ὑπὸ τοὺς ἥρωας Παῦλον Μεῶν, Λάμπρον Κορομηλᾶν, Ἴωνα Δραγούμην κ.λ.π., τὰ ὁποία κατέφεραν ἀποφασιστικὰ καὶ θανάσιμα πλήγματα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῶν «Κομιτατζήδων», διεξάγοντες διμέτωπον ἀμείλικτον ἀγῶνα. Καὶ ὁ κ. Δήμαρχος ὑπεγράμμισεν :

—Ἡ Ρούμελη καὶ ἡ Μακεδονία, ἀδελφωμένοι προσέφεραν τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν των, εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος διὰ τὴν ἔλευθερίαν της. Ἡ μοιραία χρονολογία 14 Ἰουλίου 1907, τῆς ὁποίας τὸ θλιβερὸν ἰωβηλαῖον ἐορτάζομεν σήμερον, μετὰ πάροδον 50 ἀκριβῶς ἐτῶν, συνέδεσεν ἀρρήκτως διὰ δεσμῶν αἵματος, τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα μετ' ἡ Νέαν τῆς ὁποίας ἡ ἔλευθερία ἔκτοτε ἤρχισε νὰ ροδίζη εἰς τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν τῆς πατρίδος μας.

Ἡ θυσία τοῦ Ἡρώος μας, καὶ τόσων ἄλλων μαρτύρων καὶ ἡρώων, δὲν ἐγένετο ἐπὶ ματαίῳ. Ἐπότισαν μετ' αἷμα των τὸ δένδρον τῆς ἔλευθερίας, ἣ ὁποία ἤρχισεν πλέον - διὰ τότε - νὰ γλυκοχαράζη.

Μετὰ τὸν κ. Δήμαρχον, ὠμίλησεν ὁ διακεκριμένος ρήτωρ, Δικηγόρος καὶ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἐταιρείας Σεργῶν—Μελενίκου κ. Πέννας, ἐν μέσῳ καταφανοῦς συγκινήσεως τῶν παρισταμένων.

Ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Πέννα, ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα ἱστορικῆς ἀκριβείας, ρητορικῆς δεινότητος, καὶ πατριωτικῆς ἐξάρσεως. Συνήρπασεν, ἐγοήτευσεν, συνεκίνησεν. Ἐδωσεν τὸ μέτρον τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν πατριῶτων μας τῆς Βορείου Ἑλλάδος, τοὺς ὁποίους τόσον ἀγαπῶμεν, ἐκτιμῶμεν καὶ σεβόμεθα.

Μετὰ τὸ Μνημόσυνον, οἱ ἐπίσημοι μετὰ πολλῶν ἄλλων συμπολιτῶν μας μετέβησαν καὶ κατέθεσαν στεφάνους εἰς τὴν προτομὴν τοῦ ἥρωος. Κατόπιν προσεφέρθησαν ἀναψυκτικὰ εἰς τὸ Δημαρχεῖον.

Τὴν μεσημβρίαν, ὁ Δήμαρχος Ἀγρινίου παρέθεσεν ἐπίσημον γεῦμα εἰς τὸ Πάρκον πρὸς τιμὴν τῶν ξένων μας, οἱ ὁποῖοι ἀνεχώρησαν τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας. Τὴν νύκταν τοῦ Σαββάτου καὶ τῆς Κυριακῆς ἐφωταγωγήθη ἡ πόλις.

Γεργ. Σταυρόπουλος

ΠΕΤΡΟΥ Θ. ΠΕΝΝΑ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΝΙΚΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

*Ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀργινοῦ
κατὰ τὴν 14ην Ἰουλίου 1957*

Σεβασμιώτατε, Κύριοι Δήμαρχοι, εὐλαβὲς ἐκκλησίασμα,

Ὅταν ἡ ἱστορία ἐνὸς Ἐθνους, εἶναι μεστὴ καὶ συμπυκνωμένη ἀπὸ γεγονότα, ποὺ ἀποτελοῦν σταθμούς, στὴν ἱστορικὴ του πορεία, δὲν θὰ ἦτο καθόλου παράδοξον, ἂν μετὰ πάροδον μιᾶς πεντηκονταετίας, ὠρισμένων ἀπὸ αὐτὰ ἐθολοῦντο ἢ ἀνάμνησις καὶ ἀπωθοῦντο ἀπὸ τὴν νωπὴν ἐντύπωσι προσφάτων τρομακτικῶν γεγονότων.

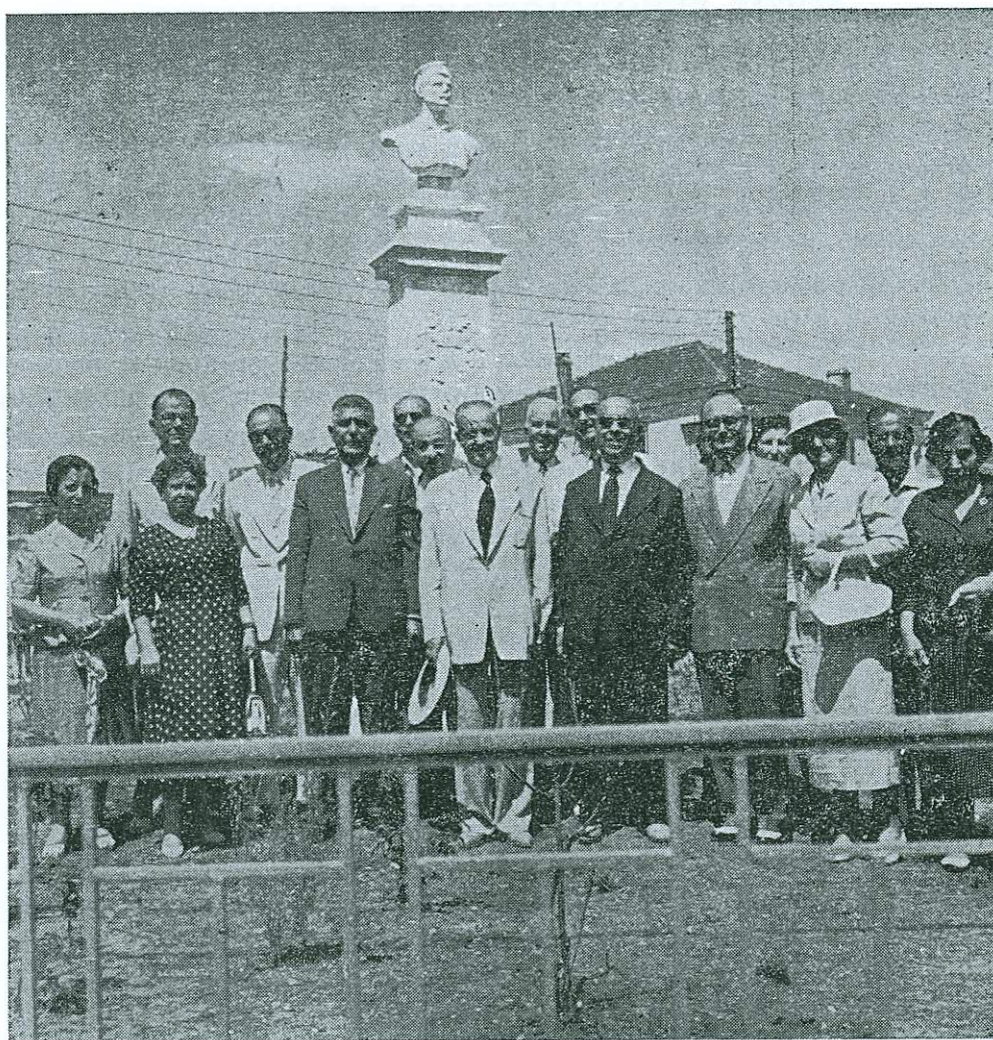
Ἡ Ἱστορία τοῦ Ἐθνους μας, ποὺ ἀπὸ τὴν μοῖραν του, εἶναι ταγμένον νὰ ὑπηρετῇ τὸ ἰδανικὸ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ποὺ διαρκῶς, χωρὶς διακοπή, χωρὶς ἀνάπαυλαν, ἀγωνίζεται καὶ θυσιάζεται δι' αὐτήν, εἴτε εἰς τὸν διεθνῆ στίβο, εἴτε εἰς τὴν προσπάθειά του διὰ τὴν ἔνωσι τῶν ὑποδούλων τμημάτων του μὲ τὴν ἐλευθέρᾳ πατρίδα, εἶναι κατάφορτος ἀπὸ ἡρωϊσμοὺς καὶ θυσιᾶς, ποὺ διαδέχονται ἢ μία τὴν ἄλλη, καὶ ποὺ δὲν γνωρίζει κανεὶς τι νὰ πρωτοθαυμάσῃ.

Νὰ θαυμάσῃ τῶν πρωτομαρτύρων τοῦ γένους τὴν ὑπέροχον θυσία ; Ἡ τὸ θάρρος, τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὴν ἀποφασιστικὴν ἐκείνων, ποὺ καὶ σήμερα ἀκόμα, εἰς πεῖσμα ὅλων τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, περιφρονοῦν τὸν θάνατο, καὶ προσφέρονται ἀνάλωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος;

Εἰς τὴν μακρὰν ἄλυσον τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων τοῦ γένους, ὁ μαρτυρικὸς ἐπὶ τῆς ἀγχόνης θάνατος κατὰ τὸ 1907, τοῦ ἐκλεκτοῦ καὶ ἡρωϊκοῦ τέκνου τοῦ Ἀργινοῦ, Νίκου Παναγιώτου, μέσα εἰς τὴν Τουρκοκρατομένη τότε πόλιν τῶν Σερρῶν, δὲν εἶναι σύνηθες καὶ τυχαῖον γεγονός, ἄμοιρον σημασίας.

Τὰ γεγονότα τῆς 14ης Ἰουλίου καὶ τῆς 3ης Δεκεμβρίου τοῦ 1907, ποὺ διεδραματίσθησαν εἰς τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν, ὑπῆρξαν τεραστίας σημασίας, κρίσιμα καὶ ἀποφασιστικά, γιὰ τὴν εὐτυχῆ ἐξέλιξι τοῦ ὅλου Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, ποὺ σκληρὸς καὶ διμέτωπος διεξήγετο ἀπ' ἄκρου σ' ἄκρον τῆς Μακεδονίας.

Τὰ πενήντα χρόνια πού διέρρευσαν ἀπὸ τῆς 14ης Ἰουλίου τοῦ 1907 κατὰ τὴν ὁποίαν θανάσιμα τραυματισμένος, εἰς τὴν ἐπτάωρη τιτανομαχία, πού διεξήχθη στὸ καμπαναριὸ καὶ τὴν ἐκκλησία τῆς Εὐαγγελιστρίας τῶν Σερρῶν, συνελήφθη ὁ Νίκος Παναγιώτου, γιὰ νὰ ὀδηγηθῆ ὕστερα ἀπὸ λί-

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας Σερρῶν—Μεκενίκου' μετὰ τῶν Δημάρχων Ἀργινίου καὶ Σερρῶν εἰς τὸ μέσον πρὸ Μνημείου τοῦ Νίκου Παναγιώτου, κατὰ τὴν κατάθεσιν τῶν στεφάνων.

γους μῆνας στὴν ἀγχόνη, δὲν στάθηκαν ἱκανὰ νὰ ἐξαλείψουν ἀπὸ τὴν μνήμη τῶν Σερραίων, τὴν σφραγίδα τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τοῦ δέους, πού προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀφθαστο καὶ ἀνιστόρητο μεγαλεῖον τῆς ὑπέρατης καὶ ἡρωϊκῆς θυσίας του, καθὼς καὶ τῶν συντρόφων του. Μὲ δικαιολογημένη λοιπὸν ὑπερηφάνεια οἱ Σερραῖοι τὰ ἐνθυμοῦνται ἔντονα, καὶ τὰ διαιωνίζουν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

Φορεῖς τῆς ἱστορικῆς μνήμης καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ Σερραϊκοῦ Λαοῦ, ἡμεῖς ποὺ ἀπαρτίζουμε τὴν ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία Σερρῶν Μελενίκου καὶ οἱ ἄλλοι παρόντες ἐκλεκτοὶ Σερραῖοι, πορευθήκαμε κ' ἤλθαμε σήμερα ἐδῶ, εὐλαβεῖς φροσκυνηταὶ τῆς μνήμης τοῦ ἐθνομάρτυρος Νίκου Παναγιώτου, ὄχι γιὰ νὰ κλάψουμε καὶ νὰ θρηνήσουμε συγκεντρωμένοι γύρω ἀπ' τὸν ταπεινὸ τοῦτο βωμὸ τῶν κολύβων, ἀλλὰ νὰ τιμήσουμε καὶ μακαρίσουμε τὴν γενέτειρά του πόλιν τοῦ Ἁγρινίου, νὰ ἀποτίσουμε φόρον εὐγνωμοσύνης, νὰ ἐκφράσουμε τὸν θαυμασμό μας στὴν ἀνάμνησι τῆς ἡρωϊκῆς του θυσίας καὶ νὰ στεφανώσουμε τὸ μαρμάρينو ὁμοίωμά του μὲ στέφανο ἀπολλώνειας δάφνης, φερμένης ἀπ' τὴν καθαγιασμένη μὲ τὴν θυσία του, πολύπαθη Σερραϊκὴ γῆ.

Ἄγνωστος καὶ ἄσημος πρὶν, ὅμως τίμιος δουλευτής, πλούσιος σὲ πατριωτικὰ αἰσθήματα, γεμᾶτος ὄνειρα καὶ ἰδανικά, παράτησε τὴν γενέτειρά του, τοὺς δικούς του, τὴν δουλειά του, δρασκελίσε πετιῶντας σὰν σταυραετὸς τὰ σύνορα, κ' ἤλθε σ' ἐμᾶς τὰ σκλαβωμένα ἀδέλφια τῆς Μακεδονίας, σὰν ἄγγελος ἐμψυχωτής, νὰ μᾶς δώσῃ θάρρος κ' ἐλπίδα, γιὰ τὸν σκληρὸ μας ἀγῶνα.

Ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ ἡ Μακεδονία μας, στενάζοντας κάτω ἀπὸ ἀβάστακτον ζυγὸ, μιᾶς πεντακοσάχρονης σκλαβιάς, ἀντιπάλαιε σύγκαιρα μονάχη κ' ἄβοήθητη, νὰ συγκρατήσῃ τὸν σλαβικὸ χεῖμαρρο, ποὺ ξεχύθηκε ἀπ' τὸν Βορρᾶ καὶ ποὺ βάλθηκε νὰ ἐκβουλγαρίσῃ τὴν Μακεδονία, πότε μὲ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν ἀνοχὴ καὶ πότε μὲ τὴν ὀλοφάνερη συνδρομὴ τῶν Τούρκων.

Ποτάμι χυνόταν τὸ ἐλληνικὸ αἷμα, ἀπ' τὶς ὀργανωμένες ὀρδὲς τῶν κομητατζίδων. Ἀθῶα παιδιὰ ἐσφάζοντο. Ἀπροστιάτευτες γυναῖκες ἀτιμάζονταν. Παπᾶδες καὶ δάσκαλοι ἐδολοφονοῦντο μέσα στὶς ἐκκλησίες καὶ στὰ σχολεῖα, ποὺ τ' ἄρπαζαν μὲ τὴ βία καὶ τὰ ἔκαμναν δικὰ τους. Καὶ ἡ φωτιά καὶ τὸ Βουλγαρικὸ τσεκούρι δούλεβε γιὰ νὰ ἀφανίσῃ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς καὶ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς, ὀλόκληρα ἐλληνικὰ χωριά.

Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας ἀντιστέκετο ὅσο τοῦ ἦταν μπορετό. Ὅμως, ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ σχολεῖα, δὲν ἦσαν πιά ἱκανὰ νὰ ἀντιδράσουν στὴν τρομοκρατία ποὺ ἐξαπέλυσαν οἱ Βούλγαροι.

Στὴν ἔνοπλο βία τῶν Βουλγαρικῶν ὀρδῶν, δὲν ὑπῆρχε ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς τὸ ἀντίπαλο ἔνοπλο δέος. Οἱ ἐλάχιστες ἀνταρτικὲς ὀμάδες ἐντοπίων, χωρὶς βοήθεια, χωρὶς ὀπλισμὸ χωρὶς ὀργάνωσι, ἦταν ἀνίκανες νὰ ἀντιδράσουν ἀποτελεσματικά, καὶ οἱ ἐκκλησίες ποὺ ἐπέλεγοντο πρὸς τὸ ἐλεύθερο Κράτος, ἔμειναν στὸ στάδιο ἐνὸς ἀπλοῦ ἐνδιαφέροντος.

Ὁ πόλεμος τοῦ 1897 φαίνεται πῶς εἶχε μαράνει τὸν ζῆλο τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Λαός, ἀδιαφώτιστος καὶ ἀκαθοδήγητος, βρισκόταν σὲ παχυλὴ ἀγνοια γιὰ τὸ τί ἐκριβῶς συνέβαινε στὴν Μακεδονία.

Τῶν πολιτικῶν τὸ ἰδιῶδες ἦταν ἢ περὶ τὰ μικρά, ταπεινά καὶ τὰ ἀσήμαντα ἐνασχολήσις καὶ ἢ ἀποθέωσις τῆς ἐπαρχιακῆς μικροπολιτικῆς.

Ὅμως ἀμείλικτα ἦλθαν κάποτε τὰ γεγονότα, γιὰ νὰ ξυπνήσουν, καὶ τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνησι καὶ τὸν Λαό, ἀπ' τὸν μακάριο λήθαργο, τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν ἐπιφύλαξι.

Οἱ σφαγῆς τῶν Βουλγάρων· αἱ πυρπολήσεις καὶ ἡ τυραννία τῶν Τούρκων· γενικὰ τὰ αἵματηρὰ γεγονότα, ἐδημιούργησαν τὴν ἀναρχία, τὸ χάος καὶ τὴν ἔλλειψι κάθε ἀσφαλείας εἰς βάρος ὅλων τῶν ἐθνικοτήτων ποὺ ζοῦσαν στὴν Μακεδονία καὶ ποὺ τελικά, ἀνάγκασε τὴν εὐρώπη νὰ συγκινηθῆ νὰ κινηθῆ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ στὸν Σουλτὰν Χαμίτ μεταρρυθμίσεις διοικητικῆς.

Κ' ἐνῶ ὅλα ἔδειχναν πῶς γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνας θὰ ἐχάνετο γιὰ πάντα ἡ Μακεδονία, ἔγινε τὸ θαῦμα. Τὸ θαῦμα τὸ Ἑλληνικό.

Εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸ σπίτι τοῦ Στεφάνου Δραγούμη, εἶχε μεταβληθῆ σὲ Μακεδονικὸ Στρατηγεῖο.

Καὶ τὸ ἱστορικὸ συλλαλητήριον ποὺ ὀργανώθηκε ἀπὸ τὰ δύο Μακεδονικὰ Σωματεῖα, στίς στήλες τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸν Αὐγούστο τοῦ 1903, ἔγιναν τὸ ἔναυσμα γιὰ ἄμεση δράση, τοῦ Ἑλληνικοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου ποὺ ἰδρύθηκε τότε, καὶ ποὺ ἐπὶ τέλους δέχθηκε νὰ ἐνισχύσῃ καὶ ἡ Κυβέρνησι.

Ὁ Παῦλος Μελάς, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Παπούλας, ὁ Κοντούλης μὲ τὴν συγκατάθεσι καὶ τὴν προτροπὴ τοῦ Διαδόχου Κωνταντίνου, Γενικοῦ Διοικητοῦ τότε τοῦ Στρατοῦ, περνῶντας τὰ σύνορα ἦλθαν σὲ πρώτη ἐπαφὴ μὲ τὴ Μακεδονία. Ἡ τοποθέτησι τοῦ Κορομηλά ὡς Γενικοῦ Προξένου στὴν Θεσσαλονίκη, ἀντικατέστησε τὸ παλιό, ἀρτιριοσκληρωτικὸ πνεῦμα τῆς προηγούμενης διπλωματίας. Οἱ πρῶτες ἀνταρτικῆς ομάδες ἀνάμικτες ἀπὸ ντόπιους καὶ ἀπὸ παλληκάρια σὰν τὸν Νίκο Πανσιγιώτου καὶ τὸν Θεόδωρο Τουρλεντέ, ποὺ εἶχαν ἔλθῃ νὰ βοηθήσουν ἀπ' τὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα, περιέτρεχαν τώρα τὰ ἑλληνικὰ χωριά, ποὺ εἶχαν τρομοκρατηθῆ ἀπὸ τοὺς κομιτατζήδες, καὶ ξανάδωσαν θάρρος στοὺς Μακεδόνες. Οἱ Βούλγαροι εἶχαν ἐπὶ τέλους καταλάβῃ, πῶς ἡ Μακεδονία δὲν ἦταν εὐκόλη λεία γι' αὐτούς.

Ὁ πρόωρος ἔξ ἄλλου, ἀλλ' ἠρωϊκὸς θάνατος τοῦ Παύλου Μελά, ἠλέκτρισε τοὺς Μακεδόνες· ἔγινε θρῦλος, τραγοῦδι, σύνθημα κι' ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς Μακεδονίας ἐδονεῖτο ἡ ἀτιμόσφαιρα ἀπ' τὴν σταθερὴ ἀπόφασιν τῶν ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν βουλγαρικὴ ψώρα.

Καὶ πράγματι· μὲ τὴν ἐμφάνισιν καὶ μόνον τῶν παλληκαριῶν μας, χάθηκε γιὰ τοὺς Βουλγάρους ἐργασία τριάντη περίπου χρόνων· κι' ὅσοι, τρομοκρατημένοι ἀπὸ τὴν κομιτατζήδικη βία, εἶχαν καμωθῆ πῶς εἶχαν προσχωρήσῃ μὲ τὸ μέρος τῆς Ἐξαρχίας, ξαναγύρισαν στὸν Ἑλληνισμὸ καὶ τὴν Ὁρθοδοξία.

Ἔτσι στὰ 1907, ὁ ἀγῶνας τῆς Μακεδονίας εἶχε πιά περάσει ἀπ' τὴν ἄμυνα στὴν ἐπίθεσι.

Ἀνάλογα ἐνθουσιαστικὴ ἦταν τώρα καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα στὴν Ἀθήνα. Οἱ ἔρανοι γιὰ τὸν ἀγῶνα καὶ ἡ ἐνταξὴ στὸ Κομιτάτο, εἶχαν μίαν ἄνευ προηγουμένου ἀπήχησι καὶ ἀνταπόκρισι στὸ Λαὸ καὶ στὴν νεολαία, ποὺ ἔσπευδε ἀθρόα νὰ καταταχθῇ στὶς ἀνταρτικὲς ομάδες, ποὺ ἄρχισαν νὰ πυκνώνουν τὶς τάξεις τῶν Μακεδόνων μαχητῶν.

Ὁ Νίκος Παναγιώτου ἦταν εἰκοσιεφτάχρονο παλληκάρι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, κερδίζοντας τὸ ψῶμί του μὲ τὸν μόχθο μιᾶς τίμιας δουλειᾶς. Ὅμως καθὼς ἔφηβος ἀκόμα ἔζησε μαζί μὲ τὴν γενεά του, τὴν ἦτα καὶ τὴν ντροπὴ τοῦ 1897, πρόσμενε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀποπλύνῃ κι' αὐτὸς τὸ αἶσχος ἐκεῖνο. Αἱ εἰδήσεις ἀπ' τὴν Μακεδονία καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα τῶν Ἀθηνῶν, τὸν εἶχαν συγκλονίσῃ κι' ὀργανώθηκε στὸ Κομιτάτο.

Ἔτσι βρέθηκε ἐντεταγμένος στὴν ἀνταρτικὴ ομάδα τοῦ Καπετὰν Μητρούση Γκογκολάκη, ποὺ περιέτρεχε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ἀσυγκράτητος τὰ χωριὰ τοῦ κάμπου τῶν Σερρῶν, γιὰ νὰ τὰ ἀπαλλάξῃ ἀπ' τὴν τρομοκρατία τοῦ ἀρχικομιτατζῆ Τάσκα, ποὺ ἦταν καὶ ὁ δολοφόνος τῆς γυναίκας του καὶ τοῦ παιδιοῦ του.

Τὸ Χομόνδος, ἓνα μικρὸ χωριὸ τῶν Σερρῶν, ἦταν ἡ πατρίδα τοῦ Μητρούση. Καθὼς ἦταν ἀθλητικὸς, ρωμαλέος καὶ μὲ ἠράκλεια δύναμι, ἦτο καὶ ὁ τρόμος τῶν Βουλγάρων. Ὁ ἴδιος ἡ ἀρχικομιτατζῆς Τάσκας τὸν ἐθαύμαζε, καὶ ἤθελε νὰ τὸν κάμῃ πρωτοπαλλήκαρό του. Ἀλλὰ ποτισμένος ὡς τὸ κόκκαλο μὲ τὴν ἰδέα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀδιάφορο ἂν τὰ ἑλληνικά του δὲν ἦσαν περίφημα, ὁ Μητρούσης ἔδιδε στερεότυπα κάθε φορὰ στὶς δελεαστικὲς προτάσεις ἐκεῖνου, τὴν καταστάσα παροιμιώδη ἀπάντησι «Ἑλληνας γεννήθηκα κι' Ἑλληνας θὰ πεθάνω».

Τότε, μὴ μπορώντας ὁ Τάσκας νὰ τὸν κάμῃ δικό του, σκότωσε μιὰ νύχτα ποὺ ἔλλειπε ἀπ' τὸ σπίτι του, τὴν γυναῖκα του καὶ τὸ παιδί του γιὰ νὰ τὸν συντριψῇ.

Ὅμως ὁ Μητρούσης ὄχι μόνο δὲν ἐκάμφθη, ἀλλὰ συντεργιάζοντας τὸν πόθο τῆς ἐκδικήσεως, μὲ τὸν φανατισμό του εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀφοσιώθηκε εἰς τὸ νὰ ξεκαθαρίσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὸ Βουλγαρικὸ μίasma.

Παρατρέχουμε τὰς λεπτομερείας τῆς δράσεώς του στὴν ὑπαιθρο τῶν τῶν Σερρῶν κ' ἐρχόμεθα μὲ ὕψη δυνατὴ συντομία εἰς τὰ γεγονότα, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ κορύφωμα τοῦ ἠρωϊσμοῦ τῶν παλληκαριῶν καὶ τὸν ἐπίλογο μιᾶς σύντομης μέν, ἀλλὰ τόσον ἐθνικὰ γόνιμης, πατριωτικῆς δράσεως.

Μολονότι μέσα εἰς τὴν πόλι τῶν Σερρῶν δὲν ὑπῆρχε κανένας Βούλγαρος, οἱ Βούλγαροι γιὰ λόγους προπαγάνδας, ἴδρυσαν μὲ τὴν ἔγκρισι τῶν Τούρκων σχολεῖο καὶ οἰκοτροφεῖο, ὅπου εἶχαν συγκεντρώσει μαθητὰς ἀπὸ

τὰ ὄρεινὰ βουλγαρόφωνα χωριά, ξεδεύοντας ἀφθονο χρῆμα καὶ χρησιμοποιοῦντας τὴν βία.

Αὐτὴν τὴν βουλγαρικὴ ἐστία ἀποφασίζει ὁ Μητρούσης νὰ τὴν ἐξαφανίσῃ· καὶ μὲ σκοπὸ νὰ δράσῃ, περὶ τὸ ἑσπέρας τῆς 13ης Ἰουλίου, μπαίνει μέσα εἰς τὴν πόλιν, ἔχοντας μαζί του τὸν Νίκο Παναγιώτου, τὸν Θεόδωρο Τουρλεντέ, ἐθελοντὴ Λοχία ἀπὸ τὴ Μεγαλόπολι τῆς Πελοποννήσου, τὸν ἐξάδελφό του Γιάννη Ἀθανασίου Οὔρδα καὶ τὸν ἀνεψιὸ του Μιχάλη Οὔζουνη.

Φιλοξενοῦνται εἰς τὸ σπίτι τοῦ Παπαθανάση εἰς τὴν ἀκραία Συνοικία τῶν Σερρῶν, τὴν Καμενίκια, παραπλεύρως τῆς ἐκκλησίας τῆς Εὐαγγελιστρίας.

Ἄλλὰ ἡ παρουσία τοῦ Μητρούση προδίδεται εἰς τοὺς Τούρκους, ποὺ θεωρῶντας τον, ὡς τὸν πλέον ἐπικίνδuno γκιαοῦρ ποὺ ἔπρεπε νὰ ἐξοντωθῇ, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὸ ἀνδραγάθημα τῆς καταστροφῆς ὀλοκλήρου χωριοῦ, τοῦ βουλγαρίζοντος, Καρατζάκιοι, περίμεναν ἄγρυπνοι τὴν εὐκαιρία.

Ἔτσι τὴν ἐπομένη, 14η Ἰουλίου, ὀλόκληρη ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ τῶν Σερρῶν, ποὺ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες περίπου στρατιῶτες, ξεχύθηκε ἀπὸ τοὺς ἀντικρουνοὺς στρατῶνες, κι' ὀλόκληρη ἡ ἀστυνομικὴ δύναμις μαζί μὲ τὰ ξεσηκωμένα ἀπ' τοὺς τελάληδες ἔξαλλα καὶ φανατισμένα στίφη τοῦ Τουρκικοῦ ὄχλου, εἶχεν περιζώσει τὴν συνοικία τῆς Καμενίκιας καὶ τὸν γύρω τῆς Εὐαγγελιστρίας χῶρο.

Ὁ Μητρούσης βλέποντας πὼς προδόθηκε, ἀφίνει τὸ σπίτι τοῦ Παπαθανάση καὶ ὀχυρώνεται μαζί μὲ τοὺς συντρόφους του στὴν ἐκκλησία, ἀφίνοντας σκόπιμα τὴν πόρτα τοῦ προαυλίου ἀνοικτὴ. Ἄλλὰ κανεὶς Τοῦρκος δὲν τολμᾷ νὰ εἰσχωρήσῃ.

Καὶ τότε ἐκτυλίσσεται ἐκεῖ μία ἐποποιΐα, ἀπὸ τὶς πιὸ σπάνιες στὴν ἱστορία τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Πέντε ἡμίθεοι, ἀντιπαλαίουν μὲ μυριάδας τουρκικοῦ στρατοῦ, ὀλόκληρες ἑπτὰ ὥρες.

Οἱ σφαιρες σφυρίζουν ὀλόγυρα, δαιμονισμένα. Κ' ἐνῶ ὁ Μητρούσης ἀτάραχος καὶ καπνίζοντας, μὲ περιφρόνησι ἀπαντᾷ στὶς προσκλήσεις πρὸς παράδοσίν του, ἡ πρὸ τῆς ἐκκλησίας πλατεία, γεμίζει ἀπὸ τὰ πτώματα τῶν Τούρκων πολιορκητῶν.

Ὅγδόντα μετρήθηκαν στὸ τέλος τῆς μάχης. Ὅμως οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν ντροπὴ τους ὀμολόγησαν μόνον 35 νεκρούς.

Ἐάφνου θεόρατες φλόγες ξεπετάγονται ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Παπαθανάση, ποὺ ἄρχισε νὰ πυρπολῆται. Καὶ καθὼς ἕνας κατάμαυρος συνεφιασμένος οὐρανὸς σκέπαζε ὅλη τὴν πόλι, ἡ ἀτμόσφαιρα γινόταν ἀποπνικτικὴ γιὰ τοὺς πολεμιστάς, καὶ αὔξανε τὴν ἀγωνία τῶν Ἑλλήνων, ποὺ ἀπὸ ἀπόστασι παρακολουθοῦσαν ἀνήμποροι, τὸ δράμα τῶν παλληκαριῶν.

Καὶ τότε, μέσα εἰς τὴν σύγχισιν, τὸ βουητὸ τῶν σφαιρῶν, τὶς φωνές

καὶ τοὺς ἀλλαγαμοὺς τοῦ ὀρουμένου τουρκικοῦ ὄχλου, βρίσκει τὸν ὠραῖο θάνατο, κτυπημένος στὸ μέτωπο ἀπὸ Τουρκικὴ σφαῖρα, πρῶτος ὁ Θεόδωρος Τουρλεντές.

Εἶναι μία στιγμή ὑπεριάτου μεγαλείου. Σκύβουν οἱ σύντροφοί του εὐλαβικὰ τὸ γόνυ. Κατασπάζονται τὰ ψυχρὰ του χεῖλη, καὶ ρίχνουν τὸ σῶμα του στὶς φλόγες, ποὺ ἄρχισαν νὰ τοὺς περιζώνουν, γιὰ νὰ μὴ πέση στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Σὲ λίγο πέφτει νεκρὸς καὶ ὁ Μιχάλης Οὐζούνης καὶ βρίσκει κι' αὐτὸς τὴν ἴδια τύχη μὲ τὸν σύντρόφό του, ποὺ προηγήθηκε.

Καὶ οἱ δύο προσεφέρθησαν ὀλοκαύτωμα στὸν βωμὸ τῆς πατρίδος.

Οἱ Τοῦρκοι τώρα περισφίγγουν περισσότερο τὴν Ἐκκλησία. Εἰσορμοῦν εἰς τὸ προαυλίό της, κ' ἐκεῖ θανάσιμα τραυματισμένους, συλλαμβάνουν ἀνίκανους ν' ἀμυνθοῦν, τὸν Νίκο Παναγιώτου καὶ τὸν Γιάννη Οὔρδα.

Καὶ μένει πλέον μόνος, τραγικὸς ἥρωας, ὁ Μητρούσης. Ὅμως ἀποφασισμένος νὰ ἐξαγοράσῃ ἀκριβὰ ἀπ' τοὺς Τούρκους τὸν θάνατο τῶν συντρόφων του καὶ τὸν δικό του, ἀποσύρεται καὶ ὀχυρώνεται στὸ κωδονοστάσιο, χωρὶς ἐλπίδα διασώσεώς του.

Γιὰ πολλοστὴ φορὰ οἱ Τοῦρκοι τὸν καλοῦν νὰ παραδοθῆ, ἀλλ' αὐτὸς κάθε φορὰ ἀπαντᾷ μὲ μιὰ σφαῖρα καὶ μ' ἓνα πτώμα Τούρκου.

Τέλος, ὅταν τοῦ ἔμεινε ἓνα μανάχα φυσίγγι, σκέφτεται πῶς κι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ πάῃ χαμένο. Κρατῶντας γιὰ τὸν ἑαυτό του τὸ μαχαῖρι του, προσποιεῖται πὼς θὰ παραδοθῆ. Καλεῖ τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀστυνομικῆς δυνάμεως νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν παραλάβῃ. Ἀλλὰ καθὼς ἐκεῖνος πλησιάζει φυτεύει τὴν τελευταία σφαῖρα στὴν καρδιά τοῦ Ἀξιωματικοῦ καὶ ταυτόχρονα ἀνοίγει τὰ σπλάχνα του μὲ τὸ μαχαῖρι του, στέλνοντας φιλήματα καὶ χαιρετῶντας τοὺς Σερραίους, ποὺ ἀπὸ μακρὰ παρακολουθοῦσαν τὸν θάνατο τοῦ παλληκαριοῦ.

Πῶς νὰ περιγράψῃ κανεὶς τὸ ὑπέροχον; Ἀπλῶς τὸ διαισθάνεται. Γιὰ τὴν χρειάζεται μεγάλη δύναμη ποιητικὴ ν' ἀποδώσῃ τὰ συναισθήματα ποὺ συντάραξαν τὴν ὥρα ἐκείνη, φίλους κ' ἐχθρούς, βλέποντας τὸν τραγικὸ μὰ καὶ τόσο θαυμαστὸ ἥρωϊκὸ τέλος τοῦ παλληκαριοῦ.

Τὴν ἡμέρα ἐκείνη ὁ Καπετὰν Μητρούσης, ὁ Νίκος Παναγιώτου, ὁ Θεόδωρος Τουρλεντές, ὁ Γιάννης Οὔρδας καὶ ὁ Μιχάλης Οὐζούνης ἔκαμαν νὰ ξαναζωντανέψῃ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ, μέσα στὴν ἐκκλησία καὶ στὸ καμπαναριὸ τῆς Εὐαγγελιστρίας τῶν Σερρῶν, ἡ ἀθάνατη παράδοσι τῆς θυσίας, ποὺ ἄρχισε στὸ Κιούγκι μὲ τὸν Σαμουήλ, στὸ Μοναστήρι τοῦ Σέκου μὲ τὸν Ὀλύμπιο καὶ τὸν Φαρμάκη, καὶ ποὺ καταύγασε τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὶς φλόγες τοῦ ὀλοκαυτώματος, στὸ Κρητικὸ Ἄρκάδι.

Καὶ τώρα εὐλαβικὰ ἄς γυρίσουμε τὶς σελίδες τῆς ἱστορίας καὶ ἄς παρακολουθήσουμε τὴν μαρτυρικὴ πρὸς τὴν ἀγχόνῃ πορεία τοῦ Νίκου Παναγιώτου καὶ τοῦ Γιάννη Ἀθανασίου Οὔρδα.

Μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἦταν δυνατόν νὰ ἀποσπάσουν ἐνοχοποιητικὲς γιὰ τὸν ἀγῶνα ὁμολογίες, οἱ Τοῦρκοι ὀδήγησαν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τοὺς δύο συλληφθέντας γιὰ τὴν πλήρη ἀποθεραπεία, παρέχοντας σ' αὐτοὺς κάθε δυνατὴ περιποίησι.

Μετὰ τὴν ἀποθεραπεία τους, τοὺς ὑπέβαλαν εἰς ἐξαντλητικὰ ἀνακρίσεις. Καὶ δὲν παρήρατο ἡμέρα ποὺ νὰ μὴ ὠδηγοῦντο ἀπὸ τὶς φυλακὲς στὴν ἀνάκρισι κ' ἀπ' τὴν ἀνάκρισι εἰς φυλακὲς. Ὅμως σταθεροὶ ἐκεῖνοι, ἀποφασιστικοὶ καὶ θαρραλαῖοι οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐδειλίασαν καὶ δὲν ἄφησαν νὰ διαφύγη τῶν χειλέων των, τίποτε τὸ ἐνοχοποιητικὸ γιὰ τὴν ὀργάνωσι καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ἰδίως ὁ Νίκος Παναγιώτου ζωηρός, εὐστροφος, κ' ἐτοιμόλογος ὡς ἦτο, κατέπληξε μὲ τὴν παρηγορία του καὶ τὴν θαρραλαία ἀπάντησι, κ' αὐτὸν ἀκόμα τὸν Εὐρωπαϊὸ διπλωμάτη, ποὺ παρακολουθῶντας τὰς ἀνακρίσεις, τὸν ρώτησε τί ζητᾷ εἰς τὴν Μακεδονία ποὺ εἶναι γιὰ αὐτὸν ξένη χώρα.

» Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες—εἶπεν τότε ὁ Νίκος μὲ σταθερὴ φωνή—ἔχουμε δύο πατρίδες. Τὴν ἐλεύθερη καὶ τὴν σκλαβωμένη. Κ' ἡμεῖς οἱ ἐλεύθεροι ἔχουμε χρέος ν' ἀγωνισθοῦμε γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ ἡ σκλαβωμένη πατρίδα τὴν λευτεριά της. Ἡ Μακεδονία γιὰ μᾶς δὲν εἶναι ξένη γῆ».

Τὶ ὑπέροχος ἀπάντησις! Καὶ πόσο ἐπίκαιρη καὶ σήμερα, ποὺ ἀντιλαλεῖ εἰς τὴν ἀγωνιζόμενη Κύπρο μας, γιὰ τὸ ἴδιο ἰδανικὸ τῆς ἐλευθερίας γιὰ τὴν ἔνωσί της μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα!

Κ' ἦταν ἡ φωνὴ τοῦ Νίκου Παναγιώτου, φωνὴ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς φυλῆς, ποὺ μέσα στὴν μακραίωνα πορεία μίλησε σ' ὅλες τὶς μεγάλες στιγμὲς τοῦ γένους μας. Στὶς Θερμοπύλες, στὸν Μαραθῶνα, στὴν Σαλαμίνα, στὰ Ἑπειρωτικὰ βουνά, στὰ ὄχυρά τῆς Μακεδονίας, στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά, στὰ βουνὰ καὶ στοὺς κάμπους, καὶ τώρα στὴν ἀγωνιζόμενη Κύπρο μας.

Κ' ἦταν ἡ ἀπάντησι τοῦ Νίκου Παναγιώτου, ἡ ἴδια ἡ ἀπάντησις τῆς φυλῆς ποὺ δόθηκε ἔμπρακτα στοὺς Πέρσες, στοὺς Τούρκους, στοὺς Βουλγάρους, στοὺς Φράγκους, στοὺς κάθε λογῆς τυράννους καὶ δυνάστας, στοὺς κάθε λογῆς Χάρτιγκς.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴ τῆς συλλήψεως τῶν δύο παλληκαριῶν, οἱ Σερραῖοι ἦσαν ἀνάστατοι· κ' ἐχρησιμοποίησαν κάθε θεμιτὸ καὶ ἀθέμιτο μέσο, γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν σωτηρίαν των. Ἄλλ' οὔτε οἱ ἀναφορὲς των πρὸς τὸν Σουλτάνο, οὔτε τὰ διαβήματα πρὸς τὰς ξένας δυνάμεις, οὔτε κ' αὐτὴ ἡ τόσον προσφιλὴς εἰς τοὺς Τούρκους δωροδοκία καὶ τὸ ἄφθονο χρῆμα ποὺ διέθεσαν οἱ πλούσιοι τῆς πόλεως, στάθηκαν ἱκανά, νὰ ἀποτρέψουν τὸ μοιραῖο.

Ἔτσι ὕστερα ἀπὸ μίαν ἱστορικὴ δίκη, ποὺ τὴν παρηκολούθησεν σύσσωμος ὀλόκληρος ἡ πόλις τῶν Σερρῶν, σὰν σὲ ἐθνικὸ συλλαλητήριον καὶ συναγεμῶ, ἡ ἀπόφασις ἐξεδόθη καταδικαστικὴ.

Καὶ τὴν χαραυγὴ τῆς 3ης Δεκεμβρίου τοῦ 1907, ὀδηγοῦνται οἱ μελλοθάνατοι εἰς τὴν πλατεία τοῦ Ἄτ-Παζάρ, ὅπου στὴν ἀνταύγεια τοῦ πρωῖνοῦ φέγγους, διέγραφον τὸ ἀπαίσιον σχῆμα των οἱ δύο ἀγχόνες.

Ἡ πλατεία εἶναι ζωσμένη μὲ τριπλῆ σειρὰ Τούρκων στρατιωτῶν. Ἄλλ' οὔτε τὰ ἔκτατα καὶ αὐστηρὰ μέτρα, οὔτε ἡ παγωνιά τοῦ Δεκεμβριανοῦ πρωῖνοῦ, ἠμπόδισαν ἀπὸ τὸ νὰ πλημμυρίσῃ ἡ πλατεία, οἱ δρόμοι, καὶ οἱ γύρω κῆποι ἀπὸ τὸ θλιμένο πλήθος τῶν Σερραίων, ποὺ ἤθελαν παρηγόροι νὰ βρεθοῦν στὴν στερνὴ ὥρα τῶν παλληκαριῶν.

Μὲ ὅσον θάρρος καὶ ψυχραιμία ὁ Παναγιώτου καὶ ὁ Οὔρδας ἄκουσαν τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφασιν, μὲ τόσο μεγαλύτερη εὐψυχία καὶ περιφρόνησιν, ἀντίκρουσαν τοὺς δημίους καὶ ἀντιμετώπισαν τὴν τελευταία στιγμὴ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ των.

Ἰδίως ὁ Νίκος Παναγιώτου· ξεχνῶντας ἐντελῶς τὸν ἑαυτό του, καὶ θέλοντας, αὐτὸς ὁ μελλοθάνατος, νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς θλιμένους ἀδελφούς του, ἀνεβαίνοντας τὸ ὑπόβαθρον τῆς ἀγχόνης μὲ τὸν βρόγχο γύρω ἀπ' τὸν λαιμό του, γύρισε πρὸς τὰ ἄλαλα ἀπ' τὸν πόνο πλήθη, καὶ μὲ σταθερότητα ποὺ καταπλήσει τοὺς πάντας, ἀπευθύνει τὸν ὕστατον λόγο.

«Ἕλληνες. Οἱ προαιώνιοι ἐχθροί, μᾶς κρεμοῦν σήμερον. Νὰ μᾶς ἐκδικηθῆτε καὶ νὰ κρεμάσετε στὴν θέσιν μας διακοσίους πασᾶδες καὶ τριακοσίους μπέδες. Ζήτω τὸ Ἔθνος. Ζήτω ἡ Μεγάλη Ἑλλάδα, Ζήτω ἡ Μακεδονία. Ζήτω ὁ Διάδοχος».

Καὶ καθὼς ὁ βρόγχος, περισφύγγοντας περισσότερον τὸν λαιμὸ τῶν παλληκαριῶν, ἀποτελεῖσε τὸ ἔργον, ἡ συγκίνησις πνίγει ὅλους, καὶ τὴν χαρακτηριστικὴν σιωπὴν τῆς ἀγωνίας καὶ τοὺς λυγμούς, διαδέχεται ἕνας γοερὸς καὶ ἀσυγκράτητος θρήνος τοῦ πλήθους, ποὺ ἀδιαφορῶντας γιὰ τὴν παρουσία τῶν τυράννων, ξέσπασε σ' ἀνάθεμα καὶ κατάρες.

.

Ἐκ τῆς Ἀγγλίας, στὰς Σέρρας μέσα
 Νίκο, δὲν ἤλπιζαν νὰ κρεμασθῆς.
 Ὅλα τ' ἀδέλφια μ' ὅλα τὰ μέσα
 Νίκο δὲν ἔσπασαν ν' ἀθωωθῆς.»

Στοὺς ἀπλοϊκοὺς ἀλλὰ τόσο χαρακτηριστικοὺς αὐτοὺς στίχους, λαϊκοῦ τραγουδιοῦ, ἀποτύπωσαν οἱ Σερραῖοι τὸν ἀβάσταχτον πόνο, γιὰ τὸν χαμὸ τοῦ παλληκαριοῦ, ποὺ δὲν μπόρεσαν ν' ἀποτρέψουν, καὶ ποὺ παρὰ τὸ πέρασμα μισοῦ αἰῶνα δὲν λησμονήθηκε, ἀλλὰ τραγουδιέται καὶ τώρα, καὶ φέρνει πάντα, ἔντονη τὴν συγκίνησιν, μὲ τὸν θρηνητικὸν του καὶ λυπητερόν του σκοπὸν.

.

Μὲ τὸ ὄραμα τῶν δύο νεανικῶν κορμιῶν τῶν δύο ἐθνομαρτύρων Μακεδονομάχων, ποὺ αἰωροῦντο στὸ λυκαυγὲς τοῦ Δεκεμβριανοῦ ἐκείνου πρωῖ-

νοῦ, ἔκλεισεν ἡ αὐλαία τῆς τελευταίας πράξεως τῆς αἰσχυλείου τραγωδίας, ποῦ ἤρχισεν εἰς τὴν ἐκκλησία καὶ τὸ κωδονοστάσι τῆς Εὐαγγελιστρίας.

Ὅμως ἐσμιλεύθησαν ἀνεξάλειπτα εἰς τῆς Ἀθανασίας τὰς Δέλτους, τὰ ὀνόματα τῶν δύο ἡρώων.

Εἰς τὸ ἀτελείωτο μαρτυρολόγιο, τῶν ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας θυσιασθέντων, φωτεινὴ, ὠραία, συμβολικὴ προβάλλει ἀπὸ τότε ἡ μορφή σου Νικόλαε Παναγιώτου, κί' ὁ θάνατός σου σὰν φάρος ὁδηγητῆς καὶ δίδαγμα, φαντάζει καὶ θὰ φαντάζει στοῦ Ἀγρινίου καὶ τῶν Σερραίων τὶς γενηὲς καὶ σ' ὅλη τὴν νεολαία τῆς Ἑλλάδος.

Κί' ἂν σήμερα τὸ δράμα τῆς Μακεδονίας ἐπαναλαμβάνεται σὴ δουλωμένη Κύπρο μας. Κί' ἂν ὁ ἀτέλειωτος κατάλογος τῶν μαρτύρων τῆς ἀγχόνης πλουτίσθηκε μὲ τὰ ἔνδοξα ὀνόματα τῶν Καραολῆ, Δημητρίου καὶ τῆς ἄλλης χορείας τῶν Κυπρίων πατριωτῶν. Σ' ἐσένα ὦ Ἀθάνατε τῆς Ρούμελης σταυραετέ, Σ' ἐσένα ταιριάζει τοῦ πρωτομάρτυρα ὁ στέφανος.

Αἰωνία κί' ἀγέραστη ἡ μνήμη σου, ἀξέχαστε Νίκο.

Τιμὴ καὶ δόξα σ' ἐσένα, γενήτρα ἡρώων, πόλι τοῦ Ἀγρινίου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΤΟΥΡΛΕΝΤΕΣ (1884-1907)

Ὁ Θεόδωρος Τουρλεντές ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1884 εἰς τὸ χωρίον Ῥουσβάναγα (ἤδη Περιβόλια) τῆς Μεγαλοπόλεως τῆς Πελοποννήσου. Ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς, ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν

Μία σπανία φωτογραφία τοῦ Καπετᾶν Μητρούση καὶ τοῦ Θεοδώρου Τρουλεντέ, μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν στολὴν τοῦ Μακεδονομάχου.

τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἄλλ' ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἐθνικῶν Ἀγῶνων τῆς ἰδιαιτέρας του Πατρίδος, καὶ ποτισμένος ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν παράδοσιν τῶν ἀρκαδικῶν βουνῶν, ἐζήλωσεν δρᾶσιν καὶ σταδιοδρομίαν στρατιωτικὴν. Διὰ τοῦτο τὸ 1905 τρίτοετῆς φοιτητῆς ὢν, ἐγκατέλειψεν τὰς νομικὰς του σπουδὰς καὶ κατετάγη ὡς ἐθελοντῆς εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, λαβὼν μετὰ ἓν ἔτος τὸν βαθμὸν τοῦ Λοχίου.

Τὸ 1907 ὑπηρετεῖ εἰς τὸ 2ον Σύνταγμα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Κωνσταντίνου Μαζαράκη Αἰνιάν, τότε ὑπολοχαγοῦ, ὁ ὁποῖος ὡς γνωστὸν ἦτο παλαιὸν στέλεχος τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας, κατόπιν συνεργάτης τοῦ Παύλου Μελά, εἶχεν ἐνεργὸν ἀνάμειξιν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ διετέλεσε μετέπειτα ἀρχηγὸς Ἀνταρτικοῦ Σώματος

ἐν Δ. Μακεδονίᾳ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Καπετὰν Ἀκρίτας. Τῇ ἐπιμόνῳ λοιπὸν παρακλήσει του, ἀπεστάλη ὁ Θεόδωρος Τουρλεντὲς ὑπὸ τοῦ Μαζαράκη, εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἐνετάχθη εἰς τὰ ἐκεῖ δρῶντα Μακεδονικὰ Ἀνταρτικὰ Σώματα. Μὲ ἄλλους ἐπίσης ἐνθουσιῶντας νέους, κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου 1907 ἀφίχθη εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου, ἐτοποθετήθη παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Κουρμπέτη ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ μικροῦ ἐκ 5 ἀνδρῶν σώματος τοῦ καπετὰν Μητρούση Γκογκολάκη, καὶ λόγῳ μορφώσεως καὶ λόγῳ τῆς προτέρας του στρατιωτικῆς πείρας καὶ πειθαρχίας, ὥστε νὰ συγκρατῇ τῷ Σώματι μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἀγῶνος καὶ τῶν ὁδηγιῶν τοῦ «Κέντρου». Εἰς τὸ σύντομον χρονικὸν διάστημα τῆς ἐν Μακεδονίᾳ παραμονῆς του ὁ Θεόδωρος Τουρλεντὲς, δὲν ἔχει, διότι δὲν ἦτο δυνατόν, νὰ ἐπιδείξῃ ἐντυπωσιακὴν δρᾶσιν. Ἡ μοῖρα ἠθέλησε, ὥστε πρῶτος νὰ δεχθῇ τὸ θανατηφόρον ἐχθρικὸν βόλι κατὰ τὴν σκληρὰν μάχην, ἣ ὁποῖα ἐδόθη ἐντὸς τῆς πόλις τῶν Σέρρων κατὰ τὴν 14ῃ Ἰουλίου 1907, καὶ νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτὸν του πραγματικὸν ὀλοκαύτωμα εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος. Διότι οἱ σύντροφοί του διὰ νὰ μὴν πέσῃ ὁ νεκρὸς του εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ ἀφοῦ ἀπέθεσαν τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τὰ χεῖλη του, τὸν ἔρριψαν εἰς τὰς φλόγας τῆς ἐμπρησθείσης γειτονικῆς οἰκίας, καὶ αἱ ὁποῖαι ἤδη περιέβαλον ὄλους.

Ὁ θάνατός του εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας τῆς Εὐαγγελιστρίας τῶν Σερρῶν, καλύπτει μίαν ἀπὸ τὰς ἱστορικωτέρας καὶ ἠρωϊκωτέρας σελίδας τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος καὶ τὸν κατατάσει εἰς τὴν ἐκλεκτὴν χορείαν τῶν Ἑθνικῶν ἠρώων καὶ τῶν ἀγωνιστῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ αἷμα των καθηγίασαν τὴ Μακεδονικὴν γῆν καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους αἰετοτε θὰ στρέφεται ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἑθνους καὶ ἰδιαίτερος τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Σερραίων.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΝΝΑΣ

ΝΑΤΑΛΗ ΕΜΜ. ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πενήντα δλόκληρα χρόνια διέρρευσαν από τὸ 1908 τὸ σημαντικὸν αὐτὸ χρονικὸν δρόσημον διὰ τὰ Βαλκάνια, τὸ Σύνταγμα τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας.

Θεωρητικῶς κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ἔληξε ὁ Μακεδονικὸς Ἄγων καὶ αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ἐνόμισαν τότε ὅτι εὐρέθη τὸ Τουρκικὸν Σύνταγμα ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεὸς καὶ αὐτόματος νέος ἀνάδυνος ρυθμιστὴς τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος, σοβαροῦ ζητήματος, πὸν ἀπετέλει ἓνα τεράστιον κλάδον τοῦ μεγάλου Ἀνατολικοῦ Ζητήματος, ὅπως ἄλλον κλάδον τοῦ Ἀνατολικοῦ ἀπετέλει τὸ Κρητικὸν Ζήτημα.

Ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Μακεδονικοῦ ἦτο πολὺ λεπτὴ καὶ εὐθικτος διότι ὁσάκις ἐδοκίμαζε νὰ θέσῃ μεθόδους τολμηρὰς διὰ τὴν λύσιν τοῦ Κρητικοῦ, αὐτομάτως ἐπροξενεῖτο βλάβη μὲ δυσμενεῖς διπλωματικὰς περιπλοκὰς εἰς τὴν πρόοδον τοῦ Μακεδονικοῦ, τοῦ σπουδαιοτάτου αὐτοῦ ζητήματος δι' αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν τῆς Ἑλλάδος.

Οὔτε πενταετία παρήλθεν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκάρπου πολιτικῆς ἀλλαγῆς, τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος, καὶ ἡ πολεμικὴ ρῆξις τῶν Βαλκανικῶν πολέμων τοῦ 1912 ἦλθε μοιραίως νὰ διευθετήσῃ ρεαλιστικώτερα τὰ πράγματα τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Κρήτης.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐντὸς τῶν τελευταίων 50 ἐτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν συνταρακτικῶν γεγονότων τῶν Βαλκανικῶν πολέμων καὶ ἐν συνεχείᾳ τῶν δύο τεραστίων παγκοσμίων συρράξεων καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν ἐποχὴν λόγῳ τῆς ραγδαίας ἐξελίξεως τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς διαδόσεως τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων καὶ μέσων, ἐπῆλθεν ἐντὸς σχετικῶς πολὺ συντόμου χρονικοῦ διαστήματος τεραστία μεταβολὴ καὶ ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου ζωῆς, τὴν ὁποίαν ζῶμεν σήμερον, ἐνῶ αὐτοῦ τοῦ εἴδους μεταβολὴν ἐντὸς τόσον συντόμου χρονικοῦ διαστήματος δὲν ἐδοκίμασαν οἱ πρόγονοί μας. Ἐπὶ αἰῶνας ἤρχιζαν καὶ ἐτελείωναν ζωὴν τῶν, κατὰ τρόπον ὁμοιόμορφον καὶ ὁμοιότυπον μὲ τὴν ζωὴν τῶν πατέρων τῶν χωρὶς νὰ ὑπο-

στοῦν ψυχικοὺς κλονισμοὺς καὶ συγκινήσεις ἀπὸ τὸν ἔλιγγον πολεμικῶν, πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν διαταραχῶν καὶ ἀναστατώσεων.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ψυχολογικὴ σύνθεσις καὶ νοοτροπία τοῦ ἀτόμου κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς τῆς πεντηκονταετίας ἤλλαξεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ σαλευθῆ ἔπικινδύνως καὶ ἡ μέχρι πρό τινας ἀσάλευτος πίστις εἰς τὰ παλαιὰ ἰδανικὰ τῶν κλασικῶν, τῶν φρουρῶν αὐτῶν τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως καὶ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ὥστε πολλοὶ εὐπιστοὶ νὰ θεωροῦν περιττὴν τὴν γνῶσιν τῆς Ἱστορίας, ἐνῶ πάντοτε ἐξ αὐτῆς ἀντλεῖ ὠφέλιμα παραδείγματα ἢ ἀνθρωπότητος.

Ἡ σημερινὴ ἀνασκόπησις σελίδων τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος μας, μᾶς δίδει μίαν εἰκόνα τῶν τρομερῶν δοκιμασιῶν πὸν ἐπέρασε ὁ Μακεδονικὸς πληθυσμὸς καὶ ἰδίως ὁ πολυπαθὴς λαὸς τῶν Σερρῶν ὁ διακριθεὶς διὰ τὴν πολυτιμὸν ἐνεργὸν συμβολὴν του καὶ τὰς σοβαρὰς θυσίας του, τὰς ὁποίας κατέβαλε διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σημερινὸν ἐλεύθερον βίον.

Τὸ βαρὺ καθεστῶς τῆς Τουρκοκρατίας ἐπέιξεν ἐπὶ 531 ἔτη τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Μακεδονίας, διότι ἡ Μακεδονία κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων 72 ὀλόκληρα ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀπηλευθερώθη 91 ἔτη μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

Τὴν γένεσιν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους χαιρετίζουν μὲ ἰδιοτέλειαν ἢ Ἀγγλικὴ καὶ ἢ Γαλλικὴ πολιτικὴ. Ἡ Ῥωσσία ἀπὸ φόβον μήπως ἢ ἐπήρεια τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐπεκταθῆ ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἐγκαινιάζει νέαν πολιτικὴν καὶ στρέφει τὸν ἄνεμον τοῦ πανσλαυτισμοῦ πρὸς τοὺς κάτω τοῦ Δουνάβεως Σλαύους.

Εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Μακεδονίας τότε συναντιῶνται ὄλαι αἱ φιλοδοξίαι τῶν μεγάλων Δυνάμεων¹

Τὸ «Μακεδονικὸν ζήτημα» ἀρχίζει ν' ἀναφαίνεται ἐντονον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀφυπνίσεως τῆς βουλγαρικῆς ἐθνικῆς ἰδέας κατόπιν ὑποκινήσεως τῆς Ῥωσσίας διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἐν Κων)πόλει πρεσβευτοῦ της Ἰγνάτιεφ.

Ἡ Τουρκία ἐξηρεθισμένη κατὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ἀντιδραστικῆν πολιτικὴν κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον κοὶ διὰ τὰ γεγονότα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Κρήτης κατὰ τὸ 1867—1869 ἐφαρμόζουσα τὸ δόγμα «διαίρει καὶ βασιλευε» ἀγαγνορίζει δι' αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου τοῦ 1870 ἀνεξάρτητον Βουλγαρικὴν ἐκκλησίαν.

Τὸ Πατριαρχεῖον εἰς μάτην διαμαρτύρεται διὰ τὴν ἀτέρμονα προοδευτικὴν ἐπέκτασιν τῶν ἐξαρχικῶν δικαιωμάτων πέραν τῆς Βουλγαρίας ἐπὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Μακεδονίας.

Συγκαλεῖ τὴν Μεγάλην Τοπικὴν Σύνοδον τοῦ Πατριαρχείου τὸ 1872

1. I. Χοϊδᾶ, Ἱστορία τῆς Μακεδονικῆς ὑποθέσεως. Ἀθῆναι 1908 σ. 23

καὶ καταδικάζει τὴν παρείδουσιν τοῦ φυλετισμοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ κηρύσσει τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ φερμανίου τοῦ 1870 ὡς σχισματικούς.

Ἐκτοτε τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα ἀπέβη πηγὴ διαρκῶν ταραχῶν βιαίου προσηλυτισμοῦ εἰς βάρος τοῦ ποιμνίου τοῦ Πατριαρχείου καὶ σκάνδαλον εἰς τὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον τῶν κατοίκων τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Τὸ Μακεδονοθρακικὸν βουλγαρικὸν κομιάτον ἀνέπτυξε τὸ μῖσος μεταξὺ τῶν ὁμοδόξων Χριστιανῶν μέχρι σημείου αἱματηρᾶς διαμάχης.

Κατὰ τὸ 1878 ἡ Ρωσσία ἀποβλέπουσα εἰς ἴδια συμφέροντα διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐδημιούργει μίαν μεγάλην Βουλγαρίαν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς οἱ Βούλγαροι ἀχαλίνωτοι πλέον κυριολεκτικῶς ἀποθρασύνονται.

Ἡ Ἀγγλία ἀντιδρῶσα εἰς τὴν Ρωσικὴν πολιτικὴν διὰ τοῦ Βερολινείου Συνεδρίου ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ματαιώνει κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ διατηρεῖ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν ἐδαφῶν, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Αὐστρίας.

Κυρίως ἀπὸ τότε λαμβάνει ἐξέλιξιν τὸ «Μακεδονικὸν ζήτημα» ὡς συνάρτησις τοῦ ὅλου Ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ ἡ προοδεύουσα παρακμὴ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους διευκολύνει τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν γειτονικῶν κρατῶν τοῦ Αἴμου μὲ μίαν προσπάθειαν νὰ πυκνώσουν τὰς τάξεις τῶν ὁμοεθνῶν των καὶ νὰ προετοιμασθοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μὲ μεγαλυτέρας ἐδραίας ἀπαιτήσεις διὰ τὴν μεγάλην σιγμὴν τῆς διανομῆς τῶν ἐδαφῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Ἀλλὰ ἡ προσπάθεια αὕτη ἡ σκοπὸν ἔχουσα νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν εἰς τοὺς ἀλυτρώτους ὁμοεθνεῖς τῶν Χριστιανικῶν κρατῶν τοῦ Αἴμου ἀνακόπτεται καὶ διασταυροῦται ἀπὸ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς τάσεις τῶν μεγάλων Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, νὰ ἐνισχύσουν καὶ νὰ ἐπεκτείνουν εἰς βάρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας τὴν ἐδαφικὴν καὶ κυρίως τὴν οἰκονομικὴν των ἐπιρροήν¹.

Ἀπὸ τὴν διαμάχην αὕτην τῶν ἐμπλεκόμενων συμφερόντων καὶ διασταυρουμένων βλέψεων τῶν μεγάλων Δυνάμεων ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Μακεδονίας δοκιμάζεται, ταλαιπωρεῖται καὶ κυριολεκτικῶς δεκατίζεται μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς του, χωρὶς νὰ τελειώσουν αἱ θυσίαι του μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου συμμοριτοπολέμου.

1) Ν. Βλάχου. Τὸ Μακεδονικὸν ὡς φάσις τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἀθῆναι 1935 σ. 8'

ΠΩΣ ΕΓΕΝΝΗΘΗ Η ΑΜΥΝΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΩΣ ΩΡΓΑΝΩΘΗ Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

Οἱ Βούλγαροι ἐκμεταλλεόμενοι τὴν ἀδρανῆ σιάνιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους διὰ τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνικοῦ Στοιχείου τῆς Μακεδονίας μετὰ τὰ ἀτυχή γεγονότα τοῦ 1897, ἀρχίζουν ἐνωρίτερα τὴν ὀργάνωσιν δυναμικῆς δράσεως τῶν συμμοριῶν των εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς Μακεδονίας. Ἡ κατάστασις χειροτερεύει διότι εἰς τὴν Τουρκικὴν κακοδιοίκησιν προστίθεται τώρα καὶ ἡ Βουλγαρικὴ μάχαιρα καὶ ἡ Βουλγαρικὴ βόμβα, πού στρέφονται ὅχι τόσον κατὰ τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως ἀλλὰ μὲ κύριον σκοπὸν πρὸ παντὸς τὴν ἐξόντωσιν παντὸς Ἑλληνικοῦ ἔθνους τῆς Μακεδονίας.

Τὸ 1903 ἐγκυμονεῖ νέας ἀνωμαλίας διὰ τὴν τύχην τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῆς Μακεδονίας.

Τὸ Βουλγαρικὸν Κομιτᾶτον ἀφοῦ ἐδημιούργησε ἀναταραχὴν εἰς τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν διὰ τῆς βίας κατασταλεῖσαν ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, δι' ἐντυπωσιακοὺς λόγους μὲ τὰ τρομοκρατικὰ του ὄργανα δολίως ἀνατινάσσει εἰς νὸν ἄερα, τὴν 28ην Ἀπριλίου 1903, τὸ Γαλλικὸν ἀτιμόπλοιον «Γκουαδαλιβιρ» τῆς Μεσαζερί κατὰ τὴν ἑξοδὸν του ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης ¹.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀνατινάσσεται ἡ Ὄθωμανικὴ Τράπεζα καὶ τὸ Ταχυδρομεῖον Θεσσαλονίκης ὡς καὶ πολλὰ Ἑλληνικὰ Ἰδρύματα καὶ φονεύεται ὁ Γερμανὸς ὑποπρόξενος Θεσσαλονίκης.

Ὁ τύπος τῆς Σόφιας μὲ ἐνθουσιασμὸν ἔγραφε τότε, «μία ἔκρηξις ἀξίζει περισσύτερον ἀπὸ 100 προξενικὰς ἐκθέσεις» ².

Ὁπαδὸς τοῦ μακεδονοθρακικοῦ κομινάτου εἰς δηλώσεις του πρὸς τὸν ἀνταποκριτὴν τῆς ἐφημερίδος τῆς Κολωνίας ἐτόνιζε,

«Τὸ πρόγραμμά μας εἶναι ν' ἀναινάζωμεν τὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας νὰ πυρπολήσωμεν τὰ χωρία, νὰ καταστρέψωμεν τὰς ἐσοδείας, νὰ καταστήσωμεν ἀχρήστους τὰς τηλεγραφικὰς καὶ σιδηροδρομικὰς γραμμάς, νὰ μεταβάλωμεν εἰς ἔρημον τὴν Μακεδονίαν. Ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας μεγάλας ποσότητας δυναμίτιδος, ἄλλων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν πυρομαχικά, τροφίμα, καὶ εἴκοσι φιαλίδια περιέχοντα βακτηρίδια πανώλους» ³.

1. P. Risal. La ville convoiatée de Salonique Paris 1913 σ. 296.

2) N. Καζάξη ἢ Ψυχολογία τοῦ Βουλγάνου Ἀθῆναι 1924 σ. 102.

3. N. Καζάξη Ἑλληνισμὸς Ἀθῆναι 1903 σ. 716.

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1903 οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἐξωτερικῶν Λάμστροφ τῆς Αὐστρίας καὶ Γκολουχόβσκυ τῆς Ρωσσίας εἰς συνάντησίν των τῆς Βιέννης ἀναθέτουν τὴν ἐκπόνησιν σχεδίου, εἰς τοὺς ἐν Κων/πόλει πρεσβευτὰς των, δι' οὗ θὰ ἐλαμβάνοντο μέτρα ἀνακουφίσεως καὶ ἀποτελεσματικῆς βελτιώσεως τῆς διαβιώσεως τῶν Χριστιανῶν εἰς τὰ Βιλαέτια Κοσσυφοπεδίου, Μοναστηρίου καὶ Θεσσαλονίκης.

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1903 ἀκολουθεῖ ἡ διάσκεψις τῆς Μυρστέγης, μικρᾶς πόλεως τῆς Αὐστρίας, καὶ κατὰ τὴν συνάντησιν αὐτὴν τῶν μοναρχῶν τῆς Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας συντάσσεται τὸ περίφημον «Π ρ ο γ ρ α μ μ α τ ῆ ς Μ υ ρ σ τ έ γ η ς » κατ' ἐπιθυμίαν τῆς ἐπισήμου Εὐρώπης.¹

Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ σκοπὸν εἶχε τὴν ἀποκοτάστασιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς τάξεως ἐν Μακεδονίᾳ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς σημαντικῶν μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν διοίκησιν τῆς διαταραγμένης χώρας.

Πρὸς τοῦτο διορίζεται Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς Τοῦρκος δικαιούμενος νὰ διαθέτῃ τὸν Ὀθωμανικὸν στρατὸν, ἐὰν ἀπαιτῆ τοῦτο ἢ ἀνάγκη καὶ ἡ φύλαξις τῆς τάξεως, χωρὶς νὰ ὑποχρεοῦται εἰς ἐκάστην εἰδικὴν περίπτωσιν νὰ ἀνατρέχῃ εἰς τὴν Κεντρικὴν Διοίκησιν. Ὅλαι αἱ ἐπιτόπια ἀρχαὶ ὑπόκεινται εἰς διαταγὰς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

Πρὸς ὀργάνωσιν τῆς ἀστυνομίας καὶ τῆς χωροφυλακῆς ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις θὰ μετακαλέσῃ ξένους ὀργανωτάς.

Ἡ χωροφυλακὴ θὰ συγκροτηθῇ ἀπὸ Χριστιανούς καὶ Μουσουλμάνους ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων. Ταυτοχρόνως ἀποστέλλονται ἀπὸ τὰς ἐνδιαφερομένας πρὸς συνεργασίαν Δυνάμεις δύο πολιτικοὶ Σύμβουλοι, Ρῶσσοι καὶ Αὐστριακοὶ πρὸς συνεργασίαν μετὰ τοῦ Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ καὶ τοποθετεῖται Ἰταλὸς ὀργανωντὴς τῆς χωροφυλακῆς.

Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη δέχεται δι' αὐτοκρατορικοῦ Ἰσραδὲ ἀνευ τροποποιήσεων τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μεταρρυθμίσεων μὲ κέντρον τὴν Θεσσαλονίκην, πλὴν ὅμως, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων, οὔτε εἰς τὴν Τουρκικὴν οὔτε εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν ὑπῆρχεν εἰλικρινῆς διάθεσις νὰ συμμορφοθῶν πρὸς τὴν θέλησιν καὶ τὰς ὑποδείξεις τῶν ἀποφάσεων τῆς Μυρστέγης.

Οὕτω τὸ ὑπὸ ἔναρξιν ἔργον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μεταρρυθμίσεων ἤρχισε νὰ καταστρέφεται ἀπὸ τρομοκρατικὴν δρᾶσιν τῶν Βουλγαρικῶν συμμοριῶν. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ καθεστῶτος τῶν μεταρρυθμίσεων δὲν συνέφευρεν εἰς τὸ Βουλγαρικὸν Κομιτάτον διότι ἐὰν καλῶς ἐφηρμόζετο θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀρθῆ ἡ δυσαρέσκεια τῶν κατοίκων καὶ νὰ ἐπιτευχθῆ διαρκὴς εἰρήνη εἰς τὴν Μακεδονίαν.

1. Ν, Βλάχου Τὸ Μακεδονικὸν ὡς φάσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος Ἀθῆναι 1935 σ. 295

Ἄλλ' ὁ κίνδυνος τότε διὰ τὴν Βουλγαρίαν θὰ ἦτο μέγας καθόσον τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν Μακεδονίαν ἦτο τὸ πολυπληθέστερον, τὸ ζωτικώτερον καὶ τὸ πλέον προηγμένον, καὶ ἀργὰ ἢ γρήγορα μὲ καθεστῶς ἰσοπολιτείας ἢ ἐπικράτησιν τοῦ ἀσφαλῆς καὶ βεβαία.

Ὁ Μ. Παϊαρές, βαθὺς γνώστης τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος ἀναγνωρίζων τὸν ἐκπολιτιστικὸν ρόλον τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀναφορὰν τοῦ ἔγραφεν :

«Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἐν Μακεδονίᾳ τι τὸ σπουδαῖον ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῶν Ἑλλήνων»¹.

Ὁ ἴδιος ὁ Ἀθανάσιος Σοπῶφ, γραμματεὺς τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν ζωτικότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου εἰς ἐμπιστευτικὴν ἀναφορὰν τοῦ ἔγραφεν :

«Εἶναι πικρὸν καὶ μειωτικόν, πρέπει ὅμως νὰ τὸ ἀναγνωρίσωμεν . . . ἐὰν τυχὸν ζητήσῃ ἡ Εὐρώπη σήμερον ν' ἀποφανθῇ ὁ Μακεδονικὸς λαὸς εἰς ποίαν ἐθνικότητα ἀνήκει, πολὺ ὑποπιεθόμεθα ἢ μᾶλλον εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῆς Μακεδονίας θέλει πετάξῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας μας . . .»².

Τὸ ἔργον τότε τῆς Διεθνοῦς χωροφυλακῆς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἀξιωματικοὺς τῶν ξένων δυνάμεων δὲν ἀπέδωκεν τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα, διότι ἡ δρᾶσις τῶν Βουλγαρικῶν τρομοκρατικῶν συμμοριῶν ἐδημιούργησε ἀφόρητον κατάστασιν ἀναρχίας εἰς τὴν ὑπαιθρον.

Ἡ Βουλγαρία τότε μὲ θράσος ἐπροχώρει εἰς τὴν δρᾶσιν της διότι λόγῳ διασταυρουμένων συμφερόντων εἶχε πολλοὺς ὑποστηρικτὰς καὶ συμπαράστατας εἰς τὸ ἔργον της.

1) Τὴν Ρωσσίαν ἢ ὁποία τὴν περιέβαλλε μὲ ὕλικὴν καὶ διπλωματικὴν ὑποστήριξιν. Εἰς τὴν Κυαντὴν Βίβλον τοῦ 1903 τῆς Ἀγγλίας ἀναφέρεται :

«Ἡ Ρωσσία δὲν ἐδημιούργησε μόνον τὴν Βουλγαρικὴν Ἡγεμονίαν ἀλλ' ἐπὶ 25 ἔτη εἰργάσθη καὶ ἀποκατέστησε κατὰ πᾶσαν παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν σλαβικὰς κοινότητας καθ' ὅλην τὴν Μακεδονίαν. Οἱ πρόξενοί της πάντοτε ἐξυπηρέτησαν τὰ συμφέροντα τῆς Ἐξαρχίας εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πατριαρχείου».

Αὕτη ἢ ἐπίσημος Ρωσσία ἐπισήμως καὶ ἀνεπισήμως ἐνισχύει τὸν Βουλγαρικὸν ἐν Μακεδονίᾳ ἀγῶνα. Ἡ εἰσβολὴ τῶν Βουλγαρικῶν συμμοριῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἔγινε κατ' ἐμπνευσιν καὶ καθοδήγησιν τοῦ κόμητος Ἰγνάτιεφ, πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει³.

2) Τὴν Ἀγγλίαν. Ἀγγλοὺς συμπαράστατας εἶχε τὸν δημοσιογράφον τῶν «Τάιμς» τοῦ Λονδίνου Ἰ. Μπάουτσερ, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ὡς δεῖγμα

1) M. Pailiarès Imbroglie Macedonien Paris 1912 σ. 115.

2) Δ. Στεφανίδης, Ἑλληνες καὶ Βούλγαροι Ἀθήναι 1945 σ. 115.

3) Ν. Καζάζης Ἡ Ψυχολογία τοῦ Βουλγάρου Ἀθήναι 1924 σ. 96.

εὐγνωμοσύνης; ἡ Βουλγαρία ἐξέδωσε κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ ἀναμνηστικὸν γραμματόσημον μὲ τὴν προτομὴν του, καὶ τὸν ἀρχαιολόγον τῶν Μινωϊκῶν ἀνασκαφῶν τῆς Κρήτης τὸν δόκτορα Ἔβανς.

Ἐσφραγισμένον ἀναμνηστικὸν γραμματόσημον, τεθὲν εἰς κυκλοφορίαν ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ ταχυδρομείου εἰς ἀνάμνησιν τοῦ φιλοβουλγορισμοῦ τοῦ I. D. Bourcher Ἄγγλου ἀνταποκριτοῦ τῶν «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου ἐν Σόφια.

Καὶ ἕτερος Ἄγγλος ἐκ τῶν ἐπισήμων, ὁ Μοῦαρ πρόεδρος τοῦ Βαλκανικοῦ Κομιτάτου ἐν Λονδίῳ μεταξὺ ἄλλων ἔγραφε :

« Ἄν ἡ Ἄγγλία ζητῇ φραγμὸν κατὰ τοῦ προελαύνοντος Ρωσικοῦ κολοσσοῦ τὸν φραγμὸν τοῦτον θὰ εὔρη μᾶλλον εἰς στήθη ἐλευθέρων ἐθνῶν (ὑπονοῶν τὴν Βουλγαρίαν) καὶ ὄχι τοῦ ἀποθνήσκοντος δεσποτισμοῦ»¹.

3) Τὴν Γαλλικὴν διπλωματικὴν συμπαράστασιν μὲ τὴν προσπάθειαν ὅπως ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία προσχωρήσῃ εἰς τὸν Οὐνιτισμὸν καὶ οὕτω ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ Καθολικισμοῦ ἐκφύγῃ τῶν χειρῶν τῆς Ρωσσίας.

4) Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω εὐνοϊκοῦ διπλωματικοῦ κλίματος διὰ τὰς Βουλγαρικὰς ἐνεργείας εἰς τὴν Μακεδονίαν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Αὐστρία δι' ἴδια πολιτικὰ ὀφέλη καὶ συμφέροντα ὡς καὶ ἡ Γερμανία ἐξ ἀλληλεγγύης πρὸς αὐτὴν ἠκολούθουν σφοδρὰν ἀνθελληνικὴν πολιτικὴν.

5) Ἡ Ἑλλὰς εἶχε τὴν πρόσθετον ἀτυχίαν ν' ἀντιμετωπίσῃ καὶ ἕτερον Βαλκανικὸν κράτος, τὴν Ρουμανίαν, ὀψίμως ἐνδιαφερομένην διὰ τὸ «Κουτσοβλαχικὸν ζήτημα» δηλαδὴ διὰ τοὺς ρουμανίζοντας τῶν περιφερειῶν Πίνδου, Γρεβενῶν καὶ Μπέλες.

Ἄλλὰ τόσην σχέσιν εἶχον τὰ Κουτσοβλαχικὰ μὲ τὰ Ρουμανικὰ τοῦ Βουκουρεστίου, ὥστε ὅταν ἀντιπρόσωπος τῶν Ρουμανιζόντων ὁ ἐκ Μοναστηρίου Παπαθεόδωρος ἐπεσκέφθη εἰς Βουκουρέστιον τὸν ὑπουργὸν τῆς

1. Ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 141.

Παιδείας, ὁμιλῶν τὴν Κουτσοβλαχικὴν δὲν ἔγινε ἀντιληπτὸς ἀπὸ τὸν ὑπουργὸν καὶ μετεκλήθη διερμηνεὺς τῆς Τουρκικῆς, διότι ὠμίλει τὴν Τουρκικὴν ὁ Παπαθεόδωρος, καὶ ἀμφοτέρωθεν τὰ μέρη ἐθεώρησαν ἐσχάτην ταπεινώσιν νὰ συνεννοηθοῦν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τὴν ὁποίαν κάλλιστα ἐγνώριζον¹.

Παρ' ὅλα ταῦτα πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου τὸ ζήτημα τοῦτο διερροθμίσθη δι' ἀνταλλαγῆς ἐπιστολῶν μεταξὺ τῶν πρωθυπουργῶν Ἐλευθ. Βενιζέλου καὶ Τάκε Μαγιορέσκο δι' ἧς ἡ Ἑλλὰς ἐδέχεται τὴν σύστασιν Ἐπισκοπῆς διὰ τοὺς Κουτσοβλάχους μὲ ἐπιχορήγησιν τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὰ ὑπάρχοντα ἢ μέλλοντα θρησκευτικὰ ἢ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα. Δι' εὐφυοῦς χειρισμοῦ τῶν Ρουμάνων αἱ ἀνταλλαγεῖσαι ἐπιστολαὶ κατωρθώθη νὰ προσαρτηθοῦν εἰς τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου καὶ ν' ἀποτελέσουν ἀναπόσπαστον μέρος μιᾶς συνθήκης Εὐρωπαϊκοῦ κύρους.

Παρὰ τὸν ἄφθονον χρυσὸν τῆς Ρουμανίας ἡ Ρουμανικὴ προπαγάνδα δὲν εὔρε ἀπήχησιν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν Πίνδον,

Ἡ ὅλη αὐτὴ ἡ ἔξαρσις τῆς Ρουμανίας διὰ τὴν Κουτσοβλαχικὴν προπαγάνδαν γίνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Τουρκία εἰς περίπτωσιν ρήξεως τῶν σχέσεών της μετὰ τῆς Βουλγαρίας θέλουσα νὰ ὑπολογίζη εἰς συνδρομὴν τῆς Ρουμανίας καὶ εἰς οὐδετέραν στάσιν τῆς Σερβίας ἀντὶ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος τῆς Μυστέγης, χύνει νέον ἔλαιον εἰς τὴν πυρὰν τοῦ ἐθνικοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ.

Ὁ Σουλτάνος κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1903 εὐθύς ὡς ἀνεκοινώθησαν αἱ ἀποφάσεις τῆς Μυστέγης δι' αὐτοκρατορικοῦ ἱσθῆ ἀναγνωρίζει ὡς ἀϋθυπάρχτους ἐθνότητας ἐν Μακεδονίᾳ τῶν Σέρβων καὶ Ρουμάνων μὲ σκοπὸν νὰ διασπάσῃ τὴν ἐθνικὴν δύναμιν τοῦ ἐπικινδύνου διὰ τὴν Τουρκίαν Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἰς συνέχειαν ἐφαρμογῆς τοῦ δόγματος «διαίρει καὶ βασίλευε».

Προφανῆς καὶ τεραστία εἶναι ἡ ζημία ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νέου μέτρου εἰς βάρος τῶν συμφερόντων τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

6) Οὕτω ἡ Ἑλλὰς καλεῖται ν' ἀντιμετωπίσῃ ἐκτὸς ὅλων τῶν προηγουμένων περιπτώσεων καὶ τὸν πολὺπλοκον παράγοντα τοῦ Σερβικοῦ προσηλυτισμοῦ.

Ἀπὸ τὴν πρόοδον τῆς Σερβικῆς προπαγάνδας εἰς τὰς περιφερείας Μοναστηρίου καὶ Σιρωμνίτης παρεβλάπτοντο καιρίως τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους διότι αἱ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἐθνικῶν βλέψεων σλαβόφωνοι κοινότητες ἐὰν ἐξέφευγον τοῦ σχίσματος καὶ προσεχώρουν εἰς τὸν προσηλυτισμὸν τῶν Σέρβων, καὶ μὲν τοὺς ἐκέρδιζε τὸ Πατριαρχεῖον ὡς

1. I. Π. Χοϊδᾶ. Ἡ Ἱστορία τῆς Μακεδονικῆς ὑποθέσεως Ἀθῆναι 1908 σ. 105.

πνευματικὰ τέκνα του, πλὴν ὅμως τοῦτο ἔπρεπε νὰ θεωρηθῆ ὡς ὀριστικὴ καὶ ἀνεπανόρθωτος ἀπώλεια διὰ τὸν Ἑλληνισμόν.

Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ ζητήματος αὐτοῦ παρουσίαζε ἰδιάζοντα χαρακτηριστῆρα καὶ ἀπῆται δεξιὸν χειρισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους μετὰ τοῦ Πατριαρχείου. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ Μοναστήρι ὡς πρόξενος ὁ Ἰων Δραγούμης.

Εἰς αὐτὸν τὸν σκοτεινὸν διπλωματικὸν ὀρίζοντα, ἡ Ἑλλὰς ἀπομονωμένη καὶ ἐξησθενημένη μετὰ τὴν δυσμενῆ ἔκβασιν τοῦ πολέμου τοῦ 1897, ἔκαλεῖτο μόνη νὰ βοηθήσῃ τὸν ἑαυτὸν της εἰς τὴν ἐπείγουσαν λύσιν τοῦ «Μακεδονικοῦ ζητήματος», ἐνῶ κατ' οὐσίαν εἶχε τὰς σοβαρωτέρας διεκδικήσεις ἀπὸ τὰ λοιπὰ γείτονα βαλκανικὰ κράτη.

Εἶναι ἀξία παντὸς ἐπαίνου ἡ ἀφύπνισις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔστω καὶ ὀλίγον ἄργα, ἐλευθέρου καὶ ὑποδούλου, πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐγκληματικοῦ καὶ ἐξοντωτικοῦ κατεστρωμένου σχεδίου τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου, ἀπὸ παντοῦ βοηθουμένου δι' ἀνοχῆς καὶ ἐνισχυομένου ὑλικῶς, ἀξιοθαύμαστα δὲ εἶναι τ' ἀποτελέσματα τῆς ὀργανωθείσης Ἑλληνικῆς ἀμυντικῆς δράσεως.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐπέστη ὁ καιρὸς νὰ ἐκδηλωθῆ ἡ ἀντίρροπος πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν Ἑλληνικὴ ἔνοπλος δράσις μὲ σκοπὸν νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ ματαιώσῃ τὸ βουλγαρικὸν τρομοκρατικὸν ἔργον, νὰ ἐμψυχώσῃ τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνα Μακεδόνα καὶ νὰ καταδείξῃ εἰς τοὺς ξένους ὅτι οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγκαταλειφθοῦν ἀνυπεράσπιστοι εἰς τὴν μανίαν τῶν κομιτατζήδων.

Μὲ τὴν συμπαράστασιν καὶ τὸ ἐνεργὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους σκιρτᾷ τότε ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονικὴ καρδιά, φθάνει εἰς τὸ ἀπροχώρητον, δὲν εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀπάνθρωπον δίωξιν τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν τοῦ Μπορίς Σαράφωφ, τοῦ Τσακαλάρωφ, τοῦ Σανδάσκυ, τοῦ Πανίτσα, τοῦ Τάσκα κ. ἄ.

Εὐρίσκει τὴν σταθερὰν καὶ ἀκλόνητον ἀπόφασιν νὰ δράσῃ ἐνόπλιως μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἐλευθέρου Βασιλείου καὶ ἀδιαφορεῖ ἂν ὁ ἀγὼν εἶναι ἄνισος εἰς μίαν ἐμπλοκὴν εἰς αὐτὸ τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, τὸ πλέον νευραλγικὸν σημεῖον τῆς ἀφύπνιζομένης Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, πρὸς τὴν ἐπικίνδυνον καὶ ὑπουλον δράσιν τῶν πυκνῶν καὶ αἰμοβόρων βουλγαρικῶν συμμοριῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ὄργανωμένον καὶ καλῶς ἐξοπλισμένον Τουρκικὸν στρατόν.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὰ τρία ἀναστατωμένα βιλαέτια τῆς Μακεδονίας ἐστάθμευον 100.000 τακτικοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ διαφόρων ὅπλων¹.

Εἰς ἐπίμετρον κατὰ τὸ 1906 μετατίθεται ἡ ἔδρα τοῦ νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου «Ἐνωσις καὶ Πρόοδος» εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ὑπὸ τὰς ὀδηγίας τοῦ

1. I. Χοιδᾶ. Ἱστορία τῆς Μακεδονικῆς ὑποθέσεως Ἀθήναι 1908 σελ. 8.

Ἐμβέρ Πασσᾶ, τοῦ κυριωτέρου μοχλοῦ τοῦ μετέπειτα κινήματος τοῦ τουρκικοῦ Συντάγματος τοῦ 1908¹.

Παρ' ὅλα ταῦτα διοργανώθη ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν μὲ ἀρχικὸν σκοπὸν τὴν ἐξουδετέρωσιν τῆς Βουλγαρικῆς δράσεως καὶ ἀπώτερον τὴν ἀποτίναξιν τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ τὴν ἔνωσιν τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Ἐὰν εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν ὑπῆρχον μόνον οἱ λογικῶς ὑπολογίζοντες καὶ σταθμίζοντες τὰς πιθανότητας ἐπιτυχίας ἑνὸς τοιοῦτου ἐπαναστατικοῦ ἔργου, τότε ἡ ἱστορία θὰ ἔσπευτε τῶν ἐνδοξωτέρων σελίδων τῆς.

Ἰδίως ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἓνα συνεχῆ πάντοτε νικηφόρον ἀγῶνα τοῦ πνεύματος τῆς πίστεως καὶ τοῦ συναισθήματος, κατὰ τῆς ὕλης, τοῦ πλήθους καὶ τῆς βίας.

Τὰ πολιτικὰ γραφεῖα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐθεώρουν τὴν δρᾶσιν αὐτὴν τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ὡς ἓκ τῶν προτέρων καταδικασμένην εἰς ἀποτυχίαν καὶ ὡς ἔργον τελείας ἀφροσύνης, πλὴν ὅμως ἡ πίστις τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς δουλευούσης φυλῆς ἦτο στερεὰ καὶ ἀμετάθετος.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις διεψεύσθησαν εἰς ὅλας τὰς προβλέψεις των διότι δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψει των τὴν τεραστίαν δύναμιν καὶ ἀξίαν τοῦ ἠθικοῦ παράγοντος καὶ τὴν μαχητικὴν ὁρμὴν ποὺ χαρίζει εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους λαοὺς ἢ σταθερὰ πίστις εἰς τὸ μέλλον αὐτῶν, ἢ ἀφοσίωσις καὶ ἢ αὐθόρμητος προσφορὰ πρὸς αὐτοθυσίαν.

ΠΡΩΤΗ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐμφανίζεται ὁ ἓκ Νιγρίτης Σερρῶν Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς μετέπειτα—πολιτευτὴς τοῦ Νομοῦ Σερρῶν καὶ ὑπουργὸς—καὶ μεταδίδει τὸν πόνον καὶ τὴν κραυγὴν τοῦ σφαζομένου Μακεδονικοῦ Λαοῦ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων.

Ὡς ἄλλος Φερραῖος συγκινεῖ καὶ συνεγείρει τοὺς ἀνωτέρους πνευματικούς κύκλους τῶν Ἀθηναίων, τοὺς ἐπιφανεῖς Ἑλληνας τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος, τοὺς ἀειμνήστους, *Στέφανον Δραγούμην, Παῦλον Μελάν, Δάμπρον Κορομηλάν, Δημήτριον Καλαποθάκην τοῦ «Ἐμπρός», Νεοκλῆν Καζάζην τοῦ «Ἑλληνισμοῦ», Βλάσιον Γαβριηλίδην τῆς «Ἀπροπόλεως»* κ.ἄ. καὶ γίνεται ἀπὸ τότε ὁ ἴδρυτής καὶ ὁ πυρὴν τῆς κινήσεως τοῦ πρώτου Ἐθνικοῦ Μακεδονικοῦ Σωματείου «*Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος*» μὲ ἐξέχοντα πρόσωπα τῆς κοινωνίας τῶν Ἀθηναίων ὡς μέλη.

1. Liman von Sanders Fünf Jahre Türkei 1920.

Αἱ πρῶται καρποφόροι ἐνέργειαι τοῦ Σωματείου τούτου εἶναι ἡ διενέργεια ἐράνων τόσοσιν ἐν Ἑλλάδι ὅσων καὶ ἐν Ἀμερικῇ, πρὸς ἀγορὰν τῶν ἀπαιτουμένων ὄπλων καὶ πυρομαχικῶν καὶ λοιπῶν χρειωδῶν διὰ τὴν ἔμπρακτον ἐνίσχυσιν τῶν σωμάτων τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Τὴν 15)28 Αὐγούστου τοῦ 1903, λέγει ὁ Ἀργυρὸς, ἐκινήσαμεν τὰς συντεχνίας, τὰ σωματεῖα καὶ τὸν Δῆμον καὶ ὑπῆρξαν ὅλοι οἱ κάτοικοι εὐτυχεῖς ὅταν οἱ ἴδιοι εἶδον τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς νὰ ὑψοῦνται ἐν μέσῳ ἀνθρωποπλημμύρας, ἀξίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἱστορικῆς στιγμῆς.¹

Τὸ συλλαλητήριον ἐπέτυχε μεγάλως καὶ ἡ συγκίνησις ἔφθασε εἰς τὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἀνεπηρεάστους τοὺς ξένους διπλωματικούς κύκλους. Εὐθύς ματὰ τὸ συλλαλητήριον ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὸν Ἀργυρὸν καὶ τὸν Στέφανον Δραγούμην ἐπιδίδει ψήφισμα τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς πρεσβευτὰς τῶν μεγάλων Δυνάμεων,² ψήφισμα διαμαρτυρίας διὰ τὰς βουλγαρικὰς κακουργίας εἰς τὴν Μακεδονίαν τὰς γενομένας μὲ σκοπὸν τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἐκεῖ ἀνθηροῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ τὴν ἀπερίφραστον δήλωσιν ὅτι ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ἐλεύθεροι καὶ ὑπόδουλοι θὰ λάβουν ἐξ ἀνάγκης τὰ ὄπλα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν Μακεδόνων, πρὸ τῆς ἀφορήτου ἀδιαφορίας τῆς Εὐρώπης διὰ τὰ συμβαίνοντα ἐκεῖ καὶ θὰ παύσουν τὴν μέχρι τοῦδε στάσιν ἀναμονῆς.

Ὁρθῶς ὁ καθηγητὴς Ν. Βλάχος ἀναφέρει :

» Δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολὴ ἂν τις ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ Μακεδονία
» θὰ παρέμενε μέχρι τέλους ἀγνωστος ἂν μὴ ἡ κρατικὴ πρόνοια
» ἀνεπληροῦτο ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας».

Κατὰ τὸ ἴδιον φθινόπωρον μεταβαίνει ὁ Ἰ. Δραγούμης εἰς Μακεδονίαν καὶ ἐπιχειρεῖ ποριοδείαν διὰ νὰ ἀντιληφθῇ πρᾶσσωπικῶς τὴν κατάστασιν, κατ' ἀρχὰς εἰς Σόροβιτς Μπλάτσι καὶ Χρούπισταν, Κοζάνην καὶ Βέρροϊαν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τοῦ Σιδηροκάστρου διὰ τῶν Σερρῶν καὶ τῆς Δράμας καὶ Καβάλας φθάνει μέχρι Νευροκόπου καὶ Μελενίκου, Αἱ ἀναφοραὶ του πιστοὶ ζωγραφικοὶ πίνακες τῆς ζοφερᾶς καταστάσεως τῆς Μακεδονίας κατατοπίζουν πλήρως τὸν πατέρα του Στέφανον Δραγούμην καὶ τὴν Κυβέρνησιν.

Καὶ ἀκολουθεῖ σπουδαῖον πολιτικὸν γεγονός. ὁ Στέφανος Δραγούμης, ὡς ἄλλος Ἀριστείδης, ἐπισκέπτεται τὸν Δεληγιάννην, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀντι-

1. Τρ. Θεοδωρίδου. Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς εἰς μνήμην, ἄρθρον δημοσιογράφου Σ. Μπούσουλα Ἀθῆναι 1956 σ. 94. Ν. Βλάχου. Τὸ Μακεδονικὸν ὡς φάσις τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἀθῆναι 1935 σ. 274.

2. Ι. Σ. Νόταρη Παῦλος Μελάς, ἔκδοσις ἐταιρείας Μακεδονικῶν σπουδῶν Θεσσαλονίκη 1955 σ. 28.

πολιτεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξιστορεῖ λεπτομερῶς τὰ δεινοπαθήματα τῶν Μακεδόνων.

Ὁ Δεληγιάννης συγκινεῖται καὶ τὴν ἐπομένην εἰς ἐπερώτησίν του εἰς τὴν Βουλὴν καταλήγει λέγων :

« Ἡ Κυβέρνησις πρέπει νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀδελφούς μας νὰ ἀμύνωνται διὰ τῶν μέσων ἅτινα ἔχουν εἰς τὴν διάθεσίν των »¹.

Αὐτὰ τὰ ἀπλᾶ λόγια θὰ ἐπαληθευθοῦν ἀργότερα ἀπὸ κρίσεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου καὶ ἀπὸ εἰδήσεις ξένων ἀνταποκριτῶν ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας ἐστάθη ἱκανὸς νὰ διατηρήσῃ τὴν ὑπαρξίν του μὲ ἴδια μέσα καὶ νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸ σατανικὸν ἔργον τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ

Εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν διαρκῶς καταφθάνουν εἰδήσεις ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας διὰ τὴν ἀπελπιστικὴν κατάστασιν τὴν δημιουργηθεῖσαν ἀπὸ τὰς ἀγρίας δολοφονίας καὶ τὰς ἀπειλὰς ἐξουτώσεως τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων.

» Τὸ Βουλγαρικὸν Μακεδονικὸν Κομιτᾶτον, ὁμολογεῖ ὁ τότε Γεν. Πρόξενος τῆς Μεγ. Βρετανίας ἐν Θεσσαλονίκῃ, κατέστρωσε κατάλογον ἐπιβάλλοντα φόρους εἰς ἕκαστον Χριστιανόν, συμφώνως πρὸς τοὺς πόρους αὐτοῦ. Ὁ ἀρνούμενος νὰ καταβάλλῃ τὰ τέλη ταῦτα φονεύεται. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς οἱ χριστιανοὶ ἐκτὸς τῶν τακτικῶν φόρων ἔχουν νὰ πληρώσουν καὶ ἄλλους πρὸς τοὺς Κομιτατζήδες, χωρὶς νὰ ὑπολογισθῇ καὶ ἡ εἰς τρόφιμα εἰσφορὰ τῶν χωρικῶν διὰ τὴν συντήρησιν τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξοντώνονται ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μένουσιν πιστοὶ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον »².

Αἱ ἐν δράσει βουλγαρικαὶ συμμορίαὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνέρχονται εἰς 65 ἐνῶ ἔναντι αὐτῶν παρατάσσονται 25 ἀμυντικαὶ ἀνταρτικαὶ Ἑλληνικαὶ ὀμάδες.

Τὸ δράμα τῆς διώξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου καὶ τῶν λειτουργῶν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, τὸ κλείσιμον καὶ ἡ πυρπόλησις Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων διεγείρει τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Λαοῦ τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὴν 6ην Μαρτίου 1904 Ἑλληνικαὶ λαϊκαὶ μᾶζαι σχηματίζουσι μεγάλ-

2. Γρ. Θεοδωρίδου. Ἀθανάσιος Ἀργυρός εἰς μνήμην Ἀθῆναι 1956 ἄρθρον καθηγητοῦ Ἀντ. Κεραμοπούλου σελ. 56

1. I. Χοῦδᾶ Ἱστορία τῆς Μακεδονικῆς Ὑποθέσεως Ἀθῆναι 1908 σ. 167 - 185.

λην διαδήλωσιν ἔξω τῶν γραφείων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Θεσσαλονίκης καὶ διαμαρτύρονται ἐντόνως κατὰ τῶν βουλγαρικῶν κακουργημάτων καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ὀφειλομένης προστασίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στοιχείου ἐκ μέρους τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν.

Οἱ ὁμιληταὶ διαδηλοῦν ὅτι ἂν ἐξακολουθήσῃ ἡ ἀδιαφορία αὕτη θ' ἀναγκασθοῦν μὲ ἴδια μέσα νὰ περιφρουρήσουν τὴν ζωὴν τιμὴν καὶ περιουσίαν των ¹.

Αἱ Σέρραι δὲν ὑστεροῦν εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν τῆς διαμαρτυρίας.

Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐπιτροπὴ τῶν κοινοτικῶν ἀρχόντων Σερρῶν ἐπιδίδει ἔγγραφον διαμαρτυρίαν πρὸς τὸν Μουτσεσερίφην Σερρῶν καὶ τοὺς προξένους τῶν πέντε μεγάλων Δυνάμεων, διὰ τὴν ἀδρανῆ στάσιν τῶν Τουρκικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν ἔναντι τῶν Βουλγάρων κακοποιῶν, οἱ ὅποιοι λυμáινονται κυριολεκτικῶς τὴν ὑπαιθρον ².

ΕΝΟΠΛΟΣ ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ

Ὁ σπόρος ποὺ ἔρριψεν ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς κατὰ τὸν ἐθνικὸν συναγεμὸν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς πρωτευούσης ἐβλάστησε.

Ἡ παράλληλος σοβαρὰ καὶ πολῦτιμος δρᾶσις καὶ ἄλλων παραγόντων ἐκ Δυτικῆς Μακεδονίας δίδει τὸ σύνθημα διὰ μίαν ἔνοπλον ἐξέγερσιν.

Τὴν 18 Αὐγούστου 1904 ἐξορμᾷ πέραν τῶν συνόρων πρὸς τὴν Δυτ. Μακεδονίαν ὁ Παῦλος Μελάς ἐπὶ κεφαλῆς μικροῦ μικτοῦ σώματος ἀπὸ 28 Ἑλλήνων τοῦ ἐλευθέρου Βασιλείου, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Κρήτης.

Ἀφίνει ὀπίσω του οἰκογένειαν, πλοῦτη, εὐμάρειαν, ἀκίνδυνον εὐρὸ μέλλον στρατιωτικῆς καριέρας, τὴν ἀπόλαυσιν ζωῆς τῆς ἀνωτέρας ἀθηναϊκῆς κοινωνίας καὶ κρατεῖ πρῶτος τὸν δαυλὸν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Τὰ Ἑλληνικὰ ἀνταρτικὰ σώματα ἔχουν τώρα ν' ἀντιμετωπίσουν εἰς τὴν Μακεδονίαν ὄχι μόνον τοὺς Βουλγάρους τρομοκράτας ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπηνῆ καταδίωξιν ἐκ μέρους τοῦ τακτικοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ.

Ὁ κατόπιν προδοσίας ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Παύλου Μελά εἰς τὴν Σιάτισταν τῶν Κορεστίων τὴν 13ην Ὀκτωβρίου 1904 ἔπειτα ἀπὸ σκληρὰν συμπλοκὴν πρὸς Τουρκικὸν ἀπόσπασμα, ἀναφλέγει τὸ φρόνημα τοῦ ἀγῶνος, τόσον εἰς τοὺς κύκλους τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ἐλευθέρου Βασιλείου, ὅσον καὶ εἰς τοὺς κύκλους τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ μέχρι καὶ τοῦ μικροτέρου χωρίου.

2. I. Νοτάρη Παῦλος Μελάς ἐκδοσις ἐτ. Μακεδονικῶν σπουδῶν Θεσ/νίκη 1955 σελίς 41.

1. Π. Πέννα ἱστορία τῶν Σερρῶν Ἀθήναι 1938 σελ. 107-108.

Ὁ θάνατός του γίνεται θρῦλος, γίνεται τραγοῦδι, μοιρολόγι τοῦ Ἑλληνικοῦ χωριοῦ.

Ἡ πολύτιμος εἰσφορὰ τοῦ αἵματος τοῦ Παύλου Μελά ἀποκτᾶ ἀνυπολόγιστον σημασίαν καὶ ἔκτακτον σοβαρὸν ἐνισχυτικὸν συντελεστὴν διὰ τὰ ἠθικὰ κίνητρα τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Ἀναπτερόνει εἰς ἀφάνταστον σημεῖον τὸ ἐθνικὸν μένος τῶν δυναστευομένων Ἑλλήνων εἰς τὰ πέρατα τῆς ὑπαίθρου Μακεδονικῆς γῆς.

Ὅλα τὰ σχολεῖα εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ χωριά ψάλλουν κρυφὰ καὶ συγκινητικὰ τὸ τραγοῦδι τοῦ χαμοῦ τοῦ Παύλου Μελά :

Σὰν τέτοια ὄρα στὸ βουνὸ
ὁ Παῦλος πληγωμένος
εἰς τὸ νερὸ τοῦ ἀὐλακιοῦ
ἦτανε ξαπλωμένος

*
* *

Παῦλος Μελάς κι' ἂν πέθανε
τ' ἀδέλφια του νὰ ζήσουν
αὐτὰ θὰ πολεμήσουν
τὴ Βουλγαριὰ νὰ σβύσουν.

Εἰκόνες εἰς δελτάρια μὲ τὴν εὐγενικὴ ἀρρενωπὴ μορφὴ του κυκλοφοροῦν εἰς ὁλόκληρον τὴν Μακεδονίαν κατὰ τρόπον ἀπόκρυφον καὶ ἐπιλήψιμον.

Τὰ Μακεδονόπουλα μεγαλώνουν τραγουδῶντας τὸ κλέφτικο τραγοῦδι τοῦ Νικοτσάρα καὶ τὰ ἀληγορικά τραγοῦδια τῆς «ταπεινῆς Λαφίνας» τῆς σκλαβωμένης Μακεδονίας.

...Μόνο μιὰ λαφίνα ταπεινὴ
δὲν πάει κοντὰ μὲ τ' ἄλλα
...Θωπεύει γάργαρο νερό,
...θολώνει καὶ τὸ πίνει.

καὶ τοῦ «λεονταριοῦ» πού,
...ἔξαφνα τὴν ἀλυσίδα σπάζει
καὶ βρυχόμενο τὴν χαίτη του τινάζει.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀποτινάσσεται πλέον ἢ ἄπρακτος ἀναμονὴ τῆς ἐξελίξεως τοῦ Μακεδονικοῦ. Συμπληρώνεται ἡ ὀργάνωσις τῶν χωριῶν, ἡ μύησις διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν ἐθνικὴν προσπάθειαν ἐπεκτείνεται εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου, λαμβάνεται πρόνοια δι' εἰσαγωγὴν ὄπλων καὶ ἐνισχύονται τὰ σώματα μὲ συμμετοχὴν μακεδόνων μαχητῶν, ὑπὸ οἰκονομικὴν φροντίδα ἀνελλιποῦς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν ἀγωνιστῶν.

Εἰς διάστημα ὀλίγων μηνῶν, δηλαδὴ κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1905 προσέρχονται πλέον αὐθορμήτως καὶ φοροῦν τὸ μαῦρο λοξὸ πηλίκιον καὶ τὴν

κάπαν τοῦ ἀντάρτου, Ἕλληνες ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην.

Τὰ ἀνταρτικὰ σώματα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν διεκπεραιοῦνται μὲ εὐκολίαν ἀπὸ τὸν κόλπον Τσαγγεζι-Ὀρφάνι καὶ τῆς λίμνης τοῦ Ἀχινοῦ καὶ ὑποσηρίζονται μὲ θέρμην ἀπὸ τὰ παραλίμνια χωριά καὶ ἀπὸ τὰ χωριά Νιγρίτης, Σερρῶν καὶ Ζίχνης.

Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἀρχίζει νὰ λαμβάνη θετικὴν στάσιν ἀπέναντι τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἀποτινάσσει τὸν λήθαργον. Τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα κυριαρχεῖ εἰς τὰς κινήσεις του.

Εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν τοποθεῖται Γεν. Πρόξενος ὁ Λάμπρος Κορομηλάς, εἰς τὸ Μοναστήρι ὡς πρόξενος ὁ Ἰωάν. Δραγούμης, εἰς τὰς Σέρρας ὡς πρόξενος ὁ Ἀντ. Σαχκούρης μὲ πολυτίμους βοηθοὺς τὸν Δημοσθένην Φλωριᾶν καὶ τὸν Β. Καψαμπέλην.

Ἡ ἐπ'ἀνδρωσις αὐτῆ τῶν Μακεδονικῶν προξενείων μὲ ἄκρως εἰδικὰ καὶ ἐπιτήδεια στελέχη προσδίδει βάσιμον ἐλπίδα ἐπιτυχίας καὶ βελτιωμένον τόνον ὀρθῆς δράσεως τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Παραχωροῦνται πλέον ὅλοι οἱ ἀπαραίτητοι ἔμπειροι παράγοντες καὶ τὰ συναφῆ ἀναγκαῖα μέσα διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν σωμάτων.

Τὰ ληφθέντα μέτρα ἐξαιρετικῆς σημασίας ἐκ μέρους τοῦ ἀφυπνισθέντος Ἑλληνικοῦ Κράτους εἶναι τὸ ἐμπράγατον ἀποτέλεσμα τῶν ἀκαταπονήτων ἐνεργειῶν τῶν ἐν Ἀθήναις Μακεδονικῶν Σωματείων «Μέγας Ἀλέξανδρος» ὑπὸ τὸν Ἀργυρὸν καὶ «Κεντρικὸς Μακεδονικὸς Σύλλογος» ὑπὸ τὸν Δυτικομακεδόνα ἱατρὸν Θεοχάρην Γ. Γερογιάννην.

ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΜΑΧΗΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΕΙΣ ΣΕΡΡΑΣ

Αἱ Σέρραι εἰς τὴν Μακεδονίαν προπορεύονται εἰς τὴν ἴδρυσιν μυστικῆς πολιτικῆς καὶ μαχητικῆς ὀργανώσεως τοῦ Σωματείου «ΟΡΦΕΥΣ» κατὰ τὸ 1905 μὲ τὸ περίβλημα τοῦ μουσικογυμναστικοῦ Ὀμίλου.

Τὰ μέλη του Σερραῖοι πολῖται ὅλων τῶν τάξεων ἐμπνευσμένα μὲ ἀκατάβλητον θάρρος δημιουργοῦν κρύπτας ὅπλων ἀνεφοδιάζουσι τὰ σώματα, παρέχουσι περίθλαψιν καὶ ἄσυλον εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς μὲ τέλειον συνεργεῖον ἱατρῶν καὶ φαρμακοποιῶν, καὶ ὀργανώνουσι σταθερὰ τὸν ἀγῶνα τῶν σωμάτων διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν κατοίκων ἰδίως τῆς ὑπαίθρου ἀπὸ τὴν καταπίεσιν τρομοκρατίαν καὶ ἐπιβουλήν τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων.

Ὁ Ὀρφενὺς προσέφερε τὴν ζωὴν ἐπιλέκτων μελῶν του εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Ὁ Ἰωάννης Παπάζογλου
 ὁ Κωνσταν. Σταμούλης
 ὁ Νέστωρ Φωκάς
 ὁ Ἀθανάσιος Χρυσάφης
 ὁ Λάζαρος Κιούσης
 ὁ Στέργιος Γεωργιάδης κ. ἄ.

ἐπλήρωσαν μὲ μαρτυρικὸν θάνατον τὴν ἐλευθερίαν τῆς Μακεδονίας. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις σύλλογος «Μέγας Ἀλέξανδρος» ὑπὸ τὸν Ἀθ. Ἀργυρὸν παρουσιάζει παράλληλον ἀξιόλογον δρᾶσιν συντελεστικὴν εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων τοῦ 1906 κατορθώνει ὁ Σύλλογος νὰ δώσῃ γεῦμα εἰς τὸ Γαλάτσι.

Τὸ ὀργανώνει μὲ ἐπιμέλειαν καὶ λαμβάνουν μέρος εἰς αὐτὸ ὑπὲρ τὰ 150 μέλη τοῦ Συλλόγου ὡς καὶ ἐπίσημοι φιλοξενούμενοι καὶ ἀθληταὶ ἀπὸ τὰς ἀλυτρώτους πόλεις τῆς Μακεδονίας καὶ ἰδίως τοῦ Μοναστηρίου.

Ἡ παρουσία τοῦ στρατηγοῦ Σμολένσκη εἰς τὸν ὁποῖον ἐδόθη ἡ πλέον τιμητικὴ θέσις, προσέδωκε ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ αἴγλην.

Ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς συνεκίνησε τότε τοὺς συνδαιτημόνας μὲ τὰς ἐνθουσιώδεις καὶ θερμὰς προποσεῖς του καὶ τὰς εὐχὰς του διὰ τὴν σύντομον ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας.

Τὸ γεῦμα ἐτελείωσεν ἐν μέσῳ γενικῆς συγκινήσεως διὰ τὴν Μακεδονικὴν ὑπόθεσιν, μὲ ἐθνικοὺς χοροὺς ὑπὸ τοὺς ἤχους Μακεδονικῆς φιλαρμονικῆς καὶ μὲ ἀκράτητον ἐνθουσιασμόν τῶν παρευρεθέντων¹.

Ὁ Σύλλογος ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Μακεδονικὴν Φιλαρμονικὴν ἐπέστρεψε ἐν μέσῳ χειροκροτημάτων ἐπευφημιῶν καὶ ἐνθουσιασμοῦ διὰ τῶν ὁδῶν Πατησίων καὶ Σταδίου εἰς τὴν πλατείαν Συντάγματος.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ δρᾶσις τῶν Ἑλληνικῶν σωμάτων εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς Μακεδονίας προστατεύει τὸν Ἑλληνισμόν τῆς ὑπαίθρου καὶ ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ χωριά μὲ φανατισμόν καὶ πίστιν.

Οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ ἱερεῖς μὲ ἀνακούφισιν ἀνακτοῦν τὸ ἠθικόν των καὶ ἀναλαμβάνουν μὲ νέον θάρρος τὸ σταθερὸν κήρυγμα διὰ τὴν πίστην καὶ τὴν πατρίδα.

Οἱ Ἕλληνες ἀντάρται ἔχουν νὰ πολεμήσουν πρὸς δύο μέτωπα, κατὰ τοῦ Βουλγάρου κακοπίστου εἰσβολέως καὶ κατὰ τοῦ Τούρκου δυνάστου, ὁ ὁποῖος ἐνῶ δὲν δοκιμάζει καμμίαν ἐπιθεσίαν των ἐν τούτοις τοὺς θεωρεῖ ὅπου καὶ ἂν τοὺς συναντήσῃ ὡς ἐπαναστάτας καὶ τοὺς ἐξοντώνει.

Ὁ Μακεδὼν χωρικὸς ἀφυπνίζεται καὶ ἀρχίζει νὰ λαμβάνῃ μέρος ἐνεργ-

1. I. Τόζη. Βλέπε μελέτην του περὶ τῆς ἐν Ἀμερικῇ δράσεως τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ, ὑπὲρ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος δημοσιευομένην ἐν τῷ παρόντι τόμῳ.

γὼν εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα, ἀφοῦ χάριν αὐτοῦ ἐπίλεκτα παλλικάρια, ἐλεύθεροι ἀδελφοὶ ἀπὸ τὴν Στερεάν, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Κρήτης θυσιάζουν τὴν ζωὴν των διὰ τὴν Μακεδονίαν.

Ἡ Ἑλληνικὴ περιφέρεια τῶν Σερρῶν προσφέρει τότε τὰ περισσότερα.

Αὐξάνεται τὸ ποσοστὸν συμμετοχῆς τῶν ἐντοπίων εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἀνταρτικὰ σώματα 9 : 1 εἰς τὸ διαμέρισμα Σερρῶν, καὶ 2 : 1 εἰς τὰς ἄλλας περιφέρειας τῶν δύο βιλαετιῶν ¹.

Κατόπιν αὐστηρῶν ἐντολῶν τοῦ Κέντρου ἡ δρᾶσις τῶν Ἑλληνικῶν σωμάτων στρέφεται ἀποκλειστικῶς κατὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου, διὰ νὰ σταματήσῃ τὸ ἀπαίσιον ἔργον του, τὴν τρομοκρατίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ὑπαίθρου, τὰς δολοφονίας σημαινόντων παραγόντων τοῦ μακεδονικοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ τοὺς συστηματικοὺς ἐμπρησμοὺς μεγάλων καταστημάτων Ἑλλήνων ἐμπόρων τῶν ἀστικῶν μακεδονικῶν κέντρων, οἱ ὅποιοι εἶχον εἰς χεῖρας των τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον.

Οὕτω τὸ ἔργον τῶν Ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων σκοπὸν εἶχε τὴν διαφύλαξιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ κάθε βουλγαρικὴν ἐπιβουλήν, καὶ τὴν προσπάθειαν νὰ παραμείνῃ ἀκλόνητον καὶ θαλερὸν τὸ φρόνημά του μέχρι τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐκαλεῖτο νὰ συνενώσῃ τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν του δύναμιν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ ἡγεσία τοῦ ἀγῶνος ἀποφεύγει κατ' ἀρχὴν τὴν σύγκρουσιν πρὸς τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς Τούρκους κατοίκους, συγκρουσιν ἀνωφελῆ καὶ δυναμένην νὰ προκαλέσῃ ἀντεκδικήσεις καὶ ἀντίποινα καὶ νὰ ἐπιδεινώσῃ τὴν θέσιν τῶν πυκνῶν, ἐγχωρίων Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν.

Αὐτὴν τὴν λογικὴν στάσιν τῶν Ἑλληνικῶν σωμάτων τὴν συκοφαντοῦν οἱ Βούλγαροι εἰς τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς κύκλους καὶ τὴν ὀνομάζουν «σύμπραξιν» μετὰ τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν.

Καὶ ὅμως κατόπιν προδοσίας προερχομένης ἀπὸ Βουλγαρικὸν χρυσίον προδίδονται πολλοὶ ὄπλαρχηγοὶ Ἑλληνες εἰς τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς, ὅπότε μοιραίως συμπλέκονται πρὸς ἀνωτέρας τακτικὰς στρατιωτικὰς μονάδας καὶ ἐξοντώνονται.

Ὁ Μωραΐτης, ὁ Φραγκόπουλος, ὁ Ἄγρας, ὁ Τσοτάκος, ὁ Μητρούσης τῶν Σερρῶν, ὁ Ἀνδρέας τῆς Δοβίστας, ὁ Παπαπασχάλης τοῦ Ἰκάμπου τῶν Σερρῶν, ὁ Σκαλίδης, ὁ Νικολούδης, ὁ Παντιελῆς καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἑλληνες ὄπλαρχηγοί, γίνονται θύματα τῆς Βουλγαρικῆς κακοπιστίας καὶ δολιότητος καὶ τῆς Τουρκικῆς αὐταρχικότητος.

Εἰς διάστημα ἑνὸς καὶ μόνον ἔτους ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1906 μέχρι τοῦ θέρους τοῦ 1907, κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν στατιστικῆς τοῦ ἐν Θεσ-

1. Ν. Βλάχου. Τὸ Μακεδονικὸν ὡς φάσις τοῦ Ἀνατολικοῦ. Ἀθήναι 1935 σ. 454 (Α.Υ.Ε.)1907) 4 Αὐγ. π. η. Προξενείου Σερρῶν.

σαλονίκη Χιλμή Πασσά, τοῦ ὑπευθύνου πολιτικοῦ ἀρμοστοῦ τῆς Μακεδονίας, γίνονται 46 συμπλοκαὶ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ πρὸς Ἑλληνικά σώματα καὶ 218 Ἕλληνες φονεύονται κατ' αὐτάς ¹.

Ἄλλαι 74 συμπλοκαὶ γίνονται Ἑλληνικῶν σωμάτων πρὸς Βουλγαρικὰς συμμορίας μὲ 291 Ἕλληνας νεκρούς.

Ἐκτὸς τούτου ἐνεργοῦνται ἀπὸ τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς συλλήψεις Μακεδόνων μὲ ἀορίστους κατηγορίας ὅτι υπέθαλπον τὰ Ἑλληνικά σώματα, καὶ αἱ φυλακαὶ Σερρῶν, Μοναστηρίου καὶ Θεσσαλονίκης γεμίζουν ἀπὸ ἀθώους ὧς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κρατουμένους.

Ἐμφανίζεται τώρα καὶ νέας μορφῆς δυσμενῆς ἐκδήλωσις τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὰ στελέχη τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς Μακεδονίας. Κατὰ διαταγὴν τῆς Ὑψηλῆς πύλης ἀπελαύνονται ἢ μετατίθενται ὡς δυναμικοὶ παράγοντες εὐνοοῦντες τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα, οἱ Μητροπολῖται Σερρῶν, Πελαγονίας, Μοναστηρίου, Δράμας καὶ Καστορίας.

Ἡ κατὰ τὴν 14ην Ἰουλίου τοῦ 1907 αἱματηρὰ συμπλοκὴ κατόπιν βουλγαρικῆς προδοσίας, τῆς πενταμελοῦς ὁμάδος τοῦ ὄπλαρχηγοῦ Μητρούση εἰς τὸ προάστειον τῶν Σερρῶν Καμενίκια, εἰς σθεναρὰν μάχην πρὸς ἀνωτέρας δυνάμεις τακτικοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀφίνει 35 νεκρούς Τούρκους στρατιώτας καὶ δύο ἀξιωματικούς ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἕτερος Διοικητὴς τῆς ἀστυνομίας Σερρῶν. Ἐκ τῆς ἡρωϊκῆς αὐτῆς ὁμάδος ὁ ἀρχηγὸς τῆς Μητρούσης Γκογκολάκης, ὁ Θεόδωρος Τουρλεντές, καὶ ὁ Μιχάλης Οὐζούνης εὐρίσκουν τὸν θάνατον, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης Ἀθανασίου καὶ ὁ Νίκος Παναγιώτου βαρέως τραυματισμένοι αἰχμαλωτίζονται καὶ καταδικάζονται εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Ἡ δραματικὴ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς τῶν γίνεται τὴν 3ην Δεκ. 1907 εἰς τὴν πλατείαν Ἄτ-παζάρ τῶν Σερρῶν ².

Ὁ ἀντίκτυπος τῆς μάχης αὐτῆς ἐπιδρᾶ ἐξευτελιστικῶς διὰ τὸ γόητρον τῆς κυριαρχοῦ Τουρκίας εἰς τοὺς κριτὰς τῶν ξένων Δυνάμεων ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Μακεδονίας.

Εἰς τὰς 25 Ἰουλίου 1907 ἡ ἐν Βιέννῃ Τουρκικὴ πρεσβεία κατόπιν τῆς διαδοθείσης πληροφορίας τοῦ φόνου πολλῶν Τούρκων στρατιωτῶν κατὰ τὴν μάχην τῆς Καμενίκιας Σερρῶν, ἀναγκάζεται νὰ διαψεύσῃ ὅτι ἐφονεύθησαν 35 Τούρκοι στρατιῶται κατὰ τὴν συμπλοκὴν αὐτήν. Ἄλλὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πᾶσα διάψευσις προερχαμένη ἀπὸ Τουρκικὴν Διπλωματικὴν ἀρχὴν μὲ σκοπὸν τὴν συγκάλυψιν ἀληθινῶν γεγονότων, εἶχε τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπιβεβαιώσεως.

Παρέστην αὐτόπτης μάρτυς τῆς νεκρικῆς πομπῆς τῶν 35 φονευθέν-

1. Β. Κολοκοτρώνη *La Macedoine et l'hellenisme* Paris 1919 σελ. 597.

2. Σερμικὰ Χρονικά Β' τόμος Ἀθῆναι 1957 Ἄρθρον Ν. Πέτροβιτς σ. 174 Π. Πέννα Ἱστορία τῶν Σερρῶν Ἀθῆναι 1938 σ. 111,—115

των Τούρκων στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ εἰτάφησαν εἰς τὰ Τουρκικὰ «Μνημόρια» τοῦ λόφου Μουσάλα Δυτικῶς τοῦ Τσεμπλέκ Ντερέ τῶν Σερρῶν.

Ἀπὸ τὰ γεγονότα τῶν Σερρῶν ἡ ἐπίσημος Τουρκία ἐκτεθεῖσα ἀνεπανορθώτως εἰς τὰ ὄμματα τῆς Εὐρώπης, προβαίνει εἰς δριμεῖαν τηλεγραφικὴν διακοίνωσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην τῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἑλληνικῆς δράσεως ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῆς μὲ ἀπειλὴν τὴν ρῆξιν τῶν μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν σχέσεων καὶ ἐπιδίδει τὴν διακοίνωσιν τὴν 16/29 Ἰουλίου 1907¹.

Ἐπειδὴ ἡ διακοίνωσις αὐτὴ ἀπηυθύνθη μονομερῶς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἐνῶ πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν οὐδεμία διακοίνωσις ἐπεδόθη διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν Βουλγαρικῶν συμμοριῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μὲ σταθερότητα ἀπήντησεν ὅτι μόνον ὅταν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θὰ προέβαινε εἰς παρόμοιον διάβημα πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἀπεσύροντο τὰ Βουλγαρικὰ σώματα ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποσυρθοῦν καὶ τὰ Ἑλληνικά.

Ἡ «**Ἡχώ**» τῶν Παρισίων εἰς ἄρθρον τῆς ἀνέφερε σχετικῶς ὅτι ἡ κατάστασις εἰς τὸ Σαντζάκιον τῶν Σερρῶν κατόπιν τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων συγκρούσεων καὶ μαχῶν εἶναι ἡ σοβαρωτέρα ἐν Μακεδονίᾳ.

Εὐθὺς μετὰ τὰ συνταρακτικὰ γεγονότα τῆς Καμενίκιας τῶν Σερρῶν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1908, ἡ Ἑλληνικὴ Ἄμυνα Ἀνατολικῆς Μακεδονίας ὁργανώνεται πλέον μὲ σύστημα καὶ κανονισμόν.

Τὸ Σαντζάκιον τῶν Σερρῶν μυστικῶς διαιρεῖται εἰς ἑννέα τμήματα καὶ ὑπάγεται εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Γενικῆς Διοικήσεως τοῦ Ἀγῶνος ὑπὸ τὸν Δημοσθένην Φλωριᾶν ὡς ἀρχηγόν.

Λαμβάνεται εἰδικὴ μέριμνα ἀποστολῆς νεαρῶν Μακεδόνων πρὸς ἐξάσκησιν εἰς τὰ ὄπλα εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα².

Ἡ συστηματικὴ αὐτὴ ὁργάνωσις διὰ τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα μὲ γυμνασμένην καλῶς τὴν νεολαίαν τῶν Μακεδονικῶν χωρίων ἠτόνισε μὲ τὴν κήρυξιν τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος καὶ δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἀποδώσῃ νέους ἀναμενόμενους καρπούς.

Τὸ πολῦτιμον αἷμα τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν ποὺ ἐχύθη εἰς τὸ χῶμα τῆς Μακεδονίας ἔφερε τ' ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα.

1) Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 118 Β. Κολοκοτρώνη La Macedoine et l' Hellenisme Paris 1919 σ. 597 Ἀλ. Μαζαράκη αἱ περιπέτειαι τῆς Μακεδονίας Ἀθῆναι 1912 σ.

2) Ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 135/28/1909 ἐμπιστ. ἐκθέσεως τοῦ Προξένου Σερρῶν Ἀντων. Σακτούρη: «Ἐξάσκησις εἰς τὰ ὄπλα. 65ον ἄρθρον κανονισμοῦ. Ὁ ἀρχηγὸς μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς θὰ ὀρίζωσι τοὺς νέους οἱ ὁποῖοι θὰ ἀποσιέλωνται ἐξ ἐκάστου χωρίου πρὸς ἐξάσκησιν εἰς τὰ ὄπλα εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν πόρων τοῦ χωρίου.

Αἱ ἡμέραι τῆς Σουλτανικῆς ἀπολυταρχίας ἀπομένουν πλέον μετρημένοι. Ἐκ τῶν συγκρούσεων αὐτὰς ποὺ συμβαίνουν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀρχίζει πλέον νὰ συγκινῆται ἡ Εὐρώπη. Χαρακτηριστικαί εἶναι αἱ κρίσεις τῶν Βιενναίων ἐφημερίδων διὰ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Ἡ ἐφημερίς «*Νέος Ἐλεύθερος Τύπος*» ἔγραφε :

«Ἡ ἀπογοήτευσις διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Βουλγαρικῆς δράσεως ἐν Μακεδονίᾳ προεκάλεσε εἰς ὀλόκληρον τὴν Βουλγαρίαν τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ἑλλήνων μέχρι πυρετώδους παροξυσμοῦ. Ἡ ἀποτυχία αὕτη πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν σωματίων ἐπιτυχῆ ἀπόκρουσιν τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων καὶ τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργανώσεως».

Καὶ ἡ «*Γενικὴ ἐφημερίς τῆς Βιέννης*» ἔγραφε :

«Ὁ Ἑλληνισμὸς διὰ τῆς ἐξεγέρσεως αὐτοῦ ἀπέδειξεν ἀρκούντως ὅτι εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ τηρῆ τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ὑπαρξίν του περιφρουρῶν αὐτὴν δι' ἰδίων δυνάμεων. Ἡ ἔνοπλος ἄμυνα τῶν Ἑλληνικῶν σωματίων ἠλευθέρωσε τοὺς Ἑλληνικοὺς οἰκισμοὺς ἀπὸ τὴν Βουλγαρικὴν τυραννίαν»¹.

Νέον συνταρακτικὸν γεγονός ἐπλήττει τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμὸν κατὰ τὸ 1908.

Οἱ Ρουμανίζοντες ἀποθρασύνονται ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν εὐνοίαν καὶ ἀνεκτικότητά καὶ δολοφονοῦν τὸν Μητροπολίτην Κορυτσᾶς Φώτιον.

Οἱ ἐν Μακεδονίᾳ πρόξενοι τῆς Εὐρώπης μὲ ἐκτενεῖς ἀναφορὰς κατατοπίζουσι τὰς Κυβερνήσεις των διὰ τὰ συμβαίνοντα.

Προκαλοῦνται διεθνεῖς ζυμώσεις μὲ τὰ σημαντικὰ ἀποτελέσματα :

1) Τὰς ἐπισήμους δηλώσεις τοῦ Σέρ Ἐδουαρδ Γκρέυ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Βουλὴν διὰ τὴν πλήρη ἀποστέρησιν τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐπὶ τῆς Μακεδονίας, καὶ

2) τὴν ἐπίσημον συνέντευξιν εἰς Ρεβάλ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου τοῦ Ζ' μὲ τὸ Τσάρον τῆς Ρωσσίας Νικόλαον, ὡς πρόδρομον ἐντονωτέρας ἐπεμβάσεως τῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης εἰς τὸ Μακεδονικὸν Ζήτημα κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1908².

Ὁ φόβος τῆς ἐπικειμένης ἐκπτώσεως τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῆς σπαρασσομένης Μακεδονίας ἐπιταχύνει τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ Νεοτουρκικοῦ κινήματος.

Ἐν ἀκριβῶς ἔτος μετὰ τὴν ὑπέροχον θυσίαν τῆς ὀμάδος Μητρούση καὶ τόσων ἄλλων Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν, τὴν 11ην Ἰουλίου 1908 χωρὶς αἵματοχυσίαν γίνεται ἡ ἀνακήρυξις τοῦ τουρκικοῦ Συντάγματος καὶ μία τεραστία

1) Ν. Καζάκη Ἡ ψυχολογία τοῦ Βουλγάρου. Ἀθῆναι 1924 σ. 108.

2) Οὐίλιαμ Μίλλερ Ἡ Τουρκία καταρρέουσα. Μετάφρ. Σ. Λάμπρου. Ἀθῆναι 1915 σελίς 577.

Ι. Χοιδᾶ Ἱστορία Μακεδονικῆς ὑποθέσεως Ἀθῆναι 1908 σ. 3.

πολιτικὴ ἀλλαγὴ εἰς τὴν ἀπὸ καιροῦ ἀσθενοῦσαν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, μὲ ἀφθόνους ὑποσχέσεις ἐλευθερίας καὶ ἰσοπολιτείας.

Κατὰ σύμπτωσιν ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ τῶν Σερρῶν παίζει σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κινήματος.

Κανονιοβολισμοὶ ἀναγγέλουσιν μεγαλοπρεπῶς τὴν ἀνακήρυσιν τοῦ νέου τουρκικοῦ Συντάγματος.

Ὅλαι αἱ μακεδονικαὶ πόλεις σημαιοστόλιστοι καὶ μὲ διακοσμημένας ἀψίδας ὀργανώνουσι ἑορτὰς εἰς τὰς ὁποίας μὲ χαρὰν λαμβάνει μέρος ὁ λαὸς τῆς Μακεδονίας καὶ παρελάσεις γίνονται μὲ μουσικὰς καὶ χοροὶ καὶ συμπόσια μὲ τὴν ἀναγγελίαν τῆς ἰσοπολιτείας.

Εἰς τὰ ἔνοπλα ἀνταρτικὰ σώματα δίδεται γενικὴ ἀμνηστία καὶ προσέρχονται τότε εἰς τὰς πόλεις οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῶν μακεδονικῶν βουνῶν καὶ παραδίδουσι τὸν ὄπλισμόν των.

Ἐνομίσθη πρὸς στιγμὴν ὅτι ἔφυγε διὰ παντὸς ὁ ἐφιάλτης τοῦ σπαραγμοῦ καὶ τῆς ἔξοντώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ ἐλυτρώθη ὁ τόπος ἀπὸ τὴν αἱματηρὰν δοκιμασίαν.

Ἄλλὰ τὸ σύνθημα «ἰσότης, ἀδελφότης, ἐλευθερία», ποὺ διεκήρυττε τὸ Νεοτουρκικὸν Κομιτᾶτον ὡς πρόγραμμα τῆς πολιτικῆς τοῦ νέου συνταγματικοῦ καθεστώτος, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἦτο καθαρὸν πρόσχημα.

Ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ', μεγάλη ἐθνικὴ φυσιογνωμία, διαυγὴς πολιτικὴ διάνοια, ἔξαιρετικὸς Ἕλληνας τῆς ἐποχῆς του, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς διέγνωσε τοὺς ἀληθεῖς σκοποὺς τῆς νεοτουρκικῆς αὐτῆς ἐπαναστάσεως, συστήσας εἰς τοὺς Ἕλληνας **μ ε γ ἄ λ η ν ἐ π ι φ υ λ α κ τ ι κ ὄ τ η τ α**¹.

Παρὰ τὴν ὀρθὴν αὐτὴν διάγνωσιν τῆς καταστάσεως, μὲ ἐλαφρότητα καὶ ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς καὶ οἱ ὑπόδουλοι Μακεδόνες εἰς τὰς ἀρχὰς ἐπίστευσαν ἀφελῶς ὅτι ἦτο δυνατὸν ἡ βελτίωσις τῆς διαβιώσεως τῶν Ἑλλήνων ν' ἀνατεθῆ εἰς χεῖρας τῶν Νεοτούρκων.

Δὲν παρήλθεν ἑξάμηνον καὶ νέα δείγματα τῆς βουλγαρικῆς δολιότητος ἐνεφανίσθησαν.

Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1909 νέος κίνδυνος ἐμφανίζεται διὰ τὸν Ἑλληνισμόν τῆς Μακεδονίας.

Οἱ Βούλγαροι ἀρχίζουν καὶ πάλιν τὴν δρᾶσιν των. Εἰσάγουσιν καὶ ἐξοπλίζουν τὸν φιλικόν των πληθυσμόν εἰς τὰ βόρεια διαμερίσματα. Ἀρχίζει καὶ πάλιν ἡ προπαρασκευὴ κατ' ἀρχὰς τριῶν συμμοριῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σανδάσκου, τοῦ Στόγιου Χατζήεφ καὶ τοῦ Μύρτσιου. Ἡ κυκλοφορία των γίνεται μὲ σχετικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐνῶ ὑποδαυλίζουσι καὶ ἐξάπτουσι τὰ μίσση τοῦ σχίσματος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πεδιάδα τῶν Σερρῶν, εἰς τὰ βόρεια διαμερίσματα Βούλγαροι ἀξιοματικοὶ μὲ ἐνδύματα χωρικῶν Μακεδονίας περιέρ-

1) Ἐμμ. Γρηγορίου Ἑλληνες καὶ Βούλγαροι. Ἀθῆναι 1953 σ. 249.

χονται τὰ χωρία καὶ ἐκγυμνάζουν τοὺς κατοίκους των εἰς τὰ ὄπλα διὰ τὴν ὀριστικὴν των ἐπικράτησιν καὶ πάντα αὐτὰ ὡς καὶ πρὸ τοῦ Συντάγματος ἐν γνώσει καὶ τῇ ἀνοχῇ τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν.

Εἶναι ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐὰν κανεῖς ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς Ἑλληνας ἀγωνιστὰς τολμήσῃ ν' ἀντιδράσῃ, αὐστηρῶς διώκεται ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν, τιμωρεῖται ἢ ἀπελαύνεται. Καμμία διαμαρτυρία τῶν Ἑλλήνων Μητροπολιτῶν δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει¹.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ Βούλγαροι εἶναι ἄξιοι θαυμασμοῦ διὰ τὴν νέαν των μεταχείρισιν τῆς Μακεδονικῆς ὑποθέσεως. Θέτουν εἰς ἐφαρμογὴν νέαν μέθοδον. . . «ἄλλο κόλπο».

Αἱ Σέρραι καὶ ὀλόκληρος ἡ Ἑλληνικὴ ζώνη τῆς Μακεδονίας καταπλημμυρίζει ἀπὸ Βουλγάρους τῆς παλαιᾶς Βουλγαρίας, κτίστας, μαραγκοὺς, ράπτας, βαφεῖς, ξυλοκόπους, κ λ. διαφόρων χειρονακτικῶν ἐργασιῶν ἐργάτας, οἱ ὅποιοι πρὸ τῆς 11ης Ἰουλίου τοῦ 1908 δὲν εἶχον τὸ θάρρος νὰ πατήσουν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλληνικῆς αὐτῆς περιφερείας.

Ἡ προσφορὰ τῆς ἐργασίας αὐτῶν τῶν ἐπιδρομέων γίνεται εἰς πολὺ χαμηλὰς τιμὰς ἡμερομισθίων πρὸς συναγωνισμὸν πρὸς τοὺς Ἑλληνας γηγενεῖς ἐργάτας καὶ τεχνίτας διότι ὅλοι αὐτοὶ κατόπιν ὑποδείξεως ἔχουν τὸ πρῶτον νὰ ἐργάζωνται περισσοτέρας ὥρας, νὰ εἶναι ὀλιγαρκεῖς, φιλόπονοι καὶ οἰκονόμοι ὥστε ἀποτελεσματικῶς νὰ ἀποκτήσουν πόρον ζωῆς εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν².

Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1909 γίνεται ἐν Σέρραις ἀνεπιτυχὴς ἀπόπειρα φόνου κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ κομιτατζῆ Τάσκα. Δὲν ἐξηκριβώθη ποῖοι ἦσαν οἱ δράσται.

Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα τὸ Βουλγαρικὸν Κομιτᾶτον δολοφονεῖ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐν μέσῃ ὁδῷ τὸν Γεν. Γραμματέα τοῦ Γεν. Προξενείου τῆς Ἑλλάδος Θεόδωρον Ἀσκητῆν. Τὴν 18ην Δεκεμβρίου 1909 δολοφονεῖται ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων πρὸ τοῦ Λευκοῦ Πύργου τῆς Θεσσαλονίκης ὁ Ἰωάννης Παπάζογλου διερμηνεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Σερρῶν, ψυχὴ τῆς ὀργανώσεως ἀμύνης τοῦ Ἑλλήν. ἀγῶνος Ἀνατ. Μακεδονίας, καὶ πρόεδρος τοῦ «Ὁρφέως» Σερρῶν.

Μαῦρα σύννεφα καλύπτουν καὶ πάλιν τὸν Μακεδονικὸν ὄρζοντα. Ἡ Μακεδονία καὶ πάλιν δονεῖται. Ὁ Γόρδιος δεσμὸς δὲν λύεται μὲ χλιαρὰς διπλωματικὰς παραινέσεις καὶ παρεμβάσεις, μοιραίως τὸ ξίφος θὰ τὸν λύσῃ.

Αἱ δοθεῖσαι ὑποσχέσεις τοῦ Συντάγματος τοῦ 1908 δὲν ἐξετελέσθησαν.

1) Ἐκ τῆς ὑπ' ἀρ. 135 ἐμπιστευτικῆς ἐκθέσεως τῆς 28—2—1909 τοῦ Ἑλλήνου προξένου Σερρῶν Ἀντωνίου Σαχτούρη πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, κεφ. Β' Βούλγαροι.

2) Ἐνθ' ἀνωτέρω κεφάλαιον Γ'.

Ὁ Σερβαῖος μακεδονομάχος ὀπλαρχηγὸς Δούκας Γ. Δούκας (Καπετὰν Ζέρβας)
(Φωτογραφία παραχωρηθεῖσα εὐγενῶς ὑπὸ τῆς κ. Ἀθ. Ι. Μάριζιου

Ἡ κλεψύδρα τῆς ταραγμένης αὐτῆς μετασυνταγματικῆς ἐποχῆς ὀδηγεῖ εἰς τὰ πολεμικὰ γεγονότα τοῦ 1912.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Τούρκων, ἀκολουθεῖ εἰς τὰ Μακεδονικὰ πεδία ἡ ἀναμέτρησις τῶν δύο κρατῶν Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας.

Τὸ αἷμα τῶν ἡρώων εἶναι τὸ λίπασμα τοῦ δένδρου τῆς Ἐλευθερίας τοῦ ὁποίου ἡ σκιὰ σήμερον μᾶς ζωογονεῖ.

Ο ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΣ Δ. ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ ἐν ἄλλο σημαντικὸν γεγονὸς ὡς χαρακτηριστικὸν κατὰ τὴν ὄλην πορείαν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος ἀξίζει νὰ σημειωθῇ.

Ἡ πόλις τῶν Σερρῶν προσέφερεν εἰς τὸν σκληρὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἓνα σοβαρὸν ἐνεργὸν συντελεστήν, τὸν διακεκριμένον ὀπλαρχηγὸν καὶ ἄριστον σκοπευτὴν Δ ο ύ κ α ν Γ. Δ ο ύ κ α ν τὸν γνωστὸν ἀπὸ τὴν δρᾶσιν του εἰς ὄλην τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ὡς καπετὰν Ζ έ ρ β α ν.

Ὁ Δούκας μὲ τὴν συνταρακτικὴν δρᾶσιν του ἐμφανίζεται εἰς τὸ σαντζάκιον τῶν Σερρῶν συμπράττων μὲ τὸν προηγηθέντα αὐτοῦ καπετὰν Γιαγλῆν τῆς Νιγρίτης, ὡς τὸ «ἀντίπαλον δέος» τοῦ Τάσκα τοῦ Σανδάσκου καὶ τῶν λοιπῶν βουλγαροσυμμοριτῶν τῆς περιοχῆς τοῦ Σιτυμόνος.

Τὰ ἀποτελεσματικὰ κτυπήματά του εἰς τὰ πλέον νευραλγικὰ σημεῖα τῆς σχισματικῆς παρατάξεως, εἰς τὸ Καρατζάκιοι, εἰς τὴν Κλεπούσαν καὶ εἰς τὸ Σκρίτσοβον, σταματοῦν τὸν αἱματηρὸν ἐκτραχηλισμὸν τῶν ἀναλγήτων κομιτατζήδων καὶ τοὺς ἀναγκάζουν εἰς ἀδράνεια. Ἐφήρμοσε τὸ «πάσσαλος πασσάλῳ ἐκκρούεται».

Κατὰ τοῦτο διακρίνονται αἱ Σέρραι καὶ ἡ Νιγρίτα ἀπὸ τὰς ἄλλας Μακεδονικὰς πόλεις. Προσέφεραν εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα δύο θαρραλέους καὶ ἀτρομήτους ὀπλαρχηγούς, πρωταθλητὰς τοῦ ἀνταρτικοῦ ἀγῶνος, καὶ διεκρίθησαν¹. Τὸ 1913 κατὰ προτίμησιν ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Καὶ ὅταν μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος ἐδόθη ἡ ἀμνηστεία καὶ ἐκλήθησαν οἱ ὀπλαρχηγοὶ νὰ ἀφήσουν τὰ κρουσφύγετά των, νὰ παύσουν τὸν ἀγῶνα, νὰ κατέλθουν εἰς τὰς πόλεις καὶ νὰ παραδώσουν τὸν ὄπλισμόν των, διὰ τὸν Δούκαν εἰς τὰς Σέρρας, τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, εἰς τὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου 1908, ἔγινε μία θριαμβευτικὴ ὑποδοχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἕλλην πρόξενος Ἀντώνιος Σακτούρης τὸν ἐστεφάνωσε μὲ χρυσοῦν στέφανον. Εἰς τοὺς ὑπαρχηγούς του Ἰ. Μάρτζιον καὶ Μπουλασίκην ἀπένειμε χρυσᾶ ὥρολόγια.

1) Ν. Βλάχου Τὸ Μακεδονικὸν ὡς φάσις τοῦ Ἀνατολικοῦ. Ἀθήναι 1935 σελ. 435, 433, 511.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ἡ σωτηρία τῆς Μακεδονίας διὰ τὴν Ἑλλάδα χάρις εἰς τὸ ἔργον τῶν Ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων εἶχε συντελεσθῆ.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιτροπὴ εἶχεν ἐδραιωθῆ πρὸς Βορρᾶν ἀπὸ Μελενίκου—Σιρωμνίτισης—Δεμιρ Καποῦ μέχρις Ἀχρίδος καὶ ὅτε ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κατὰ τὸ 1912 εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν εὗρεν εἰς αὐτὴν πληθυσμὸν μὲ ἀκμαῖον ἐθνικὸν φρόνημα.

Ἐπὶ τῶν πληθυσμῶν τούτων ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐστήριξε τὰς ἐπὶ τῆς Μακεδονίας δικαίας ἀξιώσεις της.

Τὰ λαμπρὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος ἐπετεύχθησαν κυρίως εἰς διάστημα μιᾶς τετραετίας 1904—1908, ἐν μέσῳ ἀνυπερβλήτων ἐμποδίων μὲ σκληροτάτους ἀγῶνας ἐναντίον Βουλγάρων, Τούρκων καὶ Ρουμάνων καὶ μίαν Εὐρώπην μανιακὴν, μεροληπτοῦσαν, καὶ ἐχθρὰν κατὰ τοῦ ἔξεγερθέντος καὶ ματαιώσαντος τὰ σχέδιά της Ἑλληνισμοῦ ¹.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν πεσόντων ἢ δολοφονηθέντων Ἑλλήνων κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα ὑπερβαίνει τὰς 3.000 ².

Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν κρινόμενος ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ μεγαλύτερα ἀπελευθερωτικὴ προσπάθεια τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς μετὰ τοὺς ἀγῶνας τοῦ 1821.

Χωρὶς αὐτὸν ἡ Μακεδονία ἤθελε χαθῆ ὀριστικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ Βουλγαρία, βοηθούσης τῆς διεθνοῦς ὑποστηρίξεώς της ἀνεμπόδιστος θὰ ἐπέξέτεινε τὰ σύνορά της μέχρι τοῦ Ὀλύμπου καὶ θὰ ἀπέπνιγε τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος εἰς τὰ πρὸ τοῦ 1912 στενὰ αὐτοῦ ὄρια ³.

Οἱ Ἕλληνες ἀγωνισταὶ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος ἐπανῆλθον εἰς τὰ εἰρηνικὰ τῶν ἔργα καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὑπηρετήσαν κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους εἰς τὸν τακτικὸν στρατόν.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς πολεμικῆς περιόδου ἀπεσύρθησαν εἰς ἀποστρατείαν καὶ οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἐτελείωσαν τὸν βίον των μακρὰν τῆς πολιτικῆς μὲ στερήσεις, μικρὰς συντάξεις καὶ μεγάλην πενίαν.

Εἰς τὴν Βουλγαρίαν τὰ ἀτίθασα στίφη τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου δὲν κατέθεσαν τὰ ὄπλα οὔτε κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, οὔτε καὶ μέχρι τοῦ 1933 ἀπεσύρθησαν τῆς ἐνεργοῦ δράσεως, ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἰδιοτεύσουν ἐξηκολούθησαν τὴν ἔντονον συμμοριτικὴν των δράσιν μὲ ἀνάμιξιν εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς χώρας καὶ μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀλληλοεξόντωσιν,

1) Ἐμμ. Γρηγορίου, Ἑλληνες καὶ Βούλγαροι, Ἀθῆναι 1953 σ. 248.

2) Δ. Σ. Στεφανίδου, Ἑλληνες καὶ Βούλγαροι Ἀθῆναι 1945 σ. 105.

3) Ἀ. Ἐξαδακτύλου Στρατηγοῦ. Ἄρθρον εἰς Λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη, Τόμος 9ος σ. 53.

τὸ ἀλληλοφάγωμα καὶ τὴν μεταξύ των θανάσιμον διαμάχην. Ἡ ἰδιοτέλεια ἐκυριάρχει εἰς τὰς σχέσεις των. Οὔτε ἕχνος πατριωτισμοῦ ἀνευρίσκει κανεὶς εἰς τὰ ἔργα των.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Ὁ Μακεδονικὸς Ἄγων θεωρεῖται τερματισθεὶς τυπικῶς μὲν μὲ τὴν κήρυξιν τοῦ τουρκικοῦ Συντάγματος τῆς 11ης Ἰουλίου 1908 καὶ ἕως μέρους τῶν Βλκτανικῶν πολέμων, εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν ἔληξε.

Ὁ κάθε Ἕλλην πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι οἱ σημερινοὶ Βούλγαροι δὲν ἀπέβαλον καμμίαν κληρονομικὴν ἰδιότητα τῶν προγόνων των τοῦ μεσαιωνοῦ ἀν καὶ πυκναὶ ἐπιγαμίαι μὲ Ἕλληνας ἔπρεπε νὰ εἶχον καλλιτερεύσει τὴν ποιότητα τῆς φυλῆς των.

Οἱ Βούλγαροι τοῦ σχίσματος καὶ οἱ κομιτατζήδες τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος εἶχον ὡς πρόγραμμα τὴν ὀλοσχερῆ ἐξόντωσιν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Κροῦμος, ὁ Σαμουήλ, ὁ Ἰωαννίτσης καὶ οἱ ἄλλοι μεσαιωνικοὶ πρόγονοὶ των.

Τὸ πρόγραμμα τοῦ Δάνεφ καὶ τοῦ Γκέσωφ οὔτε κατὰ κεραίαν διέφερε τῆς προηγουμένης γραμμῆς. Τὸ ἀπέδειξαν τὰ γεγονότα τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1913, αἱ μάχαι τῆς Νιγρίτης καὶ τοῦ Παγγαίου μὲ κατάληξιν τὴν κήρυξιν τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου τοῦ 1913.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ αἱματηροῦ αὐτοῦ πολέμου οἱ Βούλγαροι προέβησαν εἰς ἀνηκούστους σφαγὰς καὶ ἐμπρησμοὺς χωρίων καὶ πόλεων εἰς βάρος ἀόπλων Ἑλλήνων Μακεδόνων. Ἐκτοτε δὲν σταματᾷ ἡ μῆνις των κατὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας, τῶν ὁποίων διὰ παντὸς μέσου ζητοῦν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐξόντωσιν.

Τὸ ἴδιον πρόγραμμα τῆς τελείας ἐξοντώσεως τοῦ Ἑλληνομακεδονικοῦ στοιχείου ἀκολουθεῖ ἀργότερα καὶ ὁ Ραδοσλάβωφ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀ' παγκοσμίου πολέμου 1916—1918. Εὐρίσκουν τὸν κατάλληλον καιρὸν βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Γερμανῶν νὰ καταλάβουν τὴν Ἄνατ. Μακεδονίαν. Ἀπάγουν τότε τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς Ἄνατ. Μακεδονίας ἀπὸ ἡλικίας 16 μέχρι 60 ἐτῶν εἰς ὀμηρεῖαν καὶ καταναγκαστικὰ ἔργα πρὸς τελείαν ἐξόντωσιν.

Ἐκ τῶν ἀπαθέντων 72.000 ὀμήρων εἰς παλαιὰν Βουλγαρίαν, Σερβίαν καὶ Ἀλβανίαν ἐπιστρέφουν ὡς ἀνθρώπινα ράκη μόνον 12.802 κατὰ ἐπίσημον κυβερνητικὴν βουλγαρικὴν ἀνακοίνωσιν πρὸς τὴν Ὀλλανδικὴν πρεσβείαν τῆς Σόφιας¹.

Ἄλλαι 32.000 Ἕλληνες κάτοικοι τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας εὐρίσκουν τὸν θάνατον ἀπὸ ἔλλειψιν φαρμάκων, ὑποσιτισμὸν καὶ πείναν.

1) Δ. Στεφανίδη Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι Ἀθήναι 1945 σελ. 97.

Μετὰ τὴν γενομένην ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν κατὰ τὸ 1931 τὴν ἀναχώρησιν τῶν Βουλγαρομακεδόνων καὶ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς τὴν Μακεδονίαν τῶν Ἑλλήνων τῆς παλαιᾶς Βουλγαρίας ἐνομιζέτο ὅτι καὶ αἱ βλέψεις τῆς Βουλγαρίας ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας θὰ ἔπαυον.

Κατὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον οἱ Βούλγαροι μὲ Ἐθνικιστικὴν κυβένησιν τοῦ Φίλωφ συμπράττουσιν μὲ τὸν Χίτλερ τὸν διευκολύνουσι διὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ καὶ λαμβάνουσι «ὡς τίμημα τοῦ Ἰούδα» τὴν ἄδειαν νὰ καταλάβουν τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐνσωματώνουσι εἰς τὴν παλαιὰν Βουλγαρίαν.

Ἐκκαθαρίζουσι τότε ἐπιμελῶς τὴν χώραν τοῦ Σιρμίου ἀπὸ κάθε διανοούμενον καὶ μορφωμένον Ἕλληνα καὶ μὲ σκηνοθέτησιν δῆθεν Κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως δημιουργοῦν τὰς ἐξοντωτικὰς σφαγὰς Δράμας-Δοξάτου κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1941 μὲ 11.000 θύματα¹.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ πολέμου κατὰ τὸ 1944 καθ' ὃν χρόνον συμπράττουσιν οἱ Βούλγαροι κομμουνισταὶ μὲ Ἕλληνας κομμουνιστὰς νέαι φοβεραὶ σφαγαὶ ἀκολουθοῦν εἰς βάρος τῶν Ἐθνικοφρόνων Ἑλλήνων τῆς Ἀνατ. Μακεδονίας. Ὅπως καὶ ἂν ἔχει τὸ πρᾶγμα Ἕλληνες σφάζονται καθ' οἰονδήποτε τρόπον. Τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον πρέπει νὰ ἐλαττώνεται κάθε φορὰν μὲ ἐπιτυχίαν.

Ἄς μὴ γεννᾶται ἀμφιβολία, ἅς μὴ πλανᾶται κανεὶς, ἅς μὴ νομίζει ὅτι ἡ σημερινὴ Βουλγαρία ἔχει ἀλλάξει μεθόδους καὶ πρόγραμμα πορείας διὰ τὸ Μακεδονικόν.

Ἡ Βουλγαρία καὶ ὡς κομμουνιστικὴ χώρα δὲν πρόκειται νὰ παύσῃ τὴν πρὸς τὸ γαλανὸν Αἰγαῖον πορείαν της, μετὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ἐποχῆς τοῦ Χίτλερ τὴν φορὰν αὐτὴν ὡς ὑπηρετῆς ἄλλου αὐθέντου.

Αὐτὸς εἶναι ὁ Βούλγαρος καὶ ὡς ἀγροῖκος τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαίωνος καὶ ὡς αἰμοσταγῆς συμμορίτης κατὰ τῆς Μακεδονίας καὶ ὡς ὀπαδὸς τοῦ Ἐξάρχου καὶ ὡς στρατιώτης (βοῖνικ) τοῦ Φερδινάνδου καὶ ὡς πρόσκοπος τῶν Γερμανῶν καὶ ὡς δορυφόρος τῆς Μόσχας.

Κατὰ τὴν χάραξιν τῶν Μακεδονικῶν συνόρων βάσει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἔγιναν οὐσιώδεις παραλήψεις εἰς βάρος τῆς ἀσφαλείας τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος.

Ἀκέραιος ὁ ὄγκος τοῦ Μπέλες δὲν ἐδόθη τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ Ἑλληνικὸν Μελένικον καὶ ἡ Σιρῶνιτσα δὲν κατεκυρώθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ματαίως ὁ Βενιζέλος καὶ κατὰ τὸ 1915² καὶ ἀργότερον ἐξή-

1) Μαύρη Βίβλος τῶν Βουλγαρικῶν ἐγκλημάτων εἰς τὴν Ἀνατ. Μακεδονίαν καὶ Δυτικὴν Θράκην 1941—1944 Ἀθῆναι 1945 σ. 99.

2) Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους Κ. Παπαρρηγοπούλου ἔκδοσις Ἐλευθερουδάκη Ἀθῆναι 1932 Βιβλ. 17ον Π. Καρολίδου σ. 204.

τει τῆ ὑποδείξει τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου τὴν πολύτιμον διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλλάδος λωρίδα Δοϊράνης - Γευγελῆς 1,000 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων.

Τὸ δίκαιον αὐτὸ αἶτημα δὲν ἔγινε τότε ἀποδεκτὸν διὰ τὰ ἀποδειχθῆ ἀργότερον ὀρθότατον ὅταν αἱ Γερμανικαὶ μηχανοκίνητοι δυνάμεις διέσπασαν ἀκριβῶς εἰς αὐτὸ τὸ ἀσθενὲς σημεῖον τὴν γραμμὴν τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων καὶ ἐπηκολούθησε ὑπερφαλάγγις τῶν ὀχυρῶν τῆς Ἀνατολ. Μακεδονίας καὶ ἡ κατάληψις τῆς Θεσσαλονίκης.

Αὐτὰ ἀναφέρονται χωρὶς ν' ἀμφισβητηθῆ ἢ ἀνέκαθεν φιλικὴ πρὸς τὴν Ἑλλάδα στάσις τῆς Γιουγκοσλαβίας, πλὴν ὅμως τὰ κατὰ καιροὺς πολεμικὰ γεγονότα ἀνατρέπουν τὴν βούλησιν καὶ τὴν εὐνοϊκὴν διάθεσιν τῶν φίλων κρατῶν, τὰ ἐκμηδενίζουν, τὰ μεταβάλλουν εἰς δεσμίους θεατὰς καὶ παρὰ τὴν θέλησιν των ἀπὸ τὸ ἀσθενὲς σημεῖον οἱ ἐχθροὶ προσβάλλουν τὴν Ἑλλάδα.

Αἱ παρατηρήσεις αὐταὶ ἀναφέρονται ἀσχέτως πρὸς τὰς σημερινὰς πολιτικὰς ἐξελίξεις εἰς τὸν Αἴμον, ἀσχέτως πρὸς τὴν ἐκ βάρθρων ἀλλαγὴν τῆς πολεμικῆς τεχνικῆς καὶ τῶν πυρηνικῶν μέσων τοῦ πολέμου ἢ ὡς πρὸς τὸ δυνατόν ἢ ὄχι τῆς τροποποιήσεως καὶ βελτιώσεως τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων τῆς Μακεδονίας,

Μήπως κατὰ τὸ 1923 δὲν κατεκυρώθησαν εἰς τὴν Τουρκίαν διὰ λόλους στρατηγικῆς ἐξασφαλίσεως τῶν Δαρδανελλίων αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι Ἴμβρος καὶ Τένεδος;

Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι κάποτε θὰ γίνουν δεκτὰ τὰ δίκαια αἰτήματα διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας διὰ τὰ παύσουν τὰ ὑφίστανται οἱ Μακεδόνες, ὅπως συνέβη εἰς τὸ ἐγγὺς παρελθὸν εἰς χρονικὸν διάστημα μιᾶς γενεᾶς τρεῖς φοβερὰς καὶ ἐξοντωτικὰς Βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τὸ 1913, τὸ 1916 καὶ τὸ 1941.

Οἱ δύο τελευταῖοι παγκόσμιοι πόλεμοι ἀπέδειξαν πόσον ἐσφαλμένη ὑπῆρξεν ἡ προστασία τὴν ὁποίαν παρέσχον εἰς τὴν ἀχάριστον Βουλγαρίαν οἱ Ρῶσοι καὶ οἱ Ἀγγλοι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βλάχου Ν.* Τὸ Μακεδονικὸν ὡς φάσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ἀθῆναι 1935.
- Γρηγορίου Ἐμμ.* Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι. Ἀθῆναι 1953.
- Ἐξαδακτύλου Α.* Στρατηγοῦ Ἄρθρον εἰς 9ον Τόμον σ. 53 Λεξικοῦ Ἐλευθερουδάκη. Ἀθῆναι.
- Θεοδορίδου Τριαντ.* Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς εἰς μνήμην. Ἀθῆναι 1956.
- Καζάζη Νεοκλ.* Ἡ ψυχολογία τοῦ Βουλγάρου. Ἀθῆναι 1924.
- » » Ἑλληνισμὸς Ἀθῆναι 1903.
- Κολοκοτρώνη Β.* La Macedoine et l' Hellenisme Paris 1919.
- Μαζαράκη Ἀλεξ.* (ἄλμυζ) Αἱ ἱστορικαὶ περιπέτειαι τῆς Μακεδονίας. Ἀθῆναι 1912.
- Μαύρη Βίβλος* τῶν Βουλγαρικῶν ἐγκλημάτων εἰς τὴν Ἀνατ. Μακεδονίαν καὶ τὴν Δυτικὴν Θράκην 1941—1944. Ἀθῆναι 1945.
- Μίλλερ Οὐίλλιαμ* Ἡ Τουρκία καταρρέουσα. Μετάφρ. Σπ. Λάμπρου. Ἀθῆναι 1915.
- Νοτάρη Γ.* Παῦλος Μελάς. Ἐκδοσις Ἐτ. Μακεδ. σπουδῶν. Θεσσαλονίκη 1955.
- Παπαρηγοπούλου Κ.* Ἀθῆναι 1932 Ἱστορία Ἑλλ. Ἔθνους Π. Κερρολίδου Βιβλ. 17
- Paillarès M. Imbroglio Macedonien* Paris 1907.
- Πέννα Π.* Ἱστορία τῶν Σερρῶν. Ἀθῆναι 1938.
- Πέτροβιτς Ν.* Ἄρθρον «Ἐνα θλιβερὸ Ἰωβιλαῖο 1907—1957 εἰς τὰ «Σερραϊκὰ Χρονικὰ» Τόμος Β' σ. 174—176 Ἀθῆναι 1957.
- Risal P.* La ville convoitée de Salonique Paris 1913.
- «Σερραϊκὰ Χρονικὰ» Β' Τομος. Ἀθῆναι 1957 ἔκδ. Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἐταιρίας Σερρῶν—Μελενίκου.
- Σακτούρη Ἀντωνίου.* Ἀπόρητοι ἐκθέσεις Προξενείου Σερρῶν πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν Ἑλλάδος.
- Στεφανίδη Δ.* Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι. Ἀθῆναι 1945.
- Τόζη Γ.* Ἀνέκδοτος πραγματεία διὰ τὴν ἐν Ἀμερικῇ δρᾶσιν τοῦ Ἀθ. Ἀργυροῦ.
- Χοιδᾶ Γ.* Ἱστορία Μακεδονικῆς ὑποθέσεως. Ἀθῆναι 1908.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΓ. ΤΟΖΗ

ΕΝΑΣ ΟΞΥΜΩΡΟΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥ
ΚΑΙ Η ΤΥΦΛΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ «ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ»,

Στις 24 Ἰουλίου 1906 εἶχεν ἀποβιβασθῆ στή Νέα Ὑόρκη ἓνας διακεκοιμένος Μακεδόνας. Ἦταν γέννημα καὶ θρέμμα τῆς πολυπαθοῦς Νιγηρίας. Τὸ πλήρες ὄνομά του : Ἀθανάσιος Α. Ἀργυρός. Ἄντρας μεστωμένος (εἶχε γεννηθεῖ τὸ ἔτος 1859) καὶ μὲ γερῆ ἐπιστημονικὴ κατάρτισι (ἦταν ἀπόφοιτος τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μ' ἐπιπρόσθετη μόρφωσι στ' ἀνώτερα πνευματικὰ ἰδρύματα τῆς Εὐρώπης), μετὰ τὴν ἀποπεράτωσι τῶν σπουδῶν του εἶχε στήσει τὴν ἔδρα του «στὴν κλεινὴ πρωτεύουσα». Ἐκεῖ ἄρχισε ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ν' ἀναπτύσσει κάποια ἀξιόλογα δρᾶσι σὲ πλείστους ὅσους τομεῖς. Παράλληλα μὲ τὴν ἐξάσκησι τοῦ δικηγορικοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος, ὀλοένα καὶ σημείωνε μιὰ κάποια ἐπίζηλη ἐπίδοσι καὶ στὴν Ἑλληνικὴ Γραμματολογία. Στὰ 1892—3 ἐξέδωκε στὴν Ἀθήνα τὴ «Γενικὴ Ἐπιθεώρησι», ἓνα σοβαρώτατο περιοδικὸ τῆς ἐποχῆς, ποῦ ἦταν ἐφάμιλλο μὲ τὰ ἀριστὰ περιοδικὰ τοῦ Παλαιοῦ, ἀκόμα δὲ κι' αὐτοῦ τοῦ Νέου Κόσμου¹.

Μιὰ νέα τώρα ἐπιθυμία ἤρθε νὰ ὑποκαύσῃ τὸ φιλότιμο τοῦ Ἀργυροῦ. Γιὰ νὰ φανῆ χρήσιμος στοὺς φοιτητῆς τῆς Νομικῆς Σχολῆς, ἐξέδωκε μιὰ μικρὴ ἐπιτομὴ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου. Τὴν ἔκδοσι τούτη ἀκολούθησαν δυὸ ἄλλες σπουδαῖες ἐργασίαι του : Ἦταν ἡ μεταγλώττισι στὴν Ἑλληνικὴ δυὸ ἀξιολογωτάτων ἔργων, ἧτοι τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας τοῦ Jäger καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς τοιαύτης τοῦ Dumuy. Μὰ τὸ ἔργο ποῦ προσεκόμισε στὸν πολυπράγμονα Μακεδόνα τὴν ἀφθιτὴ εὐγνωμοσύνη τοῦ Νομικοῦ κόσμου τῆς Ἑλλάδος, ἦταν ἡ μετάφρασι τοῦ πεντατόμου κλασσικοῦ ἔργου τοῦ διασήμου Γερμανοῦ νομομαθοῦς Windscheid περὶ τοῦ Δικαίου τῶν Πανδεκτῶν. Ἐνέκυψεν ἀκόμα ὁ ἀείμνηστος Ἀργυρός καὶ στὴν ἐξερεύνησι τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ πορίσματα τῆς μελέτης αὐτῆς ἐξεδόθησαν σ' αὐτοτελὲς βιβλίον

1. Ὡραία κριτικοαναλυτικὴ μελέτη γύρω ἀπὸ τὴν ἔκδοσι αὐτὴ δημοσίεψε τώρα τελευταία ὁ κ. Τριαντάφυλλος Δ. Θεοδωρίδης, ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, στὰ «Σερραϊκὰ Χρονικά», τόμ. Β', Ἀθῆναι 1957. Ἄλλη ὑποδειγματικὴ ἐργασία τοῦ ἴδιου ποῦ τὴν ἐπεμελήθη με ἐξαιρετικὴ ἀγάπη καὶ θέρη, εἶναι τὸ λεύκωμα «Ἀθανάσιος Ἀργυρός—Εἰς Μνήμην» Ἀθῆναι 1956.

αντίτυπο του οποίου, μαζί με την ιστορία των Ρωμαίων του *Duguy* πού, όπως είπαμε και πιο πάνω, την είχε μεταφράσει ο ίδιος, στολίζει ακόμα την ιδιωτική βιβλιοθήκη του υποφαινομένου.

Τίποτε όμως από όλα αυτά δεν ικανοποιούσε το ανήσυχο πνεύμα του Αργυρού έφ' όσον η προσφιλή γενέτειρά του Μακεδονία στέναζεν ακόμα γοερά κάτω από βαρύτατο ζυγό. Για τον αλύτρωτο Έλληνισμό ήταν τα χρόνια εκείνα πολύ δύσκολα. Ένας απ' τους προαιώνιους εχθρούς του, οι Βούλγαροι, βυσσοδομούσε πώς ν' αρπάξη τη Μακεδονία, εξοντώνοντας τον αυτόθι Έλληνισμό με τη φωτιά και με το σίδερο. Στην άτυχη για μας έκβαση του Έλληνοτουρκικού πολέμου του 1897 χρωστούσανε οι Βούλγαροι την αναπτέρωση των ελπίδων των. Από το άτύχημά μας εκείνο είχαν αποθρασυνθῆ τόσο πολύ, ώστε ν' αρχίσουν να θέτουν, τώρα πιο φανερά, σ' εφαρμογή τα σχέδιά τους. Το πράγμα άρχισε να γίνεται όλοένα και πιο αισθητό από τις ανήκουστες βιαιοπραγίες που διέπραττον οι Βούλγαροι εις βάρος των Ελλήνων της Μακεδονίας. Μπροστά στην άνυπόφορη τούτη κατάσταση η συνείδηση του Αργυρού εξημέρηθη. Μαζί με άλλους διακεκριμένους Μακεδόνας των Αθηνών συνέληξε τότε μια πατριωτική Οργάνωση με πρόγραμμα την εξουδετέρωση των σκοτίων σκοπών των Βουλγάρων κομιτατζήδων.

Το έργο που έπωμίσθησαν κατ' αυτόν τον τρόπον οι πατριωτικοί αυτοί Μακεδόνας, όσο κι' αν είχαν την όλοπρόθυμη σέ οποιαδήποτε θυσία συνεργασία των Ελλήνων της Μακεδονίας, δεν ήταν τόσο εύκολο, όσον τευλάχιστον φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Γιατί, εκτός του τελείου οργανισμού των Βουλγάρων κομιτατζήδων¹, οι τελευταίοι είχαν συνεπικούρους των γερά στελέχη από τη Βουλγαρία, για να μην πούμε τίποτα και για τη χρηματοδότησή τους από το έπίσημο Βουλγαρικό Κράτος. Έπρεπε, ως εκ τούτου, να επιτευχθῆ με κάθε τρόπο και η συμπαράσταση του έλευθέρου Ελληνικού Κράτους. Τους έλευθέρους Έλληνας ούδέποτε, βέβαια, είχαν απολίπει το φλογερό ενδιαφέρο για την τύχη των υποδούλων αδελφών των. Υστερα όμως από τα πρόσφατα άτυχήματα (ήττα του 1897 κλπ.) ήταν έπόμενο να επέλθῃ κάποιος κόρος κι' έτσι το πατριωτικό αίσθημα να υποσιῆ κάποια, έστω και φαινομενική, ύφεση.

Από την παροδική τούτη κατάσταση ήρθε να τους βγάλλῆ η τοποθέτηση του *Ίωνα Δραγουμή* στο Έλληνικό Προξενείο του Μοναστηρίου κατά το 1902. Από τῆς θέσεώς του εκείνης ηδυνήθη ο υπέροχος αυτός γόνος τῆς πολυπαθοῦς Μακεδονίας να διαγνώσῃ τόν άμεσο κίνδυνο που διέτρεχε τότε

1) Από τις έπίσημες δηλώσεις του Υπουργού των Στρατιωτικῶν τῆς Βουλγαρίας στρατηγού Σάβωφ. προκύπτει αλάnthαστα ότι ο Πρωθυπουργός τῆς χώρας «δέκα χρόνια κοιμῶταν και ξυπνοῦσε με τα κομιτάτα και έπερνε μέρος σέ όλες τις συσκέψεις, τις ένεργειες και τα σχέδιά των» (πρβλ. Γ.Χ. Μόδη «Μακεδονικός Άγών και Μακεδόνας Άρχηγοί», Θεσσαλονίκη 1950, σελ. 75).

ὁ Μακεδονικὸς Ἑλληνισμὸς. Μὲ τὴν πρωτοβουλία τῆ δικῆ του καὶ τὴν συνεργασία τοῦ Μητροπολίτη Καστοριᾶς Γερμανοῦ Καραβαγγέλη τέθηκαν αἱ πρῶτες βάσεις ἑνὸς σχεδίου περὶ «συστηματικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ χρησιμοποιοῦσεως τῶν δυνάμεων τοῦ ἀλυτρώτου Ἑλληνισμοῦ πρὸς ἔνοπλον ἄμυναν»¹. Γράφηκε κάπου ὅτι ἡ προσπάθεια ἐκείνη δὲν ἦταν καὶ τόσο ἀποδοτική, ἐπειδὴ «ἔλειπαν τὰ ὄπλα, τὰ χρήματα, ἡ πειθαρχία, ἡ ἐπιβολή, ἡ κεντρικὴ διεύθυνσις, ὁ σαφὴς προσανατολισμὸς καὶ ἡ κατευθυντήρια γραμμὴ, ἡ ἀποφασιστικότης, ἡ πνοή, τὰ κύρια δηλ. χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα μιᾶς μυστικῆς ἐπαναστατικῆς ὀργανώσεως»². Ὅταν ὁμως λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψιν του, ὅτι «κάθε ἀρχὴ καὶ δύσκολη» ἡ προσπάθεια ἐκείνη, ὅσο κι' ἂν δὲν μπόρεσε νὰ ὑπερπηδήσῃ μονομιᾶς ὅλες τὶς παραπάνω δυσκολίες, στάθηκε μιὰ καλὴ ἀφειτηρία.

Ἡ ἱστορικὴ ἀπόφασις περὶ τῆς συγκροτήσεως τῆς πρώτης ομάδος πρὸς ἔνοπλον ἀντίδρασιν κατὰ τῶν Βουλγαρικῶν βιαιοπραγιῶν ἐλήφθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 1902 ἢ ἀρχὴς τοῦ 1903 στὸ σπίτι τοῦ ἐκ Σιατίστης ἔλκοντος τὴν καταγωγὴν ἐνθέρμου πατριώτη Παναγιώτη Τύρνα³. Τὸ πρᾶγμα ἔχει τὴν ἐξήγησί του στὸ γεγονός ὅτι ἔνοικος τοῦ σπιτιοῦ αὐτοῦ ἦταν κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ **Ἰων Δραγούμης** καθὼς καὶ ἓνας συγγενὴς τῆς γυναικὸς τοῦ Τύρνα ὀνόματι Δημήτριος Π. Δάλλας. Τὸν τελευταῖο κατώρθωσεν ὁ Δραγούμης, ὡς ἐκ τῆς γλωσσομαθείας του καὶ τῶν σχέσεών του μὲ ἀρκετοὺς σημαίνοντας Τούρκους, τοὺς ὁποίους εἶχε γνωρίσει στὸ «Σιὰρ Χοτέλ» τοῦ Μονοστηρίου, ὅπου ἐργάζονταν ὡς ἀρχισερβιτόρος, νὰ πείσῃ ὅπως δεχθῆ τὴν προσφερθεῖσα θέσι στὴν Τουρκικὴ Ἀστυνομία τοῦ Μοναστηρίου εἰς τρόπον ὥστε νὰ μαθαίνουν αἱ ἑλληνικὲς ἀρχὲς τὰ μυστικὰ καὶ τὶς κινήσεις τῶν κρατούντων⁴.

Πρὸς ἐξοπλισμὸν λοιπὸν τοῦ πρώτου ἀμυντικοῦ σώματος ὑπὸ τὸν Καπετὰν Θεόδωρον Μοναστηριώτη, ὁ Δραγούμης ἀπετάνθη, καθ' ὑπόδειξι προφανῶς τοῦ Τύρνα καὶ τοῦ Δάλλα, στὸν τότε Διευθυντὴ τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς τῆς κάτω συνοικίας Σιατίστης καὶ μετέπειτα ἱστοριόγραφον αὐτῆς ἤδη

1. Βλ. Νικολάου Β. Βλάχου «Τὸ Μακεδονικὸν ὡς φάσις τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζητήματος 1878—1908», ἐν Ἀθήναις 1935, σελ. 235.

2. Βλ. Γ. Μόδη, π. π. σελ. 74

3. Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας αὐτῆς σώζονται σήμερον στὴ Σαλονίκη.

4. Στὴ θέσι τούτη, ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ Δημ. Δάλλας εἶχε προσφέρει πολλὰς ὑπηρεσίας στὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα, παρέμεινε μέχρι τὸ 1908, ὁπότε, μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Νεοτουρκικοῦ Συντάγματος, μετώκησε στὴν Καστοριά, ἀπ' ὅπου καταγόταν ἡ σύζυγός του Ἑλένη, τὸ γένος Ἀϊβάζη. Ἀργότερα μετανάστευσεν οἰκογενειακῶς στὴ Νέα Ὑόρκη, ὅπου καὶ ἀπεβίωσεν στίς 22 Νοεμβρίου 1941. Βλ. νεκρολογικὰ σημειώματα στὴν «Ἀτλαντίδα» 4 Δεκ. 1941, σελ. 4 καὶ Κυριακάτικον «Ἐθνικὸν Κήρυκα» τῆς Νέας Ὑόρκης 7 Δεκ. 1941, σελ. 11. Αὐτόθι καὶ φωτογραφίαι τοῦ μακαρίτη μὲ στολὴ Τούρκου Ἀστυνόμου (βαθμοῦ Ὑπομοιράρχου).

αείμνηστον Ἰωάννην Ἀποστόλου, «ὅστις ἀνέλαβε τὴν προμήθειαν καὶ ἀσφαλῆ ἀποστολῆν τῶν ὄπλων δι' ἐμπίστου προσώπου»¹. Μὲ τὴ βουλγαρικὴ ψευτοεπανάστασι πού ξέσπασεν ἀργότερα (ἡμέρα τοῦ Προφήτη Ἡλία καὶ γι' αὐτὸ οἱ Βούλγαροι τὴ βάφτισαν «Ἰλιντεν»), κατέπεσε πιά τὸ προσωπεῖο τῶν Βουλγάρων. Δυὸ ἀπὸ τοὺς πῖο περίφημους Μακεδόνες ὄπλαρχηγούς, ὁ Βαγγέλης Στρεμπενωίτης καὶ ὁ Καπετὰν Κώτας, ἀπὸ τὴ Ρούλια², σὰν εἶδαν κι' ἀπόειδαν μὲ τὰ μάτια τους τὴ πραγματικότητα, ἄλλαξαν μονομιᾶς στρατόπεδο καὶ στράφηκαν ἀμείλικτα κατὰ τῶν Βουλγάρων. Σ' ἐνίσχυσιν τοῦ Καπετὰν Βαγγέλη ἦρθαν δέκα Κρητικοὶ μὲ τὸν Θύμιο Καούδη³, πού πέθανε τώρα τελευταία στὴ Σαλονίκη. Ἡ ἀφιξίς τους στὴ Μακεδονία ὀφείλονταν βέβαια σὲ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία καὶ ὄχι σὲ καμμιά συναντήληψι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἢ στάσις τῆς ὁποίας ἦταν ἀκόμα ἀνυπόφορα ἐπιφυλακτικὴ.

Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, ἀντιλαμβάνεται κανεὶς τὸν ῥόλο πού εἶχαν παίξει οἱ Μακεδόνες τῶν Ἀθηῶν στὴ διαφώτισι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῆς Κυβερνήσεως γιὰ μιὰ ἐπιτακτικὴ πιά ἀνάγκη ν' ἀναληφθῆ ἔνοπλος ἀγῶνας καὶ νὰ παραχωρηθοῦν τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο μέσα.⁴ Αἱ ἀνησυχητικὲς ἐκκλήσεις τοῦ Ἰωάννα Δραγούμη, ἀπὸ τὸ Μοναστήρι τῆς Μακεδονίας, ἄρχισαν ἐπιτέλους νὰ βρίσκουν τὴ δέουσα ἀπήχησι σὶς πατριωτικὲς ψυχὰς τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων. Ἡ σύσκεψι, ἐξ ἄλλου, τῶν ἐνδιαφερομένων μὲ τὸν Καπετὰν Κώτα, πού εἶχε κατεβῆ ἐπίτηδες στὴν Ἀθήνα, ἔπεισε πιά τοὺς ἀρμοδίους νὰ στείλουν στὴ Μακεδονία μιὰ στρατιωτικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς ἐπιτόπιο ἔρευνα καὶ ἀναγνώρισι τοῦ ἐδάφους⁵, Μολονότι ἢ ἀναχώρισι τῆς ἐπιτρο-

1. Βλ. Ἰωάννου Ἀποστόλου «Ἱστορία τῆς Σιατίστη», Ἀθήναι 1929, σελ. 76.

2. Ὁ Καπετὰν Βαγγέλης δολοφονήθηκεν ἀργότερα ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ Μοναστήρι ὅπου προφανῶς εἶχε μεταβεῖ γιὰ νὰ συνεννοηθῆ με τὸν Ἰωάννα Δραγούμη. Ὁ Καπετὰν Κώτας πιάσθηκεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους στὸ χωριὸ του, ρίχθηκε σὶς φυλακὰς τοῦ Μοναστηρίου κι' ἐκεῖ ἀργότερα κρεμάσθηκε.

3. Κατὰ τὸν Μόδη (π. π. σελ. 177) «τοὺς ἔστειλε ὁ Παῦλος Μελάς. Τοὺς εἶχε συστήσει ὁ Τσόντος Βάρδας, Σφακιανὸς καὶ ὁ ἴδιος».

4. Κατὰ τὸν Νικόλαον Β. Βλάχον (π.π., σελ. 346), «ἡ πρὸ ὀλίγου τῆ πρωτοβουλία εὐαρίθμων πατριωτῶν περὶ τὸν *Στέφανον Δραγούμη*ν συσταθεῖσα ἐπίκουρος τῶν Μακεδόνων ἐπιτροπὴ ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ *Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων* πολυειδῶς ἐρχεται νὰ ἀνακουφίξει τὴν δυστυχίαν τῶν ἀναξιοπαθούτων Μακεδόνων, οἱ δὲ περὶ τὴν ἐταιρείαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸν μακεδονικὸν σύλλογον κατὰ μέγα μέρος ἐκτραφέντες μὲ τὸν πικρὸν ἄριον τῆς δουλείας καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς πολυπαθοῦς χώρας βαθύτατα αἰσθανθέντες δὲν ἐφείσθησαν δαπάνης καὶ μόχθου, ἵνα διὰ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ὀργάνων αὐτῶν συμπληρώσουν τὴν κρατικὴν Πρόνοιαν πρὸς ὀργάνωσιν τῶν δυνάμεων τῶν ἀλυτρώτων καὶ διαθροῦσουν τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν τῶν ἐλευθέρων προκαλοῦντες αὐτοὺς εἰς σταυροφορίαν πρὸς προστασίαν ἀδελφῶν δεινοπαθούτων».

5. Ἀπαρτίζονταν ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ ἀπὸ τὸν τότε λοχαγὸ καὶ μετέπειτα ἀντι-

πῆς αὐτῆς, ἣ ὁποία εἶχεν ἐπιτευχθῆ κατὰ τὸν Μάρτιο τοῦ 1904 εἶχε κρατηθῆ ἀπόλυτα μυστική, ἣ περιοδεῖα τῆς σις διάφορες ἐπαρχίες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἄγνωστο πῶς εἶχε περιέλθει σὲ γνῶσι τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Τὸ πιὸ περίεργο εἶναι πῶς ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας στὴν ἔντονη παράστασί του στὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνησι, ἀνάφερε μονάχα τὸ ὄνομα τοῦ **Παύλου Μελά**. Ὁ τελευταῖος, γὰρ ν' ἀποφύγη τις συνέπειες πού θὰ εἶχε ἣ σύλληψί του ἀπὸ τοὺς Τούρκους, βρῆκε τρόπο νὰ καταφύγη στὸ Μοναστήρι ὅπου ὁ γυναικάδελφός του **Ἰων Δραγούμης** κατώρθωσε νὰ τοῦ βγάλῃ, μέσον Σιατιστινοῦ Δημητρίου Δάλλα, πού ὑπηρετοῦσε στὴν Τουρκικὴ Ἀστυνομία Σερβικὸ διαβατήριον. Ἀπὸ τὸ Μοναστήρι ὡς τὴ Φλώρινα, τὸν εἶχε συνοδεύσει, καθ' ὑπόδειξι τοῦ Δραγούμη, ὁ ἴδιος ὁ Δάλλας¹ ἀπὸ κεῖ δὲ μὲ τὴ βοήθεια πρὸ παντὸς τῶν Ἑλλήνων σιδηροδρομικῶν ἔφθασε στὴ Θεσσαλονίκη καὶ ἔπειτα στὸν Πειραιᾶ. Σὲ λίγο ἐπέστρεψαν καὶ τ' ἄλλα μέλη τῆς στρατιωτικῆς ἐκείνης ἀποστολῆς στὴν Ἀθήνα ἀπὸ ἄλλον δρόμο. Ἡ ἔκθεσι πού ὑποβάλανε σιτοὺς ἀρμοδίους κατέληξε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1904 στὴ σύμπτηξι τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου αὐτοῦ, ὁ **Παῦλος Μελάς** βρῆκε γὰρ τρίτη καὶ τελευταία φορὰ στὴ Μακεδονία τὸν Αὐγουστο τοῦ 1904, τὴ φορὰ ὅμως τούτη ἐπὶ κεφαλῆς ἐνόπλου σώματος ἀπὸ 28 ἄνδρες, μὲ τοὺς ὁποίους ἐνώθησαν κατόπιν καὶ ἄλλοι Μακεδόνες. Μεταξὺ τῶν τελευταίων ἦταν καὶ δυὸ Σιατιστινοί, ὀνόματι Γεώργιος Λιουλάκης καὶ Ἀνδρέας Καλαμπούκας. Ὁ ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Μελά² στὴ **Σιάτιστα** ἔνα μικρὸ χωριουδάκι τῆς περιφερείας Φλωρίνης πού «μετωνομάσθηκε «Μελάς»

στράτηγο Ἀλέξανδρο Κοντούλη, τὸν Ἀναστάσιο Παπούλα, μετέπειτα ἀρχηγὸ τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας, τὸν Γεώργιο Κολοκοτρώνη, πού σκοτώθηκεν ἀργότερα στὸν πόλεμο καὶ τὸν θρυλικὸ Παῦλο Μελά.

1. Τὴν πληροφορίαν τούτη ἔλαβα ἀπὸ τὸν ἴδιο πρὶν πεθάνει. Βλ. σημειώματα τοῦ ὑποφαινομένου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀειμνήστου Δάλλα στὸν Κυριακάτικο «Ἐθνικὸ Κήρυκα» τῆς Νέας Ὑόρκης (φύλλο 7 Δεκ 1941, σελ. 11). ὅπου, κατὰ λάθος, ἀπέδωσε τὸ πρᾶγμα στὴν δεύτερη ἐπίσκεψι τοῦ Μελά ἀντὶ τῆς πρώτης.

2. Ἐπ' ὅσα εἶχε γράψει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἣ ἐπίσημη νομαρχιακὴ ἐφημερίδα τοῦ Μοναστηρίου (πρὸβλ. «Ἀτλαντίδα» 30ης Νοεμβρίου 1904, σελ. 1 στήλη ε'), προκύπτει ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Παύλου Μελά ἐπῆλθε κατόπιν συμπλοκῆς μὲ τὴν ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Ἀρήφ ἀγᾶν τουρκικὴν δύναμιν, ἣ ὁποία εἶχε περικυκλώσει τὸ σπιτί, ὅπου διενυκτέρευεν ὁ Μελάς μαζὶ μὲ ἕξη παλληκάρια του. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ σώματός του βρισκότανε τὴν βραδυὰ ἐκείνη ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ Σιάτιστα. Ὁ Μελάς ἐφονεύθη, καθ' ἣν στιγμήν ἀπεπειράθη νὰ ἠγηθῆ ἔξοδου. Τὸν θάνατό του ἀκολούθησεν ἣ παράδοσι τῶν ἄλλων ἕξη συντρόφων του. Τὰ ὀνόματά τους ἦταν : Μάρκος Σταμούλης, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, Σταμάτης Λουκάς, ἀπὸ τὴ Λαμία, Γεώργιος Μπουλαϊζῆς, Νικόλαος Διενίδης καὶ Γιάννης Καδάλης, ἀπὸ σὴ νῆσο Νάξο, Νικόλαος Ττέλιου, ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ καὶ Χρ. Γεωργίου, ἀπὸ τὸ χωριὸ Στεπλίνα τῆς ὑποδιοικήσεως Φλωρίνης. Τὸ πραγματικὸ ὄνομα τοῦ τελευταίου ἦταν Χρῆστος Παναγιωτίδης ἣ Μαλέτσκος (πρὸβλ. Μόδη. π.π. σελ. 233).

τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1904, ἀπέβη τρόπον τινὰ τὸ ἐγερτήριο σάλπισμα. Ἐκτοτε ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼνας ὀργανώθηκε ἐπὶ εὐρύτερων βάσεων, πρωτοστατούντων βεβια πρὸς τοῦτο τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διακεκριμένων Μακεδόνων τῶν Ἀθηνῶν, ἕνας τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυρός.

*
* *

Σκοπὸς τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀργυροῦ στὴν Ἀμερική ἦταν ἀκριβῶς νὰ κηρύξη τὸ ἐγερτήριο ἐκεῖνο σάλπισμα καὶ μεταξὺ τῶν αὐτόθι διαβιούντων Ἑλλήνων, οἱ καρδιῆς τῶν ὁποίων κυριολεκτικῶς ἐδonoῦνταν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὑπὲρ τῶν δεινοπαθούντων ἀδελφῶν των στὴ Μακεδονία. Καὶ ὅμως ἀπὸ τῆς πρώτης σχεδὸν ἡμέρας τῆς ἀποβιβάσεώς του στὴ Νέα Ὑόρκη ἄρχισε νὰ διαγράφεται κατὰ τῆς Ἐθνικῆς ἐκείνης ἀποστολῆς του ἕνας ὕπουλος πόλεμος, πού δὲν ἄργησε νὰ φτάσῃ στὸν ἀνώτατο βαθμὸ ἐντάσεως μὲ πρωταγωνίστρια τὴν ἐν Νέα Ὑόρκη ἐκδιδομένη ἑλληνικὴ ἐφημερίδα «Ἀτλαντὶς». Τὴν ἀπροσδόκητη τούτη πολεμικὴ, πού μιὰ μερίδα τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς δὲ δίστασε νὰ καταδικάσῃ ὡς αὐτόχρημα «προδοτικὴ», δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ ἐννοήσουμε ὅσο καὶ ὅπως πρέπει, ἂν δὲν ἐξετάσουμε ψυχραίμα καὶ ἀμερόληπτα τὰ κούφια αἴτια πού τὴν εἶχαν προκαλέσει.

Ἴδιο τῶν Ἑλλήνων εἶναι ὅταν βασιλεύει μεταξὺ των ἡ Ὁμόνοια καὶ ἡ Ἀγάπη, νὰ ἐπιτελοῦν μεγαλειώδη μέχρις ἀπιστεύτου βαθμοῦ κατορθώματα. Ὄταν ὅμως εἰσχωρέσει μεταξὺ τους τὸ μικρόβιο τῆς διχονοίας, ὁ Ἑλληνικὸς χαρακτῆρας εἶναι τέτοιος πού δὲν τῶχει καὶ τόσο νὰ φτάσῃ στὶς ἀντίθετες ἀκρότητες. Κἄτι ἀνάλογο συνέβη καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσι. Τὰ πάντα πῆγαιναν θαυμάσια μέχρις ὅτου, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1905, ἐπῆλθε διάσπασις τῶν Μακεδόνων τῶν Ἀθηνῶν σὲ δύο ἀντιμαχόμενες παρατάξεις. Τῆς μιᾶς, τῆς καὶ παλαιότερας, γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Κεντρικὸς Μακεδονικὸς Σύλλογος, ἠγεῖτο ὁ διακεκριμένος Μακεδόνας ἱατρὸς Θεοχάρης Γ. Γερογιάννης καὶ τῆς ἄλλης, γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Μακεδονικὸς Σύλλογος «Μέγας Ἀλέξανδρος», αὐτὸς οὗτος ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυρός. Παραστατικὴ εἰκόνα τῶν ὄσων συνέβαιναν κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ λίγο προτιήτερα ἀκόμα στὴν Ἀθήνα, μᾶς δίδει ὁ κ. Μόδης διὰ τῶν ἐξῆς ¹ :

«Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπίκουρον τῶν Μακεδόνων ἐπιτροπὴν, ὑπῆρχαν δύο ἄλλοι Μακεδονικοὶ Σύλλογοι, πού τὰ πῆγαιναν σάν τὸ σκυλὶ μὲ τὴ γάτα. Ὁ ἕνας ἦταν ἰδιοκτησία τῶν δύο ἀδελφῶν Γερογιάννη. Ἐβγαιναν καὶ ἐβδομαδιαῖες γαλλικὲς ἐφημερίδες, πού ἦσαν ἀφιερωμέναι στὴ Μακεδονία καὶ καταχωροῦσαν μ' ἐπιμέλεια καὶ φωτογραφίαις, τὰ Βουλγαρικὰ ἐγκλήματα. Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Νεοκλῆς Καζάζης ἄρχισε τότε τὴ λαμ-

1. Βλ. Μόδης, π.π. σελ. 40.

πρή του ἐκστρατεία γιὰ τὴ διαφώτισι τῆς ξένης κοινῆς γνώμης¹. Στὴν ἐπιστροφή του ἀπ' τὴν Εὐρώπη ἡ φοιτητικὴ νεολαία τὸν ὑπεδέχθηκε μὲ τύσον ἐνθουσιασμό, ὥστε ξέξεψαν τ' ἄλογα κ' ἔσυρε αὐτὴ τὸ ἀμάξι Ὁ πολὺς Στέφανος Δραγούμης ἔγραφε ἐπίσης καὶ μιλοῦσε ἀκούραστα γιὰ τὸν κίνδυνον τῆς Μακεδονίας καὶ δεχόταν στὸ γραφεῖο του τὴν προσφυγιά της. Κοντὰ του ὁ γαμβρός του καὶ νεαρός ἀξιωματικὸς Παῦλος Μελάς ἐπαθαινόταν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο γιὰ τὴν Μακεδονία. Οἱ σύλλογοι καὶ ὀργανώσεις τὰ κατάφεραν νὰ δίνουν βοήθημα στὰ θύματα τοῦ βουλγαρικοῦ διωγμοῦ, πὺν κατάφευγαν στὴν ἑλληνικὴ πρωτεύουσα ἀνὰ πέντε (ἀριθ. 5) δραχμὲς τὴν ἐβδομάδα, γιὰ νὰ τραφοῦν, νὰ ντυθοῦν, νὰ στεγασθοῦν. Ὁ γενναιότερος χορηγὸς ἦτο μιὰ ξένη κυρία, ἡ κόμησσα Ριανκούρ. Ἀπὸ τὸ προξενεῖο Μοναστηρίου, ὅπου εἶχε τοποθετηθῆ, ὁ Ἰων Δραγούμης ἐξέπεμπε ἀλλεπάλληλα τὰ σήματα S O S. τῆς Μακεδονίας».

Ὁ παραπάνω ὑπαινιγμὸς ὅτι ὁ ἕνας ἐκ τῶν δύο Μακεδονικῶν Συλλόγων τῶν Ἀθηνῶν εἶχε καταντήση «ἰδιοκτησία τῶν δύο ἀδελφῶν Γερογιάννη» μαρτυρεῖ κάλιστα γιὰ τὴν παράταξι τοῦ Ἀργυροῦ εἶχαν ἐνταχθῆ ἀμέσως ἀρκετοὶ ἐπιφανεῖς Μακεδόνες τῶν Ἀθηνῶν, αὐτὸς δὲ ὁ **Στέφανος Δραγούμης** εἶχε ἀνακηρυχθῆ ἐπίτιμος Πρόεδρος αὐτῆς. Δεῖγμα τῆς περαιτέρω ἐξόχου δράσεως τοῦ Συλλόγου αὐτοῦ, ἀποτελεῖ τὸ γεῦμα πὺν εἶχε ὀργανώσει πρὸς τιμὴν τῶν ἐκ Μοναστηρίου κατελθόντων Μακεδόνων ἀθλητῶν, ἵνα μετὰσχωσι τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τελουμένων Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων 1906. Σ' αὐτὸ εἶχαν παρακαθῆσει καὶ ὀμιλήσει καταλλήλως ὁ ἔνδοξος στρατηγὸς Σμολένσκης καὶ οἱ Μακεδονομάχοι Βάρδας, Ἀκρίτας καὶ Βαρδῆς. Δὲν ἀντέχω στὸν πειρασμὸ νὰ μεταφέρω ἐδῶ τὸ ἀκόλουθο σχετικὸ δημοσίευμα Ἀθηναϊκῆς ἑφημερίδος².

ΓΕΥΜΑ ΕΙΣ ΤΙΜΗΝ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

Ἐξόχως ὄραϊον, ἐπιτυχὲς καὶ ἐνθουσιῶδες ἦτο τὸ γεῦμα εἰς τὸ Γαλάτσι δοθὲν ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου «Μέγας Ἀλέξανδρος». Ἐλαβον εἰς αὐτὸ μέρος ὑπὲρ τὰ 150 μέλη τοῦ Συλλόγου πρὸς τούτοις δὲ καὶ οἱ ἐκ Μοναστηρίου ἀθληταὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἐκεῖθεν ἐλθόντες. Ἡ Φιλαρμονικὴ Μοναστηρίου διέπρεψε κατὰ τὸ γεῦμα τοῦτο.

1. Δίκαιο εἶναι νὰ τονισθῆ ἐνταῦθα ὅτι στὸ πλευρὸ τῶν διαφωτιστῶν τῆς ξένης κοινῆς γνώμης εἶχε βρεθῆ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἡ «Ἀτλαντίς». Μόλις ξέσπασε ἡ Βουλγαρικὴ ψευδοεπανάστασι κατὰ τὸ 1903 στὴ Μακεδονία, ἔγραψε σειρὰ ἄρθρων στὴν Ἀγγλικὴ γλῶσσα, συνιστῶντας στοὺς ἀναγνώστες της ὅπως τὰ στέλνουν πρὸς ἀναδημοσίευσιν στίς Ἀμερικανικὰς ἑφημερίδας καὶ ὅπου ἄλλοῦ ἔδει.

2. Τὸ εἶχε ἀναδημοσιεύσει καὶ ἡ «Ἀτλαντίς» (φύλλο 10 Μαΐου 1906, σελ. 2, στήλη δ'), ἀπὸ τὴν ὁποία τὸ παραλαμβάνω.

Ἰδιαιτέραν αἴγλην εἰς αὐτὸ ἔδωκεν ἡ ἐκεῖ μετὰβχσις τοῦ στρατηγοῦ Σμολένσκη, ὅστις ἔσχε τὴν τιμητικωτέραν θέσιν. Μετὰ τὸ γεῦμα ἐγένοντο προπόσεις ἐκ μέρους τοῦ κ. Ἀργυροῦ, εἰς ὃ ἀπήνησεν ὁ στρατηγὸς Σμολένσκη, κατενθουσιάσας τὴν συνάθροισιν.

Ἀποχωρήσαντος τοῦ στρατηγοῦ ὠμίλησαν οἱ κ. κ. Βάρδας, Ἀκριτάς καὶ Βαρδῆς.

Τὸ γεῦμα διεξήχθη φαιδρότατα ἐν χορῶ καὶ λόγοις. Τὴν ἐσπέραν ἡγουμένης τῆς Φλαρμονικῆς ἐπέστρεψεν ὁ Σύλλογος διὰ μέσου τῶν χειροκροτημάτων καὶ τῶν ἐπευφημιῶν διὰ τῶν ὁδῶν Πατησίων καὶ Σταδίου εἰς τὴν πλατείαν Συντάγματος.

*
* *

Τὴν ἴδια περίου ἐποχὴ εἶχαν ὀργανωθεῖ στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ σ' ἄλλες πόλεις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἄρκετοὶ Μακεδονικοὶ Σύλλογοι, στοὺς ὁποίους ἐγένονταν δεκτοὶ ὡς βοηθητικοὶ καὶ ἄλλοι Ἕλληνες. Στὸ Σύλλογο τῶν Μακεδόνων τῆς Νέας Ὑόρκης «Μέγας Ἀλέξανδρος», ἡ ἀθρόα ἐγγραφὴ Μακεδόνων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων, εἶχε δώσει τὴ δυνατότητα ν' ἀποκιήση καὶ δική του Λέσχη, στὴν ὁποία ὀργανώθησαν ἀργότερα καὶ σειρὰ διαλέξεων. Ἡ Προεδρία τοῦ Συλλόγου αὐτοῦ ἦταν ἀνατιθεμένη στὸν Καστοριανὸ γουνέμπορα Γιάννη Σαμάρα, εὐνοούμενον τῆς «Ἀτλαντίδος», ἡ ὁποία πολλὰ φορὰς τοῦ εἶχεν ἐπιδαψιλεύσει διάφορες φιλοφρονήσεις. Μέλη τοῦ Διοικ. Συμβουλίου ἦσαν, μετὰ τῶν ἄλλων οἱ ἱατροὶ Μίλτων Νίκας καὶ Ἀλ. Ἀλεξίου, καθήκοντα δὲ Γενικοῦ Γραμματέα ἐξετέλει ὁ μετέπειτα ἱστοριογράφος τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς Σεραφεῖμ Γ. Κανούτας, δικηγόρος, ποὺ ἦ καταγωγὴ του κράταγε ἀπὸ τὴν Εὐρυτανία.

Μόλις συνεπληρώθη ἡ ὀργάνωσις τοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ Ἀργυροῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀφ' οὗ ἐγένοντο σχετικὲς ἐπαφὰς μὲ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ Μακεδονικοὺς Συλλόγους, ἀποφασίσθηκε ἡ αὐτόθι ἀποστολὴ τοῦ Ἀργυροῦ. Σ' ἐνέργεια τότε ἐτέθη πρὸς δυσφήμησί του ὀλόκληρος ὁ μηχανισμὸς τῆς παρατάξεως τοῦ Γερογιάννη. Ἡ ἔγκριτη Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα «Καιροί», ἀληχοῦσα προφανῶς τὶς ἀπόψεις τῆς παρατάξεως Γερογιάννη, ἐπέστησε τὴν προσοχὴ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τῶν ἀργυρολογικῶν διαθέσεων τοῦ Ἀργυροῦ. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ ἀνεδημοσιεύθη (καλῆ, ἴσως, τῇ πίστει) ὑπὸ τῆς ἐν Νέα Ὑόρκη ἐκδιδομένης τότε ἐβδομαδιαίας ἑλληνικῆς ἐφημερίδος «Σημαία» καὶ δὴ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Ἀργυρὸς ἀπεβιβάζετο στὴ Νέα Ὑόρκη. Ἐπόμενον ἦταν, ὡς ἐκ τούτου, νὰ δημιουργηθῇ κάποια δυσμενὴς ἀτμόσφαιρα, ἐντεῦθεν δὲ καὶ οἱ ἀρχικοὶ ἐνδοιασμοὶ τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ ἐν Νέα Ὑόρκη Μακεδονικοῦ Συλλόγου ὅπως γίνῃ ἀνάδοχος τῆς δοθείσης ἐπὶ τέλους, μετὰ τὴν ἄρσιν τῶν

ἐνδοιασμῶν αὐτῶν, πρώτης διαλέξεως τοῦ Ἀργυροῦ ¹. Ἀκολουθῶς οὗτος μετέβη καὶ ἔδωσε σειρὰν διαλέξεων ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ἑκασταχοῦ Μακεδονικῶν Συλλόγων, ἧτοι ἐν Philadelphia, Pa., Newark, N. J., Boston, Mass., Lowell, Mass., καὶ Lynn, Mass.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀργυρὸς ἐνησχολεῖτο μὲ τὴ δεύτερη διάλεξι του στὴ Φιλαδέλφεια ἄρχισαν κ' ὄλας οἱ πρῶτοι ἀκροβολισμοὶ τῆς «Ἀτλαντίδος» (φύλλο 10 Αὐγ. 1906, σελ. 2) μὲ τὴ δημοσίευσιν ἑνὸς ἄρθρου τῆς ὑπὸ τὸν τίτλο «Ποῦ πρέπει νὰ στέλλωνται οἱ ἔρανοι», διὰ τοῦ ὁποίου συνιστοῦσεν ὅπως οὗτοι ἀποστέλλονται ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις Ταμεῖα τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ ὄχι σὲ «ιδιωτικὰ σωματεῖα» ὡς ἐκεῖνο ποὺ ἀντιπροσώπευεν ὁ Ἀργυρὸς. Στὸ ἄρθρο ἐκεῖνο ὁ τελευταῖος ἀπῆντησεν ὡς ἑξῆς :

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΘ. ΑΡΓΥΡΟΥ

Ἀξιότιμε Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ἀτλαντίδος»

Ἐπιτρέψατέ μοι, παρακαλῶ, νὰ σᾶς συγχαρῶ εἰλικρινῶς διὰ τὸ χθεσινὸν ἄρθρον σας διὰ τοῦ ὁποίου ἀποβλέπων εἰς μόνον τὰ ἔθνικα συμφέροντα καὶ παρορῶν τὰ πρόσωπα, ἔσχετε τὸ θάρρος ν' ἀντεπεξέλθῃτε κεραυνοβόλος ἐναντίον μου ἢ τῆς ἀποστολῆς μου. Θὰ σᾶς παρακαλέσω ὅμως ἐπίσης ἐν ὀνόματι τῶν ἔθνικῶν συμφερόντων νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃτε ὀλίγας λέξεις ἐπὶ τῶν λόγων σας. Ἀποτρέπετε τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ νὰ συνεισφέρῃ ὑπὲρ τῶν ἔθνικῶν σωματείων, τὰ ὁποῖα σεῖς δὲν εἰξεύρω διατί ὀνομάζετε ἰδιωτικά, ἀφοῦ ἐπιδιώκουν ἔθνικους σκοποὺς καὶ οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς ἰδιωτικὰ συμφέροντα, καὶ προτρέπετε τοὺς ὁμογενεῖς νὰ συνεισφέρωσι μόνον ὑπὲρ τοῦ ταμείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ ὑπὲρ τοῦ ταμείου τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Τίς εἶπε νὰ μὴ συνεισφέρῃ ὁ κόσμος ὑπὲρ τῶν ταμείων τούτων ; Καὶ ἂν εἴχετε τὴν καλωσύνην ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ παρουσίας μου νὰ ζητήσητε νὰ μὲ χρησιμοποιοῦσῃτε εἰς ἐνέργειαν ἔράνων ὑπὲρ τῶν ταμείων τούτων, δὲν θὰ ἠρνούμην βεβαίως τὴν συνδρομὴν μου, ἂν μὴ προεκρίνοντο

1. Ἐδόθη τὸ ἐσπέρας τῆς 8ης Αὐγ. 1906 εἰς τὴν αἴθουσαν «Webster Hall», χωρητικότητος ὀκτακοσίων καθισμάτων. Τὴν εἶχε προαναγγεῖλει ὁ Σύλλογος τῶν Μακεδόνων τῆς Νέας Ὑόρκης ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἀτλαντίδος» (φύλλο 6 Αὐγ. 1906, σελ. 3, στήλη α') δι' ὀραίου δημοσιεύματος, ἔχοντος ἐπὶ μέρος ὡς ἑξῆς : «Εἶναι γνωστὸν δι' ὁ κ. Ἀργυρὸς εἶνε μελετητῆς καὶ γνώστης τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος καὶ κατέχει διακεκριμένην θέσιν ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικῇ κινήσει. Δίδεται ἐπομένως ἀρίστη εὐκαιρία εἰς τὴν ἡμετέραν παροικίαν νὰ φωτισθῇ περὶ τοῦ μεγάλου ἁλλὰ καὶ λίαν πολυπλόκου ἔθνικου ἡμῶν ζητήματος παρ' ἀνδρὸς πεφωτισμένου καὶ πεποίθημεν ὅτι πάντες οἱ ἐνιαῦθα συμπολίται θὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν διάλεξιν τοῦ κ. Ἀργυροῦ. Εἴσοδος ἐλευθέρη».

2. Βλ. «Ἀτλαντίδα» 13 Αὐγ. 1906, σελ. 2, στήλη δ'—ε'.

ἔρανοι ὑπὲρ τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος· ἀλλ' οὔτε σεῖς οὔτε ἄλλος τις ἐζήτησε τοῦτο, ἄνευ δὲ τῆς εὐγενοῦς πρωτοβουλίας ὀλίγων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνεισφέρωσιν οἱ πολλοί. Ἡ παρουσία μου δὲ ἐν Νέα Ὑόρκῃ ἔδιδε, νομίζω, ἀφορμὴν εἰς τοιαύτην πρωτοβουλίαν.

Ἄλλ' ἐγὼ δὲν ἤλθον εἰς τὴν Ἀμερικὴν διὰ τὰ ἄξια καὶ ἱερά ταῦτα ταμεῖα. Ἀσχολούμενος ἰδιαίτερος εἰς τὴν Μακεδονικὴν ὑπόθεσιν, ἤλθον εἰς τὴν Ἀμερικὴν νὰ κηρύξω τὴν μακεδονικὴν ἰδέαν καὶ νὰ ὑποδείξω κυρίως πῶς αἱ ἐν Ἀμερικῇ ἑλληνικαὶ παροικίαι δύνανται δι' ἠθικῶν, δηλ. διὰ μὴ χρηματικῶν μέσων νὰ συντρεξέωσι τὸν μακεδονικὸν ἀγῶνα. Κατὰ δὲ τὴν ὁμιλίαν μου ἐν Νέα Ὑόρκῃ ἔθιξα ἢ μᾶλλον ἀνέπτυξα δι' ὀλίγων τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐνῶ δὲν παρέλειψα εἰς στενωτέρους κύκλους νὰ ὑποδείξω τί ἐνόμιζον ὅτι ἔπρεπε νὰ γείνη ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἠθικῆς συνδρομῆς τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος ἐκ μέρους τῶν ἑλληνικῶν παροικιῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Εἶνε ἀληθὲς βεβαίως ὅτι ἐν τῇ ὁμιλίᾳ μου ἐτόνισα τὴν ἀνάγκην τῆς ὑλικῆς ἐπικουρίας τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τῶν ἐν Ἀμερικῇ παροικιῶν. Ἀλλὰ τοῦτο οὐ μόνον ἀνταπεκρίνεται πρὸς τὰς ἰδέας ὁμογενῶν τῆς Νέας Ὑόρκῃς, ἀλλὰ καὶ ἀνεξαρτήτως τούτου θὰ ἐθεώρουν παράλειψίν μου οὐσιώδη νὰ μὴ ὑποδείξω τὴν ἀνάγκην ταύτην, ὅταν εἶνε γνωστὸν ὅτι εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ὄν ἀπὸ δύο ἐτῶν εἰδικώτερον ἀνέλαβε τὸ ἔθνος, δαπανῶνται καὶ χρειάζονται πολλὰ χρήματα, ὅταν γνωρίζω ὅτι ἄνδρες τοῦ ἐνόπλου μακεδονικοῦ ἀγῶνος, τῶν ὁποίων χειροκροτοῦμεν τὰ ἔργα, εὐρίσκονται πολλάκις ἄνευ στέγης καὶ ἄρτου, ὅταν γνωρίζω ὅτι πολλὰ χρήσιμα διὰ τὸν ἀγῶνα δὲν ἐκτελοῦνται δι' ἔλλειψιν χρημάτων.

Ἀλλὰ νομίζω ὅτι κατὰ τὰ γραφόμενά σας δὲν πρόκειται περὶ τούτου. Διὰ τῶν γραφομένων σας τίθεται ζήτημα ἀρχῆς. Ἐχομεν ἢ δὲν ἔχομεν σήμερον ἀγῶνα μακεδονικόν; Ἡ καλλίτερον: ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν μακεδονικὸν ἀγῶνα καὶ πρέπει νὰ συνεχίσωμεν αὐτόν; Ναὶ ἢ ὄχι; Τοῦτο συνάγεται ἐξ ὅλου τοῦ πνεύματος τοῦ ἄρθρου σας, τοῦτο συνάγεται ἐξ ὅσων ἤκουσα ἐν ἰδιαίτεrais ὁμιλίαις μας ἐν τῷ γραφείῳ σας, τοῦτο συνάγεται ἐκ τῆς συστάσεως ὑπὲρ εἰσφορῶν **μόνον** ὑπὲρ τῶν Ταμείων τοῦ Στόλου καὶ τῆς Ἀμύνης. Ἡ λοιπὸν ἀγνοεῖτε ὅτι ἔχομεν μακεδονικὸν ἀγῶνα μεγάλας ἀπαιτοῦντα δαπάνας, καὶ τότε σᾶς πληροφοροῶ ὅτι ὑπάρχει τοιοῦτος, δι' ὃ ἔργον ἄξιον καὶ ἱερὸν αἱ εἰσφοραὶ καὶ αἱ ὑπὲρ αὐτῶν συστάσεις, ἢ φρονεῖτε ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν τοιοῦτον¹. Ἀλλὰ καθόσον ἀφορᾷ τὸ τελευταῖον, νομίζω

1. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα ἢ «Ἀτλαντὶς» τὸν ἤθελε καὶ δὲν τὸν ἤθελε. Αὐτὸ τοῦλάχιστο μαρτυρεῖ ὅσα εἶχε γράψει στὸ ἄρθρο της γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Παύλου Μελά (φύλλο 21 Νοεμβρίου 1904, σελ. 2, στήλη α'): «Τὴν ἀγάπην ἡμῶν πρὸς τὴν Μακεδονίαν δὲν θὰ διακηρύττομεν μόνον ἀπὸ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐν συλλαλητηρίοις ἢ ἐν ἄρθροις, ἀλλὰ καὶ θὰ καταδηλώμεν ἐμπράκτως, γενναίως προκινδυνεύοντες καὶ βάρυντες διὰ τοῦ αἵματος ἡμῶν τὴν περιμάχητον γῆν». Καὶ ὅμως, ἕνα

ὅτι ἀποτελεῖτε μοναδικὴν ἐξαίρεσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἑλληνικῇ οἰκογενείᾳ. Διότι ὅλον τὸ ἔθνος ἀσπάζεται καὶ θέλει τὸν ἀγῶνα τοῦτον, τὸ ἀντελήφθην δὲ τοῦτο καὶ ἐν Ἀμερικῇ, καὶ συντρέχει αὐτόν. Δὲν νομίζω δὲ ὅτι ἐπιτρέπεται περὶ τούτου συζήτησις. Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ μου ἐν Νέα Ὑόρκη εἶπον ὅτι ἄνευ τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος τῶν τελευταίων δύο ἐτῶν, ἡ Μακεδονία θὰ ἦτο ἴσως χαμαμένη διὰ τὸν Ἑλληνισμόν. Σεῖς θὰ προτιμούσατε ἴσως νὰ μὴν ὑπῆρχεν ὁ ἀγὼν οὗτος, καὶ τότε ἔπρεπε νὰ θέσετε τὸ ζήτημα καθαρά, καὶ ὄχι νὰ πολεμῆτε τὸν μακεδονικὸν ἀγῶνα ἀπὸ τοῦ εὐαισθητοῦ σημείου τῶν εἰσφορῶν καὶ τῶν ὑπαινιγμῶν τῶν καταχρήσεων τῶν σωματείων.

Τὰ ἐθνικὰ σωματεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποκαλεῖτε καθ' ὑπερβολὴν τολμηρῶς καὶ ἤμιστα ὀρθῶς ἰδιωτικά, παρ' ὅλην τὴν πρὸς αὐτὰ καταφρόνησίν σας οὐ μόνον ἀπὸ πολιτικῆς, ἀπὸ διπλωματικῆς ἀπόψεως ἐφώτισαν τὸ ζήτημα καὶ τὸ ἔθνος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν διεξαγόμενον ἔνοπλον ἀγῶνα συνετέλεσαν, καὶ τῆς δράσεώς των ταύτης τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα παγκοίνως ἀναγνωρίζονται ἀπὸ τοὺς γινώσκοντας τὰ πράγματα. Ὅλα τὰ ἐθνικὰ ζητήματα, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν τὸ Μακεδονικὸν ἔχει ἀνάγκην τῆς δράσεως τῶν ἐθνικῶν σωματείων, τὰ ὁποῖα οὐδὲ ἡ τελειότερα τῶν κυβερνήσεων δύναται εἰς ὠρισμένα σημεῖα νὰ ἀναπληρώσῃ, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις βλέπομεν αὐτὰς καὶ νὰ προκαλῶσι τὴν σύστασιν των καὶ νὰ ζητῶσι τὴν συνδρομὴν των. Μόνον εἰς Νέαν Ὑόρκην μοι ἐπεφυλάσσετε ν' ἀκούσω τὰ ἐναντία παρ' ὑμῶν, νὰ ἴδω τόσῃν καταφρόνησιν κατὰ τῶν ἐθνικῶν σωματείων ἐκ μέρους σας, νὰ ἀκούσω τὴν σύστασιν πρὸς τὸν κ. Καζάζην, πρὸς τὸν κ. Ἀργυρὸν νὰ ἀσχοληθῶσι ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ἰδιωτικά των ἔργα.

Τὸ νὰ συστήσω εἰς τοὺς ὁμογενεῖς τῆς Ἀμερικῆς νὰ συντρέξωσιν ὑλικῶς σωματεῖα ἐθνικὰ, πρὸς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἔχωσιν ἐμπιστοσύνην, καὶ τοῦτο τὸ θεωρῶ καθῆκον μου, καὶ δὲν θὰ ἀποδειλιάσω νὰ πράξω τὸ καθῆκον τοῦτο, οὐδὲ ἐκ τοῦ φόβου οἰασδήποτε παρεξηγήσεως, ἀφοῦ ἄλλως

περὶπου μῆνα ἀργότερα, ἡ ἴδια «Ἀτλαντίς» (φύλλο 19 Δεκ. 1904, σελ. 2, στήλη α') πολλὰς ἐξέφραζεν ἀμφιβολίας ἂν ἡ ἀποστολὴ Ἑλληνικῶν Ὁμάδων εἰς Μακεδονίαν «ἦτο ἔργον συνετὸν καὶ προσωρισμένον νὰ προαγάγῃ τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα». Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἔγραφε καὶ τὰ ἑξῆς ἀμίμητα: «Παρ' ὅσα καὶ ἂν λέγωσιν ἢ φαίνωνται πιστεύοντες οἱ ὑπεύθυνοι, διὰ τὴν εἰς Μακεδονίαν εἰσοδὸν τῶν Ἑλληνικῶν ὁμάδων, εἶνε βέβαιον, ὅτι ἑκατοντάδες τινὲς ἐνόπλων ἀνδρῶν δὲν δύναται νὰ προστατεύσωσι τοὺς Μακεδονικοὺς πληθυσμοὺς ἀπὸ τῶν κακουργιῶν τῶν Βουλγαρικῶν συμμοριῶν, οὐδὲ ἡ παρουσία αὐτῶν εἶνε προσωρισμένη νὰ μεταβάλλῃ τὰς ἐπὶ τοῦ ἐθνολογικοῦ σχηματισμοῦ τῆς Μακεδονίας παρὰ ταῖς κυβερνήσεις τῶν μεγάλων δυνάμεων κρατούσας γνώμας. Τὸ γεγονὸς δὲ ὅτι αὐτὴ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη οὐχὶ ἅπαξ ν' ἀπεκδυθῆ πάσης εὐθύνης ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Ἑλληνικῶν ὁμάδων ἐν Μακεδονίᾳ, ἔδει νὰ πείσῃ τοὺς ἐν Ἀθήναις διοργανοῦντας τὰς ὁμάδας ταύτας ἀνευθύνους, ὅτι ἡ ἐκ νέου προσφυγὴ εἰς τὰς μεθόδους τῆς Ἑθνικῆς Ἐταιρίας δύναται ν' ἀποβῆ πρόξενος μεγάλων κακῶν . . .».

δὲν θὰ ἐνεργήσω ἐράνους καὶ ὅτι προκειμένου νὰ διενεργηθῶσι τοιοῦτοι ἐν Ἀμερικῇ ὡς ἐκ τῆς παρουσίας μου, τὸ ἐπ' ἐμοὶ θὰ περιορισθῶ εἰς τὸ νὰ ἐξηγήσω, ζητούμενος τὸν ὄργανισμὸν καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος καὶ θὰ ἀφίσω εἰς τὰς συλλεγούσας ἐπιτροπὰς νὰ κρίνωσι ποῦ προτιμῶσι νὰ ἀποστέλλωσιν οὐτούς καὶ θὰ συστήσω μετὰ θάρρους τὴν ὑλικὴν ἐπικουρίαν τῶν ἐθνικῶν σωματείων, διότι γνωρίζω πόσον δύναται νὰ ἐξυπηρετηθῇ σήμερον ὁ μακεδονικὸς ἀγὼν διὰ τῶν σωματείων, διότι γνωρίζω πόσαι ὑλικά καὶ ὑποχρεώσεις περιβάλλουν τὰ σωματεῖα ταῦτα ¹.

Σὰς ἀπευθύνω ταῦτα ὅχι βεβαίως μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ σὰς μεταπίσω, διότι τὸ βλέπω ὅτι μᾶς χωρίζει ἄβυσσος· χρειάζεται πολλὴ ἐργασία πρὸς τοῦτο καὶ ἔχω ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἀσχοληθῶ περὶ ἄλλα. Ἀλλὰ τὰ ἀπευθύνω μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τὰ δημοσιεύσητε διὰ τοὺς ἀναγνώστας σας, οἱ ὅποιοι δικαιοῦνται ἀμοιβῆν μῦθον ἀκοῦσαι.

Δέξασθε κτλ.

Ἐν Φιλαδελφείᾳ, 11 Αὐγ. 1906

Ἵμέτερος

Ἄ. Ἀργυροῦς

* *

Μακρὰν τοῦ νὰ ἔχη αἰσθανθῆ τύψιν συνειδήσεως, ἡ «Ἀτλαντὶς» ἐπανῆλθε τὴν ἄλλη μέρα (φύλλο 14 Αὐγ. 1906, σελ. 2, στήλη α'-γ') μὲ τρίσηλο ἄρθρο ὑπὸ τὸν τίτλο «Ὁ Περιοδεύων Πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ Συλλόγου». Προσπάθεισε μὲ τὸ ἄρθρο τῆς αὐτῆς νὰ μειώσῃ τὴν ὁποῖαν εἶχε προξενήσει ὁ ὡς ἀνωτέρω γερὸς κόλαφος τοῦ Ἀργυροῦ μεγάλης ἐντύπωσι. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ δὲν ἐδίστασε νὰ μετέλθῃ ἀκόμα καὶ γλυκανάλατες σοφιστεῖες πού προσεγγίζουσι τὰ ὄρια τοῦ κυνισμοῦ. Παραλλήλως, δηλαδή, τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἀργυροῦ μὲ τὸ παράδειγμα ἑνὸς Ἀθηναίου σοφιστῆ πού μετέβη στὴ Σπάρτην ὡς ἀπαγγεῖλη ἐγκώμιον πρὸς τὸν Ἡρακλέα καὶ πού ἀποπέμφθηκεν ἀπὸ τοὺς ἐφόρους μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι κανένας δὲν εἶχε κατηγορήσει τὸν Ἡρακλέα καὶ ἐπομένως οὐδὲν ἐγκωμίου εἶχεν ἀνάγκην. Ἐκάκις κατόπιν τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἀργυροῦ στὴν Ἀμερικὴ ὡς προϋποθέτουσαν ἄγνοιαν τῆς ὑπάρξεως αὐτόθι Ἑλλήνων ἱερέων

1. Ἔργο τῶν ἐθνικῶν σωματείων τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἦταν νὰ συντρέχουν μόνον τὴν προσφυγίαν τῆς Μακεδονίας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς πού λάβαιναν ἐνεργὸ μέρος στὸν ἔνοπλο ἀγῶνα, ὁσάκις, λόγῳ τῶν καιρικῶν καταστάσεων σταματοῦσαν αἱ ἐχθροπραξίαι καὶ κατέρχονταν καὶ αὐτοὶ στὴν Ἀθήνα. Νὰ τί γράφει σχετικὰ ὁ Μόδης (π.π. σελ. 186) : «Ὁ Παῦλος Κύρου τοὺς ὠδήγησε ὅλους, Κρητικούς καὶ Μακεδόνας, στὰ θεσσαλικά σύνορα. Στὴν Ἀθήνα ἔπαιρναν οἱ τρεῖς ἀπ' τὸ γραφεῖο τοῦ ἀειμνήστου Στέφ. Δραγοῦμη γιὰ λογαριασμὸν τῆς Ἐπικούρου τῶν Μακεδόνων Ἐπιτροπῆς ἀνά πέντε (ἀρ. 5) δραχμὰς τὴν βδομάδα ! Τὸ ταλλαράκι δὲν ἔφτανε οὔτε γιὰ τὸ τσιγάρο τοῦ Παύλου, πού τὸ κρατοῦσε ἀδιάκοπα στὸ στόμα. Τοὺς συντηροῦσε ὁ Θύμιος Καοῦδης, πού ἄρχισε νὰ δουλεύῃ ὑπεργολάβος σὲ κάποιον (Κρητικὸ) συμπατριώτη του. Ὁ Νταλίπης προτίμησε νὰ πάη σὲ κάποιον ἐπαρχία καὶ νὰ δουλέψῃ μὲ κτίστες χωριανούς του.»

καὶ Ἑλλήνων Προξένων καὶ πενηκοντάδος Ἑλληνικῶν Συλλόγων καὶ ἑκατοντάδος ἴσως ἐπιστημόνων καὶ ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων οὐκ ὀλίγων δυναμένων νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ὁμιλῶσι περὶ τῶν ἐθνικῶν πραγμάτων καὶ νὰ διαφωτίσωσι τοὺς ἀπλοϊκωτέρους. Ἐφ' ὅσον, κατ' αὐτήν, ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς Ἀμερικὴν μεταναστευσάντων μέχρι τότε Μακεδόνων ἦταν ἀπολύτως ἀσημαντος, ἔχει δὲ τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἢ «Ἀτλαντίς», ὁ δευτέρος λόγος τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀργυροῦ στὴν Ἀμερικὴ εἶναι μᾶλλον «πρόφασις». Ἀρνεῖται ἐν συνεχείᾳ, ἢ «Ἀτλαντίς», τὸ δικαίωμα στὸν Ἀργυρὸ ὅπως ὁμιλεῖ ἔξ ὀνόματος τῶν ἄλλων πατριωτικῶν σωματείων τῶν Ἀθηνῶν, δεδομένου ὅτι μὲ τὸν ἄλλον ἐν Ἀθήναις Κεντρικὸν Μακεδονικὸν Σύλλογον, τοῦ ὁποῦ ἠγεῖται ὁ Γερογιάννης, ὁ ὑπὸ τὸν Ἀργυρὸν νεώτερος τοιοῦτος εὐρίσκειται «ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει». Ἐπιμένει περαιτέρω ἢ «Ἀτλαντίς» ὅτι τὰ ἐν Ἀθήναις «ἐθνικά», κατὰ τὸν Ἀργυρόν, σωματεῖα, εἶναι, κατ' αὐτῶν, «ἀπλῶς ἰδιωτικά, ἐπειδὴ, ἀποτελούμενα ἔξ ἰδιωτῶν, διερμηνεύουσι μόνον τὰς γνώμας τῶν συνιστῶντων αὐτὰ μελῶν καὶ ἄρα εἶναι ἐντελῶς ἔρρημα ἐθνικοῦ χαρακτῆρος ἢ κύρους». Τὴν ὅλην ἀποψίν τῆς ἢ «Ἀτλαντίς» ἐπισφραγίζει μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι «τὰ σωματεῖα ταῦτα, ἔνεκα τῆς φύσεώς των, εἶναι ἀνεξέλεγκτα καὶ ἀνεύθυνα καὶ ὅτι συγκρούονται πρὸς ἀλλήλα οὐ μόνον κατὰ τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ θεμελιῶδες πρόγραμμα».

Λόγοι ἱστορικῆς δικαιοσύνης ἐπιβάλλουν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι μερικὰ ἀπὸ τὰ ὡς ἀνωτέρω ἐπιχειρήματα τῆς «Ἀτλαντίδος» ἐν μέρει κᾶπως εὐσταθοῦν, τὰ περισσότερα ὅμως καθόλου. Ἐν πρώτοις ὁ παραλληλισμὸς τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἀργυροῦ μὲ τὴν κάθοδον εἰς τὴν Σπάρτην τοῦ Ἀθηναίου σοφιστῆ ἦταν ὅλως ἀτυχῆς, ἂν μὴ τι ἄλλο. Στὴν προκειμένη περίπτωσιν ἡ Μακεδονία διέτρεχε πρᾶγματι τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων. Ἐπομένως τὸ ἔργο τῆς διαφωτίσεως ὄχι μόνον τῶν «ἀπλοϊκωτέρων», ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν «δυναμένων νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ὁμιλοῦν περὶ τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων» ἦτο μεγίστης σπουδαιότητος. Ἡ ἀνάληψις μάλιστα τῆς δουλειᾶς αὐτῆς παρ' ἀνθρώπου ἀνωτάτης μορφώσεως καὶ γνωρίζοντος πρόσωπα καὶ πράγματα τῆς Μακεδονίας πολὺ καλλίτερα ἀπὸ ὅ,τι τὰ ἐγνώριζαν οἱ περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος ἱερεῖς, Ἑλληνες Πρόξενοι, Σύλλογοι, ἐπιστήμονες, ἔμποροι, βιομήχανοι κτλ. τοὺς ὁποίους ἐπικαλεῖται ἢ «Ἀτλαντίς», ἔπρεπε νὰ εἶχε θεωρηθῆ ὡς οὐρανόπεμπτος εὐλογία. Κανένας ἀπ' αὐτούς, ὅσο καλοπροαίρετος κι' ἂν ἦταν, δὲν εἶχε τὰ προσόντα καὶ πρὸ παντὸς τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν ν' ἀσχοληθῆ ἀποτελεσματικὰ μὲ τέτοια σοβαρὰ ζητήματα. Στὴν δημαγωγικὴ προσπάθειά τῆς νὰ δικαιολογήσῃ τ' ἀδικαιολόγητα, ἢ «Ἀτλαντίς» λησμόνησε τὴν ἀνάρμοστη διαγωγή ποὺ εἶχε δεῖξῃ στὶς παραμονὰς τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897 ὁ Ἑλλην Προξενος τῆς Νέας Ὑόρκης Δ. Μπότασης¹ μὲ τίς

1. Οὗτος Σπετσιώτης τὴν καταγωγή, εἶχε διατελέσει Προξενὸς τῆς Ἑλλάδος

ἄστοχες δηλώσεις του στὸν Ἀμερικανικὸ τύπο περὶ τοῦ ἀναξιομαχήτου τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἄρνησί του νὰ βοηθήσῃ τοὺς ὑπὸ τὰ ὄπλα κληθέντας ἐφένδρους νὰ πηγαίνουν στὴν Ἑλλάδα νὰ πολεμήσουν μὲ χρήματα ἔρᾶνων ποὺ βρίσκονται ἀκόμα στὰ χέρια του ¹.

Ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ πληθυσμὸς τῆς ὅλης Μακεδονίας, τὰ ὄρια καὶ ἡ ἔκτασις τῆς ὁποίας ἀμφισβητοῦνται ἀκόμα καὶ σήμερα ἦταν σύνθετος, οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ μετὰ βεβαιότητος ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν μέχρι τότε μεταναστευσάντων εἰς Ἀμερικὴν Μακεδόνων ἦταν «ἀπολύτως ἀσήμαντος ἐν σχέσει μὲ τὸν ὀλικὸν πληθυσμὸν τῆς Μακεδονίας ²». Ὁ

στὴ Νέα Ὑόρκη ἀπ' τοῦ 1896 μέχρι τὸ 1917. Εἶχε κλλιτεχνικὰς τάσεις. Στὶς παραμονὰς τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897, σκίτσα του ποὺ σατύριζαν τοὺς Ἑλληνας παπάδες ὡς καθημένους στὰ καφενεῖα καὶ συζητῶντας δῆθεν πολιτικὰ μὲ τοὺς θαμώνας αὐτῶν δημοσιεύθησαν στὴν Ἀμερικανικὴ ἐφημερίδα «New York Herald». Τοῦτο ἤγειρε τὴν μῆνιν τῆς «Ἀτλαντίδος» ἡ ὁποία καὶ ἔσπευσε δι' ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τὴν ὡς ἀνωτέρω ἐφημερίδα νὰ «βάλῃ τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των»!

1. Στὴν περίπτωσι τούτῃ ἡ «Ἀτλαντίς» εἶχε προκαλέσει καὶ ὀγκωδέστατο συλλαλητήριον ἀποδοκιμασίας, στὸ ὁποῖο εἶχεν ὀμιλήσει καὶ ὁ πρὸ μιᾶς μόλις ἑβδομάδος ἀφιχθεὶς εἰς Ἀμερικὴν νέος συντάκτης τῆς Σωκράτης Ξανθάκης, ὁ ὁποῖος τὴν ἡγεῖται τῆς πολυεμικῆς ἐναντίον τῆς ἀποστολῆς Ἀργυροῦ. Περίληψις τοῦ ψηφίσματος ἐτηλεγραφηθῆ καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος (βλ. «Ἀτλαντίδα» 12 Μαρτίου 1897. σελ. 3 στήλη γ' καὶ 19 Μαρτίου 1897, σελ. 3, στήλη β'). Ὡστόσο σὲ ἰδιόχειρη ἐπιστολῇ τοῦ μετέπειτα Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος Δ. Ράλλη πρὸς ἕνα ὁμογενῆ τῆς Ἀμερικῆς (βλ. «Ἀτλαντίδα» 6 Αὐγ. 1897, σελ. 7 στήλη α') ἀπαντοῦν τὰ ἑξῆς: «Προτιμητέον καὶ ἀξιοπρεπέστερον οἱ ἔρανοι νὰ διεξάγωνται παρὰ τῶν ἰδιωτῶν ἢ παρὰ τῶν Προξένων».

2. Ὑπονοοῦνται οἱ Σλαβόφωνοι τοὺς ὁποίους ἡ «Ἀτλαντίς» ἐθεώρει ὡς ἀκινδύνους, ἐπειδὴ, κατ' αὐτὴν, ἔστεροῦντο Βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν, Βουλγαρικῶν ἐφημερίδων ἢ ἄλλου τινος ἐκ τῶν συνήθων μέσων προσηλυτισμοῦ. Καὶ ὅμως, οἱ «ὀλίγοι» ἐκεῖ, οἱ Βουλγαρομακεδόνες εἶχαν θέσει ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης στερεὰς τὰς βάσεις τῆς ὀργανώσεώς των. Ἐκβιασμοὶ (ἀκόμη καὶ φόνοι) εἰς βάρος Ἑλληνομακεδόνων τῆς Ἀμερικῆς ἐλάμβανον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν χώρον, Βούλγαροι ἱερεῖς περιήρχοντο τὰς διαφόρους πόλεις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐρανολογοῦντες καὶ προπαγανδίζοντες, συνεχροτοῦντο δὲ καὶ συλλαλητήρια στὰ ὁποῖα προσεκαλοῦνταν νὰ ὀμιλήσουν καὶ ἐπίσημοι Ἀμερικανοί. Ἐπικειμένου ἐνὸς τοιοῦτου συλλαλητηρίου στὸ Σικάγο, δύο καλοὶ ὁμογενεῖς ἔσπευσαν νὰ διαφωτίσουν τὶς ἀρχὰς τῆς πόλεως περὶ τοῦ ἀληθοῦς χαρακτήρος τοῦ συλλαλητηρίου. Εἰς ἀμοιβὴν τοῦ διαβήματός των ἐκείνου ἐδέχθησαν ἐπιπλήξεις ἐκ μέρους τῆς «Ἀτλαντίδος» (φύλλα 28 Αὐγ. 1903, σελ. 2 καὶ 4 Σεπτ. 1903, σελ. 4 καὶ 11 Σεπτ. 1903, σελ. 2) ἰσχυριζομένης ὅτι μὲ τὸ διάβημά των ἐκείνο μᾶλλον ἐνίσχυσαν τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος Βουλγαρομακεδόνας, δίνωντάς τους τόση μεγάλη σημασία. Στὴν ἀδικαιολόγητη τούτῃ ὀλιγωρία μας πρέπει ν' ἀποδοθῇ καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν Βουλγάρων νὰ πείσουν ἀργότερα καὶ ἕναν Ἀμερικανὸ ἀπὸ τὸ Brooklyn Ν Υ. ὀνόματι Albert Sonnichen, ὅπως καταταχθεῖ στὶς τάξεις τῶν κομιτατζήδων πολεμήσει μαζί τους στὴ Μακεδονία καὶ ἐκδώσῃ ἀκολούθως (1909) τῆς ἀναμνήσεις του σ' αὐτοτελὲς βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Confessions of a Macedonian Bandit», ὅπου ἐκθειάζονται οἱ κομιτατζήδες καὶ ὑπογραμμίζεται ἡ Βουλγαρικὴ ἀποψις ἐπὶ τοῦ Μα-

ὑπαιτιγμός τῆς «Ἀτλαντίδος» ὅτι ἔχει αὐτὴ «ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς» τὸ ζήτημα αὐτό, μαρτυρεῖ τὶ ἀκριβῶς ἐκρύπτετο πίσω ἀπ' τὴν ὑπουλη ἐκείνη πολεμική. Τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἀμερικῆς ὑπελάμβανε ὡς ἀμπελοχώραφά τῆς, στὰ ὁποῖα κανένας ἄλλος, ὅσο κι' ἂν ἦταν καλλίτερα ἀπὸ αὐτὴν καταρτισμένος, δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ βάλῃ πόδι! Μπαγαποντιές καὶ καταχρήσεις δὲν ἔχουν γίνει μοναχὰ ἀπὸ «ἰδιωτικά σωματεῖα» ἀλλὰ καὶ ἀπὸ «κρατικούς ὀργανισμούς,» μολονότι οἱ τελευταῖοι εὐρίσκονται ὑπὸ ἄμεσον ἔλεγχον τῆς Κυβερνήσεως. Ὑπάρχουν περιπτώσεις πού γιὰ νὰ ἀχθῆ μιὰ ἐθνικὴ ὑπόθεσι σ' αἴσιο πέρας, ἢ ἴδια ἢ Κυβέρνησις ἐπικαλεῖται τὴ συνεργασία τῶν τοιούτων σωματείων, κἄποτε μάλιστα, γιὰ ν' ἀποκρούσῃ τὴ δική τῆς συμμετοχὴ γιὰ λόγους εὐνοήτους, ἐπίτηδες ἀφίνη νὰ ὑπονοηθῆ ὅτι τὸ ὄλον ἐγγεῖρημα ὀφείλεται σὲ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία¹ Διαφωνίες, τέλος, ὡς «πρὸς τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας» δὲν ἀναφύησαν μόνον μεταξὺ τῶν ὡς ἀνωτέρω Μακεδονικῶν σωματείων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ὑπευθύνων πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς συνέβη στὴν προκειμένη περίπτωσι μὲ τὸν Ἀλέξανδρον Ζαΐμη, Ἀρμοστή τότε τῆς Κρήτης πού γιὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, εἶχε προβῆ καὶ σὲ σχετικὲς δηλώσεις πρὸς τὴν Ἀθηναϊκὴ ἑφημερίδα «Σκρίπ»².

Στὴ διάσπασι τῶν Μακεδόνων τῶν Ἀθηνῶν σὲ δυὸ ἀντιμαχόμενες παρατάξεις δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶχαν συντελέσῃ καὶ προσωπικὲς ἀντιζηλιές μεταξὺ τοῦ Γερογιάννη καὶ τοῦ Ἀργυροῦ. Ἡ διαφωνία του ὅμως ὡς πρὸς τὸ «Θεμελιῶδες πρόγραμμα» τὴν ὁποία ἐπικαλεῖται ἢ «Ἀτλαντίς», στὴν πραγματικότητα, ὅπως θὰ φανῆ πιὸ κάτω, δὲν ἦταν παρὰ ἓνας καυγᾶς «πε-

κεδονικοῦ ζητήματος. Ὁ ἴδιος ἔγραψε κατὰ τὸ 1937 καὶ τὸ ἄρθρο Comitadji στὴν Encyclopaedia of the Social Sciences (Ἐγκυκλοπαίδεια Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν), τόμ. Γ', σελ. 675—68.

1. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶχε γίνει κατὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1854. ἢ ὁποία ἀπέβλεπε στὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Ἡπείρου, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας. Βλ. σχετικὴ μελέτη τοῦ γράφοντος στὰ «Μακεδονικά,» τόμ. Γ' (Θεσ/νικὴ 1956) σελ. 142 κέξ.

2. Τὶς ἀναδημοσίευσε καὶ ἡ «Ἀτλαντίς» (φύλλο 24 Ὀκτ. 1906, σελ. 1, στήλη α'): «Κατεδίκασα πάντοτε τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλλήνων, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ἐδικαίωσαν, νομίζω, τὰς προβλέψεις μου. Τὰ Ἑλληνομακεδονικὰ σώματα οὐδεμίαν ὠφέλειαν παρέσχον τουναντίον μεγάλας ζημίας παρεσκεύασαν εἰς τὸ ἔθνος ἀποξενώσαντα τὴν Ἑλλάδα τῶν συμπαθειῶν τῆς Εὐρώπης καὶ δημιουργήσαντα τὸν σοβαρὸν διὰ τὸν Ἑλληνισμόν ἀντίκτυπον ἐν Ρουμανίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ. Τὸ ἵποστηριζόμενον, ὅτι διὰ τῶν Ἑλληνομακεδονικῶν σωμάτων ἐξωντὸθησαν οἱ Βουλγαρικὶ καὶ συμμορίαί, εἶναι ἀνακριβές. Ἐὰν ἔπαυσεν ἢ εἰσβολὴ Βουλγαρικῶν συμμοριῶν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν χρημάτων, τὰ ὁποῖα ἔπαυσαν νὰ χορηγοῦν οἱ Πανσλαβισταὶ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ρωσο-Ἰσπανικοῦ πολέμου». Καὶ ὅμως πρότινον μόλις ἑβδομάδων, ἢ «Ἀτλαντίς» (φύλλο 2 Ὀκτ. 1906, σελ. 2, στήλη α'—β') εἶχε δημοσιεύσει κύριον ἄρθρον ἐξ ἀφορμῆς ἐνὸς τεύχους περιέχοντος ἐπίσημα ἔγγραφα τοῦ Πατριαρχείου, στὸ ὁποῖο ἀπεφάνθη ἄνευ δισταγμοῦ ὅτι «ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν ἐν Μακεδονίᾳ ἔχει χαρακτῆρα ἀντιποίνων διὰ τὰς Βουλγαρικὰς κακουργίας».

ρι όνου σκιᾶς». Είναι κι' αυτό αγιάτρευτη κατάρα τῆς Φυλῆς μας : νὰ διαιρούμαστε κάποτε γιὰ τὸ τίποτα στὶς πιὸ κρίσιμες στιγμὲς κι' ἀντὶ νὰ συγκεντρώσουμε ὅλη τὴν προσοχὴ μας ἐναντίον τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ, νὰ κατατριβόμαστε μὲ ἀλληλοεξοντωτικὲς ἀναμεταξύ μας ἔριδες. Τὸ ἐριστικὸ αὐτὸ σκουλήκι, ποὺ παρ' ὀλίγο νὰ καταστρέψῃ τὸ λαμπρὸ οἰκοδόμημα ποὺ εἶχαν ἰδρῦσει οἱ προπάτορες μας κατὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1821 μὲ τόσους ποταμοὺς αἱμάτων, ἔκαμε τὸν ἐθνικὸ μας ποιητὴ Διονύσιου Σολωμὸ νὰ καυτηριάσῃ μὲ τὶς λέξεις «ἂν μισοῦνται ἀνάμεσά τους, δὲν τοὺς πρέπει ἐλευτεριά». Εἶναι πράγματι λυπηρὸ ὅτι στὴν περίπτωσι τῶν Μακεδόνων τῶν Ἀθηνῶν δὲν βρέθηκε τρόπος νὰ συμβιβασθοῦν αἱ δύο ἀντιμαχόμενες παρατάξεις καὶ νὰ δώσουνε τὸ χέρι τῆς συνεργασίας, ὅπως εἶχαν κάμει, ἔστω καὶ κατὰ τὴν τελευταία στιγμὴ, οἱ προπάτορές μας στὴν Ἐπανάστασι τοῦ 1821. Ἡ, τὸ καλλίτερο, μιὰ κι' ἔγινε ἡ διάσπασι αὐτῆ, ν' ἀναπτύξουν μεταξύ τους τὴν εὐγενῆ ἀμιλλα ποιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς παρατάξεις νὰ κάμῃ περισσότερο καλὸ στὴν περαιτέρω εὐόδωσι τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ, στὸν ὁποῖο ἀμφοτέρωτερες πίστευαν ἐνδόμυχα.

* *

Εἴπαμε πιὸ πάνω πῶς στὴν παράταξι τοῦ Ἀργυροῦ εἶχαν προσχωρήσει ἀρκετοὶ ἐπιφανεῖς Μακεδόνες τῶν Ἀθηνῶν. Μὰ καὶ ὅσοι παρέμειναν μὲ τὴν παράταξι τοῦ Γερογιάννη δὲν ἦταν εὐκαταφρόνητη μᾶζα. Ὅπως τοῦναντίον, ὅπως τουλάχιστον ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, ἡ παράταξι αὐτῆ εἶχε στὴ διάθεσί της ἀρκετὰ μέσα, ὥστε νὰ πάρῃ μὲ τὸ μέρος τῆς ἑναντιοσεβαστὸ ἀριθμὸ Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἔπαιρναν τὶς ἐμπνεύσεις των καὶ ἄλλες ἐπαρχιακὲς ἐφημερίδες, ἢ καὶ ἑλληνικὲς ἐφημερίδες τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἔτσι στὴν Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα «Καιροὶ» (φύλλο 13 Νοεμβρίου 1905) ἐδημοσιεύθη ἕνα μακροσκελὲς ἄρθρο τοῦ Θεοχάρη Γ. Γερογιάννη μὲ τὸν τίτλο «Ἐλεγχος τοῦ Ἀντιεθνικοῦ Προγράμματος τοῦ Διαμελισμοῦ τῆς Μακεδονίας». Μολονότι ὁ «Ἐλεγχος» αὐτὸς ἐστρέφετο κυρίως καὶ πρωτίστως ἐναντίον τῶν ἀπόψεων τοῦ Νεοκλέους Καζάζη, Προέδρου τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρίας «Ἑλληνισμός», διῆσχυρισθέντος ὅτι τὸ Βιλαέτι τῶν Σκοπίων δὲν ἀνῆκε στὴ Μακεδονία, πλαγίως ἐστρέφετο καὶ κατὰ τοῦ Ἀθ. Ἀργυροῦ, ἐπειδὴ οὗτος εἶχε μόλις πρὸ ὀλίγου ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὸ Σύλλογο τοῦ Γερογιάννη, ἔδρυσε ἄλλον Σύλλογο καὶ συνεργάζονταν ἀρμονικώτατα μὲ τὸν Καζάζη. Τὸ κυριώτερο ἐπιχείρημα τοῦ Γερογιάννη ἦταν πῶς τὸ τμήμα τῶν Σκοπίων ἦταν ἀνέκαθεν ἀναπόσπαστο μέρος τῆς Μακεδονίας ἐπειδὴ, κατ' αὐτόν, ἀνῆκε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τοὺς Παίονας, τοὺς ὁποῖους μνημονεύει ὁ Ὅμηρος (Β' 848 - 850).

Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς ὑπενθυμίζει τὴ λαϊκὴ παροιμία : «ἀκόμα δὲν τὸν εἶδαμε καὶ Γιάννη τὸν βαφτίσαμε». Τὴν προσοχὴ τοῦ Γερογιάννη εἶχε διαφύγει (ἢ καὶ σκοπίμως ἀπέκρυψε) τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ Παιονία ἐξετείνεται

μέχρι τῆς πόλεως Βυλάζωρα (σημερινὰ Βελεσσά), ἡ δ' ἐντεῦθεν κἀκεῖθεν τοῦ ὄρους Σκάρδου περιφέρεια ἀνῆκε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα στοὺς Δαρδάριους. Σκοπὸς βεβαίως τοῦ Γερογιάννη δὲν ἦταν ν' ἀκριβολογήσῃ μὲ τὸ ἄρθρο του ἐκεῖνο, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ δηλητηριάσῃ τὴν Κοινὴ Γνώμη ἐναντίον τοῦ Καζάζη καὶ τοῦ Ἀργυροῦ (σ' αὐτοὺς ἀργότερα προσετέθη καὶ ὁ Στέφανος Δραγούμης¹, ἐπειδὴ εἶχε βγάλει ἓνα φυλλάδιο στὸ ὁποῖο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτιον συμφωνοῦσε μὲ τὶς ἀπόψεις αὐτῶν), ὅτι δῆθεν ἐν ἐπιγνώσει των χαρίζουν Ἑλληνικὰ ἐδάφη στοὺς Βουλγάρους! Γιὰ νὰ καταστήσουν μάλιστα τὸ ἀνοσιούργημα αὐτὸ ἀκόμα πιὸ μεγάλο, οἱ πολέμιοι τῆς μετριοπαθείας αὐτῆς δὲν δίστασαν νὰ διακηρύξουν ὅτι τὸ Βιλαέτι Κοσόβου (ἀργότερα Σκοπίων) στὴν εὐρύτερη ἔκτασί του, ὅποτε συμπεριλάμβανε καὶ τὴ Σερβικὴ Νυσσα, ἀποτελοῦσε δῆθεν τὰ 2/3 τῆς ὅλης Μακεδονίας. Μιὰ κι' ὁ Μεγας Ἀλέξανδρος εἶχε φτάσει κάποτε ὡς τὸ Δύναβι ποταμὸ πρὸς βορρᾶ καὶ ὡς τὸ Γάγγη ποταμὸ πρὸς τὴν Ἀνατολή, πάλι καλὰ πού οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἀδιαλλαξίας δὲν διεκήρυξαν, ὅτι τὰ σύνορα τῆς Μακεδονίας φθάνουν ὡς ἐκεῖ! Ἡ ὅλη σύγχυσις προέρχεται, βέβαια, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἔκτασις τῆς Μακεδονίας; οὐδέποτε ὑπῆρξε σταθερὴ, ἀλλὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτιον ρευστή, ἄλλοτε δηλαδὴ δισιτέλλετο καὶ ἄλλοτε συστέλλετο, κάποτε μάλιστα κατὰ τὸν μεσαῖωνα ὁ γεωγραφικὸς ὄρος Μακεδονία εἶχε μετατοπισθῆ καὶ σὲ γει-

1. Ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἄποψις αὐτῆ τοῦ Στ. Δραγούμη ἔγινεν ἔκτοτε οἰκογενειακὴ παράδοσι στοὺς ἀπογόνους του. Γιὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὴ Σλαβοβουλγαρικὴ προπαγάνδα πού κυριολεκτικὰ ὠργίαζε κατὰ τὸ 1945·46 (τάχα πότε ἔπαυσε νὰ ὀργιάζῃ!) στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες ὁ ὑποφαινόμενος μετέφρασε στὴν Ἀγγλικὴ κι' ἐξέδωκε ἓνα βιβλιαράκι τοῦ ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἀντωνίου Κεραμοπούλου. Γιὰ νὰ τὸ καταστήσῃ μάλιστα ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ ἀποτελεσματικόν, μιὰ καὶ τὸ βιβλιαράκι τοῦ κ. Κεραμοπούλου ἀσχολεῖται μόνον μὲ τὴν καταγωγὴ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων κι' ἐπομένως δὲν ἀνταποκρίνεται στὸ σκοπὸ μας, ὁ ὑποφαινόμενος ἀνέλαβε νὰ τὸ ἐπεκτείνῃ ὑπὸ τύπον ἐπεξηγηματικῶν σημειώσεων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει στοιχείων ἰδικῶν του καρποῦ πολυετοῦς ἐρευνητικῆς ἐργασίας, εἰς τρόπον ὥστε βλέπῃ ὁ ἀναγνώστης τὴν ἀλληλουχίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον. Ἀνάμεσα στὶς ἐφτά (ἀρ. 7) χιλιάδες ἀντίτυπα πού διενεμήθησαν τότε καταλλήλως, ἐστάλησαν ἀρκετὰ καὶ στὴν Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεῖα πού παρακάθισε στὸ Συνέδριον τῆς Εἰρήνης στὸ Παρίσι κατὰ τὸ 1946. Ἐαφνιάσθηκα ὅταν ἔλαβι ἀπάντησι τοῦ Πρώην Ὑπουργοῦ κ. Φιλ. Δραγούμη ἐπιδοκιμαστικὴ τῆς ὅλης ἐκδόσεως, πλὴν τοῦ χάρτου πού εἶχε παραθέσει ὁ ὑποφαινόμενος στὴν τελευταία σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου πρὸς εὐκολίαν τῶν ἀναγνωστῶν του, ἐπειδὴ ὁ χάρτης αὐτὸς ἔθετε τὰ σύνορα τῆς Μακεδονίας στὸ ὄρος Σκάρδος καὶ ἐπομένως περιελάμβανε ἐντὸς τῆς Μακεδονίας καὶ τὰ Σκόπια. Ἔσπευσα τότε νὰ καθησυχάσω τὸν κ. Δραγούμη μὲ τὴν ἐξήγησι ὅτι ἐγὼ ὡς ἰδιώτης εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ θέσω τὰ ὄρια τῆς Μακεδονίας στὸ ὄρος Σκάρδος, δεδομένου ἄλλωστε ὅτι ταῦτα ἀναγνωρίζονταν διεθνῶς ὡς φυσικὰ ὄρια τῆς Μακεδονίας ἔγκειται δὲ εἰς τοὺς παρκαθημένους εἰς τὰ ἑκάστοτε Συνέδρια τῆς Εἰρήνης ἀντιπροσώπους τῆς Ἑλλάδος ν' ἀποδείξουν ποῖα εἶναι τὰ πραγματικὰ ἐθνολογικὰ σύνορα τῆς βορείου Μακεδονίας.

τονικές χώρες που κάθε άλλο παρά Μακεδονικές χώρες ήταν¹.

Ἄν με τὸ παραπάνω ψευτοεπιχείρημα δὲν κατώρθωσεν ὁ Γερογιάννης νὰ ξεσηκώσῃ ὁλόκληρο τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος ἐναντίον τοῦ Ἀργυροῦ καὶ τῶν συνεργατῶν του², πέτυχεν ὡστόσο νὰ ἐρεθίσῃ ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ νευραλγικά τότε κέντρα αὐτοῦ. Νά, πῶς : Δι' ἐπισήμου ἐγγράφου των «πρὸς τὸν Κεντρικὸν Μακεδονικὸν Σύλλογον τῶν Ἀθηναίων» ποὺ εἶχε δῆθεν συνταχθῆ «ἐν Σέρραις τῇ 15ῃ Ἀπριλίου 1906», οἱ ἀντιπρόσωποι ἔνδεκα Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἦτοι Σερρῶν, Ἐπάνω Τζου-Τζουμαγιᾶς, Δεμιρ Ἰσαρίου, Μελενίκου, Πορροῦων, Πετριτσης, Νευροκοπίου, Ἀλιστράτης, Νιγρίτης, Βαρακλῆ Τζουμαγιᾶς καὶ Ζηλιαχόβης εἶχον ἀποκηρύξει τὸ πρόγραμμα τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Μακεδονίας, τοῦ ὁποίου εἰσηγηταὶ ἦσαν δῆθεν ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυρός, ὁ Νεοκλῆς Καζάκης καὶ ὁ Στέφανος Δραγούμης³. Στὴν ὑποψηφίαν αὐτῶν ἀποκήρυξι, ποὺ ἂν δὲν τὴν εἶχε χάλκευσι ὁ ἴδιος ὁ Γερογιάννης, πάντως τὴν εἶχαν ἐκμεινεῖσι τὰ ὄργανά του, ἢ παράταξις του φρόντισε νὰ δώσῃ ὅσο τὸ δυνατὸ μεγαλειότερη δημοσιότητα ἀπὸ τῶν σιτηλῶν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Τύπου καὶ δὴ ἐγκρίτων ἐφημερίδων, ὡς ὁ «Πύρρος» (φύλλο 13ης Ἰουλίου 1906), οἱ «Καιροὶ» (φύλλο 17 Ἰουλίου 1906), «Τὰ Πάτρια» καὶ τὸ «Κράτος». Ἄγρια ἐκμετάλλευσί της ἔκαμε μετὰ ταῦτα καὶ ἡ «Ἀτλαντίς», τῆς ὁποίας ὁ Διευθυντὴς εὐρίσκειτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνων στὴν Ἀθήνα, τῶν περὶ τὸν Γερογιάννην κατορθωσάντων προφανῶς νὰ τὸν προσεταιρισθοῦνε μετὰ τὸ μέρος των.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐξηγεῖται ὁ ἄγριος πόλεμος, τὸν ὁποῖο εἶχεν ἀναλάβει ἡ «Ἀτλαντίς» ἐναντι τῆς εἰς Ἀμερικὴν ἐθνικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἀργυροῦ. Ἐνδεικτικὸ τῆς δξύτητος ποὺ εἶχε λάβει μετὰ καιρὸ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος εἶναι τὸ τρίστιλο ἄρθρο της ὑπὸ τὸν τίτλο «Τὸ ἀντεθνικὸν πρόγραμμα τοῦ Κου Ἀργυροῦ», μετὰ τὸ ὁποῖο ἡ «Ἀτλαντίς» (φύλλο 20 Αὐγ. 1906) εἶχε συνοδεύσει τὴν ἀναδημοσίευσί της παραπάνω «ἀποκηρύξεως» ἠθέλε σώνει

1. Μετὰ τὴν ἐξερεύνησι τοῦ ἐπιμάχου τούτου ζητήματος ἀπ' ὅλες τὰς πλευρὰς τοῦ ἀσχολεῖται ἀπὸ δεκαετηρίδων ἤδη ὁ ὑποφαινόμενος.

2. Τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἄτοψιν τοῦ Ἀργυροῦ - Δραγούμη - Καζάκη φαίνεται ὅτι εἶχε υἱοθετήσει καὶ αὐτὴ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἢ ὁποία «εἶχε πολλὰς φορὰς ζητήσει ἀπὸ τὰς Δυνάμεις νὰ μὴ χαρακτηρίζεται Μακεδονία τουλάχιστον τὸ βιλσέτι Κοσόβου (Σκοπίων). Ἡ ἐπίσημος ἑλληνικὴ ἀντίληψις ἦταν, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ βιβλίον στὴ γαλλικὴν τοῦ Βασιλείου Κολοκοτρώνη ὅτι τὰ μακεδονικά σύνορα φθάνουν ὡς τὴ Μπαμπούνα στὰ νότια τῶν Βελεσσῶν, ὅπου σταματᾷ καὶ κατὰ τὸν γνωστὸ Σέρβο γεωγράφον Τοβίγιτς ἡ μεσογειακὴ ζώνη» (πρβλ. Μόδη, π. π. σελ. 63).

3. Νὰ προσηλαχίζεσαι ἐπὶ ἀπεμπολήσει τῆς Μακεδονίας ἓνας Στέφανος Δραγούμης, ποὺ τόσο πολὺ ἐμόχθησε γιὰ τὴ σωτηρία της, τοῦ ὁποίου ὁ γυιὸς Ἰων ἦταν ὁ κυριώτερος μοχλὸς τῆς ὀργανώσεως τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνος καὶ τοῦ ὁποίου ὁ γαμβρὸς Παῦλος Μελάς θυσιάσασκε καὶ αὐτὴν ἀκόμα τὴ ζωὴν του, μαρτυρεῖ μέχρι ποίου σημείου κατέρχεται κάποτε ὁ Ἑλληνικὸς χαρακτῆρας.

καὶ καλὰ νὰ πείσῃ μ' αὐτὸ τοὺς ἀναγνώστες τῆς πῶς ἡ «ἀποκήρυξι» ἐκείνη «ἐρμήνευε τὴν Παγγελλήνιον συνείδησιν». Καὶ παρακάτω ἔγραφε τὰ ἐξῆς ἀμίμητα : «Τὴν ἀποκήρυξιν ταύτην ἀναδημοσιεύομεν παραπλεύρως, διὰ νὰ ἴδωσιν οἱ ἐν Ἀμερικῇ ἀθῶοι ὁμογενεῖς οἱ μὴ γνωρίζοντες τὸν κ. Ἀργυρὸν καὶ τὸν σύλλογόν του¹, ὁποῖον λύκον ὑπὸ δορὰν ἀρνίου φιλοξενοῦμεν μεταξὺ ἡμῶν». Συνέχεια τοῦ δημοσθενείου τούτου φιλιππικοῦ ἔγινε καὶ τὴν ἄλλη μέρα (φύλλο 21 Αὐγ. 1906, σελ. 2 στήλη δ' - ε') μ' ἓνα μακροσκελέςτατο ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλο «Σχέδια καὶ μέθοδοι τοῦ Κου Ἀργυροῦ». Σ' αὐτὸ ἡ «Ἀτλαντίς», ἐκτὸς τῶν ἄλλων κατεβατῶν, ἀπέδωσε στὸν Ἀργυρὸ καὶ τὴν αὐθαίρετη οἰκειοποίησι τοῦ τίτλου «Προέδρου τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου» πρὸς παραπλάνησιν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς. Κατόπιν περιέγραψε τὰς «διαβολάς», καὶ τὰς «ραδιουργίας» τὰς ὁποίας μετῆλθε δῆθεν ὁ Ἀργυρὸς γιὰ νὰ ἐκβιάσῃ τὸν Μακεδονικὸν Σύλλογον τῆς Νέας Ὑόρκης νὰ γίνῃ ἀνάδοχος τῆς προμνημονευθείσης διαλέξεώς του. Ἐτελείωνε δὲ τὸ ὄλον κατεβατό τῆς μὲ τὴν ὑπόμνησι, ὅτι, μόνις ὁ κ. Ἀργυρὸς ἔλαβε διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ «πιστοποιητικὸν ἀκραιφνοῦς πατριώτου», ἐκλήθη καὶ σιτὴ Φιλαδέλφεια, «χωρὶς οἱ ὀργανωταὶ νὰ γνωρίζωσι τίποτε περὶ τοῦ ἀντεθνικοῦ προγράμματός του».

* *

Θλίβεται, μὰ τὴν ἀλήθεια, κανεὶς βλέπωντας σὲ ποιοῦ σημεῖο ἐκτραχηλισμοῦ εἶχε φθάσει ὁ δημοσιογραφικὸς ἐκεῖνος ἀγῶνας ἐναντίον τῆς ἀποστολῆς ἐνὸς καλοῦ πατριώτη ποὺ διέπλευσε τὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανὸ κι' ἤρθε σιτὴν Ἀμερικῇ μὲ σκοπὸ νὰ ἐργασθῇ γιὰ μιὰ ἰδέα τίμια καὶ παλληκαρῖσια. Ἀναγκάζεται δὲ νὰ διερωτηθῇ ὕστερα ἀπὸ τὰ παραπάνω κατεβατά. ἂν οὗτος ἦταν πράγματι «ἐθνικὸς ἀπόστολος» ἢ μήπως στὸ προσωπὸ του κρύφτηκαν κανένας «βουλγαρικὸς λύκος» μὲ δορὰ «ἐλληνικοῦ ἀρνίου» ! Ποὺ δὲν φθάνει κάποτε ἡ Ἑλληνικὴ κακεντρέχεια, μοχθηρία καὶ ζηλοφθονία.

* *

Δὲν ἦταν ὥστόσο καὶ ὁ Ἀργυρὸς ἀπὸ κείνους ποὺ χαρίζουν τόσο εὐκολα κάστανα. Στις συκοφαντικὰς κατηγορίας τῶν ἐχθρῶν του ἀντεπεξῆλθε καὶ αὐτὸς μὲ τὸ δικό του βαρὺ πυροβολικόν. Στὴ δυναμικὴ ἐκείνη ἀντεπίθεσί του εἶχε κι' ἐκεῖνος παρὰ τὸ πλευρό του ἓναν γερὸ σύμμαχον : τὸν Μακεδονικὸ Σύλλογον «Ἀμυνα» τῆς Φιλαδέλφειας. Σὲ μακροσκελῆ ἐγκύκλιό του ὑπὸ ἡμερομηνία 16 Αὐγ. 1906, ὁ τελευταῖος ἔγραφε μεταξὺ τῶν ἄλλων²

«Ἔργον βαρυτάτον καὶ ἐθνικώτατον ἀνέλαβεν ὁ κ. Ἀργυρὸς καὶ νομίζομεν ὅτι πᾶς Ἑλλήν ὀφείλει νὰ τὸν συντρέξῃ εἰς τὴν μεγάλην του ἀπο-

1 Πολὺ λίγο ἐνδιαφέρει τὴν «Ἀτλαντίδα», ἂν τοῦ Συλλόγου τούτου Ἐπίτιμος Πρόεδρος ἦταν αὐτὸς οὗτος ὁ Στέφανος Δραγούμης.

2. Τὴν εἶχε χρησιμοποιήσει ἢ «Ἀτλαντίς» σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἀνιαρὰ κατεβατά τῆς.

στολήν. Ἡ διοργάνωσις τοῦ ἔργου τῆς καταπολεμήσεως τῆς ἐν Ἀμερικῇ Βουλγαρικῆς προπαγάνδας ὅπερ ἀνέλαβεν ὁ Ἀργυρός, εἶναι ἔργον ἀντάξιον τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ διεξαγομένου ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Ἄς μὴ παρεμβάλλωμεν λοιπὸν ἐμπόδια εἰς τὸν δρόμον του, ἀλλ' ἄς ἀνοιξώμεν τὸ κατὰ δύναμιν τὸν δρόμον του».

Μολονότι ἡ παραπάνω πατριωτικὴ ἔκκλησις τῶν Μακεδόνων τῆς Φιλαδελφείας εἶχε σταλεῖ καὶ στὴν «Ἀτλαντίδα», ἡ τελευταία ἀπέφυγε νὰ τὴν δημοσιεύσῃ, ἐπειδὴ, λέει, εἶχε συλλάβῃ τὴν ὑπόνοιαν πὼς ἦταν ὑποβολιμαία. Τόση μάλιστα σημασία εἶχε δώσει στὴν πατριωτικὴ τούτη ἔκκλησιν, ὥστε νὰ μεταβῇ στὴ Φιλαδέλφεια πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ προγράμματος αὐτοῦ οὗτος ὁ Λάκων ἀρχισυντάκτης τῆς Σωκράτης Ἐανθάκης. Σὲ ἄρθρον τοῦ ποῦ δημοσιεύθη, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ στὴ Νέα Ὑόρκη (βλ. «Ἀτλαντίδα», φύλλο 23 Αὐγ. 1906, σελ. 2, στήλη δ' - ζ') ὁ τελευταῖος ἀνήγγειλε θριαμβευτικὰ πὼς ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Προέδρου τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου Φιλαδελφείας Παντελῆ Μπούσια εἶχε μάθει περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀργυροῦ ἐπεξεργασίας καὶ συμπληρώσεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἔκκλησεως καὶ πὼς ὁ Γραμματεὺς τοῦ ἐν λόγῳ Συλλόγου Παπανικολάου εἶχε δῆθεν τὸν βεβαιώσει, ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ λάβαινε γνῶσιν τοῦ περιεχομένου αὐτῆς. Κατηγορηματικὴ διάψευσις τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν ἔσπευσε νὰ κάμῃ τὸ Γραφεῖον τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου τῆς Φιλαδελφείας, δι' ἐπισήμου ἐγγράφου του, ἔχοντος ἐπὶ μέρους ὡς ἑξῆς¹.

1. Ἔργο δικότης ὅτι ἡ Ἀντιπροσωπεία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν στὸ Παρίσι μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου, εἶχε ταχθῆ μετὰ τὸ μέρος τῶν Βουλγάρων στὸ λεγόμενον Μακεδονικὸ ζήτημα. Καὶ σήμερον ἀκόμα ἐστὶ διάφορα σχολεῖα τῆς χώρας συχνὰ παρουσιάζονται κρούσματα διδασκάλων καὶ καθηγητῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, φιλονικούντων μετὰ Ἑλληνοαμερικανόπουλα καὶ προσπαθούντων, μόλις πληροφορηθῶν ὅτι οἱ γονεῖς των καταγόνται ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, νὰ τὰ πείσουν ὅτι εἶναι βουλγαρικῆς καὶ ὄχι ἑλληνικῆς καταγωγῆς! Ἡ Σλαβοβουλγαρικὴ προπαγάνδα ἔχει τώρα τελευταία ἐνταθῆ ἀκόμη περισσότερο (βλ. «Ἐθνικὸν Κήρυκα» τῆς Νέας Ὑόρκης, φύλλο 23ης Φεβρ. 1957, σελ. 2 στήλη α' καὶ ε') μετὰ τὴν ἔκδοσιν ἐπιπροσθέτου δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου σὲ τέσσαρες Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, τὸ ὁποῖον μάλιστα καὶ διανέμεται ἀφειδῶς. Ἐπιτροπὴ Βουλγάρων παρουσιάσθη πρὸ τινῶν μηνῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα Μακεδόνων καὶ ἐπέδωσε νέον μακροσκελέστατον περὶ Μακεδονίας ὑπόμνημα στὸν Λευκὸ Οἶκον, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, τμηματάρχης διαφόρων ἄλλων Ὑπουργείων, ὡς καὶ τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη. Περὶ ὧν τούτων μάλιστα ἔγραψε καὶ ὁ Ἀμερικανικὸς Τύπος. Καὶ ὅμως, ὅπως ὀρθότατα παρετήρησε τώρα τελευταία ἡ ἐν Καστορίᾳ ἐκδιδομένη ἑφημερὶς «Νέα Καστοριά» (φύλλο 3 Μαρτίου 1957, σελ. 1), «ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μας πλευρᾶς εἰς τὴν ἀνθελληνικὴν ταύτην προπαγάνδαν, δὲν ὑπάρχει πλήρως ὀργανωμένη καὶ δραστηρίαν καταπολέμησις τῶν συκοφαντικῶν καὶ δολίων ἐπιδειώξεων». Καὶ βεβαίαν προσθέτομεν ἡμεῖς, πὼς ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ, ὅταν οἱ κ.κ. ὑπεύθυνοι δὲν ἔχουν μάθει ἀκόμα, ὅτι τὰ αὐτὰ βάφονται μονάχα μετὰ βογιᾶς; Ὁ κόσμος σήμερον ἀρέσκειται νὰ κανοναρχῇ τὸ τροπάριον: «Ἄλλοι σκάβουν καὶ κλαδεύουν κι' ἄλλοι πίνουν καὶ χορεύουσιν!»

2. Καὶ τῆς περικοπῆς αὐτῆς μνεῖαν ἔχαμεν ἡ «Ἀτλαντίς».

«Ἄλλὰ πλὴν τούτου ὁ κ. Ξανθάκης δὲν ἐδίστασε νὰ προβῆ καὶ εἰς ἐτέραν ἀνακρίβειαν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ περὶ ὑποβολιμαίου τῆς ἐπιστολῆς ἡμῶν στρατηγήματός του. Διΐσχυρίσθη ὅτι ἐπληροφορήθη παρὰ τοῦ κ. Π. Μπούσια, Προέδρου τοῦ Ἑλληνομακεδονικοῦ Συλλόγου ἢ «Ἄμυνα» ὅτι τὸ σχέδιον ἐκείνης εἶχεν ἐπεξεργασθῆ καὶ διορθώσει καὶ συμπληρώσει ὁ κ. Ἄργυρός, ὥστε νὰ τὸν καταστήσῃ γλαφυρότερον. Εἰς τὸν διΐσχυρισμὸν τοῦτον τοῦ κ. Ξανθάκη οὐδόλως δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν θετικότητα, καθ' ὅτι ὁ κ. Μπούσιας κατὰ τὴν μετὰ τοῦ κ. Ξανθάκη συνδιάλεξιν του ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἑφημερίου Φιλαδελφείας θέλων ν' ἀπαλλάξῃ τὸν ρεπόρτερ κ. Ξανθάκη τῆς ἀμφιβολίας τῆς ὑπάρξεως καὶ ἐν Φιλαδελφείᾳ ἀτόμων ἰκανῆς πνευματικῆς μορφώσεως πρὸς σύνταξιν μιᾶς ἀπλῆς ἐπιστολῆς, ἀπήντησεν ἐνώπιον τοῦ ἱερέως, τοῦ ψάλτου κ. Ἰωάν. Κρητικοῦ καὶ Ἰωάν. Νεστοπούλου ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη συνετάχθη ὑπὸ τοῦ Γεν. Προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Μιχαὴλ Ν. Τσόκα».

Κατόπιν τῆς κατηγορηματικῆς ταύτης διαψεύσεως ἡ ὅλη ὑπόθεσις ἄρχισε νὰ προσλαμβάνῃ κάποια χροιά ἰλαροτραγωδίας. Στὴν προσπάθεια του νὰ ὑπερασπισθῆ τὴν θέσιν του ὁ Ξανθάκης ἔφερε τὴ σωστὴ ἀντιπαράτηρησι πῶς, ἐφ' ὅσον κανὲν ἄλλο μέλος τοῦ Συλλόγου, πλὴν τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γραμματέως, ἦτο παρὸν, ἢ διάψευσις, προερχομένη ἐκ τοῦ Γραφείου τοῦ Συλλόγου, ἀντιπροσώπευε μόνον αὐτοὺς τοὺς δύο καὶ ὄχι ὀλόκληρον τὸν Σύλλογον. Πρὸς ἀντίκρουσιν δὲ τῆς ἄλλης κατηγορίας, ἐπεκαλέσθη καὶ αὐτὸς τὴ μαρτυρία τῶν ἴδιων προσώπων καὶ δὴ τοῦ ἱερέως Θεοδώρου Προυσιανοῦ, Οἰκονόμου, «ἐν πλήρει γνώσει ὅτι χεῖλη ἱερέως οὐ ψεύδεται». Τώρα, μάλιστα! Ἄλλὰ τότε πῶς προῆλθεν ἡ λαϊκὴ παροιμία: «τὸν παπᾶ μᾶς παίζεις!» Καὶ πῶς συμβαίνει. ὥστε στὴν προκειμένη περίπτωσι ὁ Ξανθάκης νὰ ἐπικαλεῖται τὴ μαρτυρία τοῦ φίλου Ἰωάν. Νεστοπούλου πρὸς τὴν Ἄτλαντίδα» ἱερέως καὶ σ' ἄλλες περιπτώσεις, ὅπως θὰ φανῆ πῶς κάτω, νὰ τοὺς περιλούει μὲ τίς πῶς αἰσχροῖς ἐκφράσεις; Πρὸς τιμὴν τοῦ ὧς ἀνωτέρω ἱερέως δὲν θὰ παρατηρηθῆ ἐνταῦθα ὅτι τόσον αὐτός, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι παριστάμενοι, μακρὰν τοῦ νὰ ἔχουν ἐπιβεβαιώσῃ ἢ διαψεύσῃ τίποτε (ἄλλοίμονο σ' ἐκεῖνον πού θὰ τολμοῦσε νὰ διαψεύσῃ τὸν Ξανθάκη!), εἰήρησαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπόλυτη σιωπὴ. Ἐπομένως ἡ ἀξίωσις τοῦ Ξανθάκη (βλ. «Ἄτλαντίδα» 21 Σεπτ. 1906, σελ. 2 στήλη ε') ὅτι ἡ σιωπὴ ἐκείνη ἔλυσε τὸ πρόβλημα ὑπὲρ αὐτοῦ, δὲν εὐσταθεῖ καθόλου. Γι' αὐτὸ κι' αὐτὸς φρόντισε νὰ ἐπινοήσῃ ἄλλα, πῶς ἀποτελεσματικά, τεχνάσματα. Στὴν ἐκθυμῆ συνεργασία πού ἔδινε στὸν Ἄργυρόν ὁ Μακεδονικὸς Σύλλογος τῆς Φιλαδελφείας, ἢ «Ἄτλαντίς» πέτυχε ν' ἀντιπαρατάξῃ τὸν Μακεδονικὸν Σύλλογον τῆς Ν. Ὑόρκης, ὅπως θὰ φανῆ πῶς κάτω.

Μιὰ κι' ὁ ἐναντίον τῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς του πόλεμος εἶχε λάβει τόσο μεγάλας διαστάσεις, ὁ Ἄργυρός δὲν κάθισε μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα. Ἄντε-

πεξήλθε κι' αὐτός θαρρετὰ μ' ἓνα ἄρθρο δυνατὸ πὸ δημοσιεύθηκε στὴν ἐν Νέα Ὑόρκη ἐκδιδόμενη ἐβδομαδιαία ἑφημερίδα «Θερμοπῦλαι» (φύλλο 22 Αὐγ. 1906). Δυστυχῶς ἐπειδὴ δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ εὔρω πουθενὰ τοὺς τόμους τῆς ἑφημερίδος αὐτῆς, δέν εἶμαι σὲ θέση νὰ γνωρίζω τὶ ἀκριβῶς

Ἀθανάσιος Ἀργυρός

εἶχε γράψει στὸ ἄρθρο του ἐκεῖνο ὁ Ἀργυρός. Ἀπὸ τὰ σχόλια ὡστόσο πὸ ἐκάμε ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ «Ἀτλαντίς» τὴν ἄλλη μέρα, μπορούμε νὰ συμπεράνουμε πῶς στὸ ἄρθρο του ἐκεῖνο ὁ Ἀργυρός ἐξήγησε μὲ τὴ βοήθεια χαρτῶν, στατιστικῶν καὶ ὑπομνημάτων τὴ θέσι του ὡς πρὸς τὸ ἐπίμαχο ζήτημα κι' ἐλεεινολόγησε τρόπον τινὰ τὶς ὑπερφίαλες ἀξιώσεις μερικῶν Ἑλλήνων σωβινιστῶν ἐν σχέσει μὲ τὸ Βιλαέτι τῶν Σκοπίων. Αὐτὸ γιὰ τὴν «Ἀτλαντί-

δα» ἰσοδυναμοῦσε μὲ ὁμολογία, ὅτι τὸ «πρόγραμμα τοῦ Ἀργυροῦ, τοῦ κ. Καζάζη καὶ τοῦ κ. Δραγούμη εἶναι ὁ διαμελισμὸς τῆς Μακεδονίας, διὰ τῆς ἐγκαταλήψεως τοῦ Νομοῦ Σκοπίων εἰς τοὺς Βολγάρους». Ἀντιπαρέρχεται ἀκολούθως ἡ «Ἀτλαντὶς» τὰ ἄλλα ἐπιχειρήματα τοῦ Ἀργυροῦ μὲ τὴν παραιτήρησι, ὅτι «ἐδῶ συζητοῦμεν περὶ τῶν φυσικῶν καὶ ἱστορικῶν ὁρίων τῆς Μακεδονίας καὶ οὐχὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ Ἑλληνικῶν Σχολείων», Σ' ἐποχὴ πού ἡ Τουρκικὴ καταγραφή τοῦ 1904 πού ἐγίνε ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ Χιλμῆ Πασᾶ, Γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῆς Μακεδονίας, εἶχεν ἀποδείξει ὅτι ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς Ἑλλήνων πού κατοικοῦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σ' ὀλόκληρο τὸ Βιλαέτι τῶν Σκοπίων, ἀνῆρχετο εἰς μόνον δεκατρεῖς (ἀριθ 13) χιλιάδες¹, ἦταν πράγματι κωμικὸ νὰ βλέπη κανεὶς τὸν Ξανθάκη νὰ κόφεται τόσον πόλιν γιὰ τὸ Βιλαέτι αὐτὸ καὶ μάλιστα νὰ ἐπικαλεῖται ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν Δεληγιάνη², Θεοτόκη, Ράλλη, Ζαΐμη, Δεληγιώρη, Σκουζέ, Καραπάνου καὶ Στεφάνου, τῶν ἐγκρίτων Ἑλλήνων δημοσιογράφων καὶ μελετητῶν τῆς Ἱστορίας Βουτυρᾶ, Καρολίδη καὶ Κανελλίδη καὶ ἐφημερίδων τῆς περιοπῆς «Πάτρια», «Καιρῶν», «Κράτους», Τεργεσταίας «Ἡμέρας», «Πύργου», «Σφαίρας» Πειραιῶς καὶ «Νεολόγου» Πατρῶν³.

Τῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέσεώς του, ὁ Ἀργυρὸς ὑπερημύνθη καὶ μὲ τὶς παρακάτω ἐπιστολὰς πού δημοσιεύθησαν, οἱ μὲν πρῶτες δυὸ στὴν «Ἀτλαντίδα» (φύλλο 29 Αὐγ. 1906, σελ. 2), ἡ δὲ ἄλλη στὴν ἐβδομαδιαία ἐφημερίδα τῆς Νέας Ὑόρκης «Θερμοπῦλαι» (φύλλο 29 Αὐγ. 1906) :

1. Βλ. Στίλπωνος Π. Κυριακίδου «Τὰ Βόρεια Ἐθνολογικὰ Ὅρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ», Θεσ/νίκη 1946, σελ. 64.

2. Περίεργη ἀξίωσις! Μνημονεύονται ἐνταῦθα φίρδην μίγδην τὰ ὀνόματα τόσων Ἑλλήνων πολιτικῶν σὰν νὰ ἦσαν ὅλοι 100% μὲ τὴν «Ἀτλαντίδα» καὶ κατὰ τοῦ «ἀνθεθνικοῦ προγράμματος τοῦ Ἀργυροῦ». Στὴ θέσι τους βάνει τὰ πράγματα ἡ παρακάτω περικοπὴ ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μόδη (π.π. σελ. 75). «Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔκανε ἓνα βῆμα πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ δύο πίσω, ἔπερνε μιὰ ἀπόφασι τὸ πρῶτὸ καὶ τὴν ἀναποδογύριζε τὸ βράδιν καὶ ἔτρεμε τὶς παρεξηγήσεις τοὺς κινδύνους καὶ τὴ σκιά της. Ὁ τότε πρωθυπουργὸς (Θεόδ. Δεληγιάνη) στὸ Λάμπρο Κορομηλά, πού πῆγε νὰ τοῦ μιλήσῃ γιὰ τὴν ἐπιτακτικὴ³ πιά ἀνάγκη ἑλληνικῆς δράσεως, ἄφησε καθαρὰ νὰ ἐννοηθῆ ὅτι φοβόταν, μήπως ἡ καινούρια ὀργάνωσις (σ. τὸ Μακεδονικὸ Κομιτάτο) καταντοῦσε κομματικὸ ὄργανο στὰ χέρια τῶν κομμάτων καὶ ἀνθρώπων. Στὴ ζωὴ τοῦ μικροῦ καὶ ἀσθενικοῦ βασιλείου κυριαρχοῦσαν μὲ ἀπόλυτη μονοκρατία οἱ στεῖροι ὅσο καὶ ἔμπαθεῖς κομματικοὶ ἀγῶνες. Γιὰ τὸν πατριωτισμὸ εἶχαν ἀπομείνει τὰ συλλαλητήρια, τὰ ψηφίσματα, τὰ μνημόσυνα καὶ φλογεροὶ σὲ ἀρχαϊκὴ καὶ θαρσύνουσα λόγοι ἄρθρα, πού ἐγκωμίαζαν τὰ προγονικὰ κλέη».

3. Γιὰ τὸ μακαρίτη Ξανθάκη δὲν εἶχε, φαίνεται, καὶ τόση μεγάλη σημασία τὸ γεγονὸς ὅτι μὲ τὸ μέρος τοῦ Ἀργυροῦ ἦσαν τόσοι ἄλλοι ἐπιφανεῖς πολιτικοί, διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες καὶ ἐφημερίδες περιοπῆς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Πρώτανι τῆς Ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας Βλάσιον Γαβριηλίδη, διευθυντὴ τῆς Ἀθηναϊκῆς «Ἀκροπόλεως».

ΔΥΟ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ Α. ΑΡΓΥΡΟΥ

Ἐν Βοστώνῃ τῇ 23ῃ Αὐγούστου 1906

Φίλε κύριε Ξανθάκη,

Λυποῦμαι ὅτι δὲν σᾶς εἶδα τὴν Δευτέραν ὅτε ἦλθα καὶ ἔλαβα τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστολήν μου. Λυποῦμαι ἐπίσης ὅτι καὶ τὴν ἐπαύριον ἀσχολούμενος νὰ ἀπαντήσω εἰς τὰ περὶ διαμελισμοῦ τῆς Μακεδονίας, δὲν ἐπρόλαβα νὰ ἔλθω νὰ σᾶς ἴδω, ἐπειγόμενος νὰ ἀναχωρήσω εἰς Βοστώνην. Παρακολουθῶ μετ' ἐνδιαφέροντος τὴν «Ἀτλαντίδα» καὶ ἀπαντῶ σήμερον καὶ εἰς τὰ Σχέδια καὶ Μεθόδους μου.

Ἄλλὰ δὲν μοῦ λέτε, ἀλήθεια τί ἔπαθεν ἡ «Ἀτλαντίς». Εἰλικρινῶς δὲν τὸ περίμενα τέτοιο πρᾶγμα ἀπὸ φύλλον τῆς περιοπῆς της. Διότι δὲν ἔχει εἰς τίποτε δίκαιον καὶ ἀγωνίζεται ἀγῶνα ἀδοξον, ἅς μὴν εἴπω ἐθνικῶς ἐπιζήμιον, διότι ἤξεύρω ὅτι αἱ μεγάλαι λέξεις δὲν χωροῦν εἰς τὰ γραφεῖα της. Τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι παραβλάπτει τὴν ἀποστολήν μου σπουδαίως ἀναγκάζουσα με νὰ ἀπαντῶ καὶ ἀπασχολοῦσα με ἀπὸ τὸ ἔργον μου. Ἄλλὰ τί νὰ γέινῃ! *A la guerre comme a la guerre.*

Σᾶς παρακαλῶ πολὺ ἂν ἔχω γράμμα νὰ μοῦ τὸ στείλητε εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐδῶ ἱερέως, ἡ ὁποία δὲν εἶνε *courteis*, ὡς μοὶ ἐσημειώσατε, ἀλλὰ 25 Cortes St.

Μεθ' ὑπολήψεως ὑμέτερος

Α. Ἀργυροῦς

Ἐν Βοστώνῃ τῇ 28 Αὐγούστου 1906

Φίλε κ. Ξανθάκη,

Ὅτι ὑπάρχει τυχὸν δι' ἐμὲ ἐξ Ἀθηνῶν παρακαλῶ μοὶ τὸ στέλνετε εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ν. Λαζαρή ἱερέως εἰς Λόουελλ Market St. 521 καὶ μὲ ὑποχρεώνεται πολὺ.

Ἡ «Ἀτλαντίς» μὲ ἠδίκησε πολὺ μὲ τὰ περὶ διαβολῶν καὶ ραδιοῦργιῶν κλπ. τελείως ἀνυπόστατα καὶ ἀνακριβῆ. Ἔστειλα ἀπάντησιν εἰς τὰς «Θερμοπύλας» καὶ τὴν «Σημαίαν», τὴν ὁποίαν δὲν εἶδα ἀκόμη. Εἶχα δίκαιον λέγων ὅτι ὁ ἀγὼν εἶνε ἄνισος.

Ἐμέτερος

Ἀ. Ἀργυροῦς

ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΩΝ «ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ»,

Φίλε κ. διευθυντὰ τῶν «Θερμοπυλῶν»

Ἀπαντῶ εἰς τὸ ἄρθρον τῆς «Ἀτλαντίδος» «Σχέδια καὶ Μέθοδοι τοῦ κ. Α. Ἀργυροῦ».

Ἀνακριβέστατα ἀναγράφονται τὰ περὶ ἰδιοποιήσεως ὑπ' ἐμοῦ τοῦ τί-

τλου τοῦ Προέδρου τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου. Εἶχα δώσει εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» ἄρθρον περὶ τῶν αἰτιάσεων τῆς Εὐρώπης κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ «Ἀκρόπολις» ἀποδίδουσα ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα εἰς τὸ ἄρθρον τὸ προανήγγειλε, λέγουσα, ὅτι τὴν ἐπαύριον θὰ ἐδημοσίευσεν ἀποκαλυπτικώτατον ἄρθρον τοῦ Προέδρου τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου κ. Ἀργυροῦ. Ἐσπευσα ἀμέσως καὶ διεμαρτυρήθην διὰ τὴν ἀνακρίβειαν. Ἐγένετο πανηγυρικὴ ἐπανόρθωσις. Τὴν ἐπαύριον τῆς ἐπανορθώσεως δηλαδὴ κατόπιν ἐσορτῆς οἱ «Καιροὶ» ἔγραψαν τὴν ἀβάσιμον ὑπόνοιαν περὶ ἀντιποιήσεως ἄλλοτριῶν τίτλου. Οἱ ἐν τῇ «Ἀτλαντίδι» γνωρίζουσι ταῦτα, διότι τὰ ἀνέπτυξα εἰς τὸν διευθύνοντα συντάκτην κ. Ξανθάκην, ἃν μὴ μὲ πλανᾶ ἢ μνήμη. Δὲν ἐδημοσιεύθη λοιπόν, ὡς λέγει ἡ «Ἀτλαντις», κατόπιν τῶν ἄρθρων μου ἄρθρον τῆς «Ἀκροπόλεως» ἐνῶ ἐπιτοφοροῦμένη Πρόεδρος τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου, ἀλλὰ πρὸ αὐτῶν μία ἀπλῆ προειδοποίησις. Ἡ ἐπανόρθωσις δὲν ἐγένετο μετὰ τὸν ἔλεγχον τῶν «Καιρῶν», ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ καὶ τῇ αἰτήσει μου. Ἐπομένως ἡ «Ἀτλαντις» ἢ ὅποια καυχᾶται, ὅτι μετ' ἀποδείξεων πάντοτε ὀμιλεῖ, θέλουσα νὰ συναγάγῃ ἐπιζήμια δῆθεν κατ' ἐμοῦ συμπεράσματα, ἀναγράφει γεγονότα ἀνακριβῆ, διὰ νὰ μὴ εἶπω ἀναγράφει γεγονότα τὰ ὅποια πλάττει. Ἄς κρίνῃ ὁ κόσμος τὸ ποῖον τοῦ πολέμου αὐτῆς ἐναντίον μου.

Μέμφεται εἶτα ἡ «Ἀτλαντις» τοῦ Συλλόγου, οὗ προεδρεύω, διότι, ὅτε ἐπληροφορήθη τὴν σύστασιν Μακεδονικοῦ Συλλόγου ἐν Ν. Ὑόρκῃ, ἔσπευσε νὰ ἐκφράσῃ τὴν χαρὰν του καὶ νὰ ζητήσῃ φιλικὰς σχέσεις μετ' αὐτοῦ. Αὐτὸ τὸ ὅποιον ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Σύλλογος οὗ προεδρεύω ἠξεύρει νὰ ἐργάζεται, ἐκτοξεύεται ἐναντίον μου ὡς μομφή. Ἄς ἐρωτήσῃ ἡ «Ἀτλαντις» τὸν Μακεδονικὸν Σύλλογον τῆς Φιλαδέλφειας διὰ νὰ μάθῃ ὅτι ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου, ὅτε ἐξελέγην Πρόεδρος, εἶχομεν γράψαι καὶ πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. Τί καλλίτερον τῆς συμπράξεως τῶν ἀπανταχοῦ Μακεδονικῶν Συλλόγων; Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἐδημοσιεύσαμεν καὶ ἐγκύκλιον διὰ τοῦ ἐβδομαδιαίου «Ἑλληνισμοῦ». Φαντάσου ἐγκλήματα!

Κατόπιν μὲ μέμφεται ἡ «Ἀτλαντις» διότι ἐπέμενα νὰ γίνῃ ἡ διάλεξις ἐν Ν. Ὑόρκῃ. Αὐτὸ ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τοῦ ἀστείου. Ἦθελε δηλαδὴ νὰ ἔλθω εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καὶ ἐπειδὴ ἐκάπνισεν ἑνὸς ἢ δύο προσώπων ἢ τῆς πλειονοψηφίας τοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου τῆς Ν. Ὑόρκης νὰ μὴ καλέσῃ εἰς συνάθροισιν διὰ νὰ ὀμιλήσω, νὰ σηκωθῶ νὰ ἐπιστρέψω εἰς Ἀθήνας! Τότε θὰ εὗρισκε τέλειον ἄνθρωπον! Δι' αὐτό, ὅτε, θέλων νὰ ἀναγγείλω εἰς τὸν διευθύνοντα συντάκτην τὴν ἀκατανόητον ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου, ὅτι δὲν θέλει νὰ καλέσῃ εἰς συνάθροισιν, ἠρώτησα αὐτὸν πῶς δύναμαι καλλίτερον νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἄφησε τὴν πέννα του καὶ ἐπροθυμοποιήθη νὰ μοῦ δώσῃ πληροφορίας. Ἀνακριβέστατα δὲ γράφει ἡ «Ἀτλαντις» ὅτι ἐρραδιούργουν καὶ διέβαλλον τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου, διότι τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἤλεγχον καὶ κατεδίκαζον αὐτοὺς αὐ-

στηρῶς, καὶ ἀναφανδὸν καὶ κατὰ πρόσωπον καὶ οἱ τοῖχοι τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου τῶν ἀπηχοῦν ἀκόμη τὸν ἔλεγχόν μου τοῦτον. Προχθὲς ἀκόμη ἔλεγον εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου τούτου ἐνώπιον πολλῶν, ὅτι θὰ κτυποῦν τὸ κεφάλι τῶν εἰς τὸν τοῖχον διὰ τὴν στάσιν τὴν ὁποίαν ἐτήρησαν πρὸς ἐμέ, ἀλλὰ δὲν θὰ σπᾶ. Αὐτὴ ἡ στάσις μου καλεῖται ραδιουργία καὶ διαβολή. Περὶ ταπεινῶν λόγων ἀρνήσεως τοῦ Συλλόγου ἐγένετο βεβαίως λόγος. Ὁ χαρακτηρισμὸς εἶνε ἰδικός μου, ἀλλ' οἱ λόγοι εἶνε τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συλλόγου, οἵτινες μοὶ ἔλεγον ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ καλέσουν εἰς συνάνθροισιν, διότι αὐτὸ θὰ ἔκαμνε τὸν Σύλλογόν των νὰ φανῆ ὡς ἐξάρτημα τοῦ ἐν Ἀθήναις, θὰ ἐπεσκίαζε καὶ θὰ ἐζημίου τὸ γόητρον τοῦ Συλλόγου, διότι ὁ κόσμος θὰ ἔλεγεν ὅτι οἱ ἐν Νέα Ὑόρκῃ Μακεδονικοί, ἀναγνωρίζοντες ἑαυτοὺς ἀνικάνους, ἐκάλεσαν ἄνθρωπον ἐξ Ἀθηνῶν διὰ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ Μακεδονίας. Εἶναι ἢ ὄχι ταπεινοὶ οἱ λόγοι οὗτοι ; Καὶ διότι εἶχον τὸ θάρρος νὰ τοὺς χαρακτηρίσω, νὰ τοὺς ἐλέγξω καὶ καυτηριάσω ἀναφανδόν, καταδικάζομαι ὑπὸ τῆς «Ἀτλαντίδος».

Ὁ ἐν Φιλαδελφείᾳ Σύλλογος μὲ ἐκάλεσεν ὄχι μετὰ τὴν ἐν Ν. Ὑόρκῃ διάλεξιν, ὡς λέγει ἡ «Ἀτλαντίς», ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς, μὲ ἐγνώριζον δὲ οἱ ἀποτελοῦντες τὸν Σύλλογον καὶ ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ δὲν ἐπερίμεναν ἀπὸ τὴν Ν. Ὑόρκην πιστοποιητικὸν καλῆς διαγωγῆς· καὶ ἐκάλουν τιμῆς ἕνεκεν μετὰ τοῦ ἐν Ν. Ὑόρκῃ Γ. Προξένου νὰ μετᾶσχῳ ἐκδρομῆς διοργανωθείσης ὑπ' αὐτῶν. Λυποῦμαι δὲ ὅτι εὐρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ εἶπω ὅτι ὁ κ. Προξένος δι' οὗ ἐγένετο ἡ πρόσκλησις παρέλειψε νὰ μοὶ τὴν ἀνακοινώσῃ. Ἐκτὸς ἐὰν ἀνέθηκε τὴν ἀνακοίνωσιν εἰς τὸν γραμματέα τοῦ Προξενείου καὶ κοσμητορα τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου, οὗτος δὲ ἐλησμόνησε νὰ μοὶ τὸ εἶπῃ.

Μὲ κατηγορεῖ εἰς τὸ τέλος ὅτι προκειμένου περὶ τῶν ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐράνων, ἐράνων, εἶπα περὶ τοῦ Συλλόγου οὗ προεδρεύω, ὅτι ὑπεβλήθη εἰς ἔξοδα διὰ τὸ ταξιδίόν μου καὶ καλὸν θὰ ἦτο νὰ σταλοῦν εἰς τὸν κ. Δραγούμην μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ τὰ διαθέσῃ κατὰ τὴν κρίσιν του. Ναι εἶπα καὶ τοὺς λόγους τῆς στάσεως ταύτης, οὗς παραλείπω ἐνταῦθα διότι ἄνευ ἀνάγκης δὲν ἠμπορῶ νὰ κάμνω σχετικὰς ἀνακοινώσεις. Τὶ δὲ δικαιότερον ἂν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐδῶ παρουσίας μου συλλεχθοῦν χρήματα, ἵνα καλυφθοῦν τὰ ἔξοδα εἰς ἃ ὑπεβλήθη ὁ Σύλλογος ὁ σκεφθεὶς μίαν ἐθνικὴν ἀποστολὴν εἰς Ἀμερικὴν, τὴν ὁποίαν ἡ «Ἀτλαντίς» ἀνέλαβε μὲ τοιοῦτον μέσον καὶ μὲ τόσον ἀνεξήγητον ζῆλον νὰ ματαιώσῃ, εὐτυχῶς ματαίως ;

Ἕμέτερος
Ἄ Ἀργυροῦς

*Ἐν Βοστώνῃ τῇ 23 Αὐγ. 1906

* *

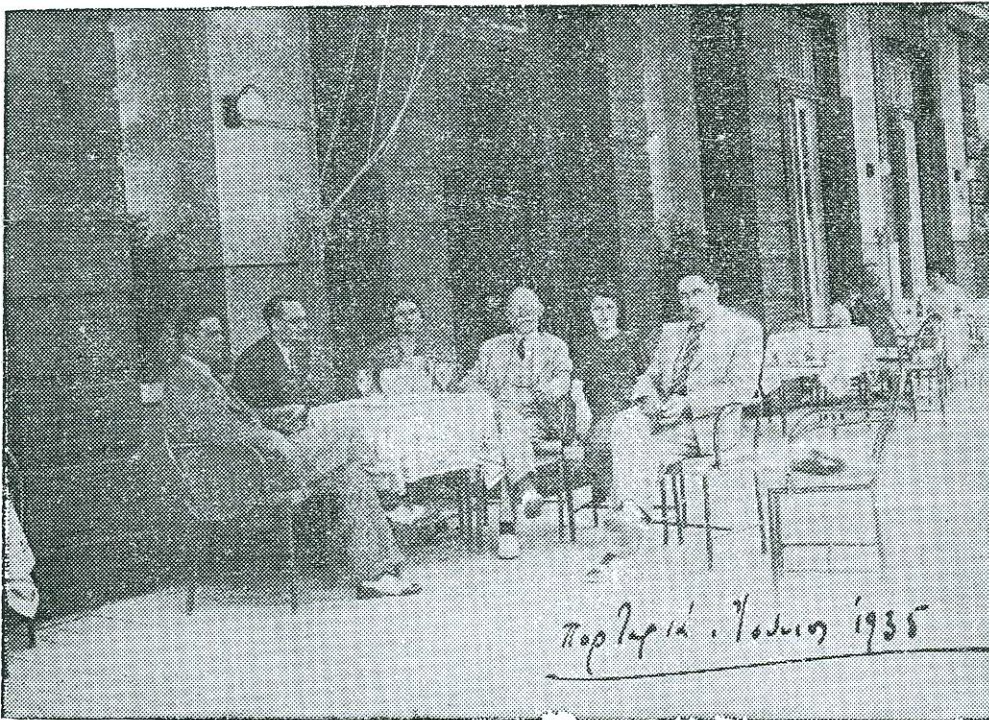
Θ' ἀπορήσῃ ἴσως ὁ ἀναγνώστης πῶς ἡ «Ἀτλαντίς» ποὺ τόσο λυσσαλαῖο διεξήγαγεν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἐθνικῆς ἐκείνης ἀποστολῆς τοῦ Ἀργυροῦ,

εὐαρεστήθη νὰ δημοσιεύσῃ τὶς παραπάνω ἐπιστολὰς καὶ μάλιστα ν᾽ ἀναδημοσιεύσῃ ἀπὸ τὶς «Θερμοπύλες» τὸ ὡς ἀνωτέρω τσουχτερὸ ἄρθρο του. Τὸ φαινόμενον ἔχει βέβαια τὴν ἐξηγήσιν του στὴ γενικὴ κατακραυγὴ ἐναντίον τῆς στάσεώς της. Στὴν κατακραυγὴ αὐτὴ ποὺ ὀλοένα καὶ φούντωνε ἀναγκάσθηκε ἡ «Ἀτλαντὶς» (φύλλο 28 Αὐγ. 1906, σελ. 2) ν᾽ ἀπαντήσῃ μὲ τετράστιχο ἄρθρο της ὑπὸ τὸν τίτλο «Πῶς πρέπει νὰ διεξάγονται αἱ συζητήσεις». Ἄρχεται διὰ τῶν ἑξῆς: «Συζητήσεις προϋποθέτει ἀπαραιτήτως καλὴν πίστιν ἐκ μέρους τῶν συζητούντων καὶ εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν πρὸς εὐρεσιν τῆς ἀληθείας, φυσικὴ δὲ βάσις πάσης συζητήσεως εἶνε τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτὴν πραγματικὰ γεγονότα. Ἄλλ᾽ ἐν τῇ συζητήσει ἥτις προεκλήθη ἐκ τῆς εἰς Ἀμερικὴν ἀφίξεως τοῦ κ. Ἀθανασίου Ἀργυροῦ μετὰ θλίψεως παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν ἐν τῷ χώρῳ ταύτῃ ἐκδιδομένων ἑλληνικῶν ἐφημερίδων ἐμπνέονται οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν γεγονότων, οὐχὶ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς εὐρέσεως τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ ὑπὸ παιδαριώδους ὄσον καὶ εὐτελοῦς μίσους κατὰ τῆς «Ἀτλαντίδος», τὴν ὁποίαν ἐνόμισαν ὅτι εὔρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ βλάψωσιν ἄλλαι μὲν διὰ ὕβρεων συκοφαντικῶν καὶ διαβολῶν, ἄλλαι δὲ διὰ διαστροφῆς ἢ ἀποσιωπήσεως τῶν πραγματικῶν γεγονότων, ἐφῶν καὶ μόνον ἔδει νὰ στηριχθῆ ἡ συζήτησις».

Ἄλλὰ ποῖα ἦταν ἐπὶ τέλους ἡ ἀλήθεια ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ποῖο τὸ «ἔγκλημα» τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ; Γιὰ νὰ βάλῃ τὰ πράγματα στὴ θέσιν τους ἡ «Ἀτλαντὶς» ἀναδημοσιεύει περικοπὰς ἀπὸ τὰ σχετικὰ ἄρθρα της καὶ ἐν συνεχείᾳ συνοψίζει τὴν ὅλην ὑπόθεσιν ὡς ἑξῆς: 1) Τὸ πρόγραμμα τοῦ Ἀργυροῦ ἀποβλέπει εἰς τὸ διαμελισμὸ τῆς Μακεδονίας, ἄρα εἶναι ἀντεθνικό. 2) Ἡ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου Νέας Ὑόρκης δοθεῖσα πρώτη διάλεξις τοῦ Ἀργυροῦ ἐγένετο δεῖθεν κατόπιν ψυχολογικῆς βίας ὑπ᾽ αὐτοῦ. 3) Αἱ συνθήκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες δόθηκε ἡ β' διάλεξις τοῦ Ἀργυροῦ στὴ Φιλαδέλφειαν ἦσαν, κατὰ τὴν «Ἀτλαντίδα», ἀνώμαλες. 4) Ἡ κατὰ τὴν διάλεξιν ταύτην γινομένη ὑπὸ τοῦ ὁμιλητοῦ ὑπόδειξις ὅπως τὰ αὐτόθι συγκεντρωθέντα 172 δολλάρια ἀποσταλοῦν εἰς τὸν **Στέφανο Δραγούμη**, Ἐπίτιμο Πρόεδρο τοῦ Συλλόγου τοῦ Ἀργυροῦ, ἀποδεικνύει, κατ' αὐτήν, τὶς ἀργυρολογικὰς διαθέσεις τοῦ τελευταίου. 5) Τὸ ἔγγραφο τὸ ὁποῖον αἱ συνάδελφοι τῆς «Ἀτλαντίδος» εἶχαν δημοσιεύσει ὡς προερχόμενον ἀπὸ τὸν Μακεδονικὸν Σύλλογον Φιλαδελφείας, αὕτη, παρὰ τὰς ἐπισήμους διαψεύσεις, ἐπιμένει ὅτι εἶχε δῆθεν συνταχθεῖ ὑπὸ τοῦ Ἀργυροῦ.

Στὰ σχόλια μὲ τὰ ὁποῖα εἶχε συνοδεύσει τὴ δημοσίευσιν τῶν παραπάνω ἐπιστολῶν τοῦ Ἀργυροῦ, ἡ «Ἀτλαντὶς» βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ προσθέσῃ ἀκόμη «διὰ πολλοστήν φοράν» καὶ τοῦτο ὅτι δὲν διεξῆγε ἐγῶνα ἄδικον καὶ ἄνισον ἐναντίον οὐδενός, μηδ' αὐτοῦ τοῦ Ἀργυροῦ, ἀλλὰ ἀγῶνα περὶ ἀρχῶν. Παρεπονέθη ἐν συνεχείᾳ ὅτι τινὲς ἐκ τῶν ἐδῶ συναδέλφων της, ἀντὶ νὰ θίξωσι τὴν οὐσίαν τῆς συζητήσεως, ἀνέλαβαν τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ

Ἄργυροῦ, ἐπιτεθέντες ἐναντίον τῆς «Ἀτλαντίδος» μὲ ὅπλα «ἄτινα δὲν μεταχειρίζονται οἱ ἐντίμως μονομαχοῦντες». Καὶ τὸ ἐκπληκτικώτερον πάντων : ἡ «Ἀτλαντίς» ποὺ μὲ τόσο πείσμα ἀπέφυγε νὰ δημοσιεύσῃ τὸ ἐπίσημο ἔγγραφο τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου τῆς Φιλαδελφείας μὲ τὴν ψευτοδικαιολογία πῶς εἶχε συνταχθῆ ὑπὸ τοῦ Ἄργυροῦ, τώρα, λέει, πῶς θέτει στὴ διάθεσί του τὶς στῆλες τῆς μὲ τὴν ὑπόμνησι ὅτι «ἐὰν δυνηθεῖ νὰ πείσῃ τὸ κοινὸν

Ὁ Ἀθανάσιος Ἄργυρος μετὰ τῶν κατὰ τὸ 1935 τὸ πρῶτον ἐκλεγέντων Βουλευτῶν Σεργῶν κ.κ. Κωνστ. Καραμανλῆ, νῦν Πρωθυπουργοῦ (ἀριστερὰ) καὶ Πέτρου Πέννα (δευτέρου ἐξ ἀριστερῶν).

ὅτι πράγματι τὸν ἠδικήσαμεν, δύναται νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι ἡμεῖς πρῶτοι θὰ τὸ ὁμολογήσωμεν».

Ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν διατυπώνεται ἡ ὡς ἀνωτέρω προσφορὰ θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ὑπὸ τὴν πίεσι τῆς Κοινῆς Γνώμης ἡ «Ἀτλαντίς» ἄρχισε νὰ κάμπτεται. Προσεκτικωτέρα ὅμως ἐξέτασις τοῦ πράγματος πείθει τὸν καθένα πῶς ἐνταῦθα πρόκειται μᾶλλον περὶ ἄπλοῦ στρατηγικοῦ ἔλιγμοῦ καὶ τίποτε περισσότερο. Τὴν «Ἀτλαντίδα» εἶχε ἄρχισαι ν' ἀνησυχῆ ἢ εἰς βάρους τῆς αὔξησις τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀντιπάλων ἑφημερίδων ποὺ φιλοξενοῦσαν τὶς ἀπαντητικὰς διατριβὰς τοῦ Ἄργυροῦ. Τοῦ ἀπηνοῦς ἀγῶνος τῆς ἐναντίον τῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἄργυροῦ οὐδέποτε διανοήθη νὰ παραιτηθῆ. Τοῦναντίον ὅλο καὶ τὸν καθιστοῦσεν ἐντονώτερο. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν

ἀναδημοσίευσε (φύλλο 5 Σεπτ. 1906, σελ. 1) τὸ ἄρθρο τῆς 10ης παρελθόντος Αὐγούστου μὲ τὸ ὁποῖο συνιστοῦσε στὸν κόσμον νὰ στέλνῃ τις προσφορές του στὰ ταμεία τοῦ Στόλου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης κι' ὄχι στὸν ἰδιωτικὸ Σύλλογο τοῦ Ἀργυροῦ. Γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὸν ἀγῶνα τοὺς ἐκείνο ἀκόμα περισσότερο, ἄρχισε τώρα νὰ ψαρεύῃ καὶ ἐπιστολὰς «φίλων» ποὺ συμφωνοῦσαν μαζί τους. Ἔτσι στὸ φύλλο τῆς ἄλλης ἡμέρας (6 Σεπτ. 1906, σελ. 1 στήλη γ'—δ') δημοσίευσε μερικὲς τέτοιες ἐπιστολές. Οἱ δύο ἀπ' αὐτὰς προέρχονται ἀπὸ τὸ Σικάγο μὲ συγγραφεῖς ἕναν δημοσιογράφον ὀνόματι Σπύρο Κ. Μαυρέλη καὶ ἕναν φοιτητὴ ὀνόματι Εὐάγγελον Μπουκίδη καὶ οἱ ἄλλες δύο ἀπὸ τὴν πόλιν Ἁγίου Λουδοβίκο¹ μὲ συγγραφεῖς ἕναν γιατρὸ ὀνόματι Ἀθ. Γυρούκου καὶ τὸν ἱερατικὸ προϊστάμενον τῆς αὐτόθι Ἑλληνικῆς Κοινότητος αἰδ. Π. Γ. Φιαμπόλη. Μολονότι ὁ τελευταῖος, λόγῳ τῆς θέσεώς του, παρεκάλει τὴν «Ἀτλαντίδα» ὅπως παραλειφθῇ τὸ ὄνομά του, ἡ παράκλησις του ὄχι μόνον δὲν εἰσηκούσθη, ἀλλὰ τῆς δημοσιεύσεως ὄλων τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν προέταξε τὸν γενικὸ τίτλον : «Ἑλλήνων Ἱερεὺς στιγματίζων τοὺς ψευτοπατριώτας καὶ τοὺς συκοφάντας».

Ἐν τῷ μεταξὺ ἤρχισε νὰ φουντώνῃ ἡ γενικὴ κατακραυγὴ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικοῦ Τύπου (Νέας Ὑόρκης, Λόουελλ, Σικάγου κλπ.) ἐναντίον τῆς «Ἀτλαντίδος» καὶ εἰδικώτερον ἐναντίον τοῦ ἀρχισυντακτοῦ τῆς Σωκράτη Ξανθάκη, ὁ ὁποῖος στὸν πεισματάρικο ἀγῶνα του κατὰ τῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἀργυροῦ, περιλάμβανε καὶ τὴν πατριωτικὴ Ὀργάνωσιν «Ἑλληνισμός» τῆς ὁποίας ἠγεῖτο ὁ Καθηγητῆς Νεοκλῆς Καζάζης καὶ τῆς ὁποίας τμήματα εἶχον ἰδρυθεῖ καὶ σὲ διάφορες πόλεις τῆς Ἀμερικῆς. Πρόεδρος τοῦ ἐν τῇ πόλει Lynn, Mass, ὅπου ὁ Ἀργυρὸς ἔδωσε τὴν τελευταία διάλεξίν του, τμήματος τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» ἦταν ὁ ἱερατικὸς προϊστάμενος τῆς αὐτόθι Ἑλληνικῆς Κοινότητος αἰδ. Βασίλειος Λαμπρίδης. Ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς οὗτος πρέβη στὴν ἔκδοσιν μανιφέστου μὲ τὸ ὁποῖο ὑπεραμύνοντο τοῦ Ἀργυροῦ καὶ ἰδιαιτέρως τῆς πατριωτικῆς Ὀργανώσεως «Ἑλληνισμός», ἀπέβη στόχος λυσσαλέας ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τῆς «Ἀτλαντίδος» (φύλλο 6 Σεπτ. 1906, σελ. 2, στήλη 3—4) δι' ἐνὸς ἄρθρου τῆς ἐπιγραφομένου «τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς σπείρας». Ὅλους τοὺς ἐναντίον τοὺς ἐργαζομένους ἢ «Ἀτλαντίς» ἀποκαλεῖ στὸ ἄρθρον τῆς αὐτῆς σπείραν ἐκβιαστῶν, ἐκμεταλλευτῶν καὶ ἀγυρτῶν, λυμαιομένων τοὺς Ἑλληνας τῆς Ἀμερικῆς ἄλλων μὲν μονίμως ἄλλων δὲ παροδικῶς καὶ περιοδικῶς. Στρέφεται κατόπιν γαύρως ἐναντίον τοῦ αἰδ. Λαμπρίδου γιὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ μανιφέστου του, μὲ τὸ ὁποῖον οὗτος ἀνέλαβεν ἀνόητον συνηγορίαν τῆς ἐταιρίας ταύτης, ἵνα διὰ τοῦ κύρους καὶ τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐμπνέει τὸ ράσον, παράσχῃ ὄπλα εἰς ἐκείνους, οἱ-

1. Ἄριστα λειτουργοῦσεν αὐτόθι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ Μακεδονικὸς Σύλλογος «Ἐθνικὴ Ἀμυνα».

τινες διεξάγουσι καθ' ἡμῶν πόλεμον διαστροφῆς καὶ κακοπιστίας». Τώρα ἀντιλαμβάνεται κανεὶς γιατί ἡ «Ἀτλαντὶς» δὲν ἐσεβάσθη τὴν παράκλησι τοῦ ἄλλου ἱερέως, αἰδ. Φιαμπόλη, ὅπως παραλείψη τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸ παραπάνω δημοσίευμα. Ἐκκινούσε, βλέπετε, ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὅτι μόνον αὐτὴ διακαιοῦται νὰ ἐπικαλεῖται «τὸ κῦρος καὶ τὸν σεβασμὸ ποὺ ἐμπνέει τὸ ράσο». Ὅταν ὅμως τὸ κῦρος καὶ ὁ σεβασμὸς αὐτὸς στρέφονται ἐναντίον της, εὐρίσκει χίλιες - δυὸ ψευτοδικαιολογίες νὰ τὰ καταπολεμήσῃ. Τὴν ἔκδοσι τοῦ μανεφέστου τοῦ αἰδ. Λαμπρίδη ἡ «Ἀτλαντὶς» ἀπέδωσε στὴ δυσαρέσκεια δῆθεν αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἡ ἑφημερὶς αὕτη εἶχε κάποτε ἀρνηθῆ νὰ φιλοξενήσῃ ἓνα ποίημά του! Ὅλοι ὅσοι διαφωνοῦσανε μαζί της εἶχαν ταπεινὰ ἐλατήρια καὶ μόνον αὐτὴ ἠγωνίζετο «ἀγῶνα περὶ ἀρχῶν»! Εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ «ἀδόξου» ἐκείνου ἀγῶνος τῆς ἦλθε τώρα ἡ ἀκόλουθος μακροσκελεστάτη «δήλωσις» τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου Νέας Ὑόρκης, ἡ ὁποία εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἀτλαντίδος» (φύλλο 7 Σεπτ. 1906, σελ. 1, στήλη α'—γ') :

Κύριε Συντάκτα,

Μετὰ πολλῆς τῆς λύπης παρακολουθεῖ, ἀναμφιβόλως, πᾶς ὁμογενὴς ἐν Ἀμερικῇ τὸ σκάνδαλον, ὅπερ ἐγέννησεν ἡ ἐνταῦθα παρουσία τοῦ κ. Ἀ. Ἀργυροῦ, προέδρου ἑνὸς τῶν ἐν Ἀθήναις Μακεδονικῶν Συλλόγων, ὅστις ἐλθὼν νὰ ἀναπτύξῃ, ὡς ἰσχυρίζεται, τὴν Μακεδονικὴν ἰδέαν καὶ τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, ἀνέπτυξε καὶ διέσπειρεν, ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως, σκάνδαλα καὶ ζιζάνια μεταξὺ τῶν πρότερον ἐν ἀρμονίᾳ καὶ ἀκραιφνεῖ πατριωτισμῶ βιούντων ὁμογενῶν! Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ ἐνταῦθα Μακεδονικοῦ Συλλόγου, καίτοι διαφοροτρόπως ἀνεμίχθη τὸ ὄνομά του ἐν τῇ λυπηρᾷ ταύτῃ ὑποθέσει, ἐτήρησε μέχρι τοῦδε σιγὴν καὶ ἐπεθύμει νὰ τηρήσῃ τοιαύτην μέχρι τέλους, διότι φρονεῖ, ὅτι δὲν εἶνε ποσῶς ὠφέλιμον νὰ διεξάγονται τοιαῦται συζητήσεις διὰ τοῦ τύπου καὶ δὴ ἐν τῇ ξένη, Δυστυχῶς ὅμως ἀντὶ νὰ ἴδῃ, ὡς τοῦτο καὶ πᾶς φιλόπατρις ὁμογενὴς ἠύχετο, τὸ σκάνδαλον καταπαῦον, τοῦναντίον βλέπει τοῦτο μὲν ὀσημέραι ἀυξανόμενον, τοὺς δὲ κατ' αὐτοῦ πρότερον πλαγίους ὑπαινιγμοὺς τοῦ κ. Ἀργυροῦ μεταβληθέντας εἰς ἀπροκάλυπτον μομφὴν διὰ τὴν μέχρι τοῦδε στάσιν του καὶ εἰς ἐπίμονον πρόκλησιν πρὸς ἀπάντησιν. Τούτον ἔνεκα ἀναγκάζεται τὸ εἰρημένον Συμβούλιον μετὰ πολλῆς τῆς λύπης νὰ ἐκθέσῃ διὰ βραχέων τὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Ἀργυροῦ λαβόντα χώραν καὶ τοὺς λόγους τῆς ἐν μέρει ἐπιφυλακτικῆς, στάσεως του, ἵνα οὕτω ἕκαστος κρίνῃ ἐν ἐπιγνώσει.

Ἐν ἀρχῇ τῆς συστάσεως τοῦ ἡμετέρου συλλόγου καὶ ὠρισμένως περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου τὸ Δ. Συμβούλιον ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἑνὸς τῶν ἐν Ἀθήναις Μακεδονικῶν Συλλόγων, οὗ Πρόεδρος ὑπεγράφετο ὁ κ. Ἀ. Ἀργυρός, δι' ἧς ἐξεφράζετο ἡ ἐπιθυμία συνάψεως φιλικῶν σχέσεων με-

ταξὺ τῶν δύο συλλόγων, ἐγνωστοποιεῖτο δ' ἡμῖν ταυτοχρόνως, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ Ἀθηναϊκὸς σύλλογος, ὅστις εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ἠρίθμει ὀλίγων μηνῶν μόνον βίον, πρὸ πολλοῦ εἶχε κατίδη ἐξ Ἀθηνῶν τὴν ἀνάγκην συστάσεως ὁμοίων συλλόγων ἐν Ἀμερικῇ καὶ πρὸς τοῦτο ἀπεφάσισε τὴν ἀποστολὴν ἀνπροσώπου ἐνταῦθα, ὡς τοιοῦτον δὲ ἐξελέξατο τὸν Πρόεδρον αὐτοῦ κ. Ἀ. Ἀργυρόν. Τὸ Δ. Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου τούτου, πληροφορηθὲν ὅτι ὁ Σύλλογος οὗτος, οὗ πρόεδρος εἶνε ὁ κ. Ἀργυρός, ἀπετελέσθη ἐσχάτως καὶ δὴ τῇ 5 Δεκεμβρίου 1905 ἐκ διαφωνησάντων καὶ ἀποσχιρισάντων τινῶν μελῶν τοῦ ἐτέρου Μακεδονικοῦ Συλλόγου ἐν Ἀθήναις, τοῦ Κεντρικοῦ τοῦτέστιν, οὗ πρόεδρος εἶναι ὁ ἰατρὸς κ. Θ. Γερογιάννης, καὶ ὅτι ἀμφότεροι οἱ εἰρημένοι σύλλογοι οὐ μόνον διαφωνοῦσι καὶ ἀλληλομάχονται κατὰ τῆς ἰδέας, ὁ μὲν ἀξιῶν ὀλόκληρον τὴν Μακεδονίαν Ἑλληνικὴν (ὁ ὑπὸ τὸν κ. Γερογιάννην), ὁ δὲ διαμελισμένην (ὁ ὑπὸ τὸν κ. Ἀργυρόν), ἀλλ' ὅτι καὶ προσωπικὰ πάθη μεταξὺ αὐτῶν ὑφίστανται καὶ τὸ λυπηρότερον ἀπόπειραι καὶ ἐπιθέσεις πρὸς θραῦσιν καὶ διαμελισμὸν τῶν κεφαλῶν τῶν Προέδρων αὐτῶν ἔλαβον χώραν ἐσχάτως, ἐνόμισεν ὅτι ὄφειλε νὰ προσενεχθῆ πρὸς τὸν κ. Ἀργυρόν μετὰ τῆς δεούσης ἐπιφυλάξεως. Ἀπήντησεν ἐπομένως ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ὅτι ἀσμένως μὲν ἀποδέχεται φιλικὰς σχέσεις δι' ἀλληλογραφίας, ἀλλ' ὅτι τὴν τοῦ κ. Ἀργυροῦ ἀποστολὴν ἐνταῦθα θεώρει ἀλυσιτελῆ, διότι ἐν Ἀμερικῇ ὑφίστανται σύλλογοι πράττοντες ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυναμέων των ὅ,τι εἶνε δυνατὸν νὰ γείνη ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως καὶ πρὶν ἀναμείνη τὴν ἀπάντησιν τοῦ Συμβουλίου τούτου ὁ κ. Ἀργυρὸς ἀφίκετο ἐνταῦθα τῇ 24 Ἰουλίου καὶ αὐθημερὸν συναντήσας τὸν πρόεδρον τοῦ Συλλόγου τούτου, ἐζήτησεν ὅπως ὁ ἀρτισύστατος οὗτος Σύλλογος ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν γενικῆς προσκλήσεως τῆς Ἑλληνικῆς παροικίας τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἐπεθύμει νὰ ποιήσῃ διάλεξιν. Ταυτοχρόνως συναντήσας καὶ ἄλλα τινὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου, ἐβολιδосκόπει ἂν ἡ διάλεξις του ἔδει νὰ γείνη δι' εἰσιτηρίων ἢ νὰ ἐνεργηθῶσιν ἔρανοι μετ' αὐτήν. Τῇ αὐτῇ ὅμως ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ὁ κ. Ἀργυρὸς ἀφίκετο εἰς Νέαν Ὑόρκην, ἡ ἐνταῦθα ἐκδιδομένη ἐφημερὶς «Σημαία» κατεχώρισεν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 138 φύλλον αὐτῆς ἄρθρον σχετικὸν πρὸς τὸν κ. Ἀργυρόν ἐκ τῶν «Καιρῶν» τῶν Ἀθηνῶν παραλαμβάνουσα τοῦτο, δι' οὗ ἐφιστάτο ἢ προσοχῇ τῶν ἐν Ἀμερικῇ ὁμογενῶν κατὰ τοῦ κ. Ἀργυροῦ, «Προέδρου ἐνὸς Μακεδονικοῦ Συλλόγου ἐκ τῶν πολωνύμων, οἵτινες ἐν Ἀθήναις ἰδρύθησαν, ὅστις, Ἀργυρός, κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον, εἶχεν ἀντιποιηθῆ καὶ τὸν τίτλον τοῦ προέδρου τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου, ὅπως ἀποπλανήσῃ πολλοὺς φιλοπάτριδας ἰδίως ἐν Ἀμερικῇ». Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου τούτου, λαβὼν ὑπ' ὄψει τὰ ἀνωτέρω γραφέντα ἐν τύπῳ περὶ τοῦ κ. Ἀργυροῦ, τὸ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ἅμα τῇ ἀφίξει του ριφθὲν εἰς τὸ μέσον ζήτημα τῶν ἐράνων, ἐξετάσαν δὲ καὶ πληροφορηθὲν

ὅτι οὐδὲν πιστοποιητικὸν ἔφευρεν οὗτος ἢ σύστασιν ἐπισήμου τινὸς ἀρχῆς δι' οὗ νὰ συνιστᾶται εἴτε πρὸς τοὺς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνας Προξένους, εἴτε πρὸς ἰδιώτας ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ Προέδρου ἔθνικοῦ τινος ἢ ἄλλως πὼς σπουδαίως δρωῦντος σωματείου, ἀξίζοντος τὴν ἐνέργειαν Πανελληνίων ἐράνων λαβὼν δὲ τέλος ὑπ' ὅψιν προηγούμενα τινὰ παραδείγματα συνεισφορῶν καὶ ἐράνων εἰς βάρους τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων ὑπὸ διάφορα προσχήματα, δὲν ἐνέκρινε καλὸν νὰ ἀναλάβῃ οἰανδήποτε εὐθύνην καὶ δαπάνην ὑπὲρ αὐτοῦ, τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ ἐνταῦθα ἐθεώρησεν ἀλυσιτελῆ, ἐπειδὴ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐφρόνησε πάντοτε καὶ φρονεῖ ὅτι οἱ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνες οὐδενὸς ἀποστόλου ἐξ ἀθηνῶν ἔχουσιν ἀνάγκην, ὅπως ἐκπληρώσωσι τὰ καθήκοντά των πρὸς τὴν Πατρίδα, ὡς ἀπέδειξαν διὰ μυρίων μέχρι τοῦδε παραδειγμάτων, προθύμως πάντοτε καὶ γενναίως προσενεγκόντες ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀγῶνων.

Ὅτε ἀνεκοινώθη εἰς τὸν κ. Ἀργυρὸν ὅτι ὁ Σύλλογος οὗτος ἠδυνάτει ν' ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς συγκλήσεως τῆς ἐν Νέα Ὑόρκῃ Ἑλληνικῆς παροικίας, οὗτος κυριολεκτικῶς ἐξεμάνη κατὰ τοῦ Διοικ. Συμβουλίου καὶ ἤρχισε νὰ εὐρίσκη προσωπικῶς ἕκαστον μέλος αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Συλλόγου, περιτρέχων ἀπὸ γραφείου εἰς γραφεῖον καὶ ἀπὸ καταστήματος εἰς κατατάστημα, καὶ εἰς ἄλλους μὲν νὰ παραπονεῖται ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου κατέστρεψε τὴν ἐθνικὴν (!) αὐτοῦ ἀποστολὴν, εἰς ἄλλους νὰ καταγγέλλῃ ταύτην ὡς παράλογον, καὶ εἰς ἄλλους νὰ σπείρῃ ραδιουργίας καὶ σκάνδαλα κατὰ τοῦ Συλλόγου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Δ. Συμβούλιον εἶδεν ὅτι ἐγεννᾶτο ἤδη σκάνδαλον μεταξὺ τῶν ἀπλοϊκωτέρων, σὺν τοῖς ἀνωτέρω δὲ ὁ κ. Ἀργυρὸς ὑπέβαλε καὶ ἔγγραφον αἴτησιν δι' ἧς ἐξήτει τὴν σύγκλησιν ἐκτάκτου συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου ἐν ἧ' νὰ δώρῃ μείζονας ἐξηγήσεις περὶ τῆς ἀφίξεως καὶ τῆς ἀποστολῆς του, τὸ Δ. Συμβούλιον συνῆλθε καὶ αὐθις ἐκτάκτως τῇ 31ῃ Ἰουλίου εἰς ἣν συνεδριάσιν προσῆλθε καὶ ὁ Ἀργυρὸς. Ποῖαι ὅμως ἦσαν αἱ πρῶται ἐξηγήσεις τοῦ Ἀργυροῦ; Ὅτι ὁ Σύλλογος τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἀντιπροσωπεύει εἶνε ὁ μόνος ἐθνικὸς καὶ πατριωτικὸς σύλλογος ἐν Ἀθῆναις, ὅστις εὔρε τὴν λύσιν τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος καὶ ὅστις ἐφώτισε καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὸ πρόγραμμα ὅπερ αὕτη δέον νὰ ἀκολουθήσῃ ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος· ὅτι ὁ ἕτερος σύλλογος ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κεντρικὸς Μακεδονικὸς» ἀποτελεῖται ἀπὸ παράφρονος καὶ προδότας καὶ ἄλλα τινὰ δι' ὧν ἐξῆρε μὲν οὗτος πομπωδῶς ἑαυτὸν καὶ τὸν σύλλογον, οὗ προεδρεύει μέχρι τρίτου οὐρανοῦ, κατεβίβαζε δὲ καὶ ἐμείου τὸ γόητρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως¹ ὡς οὐδὲν δυναμέ-

1. Τὸ γόητρον τῆς Κυβερνήσεως εἰς οὐδὲν μειοῦται ὅταν κανεὶς φροντίζει νὰ τὴν ὑποβοηθήσῃ εἰς τὸ ἔργον της.

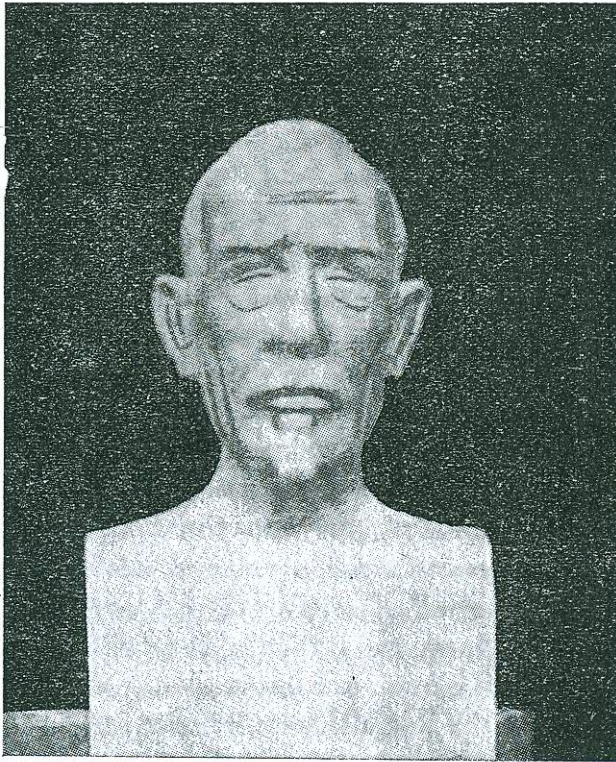
νης νὰ πράξη ἄνευ αὐτοῦ, ὕβριζε δὲ τοὺς ἀντιφρονοῦντας αὐτῷ καὶ ἀπεκάλει τούτους παράφρονας καὶ προδότας!

Καίτοι κατάπληξιν καὶ λύπην ἐνεποίησαν εἰς τὸ Συμβούλιον αἱ τοιαῦται δηλώσεις τοῦ κ. Ἀργυροῦ κατ' ἀπόντων προσώπων, καὶ δὴ προσώπων ἅτινα βλέπομεν οὐ μόνον δρωῦντα ἀλλὰ καὶ πρωταγωνιστοῦντα ἐν τῷ ἐθνικῷ ζητήματι, ἐν τούτοις ἐπιθυμοῦν νὰ παύσῃ τὸ σκάνδαλον ὅπερ ἐγεννᾶτο ἐκ τῆς ἐνταῦθα παρουσίας αὐτοῦ τρέχοντος ὀπισθεν ἐνὸς ἐκάστου καὶ παρενοχλοῦντος πολλοὺς ἐκ τοῦ ἔργου των, ἀπεφάσισε νὰ ἐνοικιάσῃ τὴν αἴθουσαν τοῦ ἐνταῦθα Webster Hall καὶ νὰ καλεσῇ τὴν Ἑλληνικὴν Παροικίαν, ὅπως ἀκούσῃ αὐτόν, ἀφοῦ προηγουμένως ρητῶς ἐδήλωσεν εἰς τὸ Συμβούλιον ὅτι παραιτεῖται τῆς ἰδέας τῆς συλλογῆς ἐράνων. Τὴν ἐπομένην ὁμοῦς ἡμέραν ὁ κ. Ἀργυρὸς δὲν ἔμεινεν εὐχαριστημένος ἐκ μόνης τῆς ἐνοικιάσεως τῆς αἰθούσης, ἀλλ' ἐζήτη, ἵνα ὁ Σύλλογος οὗτος ἐνοικιάσῃ εἰ δυνατόν, ὅλας τὰς στήλας τῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ ἀφιερῶσιν αὐτὰς εἰς διαφημισμὸν αὐτοῦ ὡς «μεγάλου πατριώτου, μελετητοῦ καὶ γνώστου τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος, σπουδαίαν θέσιν κατέχοντος ἐν Ἀθήναις, ἀνδρῶς πεφωτισμένου, ὃν εὐτύχημα εἶνε ὅτι βλέπει ἢ ἡμετέρα πόλις κτλ.». Ἐπειδὴ δὲ τὸ Δ. Συμβούλιον δὲν ἠννόει νὰ υἱοθετήσῃ πάντα ὅσα ὁ κ. Ἀργυρὸς ἐπέμενε νὰ γραφῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, οὗτος ἐκαταστάθη μόνος του εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου καὶ ἔγραψε μόνος του ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ του μακροσκελῆ διαφήμισιν μὲ πομπόδεις τίτλους καὶ ἐπίθετα ὑπὲρ τοῦ προσώπου του καὶ κάτωθεν ὑπέγραψεν ὁ ἴδιος (ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου), ἀφῆκε δὲ ταύτην εἰς τὸ γραφεῖον μὲ τὴν ἐντολὴν καὶ τὴν ἀξίωσιν ὅπως ὁ πρόεδρος τὸ ἀποστείλῃ εἰς τὰς ἐφημερίδας πρὸς δημοσίευσιν. Ὅτε δὲ τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου συνέταξε τὴν κατάλληλον πρόσκλησιν διὰ τὴν ἐν ταῖς ἐφημερίσι δημοσίευσιν, ὁ κ. Ἀργυρὸς ἀπήτησε ὅπως ἀποσταλῇ ἢ ἰδία αὐτὴ διαφήμησις καὶ οὐχὶ ἡ ἀγγελία τοῦ Συλλόγου πρὸς δημοσίευσιν, προσθέτων «μοῦ καταστρέφετε, κύριοι, τὸ ἔργον, μὲ ὑποτιμᾶται, ἂν δὲν δημοσιευθῶσιν ὅσα ἐγὼ γράφω».

Ἀφίνομεν εἰς ἕκαστον ἐνταῦθα νὰ κρίνῃ περὶ τῆς διαταγῆς καὶ τῆς σοβαρότητος τοῦ κ. Ἀργυροῦ, ἐπιμένοντος ὅπως τὸ Δ. Συμβούλιον, τυφλοῖς ὄμμασιν υἱοθετήσῃ ὅσα οὗτος ἔγραφεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ συμβούλιον δὲν ἠθέλησε νὰ υἱοθετήσῃ πάντα ταῦτα, ὁ κ. Ἀργυρὸς παρήγγειλεν εἰς τὸ τυπογραφεῖον τοῦ κ. Χαρίλ. Σταματάκη ἄνευ τῆς γνώσεως καὶ ἐγκρίσεως τοῦ Συμβουλίου, διὰ λογαριασμὸν δὲ ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου, ἐντύπους ἀγγελίας ἐν αἷς διαφήμιζεν ἑαυτόν.

Οὕτω ἔλαβεν χώραν ἢ διάλεξις αὐτοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, μεθ' ἣν ἀντὶ ἐνὸς τυπικοῦ «εὐχαριστῶ» πρὸς τὸν Σύλλογον τοῦτον διὰ τὰς δαπάνας καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ χρόνου, ἅτινα ἐστοίχισεν ἡ παρουσία αὐτοῦ, ὡς θὰ ἔπραττε πᾶς τις ἄλλος, τοῦναντίον τὴν μὲν ἐπομένην τῆς διαλέξεώς ὁ κ. Ἀργυρὸς

πρὸς μέλος τοῦ συμβουλίου εἶπε πονηρῶς «ὅ,τι ἤθελα μοῦ τὸ ἔδωκεν ὁ Σύλλογός σας», ἔκτοτε δὲ ἀπελθὼν ἐντεῦθεν καὶ νομίζων ὅτι τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου δὲν ἔχουσιν ἄλλην ἐργασίαν, ὡς αὐτὸς ὁ κ. Ἀργυρός, προκαλεῖ ταῦτα εἰς δημοσιογραφικὴν συζήτησιν δι' ἀμέσων ἢ ἐμμέσων ὑπαινιγμῶν καὶ προκλήσεων καὶ δὴ μετὰ πρωτοφανοῦς τουπέ - ἵνα μὴ τι ἄλλο εἴπομεν γράφει ἐκ Βοστώνης εἰς τὴν ἐφημερίδα «Θερμοπῦλαι», ὅτι «τὰ μέλη τοῦ

Ἡ προτομή τοῦ Ἀθαν. Ἀργυροῦ ἡ στηθεῖσα εἰς τὸ πάγκον τῆς κεντρικῆς Πλατείας Νιγρίτης.
(Ἔργον Οὐμβέρτου Ἀργυροῦ)

Δ. Συμβουλίου τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου Νέας Ὑόρκης, τὰ ὁποῖα ἤλεγχον ἐγὼ καὶ κατεδίκαζον αὐστηρῶς καὶ κατὰ πρόσωπον, καὶ οἱ τοῖχοι ἀκόμη τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου τῶν ἀπήχουν ἀκόμη τὸν ἔλεγχόν μου θὰ κτυποῦν τὸ κεφάλι των εἰς τὸν τοῖχον διὰ τὴν στάσιν των ἀπέναντι ἐμοῦ, ἀλλὰ δὲν θὰ σποῦν» !

Ἐκτιθέμενοι τὰ ἀνωτέρω ἐν πάσει εἰλικρινείᾳ καὶ ἀμεροληψίᾳ, ἀφήνωμεν εἰς τὴν κρίσιν καὶ τὴν νοημοσύνην τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς παροικίας ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτεῖς, Ἑλληνικῶν κοινοτήτων νὰ κρίνωσι τὴν διαγωγὴν τοῦ κ. Ἀργυροῦ καὶ τὴν στάσιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἀριθμοῦντος ἤδη περὶ τὰ τετρακόσια μέλη, ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς ἐν

ταῦθα παροικίας, παντός ἐπαγγέλματος, τέχνης καὶ ἐπιστήμης καὶ τὰ ὁποῖα ἀναμφιβόλως δὲν ἔχουσι ἀνάγκην μαθημάτων φιλοπατρίας.

Ἐν νέῃ Ὑόρκῃ, τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1906

(Ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου Νέας Ὑόρκης ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος)

Δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι κανένας τετραπέρατος γιὰ νὰ διαπιστώσῃ πῶς κάτω ἀπὸ τὸ ἀμεροληπτοφανὲς ὕφος τοῦ παραπάνω ἐγγράφου κρύφτονταν ἢ πρόθεσι νὰ καταφερθῇ ἓνας τρομερὸς καταπέλτης ἐναντίον τῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ, Καταφαίνεται ἀκόμα ἡλίου φωτεινότερον ἀπὸ ποῦ οἱ διευθύνοντες τὴν τύχην τοῦ ὡς ἀνωτέρω Σωματείου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ μὴ Μακεδόνες, ἐλάμβανον τὶς ἐμπνεύσεις των. Αὐτὸ τουλάχιστο μαρτυρεῖ ἡ ἀξιῶσις τῶν ἐπευθύνων ὅτι ὁ ἐν Ἀθήναις Κεντρικὸς Μακεδονικὸς Σύλλογος, τοῦ ὁποίου ἡγεῖτο ὁ ἰατρὸς Θ. Γερογιάννης, ἤθελε ὀκόκληρη τὴ Μακεδονία Ἑλληνική, ἐνῶ ὁ Μακεδονικὸς Σύλλογος τοῦ ὁποίου ἡγεῖτο ὁ Ἀργυρὸς καὶ τοῦ ὁποίου ἐπίτιμος Πρόεδρος ἦταν ὁ πολὺς ἐκ Μακεδονίας πολιτικὸς Στέφανος Δραγούμης; τὴν ἤθελε δῆθεν διαμελισμένη. Δημιουργεῖται καθ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ ἀβάσιμη ὑποψία πῶς ὁ Ἀργυρὸς, μακρὰν τοῦ νὰ εἶναι ἐθνικὸς ἀπόστολος, ἦταν δῆθεν ὄργανον τῶν Βουλγάρων! Αὐτὴ ἦταν ἡ μιὰ πλευρὰ τῆς ἐπιθέσεως. Ἡ ἄλλη ἦταν νὰ χρωματισθῇ ἡ διαγωγή τοῦ Ἀργυροῦ ἀπέναντι τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου τῆς Νέας Ὑόρκης κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ τεθῇ ἐν ἀμφιβόλῃ ἢ εἰλικρίνεια καὶ ἡ σοβαρότης αὐτοῦ.

Πάντα ταῦτα ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία στὴν «Ἀτλαντίδα» (φύλλο 8 Σεπτ. 1906, σελ. 2) νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἄλλη μέρα μ' ἓνα ἄρθρον τῆς τιτοφορούμενο «Τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος» καὶ νὰ διακηρύξῃ πῶς ἡ παραπάνω δήλωσι τοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου τῆς Νέας Ὑόρκης «παρέσυρε καὶ τὰ τελευταῖα ἴχνη τῆς ὀμίχλης διὰ τῆς ὁποίας οἱ συνάδελφοι ἐζήτησαν νὰ περικαλύψωσι τὸν κ. Ἀργυρόν.» Ἀποκατασταθῆις δῆθεν τελείως τῆς ἀληθείας, οὐδεὶς συντρέχει πλέον λόγος νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα καὶ ὡς ἐκ τούτου παραιτεῖται τῆς δημοσιεύσεως τῶν σχετικῶν ἀποκαλυπτηρίων τὸ προοίμιον τῶν ὁποίων εἶχε δημοσιεύσει στὸ φύλλο τῆς 6ης Σεπτ. 1906¹. Εἰς τὸν Ἀθανάσιο Ἀργυρὸ ἔδωσαν ἐξ ἀντιθέτου λαβὴν ν' ἀντεπεξέλθῃ μὲ μιὰ ὁμοβροντία δυνατὴ ποὺ δημοσιεύθηκε στὶς «Θερμοπύλες» καὶ ποὺ δὲν ἔχουμε τὸ κείμενό της, ἐπειδὴ, ὡς ἐλέχθη καὶ πιὸ πάνω, οἱ σχετικοὶ τόμοι τῆς ἐν λόγῳ ἐφημερίδος δὲν εἶναι προσιτοὶ στὸν γράφοντα. Ἄν κρίνουμε ὁμῶς ἀπὸ μιὰ ἄλλη, πιὸ σύντομη τούτη τὴ φορὰ, «δήλωσι» στὴν ὁποία προέβη ὁ Μακεδονικὸς Σύλλογος τῆς Νέας Ὑόρκης ἓναν περίπου μῆνα ἀργότερα ἀπὸ τῶν στηλῶν καὶ πάλι τῆς «Ἀτλαν-

1. Πρόκειται περὶ τῶν ὡς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἐπιστολῶν τῶν «φίλων» ἀναγνωστῶν της.

τίδος» (φύλλο 12 Ὀκτ. 1906, σελ. 3, στήλη γ'), πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε πῶς στὴν ὁμοβροντία του ἐκείνη ὁ Ἀργυρὸς ἀντεπεξῆλθε μὲ τὴ βαρύτερη ἀντικατηγορία, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Μακεδονικὸν Σωματεῖον ἦταν «ψευδολόγον, κακόπιστον καὶ Πλαστογράφον». Σ' αὐτὰ προσετέθη ἀργότερα (βλ. «Θερμοπῦλες» 19 Νοεμβρίου 1906) καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ «ἀμαρτωλοῦ».

Μπροστὰ στὴν ἀλύγιστη ἐκστρατεία τῶν ποικιλωνύμων ἐχθρῶν του, ὁ Ἀργυρὸς, ταυτόχρονα μὲ τὴ δημοσίευσί τῶν παραπάνω ἄρθρων του, ἀνέλαβε θέσι ἀρχισυντάκτη τῆς ἐφημερίδος «θερμοπῦλαι», ἰδρυτῆς τῆς ὁποίας ἦτο ὁ ἐνθουσιώδης Σπαρτιάτης Ἰω. Μπούρας καὶ ποὺ ὁ Ἀργυρὸς κατώρθωσε μετ' οὐ πολὺ νὰ μετατρέψῃ σὲ ἡμερησία¹. Σκέφθηκεν ὅτι ἔτσι θ' ἄρχιστὴ διάθεσί του δικό του δημοσιογραφικὸ ὄργανο πρὸς ἀποτελεσματικώτερα διεξαγωγὴ τοῦ παραιτέρω αγώνος του κατὰ τῶν συκοφαντῶν του. Τούτῃ ὅμως ἢ ἀπόφασί εἶχε καὶ μιὰ δυσάρεστη πλευρά. Στὴν μέχρι τοῦδε ἐγνωσμένη ἑλληνικὴ κακεντρέχεια καὶ μοχθηρία ἤρθε τώρα μοιραῖα νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀντιζηλία. Ἔτσι ἀμέσως μετὰ ταῦτα δυὸ Ἑλληνικὲς ἐφημερίδες ποὺ μέχρι τότες ἦτανε φανατικὲς ὑπερασπίστριες τοῦ Ἀργυροῦ, ἦτοι ὁ «Μετανάστης» τοῦ Λόουελ καὶ ἡ «Σημαία» τῆς Νέας Ὑόρκης (φύλλο 21 Νοεμβρίου 1906) ἀπεκήρυξαν τὸν Ἀργυρὸ ἐπὶ λειποταξία καὶ φυγομαχία. Βάσισαν τὴν ἀποκήρυξι τούτῃ ἀπάνω στὴν ἀξίωσι, ὅτι ἡ ἀνάληψις καθηκόντων ἀρχισυντάκτη τῶν «Θερμοπυλῶν» ἐκ μέρους τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ, συνεπάγονταν μόνιμη παραμονὴ στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ ἐπομένως τὴν παραίτησί του ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Προέδρου τοῦ ἐν Ἀθήναις Μακεδονικοῦ Συλλόγου «Μέγας Ἀλέξανδρος». Περιττὸ βεβαίως νὰ τονισθῇ ὅτι ἡ ἀπροσδόκητὴ ἐκείνη μεταστροφὴ ἐνέπλεσσε χαρᾶς, καὶ ἀγαλλιᾶσεως τὴν «Ἀτλαντίδα», ἡ ὁποία μάλιστα, τούτῃ τῇ φορᾷ, ἔσπευσε ν' ἀπονεύμῃ καὶ πολλοὺς ἐπαίνους στὸ Διευθυντὴ τῆς «Σημαίας» Κ. Φισουλαρίδη, λησμονῶντας τὰ ὅσα αἰσχίσια τῶν αἰσχίστων τοῦ εἶχε ψάλλει ἄλλοτε ἢ ἴδια.

Ἐδῶ τελειώνει ἡ πρώτη φάσις τῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ στὴν Ἀμερική. Τὰ τῆς περαιτέρω δράσεώς του ἀποτελοῦν ἰδιαιτέρο κεφάλαιο, στὸ ὁποῖο ὁ ὑποφαινόμενος δὲν ἔχει τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸ νὰ εἰσέλθῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ρίχνοντας ἤδη μιὰ γοργὴ ματιὰ στὰ παραπάνω, δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ ἐξαγάγουμε τὸ γενικὸ αὐτὸ συμπέρασμα. Οἱ δρόμοι τοὺς ὁποίους εἶχε διανύσει ὁ Ἀργυρὸς γιὰ νὰ κηρύξῃ τὴ Μακεδονικὴ ἰδέα, δὲν ἦτανε καθόλου στρωμένοι μὲ λουλούδια. Στὴν περίπτωσί του, ὅπως ἐν μέρει καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ ὑποφαινομένου, ἦταν ἀπ' ἐναν-

1. Ἐσταμάτησε τὴν ἔκδοσι στὰ 1908. Ὁ Ἀργυρὸς μετέβη στὸ Σικάγο, ὅπου ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσι τῆς «Ἀθηνᾶς». Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους μετέφερε τὴν ἔδρα τῆς στὴν Ν. Ὑόρκη. Σταμάτησε ἔκδοσιν τὸ 1915. Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ὁ Ἀργυρὸς ἐξελέγη βουλευτῆς τοῦ Νομοῦ Σεργῶν ἐν ἀπουσία του. Ἀνεχώρησε στὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἔκτοτε παρέμεινε μόνιμος.

τίας στρωμένοι μὲ λογιῆς λογιῶν ἀγκάθια καὶ τριβόλια ἀπὸ κείνα ποὺ σπάζουν καὶ τρουποῦν βαθειά, γιατί δὲν ἦτανε στημένα μονάχα ἀπὸ κεκηρυγμένους ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀσπόνδους φίλους!

Ἔζησαν πράγματι οἱ ποικιλώνυμοι κατήγοροι τοῦ Ἀργυροῦ γιὰ νὰ ἰδοῦν τὸν ἐπισυμβάντα κατὰ τὸ 1912—13 διαμελισμὸ τῆς Μακεδονίας ποὺ τοὺς τρόμαξε δῆθεν τόσο πολὺ. Αὐτὸ ὅμως δὲν συνέβη ἐξ αἰτίας τοῦ «ἀντεθνικοῦ προγράμματος τοῦ Ἀργυροῦ», οὔτε καὶ διεμαρτυρήθησαν οὔτοι πουθενὰ γιὰ τὸν τρομερὸ ἐκεῖνο διαμελισμὸ, ποὺ δὲν ἐπέτρεψε στὴν Ἑλλάδα νὰ λάβη, ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισι, τὴ Μακεδονία ποὺ ζητούσανε ὁ Ἀθανάσιος Ἀ. Ἀργυρός, ὁ Στέφανος Δραγούμης, ὁ Νεοκλῆς Καζάζης καὶ τόσο ἄλλοι πατριῶται Ἕλληνες.

Ὅσο γιὰ τὶς «ἀργυλογικὲς» δῆθεν τάσεις τοῦ Ἀργυροῦ, ποὺ τοῦ εἶχαν προσάψει οἱ ἐχθροὶ του, ἀρκεῖ νὰ ὑπομνησθῇ τὸ γεγονός: ὅταν κατὰ τὸ 1915 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Νομοῦ Σερρῶν ἐν ἀπουσία του, τὰ ἔξοδα τῆς ἐπιστροφῆς του ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ στὴν Ἑλλάδα ἐκαλύφθησαν ἀπὸ ἔρανο μεταξὺ φίλων. Μολονότι στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδος ἀνεμίχθη ἔκτοτε ζωηρά, ἴ κάποτε μάλιστα εἶχε καὶ τὴν ἀνωτάτη διεύθυνσιν τῶν Κρατικῶν Προμηθειῶν, οὐδέποτε ὑπῆρξε κάτοχος ἀξιολόγων κινητῆς ἢ καὶ ἀκινήτου περιουσίας, ἔζησε τὰ γεροντικά του χρόνια μὲ μιὰ μικρούλα σύνταξι, κοντὰ σὲ μιὰ συγγενικὴ του οἰκογένεια στὸ Βόλο, ὅπου καὶ ἔκλεισε τὰ μάτια του γιὰ πάντα στὶς 9 Ἰανουαρίου 1945. Στὴν περίπτωσι τούτῃ ἐφαρμόζεται καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν τὸ ἀπόφθεγμα: Γεννήθηκε πτωχὸς καὶ πέθανε φτωχότερος.

Ὁ ὑποφαινόμενος, μολονότι μακρὰν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ μίαν καὶ πλεόν τεσσαρακονταετίαν. οὐδέποτε ὑπῆρξε θιασώτης τῆς πολιτικῆς παρατάξεως μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἀείμνηστος Ἀργυρὸς εἶχε συνδέσει τὸ πολιτικόν του μέλλον. Αὐτὸ ὅμως δὲν μὲ ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ δώσω «τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι.

Νέα Ὑόρκη Μάρτιος 1957

Ἔγινε ἐπανειλημμένως Ὑπουργός, ἄλλοτε τῆς παιδείας καὶ ἄλλοτε τῆς Γεωργίας.

Γ. Ι. ΛΙΑΟΣ

ΤΟ ΣΤΑΡΤΣΙΟΒΟ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1900-1913

"Οπισθεν τοῦ ὄρους Μπέλλες (Κερκίνη¹-Μπαλαθίτσα)², εἰς τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευράν, ἀνάμεσα εἰς ὑψηλὰ ὄρη, σχηματίζεται ἡ "Ἄνω Κοιλὰς τοῦ Στρουμόνος, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται πολλὰ χωρία. Ἐκ τούτων τὰ σπουδαιότερα ἦσαν τὸ Μελένικον, τὸ Πετρίτσι³ καὶ τὸ Στάρτσιοβο. Πρὸ τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος ὅλα τὰ χωρία αὐτὰ ἦσαν ἑλληνικώτατα ὑπαγόμενα εἰς τὴν μεγάλην Ἐπισκοπὴν Μελενίκου-Σιδηροκάστρου⁴.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος καὶ κυρίως ἀφ' ὅτου ἰδρῦθη ἡ Ἐπισκοπὴ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας εἰς Νευροκόπιον, ἤρχισε ἔντονος βουλγαρικὴ προπαγάνδα, ἣτις δι' ἀφειδῶν ὑποσχέσεων καὶ ἀφθόνων χρημάτων τῆς Πανσλαυιστικῆς ὀργανώσεως, προσεπάθησε νὰ ἀποσπάσῃ τὰ χωρία εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν καὶ νὰ ἀλλάξῃ τὴν ἐθνολογικὴν σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ. Παρὰ ταῦτα ὅμως οἱ κάτοικοι ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὰς πατρογονικὰς τῶν παραδόσεις καὶ εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, καὶ τούτων συγκαταλεγομένων μεταξὺ τῶν δυσηρεστημένων κατὰ τῶν προυχόντων καὶ τῶν ἱερέων.

Ἀπὸ τοῦ 1897 ὅμως ὅτε ἡ Ἑλλάς ἠτύχησε εἰς τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον, τὸ βουλγαρικὸν κομιτάτον, θεωρησάν κατάλληλον τὴν στιγμήν, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐχθρότητος τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἤρχισε τὸν βίαιον ἐκβουλγαρισμὸν τῶν χωρίων. Ἐναγκαλισθὲν τοὺς διαφόρους ληστὰς τῆς περιοχῆς ὠργάνωσε αὐτοὺς εἰς συμμορίας, τοὺς ἐπλήρωσε μεγάλους μισθοὺς καὶ τοὺς ἐξαπέστειλεν ἔναντιον τῶν ἑλληνικῶν χωρίων. Τότε ἓνα κῆμα ἀγρίας τρομοκρατίας ἐξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν περιοχὴν, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν Τούρκων καὶ τῶν ξένων ἀποστολῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πρόμαχοι καὶ στυλοβάται τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦσαν οἱ ἱερεῖς, οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ προύχοντες, κατ' αὐτῶν κυρίως ἐστράφη ἡ μῆνις τῶν κομιτατζήδων καὶ αὐτοὶ ἦσαν τὰ τραγικὰ θύματα.

1) Κατὰ τοὺς Ἀρχαίους. 2) Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς.

3) Ἡ ἀρχαία Πέτρα ἢ Σιντική.

4) Περὶ τῆς Μητροπόλεως Μελενίκου βλέπε Ἐλευθερίου Ταπεινοῦ καὶ ἐν Ἑκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ Κωνιπόλεως τῶν ἐτῶν 1882-3 καὶ 1891.—Πέτρου Σπανδωνίδου Μελενίκου ὁ Νεκρὸς Μακεδονικὸς Ἀκρίτης. Θεολογικὴ 1930 σελ. 45-54.

Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν πρῶτον θῦμα ἔπεσεν ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Κούρνοβον Παπαγιάννης Κωνσταντινίδης. Ὅταν μίαν Κυριακὴν κάποιος ἔξωμότης, βούλγαρος πράκτωρ ὀνόματι Ντίνας ἐπεχείρησε νὰ ἀναγνώσῃ τὸν ἀπόστολον βουλγαριστί, ὁ γενναῖος ἱερεὺς τὸν ἤρπασεν ἀπὸ τὸν τράχηλον καὶ τὸν ἔβγαλε ἔξω τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο ὅμως ἐπεσφράγισε τὴν καταδίκην του. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μία κομιτατζήδικη συμμορία τὸν συνέλαβε καὶ ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ φέρῃ τὸν ἀρχηγόν της ἐπὶ τῶν ὤμων του, ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα τὸν ἔξετέλεσεν ἀγρίως εἰς τὸ χωρίον Τράτσκοβον. Μετὰ ταῦτα οἱ βούλγαροι ἐγκατέστησαν βούλγαρον ἱερέα καὶ βούλγαρον διδάσκαλον τὸν αἰμοβόρον, βούλγαρον πράκτορα Ντίμτσιον (1898).

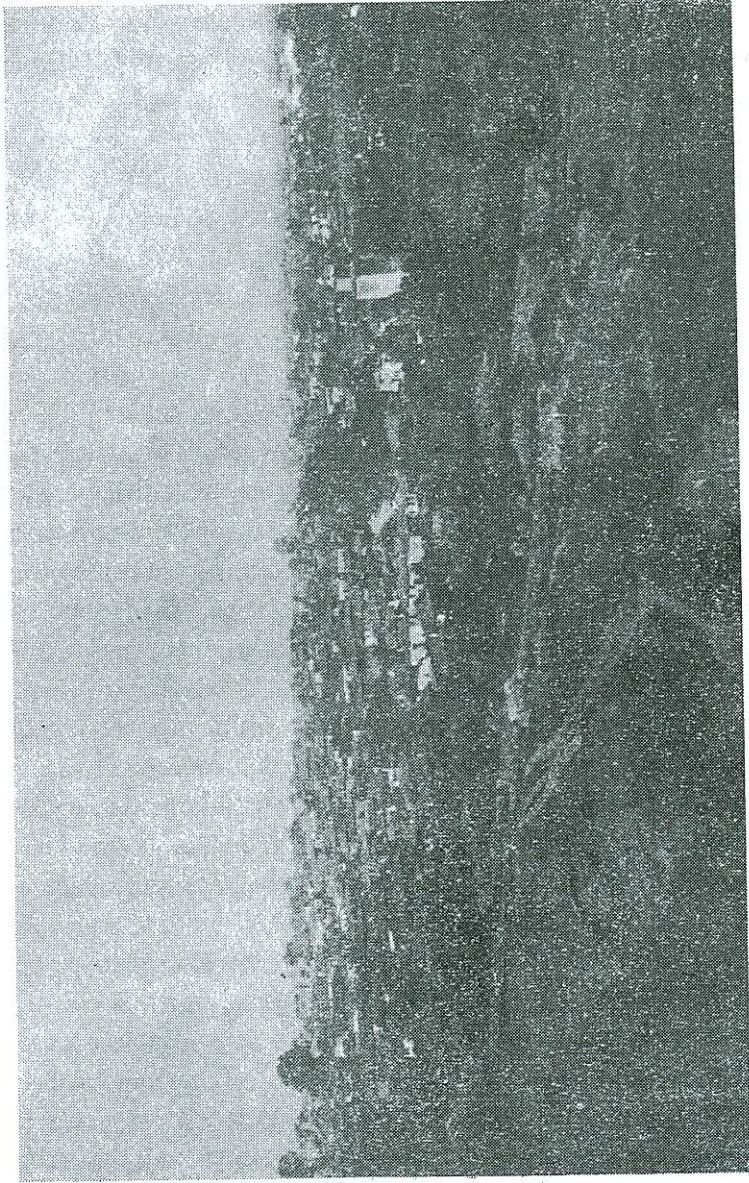
Αἱ βουλγαρικαὶ κομιτατζήδικαι συμμορίαί, αἱ ὁποῖαι ἔδρασαν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἦσαν τῆς μερίδος μὲν τοῦ Σανιάντσку ἀνατολικῶς τοῦ Στρυμόνος εἰς περιοχὴν Μελενίκου, ἐντεῦθεν δὲ τοῦ Στρυμόνος εἰς τὴν περιοχὴν Πετριτσίου-Σταρτσιόβου, τῆς μερίδος Σαράφωφ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ πρῶην ληστοῦ Ντόντσιου, ὅστις συνωδεύετο καὶ ὑπὸ τοῦ βουλγάρου λοχαγοῦ Παρθένωφ. Ὑπὸ τὴν διοίκησιν τούτου ἦσαν αἱ συμμορίαὶ τῶν Σμολαρλῆ Γιάγκο, ἐκ τοῦ ὁμωνύμου χωρίου, τοῦ Πετρώφ, ἐκ τοῦ χωρίου Τσαπαρέου τοῦ Παῦλε, ὅστις ἐκάη ἀργότερον εἰς Ράμαναν⁵, τοῦ Μπακάλτσιεφ ἐκ τοῦ χωρίου Ἰάκωβον καὶ τοῦ Μουχτσίνα ἐκ τοῦ χωρίου Σπάτοβον.

Κατὰ τῶν κομιτατζήδων οἱ Ἕλληνες τῆς περιοχῆς ἀντέστησαν πεισμῶως καὶ καρτερικῶς. Κέντρα τοῦ ὁργανωμένου μακεδονικοῦ ἀγῶνος ἦσαν τὸ Μελένικον καὶ τὸ Πετρίτσι.

Τὸ Πετρίτσι ἦτο κωμόπολις. Τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ του ἦσαν τουρκοὶ καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ χριστιανοὶ Ἕλληνες. Ἦτο δὲ ἔδρα τουρκικῶν, ἀρχῶν ἐπίππου χωροφυλακῆς καὶ Συντάγματος τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἐνεκα τούτου οἱ κομιτατζήδες δὲν ἐτολμούσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτό. Εἶχον ὅμως κατορθώσει νὰ παρασύρωσι ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος ἕναν ἱερέα ὀνόματι Σακκελάριον καὶ σιγὰ-σιγὰ πλεόν τοῦ ἡμίσεως τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ. Εἶχον δὲ ἰσχυροὺς παράγοντας τοὺς Γεώργιον Φιλίππου, Ἄναστ. Ἀνικατζῆν κ.ἄ. Παρὰ ταῦτα τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἦτο τὸ ἐπικρατοῦν, διότι εἶχεν εἰς χεῖρας του τὸ ἀνθοῦν τότε ἐμπόριον. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐκκλησίας μόνον τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἶχον ἀποσπάσει οἱ βούλγαροι κατόπιν τουρκικῆς ἐπεμβάσεως περὶ τὸ 1880.

Εἰς τὸ Πετρίτσι τὸ κέντρον τοῦ ἀγῶνος ἦτο τὸ περίφημον οἰκοτροφεῖον του, ὃ διευθυντῆς τοῦ ὁποίου, Κ. Παπανικολάου, ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀγῶνος καὶ ὃ κύριος σύνδεσμος τῶν δημιουργηθεισῶν ἀπὸ τοῦ 1903—4 ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν ὀμάδων. Μέσφ αὐτοῦ διαβιβάζοντο ὁδηγίαι καὶ ἐντολαί

5) Γ. Λιάου Ἱστορία τοῦ Νέου Πετριτσίου, Β' τόμ. «Σερραϊκῶν Χρονικῶν», 1957 σελ. 209—254.

ΤΟ ΠΕΤΡΙΤΣΙ

(*Επί τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ ὄρους Μπέλλεε, ἐπιδικασθὲν εἰς τὴν Βουλγαρίαν δυνάμει τῆς συνθή-
κης τοῦ Βουκουρεστίου τοῦ 1913. Πόλις γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀναφε-
ρομένη ὑπὸ τῶν συγγραφέων, ὡς Πέτρα ἢ Σιντικὴ).

πρὸς τὰς ομάδας αὐτάς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τῶν Δούκα Ἀχ.—Ἀλεξάνδρου—Σ. Βλάχμπεη—Τσιτσιμή Δημ. καὶ μυστικῆ τοιαύτη τοῦ Σταρτσιόβου. Ἐντεῦθεν δὲ δηλαδὴ ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Οἰκοτροφείου, διοχετεύοντο ὄπλα πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, τὰ ὁποῖα μεταφέροντο ἐκ Σερρῶν μέσα εἰς φορτία ἀπὸ ψάθες, εἰς βαρέλια κρασιοῦ καὶ μὲ ἄλλους τρόπους. Ἀκούραστος ἡ μαγεύρισσα αὐτοῦ, Καλλίνα ὀνόματι, (ζῆ καὶ σήμερον γραῖα ἐγκαταλελειμμένη ἀπὸ ὅλους, εἰς Ν. Πετριτίσιον) ἄλλοτε μετέφερεν ἔγγραφα καὶ μηνύματα, ἄλλοτε ἔμαγεύρισε εἰς τοὺς ἀντάρτας καὶ ἄλλοτε ὄδηγός αὐτή, τοὺς ὀδηγοῦσε ἔξω τοῦ χωριοῦ κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τῶν Τούρκων, ὅπως συνέβη ὅταν ἡ ὁμάς τοῦ Δούκα εἰσηλθεν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἀργότερον ἡ ὁμάς τοῦ Βλάχμπεη.

Σπουδαῖοι παράγοντες τοῦ ἀγῶνος εἰς τὸ Πετριτίσι ὑπῆρξαν ὁ Διδ)λος Εὐάγ. Γεροβασιλείου, ὅστις συλληφθεὶς ἔξωθεν τῆς Κ. Τζουμαζιάς (Ἑρακλείας) τὴν 1—8—1907 ἐφονεύθη διὰ ξυλοκοπημάτων, ὁ ἱερεὺς Παπαγιώργης Παντατζίδης, ὅστις ἐλειτούργει ἔχων πάντοτε ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης δύο πιστόλια (διότι εἶχεν γίνεαι ἀπόπειρα δολοφονίας του ὑπὸ κομιτατζήδων εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Παρέτσιου). Ἐπίσης οἱ ἀδελφοὶ Δημήτριος (Μήτας), Εὐάγγελος καὶ Ἀνδρέας Φιλίππου, ἰδίᾳ ὁ Μήτας, πλουσιώτατος μὲ ἀμπέλια, χωράφια καὶ ἓνα πελώριον σπίτι εἰς τὴν καρδιὰ τῆς βουλγαρικῆς συνοικίας. Αὐτὸς μετέφερεν ὄπλα, αὐτὸς μετέφερεν καὶ διεβίβαζεν πληροφορίας, στενώτατος συνεργάτης τοῦ Παπανικολάου, ἀλληλογραφοῦσε συχνὰ μὲ τὸν μητροπολίτη Μελενίκου, τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ ἀδελφός του Εὐάγγελος, συλληφθεὶς ὑπὸ κομιτατζήδων εἰς Γκορένιε, κατετεμαχίσθη ζῶν, καὶ τὰ τεμάχια τοῦ σώματός του ἐκάησαν εἰς ἓνα φοῦρνον. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καίτοι ἔχαιρεν τῆς γενικῆς ἐκτιμῆσεως καὶ σεβασμοῦ ἀκόμη καὶ αὐτῶν τῶν τούρκων ἐδολοφονήθη βληθεὶς ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐνῶ ἔπινε τὸν καφέν του εἰς τὸ πλησίον τῆς οἰκίας του καφενεῖον, τὸ ἀπόγευμα τῆς 20—10—1905, ὑπὸ τινος βουλγάρου Ἀγγλῖκα ὀνόματι. Μάλιστα ὁ δολοφόνος, ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ μὴ ἀστοχήσῃ εἰς τὸ ἔργον του, μετέβη εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ καφενεῖου καὶ πυροβολῶν κατὰ τῶν ἐξερχομένων πανικοβλήτων θαμώνων τοῦ καφενεῖου, νομίσας ὅτι τοῦ διέφυγε ὁ Μήτας, ἐφόνευσε ἓναν ἀθῶον καὶ μάλιστα βούλγαρον. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἕτερος ἀδελφός Φιλίππου, Ἀνδρέας, συλληφθεὶς τὸ 1913 ὑπὸ τῶν βουλγάρων ἐφονεύθη διὰ ξυλοκοπημάτων. Ὡσαύτως παράγοντες τοῦ ἀγῶνος εἰς τὸ Πετριτίσι ἦτο καὶ ὁ μέγας ὑφασματέμπορος Τζιερόπουλος καὶ ὁ Ἀλέξ. Μπόνιας εἰς τὴν ταβέρναν τοῦ ὁποίου ἐσύχνανον ὅλοι οἱ Τούρκοι πρόκριτοι καὶ προύχοντες ἐκ τῶν ὁποίων συνέλεγεν συστηματικῶς πληροφορίας καὶ διεβίβαζεν αὐτάς εἰς τὸν Παπανικολάου.

Ἐπὶ τὴν πίεσιν τῶν βουλγάρων κομιτατζήδων ἔγινε βουλγαρικὸν κατὰ τὸ 1897 τὸ χωρίον Σιαρμπάνοβον, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἔμειναν παρὰ μόνον τέσσαρες ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι· τῶν Γ. Βακαλίδου, Ί. Καρίκη καὶ Ραφτοπούλου, Ἐκ τούτων ὁ Ί. Ραφτόπουλος τόσον εἶχε μισηθῆ ὑπὸ τῶν βουλγάρων

ρων, ὥστε μετὰ πολλὰ ἔτη τὸ 1916 καταφυγῶν εἰς τὴν Ἐλευθέραν Ἑλλάδα συνελήφθη εἰς Ἡράκλειαν καὶ ἀπηγχονίσθη.

Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπεχείρησε τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τοῦ Σταρτσιόβου ὁ κομιτατζῆς Μπουτζίνας. Οὗτος εἰσελθὼν εἰς τὸ χωρίον μὲ ἑμελῆ συμμορίαν ἐκρύπτετο εἰς τὸν ἀχυρῶνα τοῦ Π. Κωνσταντίδου, μέχρις ὅτου εὔρη τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν νὰ συλλάβῃ τοὺς προύχοντας. Ἐκεῖ ὅμως τοὺς ἀντελήφθη ἓν παιδίον, τὸ ὁποῖον εἶδοποίησε τὸν Πρόεδρον τοῦ χωρίου Γραμματικόπουλον, ὅστις καὶ ἐκάλεσεν τοὺς τούρκους νὰ προστατεύσουν τὸ χωριὸ ἐνῶ οἱ κομιτατζῆδες ἐνεκλωβίσθησαν εἰς τὸν ἀχυρῶνα. Τουρκικὸν τμήμα ἔλθον ἐκ Πετριτίου περιεκύκλωσεν τὸν ἀχυρῶνα καὶ ἐνέπρησεν αὐτὸν ἀναγκασθέντων τῶν κομιτατζῆδων νὰ παραδοθῶν πλὴν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μπουτζίνα, Ντάφτιση, ὅστις ἐκάη ἐκεῖ εἰς τὸν ἀχυρῶνα. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐφόβισε πάρα πολὺ τοὺς κομιτατζῆδες, οἱ ὁποῖοι ἔκτοτε μετὰ μεγάλης περισκέψεως ἀπεφάσιζαν νὰ πλησιάσουν εἰς τὸ χωρίον. Αὐτὸς οὗτος ὁ ἀρχικομιτατζῆς Ντόντσιος ἐπιχειρήσας κάποτε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ χωρίον ἔφθασε μέχρι τοῦ νεκροταφείου καὶ δὲν ἐτόλμησεν νὰ προχωρήσῃ περισσότερον ἐπιστρέψας ὀπίσω, διότι ὡς ἔλεγεν παρέλυσαν τὰ πόδια του, ἀποδίδων τοῦτο εἰς τὸν ἅγιον Μηνῶν τὸν προστάτην τοῦ χωριοῦ.

Ἄργότερον περὶ τὸ 1902 ἡ συμμορία τοῦ Μπακάτσειφ πολλάκις ἐπεχείρησε νὰ ἐκβουλγαρίσῃ τὸ χωρίον, ἀλλὰ ὁσάκις εἰσῆρχετο εἰς αὐτὸ δὲν εὔρισκεν τοὺς προύχοντας καὶ τὸ πλεῖστον τῶν ἀνδρῶν, διότι οὗτοι ἐκρύπτοντο εἰδοποιούμενοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν γύρω χωριῶν καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ διαμένοντος εἰς Κούρνοβον Παπαϊωάννου, υἱοῦ τοῦ δολοφονηθέντος ἱερέως. Διὰ τοῦτο ὁ Μπακάτσειφ ἐπεχείρησε νὰ στρέψῃ τὴν μῆνιν τῶν τούρκων ἐναντίον τοῦ Σταρτσιόβου. Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἐνήδρευσεν ἔξω τοῦ χωριοῦ μὲ σκοπὸν νὰ ἐξοντώσῃ ἓνα τουρκικὸν ἀπόσπασμα ὑπὸ τὸν τούρκον Θυράμπεη, τὸ ὁποῖον εἶχε μεταβῆ εἰς Στάρτσιβο διὰ τὴν ἐπιταξιν Ἰππων, καὶ νὰ ἀποδώσῃ τὸν φόνον εἰς τοὺς Σταρτσιοβίτας. Εἰδοποιηθέντες ὅμως οὗτοι περὶ τούτου ἐξαπέστειλον τὸ τουρκικὸν ἀπόσπασμα δι' ἄλλης ὁδοῦ. Ἀποτυχόντες ὅμως οἱ κομιτατζῆδες καὶ μὴ παραιτούμενοι τοῦ σκοποῦ των ἐφόνευσαν ἐκεῖ ἓνα τούρκον κτηματίαν ἐκ Πετριτίου τὸν Χασὰν ἄγά, τυχαίως μεταβάντα εἰς τὰ κτήματά του κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Μετὰ τὸ ἀνόσιον τοῦτο ἔγκλημα εἰσελθόντες εἰς τὸ χωρίον ἠξίωσαν τὸν ἐκβουλγαρισμὸν του, μὴ τολμώντες ὅμως νὰ προβοῦν εἰς βιαιοπραγίας, διότι οἱ πλεῖστοι τῶν προκρίτων εἶχον κρυβῆ καὶ λόγω τῆς τύχης τοῦ Ντάφτισιο. Οἱ κάτοικοι μὲ διαφόρους φιλοφρονησεις καὶ ψευτοὑποσχέσεις τοὺς ἀπεμάκρυναν τοῦ χωριοῦ, τὸ δὲ πτώμα τοῦ ἀτυχοῦς τούρκου ἀπέρριψαν μακρὰν τοῦ χωριοῦ. Ἡ γυναῖκα του ὅμως μένεα πνέουσα, ἀπέδωσεν τὸν φόνον εἰς τοὺς Σταρτσιοβίτας καὶ τῇ ἐμμονῇ της συνελήφθη καὶ καταδικασθεῖς ἀπηγχονίσθη εἰς Πετριτίσι ὁ κολλήγας αὐτοῦ Θεοδ. Καντούρης.

Τὸ 1903 ὁ ἀρχικομιτατζῆς Ντόντσιος μὲ ἀπειλὰς καὶ τρομοκρατικὰς πράξεις ἐξηνάγκασε τὸν ἐκ τοῦ Σταρτσιόβου, ἱερέα τοῦ χωρίου Μπογορόβιτσα Παπαῦ Κυριακὸν Ἀργυρίου νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτό καὶ τὸ χωρίον νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν. Παρὰ ταῦτα καὶ παρ' ὄλον ὅτι ὁ ἐμφανισθεὶς διχασμὸς μεταξὺ τῶν κατοίκων ἐδημιούργησεν πολλὰ θύματα, τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων τῆς Μπογορόβιτσας διετήρησε τὴν ἑλληνικὴν του συνείδησιν καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τὸ 1913 κατέφυγεν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, εἰς Πετρίτσιον.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος 1904 ὁ Ἀρχικομιτατζῆς Ντόντσιος ἐκάλεσε εἰς τὴν φωλεάν του, εἰς τὸ χωρίον Τσορίτσενες, τρεῖς ἀπὸ τοὺς σημάντικωτέρους τῶν προκρίτων τοῦ Σταρτσιόβου, τοὺς Ἀθανάσιον Κων)νου Κυριακοῦ καὶ Στυλ. Σλατίντσην. Παρ' ὄλον ὅτι εἶχεν ἐνσκήψῃ ἄγριος ὁ χειμῶν καὶ τὴν ἐπομένην 11η Νοεμβρίου, ἦτο ἡ μεγάλη πανήγυρις τοῦ χωρίου ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τοῦ πολιούχου καὶ φύλακος τοῦ χωρίου Ἀγίου Μηνᾶ, οἱ πρόκριτοι μετέβησαν εἰς Τσορίτσενε. Ὁ ἀρχικομιτατζῆς τοὺς ἐδέχθη μὲ φιλοφρονήσεις καὶ ἤξιωσε τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τοῦ χωρίου των. Οὗτοι προσέβαλλον διαφόρους ἀντιρρήσεις κατ' ἀρχήν, τελικῶς δὲ ἠναγκάσθησαν νὰ δώσουν ἀορίστους ὑποσχέσεις.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Ντόντσιος μὲ μιὰν συμμορίαν ἐκ 15 κομιτατζήδων ἐπεσκέφθη καὶ ὁ ἴδιος τὸ χωρίον καὶ ἐπανέλαβεν τὰς ἀξιώσεις του. Καὶ πάλιν οἱ κάτοικοι μὲ ψευτοὑποσχέσεις καὶ δῶρα τὸν ἀπεμάκρυναν τοῦ Σταρτσιόβου.

Εἰς τὰς 12 Δεκεμβρίου ὅμως τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ ἀρχικομιτατζῆς μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῶν κομιτατζήδων του, 90 ἐν συνόλῳ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ ἀρχηγοὶ συμμοριῶν Παῦλε, Μπακάλτσιεφ, Παρθένωφ κλπ. ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ἐκ Κουρνόβου ἐξωμότου Ντίνα, εἰσῆλθεν καὶ πάλιν εἰς Στάρτσιοβον. Κατηνθύνθη εἰς τὴν Κάτω συνοικίαν, ὅπου εὐρίσκοντο καὶ αἱ οἰκίαι τῶν σπουδαιότερων προκρίτων καὶ καλέσας αὐτοὺς τοὺς ἤλεγξε δριμύτατα διὰ τὴν ἀθέτησιν τῶν ὑποσχέσεων πού τοῦ ἔδωσαν κατὰ τὴν προηγουμένην του ἐπίσκεψιν. Ἀπειλοῦντες γῆν καὶ οὐρανὸν οἱ κομιτατζῆδες ἀπήτησαν νὰ ἐκβουλγαρισθῇ τὸ χωρίον, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἄφηναν «οὔτε πουλὶ ζωντανό» ὡς ἔλεγεν ὁ φέρων στολὴν βουλγάρου λοχαγοῦ κομιτατζῆς Παρθένωφ. Τοὺς ἱερεῖς ἔσυρον ἀπὸ τὰ γένηα καὶ ἔθετον τὰς μαχαίρας των εἰς τὸν λαιμόν, διὰ νὰ λειτουργήσουν βουργαριστί, αὐτοὶ ὅμως ἠρνοῦντο διότι δὲν γνωρίζουν βουλγαρικὰ γράμματα. Ἐζήτησαν νὰ τοὺς παραδώσουν τοὺς διδασκάλους Φωτεινὴν Παπαδημητρίου¹ καὶ Ἀντώνιον Πλουμῆν, οἱ ὅποιοι

1) Περὶ τῆς ἐν γένει δράσεως τῆς ἀξιοθαυμάστου καὶ νεσρωτάτης τότε Ἑλληνίδος διδασκαλίσσης, ὅρα Ἐκθεσιν ἀπὸ 14 Ὀκτωβρίου 1933 τοῦ Μητροπολίτου Κασσανδρείας καὶ πρώην Μελενίκου, Εἰρηναίου, ἐν σελ. 27—29 τῆς ὑπὸ τοῦ Παν. Στάμου συγγραφείσης βιογραφίας αὐτοῦ, Θεσπίακη 1949, ἀπεηθυσθείσης πρὸς τὸν τότε πρωθυ-

ἀπὸ τοῦ 1900 εἰργάζοντο εἰς τὸ χωρίον ὡς πραγματικοὶ ἐθναπόστολοι. Οἱ κάτοικοι ὅμως ἠρνήθησαν καὶ τοὺς ὑπερησπίσθησαν μὲ αὐταπάρνησιν. Μάλιστα ἐτραυματίσθη ὑπὸ τινος κομιτατζῆ ὁ Θεόδ. Καπετανόπουλος, ὅταν τοὺς εἶπεν ὅτι «προτιμοῦμεν νὰ μᾶς σκοτώσητε καὶ νὰ σφάξητε τὰ παιδιὰ μας, παρὰ νὰ σᾶς παραδώσωμε τοὺς ἀθώους δασκάλους ποὺ δὲν ἔφταιξαν σὲ τίποτε, παρὰ δουλεύουν γιὰ τὸ ψωμί τους». Τῇ ἐπεμβάσει τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κομιτατζήδων ἀπεσοβήθη τότε ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τοῦ ἐπεισοδίου μὲ τὴν ρητὴν ἐντολὴν νὰ ἀπομακρυνθοῦν οἱ διδάσκαλοι ἀμέσως τὴν ἐπομένην.

Τὴν δραματικὴν κατάστασιν τοῦ χωρίου ἔσωσε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ἀπρόοπτος ἐμφάνισις τουρκικοῦ ἀποσπάσματος. Ὁ βούλγαρος διδάσκαλος τοῦ Κουρνόβου Ντίμιτσιος ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ στρέψῃ τὴν μῆνιν τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ ἀνθισταμένου εἰς τὰ βουλγαρικὰ σχέδια Σταρτσιόβου, εἶχεν καταγγεῖλει πρὸ ἡμερῶν εἰς τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς Πετριτσιού, ὅτι διενεργεῖτο ἐκεῖ εἰς εὐρείαν κλίμακα λαθρεμπόριον καπνοῦ. Ἐνεκα τούτου αὐταὶ ἀπέστειλαν τὸ ἐμφανισθὲν ἀπόσπασμα. Εὐτυχῶς τούτο μετέβη εἰς τὴν ἄνω συνοικίαν, ὅπου δὲν ὑπῆρχον κομιτατζήδες. Οἱ κάτοικοι, τῇ προτροπῇ τοῦ σοφοῦ γέροντος καὶ ἐπὶ 20ετίαν ἐνόρκου, Περίγγου, διὰ νὰ σώσουν τὸ χωρίον τους ἀπὸ τυχόν σύγκρουσιν τῶν τούρκων μετὰ τῶν κομιτατζήδων καὶ διὰ νὰ ἀπαλλαγῶσι αὐτῶν τὸ ταχύτερον, οἱ ὅποιοι βεβαίως δὲν εἶχον διάθεσιν συγκρούσεως μετὰ τῶν τούρκων, προσεποιήθησαν ὅτι ὄντως διέξήγαγον λαθρεμπόριον καπνοῦ. Οὕτω ὑποβοηθούντος καὶ ἐνὸς γάμου, ὁ ὁποῖος ἐγίνετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκρατήθησαν οἱ τούρκοι εἰς τὴν ἄνω συνοικίαν. Κατόπιν τούτου οἱ κομιτατζήδες ἔγιναν μετριοπαθέστεροι καὶ μόλις ἐνύκτωσεν ἔφυγαν μὲ τὴν προειδοποίησιν ὅτι τὰ Χριστούγεννα θὰ ἐπανήρχοντο νὰ συνεορτάσουν τὸν ἐκβουργαρισμὸν τοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἄνευ περιστροφῶν καὶ ὑπεκφυγῶν.

Τὴν ἐπομένην συνελθόντες οἱ πρόκριτοι ἀπεφάσισαν νὰ ἀπομακρύνουν τοὺς διδασκάλους των, διὰ νὰ ἔξαπατήσουν τοὺς κομιτατζήδες καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ προφυλάξουν τὴν ζωὴν αὐτῶν. Συνέταξαν δὲ ἀμέσως δραματικὸν ὑπόμνημα πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μελενίκου Εἰρηναῖον διὰ ταχεῖαν καὶ δυναμικὴν βοήθειαν.

Ὁ ἀκάματος μητροπολίτης Εἰρηναῖος εὐθὺς ὡς ἔλαβεν τὸ ὑπόμνημα, παρὰ τὸν δριμύτατον χειμῶνα, ἀνεχώρησεν αὐθημερὸν εἰς Σέρρας ἔφιππος, κινδυνεύσας μάλιστα νὰ πνιγῇ κατὰ τὸ πέρασμα τῶν ποταμῶν, καὶ παρουσιάσθη εἰς τὸν Τοῦρκον διοικητὴν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέθεσεν μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν καὶ ἐζήτησεν ἄμεσον βοήθει-

πουργὸν Ἰωάννην Μεταξᾶν, ὡς καὶ ἔκθεσιν τῆς ἰδίας Φωτεινῆς Παπαδημητρίου ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου 1938 πρὸς τὸν Μητροπολίτην Εἰρηναῖον ἀνιστοροῦσαν τὰ ἐν Σταρτίβο λοβώντα χώραν κατὰ τὸ διάστημα τῶν 11 ἐτῶν καθ' ἃ διετέλεσε διδασκάλισσα σ. 185-190.

αν. Ὁ τοῦρκος διοικητὴς συγκινήθηκε καὶ ἐκτιμῶν βαθύτατα τὸν σεβασμιώτατον ὑπεσχέθη ὅτι θὰ προστατεύσῃ τὴ Στάρτσιοβον.

Πράγματι, τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τὸ χωρίον εὐρέθη περικλωμένον ὑπὸ ἰσχυρᾶς δυνάμεως τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ οὕτω οὐδεὶς κοιμιτατζῆς ἐτόλμησε νὰ πλησιάσῃ εἰς αὐτό, ὅπου οἱ κάτοικοι ἐώρτασαν ἑλληνικώτατα τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ τουρκικὴ αὐτὴ δύναμις ἔκτοτε ἐγκατεστάθη μονίμως εἰς τὸ Σταρτσιοβο.

Τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1905 ὁ μητροπολίτης ἐπεσκέφθη τὸ χωρίον εἰς τὸ ὅποιον ἐτέλεσεν ἀρχιερατικὴν λειτουργίαν καὶ δι' ἐνθέρμου ὁμιλίας ἐνεψύχωσεν τοὺς κατοίκους ἐγκατέστησεν δὲ ἕκ νέου καὶ τὴν διδασκάλισαν Φωτ. Παπαδημητρίου.

Οἱ κάτοικοι ἀνακουφισθέντες ἀντιμετωπίζουν πλέον μὲ νέον θάρρος τὰς προκλήσεις καὶ ἀπειλὰς τῶν βουλγάρων κοιμιτατζήδων. Μὴ ἐπαφιέμενοι εἰς τὴν τουρκικὴν προστασίαν ἐξοπλίζονται μυστικῶς καὶ ὅταν μεταβαίνουν εἰς τοὺς ἀγροὺς τῶν φέρουν συνήθως καὶ τὸ ὄπλον μαζύ των, φύλακες δὲ ἐξωπλισμένοι προστατεύουν τοὺς ἐργαζομένους ἔξω τοῦ χωρίου.

Παρὰ ταῦτα οἱ κοιμιτατζῆδες ἐξαπατηθέντες θέλουν νὰ ἐκδικηθοῦν καὶ κατορθώσουν τοῦτο τὴν 5η Ἰουλίου 1905. Ἡ συμμορία τοῦ Πετρῶφ ἐνεδρεύουσα εἰς τοὺς ἀγροὺς συνέλαβεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοὺς Σάββαν καὶ Νικόλαον Κυριακοῦ, Εὐστάθιον καὶ Κων)νον Ματρούνη, τὸν Γεώργιον Τσιμπάλαν καὶ τὸν 18ετὴ Δημήτριον Ἀθ. Κυριακοῦ. Τοὺς μὲν πρώτους κατεκρεούργησαν ἐπὶ τόπου, τὸν δὲ νεαρόν ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἔγινε τὸ ἐγκλημα, ἀφῆκαν ἐλεύθερον διὰ νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸ χωρίον τὰ γενόμενα καὶ ὅτι ἡ ἰδία τύχη θὰ ἀναμένῃ πάντας τοὺς κατοίκους.

Τὸ ἐγκλημα τοῦτο κατετάραξε τὸ χωρίον ἀλλὰ καὶ ἐδυνάμωσε τὴν μαχητικὴν του διάθεσιν. Ἀπεφασίσθη τότε καὶ συνεκροτήθη μαχητικὴ ὁμὰς νέων, ἡ ὁποία ἀνέλαβε νὰ προστατεύσῃ τὸ χωρίον καὶ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς κοιμιτατζῆδες, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὰς δρώσας ὁμάδας τοῦ Στ. Βλάχμπεη, Δ. Δούκα, Ἀλεξάνδρου, Τσιτσιμή Δημ. καὶ τοῦ ἐκ Μαχαλάδων Ἀμπντοῦλ Τσαούς. Τῇ ἐγκρίσει καὶ τοῦ ἐν Σέρραϊς κέντρου τῆς Ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως ἡ ὁμὰς αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν ἑξῆς: 1) Θεόδωρον Γιάντσιον ἢ Καπετανόπουλον ψευδώνυμον Τότσκας, ἀρχηγός. 2) τὰ παιδιὰ αὐτοῦ Νικόλαον καὶ Χρῆστον 3) Ἰωαν. Μπελεβεσλή 4) Πέτρου Περίγγου 5) Δημητρίου Σμιλιάντη 6) Ἰωάννη Ραφτοπούλου (ἐκ Σιαρμπανόβου) 7) Παντελῆ Κυριακοῦ 8) Ἀγγέλου Πασχάλη (Τανούλης) 9) Δαυὶδ Βακουφτοῦ καὶ 10) τῶν ἀδελφῶν Πέτρου καὶ Ἡλίας Μπογορίτσα. Ἡ ὁμὰς αὕτη, κυρίως εἰλεῖν, δὲν ἦτο ἀνταρτικὴ ὁμὰς, ἀλλὰ μυστικὴ ὁμὰς αὐτοαμύνης. Ὅταν ὅμως αἱ περιστάσεις τὸ ἐπέβαλον καὶ κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Κέντρου Σερρῶν ἐξήρχετο εἰς δροῶσιν. Ἐξοπλίσθη ὑπὸ τοῦ Κέντρου Σερρῶν. Τὰ ὄπλα μετεφέροντο κρυμμένα μέσα εἰς φορτία ἀπὸ ψάθης καὶ τὰ πυρομαχικὰ μέσα σὲ βαρέλια κρασιοῦ. Μία

μάλιστα ἀποστολὴ ὑπὸ τοὺς Ἄγγ. Τανούλην, Λαυτὸ Βακουφτοῦν καὶ Ἰωάν. Μπελεβεσλὴν προδοθεῖσα ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν τουρκικοῦ στρατοῦ παρὰ τὸ χωρίον Πρεπέτσινε. Καὶ τὰ μὲν τρία φορτία ὄπλων κατεσχέθησαν, ὡς καὶ τὰ ζῶα, ἀλλὰ οἱ ἄνδρες διέφυγον καταφυγόντες εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα τῇ συνδρομῇ τῆς ὀργανώσεως Σερρῶν. Μετὰ τινα χρόνον ἐπανῆλθον εἰς τὸ χωρίον μὲ βεβαιώσεις ἡγουμένου τοῦ Ἁγίου ὄρους, ὅτι εἰργάζοντο ἐκεῖ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἀπουσίας των.

Κατ' ἀρχὰς ἡ ὁμὰς αὕτη προέβη εἰς ἀθρόα ἀντίποινα κατὰ τῶν βουλγάρων ἐνεδρεύουσα εἰς τὸ δάσος Μπρέτσε, πλησίον δρόμου πρὸς τὸ Πετρίτσι. Ἄργότερον ὅμως πρὸς πρόληψιν ἀδικιῶν δὲν ἐνήργει εἰμὴ μόνον κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Κέντρου Ἑλλην. Ἀντιστάσεως Σερρῶν. Τὰς σχετικὰς ἐντολάς του καὶ ὁδηγίας μετέφερον ἐκ Σερρῶν ὁ ἐκ τῶν προκρίτων Ἄθαν. Κυριακοῦ, ὅστις ἐκάστην τρίτην μετέβαινε εἰς Σέρρας εἰς τὸ παζάρι (εἰς τὴν ἑβδομαδιαίαν ἀγοράν), ἢ διεβιβάζοντο μέσω Πετριτσίου. Αὕτη ἐξετέλεσε σημαίνοντας παράγοντας τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου εἰς Μπουθρόβιτσαν, Καστίλτσα, Πετρίτσιον κ.ἄ. Ὅταν δὲ οἱ κομιτατζῆδες ἐφόνευσαν εἰς τὰ ἀμπέλια τοῦ Μελενίκου τὸν Μ. Μάνον, τῇ προτροπῇ τοῦ ἐκ Βράνια βουλγάρου παράγοντος Πότσικα, τὸ Κέντρον Σερρῶν ἔδωσε ἐντολὴν εἰς τὴν ὁμάδα αὐτὴν τοῦ Σιαρτσιόβου νὰ ἐξοντώσῃ τὸν Πότσικαν τοῦτον. Πράγματι ἡ ὁμὰς μετέβη ἐκεῖ, μὲ ὁδηγὸν ἐκ Μελενίκου. Ἐκεῖ ἐπειδὴ τὸ σπίτι τοῦ βουλγάρου ἐπροστατεύετο δι' ὑψηλοῦ τοίχου, ὁ Πέτρος Περίγγος δι' ἄλματος ἐπὶ κοντῶ (ἐγυμνάζοντο εἰς τοῦτο τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ὑπὸ τῶν διδασκάλων των), ἐπήδησε εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἰσῆλθον καὶ οἱ ἄλλοι τῆς ὁμάδος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ βούλγαροι δὲν ἤνοιγον τὸ σπίτι, ἔκαψαν αὐτὸ καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Πότσικα καὶ μόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐσώθη μὲ ἐγκαύματα πηδήσας ἀπὸ τὸ παράθυρον ὕψους 3 μ. ἐπάνω εἰς σωρὸν κληματοβεργῶν.

Ἡ σθεναρὰ ἀντίστασις τοῦ Στρατσιόβου καὶ ἡ δρᾶσις τῆς ὁμάδος του συνετέλεσαν ὥστε νὰ ἀναθαρρῦσῃ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς περιοχῆς καὶ πολλοὶ ἀποσκιρτήσαντες νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸν ἑλληνισμόν. Ἐὰν δὲν ἐμεσολάβη τὸ κίνημα τῶν νεοτούρκων καὶ ἡ κατὰ τὸ 1908 ἐγκαθιδρύσις τοῦ Χουριετ (τουρκικοῦ συντάγματος) ἀσφαλῶς τὰ πράγματα θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν προτέραν των θέσιν.

Μὲ τὴν ἰσχὴν τοῦ τουρκικοῦ Συντάγματος καὶ ἐπειδὴ ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη, ὅτι ὅπου εἰσέλθουν Ἕλληνες ἀντάρται τὰ χωρία ἐκεῖνα ἤθελον εἶναι ἑλληνικά ὁ καπετὰν Ἀλήξανδρος μὲ τοὺς ἀντάρτας του ἐπῆγεν εἰς Μελενίκον, Στάρτσιβοβον, Πετρίτσιον καὶ τ' ἄλλα χωρία τῆς περιοχῆς.

Ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος ὁ ἐνοπλος ἀγὼν ἐτερματίσθη, ἡ εἰρήνη ἐπεκράτησεν. Ἐνοπλος ὅμως εἰρήνη, διότι παρ' ὅλας τὰς ἐκκλήσεις τῶν τούρκων τὰ ὄπλα ἐκρατήθησαν.

Κατὰ τοὺς βαλκανικὰς πολέμους, λόγῳ τῆς συμμαχίας οἱ βούλγαροι

δὲν προέβησαν εἰς βιαιοπραγίας εἰς Στάρτσιοβον. Ἄλλωστε δὲν τοὺς ἐδόθη ὁ χρόνος λόγῳ τῆς ραγδαίας ἐξέλιξεως τῶν γεγονότων, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῶν μέτρων ἀμύνης, τὰ ὅποια εἶχε λάβει τὸ χωρίον. Εἰς τὸ Πετριτσι ὅμως συνέλαβον πολλοὺς καὶ τοὺς ἐξυλοκόπησαν ἀγρίως. Ὑποχωροῦντες τὸ 1913 πρὸ τῆς ὁρμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἠθέλησαν νὰ τὸ πυρπολήσουν. Ἀντιληφθέντες ὅμως τὰ ἀμυντικὰ μέτρα τῶν κατοίκων—εἶχον ἐξοπλισθῆ καὶ αἱ γυναῖκες ἀκόμη—καὶ μὴ ἔχοντες χρόνον παρητήθησαν τοῦ σχεδίου τῶν ἀφέντες αὐτὸ ἀνενόχλητον.

Μετ' ὀλίγον ὁ προελαύνων νικηφόρος ἑλληνικὸς στρατὸς εἰσῆρχετο ἀπελευθερωτῆς εἰς τὸ χωρίον. Σύσσωμος ὁ πληθυσμὸς μὲ ἀκριτον φρενήρη ἐνθουσιασμὸν ὑπεδέχθη αὐτό, ὁ δὲ Παπακυριάκος, μὴ δεχόμενος νὰ τοῦ ἀσπασθοῦν οἱ στρατιῶται τὴν χεῖρα, παίρνει εἰς τὰς χεῖρας του τὸ πιλήκιον τοῦ πρώτου ἑλληνοστρατιώτου καὶ ἀσπάζεται εὐλαβῶς τὸ ἐθνόσημον ἐνῶ τὰ δάκρυα τρέχουν ποταμηδὸν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του. Αὐθορμήτως δὲ 83 νέοι τοῦ χωριοῦ σπεύδουν ἐθελονταὶ εἰς τὸν ἐθνικὸν στρατὸν καὶ ὀδηγοὶ αὐτοῦ εἰς τὰς τελευταίας μάχας, ἧτοι 10 εἰς τὴν VI Μεραρχίαν, 70 εἰς τὴν II Μεραρχίαν καὶ 3 εἰς τὴν I Μεραρχίαν. Ἔλαβον δὲ μέρος εἰς τὰς μάχας τοῦ Μικροβο—Τζααμί-τεπέ—καὶ Πέτισοβο.

Δυστυχῶς ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου ὥρισε τὰ Ἑλληνοβουλγαρικὰ σύνορα ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Μπέλλες καὶ τὰ χωριά τῆς Ἄνω Κοιλιάδος τοῦ Στρουμόνος ἀφέθησαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τούτων καὶ ἅπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ Σταρτσιόβου, μὴ στέργοντες νὰ στερηθοῦν τῆς ἐλευθερίας, διὰ τὴν ὁποίαν τόσον ἠγωνίσθησαν καὶ τόσα ὑπέφερον, δακρύβρεκτοι ἐγκατέλειψαν τὰ αἱματοποτισμένα χῶματα τοῦ χωριοῦ τῶν καὶ ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ζήσουν ἐλεύθεροι καὶ αὐτοὶ μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων ἀδελφῶν τῶν, ἐγκατασταθέντες εἰς Βέτριναν (Νέον Πετριτσιον) μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν πέριξ χωρίων Μπογορόβιτσας, Σιαρμπάνοβου Πετριτσιου κλπ.

Η ΑΡΒΑΝΙΤΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ

Είχα δημοσιεύσει πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια ¹ ἓνα ἀνέκδοτο ἱστορικό χειρόγραφο γιὰ τὴν ἴδρυσή τῆς Νάουσας πού περιεῖχε καὶ πληροφορίες γιὰ τὴν οἰκογένεια τῶν ἔξωμοτῶν ² (ἑλληνικῆς καταγωγῆς) Ἑβρενός, διασήμων στρατηγῶν τῆς Τουρκίας πού περνῶντας ἀπὸ τὸς Σέρρας ἔφθασαν στὸν κάμπο τῆς Θεσσαλονίκης, κατέλαβαν τὰ Γενισὰ κι' ὅλη τὴν περιοχὴ, τὴν ὁποῖαν καὶ ἔξεμεταλλεύοντο αὐτοὶ καὶ οἱ ἀπόγονοὶ τους 500 ὀλόκληρα χρόνια ἕως τὰ 1912 πού ἀπελευθερώθηκε ἡ Μακεδονικὴ πρωτεύουσα.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ τούρκου στρατάρχη Γκαζῆ Ἑβρενός ³, ἦ-αν καὶ ὁ Ἄλῆ μπέης, ἐγκατεστημένος κατὰ τὸ ἔτος 1770 στὰς Σέρρας ὅπου εἶχε κατορθώσει μὲ τὰ μέσα πού διέθετε καὶ τὰ ἀφθονα χρηματικὰ ποσά, νὰ δημιουργήσῃ ἰσχυρότατο κόμμα ἀνάμεσα στοὺς Τούρκους τοπάρχες καὶ φεουδάρχες τῶν Σερρῶν καὶ τελικὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἀπὸ τὸν σουλτάνο τὴν ἀπονομὴ τοῦ ἀξιώματος τοῦ βοεβόδα καὶ τοῦ ἀγιάν σ' ὀλόκληρη τὴν περιοχὴ γιὰ 5—6 χρόνια. Μόλις ὁ Ἄλῆ μπέης κατέλαβε τὴν ἀρχὴ καὶ ἐπεβλήθη ἀπόλυτα στὰς Σέρρας, ἔχοντας τὴν ὑποστήριξη τοῦ σείχουλισλάμη τῆς Πόλης, τὸν ὁποῖον φυσικὰ ἀφθονώτατα ἐπιχορηγοῦσε, ἄρχισε νὰ κατατυραννῇ Ἕλληνας καὶ Τούρκους, ν' ἀρπάζῃ τὶς περιουσίες κι' ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ ἰδιαίτερα τῶν Τούρκων, γιὰ τὴν οἱ Ἕλληνες τῶν Σερρῶν περνοῦσαν ἄθλια τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς. Μερικοὶ τούρκοι μπέηδες πού τόλμησαν νὰ παραπονεθοῦν στὸν σουλτάνο, ἐξουδετερώθηκαν ἀπ' τὰ ὄργανα τοῦ Ἄλῆ μπέη, γιὰ τὴν αὐτὸς διατηροῦσε προσωπικὴ του φρουρὰ ἀπὸ 200—300 Ἀρβανίτες μισθοφόρους καὶ εὐρίσκετο σὲ φιλικώτατες σχέσεις μ' ἓνα ἄλλο Ἀρβανίτη τοπάρχη, τὸν Ἰσμαήλ μπέη, ὁ ὁποῖος κάθε στιγμὴ εἶχε στὴ διάθεση τοῦ Ἄλῆ μπέη 300 Ἀρβανί-

1. Βλέπε «Μακεδονικά» τ. Γ' σελ. 126—141, ὅπου καὶ τουρκικὸς μῦθος διὰ τὰς Σέρρας.

2) Γιὰ τοὺς ἔξωμότες πρβλ. τὴν ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ Κ. Ἀμάντου, «Ἕλληνες καὶ Τούρκοι. Γιὰ τοὺς ἔξωμότες Ἀλβανοὺς βλέπε Ἰωακείμ Μαρτινιανοῦ, Ἡ Μοσχόπολις. Ἐκδοσις Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Θεσσαλονίκη 1957, σελ. 24 ἔξ.

3) Πρβλ. Arasy, 21 dec. 1776, Mars, F. Beaujour, tableau I. 6.10—13 Βλέπε καὶ N. Svoronos, le Commerce de Salonique κλπ. 6.28 ἔξ. ὁμοίως πληροφορίες εἰς τοὺς περιηγητὰς Leake, travels in northern Greece III σ. 200 ἔξ. καὶ Cousi néry, Voyage dans la Macedoine I. 6.146 ἔξ.

τες στρατιώτες. Τόσον είχε αποθρασυνθῆ ὁ τουρκὸς αὐτὸς βοεβόδας, ὥστε ἐτόλμησε μὲ τὰ ὄργανά του, τοὺς Ἀρβανίτες, νὰ δολοφονήσῃ μέσα στὰς Σέρρας τὸν Χαϊζῆ Ἀχμέτ μπέη, πρόσωπο ἀξιοσέβαστο καὶ ἠθικὸ πού ἔχαιρε μεγάλης ἐκτιμῆσεως ἀπὸ ὅλους τοὺς κατοίκους. Ἡ εἶδηση ἔφθασε στὸν σουλτάνο πού γνώριζε καλὰ τὸν δολοφονηθέντα, ἀπεσταλμένος δὲ τῆς Πύλης ἦλθε στὰς Σέρρας καὶ ὠδήγησε τὸν Ἀλῆ μπέη στὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ νὰ δικασθῆ¹. Ὁ συνένοχός του Ἀρβανίτης Ἰσμαήλ μπέης, κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ καταφύγῃ στὴν Ἀλβανία. Στὴν Κωνσταντινούπολη ὁ Ἀλῆ μπέης φυλακίσθηκε, ἓνας δὲ καπουτζήμπασης τῶν ἀνακτόρων ἐστάλη στὰς Σέρρας γιὰ νὰ ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις.

Αἱ ἀνακρίσεις ἀπέδειξαν ὅτι ὁ φυλακισθεὶς Ἀλῆ μπέης μέσα σὲ τρία χρόνια ἀπὸ ἀπόκρυψη φορολογικῶν προσόδων τῶν Σερρῶν καὶ ἀπὸ διάφορες ἄλλες καταχρήσεις καὶ ἐκβιασμούς, εἶχε σφετερισθῆ τὸ τεράστιο ποσὸ τῶν 1.200 πουργιῶν δηλαδή 1.800.000 λίρες. Αἱ ὑπάρχουσαι εἰδήσεις δὲν μᾶς παρέχουν περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὸν περιβόητο αὐτὸ δυνάστη τῶν Σερρῶν παρὰ μόνον πῶς ἀντεκατεστάθη ἀπὸ τὸν Κοτζᾶ μπέη, ὁ ὁποῖος ἀποκατέστησε τὴν τάξιν στὴν περιοχὴ αὐτῆ².

Ἄλλη Ἀρβανίτικη οἰκογένεια στὴν περιοχὴ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας μὲ ἔδρα τὴν Δοϊράνη ἦταν οἱ Χαλεντέρογλου, πού διοικοῦσαν καὶ ἐνέμοντο 14 καζάδες, κατατυρανοῦντες τοὺς χωρικούς. Αὐτοὶ ὑποστηρίζονταν κρυφὰ ἀπὸ τοὺς εὐνοουμένους τοῦ σουλτάνου πού ἐπεχορηγοῦντο γενναῖα ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς, τὸν περιβόητο Ἀβδούλ ἀγᾶ Χαλενδέρογλου.

Κοντὰ στὸν Ἀβδούλ ἀγᾶ εἶχαν καταφύγει ὄχι μόνον ἑκατοντάδες Ἀρβανίτες μισθοφόροι ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα τῆς Θεσσαλονίκης, ἰδίως γενίτσαροι, πού εἶχαν ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις μὲ τὴ δικαιοσύνη.

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ Ἀβδούλ ἀγᾶς εἶχε καταντήσῃ σατράπης σ' ὀλόκληρη τὴν περιοχὴ τῶν 14 καζάδων, συγκέντρωσε ὀλόκληρη τὴν ἔξουσία στὰ χέρια του καὶ δὲν ἔδιδε σημασία στὴν κυβέρνησιν τῆς Πόλης.

Ἡ οἰκογένεια τῶν Χαλεντέρογλου εὐρίσκετο σὲ διαρκῆ σχεδὸν ἐμπόλεμο κατάστασιν μὲ τὸν Χασὰν Ἀγᾶν Γιουρούκ μπέην, ἀρχηγὸν τῶν Γιουρούκων³ πού ἦταν ἐγκατεστημένοι ἀπὸ Κιλκίς ἠὲ Λαχανᾶ ἕως τὸν Σωχὸν καὶ τὴν περιοχὴ τῆς Νιγρίτας.

Ὑστέρᾳ ἀπὸ πολλὰς καταγγελίες καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸν Γιουρούκ μπέη πού ἦταν πιστὸς στὴν τούρκικη διοίκησιν, ὁ σουλτᾶνος ἀποφάσισε νὰ ἐπέμβῃ καὶ

1. Ἀνάμεσα στὰ πρόνομια πού εἶχε χορηγήσῃ ὁ πορθητὴς τῆς Πόλης, σουλτᾶνος Μωχάμετ ὁ Β' στὴν οἰκογένεια τοῦ Ἑβρενος, ἦτο καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἐπιβολῆς θανατικῆς ποινῆς σ' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀπογόνους των.

2. Arasy, Μαρτίου 1777. Svoronos 58 ἐξ.

3. Cousinery, Voyage I σ. 195.

ἀνέθεσε στὸν ἀρχηγὸν τῶν Γιουρούκων ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν μὲ ὅλα τὰ μέσα ποὺ μποροῦσε νὰ διαθέσῃ ἐπιτιθέμενος ἐναντίον τοῦ Ἀβδουλ ἁγᾶ καὶ θέτοντας τέρμα στὴν δράση του. Ὁ Ἀρβανίτης ὅμως σατραπῆς πρόλαβε καὶ ἐνισχυθεὶς μὲ 3 000 συμπατριῶτες του, ἐπετέθη κατὰ τοῦ Γιουρούκ μπέη καὶ τὸν ἀπώθησε, χωρὶς νὰ μπορέσῃ ἡ Πύλη, ἀπασχολημένη μὲ τὸ Ρωσοτουρκικὸ πόλεμο, νὰ στείλῃ ἐνισχύσεις στοὺς Γιουρούκους. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ βαλῆς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ οἱ ἄλλοι ἐπίσημοι, δωροδοκημένοι ἀπ' τὸν Ἀβδουλ ἁγᾶ, τὸν ἄφησαν ἀνενόητο νὰ συνεχίξῃ τὴν κακοποιὸ δράση του, ἀδιαφοροῦντες γιὰ τὴ διασάλευση τῆς τάξεως στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία.

Κατὰ τὸ ἔτος 1777, ἐπειδὴ ὁλόκληρη ἡ περιοχὴ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ὅπως ἐξεθέσαμεν, εὗρίσκετο σὲ ἀναρχία, τὰ δὲ κακοποιὰ στοιχεῖα τῶν Ἀλβανῶν ποὺ πρόσφεραν τὶς ὑπηρεσίες των σ' ἐκείνους ποὺ πλήρωναν τὰ περισσότερα¹, λήσισαν καὶ τυραννοῦσαν τοὺς χωρικοὺς τῆς ὑπαίθρου, ὁ Ὁσμὰν μπέης, ἀγιάννης τοῦ Πετριτίου, διετάχθη ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση νὰ προστατεύσῃ τὸ πανηγύρι τῆς Δόλιανης ποὺ βρισκόταν ἀνάμεσα στὴ Δοϊράνη καὶ τὴ Στρώμνιτσα. Αὐτὸ ὅμως δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ ἀνεχθοῦν οἱ ἀγάδες τῆς Στρώμνιτσας τῶν ὁποίων τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα ἐθίγοντο, κι' ἐζήτησαν τὴν ἐνίσχυση τοῦ Ἀβδουλ ἁγᾶ Χαλεντέρογλου, ὁ ὁποῖος τὸν μῆνα Μάιο τοῦ 1778 βράδισε ἐναντίον τοῦ Ἀγιάννη Ὁσμὰν μπέη ἐπὶ κεφαλῆς 3.000 ἀνδρῶν καὶ συνεπικουρούμενος κι' ἀπὸ τοὺς Στρωμνιτσιῶτες, κατετρόπωσε τὸν Ὁσμὰν μπέη, λεηλάτησε ὁλόκληρο τὴν περιοχὴ, αἰχμαλώτισε γυναικόπαιδα, διήρπασε ἐμπορεύματα καὶ τελικὰ κατέλαβε καὶ τὸ Πετριτίσι, διορίσας νέον ἀγιάννη τῆς ἀρεσκείας του χωρὶς νὰ δώσῃ καμμία σημασία στὴν τούρκικη κυβέρνησις. Ὁ δυστυχὴς Ὁσμὰν μπέης, καταδιωκόμενος κατέφυγε στὸν φίλο του Τσαοὺς μπέη τοῦ Σιδηροκάστρου (Δεμιρ Χισσάρ) κι' ἐζήτησε τὴν προστασία καὶ τοῦ Νταλήπ μπέη τοῦ Μελενίκου ποὺ ἦταν κι' οἱ δύο τοὺς Ἀρβανίτες. Ἐτσι ἄρχισε νέος πόλεμος ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καὶ στὸν Ἀβδουλ ἁγᾶ ὁ δὲ ἀγιάννης τῶν Σερρῶν Κοτζᾶ Ζαντέ διετάχθη νὰ βαδίσῃ κατὰ τοῦ Ἀβδουλ ἁγᾶ χωρὶς ὅμως ἐλπίδες ἐπιτυχίας.

Ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ τελειώσει καὶ ἡ Πύλη ἀποφάσισε νὰ ξεκαθαρίσῃ τοὺς ταραχοποιούς αὐτοὺς καὶ πρὸ παντὸς τοὺς Ἀρβανίτες καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴ διασαλευθεῖσα τάξιν στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία.

Τὸ ἔργο τοῦτο, ποὺ ἦταν δύσκολο, ἀνάθεσε σὲ ἄνδρα περιωπῆς, τὸν περιφημο ναύαρχο Γαζῆ Χασὰν πασᾶ, τὸν μόνον ἄξιον τοῦρκο ναυτικὸ τῆς

1. Βλέπε γιὰ, τοὺς Ἀλβανούς, Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Ἱστορικὰ ἀρχεῖα Μακεδονίας Α' Ἀρχεῖον Θεσσαλονίκης σελ. 301 καὶ Ἀρματωλοὶ καὶ κλέφτες εἰς τὴν Μακεδονίαν σελ. 103. ἐξ. ὅπου δημοσιεύεται, τὸ εἰδικὸ φημάνι γιὰ τὴν ἀπηνῆ διώξιν τῶν Ἀλβανῶν, ποὺ ἐξεδόθη ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἱστορουμένην περίοδον.

ιστορικής ναυμαχίας τοῦ Τσεσμέ¹. Ὁ Χασάν ἔλαβε ἀπόλυτη πρωτοβουλία νὰ θέσῃ τέρμα στὴν ἀναρχία καὶ στὶς 13 Μαΐου τοῦ 1779 ἀποβιβάσθηκε ἐπὶ κεφαλῆς σημαντικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως στὴν Καβάλα², καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔφθασε στὰς Σέρρας ὅπου εὗρίσκετο ὁ ἀγιάννης τοῦ Σιδηροκάστρου Τσαοῦς μπέης. Ἐκεῖ ἐκάλεσε τὸν Νταλήπ μπέη τοῦ Μελενίκου, ὁ ὁποῖος στὴν ἀρχὴ ἀρνήθηκε νὰ ὑπακούσῃ στὴ διαταγὴ τοῦ ναυάρχου τελικὰ ὅμως δέχθηκε νὰ συναντηθῆῖ κοντὰ στὸ Σιδηροκάστρο. Αὐτὸ ὑπῆρξε καὶ τὸ τέλος τῆς σταδιοδρομίας του· σκοτώθηκε ἀπὸ τὸν Χασάν πασᾶ, ὀλόκληρη δὲ ἡ Ἀρβανίτικη φρουρά του σφάγηκε ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες τοῦ ναυάρχου. Ἀπ' ἐκεῖ ἄρχισε ἡ γενικὴ σφαγὴ τῶν Ἀλβανῶν, Ὁ Χασάν πασᾶς κάλεσε μὲ προκλήρουξή του ὄλους τοὺς Τούρκους καὶ Ἑλληνας τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ ἔδωκε ἄδεια νὰ σκοτώνουν καὶ νὰ σφάζουν ἐλεύθερα κάθε Ἀρβανίτη ποὺ θὰ συναντοῦσαν. Ἔτσι σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα, ὅσοι Ἀρβανίτες δὲν κατώρθωσαν νὰ δραπετεύσουν σφάγηκαν ἀνηλεῶς μαζὺ δὲ μ' αὐτοὺς καὶ οἱ ἀρχηγοὶ Τσαοῦς μπέης τοῦ Σιδηροκάστρου καὶ ὁ Ὁσμάν, ὁ Ἀγιάννης τοῦ Πετριτίου. Ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες ἀρχηγοὺς ὁ ναύαρχος, ἐστράφη κατὰ τῆς οἰκογενείας τῶν Χαλεντέρογλου, συνέλαβε καὶ θανάτωσε τὸν μικρότερο ἀδελφὸ Ἀβδουλ καὶ ἐπειγόμενος νὰ ξεκαθαρίσῃ τοὺς Ἀρβανίτες τῆς περιοχῆς Θεσσαλονίκης—Ὀλύμπου—Θεσσαλίας καὶ Πελοποννήσου, ἀνεχώρησε ἀπὸ τὰς Σέρρας ἀναθέσας τὴν ἐκκαθάριση τῶν ὑπολειφθέντων στὸν βαλῆ τῆς Θεσσαλονίκης Ἀμπτῆ πασᾶ³. Ὁ Ἀμπτῆ πασᾶς κατώρθωσε μέσα σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ ἐξοντώσῃ τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Χαλεντέρογλου. Ἡ τεράστια περιουσία τους κατεσχέθη καὶ ἐξεχωρήθη στὸν Γιουσούφ μπέη, πατέρα, τοῦ μετέπειτα βαλῆ τῶν Σερρών Ἰσμαήλ μπέη, μὲ τὴν ὑποχρέωση καταβολῆς εἰτησίου φόρου ἀπὸ 50 πουργιὰ γιὰ λογαριασμὸ τοῦ δημοσίου θησαυροφυλακείου (μερὶ).

Μόλις ὁ Χασάν πασᾶς ἔφθασε στὸ στρατόπεδο τοῦ Ἀραπλῆ ἔξω ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου τὸ σημερινὸ χωριὸ Διοβατὰ, συνέλαβε καὶ κατέσφαξε ὅσους Ἀρβανίτες βρῆκε στὴν περιοχὴ καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔφθασε στὴν Κατερίνη. Ἐκεῖ κάλεσε τοὺς Ἀγιάννηδες τῆς περιοχῆς, παιδιὰ τοῦ Χασάν Ἀρναοῦτ νὰ παρουσιασθοῦν· καὶ ὁ μὲν μικρότερος προσῆλθε καὶ ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσή του ἐπὶ ποινῇ θανάτου ὅτι δὲν θὰ χρησιμοποίησῃ Ἀρβανίτες στὴν φρουρά του, ὁ μεγαλύτερος ὅμως Χαλήλ ἀγᾶς κατέφυγε στὰ κρησφύγετα τοῦ Ὁ-

1. Περὶ τοῦ ναυάρχου Χασάν καπουτὰν βλέπε Hammer, des Osmanischen reiches κλπ. σ. 350. Tott, memoires 56.86, Κοντογιάννης, Οἱ Ἑλληνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον σ. 424.

2) Βλέπε λεπτομερείας, Arasy 26 Ἀπριλίου 1779, Lascaris, Salonique au fin de. XVIII S. σ. 33 ἐξ. 34—40. Σβογονος, Salonique κλπ. 6.30 ἐξ. Μέριτζιος, Μνημεῖα Μακεδονικῆς ἱστορίας σελ. 426.

3) Arasy, 5 Ἰουνίου 1779, Lascaris 37—40. Σβογονος 31 ἐξ.

λύμπου. Συνεχίζοντας τὸ ἔργο του ἔφθασε στὴ Λάρισα καὶ ἐκάλεσε τοὺς Ἕλληνες, ἄρματωλοὺς τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς ὑπεσχέθη ἀμοιβὴ ἀπὸ 5 τσεγκίνια γιὰ κάθε ἀρβανίτικο κεφάλι. Αὐτὸ ὑπῆρξε ἡ ἀρχὴ τοῦ τέλους ὄλων τῶν Ἀλβανῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας (περιοχὴ Κατερίνης—Σερβίων). Οἱ Ἕλληνες πού μιοῦσαν τοὺς Ἀρβανίτες γιὰ ὅσα κακὰ εἶχαν ὑποστῆ, ἄρχισαν νὰ σφάζουν ἀνηλεῶς ὅπου τοὺς ἀνεκάλυπταν, οἱ δὲ ἄρματωλοὶ καὶ κλέφτες τοῦ Ὀλύμπου ἐξεδικήθησαν τοὺς Ἀρβανίτες ντερβεναγάδες πὺ τόσα χρόνια τοὺς πολεμοῦσαν.

Ἔτσι ἐτέθη τέρμα σὲ μιὰ κατάσταση πὺ εἶχε φέρει τόσον τὸν τουρκικὸ ὅσον καὶ τὸν ἑλληνικὸ πληθυσμὸ τῆς Μακεδονίας σὲ ἀπόγνωση. Γιατὶ οἱ πλούσιοι μπέηδες καὶ ἀγάδες τῶν καζάδων, Ἀρβανίτες οἱ περισσότεροὶ μὲ ἀνεξαρτησία δράσεως, δὲν ἀντιδροῦσαν μόνον ἐνάντια στὴν κεντρικὴ τούρκικη διοίκηση, μὰ πολεμοῦσαν καὶ ἀναμεταξύ τους, ἡ δὲ καταπίεση καὶ ἡ τυραννία κατὰ τῶν χωρικῶν γενικὰ καὶ ἀνεξάρτητα μὲ τὴ θρησκεία τους, ἦταν ἀφάνταστη.

Ἡ ἀρβανιτοκρατία¹ στὴ Μακεδονία τότε, γιὰ λίγα χρόνια περιορίσθηκε, ξαναφούντωσε ὅμως καὶ πρὸ παντὸς στὴ Δυτικὴ Μακεδονία², μὲ μόλις ἄρχισε ν' ἀναφαίνεται στὸ στερέωμα ἡ φυσιογνωμία τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλή. Ἀπ' τὰ ὑπολείμματα τῶν Ἀλβανῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, προῆλθε σὲ λίγο καὶ ὁ ὡς Καβλιώτης θεωρούμενος Μεχμέτ Ἀλῆ³ ἰδρυτῆς τῆς διαλυθείσης ἀπὸ τὸν ἐπαναστάτη πρόεδρο Νάσερ, Αἰγυπτιακῆς δυναστείας.

Θεσσαλονίκη Ὀκτώβριος 1957

1) Ὅλοι αὐτοὶ οἱ Ἀρβανίτες Φεουδάρχες, ντερβεναγάδες καὶ ἄλλοι στρατιωτικοὶ πὺ σκόρπισαν μὲ τὴν εἰσβολὴ τῶν Τούρκων στὴν Βαλκανικὴ, προπαντὸς στὴ Μακεδονία, Θεσσαλία καὶ ἀργότερα στὴν Πελοπόννησο, προσέρχονται ἀπὸ χριστιανικὲς οἰκογένειες τῆς Ἀλβανίας πὺ ἐξισλαμίσθησαν στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἐβρενὸς καὶ ἀργότερα, ἄλλοι γιὰ νὰ διατηρήσουν τ' ἀγαθὰ πὺ εἶχαν κι' ἄλλοι γιὰ νὰ τὰ αὐξήσουν. Σιγὰ σιγὰ σχημάτισαν μεγάλες φάρες πὺ ἰσχυροποιήθησαν οἰκονομικὰ καὶ στρατιωτικὰ καὶ κατῶρθωσαν νὰ ἐπιβληθοῦν στοὺς Τούρκους καὶ οὐσιαστικὰ νὰ διοικοῦν αὐτοὶ ὠρισμένες περιφέρειες τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Αὐτοὶ οἱ ἀρνησίσθητοι ἔγιναν οἱ αἴτιοι τῆς καταστροφῆς τῆς Μοσχοπόλεως καὶ τῶσων ἄλλων Χριστιανικῶν καὶ ἑλληνικῶν κομποπόλεων καὶ χωριῶν στὴν Ἀλβανία, Ἡπειρο, Μακεδονία καὶ Θεσσαλία.

2) Γιὰ τοὺς Ἀρβανίτες στὴ Δυτικὴ Μακεδονία, βλέπε μαζὺ μὲ τ' ἄλλα καὶ τὴ μικρὴ μου ἐργασία. Στὰ χρόνια τῆς Ἀρβανιτοκρατίας, Λαογραφία τ. Β'. σ. 422 ἔξ.

3) Πάντοτε διατηροῦσα τὴ γνώμη πὺ οἱ φίλοι μου Καβαλιῶτες εἶχαν πολὺ βιασθῆ ν' ἀνεγείρουν στὴν ἐπιβλητικὴ ἐκείνη τοποθεσία, τὸν χάλκινο ἀδριάντα τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ. Ἡ ἱστορία τοῦ ἀνδρὸς δὲν δικαιολογοῦσε τέτοια τιμὴ, μὰ οὔτε καὶ ἡ προβαλλομένη σκοπιμότητα εὔρισκε ἀπήχηση στὸ ἑλληνικὰ ἰδεώδη. Τὰ στρατεύματα τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ μὲ τὴν ἡγεσία τοῦ υἱοῦ του Ἰμπραχὴμ πασᾶ, θᾶσθηναν τὸν ἀγῶνα τῆς Πελοποννήσου (1821) ἀν δὲν ἐπενέβαιναν αἱ προστάτιδες Δυνάμεις γιὰτὶ ὁ Ἰμπραχὴμ ἐκεῖ ἔκανε φοβερότερες καταστροφὲς συγκρινόμενος πρὸς τοὺς διαφόρους Τούρκους πασάδες σ' ὅλη τὴν ἑπταετῆ περίοδο τοῦ ἀγῶνα.

N. T. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΗΣΑΪΟΥ

Πλήν τῶν ἀπὸ τοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου ἀνακαλυφθέντων Σερραϊκῶν χρονικῶν τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, ὡς τὸ περίφημον πλέον «Χρονικὸν τοῦ Παπασιναδινού», τῆς Ζητήσεως περὶ βουλκολάκων τοῦ μοναχοῦ Μάρκου, εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ προστεθῇ καὶ τὸ παλαιότερον τούτων ἔργον τοῦ Πεδιασίμου «Ἐκφρασις περὶ τοῦ ἱεροῦ τῶν Φερρῶν», καὶ τινῶν ἄλλων χρονικῶν σημειώσεων ἐγκατεσπαρμένων εἰς διαφόρους κώδικας πλείστας τῶν ὁποίων συνεκέντρωσε ὁ Π. Πέννας καὶ περιέλαβε εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ κατὰ τὸ 1938 δημοσιευθέντος ὑπ' αὐτοῦ Χρονικοῦ τοῦ Παπασιναδινού, ὑπάρχουν ἀσφαλῶς καὶ ἕτερα τοιαῦτα εἰς βιβλιοθήκας μονῶν καὶ ἀλλαχοῦ, ἀναμένοντα τὸν ἐρευνητὴν, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνασύρῃ καὶ ἀποδώσῃ ταῦτα εἰς κοινὴν μελέτην.

Περὶ τῆς σπουδαιότητος τούτων, ὡς φωτίζοντα πτυχὰς τῆς Σερραϊκῆς ἱστορίας, ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἀναφερθείσῃ εἰσαγωγῇ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Παπασιναδινού, ὁ κ. Πέννας διέλαβε ἤδη ἱκανά. Ὑφίστανται ὁμοῦ καὶ ἕτερα, δημοσιευθέντα ἤδη, τὰ ὁποῖα ὁμοῦ παρέμεινον μέχρι σήμερον ἄγνωστα εἰς τοὺς ἐρευνητὰς—ἐλαχίστους δυστυχῶς—τῆς Σερραϊκῆς ἱστορίας.

Τοιοῦτον ἀποτελεῖ τὸ ὑφ' ἡμῶν δημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἐν μεταφράσει «Χρονικὸν Ἡσαίου τοῦ μοναχοῦ περὶ τοῦ Κράλη Βεληκασίνου» περιληφθὲν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Fr. Miklosich ἐκδοθεῖσαν ἐν Βιέννῃ συλλογὴν παλαιοσλαωνικῶν κειμένων ὑπὸ τὸν τίτλον «Chrestomathia Palaeoslovenica¹» κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα.

Τὴν ὑπαρξίν τούτου, τὸ πρῶτον ἐπληροφορήθημεν κατὰ τὴν μελέτην τῆς «Ἱστορίας τῶν Βουλγάρων, τοῦ διαπρεποῦς τσέχου ἱστορικοῦ C. Jirecek², ὁ ὁποῖος παραπέμπει εἰς τὴν ἀνωτέρῳ προμνησθεῖσαν συλλογὴν τοῦ Miklosich.

Περὶ τοῦ Ἡσαίου ὅστις ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΑ'. αἰῶνα οὐδὲν ἕτερον γνωρίζομεν πλην τῶν ὑπὸ τοῦ ἰδίου περὶ ἑαυτοῦ σημειουμένων εἰς τὸ χρονικόν του, μεταφράσαντος εἰς τὴν Σλαυικὴν τὸν Ἀγιασμόν τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου τῇ προτροπῇ τοῦ τότε μητροπολίτου Σερρῶν κυρ Θεοδοσίου, ὁ ὁποῖος τὸ πρῶτον γίνεται γνωστὸς ἐκ τοῦ χρονικοῦ τοῦ Ἡσαίου, ὡς ἱεραρχήσας περὶ τὸ 1371.

1. Fr. Miklosich «Chrestomathia Palaeoslovenica» Vindobonae 1854 σ. 72—76,

2. C. Jirecek «Geschichte der Bulgaren» Prag 1816. σ. 330,

Ἡ ἀξία ἐξ ἄλλου τοῦ χρονικοῦ τυγχάνει ὅλως ἔκτακτος, ὡς ἀναφερομένου εἰς τὴν μοιραϊαν διὰ τὴν μεσαιωνικὴν Σερβίαν μάχην τοῦ παρὰ τὸν Ἐβρον κειμένου Τζερνομιάνου, λαβοῦσαν χώραν τὴν 26 Σεπ)βρίου 1371 ἡμέραν Παρασκευὴν, γνωστὴν ἐκ τῶν τουρκικῶν κειμένων ὡς μάχη τοῦ Σίρφ Σιντουγί, τουτέστιν «ἦττα τῶν Σέρβων¹. καθ' ἣν ἐφονεύθη καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Βεληκασῖνος.

Ἐντυπωσιακὴ εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς ἐν συνεχείᾳ λαβούσης χώραν ἐπελάσεως τῶν τούρκων.

Διὰ τὴν Σερραϊκὴν ἱστορίαν, τὸ χρονικὸν τοῦ Ἡσαίου ἐνέχει ἰδιαιτέραν ἀξίαν καθ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς τὰς συνθήκας τοῦ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην συμβάντος θανάτου ταῦ θεοσεβοῦς ἄρχοντος τῶν Σερρῶν Δεσπότου, Ἰωάννου τοῦ Οὔγκλεση.

Εὐτυχῶς παρὰ τὴν ἐν Ἀθήναις ἀκαρπον ἔρευναν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς Συλλογῆς τοῦ Miklosich, ἀνευρέθη αὕτη εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Αὐστρίας, ἐν Βιέννῃ, ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ διὰ σπουδὰς εὐρισκομένου φίλου κ. Νέστορος Φωκᾶ, ὁ ὁποῖος προθύμως μετέβη καὶ τῇ αἰτήσει του ἔλαβεν φωτογραφίαν τοῦ κειμένου, ἃς μᾶς ἀπέστειλεν καὶ τὰς ὁποίας δημοσιεύομεν ἐν συνεχείᾳ διὰ τὰ ἔχη ὁ ἀναγνώστης ὑπ' ὄψιν του τοῦτο αὐτούσιον καὶ εἰς τὴν σλαυωνικήν.

Τὴν μετάφρασιν ἐξετέλεσε ὁ νέος Σέρβος Φιλολόγος Κατιčić, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζονται καὶ ἐκ τῆς θέσεως ταύτης ἰδιαιτέραι εὐχαριστίαι.

Θὰ ἦτο παράλειψις ἢ μὴ ἀναφορὰ τοῦ φίλου ἀριστοῦχου φιλολόγου κ. Π. Νικολοπούλου διὰ τὴν ἐν γένει συμβολὴν του εἰς τὴν παροῦσαν δημοσίευσιν.

ΗΣΑΪΟΥ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΡΑΛΗ ΒΟΥΛΚΑΣΗΝΟΥ

Πολλῶν γὰρ πρὸ πολλοῦ χρόνου τε καὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἐν διαφόροις τόποις τὰ ἡμέτερα σθλαβικὰ γράμματα ἀσκησάντων τὰς θείας γραφὰς ἐκ τῆς πανσοφωτάτης καὶ καλλιέργου τε καὶ πολυτίμου Ἑλληνικῆς διαλέκτου μεταφράζοντες εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, καὶ ὀνομάτων αὐτῶν οὐ τοῖς ἀνθρώποις μόνον ὄντων ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν ἐν Θεῷ ζώντων βιβλίῳ γεγραμμένων, αὐτῶν μὲν τούτων λίαν καθυστερῶν τῶν τε χρόνων καὶ τῆς δεινότητος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης γνώσεως τέχνης· μᾶλλον δὲ ἔτι τῶν ἔργων τῶν ἀγαθῶν, πρὸς ἐσπέραν καὶ ἡλίου δυσμάς, τὴν ἐβδομηκονταετῆ λέγω ἡλικίαν καὶ τοῦ βίου τὸ τέρας τὸ τοῦ ἐμοῦ, συνέβη καὶ ἐμὲ ὀλίγον τῆς Ἑλ-

1. J. Hammer «Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας» μετάφρασις Κροκιδά, Ἀθῆναι 1872 σ. 202.

ληνικῆς γλώσσης μαθεῖν ὅσον δύνασθαι τὴν πολυτιμίαν συνεῖναι αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ ἕξ αὐτῆς εἰς τὴν ἡμετέραν μεταφράζειν δυσκολίαν· ἡ μὲν γὰρ Ἑλληνικὴ γλώσσα τὰ μὲν κατ' ἀρχὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐκεκαλλώπιστο καὶ ἐμεμεγάλυντο, τὰ δὲ ἐκαλλιεργήθη ὑπὸ διαφόρων τοῖς χρόνοις αὐτῶν φιλοσόφων, ἡ δὲ σθλαβικὴ γλώσσα ἡμῶν παρὰ τε τοῦ Θεοῦ καλὰ πεποιήται, ὡς πάντα, ἃ ἐποίησεν ὁ Θεός, καλὰ λίαν· ἀλλὰ φιλομαθῶν καὶ ἐν λόγοις φιλοτιμουμένων ἀνδρῶν καὶ δεινότητος, ὥσπερ ἐκείνη, οὐκ ἀξιόση. Μαθῶν δέ τι οὐ πολὺ μειζρόνων ὄντων ὡς ὑπ' ἐμοῦ κατορθωθῆναι οὐκ ἤθελον ἐγχειρῆσαι, τοῦτ' ἔστι μεταφράζειν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου εἰς ἡμετέραν κατὰ τὸ ρηθέν· ὑψηλοτέρων σεαυτοῦ μὴ ψαύσης μήτε ἐρευνήσης τὰ βαθύτερα σεαυτοῦ φοβούμενος καὶ τοὺς ἐν τε τῇ καινῇ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ βλέπων κολασθέντας, τοὺς τὰ θεῖα ἐν μεγαλαυχίᾳ ψαῦσαι τολμήσαντας· ἀλλὰ μέντοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγιωτάτου ἀνδρὸς καὶ φωτεινοῦ, τοῦ τῆς Θεοσωστού πολέως Σεργῶν Μητροπολίτου, τοῦ πανσεβαστοῦ κυρ Θεοδοσίου, μεταφράζειν ἠναγκάσθη καὶ ἐμοί γε ἐδόκει πρέπον εἶναι τοιοῦτω ἀνδρὶ δ' ἀγγέλων Διονυσίου τοῦ μεγάλου ἀγιασμόν δεξαμένῳ ἄνευ ἀντιρρήσεως πείθεσθαι ὡς ἀληθῶς θεοῦ ἀνθρώπου ὄντος, ἐὰν καὶ τις ἄλλος.

Ὁ γὰρ βίος αὐτοῦ ἠδὺς πρὸς τὸ ἀκούειν καὶ σωτηρίαν τε καὶ ὄφελος τῷ μιμουμένῳ παρέχων, οὐ γὰρ μόνον ἡ γλώσσα αὐτοῦ τῇ διδασκαλίᾳ ὠφέλιμος, ἀλλὰ καὶ ὁ βίος αὐτοῦ πολὺ μᾶλλον τοῖς μιμουμένοις ὠφέλιμος καὶ γὰρ πρέπει τι ἀληθὲς εἰπεῖν : τὴν γλώσσαν εἶχεν οὕτως ὑπὲρ πᾶσαν σύγκρισιν ἐν τοῖς λόγοις καὶ ὁ βίος αὐτοῦ ἴσως δυσμίμητος, αἰ γὰρ κατὰ τὸν ἀπόστολον τὰ δεύτερα ἀφίοις πρὸς τὰ πρῶτα καὶ κλεινὰ ἐχώρει ἔργα. Καὶ οὗτος τὸ φωτεινόν τε καὶ τὸ φιλόδοξον καὶ τὸ φιλομαθὲς καὶ τὴν σοφίαν σὺν ἑλέῳ εἶχεν, ὥστε οὐ πολλῶν εἶναι δεύτερος. καὶ τοῦ μακαρίου ἐκείνου τούτοις καὶ ἄλλοις οὐ μικροῖς τῷ Θεῷ ἀρέσκοντος καὶ πολλοὺς τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένοις διδάσκοντος οὐ τῇ τοῦ λόγου καὶ τῆς φρονήσεως ἀρετῇ πεποιθῶς τολμήσας, μὴ οὐκ καὶ ἂν οἶη τοῦτο, ἀλλὰ ὑπ' αὐτοῦ ὡς προεῖρηται ἀναγκασθεὶς καὶ ἐπὶ τοῖς θεοπέιστοις καὶ ἀγίαις προσευχαῖς αὐτοῦ ἐλπίζων ἠρξάμενη καὶ μετέφρασα τὸν ἅγιον Διονύσιον τὸν Ἀεροπαγίτην μετὰ βοήθειας καὶ ἰλασμοῦ τοῦ ἀγίου τούτου δεσπότου καὶ ὑπερασπιστοῦ τοῦ ἐμοῦ. Καὶ ἄλλα πρὸ τούτων μετέφρασα καὶ μετὰ ταῦτα, ὅσα ἔδωκε ὁ δωροδότης Θεὸς ταῖς ἀγίαις προσευχαῖς αὐτοῦ. Ὄκνω δὲ εἰπεῖν, ὅτι μετέφρασα ἐγὼ τὸν ἅγιον Διονύσιον, εἴ καὶ μετέφρασα αὐτὸν ἅτε προσδεῖσθαι νομίζων μὲν τῆς Θεολογίας ὕψους καὶ βιβυτάτης ἐν ἀγίοις σοφίας καὶ τὸ τῶν ἀμαρτιῶν σκότος εἶ ἐμαυτῷ συνειδῶς. Τὸ δὲ βιβλίον τοῦτο, τοῦ Ἁγίου Διονυσίου λέγω, ἐν καιροῖς ἄρχισα εὐφροσιν, ὅτε οἱ ἅγιοι ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ναοὶ ὡς ἐν παραδείσῳ ἦνθουν, ὡς κῆπος τις παρὰ πηγαῖς ἀφθόνως ἀρδευόμενος· εἰς πέρας δὲ ἤλθον ἐν καιρῷ ἀθλίῳ ἀθλιοτάτῳ.

Πότε ; Ὅτε θουμοῦ ἐπλήσθη ὁ Θεὸς ἐπὶ τοῖς τῶν πρὸς δύσιν μέρεσι

Χριστιανοῖς. Καὶ ἐξεστρατεύσατο ὁ δεσπότης Οὐγγλῆσης μετὰ ἀπάντων τῶν στρατιωτῶν, Σέρβων καὶ Ρωμαίων καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κράλη Βουλκασήνου καὶ ἄλλων πολλῶν ἀρχόντων περὶ τοὺς ἐξήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν λογάδων, καὶ ἦλθον εἰς Μακεδονίαν ἵνα ἐξελάσωσιν τοὺς Τούρκους, οὐ φρονοῦντες, ὅτι τῇ θείᾳ ἀγανακίῃ οὐδενὶ ἀντίστασθαι δυνατόν. Τούτους μὲν οὐκ ἐξέλασαν, αὐτοὶ δὲ ὑπ' αὐτῶν ἐφρονεύθησαν καὶ τὰ ὀστέα οὐτῶν ἐκεῖ ἔπεσον καὶ ἄθραπτα ἔμενον, καὶ μέγα πλῆθος, οἱ μὲν ξίφους ἔργον ἐγένοντο, οἱ δὲ ἠνδραποδίσθησαν, ὀλίγοι δὲ τὸν ὄλεθρον ἀπέφυγον. Καὶ τοιαῦτα κακὰ ἐπεχύθησαν κατὰ τῶν τῆς δύσεως πόλεων καὶ χωρῶν, οἷα οὔτε ὄτα ἤκουσαν οὔτε ὄμματα εἶδον. Μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρείου ἀνδρός, Οὐγγλῆση τοῦ δεσπότητος ἀναίρεσιν διεχύθησαν οἱ Ἰσμαηλιταὶ καὶ ἵπαντο ἀνα γῆν πᾶσαν ὥσπερ πιτηνὰ ἐν ἀέρι καὶ πολλοὺς Χριστιανούς ξίφει ἀνείλον, πολλοὺς ἠνδραπόδισαν, οἱ δὲ ὑπόλοιποι λοιμῶ κατεστράφησαν ἀνελεήμονι τοὺς δὲ μὴ θανόντας λιμὸς ἀπέκτεινε. Τοιοῦτος γὰρ λιμὸς ἦν ἐν πάσαις ταῖς χώραις, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀπὸ τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου καὶ μετὰ ταῦτα Χριστὲ ἐλεῆμον μὴ γένοιτο, τοὺς δὲ λιμῶ οὐκ ἀναιρεθέντας λῦκοι, Θεοῦ κατανεύοντος, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπιτιθέμενοι κατήσθιον. Οὐαὶ τῆς θέας τῆς ἐλεινῆς ἰδεῖν. Ἡ γῆ γὰρ ἐγένετο πάντων τῶν ἀγαθῶν ἔρημος καὶ ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν καὶ ἄλλων τε καρπῶν, αἵτε ἀρχοντος οὐκ ὄντος οὔτε ἡγεμόνος οὔτε διδασκάλου ἐν ἀνθρώποις οὔτε τοῦ λυτροῦντος οὔτε τοῦ σώζοντος, ἀλλὰ πάντες φόβου τοῦ Ἰσμαηλιτικοῦ ἐπλήσθησαν καὶ ἀνδρεία καρδίαι ἀνδρῶν νικητῶρων μετεβλήθησαν, εἰς καρδίας γυναικείων ἀσθενεστερῆς. Καὶ ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῖς τὸ γένος τῶν Σέρβοις ἀρχόντων, ἐβδόμης διατελούσης τῆς γενεᾶς, τέλος εὔθρεν. Καὶ ὡς ἀληθῶς τότε οἱ ζῶντες ἐμακάριζον τοὺς προαποθανόντας καὶ ἀξιόπιστος ὑμῖν γενοίμην λέγων, ὅτι οὐ μόνον ἐγὼ ὁ ἐν πᾶσι ἀμαθέστατος ἀλλὰ οὔτε ὁ ἐν Ἑλλησι σοφώτατος ἐκεῖνος ὁ Λιβάνιος οὐκ ἂν δύναίτο ἐν γραφῇ ἐξεικονίσει τὴν ἀνάγκην τὴν πῆσσασαν τοὺς πρὸς δύοσιν Χριστιανούς. Οἱ δὲ μεταγράψαντες καὶ ἀναγνωσόμενοι, ταύτην τὴν βίβλον, πάσης συγγνώμης ἀνάμεστοι ἔσθε καὶ ἄνευ μνησικακίας, εὐχομαι πρὸς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ νοήματός μου καὶ τὸ αὐτοῦ ἀτελές, καὶ ὑμεῖς γὰρ ἀνθρωποὶ ὄντες καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις ὑποτεταγμένοι πάθει χάριν, ἀπὸ Θεοῦ χρῆζεσθε καὶ συγγνώμην ἀπὸ ἀνθρώπων καὶ διὰ τοῦτο ἀξιώσατε καὶ ἐμὲ τῆς ὑμετέρας συγγνώμης τυχεῖν καὶ μετασχεῖν, ἀπὸ Θεοῦ εὐχόμενοι τὴν ἐπὶ μεταμελείᾳ τοῦ τῶν ἐμῶν ἀμαρτημάτων ἀβύσσου λύσιν.

Καὶ τὸ ὄνομα ἐμοῦ τοῦ κακοῦ ἐν μοναχοῖς εἰ μαθεῖν βούλεσθε, ἢ μὲν ἀρχὴ αὐτοῦ ὁ ἀριθμὸς ὀκτώ ἐστί, ἐν μέσω δὲ διακόσια καὶ ἐν, ἔνδεκα δὲ ἐπὶ τέλους (Η - ΣΑ - ΙΑ). Ἔτος δὲ τότε ἦν ζωοθ' ἰνδ. θ'. (1371) Τῷ Θεῷ τῷ δόντι καὶ ἐγχειρῆσαι καὶ τελειῶσαι κατανεύσαντι, δόξα καὶ προσκλήνυσις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν.

Ἀκολουθεῖ τὸ κείμενον εἰς τὴν Σλαβωνικὴν :

даште отъ незавѣштани въ цѣсарьское наше съкровиште въ вѣсѣхъ нашихъ градѣхъ на свободахъ тѣгда въ скорѣ отъпоуштати и възводити, и иже грѣкомъ по законумъ съдѣвати намъ въ вѣсемъ, и аште тѣкъмо въ ракъкынухъ лицюхъ вси имѣнне бждѣтъ. аште же кѣто таковое законоположенне прѣзритъ, да не полоучитъ свокождинни своихъ жемоу грѣховъ.

XVIII. Песня мѣннихъ о крали Балкашинѣ.

По неже оубо мѣнози прѣдъ мѣнозѣми врѣмѣны и лѣты и по различныиныхъ мѣстѣхъ обрѣтоша са въ словѣнскѣмъ нашемъ ѡзыцѣ, прѣлагающе божаствѣнаи писани отъ мѣнопрѣмждрааго и хждожаааго и зѣло скжпааго ѡзыка елиньска въ нашъ ѡзыкъ, нуъ же имена не чловѣкъ тѣкъмо вѣдома сжтъ, нъ въ кѣннгахъ наче живынухъ богомъ написана сжтъ, нуъ послѣжде и лѣты и наказаниеме и хждожьствомъ разоума елиньскааго ѡзыка, ваште же добрыими дѣлы, къ речероу слъньчѣнааго дане захода, седморичѣнааго рѣкж вѣка и моема жизни съкончании сълоучи са и мѣнѣ навыкижти мало грѣчьскааго ѡзыка, толнко, велико мошти разоумѣти скжпость того и тажѣсть прѣлагании отъ оного въ нашъ ѡзыкъ. грѣчьскый бо ѡзыкъ ово оубо отъ бога испрѣва хждоженъ и пространъ бысть, ово же и отъ различныиныхъ по врѣменихъ люсопрѣмждрьца оухыштрѣнъ бысть, нашъ же словѣнскый ѡзыкъ отъ бога оубо добрѣ сътворѣнъ бысть, по неже вѣса, велики сътвори богъ, зѣло добра нъ оу-

лишениемъ любоучинны любочастивныхъ слога мжжнн хытлости, шкоже онъ, не оудостон са. колико оубо ашти отъ оного навькоухъ, не хотѣхъ коснѣти са сжштинихъ начи мине, рекъши прѣлагати отъ гръчьскааго ызыка въ нашъ, по реченоуоумоу· высочайшнихъ тѣи не ништи, и гажечайшнихъ тѣи не испытоуи, боа са и оного, еже пострадаша и въ вѣтсѣѣмъ и въ новѣѣмъ писанни, нже прѣобндашти дръзостенѣ смѣша божьствныхъ прикоснѣти са. нъ облаче божьственнымъ смъ мжжмъ прѣосваштеннымъ, глаголахъ митрополантомъ богосъпаснааго града Сѣра коуръ Оудоснемъ прѣчѣствивнымъ прижждинъ быхъ на прѣбождинне, и въ лѣпотж мьнѣхъ бѣ таковоуоумоу мжжюу отъ ангѣла по велицѣѣмъ Дионисин посвѣштинне приемалъштоуоумоу безъ расжждинне повнижти са, съ бо истинивъ божий чловѣкъ, ашти и кѣто дрѣугый. житие бо сладъко слышати съ имѣаше, съпаситѣльно же подражати и пользыно, не тѣкъмо бо ызыка въ оучинни имѣаше пользанъ, нъ и житие мѣного мѣножамъ подражѣштинимъ пользыно, паче же подобаетъ ми истинивномъ рштинъ. жанко ызыкъ оубо вѣнигда глаголати не оуподоулинемъ имѣаше, толико и житие вѣнигда теорити не постнжимо, вѣсигда бо и присьмо по апостолоу задѣнны оставаша, на прѣдѣнны дѣшнны вндѣнны простирааше съ. и сице сѣѣтлоуе любочастни и любоучинны и прѣмждрости въ коупѣ съ милостививъ имѣаше, шко не мѣнозѣхъ быти въторый. и сице ономоу блаженоуоумоу си и нива во дала жанка, къ богоеужждинноуу приходаштоу, и мѣногы смъ сокоу дѣланымъ оучаштоу. азъ же не продъз-

дѣньми, ѡанкы ни же оуши слышаста ни же очи видѣста. по оубиенни же мжжа сего храбрааго, деспота Оугаеша, просыпаша са Изманльтѣне и полетѣша по всей землѣн ико пѣтница по въздоухоу, и овѣхъ оуко отъ хрстишнѣ мьчємь закалаахъ, овѣхъ же въ заплѣнєннє отъвождаахъ, а оставшннхъ съмрѣть безгодна пожа, отъ съмрѣти же оставшнн гладемь погоублєнн быша таковѣи бо глада бысть по всѣмь странама, иковѣ не бысть отъ съложннн мироу, ни же по тома, Хрсти милостнє, да бждѣтъ, а нхъже глада не погоуби, снхъ попоуштиннємь божиємь вѣлцн ноштнєк и дѣннєк нападажштє сѣнѣдлаахъ. оубѣ, оумиленнѣ позорѣ бѣ видѣти. оста землѣн всѣхъ добрѣнхъ поуста и люднн и скотѣ и ннѣхъ плодова, не бо бѣ кѣнѣза ни вожда ни наставннка въ людєхъ ни избавлєннштѣааго ни спѣсѣннштѣааго, нѣ всѣ исплѣннша са страха изманантѣскааго, и срьдѣца храбраи доблѣствннхъ мжжнн въ жннѣ слабѣнншл срьдѣца прѣложиша са. въ то бо врѣма и плєма срьбьскѣнхъ господѣ, седмѣи мьнєк родѣ конѣца прнѣмѣтъ. и въ нстннѣхъ тѣгда оублажаахъ жнєн прѣжде оумрѣшннхъ, и вѣроуѣте мн, не азѣ, нже нвѣжда по всємь всємь, нѣ н онѣ прѣмждрѣи въ Слннѣхъ Днєаннє не бѣ могѣтъ писаннємь прѣдѣставнтн нжда, иже постнжє хрстишнѣ западѣннхъ странѣ. хоташтѣи же оубо прѣннсовати и прочитати снѣ кѣнннѣ, милостнєн и незорѣаннєн бждѣте, молаж са, моєи оума нємоштн и нєдостѣтѣкѣу, и самн, по нєжє и вѣ, члѣвѣцн и члѣвѣчьскѣнмь подѣлєжаштє. трѣбѣоуѣте млостн отъ бога и про-

штѣнны отъ чловѣкъ, проштѣнню своему и мѣнѣ съпо-
добавиѣте. оу бога испрашиаши оставленіе бездѣлнѣ
моего оказнства грѣхомъ.

И има же въ иноцѣхъ мѣнѣ хоудалаго аште хоште-
ши оувѣдѣти. начало томуу есть осморичное число.
срѣда же двосѣтъное и прѣвое, конць же десатое съ
единьнымъ наконьчаваетъ. а кто же тѣгда тѣчалше ин-
стнтьсѣшнѣное осмисѣтъное семь десать и деватое,
инѣднѣтнѣное деватый. да въшоуоумоу же благоуоумоу
богоу и начати си и съврѣшнѣ благозволѣшоуоумоу
слава, чѣсть и покланннне въ бесконьчнѣныя вѣкы.
аминѣ.

XIX. Изъ Барълаама и Носафа.

Индійска глаголемая страна далече оубо отъсто-
нѣ Егюпѣта, велика сѣшти и мѣночловѣчнѣна. объ-
ходима же есть моремъ и пѣчиннами, по ннѣмъ же и ко-
раблѣи ходати въ егюпѣтскыя части. по соуху же
приближаеѣ са къ прѣдѣломъ перьсакымъ, нже дре-
вие оубо идола ннствоваѣства омрачнша са тѣмомъ, до
коньца осквернѣнн сѣшти и безаконьчнѣныхъ прилежаѣте
дѣлѣхъ. югда же единороднѣтый сынъ божнн, сынъ въ
шдрѣ отъчи, своего създаннѣ не трѣпа зрѣти грѣхомъ
поракошнѣна, о семъ своимъ милосрѣднѣемъ прѣклоиѣ
са, иен са чловѣкъ по насъ развѣ грѣха, тѣгда и сва-
штнѣтый Юма въ индѣйскыя странѣ посланѣнъ быѣсть,
проповѣдаѣ нмъ съпаснѣнѣнѣ проповѣда. когоу же по-
спѣшнѣствоуѣшнѣтоу и слово оутврѣждаѣшнѣтоу послѣдѣ-

ΑΜΦΙΠΟΛΙΣ Η ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗ

Η ΑΡΧΑΙΑ ΑΜΦΙΠΟΛΙΣ

Αί τελευταῖαι ἀνασκαφαί κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1956 καὶ 1957 ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Ἀμφίπολις καὶ ἐν γένει ἡ Μακεδονία εἶναι ἡ ὀλιγώτερον ἐξερευνηθεῖσα ἀρχαιολογικῶς χώρα τῆς Ἑλλάδος.

Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀποψιν ἐνισχύουν καὶ τὰ τελευταῖα σπουδαῖα εὗρηματα τῆς ἀρχαίας Πέλλας, Κοζάνης καὶ Βεύης.

Ἀπὸ τὸ δημοσιευθὲν πρόγραμμα ἀνασκαφῶν κατὰ τὸ 1958 τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος, εὐτυχῶς δὲν λείπει καὶ ἡ τοποθεσία τῆς ἀρχαίας Ἀμφιπόλεως, καὶ ὑπάρχει ἐλπίς νέα εὗρηματα νὰ δώσουν περισσότερας πληροφορίας καὶ λεπτομερείας διὰ τὸν καθημερινὸν βίον τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς.

Ἡ Ἀρχαία πόλις τῆς Ἀμφιπόλεως, ὅπου τὸ σημερινὸν Νεοχώρι, ἦτο κτισμένη εἰς λόφον τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος ὀλίγον πρὸ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἀπὸ τὴν ἄλλοτε λίμνην τοῦ Ἀχينوῦ πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς ἀπόστασιν 4,5 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Ἀγέρωχος σήμερα καὶ κατάμονος ὁ μαρμάρινος λέων μὲ τὸ ἐπιβλητικόν του ὕψος 5,30 μ. στημένος ἐπάνω εἰς τὸ αἰωνόβιον βᾶθρον του μὲ τὴν παρουσίαν του καὶ τὴν σιωπὴν του διηγεῖται τὸ μεγαλεῖον τῆς νεκρᾶς πλέον Ἀμφιπόλεως.

Ἡ πόλις αὐτὴ ἡ «εὐφρεστάτη καὶ καλλίστη»¹ ἦτο ἔξαιρετικὰ ὠφέλιμος εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸ 437 π.Χ. διὰ τὰ ναυπηγήσιμα ξύλα καὶ τοὺς εἰσπραττομένους φόρους, ὅπως ἀναφέρει ὁ Θουκυδίδης². Τοῦτο ἀκριβῶς ἀποδεικνύει τὸ ἀνώτερον ἐπίπεδον τοῦ βίου τῶν κατοίκων τῆς, τὸ ὁποῖον

1) Πλουτάρχου Κίμων Ζ'.

2) Θουκυδίδου Δ'. 108.

ἔφθασεν εἰς σημεῖον ζηλευτὸν ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας συγχρόνους τῆς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Μικρασιατικῶν παραλίων, διότι φόρους καταβάλλει ὁ πραγματοποιῶν σημαντικὰ κέρδη. Τὸ ἀποδεικνύουν ἐξ ἄλλου καὶ τὰ καταπληκτικὰ εὐρήματα τῶν τάφων τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς τῆς, τὰ διάφορα λεπτοτάτης τέχνης κοσμήματα γυναικῶν (σκουλαρίκια καὶ περιδέραια), ἀληθινὰ ἀριστουργήματα καὶ τὸ καταπληκτικώτερον ὅλων τὸ ὑπόλειμμα ψιμυθίου (ροῦζ) διὰ τὰ χεῖλη τῶν ὠραίων καὶ κομψῶν γυναικῶν τῆς Ἀμφιπόλεως, τὰ μικρὰ ἀριστοτεχνικὰ ἀγαλμάτια καὶ ἐρυθρόμορφα ἀγγεῖα καὶ λοιπὰ κομψοτεχνήματα (μπιμπελὼ) σπανίας καὶ ἐξαιρετικῆς τέχνης. Ὅλα ταῦτα ἀναμφισβητήτως ὑπογραμμίζουν τὸ ἀνώτερον ἐπίπεδον τοῦ βίου καὶ τὸν ἐκλεπτυσμένον ψυχικὸν κόσμον τῶν κατοίκων τῆς, οἱ ὅποιοι ἐθεώρουν ὡς ἀπόλαυσίν των νὰ μεταχειρίζωνται τὸν πλοῦτον τὸν ὁποῖον ἐκέρδιζαν μὲ τὸν σκληρὸν μόχθον τῆς τέχνης καὶ τοῦ ἐμπορίου των, διὰ τὴν δημιουργίαν στολισμένης κατοικίας μὲ λεπτὸ γούστο, ποῦ δημιουργεῖ εὐχάριστον καὶ θελκτικὴν τὴν διαμονὴν εἰς τὴν καθημερινὴν κατοικίαν.

Ἀπὸ τὴν ἰδιοτροπίαν τῆς συνηθείας τῶν κατοίκων τῆς, τὴν ἐπικρατοῦσαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, νὰ κατασκευάζουν τάφους ἐν εἴδει δωματίων κάτω ἀπὸ τύμβους καὶ ἀπὸ τὴν προτίμησίν των νὰ τοὺς στολίζουν καὶ νὰ τοὺς διακοσμοῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μὲ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κτερίσματα, μὲ ἐσωτερικὸν πολυτελεῶς ἐπιπλωμένον μὲ κρεββάτια καὶ καθίσματα χρυσᾶ καὶ μὲ ποικίλα ἀντικείμενα προσφιλῆ εἰς τὸν ἀποθανόντα, διεσώθη σωρεῖα ἀντικειμένων πολυτίμων καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν των καὶ διὰ τὴν τέχνην των, τὰ ὁποῖα μᾶς δίδουν ἀρκετὰ σαφῆ ἰδέαν τῶν λεπτομερειῶν τοῦ καθημερινοῦ των βίου ¹.

Δυστυχῶς αἱ ἐκ βάρων καταστροφαὶ καὶ ἀνάλητοι λεηλασίαι τῆς περιφερείας Σερρών καὶ Ἀμφιπόλεως, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς νικητρίας Ρώμης εἰς μέγαν βαθμὸν καὶ συνεχίζονται μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς κατὰ καιροὺς ἀπὸ διαφόρους ἐπιδρομὰς ἀπολιτίστων βορεινῶν λαῶν, τῶν Ἑρούλων, Βησιγόθων, Σλαύων καὶ Τούρκων δὲν μᾶς ἄφησαν περισσότερα στοιχεῖα καὶ ἰδίως μνημεῖα καὶ ναοὺς καὶ βιβλιοθήκας διὰ νὰ κρίνωμεν ἐξ αὐτῶν τὸν βαθμὸν τῆς προόδου εἰς τὸν ὁποῖον εἶχον φθάσει οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμφιπόλεως.

Ὁ Δημοσθένης εἰς τοὺς λόγους του ἐτόνιζε τὴν σημασίαν τῆς διότι ἡ πόλις ἦτο κατάλληλος διὰ τοὺς ἀσφαλεῖς λιμένας τῆς, διὰ τὴν ναυπηγήσιμον ξυλείαν τῆς ἀπὸ τὰ πλησίον κείμενα Κερδύλια ὄρη, τὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μεταλλεῖά τῆς τοῦ Παγγαίου, καὶ διὰ τὴν εὐφορον ἐνδοχώραν τῆς, τὴν περιφέρειαν Νιγρίτης, Σερρών Ζίχνης καὶ Παγγαίου. Τὰ Ναυπηγεῖα τῆς Ἀμφιπόλεως ἦσαν τὰ σπουδαιότερα τῆς ἐποχῆς των ².

1) Oscar Broneer the Lion monument at Amphipolis Cambridge Mass. 1941 σελ. 54 ὡς καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1956 καὶ 1957 σ. 54—57.

2. Ἀρριμανοῦ ἀνάβασις A I, 5.

Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ Κίμωνος μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τέσσαρας φορὰς τὴν ἔχασαν καὶ τὴν ἀνέκτησαν.

—Ἡ Ἀμφίπολις συνεδέθη μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ὅσον οὐδεμία ἄλλη πόλις τῆς Μακεδονίας, διότι εἰς τὰς Ἀθήνας ὀφείλει τὴν ἀποκτηθεῖσαν ἀκμὴν τῆς καὶ τὴν λαμπρὰν ἀνάδειξίν τῆς μεταξὺ τῶν ἀποικίδων πόλεων.

—Ἡ Ἀμφίπολις ὀρθῶς δύναται νὰ ὀνομασθῇ αἰ Ἀθηναί τῆς Μακεδονίας διότι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπῆρξε κέντρον ἀκτινοβολίας τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πνεύματος καὶ πυρρὸς μεταλαμπαδεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐθεωρεῖτο πραγματικὴ κλεῖς ἐλέγχου τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῶν διὰ ξηρᾶς συγκοινωνιῶν Θράκης—Μακεδονίας.

—Εἰς τὴν Ἀμφίπολιν ἐφονεύθη καὶ ἐτάφη ὁ στρατηγὸς τῶν Σπαρτιῶν Βρασίδης μαχόμενος κατὰ τῶν Ἀθηναίων τῷ 422 π.Χ.¹

Τέλος περιῆλθε εἰς τὸ Μακεδονικὸν κράτος τοῦ Φιλίππου καὶ κατέστη ναυτικὴ βάσις διὰ τὰς προπαρασκευὰς τῆς ἀσιατικῆς ἐκστρατείας.

Τὴν ἀνοιξιν τοῦ 334 π.Χ. ἀφοῦ ἐκεῖ συνεπλήρωσε τοὺς ἐξοπλισμοὺς του, ἀπὸ τὴν Ἀμφίπολιν ἐξώρμισεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος μὲ 30.000 πεζοὺς καὶ 5.000 ἵππεῖς διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου.²

—Ἡ Ἀμφίπολις προσέφερεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μίαν ἕλην ἵππικόν, ἣ ὁποία ἐπέτυχεν εἰδικὰς διακρίσεις εἰς τὰς ἀσιατικὰς ἐπιχειρήσεις, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Κλεῖτον.

—Ἡ σημασία τῆς Ἀμφιπόλεως τονίζεται ἰδιαιτέρως καὶ ἐξαιρεται ἐκ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ τὴν συγκαταριθμίση μεταξὺ τῶν ἕξ μεγάλων πόλεων εἰς τὰς ὁποίας εἶχε λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ κτίση μεγάλους ναοὺς ἀξίας 1500 ταλάντων ἕκαστον ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Κρατεροῦ.

Ὁ ναὸς τῆς Ἀμφιπόλεως θὰ ἐκτίζετο εἰς τιμὴν τῆς Ταυροπόλου Ἀρτέμιδος. Αἱ ἄλλαι πέντε πόλεις ἦσαν, ἡ Δῆλος, οἱ Δελφοί, ἡ Δωδώνη, τὸ Δίον καὶ ἡ Κύρρος. Ἡ διαταγὴ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τούτου ὡς καὶ διὰ τὴν ναυπήγησιν μεγάλου στόλου εἰς τὰ ναυπηγεῖα τῆς Ἀμφιπόλεως ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Περδίκκα πρὸ τῆς διανομῆς τῶν σατραπιῶν.

—Εἰς τὴν Ἀμφίπολιν ἐτερμάτισεν ἀθλίως τὸν βίον τῆς ἡ σύζυγος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Ρωξάνη καὶ ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος σφαγέντες ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Γλαυκίου κατὰ διαταγὴν τοῦ Κασσάνδρου.³

—Ἀμείωτος παραμένει ἡ σημασία τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους τῶν διαδόχων.

1. Θουκυδίδου Ε 10, 11.

2. Ἀρριανοῦ Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου Γ' 8, 1.

3. Διόδωρος XIX 105.

Ἡ μάχη τῆς Πύδνας 167 π.Χ. εἶναι ὁ μέγας μοιραῖος σταθμὸς καμπῆς καὶ παρακμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀκολουθήσαν ἀλωσιν τοῦ Δίου, τῆς Πέλλας καὶ τῆς Ἀμφιπόλεως, οἱ Ῥωμαῖοι κατακτηταὶ διέλυσαν καὶ συνέτριψαν τὸ ἄλλοτε ἀκμαῖον καὶ παντοδύναμον κράτος τῶν Μακεδόνων μὲ ἀνάληγτα μέσα στρατιωτικὰ καὶ δόγματα συγκλητικὰ.

Ἠκολούθησε ἀπεινῆς λαφυραγωγία διὰ νὰ ἀφήσουν τὴν Μακεδονίαν γυμνὴν μὲ σκοπὸν κυριολεκτικῶς νὰ τὴν νεκρώσουν.

«Ὁ δὲ σοφώτατος Αἰμίλιος ἐθριάμβευσεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἄμαξαι χίλια διακόσιοι προῆλθον φέρουσαι λευκὰς καὶ τραχίας ἀσπίδας καὶ ἄλλαι χίλια διακόσιοι ἄμαξαι πλήρεις ἀσπίδων χαλκῶν καὶ ἕτεραι τριακόσιοι, λόγχας καὶ σαρίσας καὶ τόξα καὶ ἀκόντια γέμουσαι, προηγοῦντο δὲ καὶ πολλὰ ποικίλα εἶδη φέρουσαι ὄπλων, κάμακες ὀκτακόσιοι καθωπλισμένοι.

Τῇ δὲ δευτέρῃ προσεκομίσθη νομισμάτων τάλαντα χίλια, ἀργύρου τάλαντα δισχίλια διακόσια, ἐκπωμάτων πλήθος, ἀνδριάντων καὶ ἀγαλμάτων καὶ ἀνδριάντων ποικίλων ἄμαξαι πεντακόσιοι, ἀσπίδες τε χρυσαῖ καὶ πίνακες ἀναθηματικοὶ πάμπολοι.

Τῇ τρίτῃ, προηγοῦντο λευκαὶ βόες εὐπρεπεῖς ἑκατὸν εἴκοσι χρυσοῦ τάλαντα ἐν φορήμασι διακοσίοις εἴκοσι, φιάλη δέκα τάλαντων χρυσοῦ διάλιθος, χρυσομαίων παντοῖα κατασκευαὶ τάλαντων δέκα, ἐλεφάντων ὀδόντες δισχίλιοι τριπήχεις, ἄρμα ἐλεφάντων ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων, ἵππος φαλάροις διαλίθοις καὶ τῇ λοιπῇ κατασκευῇ διαχρῶσιν πολεμικῶς κεκοσμημένος, κλίνη χρυσοῦ στρωματῆς πολυανθῆσι κατεστρωμένη, φορεῖον χρυσοῦν περιπεπετασμένον πορφύραν, ἐφ' οἷς Περσεὺς ὁ δυστυχῆς βασιλεὺς Μακεδόνων ἅμα δυσὶν υἱοῖς καὶ θυγατρὶ μιᾷ καὶ τοῖς ἡγεμόσι διακοσίοις πενήκοντα. Στέφανοι διακόσιοι δοθέντες ἐκ τῶν πόλεων καὶ τῶν βασιλείων καὶ ἐπὶ πᾶσιν Αἰμίλιος ἐφ' ἄρματος ἐλεφαντίνου καταπλήκτου».

ΠΟΛΥΒΙΟΣ XXX 8

Συμφάνως μὲ τὸ ἀπάνθρωπον δεύτερον συγκλητικὸν δόγμα, τὴν Μακεδονίαν διήρσαν εἰς τέσσαρας χωριστὰς διοικητικῶς ζώνας μὲ ἀπαγόρευσιν ἐπικοινωνίας, συναλλαγῆς καὶ ἐπιγαμίας.

—Τὴν Ἀμφίπολιν ὁ Παῦλος Αἰμίλιος κατέστησεν πρωτεύουσαν τοῦ πρώτου τμήματος τῆς χώρας ¹ καὶ τὴν ὠνόμασε «τὴν Μακεδόνων πρώτην».

—Εἰς τὴν Ἀμφίπολιν συνεκλήθη συνέλευσις μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Παύλου Αἰμιλίου ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ δι' ἀποφάσεων ἔκρινε τὴν τύχην τῆς Μακεδονίας ².

1. Πολύβιος XXXI 8.

2. Λίβιος XIV 29 M. Δήμητσας ἐπιτ. ἱστ. Μακ. Ἀθ. 1872 σ.

—Εἰς αὐτὴν ὁ ἴδιος κατακτητὴς ἔμαθε τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ καταφυγόντος εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης Περσέως, τοῦ ἀτυχοῦς τελευταίου βασιλέως τῆς Μακεδονίας.

—Εἰς τὴν Ἀμφίπολιν μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ δευτέρου συγκλητικοῦ δόγματος ὁ Παῦλος Αἰμίλιος ὠργάνωσεν μεγαλοπρεπεστάτην ἑορτὴν καὶ πανήγυριν μὲ θριαμβευτικούς ἀγῶνας, ὅπου προσεκάλεσε πρέσβεις ἀπὸ ὅλα τὰ γειτονικὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ¹. Οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ ἦσαν ἀνώτεροι εἰς μεγαλοπρέπειαν καὶ πολυτέλειαν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀγῶνας οἱ ὁποῖοι εἶχον ποτὲ προηγηθῆ εἰς τὸ μέρος αὐτὸ τῆς Μακεδονίας, διότι ἐκλήθησαν καὶ ἔλαβον μέρος οἱ περιφημότεροι καλλιτέχναι, τραγωδοὶ καὶ ἀθληταὶ τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ὁποίους ἠγεμονικῶς ἐφιλοξένησε καὶ ἐφιλοδώρησε.

Ἐν μέσῳ τῶν ἀγῶνων αὐτῶν ὁ κατακτητὴς εἰτέλεσε πολυτελεστάτην θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς, ἐνῶ εἰς τεραστίας πυρᾶς ἔκαίοντο ἐπιδεικτικῶς ἄπειρα μακεδονικὰ ὄπλα,

Ἐξετέθησαν ταυτοχρόνως εἰς τὰ ὄμματα τῶν θεατῶν οἱ πλουσιώτατοι θησαυροὶ τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας, ἀγάλματα, ἀνδριάντες, εἰκόνες, τάπητες, ποικίλματα πολυτιμώτατα, ἀγγεῖα χρυσαῖα καὶ ἀργυρᾶ, μετάλλινά καὶ ἀπὸ ἔλεφαντιστοῦν, τὰ ὁποῖα μετὰ τὸ τέλος τῆς ἑορτῆς ἐστάλησαν εἰς τὴν Ρώμην.

Διὰ τὰ δοθῆ μικρὰ εἰκῶν τῆς φοβερᾶς ἀρπαγῆς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων ὡς λείας πολέμου τόσον τοῦ βασιλικοῦ Μακεδονικοῦ θησαυροῦ, ὅσον καὶ τῶν τιμαλφῶν τῶν λοιπῶν Μακεδόνων πολιτῶν, ἀρκεῖ νὰ σημειωθῆ τὸ γεγονός ὅτι οἱ Ρωμαῖοι μετὰ τὴν μεταφορὰν τῶν θησαυρῶν τούτων εἰς τὴν Ρώμην, ἔμειναν ἀφορολόγητοι ἐπὶ 125 ὀλόκληρα ἔτη ἕτοι μὲχρι τῆς Ὑπατείας τοῦ Ἰουτίου καὶ Πάνσα ².

Ὀλόκληρος ὁ τεράστιος ὄγκος τῶν λαφύρων αὐτῶν εἶχε συγκεντρωθῆ εἰς τὴν Ἀμφίπολιν καὶ διὰ τοῦ λιμένος της ἐφορτώθησαν καὶ μετεφέρθησαν διὰ τὸν θρίαμβον τοῦ Αἰμιλίου εἰς Ρώμην.

Εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὴν μάχην τῆς Πύδνας ἡ νέα γενεὰ τῶν Μακεδόνων ὑπὸ τὸν Ἀνδρίσκον ἐπανεστάτησε κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Δύο Ὑπατοι ἐστάλησαν διὰ νὰ καταστρίλουν τὸ κίνημα ἄνευ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ τὸ 147 π.Χ. ὁ Κόϊντος Μέτελλος κατενίκησε τὸν Ἀνδρίσκον καὶ ἐκήρυξε τότε τὴν Μακεδονίαν Ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν.

Ἡ φάσις αὐτὴ τῆς διοικήσεως τῆς Ρωμαιοκρατίας ὑπῆρξε καὶ ἡ σκληροτέρα ὄλων τῶν προηγουμένων διὰ τοὺς ἀπομείναντας ἐν τῇ ζωῇ Μακεδόνας, τοὺς ἀποτελοῦντας τὰ κατώτερα στρώματα τοῦ λαοῦ, διότι οἱ πεπαιδευμένοι καὶ οἱ ἀσχοληθέντες εἰς τὸ παρελθὸν μὲ τὴν διοίκησιν τοῦ Μακε-

1. Λίβιος Μ Ε 32.

2. Κικέρων περὶ καθηκ. Β., Ο. Goldsmith Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Τόμ. Β', σ. 203 Ἀθήναι 1838, Πολύβιος XXX 8, Λίβιος ΜΕ 32.

δονικοῦ Κράτους ἐξωντώθησαν διὰ τῆς εἰς Ἰταλίαν ὁμαδικῆς κατὰ χιλιάδας ἐξορίας των ἐκ τῆς ὁποίας ποτὲ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των.

—Διὰ τῆς Ἀμφιπόλεως διῆλθεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος μετὰ τοῦ Σίλα κατὰ τὸ 51 μ.Χ. μεταβαίνων ἀπὸ Φιλίππων εἰς Θεσσαλονίκην¹.

Δὲν εἶναι γνωστὸν ἂν ὁ ἀπόστολος Παῦλος συνέστησεν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν εἰς Ἀμφίπολιν πάντως ἀναφέρεται κατὰ τὸν Δ' μ.Χ. αἰῶνα ἡ Ἀμφίπολις ὡς ἔδρα ἐπισκόπου.

Ἐπίσκοπος «Νάρκισσος ὁ Ἀμφιπόλεως» παρέστη εἰς τὴν ἐν Σαρδικῇ κατὰ τὸ 347 μ.Χ. γενομένην σύνοδον².

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀναφέρεται ὅτι εἰς τὸ Βυζάντιον ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ὁ ἐξ Ἀμφιπόλεως «ἄ γ ι ο ς Μ ό κ ι ο ς»

Παρ' ὅλας τὰς προηγηθείσας δεινὰς δοκιμασίας, ἡ Ἀμφίπολις ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον ὡς ἐμπορικόν, ναυτικόν, καὶ χρηματιστικὸν κέντρον μὲ βάσιν συναλλαγῆς τὸ νόμισμά της μὲ τὴν ἐπιγραφὴν.

«ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗ»

—Διὰ τῆς Ἀμφιπόλεως διήρχετο ἡ Ἐγνατία ὁδὸς ἡ συνδέουσα τὴν Ρώμην μὲ τὸ Βυζάντιον.

—Εἰς τὴν Ἀμφίπολιν καὶ τὰς Σέρρας ἐτελοῦντο ἀθλητικοὶ ἀγῶνες ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν καὶ ἰδίᾳ δαπάνῃ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀγωνοθέτου τοῦ κοινοῦ Μακεδόνων Κλαυδίου Διογένοϋ τῆς Κυρίνης φυλῆς ὡς ἀναγράφεται εἰς εὑρεθεῖσαν εἰς Σέρρας μαρμαρίνην πλάκα, ἐντοιχισμένην σήμερον εἰς τὸ ὑπερθυρον τοῦ Σκευοφυλακείου τῆς παλαιᾶς Μητροπόλεως Σερρών τῶν Ἁγίων Θεοδώρων.

- » ΟΙ ΝΕΟΙ
- » ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΚΑΙ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΝ
- » ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ
- » ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΔΕ ΚΑΙ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΝ
- » ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΜΦΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ΠΟΛΕΩΣ
- » ΠΡΩΤΟΝ ΔΕ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΝ
- » ΤΗΣ ΣΙΡΡΑΙΩΝ ΠΟΛΕΩΣ
- » ΔΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΝ
- » ΤΙ ΚΛΑΥΔΙΟΝ ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΥΙΟΝ
- » ΚΥΡΙΝΑ, ΔΙΟΓΕΝΗ ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΝ
- » ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ.

1. Πράξεις Ἀποστόλων 17. 1.

2. Le Quien Or. Christ. 2 88.

Μετὰ τὴν παρακμὴν τῶν Ρωμαίων κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τοῦ μεσαίωνος χάνονται τὰ ἕχνη τῆς Ἀμφιπόλεως, καὶ ἔξαφανίζεται αὐτὴ ἡ ἀκμαία καὶ σημαντικὴ πόλις διὰ τὴν μᾶς ἀφίση τὴν περίφημον ἱστορίαν της καὶ ὀλίγα ἀλλὰ σημαντικὰ μνημεῖα.

Ἡ βασικὴ καὶ μεγάλη ἀξία τῆς Ἀμφιπόλεως ἐκίνησεν ἐπὶ αἰῶνας τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἄμεσον ἐνδιαφέρον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης, τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τῶν διαδόχων του καὶ τῶν Ροδίων καὶ τέλος τῶν Ρωμαίων κατακτητῶν της.

Κατὰ τὴν σκοτεινὴν αὐτὴν ἐποχὴν μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Ρώμης ἡ Ἀμφίπολις γίνεται λεία τῶν Βαρβάρων τοῦ Βορρᾶ, τῶν Ἑρούλων κατὰ τὸ 267 μ.Χ., τῶν Βησιγόθων τὸ 395 μ.Χ. καὶ ἐν συνεχείᾳ τῶν Σλαύων.

Ἄλλαι δύο ἐπιδρομαί, τῶν Νορμανῶν κατὰ τὸ 1185 καὶ τῶν Καταλανῶν τὸ 1307 δὲν ἀφῆκαν τίποτε ὄρθιον εἰς τὸν ἄλλοτε εὐτυχῆ αὐτὸν τόπον.

Μετὰ τὴν πρώτην καταστροφὴν της ὁ Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος 1341 μ.Χ. ἐφρόντισε νὰ τὴν κτίσῃ ἐκ νέου ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ Καντακουζηνός.

« Ἀμφίπολιν δὲ ἐν Στρονμόνι πόλιν Ἑλληνίδα παλαιὰν ἐκ πολλῶν ἐτῶν κατεστραμμένην αὐθις ἐτείχισεν ὁ βασιλεὺς καὶ συνώκισεν ἐκ τῶν πέριξ πόλεων πέμψας ἀποικίας ¹.

Ἡ Ἀμφίπολις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διαμάχης Καντακουζηνοῦ - Ἀποκαύκου ὑπῆρξεν ὁ ναύσταθμος τῶν 70 τριήρων τοῦ Ἀποκαύκου ².

Κατὰ τὸ 1342 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Σέρβων ἐπὶ ἐπιτρόπου Βραϊανοῦ ³ κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν καὶ κατάληψιν αὐτὴν δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένη καὶ γνωστὴ ἡ ἔκτασις τῶν ζημιῶν τῆς πόλεως.

Ἡ Ἀμφίπολις κατελήφθη ὑπὸ τοῦ τούρκου στρατηγοῦ Γαζῆ Ἐβρονός εὐθὺς μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ ὄχυροῦ τοῦ Πραβίου κατὰ τὸ 1373 μ.Χ. ἦτοι δέκα ἔτη πρὸ τῆς ὀριστικῆς καταλήψεως τῶν Σερρῶν ὑπὸ τοῦ Μπεηλέρμπεη Τιμουράς ⁴.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΑΚΜΗΣ ΑΜΦΙΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΕΝΔΟΧΩΡΑΣ ΤΗΣ

Ἡ ἱστορία τῆς Ἀμφιπόλεως εἶναι μεγάλη καὶ ἐνδιαφέρουσα, συνδέεται δὲ μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐνδοχώρας της Παγγαίου καὶ Σερρῶν πλὴν ἐδῶ ἀναφέρονται μερικὰ μόνον στοιχεῖα τοῦ ἱστορικοῦ της λαμπροῦ παρελθόντος καὶ αὐτὰ ἐν συντομίᾳ.

1. Καντακουζινοῦ Ἱστορίαι Β' 328 C.

2. Καντακουζηνοῦ Ἱστορίαι Β' 323, 19. 328, I. 329, 23.

3. Νικ. Γρηγοράς α.α.ο.

4. Π. Πέννα Ἱστορία τῶν Σερρῶν Ἀθήναι 1938 2 26 - 27.

ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΓΓΑΙΟΥ

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πεισιστράτου 605—527 π. Χ. στρέφεται τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τοῦ Παγγαίου. Καὶ ἄφοῦ ὁ Πεισιστράτος «συνώκησεν» εἰς τὸ *Ραίηλον* παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον ἐποίκουσ «παρῆλθεν» πρὸς τοὺς περὶ τὸ Παγγαῖον τόπους καὶ ἀπεκόμισε σπουδαῖα εἰσοδήματα καὶ ἄφθονα κέρδη ἐκ τῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων ἐπὶ ἔνδεκα ὀλόκληρα ἔτη¹. Ἐν συνεχείᾳ οἱ Θάσιοι καὶ πρὸ τῆς πολιορκίας των ὑπὸ τοῦ τυράννου τῆς Μιλήτου Ἴστιαίου τὸ 500 π. Χ. ἐξεμεταλλεύοντο τὰ ὄρυχεῖα τοῦ Παγγαίου².

Ἀλλὰ καὶ δύο αἰῶνας μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πεισιστράτου εὐρίσκομεν τοὺς Θασίους ἐγκατεστημένους ἐπὶ τῆς ἔναντι τῆς νήσου των ἡπειρωτικῆς ἀκτῆς καὶ ὑπὸ τὸν Καλλίστρατον εὐδοκιμοῦντας εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῶν μεταλλείων τοῦ Παγγαίου. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ χρυσᾶ καὶ χάλκινα νομίσματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μὲ τὴν ἐπιγραφὴν

«ΘΑΣΙΩΝ ΗΠΕΙΡΟ»³

Ἡ ἐπιθυμία τῶν Ἀθηναίων νὰ καταλάβουν τὰ μεταλλεῖα τοῦ Παγγαίου ἐκδηλώνεται εὐθύς μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, 490 π.Χ.⁴. Ὁ Μιλτιάδης χωρὶς νὰ ἐκθέσῃ λεπτομερείας ζητεῖ καὶ λαμβάνει πλοῖα καὶ ἐφόδια. Κατ' ἄρχὰς πλέει νὰ καταλάβῃ τὴν Πάρον, τὴν μητροπόλιν τῆς Θάσου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκον τὰ χρυσορυχεῖα τοῦ Παγγαίου. Καὶ προσωπικῶς μὲν ὁ ἴδιος δὲν ἐπέτυχεν ἀλλὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἡϊόνης καὶ τὴν ἐξόντωσιν τῆς Περσικῆς φρουρᾶς κατώρθωσεν ὁ υἱὸς του Κίμων 470—469 π.Χ. τιμηθεὶς καὶ δοξασθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του⁵. Ἡ ἐδραΐωσις

1. Ἀριστοτέλης Ἀθηναίων Πολιτεία 15. 2.

2. Ἡρόδοτος VI 46. «Οἱ γὰρ Θάσιοι ὑπὸ Ἴστιαίου τε τοῦ Μιλησίου πολιορκηθέντες καὶ προσόδων ἔσοτιων μεγάλων ἐχρέωντο τοῖσι χρήμασι νέας τε ναυπηγεύμενοι μακρὰς καὶ τεῖχος ἰσχυρότερον περιβαλλόμενοι, ἢ δὲ προσόδος σφί ἐγένετο ἐκ τῆς ἡπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετάλλων τὸ ἐπίπαν ὀγδώκοντα τάλαντα προσήιε ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ ἐλάσσω μὲν τούτων, συχνὰ δὲ οὕτω ὥστε τὸ ἐπίπαν Θασίοισι ἐοῦσι καρποῦν ἀτελέσι προσήιε ἀπὸ τε τῆς ἡπείρου καὶ τῶν μετάλλων ἕτεος ἐκάστου διηκόσια τάλαντα, ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον προσῆλθε, τριηκόσια. Εἶδον δὲ καὶ αὐτοὶ τὰ μέταλλα ταῦτα καὶ μακρῶ ἦν αὐτῶν θαυμασιώνατα τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεῦρον οἱ μετὰ Θάσου κτίσαντες τὴν νῆσον ταύτην ἣτις νῦν ἐπὶ τοῦ Θάσου τούτου Φοίνικος τὸ οὖνομα ἔσχε».

3. Δ. Ι. Λαζαρίδη, Οἱ Φίλιπποι, Θεσσαλονίκη 1956, σ. 12.

4. Ἡρόδοτος VI 132. «Μετὰ δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι τρώμα γενόμενον Μιλτιάδης καὶ πρότερον εὐδοκιμῶν παρὰ Ἀθηναίοισι τότε μᾶλλον αὔξετο. αἰτήσας δὲ νέας ἐβδόμηκοντα καὶ στρατιὴν τε καὶ χρήματα Ἀθηναίους, οὐ φράσας σφί ἐπ' ἦν στρατεύεω χώρην τοιαύτην δὴ τινὰ ἄξειν ὅθεν χρυσὸν εὐπετέως ἄφθονον οἴσονται. Λέγων δὲ τοιαῦτα αἶτες νέας. Ἀθηναῖοι δὲ τούτοισι ἐπαερθέντες παρεδόσαν».

5. Πλούταρχος. Κίμων 7, 8.

τῶν Ἀθηναίων καθίσταται δυνατὴ μόνον μετὰ τὴν κατανίκησιν καὶ ἐκδίωξιν τῶν Θασίων ἐκ τῶν μεταλλείων τοῦ Παγγαίου¹.

Ἀκολουθεῖ ἡ μεγάλη δοκιμασία καὶ καταστροφή τῶν Ἀθηναίων παρὰ τὴν Δράβησκον «Σδραβῆκι» 466 π.χ. μετὰ τερραστίας ἀπωλείας εἰς ἄνδρας καὶ ὑλικὸν πλὴν δὲν παραιτοῦνται τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ κατοπιν πολλῶν φονικῶν μαχῶν πρὸς τοὺς Θράκας καὶ τοὺς Θασίους κατακτοῦν ἐπὶ τέλους τὰ μεταλλεῖα εἰς ἐκτέλεσιν τῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποίαν ἐκθύμως ὑπεστήριξεν ὁ μεγαλοφυῆς Περικλῆς².

«Ἐννέα ὁδοὶ» ἦτο ἡ ἀρχικὴ ὄνομασία τῆς Ἀμφιπόλεως. Ἀπὸ τὰς ἑννέα αὐτὰς ὁδοὺς αἱ μὲν τρεῖς τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ Στρυμόνος, ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Εὐπορίαν, τὴν Ἀργίλον καὶ τὴν Βισαλτικὴν Ἡϊόνα (σημερινὸν Ἀηδονοχώρι), αἱ δὲ ἄλλαι ἐξ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τοῦ Στρυμόνος ἀπὸ τὴν παραστρυμόνειον Ἡϊόνα, τὴν Ἀπολλωνίαν, τὴν Γαληψόν, τὸν Φάγορητα, τὴν Γάζωρον καὶ τὴν Μύρκινον.

Ὅταν ὁ Ξέρξης ἐβράδιζε μέσφ Θράκης—Μακεδονίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς «ἑννέα ὁδοὺς» ἔθαψε ζωντανοὺς ἑννέα νέους καὶ ἑννέα παρθένους τῶν ἐντοπίων ὡς θυσίαν, κατὰ περσικὸν ἔθιμον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκστρατείας του³.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 437 π.Χ. ἐπισήμως ἀναφέρεται ὡς Ἀμφίπολις⁴.

Εἰς τὸ καίριον σημεῖον τὸ ὁποῖον κατεῖχεν ἡ Ἀμφίπολις ἐξεύχθη ὁ Στρυμὼν ὁ ἀδάμαστος μετὰ στερεὰν γέφυραν, καὶ ἐξησφαλίσθη οὕτω ἡ συγκοινωνία πρὸς τὴν Θράκην. Αὐτῆς τῆς γεφύρας ἡ χρῆσις ἔδωσε τότε πρόσθετον ἀξίαν καὶ σημασίαν εἰς τὴν Ἀμφίπολιν. Ἐκτὸς ὅμως τῆς εὐχερείας τὴν ὁποίαν προσέφερεν ἡ γέφυρα διὰ τὰς χερσαίας συγκοινωνίας ἡ Ἀμφίπολις εἶχε καὶ ἐτέραν σημασίαν ὡς ἐμπορικὸν καὶ διοικητικὸν κέντρον ἐν συνδυασμῷ μετὰ τὸ ἐπινειὸν τῆς τῆν Ἡϊόνα διὰ τὴν μετὰ τῆς μεσημβρινῆς καὶ νησιωτικῆς Ἑλλάδος ἐπικοινωνίας τῆς.

Ὡς σημαίνουσα βάσις ἔκτοτε τῶν Ἀθηναίων ἢ τῶν Σπαρτιατῶν ἢ Ἀμφίπολις εἶχε ἐκτεταμένην καὶ εὐφορον ἐνδοχώραν τὴν περιφέρειαν Παγγαίου, Σερρῶν μέχρις Ἡρακλείας, τὴν Βισαλτίαν, Ὀδομαντικὴν, Σιντικὴν, Φυλλίδα καὶ Ἡδωνίδα, καθ' ὃν χρόνον ἡ Θεσσαλονίκη γνωστὴ τότε ὡς «Θέρμη»⁵ ἦτο μικρὰ κώμη καὶ ἀνεδείχθη ὡς Θεσσαλονίκη τὸ 315 π.Χ.

1. Θουκυδίδης Α' 101. 3 «Θάσιοι δὲ τρίτω ἔτει πολιορκούμενοι ὁμολόγησαν Ἀθηναίοις τεῖχος δὲ καθελόντες καὶ ναῦς παραδόντες, τὴν τε ἡπειρον καὶ τὸ μέταλλον ἀρέντες.» Πολέμων περιοδικὸν Ἀθῆναι 1938 τόμος Β' σ. 90 - 92.

2. Θουκυδίδης Α' 100 Ἡρόδοτος Θ' 75.

3. Ἡρόδοτος Ζ' 114.

4. Θουκυδίδης Α' 100. 3 «Οἰκοῦντες τὰς τότε κολουμένας «ἑννέα ὁδοὺς» νῦν δὲ «Ἀμφίπολιν». Πολέμων περιοδ. Ἀθῆναι 1938 σ. 97 «Τὰς δὲ ἑννέα ὁδοὺς Ἀγνων συνοικήσας Ἀθηναῖος ἐκάλεσεν Ἀμφίπολιν ἐπ' ἄρχοντος Εὐθυμέγου.»

5. Ἡρόδοτος Ζ' 121.

Οὕτω ὁ Ἄγνων κατώρθωσε νὰ ἐδραιώσῃ τὴν βάσιν τῶν Ἀθηναίων εἰς Ἀμφίπολιν, ἀλλὰ τὸ σφάλμα του ἦτο ὅτι ἀπόκησεν αὐτὴν ὄχι δι' ἀμιγοῦς Ἀθηναϊκοῦ στοιχείου ἀλλὰ καὶ διὰ Χαλκιδέων καὶ Ἀργιλίων καὶ ἐτέπων νησιωτῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν Ἀθηναίων, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἀπέκτησαν ἰδίαν ἐγχωρίαν ἀντίληψιν¹ καὶ οὕτω ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἢ ὅλη προσπάθεια τοῦ Ἄγνωνος κατέρρευσε ἀπὸ ἐσωτερικῆν ἀντίδρασιν, καὶ μὲ εὐκολίαν τὴν κατέλαβεν ὁ Βρασίδας.

Ἡ ἀπώλειά της διὰ τοὺς Ἀθηναίους ὑπῆρξεν ὀριστικὴ, διότι παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας προσπαθείας των ὅπως τὴν ἀνακτήσουν ἀργότερον, 1ον διὰ τοῦ δημαγωγοῦ Κλέωνος κατὰ τὸ 422 π.Χ. 2ον διὰ τοῦ ναυάρχου Εὐετίωνος κατὰ τὸ 415 π.Χ. καὶ 3ον διὰ τοῦ Ἰφικράτους καὶ Τιμοθέου 360—350 π.Χ. δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀνακίτησίν της.

Κατὰ τὴν εἰρήνευσιν τοῦ 358 ὁ Φίλιππος ἀνεγνώρισεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους δικαιώματα ἐπὶ τῆς Ἀμφιπόλεως ἀλλὰ ἀμέσως κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἔκαμε προετοιμασίας διὰ πολιορκίαν. Οἱ Ἀμφιπολίται ὀψίμως προσέτρεξαν καὶ ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων πλὴν ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἔλθουν πρὸς ὑπεράσπισίν της. Εἰς τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Φιλίππου ἡ πόλις εἶχεν ἀντιτάξει ἰσχυρὰν ἄμυναν, ἀλλ' ὁ Φίλιππος δὲν ἐδίστασε νὰ διαθέσῃ ὑπέρογκα ποσὰ διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὰς ὑπηρεσίας ἀτόμων μὲ προδοτικὴν διάθεσιν.

Καὶ εἰς Ἀμφίπολιν ἔγινε τότε τὸ περίεργον γεγονός.

Προδόται τῆς ἀπροστατεύτου ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων πόλεως, ἦνοιξαν τὰς πύλας καὶ εὐθὺς ἀμέσως κατελήφθη ἡ πόλις ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Φιλίππου.

Ἱστορικὴ θὰ μείνῃ ἡ ἀπάντησις τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Φίλιππος διὰ τὴν εὐθὺς μετὰ τὴν κατάληψιν θανάτωσιν τῶν προδοτῶν.

—«Ἄν αὐτοὶ συμπεριεφέρθησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρὸς τοὺς συμπολίτας των, πῶς πρόκειται νὰ συμπεριφερθοῦν ἀργότερα πρὸς ἐμέ;»

Ὁ Ἀθηναῖος Καλλίστρατος 361—310 π.Χ. ρήτωρ καὶ ἐξαιρετικὴν μόρφωσιν, ἐξόριστος εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἦτο καὶ περίφημος μεταλλειολόγος καὶ κατεῖχε τελείως τὰ μυστικὰ τῆς μεταλλευτικῆς τοῦ Παγγαίου καὶ τῆς καμινεύσεως τοῦ χρυσοῦ.

Ὅταν λόγῳ νοσταλγίας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας διὰ ν' ἀνακοινώσῃ τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς κατοχῆς τῶν χρυσορυχείων τοῦ Παγγαίου, δὲν κατώρθωσε νὰ εὕρῃ καλὴν ὑποδοχὴν καὶ κατανόησιν ἐκ μέρους τῶν συμπολιτῶν του, ἐνῶ αἱ προτάσεις του ἦσαν ἀληθῆς εὐκαιρία δι' ἀπόκτησιν νέων πηγῶν πλουτισμοῦ τῶν Ἀθηναίων,

Δυστυχῶς οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην στερούμενοι εὐφυῶν ἀρ-

1, Θουκυδίδης Δ 103. 3.

χηγῶν τῆς πνοῆς Μιλτιάδου καὶ Περικλέους, ἀντὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ἀξίαν τῆς προτάσεως ἐνὸς ἐξόχου καὶ εἰδικοῦ ἀνδρός, τοῦ Καλλιστράτου, τὸν ἐθανάτωσαν ὡς αὐθαιρέτως ἐπιστρέψαντα ἐκ τῆς ἐξορίας, ἀφοῦ τὸν ἀπέσπασαν βιαίως ἐκ τοῦ βωμοῦ τῶν δώδεκα Θεῶν ἐφαρμόζοντες αὐστηρῶς τὸν εἰδικὸν νόμον τὸν μὲ θάνατον τιμωροῦντα τοὺς αὐθαιρέτως ἐπιστρέφοντας ἐξορίστους.

Αὐταὶ αἱ μεταλλευτικαὶ ἀνακαλύψεις καὶ ἐντῆι πράξει ἐπιτυχίαι τοῦ Καλλιστράτου ἐπέσυρον τὴν προσοχὴν τόσον τοῦ Φιλίππου, ὅσον καὶ τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξάνδρου, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς καταλήψεως τῶν μεταλλείων τοῦ Παγγαίου καὶ τῆς λοιπῆς ἐνδοχώρας τῆς Ἀμφιπόλεως κατώρθωσαν δι' ἐντατικῆς τῶν ἐκμεταλλεύσεως ν' ἀποκτήσουν ἄριστα μέσα πρὸς ὀργάνωσιν τῶν περιφήμων Μακεδονικῶν φαλάγγων ὡς καὶ τοῦ εὐέλκτου Μακεδονικοῦ ἱππικοῦ, διότι ἀφοῦ ἐξετόπισαν ἐκεῖθεν Ἀθηναίους καὶ Θασίους, ἔγιναν κύριου ὄχι μόνον τῶν ὄρυχείων ἀλλὰ καὶ τῶν μυστικῶν τῆς λειτουργίας αὐτῶν ἀπὸ συνεργατίας τοῦ Καλλιστράτου· ἐπεμελήθησαν ἐντατικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς χρυσοφόρου περιοχῆς καὶ ὄχι μόνον ἐπεβλήθησαν διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀποκτηθέντος χρυσοῦ καὶ τῆς ὀργανωτικῆς τῶν ἰδιοφυίας ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐνώσαντες τὰς Ἑλληνικὰς δυνάμεις Βορρᾶ καὶ Νότου συνέλαβον τὸ μεγαλόπνοον σχέδιον τῆς κατὰ τῶν Ἀσιατῶν ἐκστρατείας, τὴν ὁποίαν τελικῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἐξορμήσας ἐξ Ἀμφιπόλεως ἢ μὲ τὴν σύμπραξιν ὄλων τῶν Ἑλλήνων ἐπραγματοποίησε, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὰ πέρατα τῆς μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀσίας.

ΜΑΧΑΙ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΜΦΙΠΟΛΙΝ

Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων διὰ τὰ ὄρυχεῖα τοῦ Παγγαίου, διὰ τὰ προϊόντα καὶ διὰ τὴν ναυπηγήσιμον ξυλείαν τῆς Ἀμφιπόλεως, ὡς ἔχομεν ἀναφέρει, ἤρχισε νὰ ἐκδηλώνεται ἀπὸ τὸ 605 π.Χ. δηλαδὴ ἀπὸ τὴν Πεισιστράτειον ἐποχὴν.

1. Helmut Berve. Griechische Geschichte Leipzig. Τόμος 11 σελ. 138 «Τὰ χρυσορυχεῖα τοῦ Παγγαίου, ὧν τὴν ἐκμετάλλευσιν ἀνέλοβε δραστηρίως ὁ Φίλιππος βοηθούμενος ὑπὸ Ἑλλήνων τεχνικῶν, ἔδιδον ἀπὸ τοῦ 357 τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ στρατοῦ, ἔπειτα δὲ ἀφοῦ κατεκτήθησαν αἱ Χαλκιδικαὶ παράλιοι πόλεις καὶ πρὸς συντήρησιν στόλου.»

Μαργαρίτη Δήμιτσα, Μακεδονία ἐν φθεγγομένοις λίθοις Ἀθῆναι 1896 Τόμος Β' σ. 721. «Ὁ χρυσοὺς τῶν Κρηνίδων ἐπεχύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα προπορευόμενος τῆς Μακεδονικῆς φάλογγος, ὡς ἀκατομάχτιος πρόσκοπος καὶ ἠνέωξε τῷ Φιλίππῳ πλειονὰς πύλας πόλεων ἢ αἱ πολιορκητικαὶ μηχαναὶ καὶ καταπέλται.»

Ο. Goldsmith. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Β' τόμος σελ. 6 «Ἡρώτησε κάποτε ὁ Φίλιππος· εἶναι τόσον ἰσχυρὸν τὸ φρούριον ὥστε νὰ μὴ δύναται ν' ἀναβῆ ὄνος φορτωμένος μὲ χρυσίον;»

2. Ἀρριανοῦ, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις Α. 5.

Ἐπειδὴ ἡ θέσις των εἰς τὴν Ἀμφίπολιν δὲν ἦτο σταθερὰ ἠθέλησαν νὰ ἐκκαθαρίσουν τὴν περιφέρειαν διὰ στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ νὰ ἀποκτήσουν ὀριστικῶς τὸ στρατηγικὸν αὐτὸ κέντρον τοῦ στομίου τοῦ Στρυμόνος.

Ἐκστρατευτικὸν σῶμα ἐκ 10.000 ἀνδρῶν τὸ 466 π.Χ. μὲ πέντε στρατηγούς, τὸν Σωφάνην, Λέαγρον, Λυσίστρατον, Λυκοῦργον καὶ Κρατῖνον στέλλεται τότε διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου. Γίνεται ἐπίθεσις κατ' ἀρχὰς κατὰ θάλασσαν ἐναντίον τῶν Θασίων μὲ ἐπιτυχῆ ἀπόβασιν. Προχωροῦν πρὸς τὸ Παγγαῖον ἀλλὰ συναντοῦν τὴν δύναμιν τῶν ἠνωμένων Ἡδωνῶν, Θασίων καὶ Θρακῶν καὶ κατὰ τὴν γενομένην σύγκρουσιν ὑφίστανται πραγματικὴν πανωλεθρίον παρὰ τὰ ἔλη τῆς Δραβήσκου¹ ὅπου δὲν ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν σφαγὴν οὔτε οἱ πέντε στρατηγοί.

Ἐἴκοσι ἐννέα ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτὴν ὁ Ἄγων κατ' ἐντολὴν τοῦ Περικλέους ἔφθασε μὲ στόλον καὶ στρατὸν εἰς τὴν Ἡϊόνα, ἀπόθησε τοὺς Ἡδωνοὺς καὶ ἔκτισεν εἰς τὴν θέσιν «Ἐννέα ὁδοί» νέαν πόλιν μὲ νέα δημόσια κτίρια, ὀνομάσας αὐτὴν Ἀμφίπολιν, τὴν ὁποίαν καὶ ὠχύρωσε μὲ μακρὸν τεῖχος.

Τὸ ἔργον τοῦ Ἄγωνος δὲν ἠδραιώθη ὅπως ἔπρεπε διότι ὁ πληθυσμὸς τῆς νέας πόλεως ἦτο μικτὸς ἀπὸ Ἀθηναίους, Ἀργιλίους καὶ νησιώτας.

Κατόπιν παρακινήσεως τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκκα τὸ 424 π.Χ. ἐμφανίζεται ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγὸς Βρασίδης ἐπὶ κεφαλῆς Σπαρτιατικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος 1.700 ἀνδρῶν ἀποβιβάζεται εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ ἐπαγγελόμενος τῶν ἐλευθερωτῶν τῶν ἀποικίδων πόλεων ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ἀθηναίων μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἀργιλίων ἐγκαθιστᾷ φρουρὰν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Στρυμόνος παρὰ τὴν Ἀμφίπολιν. Μὲ ἠπίας προτάσεις ὁ Βρασίδης κατορθώνει νὰ ἐπιτύχη τὴν εἰς χεῖρας του παράδοσιν τῆς Ἀμφιπόλεως, καὶ ὅταν εἰσῆρχετο εἰς τὴν πόλιν κατὰ μίαν φοβερὰν χειμερινὴν νύκτα κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιπτε ἄφθονος χιῶν, ἐπρόλαβε τὸν Θουκυδίδην, ἐνῶ ὁ Θουκυδίδης ἐκτελέσας μὲ καθυστέρησιν διαταγὴν δι' ἐνίσχυσιν, ἔφθασε μὲ ἀργοπορίαν—λιθανὸν λόγῳ τῆς κακοκαιρίας—τὴν ἰδίαν ἐσπέραν εἰς τὴν Ἡϊόνα ἀπὸ τὴν Θάσον².

Διὰ τὴν ἀργοπορίαν αὐτὴν, ἡ ὁποία ἐκόστισεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἀμφιπόλεως, ἔμενε δοσίλογος ὁ Θουκυδίδης ἐναντι τῶν Ἀθηναίων. Ἐδικάσθη ἐρήμην καὶ κατεδικάσθη εἰς εἰκοσαετῆ ἔξορίαν.

Ἡ μακρὰ αὐτὴ ἔξορία δύνатаι νὰ ὀνομασθῆ καὶ αὐτοεξορία, διότι μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀμφιπόλεως ὑπὸ τοῦ Βρασίδα δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἀθήνας φοβούμενος τὴν ἐνδεχομένην ποινὴν τοῦ θανάτου καὶ οὕτω ἔμεινεν αὐτοεξόριστος ὅταν ἔμαθε τὴν καταδίκην του.

1. Θουκυδίδης Δ 106, Ε 26.

2. Θουκυδίδης Δ 106, Ε 26.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἔξορίας του αὐτῆς ταξιδεύων, ἐρευνῶν, καὶ συλλέγων στοιχεῖα, συνέγραψε τὴν περιφημον ἱστορίαν του.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀμφιπόλεως ὁ Βρασίδης ἐδοκίμασεν ἀνεπιτυχῶς νὰ καταλάβῃ τὴν Ἡϊόνα καὶ ἐστράφη κατόπιν πρὸς τὰς πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς.

Κατὰ τὸ 422 π.Χ. ὁ Κλέων ὁ δημαγωγός, κομπάζων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του τῆς Πύλου-Σφακτιοῦ ἐπεισε τοὺς Ἀθηναίους καὶ μὲ δοθέντα εἰς αὐτὸν 30 πλοῖα μὲ 1.200 πεζοὺς καὶ 300 ἵππεῖς ἀποβιβάζεται κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Χαλκιδικήν, καὶ ἀκολούθως κατευθύνεται πρὸς τὴν Ἡϊόνα καὶ καταλαμβάνει τὴν Γαληψόν, ὅπου ματαίως ἀναμένει ἐνισχύσεις ἐκ μέρους τῶν Θρακῶν κατὰ τὰς συνθήκας ¹.

Ὁ Βρασίδης μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τὸν Κλέωνα, στρατοπεδεύει εἰς τὰ Κερδύλια (δεξιὰ ὄχθη τοῦ Στρυμόνος).

Ὁ στρατός του εἰς πεζοὺς ἐγγίζει τὰς 2.000 μὲ 300 ἵππεῖς. Ὁ συμπράττων μὲ τὸν Βρασίδαν Κλεαρίδας, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος τοῦ στρατοῦ, τακτοποιημένος ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Ἀμφιπόλεως ἀναμένει σῆμα δράσεως.

Ὁ Κλέων διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐπικίνδυνον διὰ τὸ ἠθικὸν τοῦ στρατοῦ ἀπραξίαν, βαδίζει πρὸς τὴν Ἀμφίπολιν δι' ἀναγνώρισιν καὶ φθάνει ἐν ὄψει τῆς λίμνης (Κερκινίτιδος ἢ Ἀχينوῦ) χωρὶς νὰ βλέπῃ πουθενὰ συγκέντρωσιν στρατοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βρασίδης διαβαίνει τὴν γέφυραν καὶ κατόπιν θυσίας εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἐκφωνεῖ λόγον φλογερὸν πρὸς τοὺς μαχητάς του καὶ ὁρμᾷ μὲ 150 ἐπιλέκτους ἀπὸ τὸ δεξιόν, ἐνῶ ὀρίζει τὴν εἰς κατάλληλον στιγμήν ἐξόρμησιν τοῦ Κλεαρίδα μὲ τὸν ὄγκον τῆς κυρίας δυνάμεως ἀπὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κλέωνος.

Ὁ Κλέων μὲ ἔκπληξιν καὶ ἀνησυχίαν πληροφορεῖται τὴν ἐπικειμένην ἔξοδον τῶν ἐνισχυμένων Ἀμφιπολιτῶν καὶ διατάσσει σύμπτυξιν καὶ ἀποχώρησιν, διότι κάπως ἄργα ἀντελήφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποφύγῃ τὴν μάχην ἐλλείψει ἐνισχύσεων ².

Εὐθὺς μετὰ τὴν σφοδρὰν κρούσιν τοῦ Βρασίδα κατὰ τοῦ μέσου καὶ μετὰ τὴν πολύτιμον σύμπραξιν τῆς ἐξόδου τοῦ Κλεαρίδα ἀπὸ τὰς Θρακικὰς πύλας, διασπᾶται τὸ ἀριστερὸν τοῦ Κλέωνος καὶ ἡ ἀρχικὴ βραδεῖα ἀποχώρησις του μεταβάλλεται εἰς φυγὴν. Ὁ Βρασίδης στρέφεται τότε κατὰ τοῦ δεξιοῦ τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ τραυματίζεται σοβαρῶς.

Οἱ στρατιῶται του τὸν μεταφέρουν ἔξω τῆς μάχης ψυχορραγοῦντα πλέον χωρὶς τοῦτο νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν ἀπὸ τοὺς φεύγοντας Ἀθηναίους.

1. Θουκυδίδης Ε 3.

2. Θουκυδίδης Ε 10.

Εἰς τὸ δεξιὸν τῶν Ἀθηναίων ὁ Κλέων ἐπιταχύνει τὴν ἀποχώρησιν διὰ νὰ σωθῆ δέχεται ὅμως θανάσιμον κτύπημα Μυρκινίου πελταστοῦ καὶ φονεύεται.

Τὸ Μυρκινικὸν καὶ Χαλκιδικὸν ἱππικὸν καταδιώκει τοὺς φυγάδας Ἀθηναίους ἕως τὴν θάλασσαν.

Οὕτω ἡ μάχη τελειώνει μετὰ τὸν φόνον τῶν δύο περιφήμεων ἀρχηγῶν τῶν ἀντιμαχομένων στρατοπέδων.

Ὁ στρατὸς τοῦ Κλεαρίδα ἀφοῦ ἔστησε τρόπαιον εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ἐπέστρεψεν εἰς Ἀμφίπολιν ὅπου ὅλοι οἱ πολεμισταὶ ἔνοπλοι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν κηδείαν τοῦ Βρασίδα, τὸν ὁποῖον ἔθαψαν μετὰ μεγαλοπρεπῆ πομπὴν καὶ ἑξαιρετικὰς τιμὰς εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Ἀμφιπόλεως.

Ἐξακόσιοι ἦσαν οἱ νεκροὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐνῶ τῶν Σπαρτιατῶν μόνον ἑπτὰ καὶ τοῦτο διότι ἡ μάχη δὲν ἔγινεν ἐκ παρατάξεως.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ ὑπεροψία τοῦ Κλέωνος νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὰ ἐνδότερα χωρὶς νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐφεδρείας εἰς τὴν Ἡϊόνα, τὴν βᾶσιν τῆς ἐξορμήσεώς του, ἐπέφερε τὴν μοιραίαν καταστροφὴν.

Μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Κλέωνος οἱ Ἀθηναῖοι προσεπάθησαν καὶ πάλιν νὰ ἐπιβληθοῦν ἐπὶ τῆς Ἀμφιπόλεως. Τὸ 415 π.Χ. ἀποστέλλουν μετὰ πλοῖα καὶ στρατὸν τὸν ναύαρχον Εὐετίωνα, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν σύμπραξιν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκκα καὶ τῶν Θρακῶν πολιορκεῖ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ποταμοῦ τὴν Ἀμφίπολιν ἀλλὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα.

Τέλος καὶ κατὰ τὸ 359 νέα ἀπόπειρα τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τὸν Ἴφικράτην καὶ τὸν Τιμόθεον πρὸς ἀνάκησιν τῆς ἀποβαίνει ἄκαρπος.

Ὁ Φίλιππος κατὰ τὸ 358 ἐπωφελούμενος τῆς ἀδυναμίας τῶν Ἀθηναίων κατέλαβε τὴν Ἀμφίπολιν μετὰ πολιορκίαν ὡς καὶ ὀλόκληρον τὴν ἐνδοχώραν τοῦ Παγγαίου.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς μάχης τοῦ Βρασίδα (422) μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, τὸ Σπαρτιατικὸν στοιχεῖον ἐξηκολούθησε νὰ ἀσκῆ ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ πιθανὸν ἕνεκα τῆς ἐπιρροῆς αὐτῆς ἀπεῖχεν ἡ Ἀμφίπολις ἀπὸ σύμπραξιν εἰς τὴν Β' ναυτικὴν ἔνωσιν τῶν Ἀθηναίων.

ΒΡΑΣΙΔΑΣ ΚΑΙ ΚΛΕΩΝ

Οἱ δύο αὐτοὶ περίφημοι ἄνδρες ἦσαν τελείως διαφορετικοὶ κατὰ τοὺς χαρακτήρας.

Ὁ Βρασίδας, υἱὸς τοῦ Τέλλιδος ἦτο στρατηγὸς φιλόπατρις, δραστήριος καὶ δίκαιος μετὰ ρητορικὴν ἱκανότητα, ἄνδρεῖος εὐτολμος, ἀφοβος, πρωτόπορος καὶ ἐμπειροπόλεμος.

Εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀνήγγειλαν τὸν θάνατόν του ἡ μήτηρ του Ἀργι-

λεωνίς ἀπηύθυνε ἐρώτησιν «ἂν ἀπέθανεν ἐντίμως», καὶ ὅταν τοὺς ἤκουσε νὰ τὸν ἐγκωμιάζουσαν διὰ τὰ μεγάλα ἀνδραγαθήματά του καὶ νὰ τὸν διακρίνουν ὡς ἀνώτερον ὄλων τῶν συγχρόνων του στρατηγῶν, ἀπεκρίθη : «Ναί, ὁ υἱός μου ἦτο ἀνδρεῖος, ἀλλ' ἡ Σπάρτη ἔχει πολλοὺς πολίτας καλλιτέρους ἀπ' αὐτόν¹».

Ὁ Κλέων, υἱὸς τοῦ Κλαιενέτου, ἀπὸ δερματοπώλης ἀνεδείχθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πολιτικοῦ του ἐχθροῦ Περικλέους εἰς δημαγωγόν, χάρις εἰς τὴν συναρπαστικὴν σφοδρότητα τοῦ χαρακτῆρος του.

² Ἦτο ριψοκίνδυνος, ὑπερήφανος, φιλόνεικος, φθονερός, κακότροπος, πλεονέκτης, ἰδιοτελής, δωρολήπτης, θρασύς, βίαιος, αἰμοβόρος, ἀκριτόμυθος, ἀπερίσκεπτος, καὶ ἀδιάλλακτος. Ἐκολάκευε τοὺς γέροντας, ὑπερηγάπα τὸ χρῆμα, ἀλλὰ καὶ ἐβοήθει τοὺς πτωχοὺς³.

³ Ὡς ὄπλον εἶχε τὴν εὐγλωττίαν μὲ βιαιότητα καὶ πολυλογίαν.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν του κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Σφακτηρίας (425 π.Χ.) καὶ αὐτὴν ὀφειλομένην εἰς στρατήγημα τοῦ συμπράττοντος στρατηγοῦ τῶν Μεσσηνίων⁴ ἐφαντάζετο καὶ ἐπίστευε πλέον ὅτι ἦτο ἄξιος στρατηγός. Ἡ ἀλαζονεία του τὸν ὠδήγησε εἰς τὴν ἀπερίσκεπτον μάχην τῆς Ἀμφιπόλεως πρὸς τὸν Βρασίδαν, ὅπου ἐφάνη ἡ στρατηγικὴ του ἀξία.

Ἐκεῖ ὁ αἰσχροὺς δημαγωγὸς φαίνεται καὶ αἰσχροὺς στρατηγός, διότι ἐνῶ οἱ στρατιῶται του ἀκόμη πολεμοῦν, αὐτὸς διὰ νὰ σωθῆ λιποψυχεῖ, ἐπιταχύνει τὴν φυγὴν καὶ φονεύεται.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΣ ΑΜΦΙΠΟΛΕΩΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΕ ΚΟΙΛΑΔΑ ΡΟΥΡ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΠΟΧΗΣ ΚΑΙ ΜΕ ΠΕΤΡΑΙΛΑΙΑ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Α' καὶ Β' παγκοσμίου πολέμου ἐδόθη ἰδιαιτέρα προσοχὴ καὶ σημασία διὰ τὴν κατοχὴν τῆς ἀνθρακοφόρου περιοχῆς τοῦ Ρούρ καὶ Σάαρ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας. Ἡ περιφέρεια αὕτη ἦτο πραγματικῶς πηγὴ δυνάμεως διὰ τὸν κατέχοντα αὐτήν. Εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακορυχεῖα καὶ χαλυβουργεῖα τῆς περιοχῆς ἐκείνης συνεπληροῦντο μὲ ταχὺν ρυθμὸν οἱ σύγχρονοι πολεμικοὶ ἐξοπλισμοὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ Γαλλία τελικῶς βάσει συνθηκῶν τὰ ἔθεσε ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν της.

Μεγαλυτέραν σημασίαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀπέκτησαν αἱ πηγαὶ πετρελαίων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἡ κατοχὴ τῶν ὁποίων χαρίζει δύναμιν εἰς τὸν κατέχοντα αὐτάς, διότι τὸ πετρέλαιον εἶναι τὸ κύριον μέσον τῆς κι-

1. O. Goldsmith Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Τόμ. Α' Ἀθῆναι 1837 σ. 129.

2. Ἀριστοφάνους Ἰππεῖς.

3. O. Goldsmith Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Τόμ. Α' Ἀθῆναι 1837 σ. 127.

νήσεως τῶν σημερινῶν μηχανοκινήτων πολεμικῶν δυνάμεων γῆς θαλάσσης καὶ ἀέρος.

Παρομοίαν σημασίαν κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἶχεν ἡ Ἀμφίπολις καὶ ἡ χρυσοφόρος περιοχὴ τοῦ Παγγαίου διότι εἰς τὸν κατέχοντα αὐτὴν ἐδίδετο ἡ δύναμις διατηρήσεως στρατοῦ διὰ τοῦ ἀφθόνης παραγομένου χρήματος παραλλήλως δὲ καὶ ἡ εὐφορος πεδιάς τῶν Σερρῶν παρεῖχε ζωοτροφίας καὶ τὴν δυνατότητα διατηρήσεως ἵππικοῦ εἰς μέγα πλῆθος, τὸ ἵππικὸν δὲ ὡς τὸ ταχύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον πολεμικὸν ὄπλον καὶ μέχρις ἀκόμῃ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νεωτέρων μηχανοκινήτων πολεμικῶν ὄπλων, ἐθεωρεῖτο τὸ δραστηριώτερον πολεμικὸν ὄπλον.

Ἡ Ἀμφίπολις ὡς ἐκ τούτου ὡς κέντρον καὶ βάσις ναυστάθμου καὶ ἐμπέδων, μὲ τὴν ἐνδοχώραν τοῦ Παγγαίου - Σερρῶν, ὑπῆρξεν ἡ διακαῶς διαδοχικῶς ἐπιθυμητὴ περιοχὴ ὑπὸ τῶν Θρακῶν, Φοινίκων, Παρίων, Σαμοθρακῶν, Θρακίων, Ἀθηναίων, Ἀνδριῶν, Λημνίων, Μακεδόνων, Ροδίων, καὶ Ρωμαίων, βραδύτερον δὲ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ τὴν ἐξάντλησιν τοῦ μεταλλεύματος, ἡ πόλις τῶν Σερρῶν κατέστη τὸ Κάστρον καὶ ἡ βάσις τῶν ἵππικῶν δυνάμεων τῶν Βυζαντινῶν καὶ τοῦ ἵππικοῦ τῶν διαδοχικῶν προσωρινῶν κατακτητῶν, Φράγκων, Βουλγάρων, Σέρβων καὶ Τούρκων ¹.

Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν τὴν αὐτὴν σημασίαν μὲ τὸ χρυσοφόρον Παγγαῖον εἶχε καὶ τὸ Λαύρειον.

Ἐκ τοῦ ἐξορυχθέντος ἀργύρου τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρείου κατωρθώθη ἡ ὀργάνωσις τῆς ἀμύνης καὶ τῆς νικηφόρου ἀποκρούσεως τῶν Περσικῶν ἐπιδρομῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ².

ΑΡΧΑΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΝΑΟΙ ΑΜΦΙΠΟΛΕΩΣ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΒΡΑΣΙΔΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΝΑΟΙ

Ἡ πόλις τῆς Ἀμφιπόλεως ἐκοσμεῖτο μὲ πλείστα καὶ σπουδαῖα μνημεῖα. Εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀγορᾶς τῆς πόλεως εἶχε στηθῆ μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον πρὸς τιμὴν τοῦ φονευθέντος ἐκεῖ Σπαρτιάτου στρατηγοῦ Βρασίδα. Οἱ Ἀμφιπολιταὶ τὸν ἐθεώρησαν ὡς ἥρωά των καὶ καθιέρωσαν κατ' ἔτος νὰ τελεῶνται θυσίαι καὶ ἀγῶνες εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἡρωϊκῆς του θυσίας διὰ τὴν κερδιθεῖσαν ἀνεξαρτησίαν των ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων. Τὴν

1. I. Hammer. Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας Μετάφρασις Κροκιδᾶ Ἀθῆναι 1870 Γ' τόμος σελ. 138.

2. Will. Miller Ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῶν Ρωμαίων Φράγκων καὶ Τούρκων. μετάφρασις Σπυρ. Λάμπρου Ἀθῆναι 1924. Κεφάλαιον οἱ Ρωμαῖοι ἐν Ἑλλάδι, σελ. 8.

«Τ' ἀργυρεῖα τοῦ Λαυρείου εἶχον παρὰ σὴν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὰ νεῦρα τοῦ ναυτικοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν Περσῶν».

ἑορτὴν αὐτὴν ὠνόμασαν «Βρασίδεια» εἰς τὴν Σπάρτην ὅπου ἐτελεῖτο κατ' ἔ-
τος μὲ ἀπαγγελίας λόγων.

Δυστυχῶς τὸ μνημεῖον τοῦτο δὲν δισώθη ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῶν
ἐπιδρομῶν ¹.

Ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ὅτι ὑπῆρχεν εἰς Ἀμφίπολιν ναὸς τῆς
Βραυρωνίδος καὶ Ταυροπόλου Ἄρτέμιδος, ἕτερος ναὸς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀ-
πόλλωνος καὶ ἄλλος πρὸς τιμὴν τοῦ Στρυμόνος ², ὡς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ³.

Κατὰ ἀνευρεθεῖσαν πλάκα ἐντοιχισμένην εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πλευρὰν
τοῖχου τοῦ ἁγίου βήματος μικρᾶς ἐκκλησίας τοῦ σημερινοῦ Νεοχωρίου ἀνα-
γράφεται,

» Μ. ΚΑΙΚΕΛΙΟΣ
» ΣΩΤΑΣ Ο ΧΑΛΚΕΥΣ
» ΑΠΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
» ΘΕΟΙΣ ΜΕΓΑΛΟΙΣ
» ΤΟΙΣ ΕΝ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ ⁴.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς φαίνεται ὅτι εἰς Ἀμφίπολιν παραλλήλως
πρὸς τὴν λατρείαν ἄλλων θεῶν, ἤμαζε ἢ εὐλαβῆς παλαιὰ λατρεία τῶν κα-
τοίκων τῆς πρὸς τοὺς Κ α β ε ἰ ρ ο υ ς τῆς Σαμοθράκης οἱ ὅποιοι ἐκαλοῦν-
το « μ ε γ ἄ λ ο ι θ ε ο ἰ ».

Τὸ ἀφιέρωμα τοῦτο ἀσφαλῶς θὰ εἶχεν ἀποτεθῆ εἰς ναὸν ὑπάρχοντα
ἐκεῖ, ναὸν τῶν Κ α β ε ἰ ρ ω ν Μ ε γ ἄ λ ω ν θ ε ῶ ν.

Ο ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΣ ΛΕΩΝ

Σπουδαῖον μνημεῖον τῆς Ἀμφιπόλεως διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν σημα-
σίαν εἶναι ὁ ἀναστηλωθεὶς μαρμάρινος Λέων τῆς Ἀμφιπόλεως.
Ποικίλαι γινῶμαι καὶ δοξασίαι τῶν ἀρχαιολόγων ὑπάρχουν διὰ τὸν λέοντα
αὐτόν.

Κατὰ ἐκδοχὴν τοῦ καθηγητοῦ Ἀρβανιτοπούλου κατὰ τὸ 437 - 436
π.Χ. κατ' ἔμπνευσιν καὶ πρότασιν αὐτοῦ τοῦ Περικλέους, ἔστησεν ὁ στρα-
τηγὸς καὶ πιστὸς φίλος του Ἄγνων εἰς τὴν Ἀμφίπολιν τὸν ὑπερμεγέθη
μαρμάρινον λέοντα εἰς στάσιν καθημένου αἰλούρου μὲ ὀρθίους τοὺς προ-
σθίους του πόδας, εἰς ἀνάμνησιν τῶν μεγάλων θυσιῶν τῶν Ἀθηταίων, τῶν

1. Θουκυδίδου Ε 11.

2. Γ. Χατζηκυριάκου Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδείας μετὰ τοπογραφι-
κῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων Ἀθῆναι 1906. σ. 139.

3. Θουκ. Ε'. 10.

4. Γ. Χατζηκυριάκου. Σκέψεις κλπ. σ. 140.

10,000 νεκρῶν τῆς μάχης τῆς Δραβήσκου, διὰ τὴν ἐδραίωσιν τῆς ἐπιρροῆς των ἐπὶ τοῦ Παγγαίου¹.

Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν αὐτὴν ὁ λέων τῆς Ἀμφιπόλεως θεωρεῖται ὡς μνημεῖον «πολυάνδρειον» δηλ. διὰ πολλοὺς πεσόντας, ὅπως καὶ ὁ λέων τῆς Χαιρωνείας², καὶ φέρεται σύγχρονον μὲ ἄλλα δημόσια ἔργα ἐκτελεσθέντα ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Ἀγνώως, τὰ ἀναφερόμενα ὅλα ὡς «Ἀγνώωνεῖα οἰκοδομήματα». 29 ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν παρὰ τὴν Δράβησκον.

Ἄλλοι ἀρχαιολόγοι πιστεύουν ὅτι τὸ μνημεῖον ἐστήθη πρὸς τιμὴν τοῦ πεσόντος εἰς Ἀμφίπολιν Βρασίδα, πλὴν ὅμως εἶναι ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦ Βρασίδα ἐστήθη εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ὑπέστη πλήρη καταστροφὴν ἐκ τῶν καταδρομῶν.

Μετὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1937 καὶ τὴν εὑρεσιν τῶν τεμαχίων τῆς βάσεως τοῦ μνημείου καὶ τοῦ λέοντος καὶ τὴν συναρμολόγησίν του, νέον φῶς ἐχύθη εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ μνημείου.

Ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν διαφόρων ἐτέρων εὑρημάτων παρὰ τὸ μνημεῖον καὶ τὴν ἐν γένει λεπτομερεστέραν ἀναπαράστασιν τῆς σειρᾶς τῶν πολεμικῶν γεγονότων τῆς Ἀμφιπόλεως, ὁ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας κ. Oscar Broneer ἀναφέρει ἄλλην ἐκδοχὴν διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μνημείου.

Κατὰ πρῶτον ἀποκλείει τὴν προηγουμένην ἐκδοχὴν ἀνεγέρσεως τοῦ μνημείου ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, κατὰ δεῦτερον ἀποκλείει τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μνημείου πρὸς τιμὴν τοῦ ἐν Ἀμφιπόλει πεσόντος Σπαρτιατοῦ στρατηγοῦ Βρασίδα³ διότι ἡ μάχη δὲν ἔγινε εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Στρουμόνος καὶ οἱ Ἀμφιπολίται ἐπὶ 100 καὶ πλέον ἔτη διεξεδίκουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἀπὸ τὴν Σπάρτην καὶ τὰς Ἀθήνας, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Σπαρτιατικὸν στοιχεῖον ἐξηκολούθει νὰ ἀσκήῃ ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀμφιπόλεως μέχρι καὶ τῆς κατακτῆσεώς της ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, καὶ ἀνάγει τὴν τοποθέτησιν τοῦ μνημείου ἕνα αἰῶνα βραδύτερον τῆς γενομένης μάχης Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν, καὶ ἐνδεικτικῶς καταλήγει :

«Ἡ ἀπὸ τὰ ἐρεῖπια προερχομένη ἐνδειξις ἀποδεικνύει τὸν χρόνον ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς τὴν πλέον πιθανὴν χρονολογίαν» διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ λέοντος⁴.

Περαιτέρω εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ὁ τεράστιος αὐτὸς λέων ἐστήθη πρὸς τιμὴν τοῦ Λαομέδοντος, υἱοῦ τοῦ Λαρίχου καὶ ἐμπίστου συναγωνιστοῦ καὶ συντρόφου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ καταλήγει,

1. Θουκιδίδου Α' 102, Ἡροδότου Θ' 75.

2. «Πολέμων» περιοδικὸν Ἀθῆναι 1938 σ. 97.

3. Θουκιδίδου. Ε 11.

4. Oscar Broneer the lion Monument at Amphipolis Cambridge Mass 1941 σ. 53.

» Θὰ ἦτο μάταιον νὰ ἐπιμείνωμεν ὑποστηρίζοντες κἀτι περισσότερον
 » ἀπὸ μίαν ὑποθετικὴν σχέσιν τοῦ μνημείου τοῦ λέοντος μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ
 » Λαομέδοντος. Δὲν γνωρίζομεν ἀρκετὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀμφιπόλεως
 » διὰ τὸ τελευταῖον τμήμα τοῦ Δ' αἰῶνος διὰ νὰ προσθέσωμεν σαφεῖς ἀπο-
 » δεῖξεις διὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην».

«Υπῆρχον καὶ ἄλλοι Ἀμφιπολίται στρατηγοὶ εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ
 » Ἀλεξάνδρου καὶ εἶχε διστακτικὰ ὑποστηρικθῆ ἀπὸ τὸν Roger ὅτι τὸ μνη-
 » μεῖον εἶχεν ἀνεγερθῆ ὡς Μαυσωλεῖον διὰ τὸν Νέαρχον τὸν πλέον διακεκρι-
 » μένον ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ ἡ θεωρία ὅτι ὁ Λαομέδων ἦτο κάτοχος τῆς σαρκοφά-
 » γου τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ μορφή τοῦ μνημείου, ἡ ὁποία
 » καὶ ἀνάγεται εἰς τὴν Ἰωνίαν διὰ τὸ ἀρχικὸν τοῦ τύπου τῆς, θὰ ἦτο ὁ ἀνὴρ
 » ὁ τιμηθεὶς μετὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Λέοντος τῆς Ἀμφιπόλεως».

Ἡ ἀποψὶς αὐτῆ τοῦ καθηγητοῦ κ. Oscar Broneer ἐνδέχεται νὰ εἶναι ὀρθή, πλὴν ὅμως δὲν ἔχει ἀκόμη δικαιολογηθῆ ἐπαρκῶς, διὰ τοῦτο θὰ εἶναι δυνατὸν καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ διερωτώμεθα καὶ ἡμεῖς μαζί μετὰ τὸν ποιητὴν τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας : Ποῖος ἄρα γε νὰ εἶναι ὁ ἦρωας τῆς Μακεδονικῆς ἱστορίας ποὺ εἶχε τὴν τιμὴν νὰ κριθῆ ἀντάξιός τῆς γενναιότητος τοῦ λέοντος ποὺ προσέβλεπε τὴν Ἀμφίπολιν ἀπὸ τὴν ἀντικρινὴν ὄχθην τοῦ Στρουμόνος ;¹

«Εἰπέ, λέων, φθιμένοιο τίνος
 τάφον ἀμφιβέβηκας, βουφάγε ;

Τὶς τὰς σᾶς ἀξίος ἦν ἀρετᾶς»

Ἡ ἀπάντησις τοῦ λέοντος δὲν ἔχει διασωθῆ ὁλόκληρος ἀλλὰ μόνον τὸ τέλος τῆς :

«Οὐχὶ μάταν ἔστακα, φέρω δέ
 τι σύμβολον ἀλκᾶς ἀνέρος· ἦν γὰρ
 δὴ δυσμενέεσι λέων».

Λιοντάρι ποὺ καταβροχθίζεις
 ταύρους πὲς μας σὲ ποιοῦ νεκροῦ
 τὸν τάφον ἐπάνω ἔχεις ἀνεβῆ ;

Ποῖος ἦτο ἀντάξιός τῆς ἀν-
 δρείας σου ;

Δὲν ἔχω σταθῆ ἔδῳ χωρὶς σκο-
 πό, ἀλλὰ γιὰ νὰ εἶμαι τὸ σύμβολο
 τῆς ἀνδρείας τοῦ νεκροῦ, γιὰτὶ
 πραγματικὰ ὅταν ζοῦσε ἦταν γιὰ
 τοὺς ἐχθρούς του λέων.

Τὸ μυστικὸν τοῦ ὀνόματος τοῦ τιμηθέντος νεκροῦ ἴσως ἀποκαλυφθῆ κάποτε μετὰ στοιχεῖα ἐπαρκῆ καὶ ὅχι μετὰ ἀπόψεις, δοξασίας συμπερασμούς, ὑποθέσεις ἢ θεωρίας, ἀλλὰ μετὰ ἀδιάσειστα στοιχεῖα ἀπὸ τὰς συνεχιζομένας ἀνασκαφὰς τῆς ἀρχαίας Ἀμφιπόλεως.

1. Ἐφημερίς «Καθημερινή» Ἀθηνῶν 1.2.59 ἀρ. 24252. Ἄρθρον Μ. Παρασκευαΐδη «Ἦρχισαν αἱ ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἀμφίπολιν».

2. Παλατινὴ Ἀνθολογία.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ

Ἡ κοτακερματισμὸς καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ περιφήμου τούτου μνημείου ἔγινε κατὰ τὴν γνώμην ἀρχαιολόγων τινῶν, 15 μόλις ἔτη μετὰ τὴν ἀρχικὴν του τοποθέτησιν ἤτοι τὸ 422 π.Χ., ὁπότε ἐπεκράτησαν εἰς τὴν Ἀμφίπολιν οἱ ὑπὸ τὸν Βρασίδαν ὀλιγαρχικοί, οἱ ὁποῖοι μισοῦντες τότε σφοδρὰ τοὺς Ἀθηναίους λέγεται ὅτι κατετεμάχησαν τὸν Λέοντα.

Τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἀπίθανον διότι οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐσέβοντο τὰ μνημεῖα καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιπάλων των ἀκόμη. Ὑπάρχει περίπτωσις καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ὄχι μόνον δὲν κατέστρεφον τὰ μνημεῖα τῶν ἐχθρῶν ἀλλὰ καὶ πρὸς τιμὴν ἐχθρῶν ὡς ὁ Φίλιππος ἀνήγειραν ναὸν εἰς τὴν Σελέσταν μετὰ τὴν μάχην, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος ἦτο «ὠραῖος».

Ἔτερον σοβαρὸν δεδομένον ὅτι δὲν ἦσαν οἱ καταστροφεῖς τοῦ μνημείου Ἕλληνες εἶναι καὶ τὸ γεγονός ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐλυρπόλησαν τὴν Ρόδον διὰ νὰ μὴ καύσουν ἕνα περίφημον πίνακα τοῦ Πρωτογένους διότι ἐγνώριζον τὴν ὑπαρξίν του εἰς τὴν ἀπειλουμένην συνοικίαν¹.

Οἱ Ρωμαῖοι κατακτηταὶ καὶ καταλυταὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Κράτους εἶναι πιθανὸν νὰ κατέστρεψαν τὸ μνημεῖον ἀφοῦ λόγῳ τοῦ βάρους του δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μεταφερθῆ εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου κατὰ χιλιάδας μετεφέρθησαν Ἑλληνικὰ ἀριστουργήματα τέχνης ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς τούτου δὲν θὰ ἐπεθύμουν νὰ παραμῆνῃ ὄρθιον μνημεῖον ὑπενθυμίζον πολεμικὴν ἀρετὴν ἤδη ὑποδούλου λαοῦ.

Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν δὲν ἀποκλείεται ὁ Λέων νὰ παρέμεινεν ἄθικτος εἰς τὴν θέσιν του μέχρι τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἑρούλων, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ Βορρᾶ ὁρμώμενοι τὸ 267 μ.Χ. ἐδήλωσαν τὴν Θράκην, Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν καὶ ἐπέδραμον καὶ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ὁπότε ὡς ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν καθηγητῶν τῆς ἐν Ἀθήταις Ἀμερικανικῆς Σχολῆς κλασικῶν σπουδῶν κ.κ. Ὀμήρου Θόμψον καὶ Εὐγενίου Βάντερπουλ, οἱ Ἑρουλοὶ ἐκτὸς τῆς ἄλλης ἐρημώσεως τὴν ὁποίαν ἐπροξένησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν κατέστρεψαν καὶ τὸ περίλαμπρον κτίριον τῆς Στοᾶς Ἀττάλου εἰς τὴν Ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος 267 μ.Χ. Καὶ εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ὅλαι αἱ μελέται αἱ δημοσιευμέναι πρὸ τῶν Ἀμερικανικῶν ἀνασκαφῶν τῆς ἀρχαίας ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἀποδίδουν ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὴν ἐπιδρομὴν τῶν

1. Emil Ludwig Μεσόγειος τὰ πεπρωμένα μιᾶς θάλασσης Ἀθῆναι 1954 ἔκδοσις «Προμηθεὺς». σ. 122.

Ἐρούλων τοῦ 267 μ.Χ. καὶ ἕως τότε ἦτο ἄγνωστον ὅτι τὸ τέλος τῶν Ἀθη-
νῶν τῆς ἀρχαιότητος ἐπῆλθε πράγματι κατὰ τὸ μοιραῖον αὐτὸ ἔτος ¹.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη διέφυγε τὸ μνημεῖον ἀπὸ τὴν ὄργην τῶν Ἐρού-
λων δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διαφύγη τὴν καταστροφὴν ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν
νέου κύματος βαρβάρων στοιχείων κατὰ τὸ 365 μ.Χ. τῶν Βησιγότιθων τοῦ
Ἀλαρίχου, οἱ ὅποιοι ἐπροξένησαν τρομερὰς καταστροφὰς Ἑλληνικῶν Μα-
κεδονικῶν μνημείων. Δὲν ὑπάρχουν ἐκτενεῖς ἱστορικαὶ περιγραφαὶ διὰ τὸ
μέγεθος τοῦ καταστροφικοῦ ἔργου τῆς ἐπιδρομῆς αὐτῆς πλὴν τῆς ἀναγραφῆς
τῆς σφαγῆς τῶν τελευταίων ἱερέων τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐλευσίνοσ καὶ τῆς τελείας
καταστροφῆς τοῦ ἱεροῦ τῶν μυστηρίων τῆς Ἐλευσίνοσ καὶ τῆς τελείας κα-
ταστροφῆς τῶν ὄγκωδῶν μαρμαρίνων προπυλαίων τοῦ ναοῦ τῶν στηθέντων
ὑπὸ Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦσ.

Ὁ Paul Lemerle βαθὺς μελετητῆς τῆς ἱστορίας τῆς Ἀνατολικῆς Μα-
κεδονίας ἀναγράφει καὶ ἄλλην μίαν καταστροφὴν καὶ λαφυραγώγησιν τῆς
Ἀμφιπόλεωσ ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν κατὰ τὸ ἔτος 1185 ὀλίγον πρὸ τῆσ παρὰ
τὸ Δημητρίτσι τῆσ Νιγρίτισ ἐξοντώσεώσ των ὑπὸ τοῦ βυζαντινοῦ στρατηγοῦ
Ἀλεξίου Βρανᾶ ² Φαίνεται ὅμωσ ἀπίθανον νὰ ἔτεμαχίσθη ὑπὸ τῶν Νορ-
μαννῶν ὁ Λέων τῆσ Ἀμφιπόλεωσ, ἀφοῦ οἱ προηγηθέντεσ εἰσβολεῖσ ἦσαν καὶ
βαναυσότεροὶ καὶ ἀγριώτεροὶ τῶν Νορμαννῶν, ἐνῶ ἔχομεν ἱστορικὰς ἀπο-
δείξεισ ὅτι μνημεῖα φιλοτεχνημένα μὲ τεραστίουσ ὄγκουσ μαρμάρου, ὅπωσ
τὰ προπύλαια τῶν Ἐλευσινίων, ἢ στοὰ Ἀττάλου, καὶ ἄλλα τῶν Ἀθηνῶν
κατεστράφησαν ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν φοβερῶν Ἐρούλων.

Ὡσ νὰ μὴν ἦσαν ἀρκεταὶ αἱ ἀναφερόμεναι ἐπιδρομαί, καὶ νέα ἐπι-
δρομὴ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆσ Κωνσταντινουπόλεωσ ὑπὸ τῶν Λατίνων τὸ 1204,
κατὰ τῆσ Θράκησ καὶ τῆσ Μακεδονίασ ἐξαπελύθη κατὰ τὸ 1206 ἀπὸ τὸν
ἀνάλητον βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἰωαννίτην, Καλογιάννην ἢ Σκυλο-
γιάννην ³ Ἐπὶ κεφαλῆσ τῶν ὀρδῶν Βουλγάρων, Βλάχων καὶ Κουμάνων ὁ
Ἰωαννίτησ κατὰ τὸ πέρασμά του σαρώνει ἰσοπεδώνει ὅλασ τὰσ πόλεισ τῆσ
Θράκησ καὶ τῆσ Μακεδονίασ. Καταστρέφει τότε ἐκ θεμελίων τὴν πόλιν τῶν
Σερρῶν, λεηλατεῖ τὴν ὑπαιθρον καὶ ἀπάγει τοὺσ Ἑλληνασ κατοίκουσ τησ εἰσ

1. Ἄρθρον Μ. Παρασκευαΐδου, Ἔρευνα ἐπὶ τοῦ ἔργου τῆσ Ἀμερικανικῆσ
σχολῆσ κλασσικῶν σπουδῶν «Ἀθημερινή» Ἀθηνῶν ἀρ. 14023/23 Ἀπριλίου 1958.

Will Miller, οἱ Ρωμαῖαι ἐν Ἑλλάδι μετὰφρ. Σπυρ. Λάμπρου Ἀθῆναι 1924—27
σελ. 41.

Ἄρθρον καθηγητοῦ Α. Ν. Διαμαντοπούλου εἰσ λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη τόμοσ
1οσ σ. 697.

2. P. Lemerle. *Philippe et la Macedoine orientale* Paris 1945 σ. 176

3. Ν. Πέτροβιτς. Ἡ πρώτη ὀλοκληρωτικὴ καταστροφὴ τῶν Σερρῶν τοῦ 1206
μ.Χ. ὑπὸ τοῦ βουλγάρου Ἰωαννίτη. Ἄρθρον εἰσ σελ. 67—96 εἰσ «Σερραϊκὰ Χρονι-
κά» Α' Τόμοσ Ἀθῆναι 1953

τὴν παραδουνάβειον χώραν ὡς εἴλωτας. Ἡ ἐπιδρομὴ ὡς πυρκαϊὰ ἐξαπλώ-
νεται τότε καὶ φθάνει μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν ὁποίαν καὶ
πολιορκεῖ ὁ Ἰωαννίτισης χωρὶς ἀποτέλεσμα διότι κατὰ τὴν πολιορκίαν δολο-
φονεῖται καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του διαλύεται ὁ στρατός του.

Οἱ Βούλγαροι κατεδίωξαν τότε τοὺς φεύγοντας νὰ σωθοῦν Ἕλληνας
καὶ μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ ὅσους ἐπρόφθασαν εἰς τὴν ἀκτὴν τοὺς ἐσφαξαν.
Ἐξ ἀποστάσεως ἐφόνευαν καὶ τοὺς μὴ προφθάνοντας νὰ ἐπιβιβασθοῦν τῶν
σκαφῶν εἰς τρόπον ὥστε ἡ θάλασσα ἐκοκκίνησε ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν φονευθέντων.

Ὅ,τι διέφυγε τὴν καταστροφὴν, τῶν προηγουμένων ἐπιδρομῶν κατε-
στράφη καὶ κατεδαφίσθη ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν αὐτήν, οὕτως ὥστε ἡ ἀκολου-
θήσασα σκοτεινὴ ἐποχὴ τοῦ Γενιτσαρισμοῦ, ἡ ὁποία μὲ τὴν σειρὰν τῆς ἐπε-
σώρευσε ἐρείπια εἰς τὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας, θὰ εὔρε τὸν Λέοντα τεμα-
χισμένον.

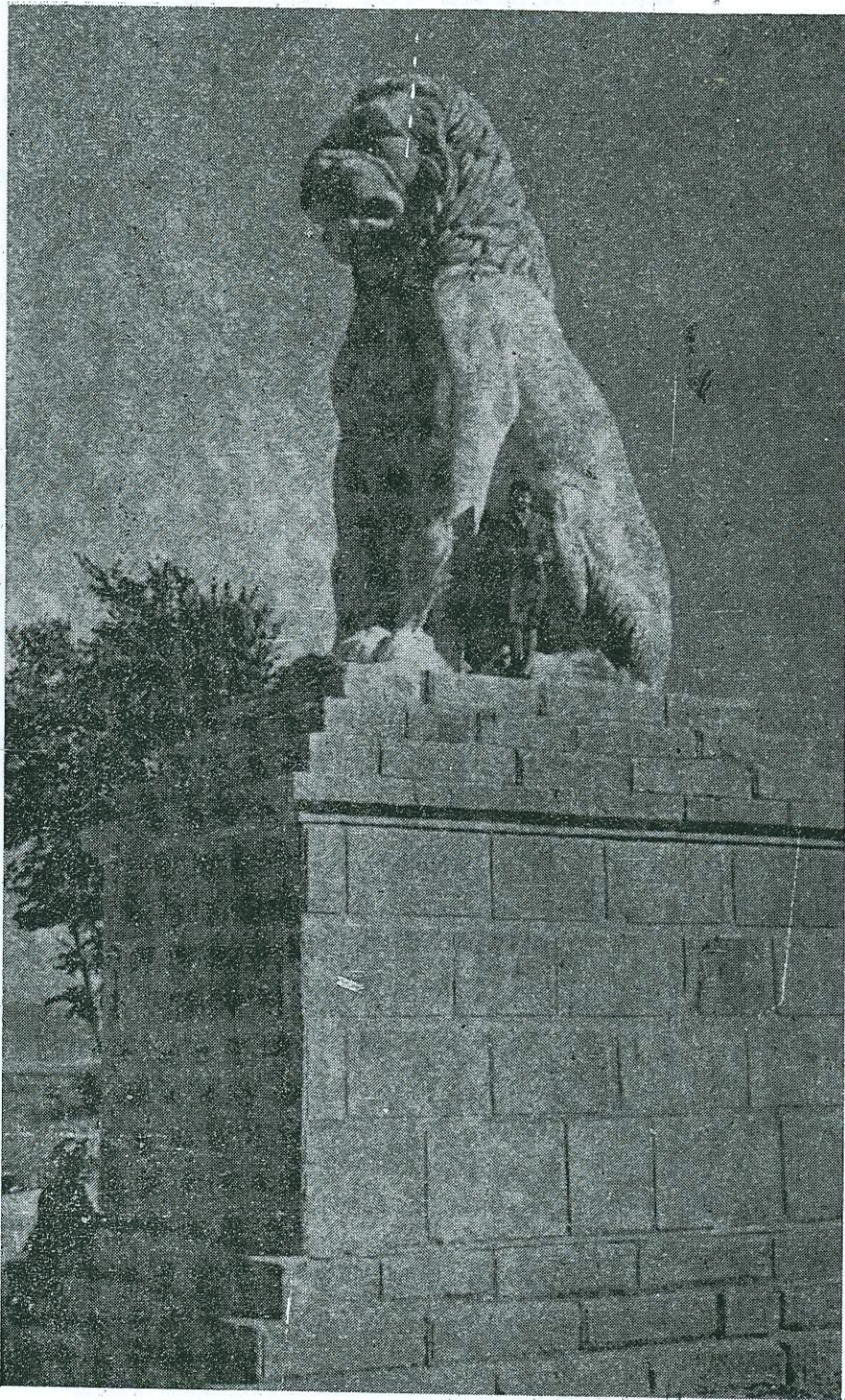
Ἡ φυλὴ τῶν Βουλγάρων ἔχει ἰδιαιτέραν κλίσιν εἰς τὴν καταστροφὴν
τῶν μνημείων. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν των εἰς τὴν Ἄνατ. Μακεδονίαν, τοῦ
1916—18 κατέστρεψαν τὴν τεραστίαν γεγλυμμένην ἀναμνηστικὴν ἐπιγραφὴν
«Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ν ο ς Β.» ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ Σιδηροκάστρου¹,

Ἐπίσης τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν κατακερματισμὸν τῶν μαρμαρίνων
μνημείων τῶν Σερρών διέπραξαν πάλιν οἱ Βούλγαροι μὲ σύστημα κατὰ τὴν
τελευταίαν εἰσβολὴν των εἰς Ἄνατ. Μακεδονίαν τοῦ 1941, ὁπότε κατεστρά-
φη ὁ μαρμάρινος ἀνδριὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν μακεδονικῶν δυνάμεων
κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 Ἐμμανουὴλ Παππᾶ, ἔργον τοῦ γλύπτου
Φαληρέα, ὡς καὶ τὸ ὑπέροχον μαρμάρινον σύμπλεγμα τοῦ Ἡρώου τοῦ πάρ-
κου τῶν Σερρών, ἔργον τοῦ γλύπτου Δημητριάδη.

1. Ἀκροπολίτου 74. 18 κ.ε.

Δ. Ξαναλάτου εἰς Ἕλληνες καὶ οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην.
Ἀθῆναι 1944 σ. 40.

2 Ἡμερολόγιον Κ. Φ. Σκόκου 1915, Ἀθῆναι σελ. 355 βλέπε πλήρη περιγραφὴν
τοῦ βράχου τοῦ Σιδηροκάστρου καὶ τῆς ἐπιγραφῆς.

Ο αναστηλωθείς μαρμάρινος Λέων της Αμφιπόλεως

ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΑΜΦΙΠΟΛΕΩΣ

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς καταλήψεως τοῦ Παγγαίου - Νιγρίτης κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912 ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, εἶχε γίνει γνωστὸν δι' ἀναφορᾶς μονάδος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους, ὅτι παρὰ τὴν Ἀμφίπολιν ὑπῆρχον μεγάλα τεμάχια μαρμαρίνου μνημείου ἀρχαίας ἐποχῆς, ἀτάκτως ἐγκατεσπαρμένα εἰς τοὺς ἀγροὺς ἀνήκοντα πιθανῶς εἰς μνημεῖον παριστᾶνον εἰς ὑπερμεγέθη μορφήν ζῶον.

Κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἡ περιοχὴ τοῦ Σιγυμόνος ἔτυχε νὰ εὑρίσκειται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ ἀνεῦρον τότε εἰς τοὺς ἀγροὺς κατεσπαρμένα τεμάχια τοῦ μαρμαρίνου λέοντος καὶ προσεπάθησαν νὰ τὰ μεταφέρουν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἡ προσπάθειά των δὲν ἐπέτυχε διότι τὰ Γερμανοβουλγαρικὰ πυροβολεῖα ἀπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Παγγαίου ἐματαίωσαν αὐτὴν τὴν μετακίνησιν.

Κατὰ τὸ 1920 ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐνήργησε μικρᾶς ἐκτάσεως ἀνασκαφὴν εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως ὑπὸ τὴν ἐπολιτείαν τοῦ Στρατῆ Πελεκίδη μὲ μικρὰν ἐπιτυχίαν.

Εἰς τὴν Ἀμφίπολιν ἐπίσης εἶχε ἐνεργήσει ἀνασκαφὴν καὶ ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς Ἀντώνιος Κεραμόπουλος, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων ἀνεῦρε καὶ μίαν Λατινικὴν ἐπιγραφὴν ἀναγράφουσαν κατασκευὴν γεφύρας ἐπὶ αὐτοκράτορος Τιβερίου.

Κατὰ τὸ 1930 ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ σχολὴ κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἔργων τῆς ἀποξηράνσεως τῆς λίμνης Ἀχينوῦ ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας Μὸνξ—Οὐλέν ἤρχισε νὰ μελετᾷ τὰ εἰρεῖπια τοῦ μνημείου τοῦ λέοντος χωρὶς νὰ φθάσῃ ἢ μελέτῃ μέχρι πραγματοποιήσεως ἀνασκαφῶν.

Κατὰ τὸ 1932 ὁ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Λίνκολν Μακ Βῆ ἔδειξεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τοῦ Λέοντος. Μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ Γάλλου ἀρχαιολόγου Ζὰκ Ροζὲ καὶ τοῦ καθηγητοῦ Ὄσκαρ Μπρονηρ ἐκπροσώπου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασικῶν Σπουδῶν, ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἔργον του. Ἀφοῦ ἐξησφαλίσθησαν τὰ οἰκονομικὰ μέσα δι' εἰσφορῶν ἐπιλέκτων ἀρχαιοφίλων ξένων καὶ Ἑλλήνων, ἤρχισε κατὰ τὸ 1936 ἡ ἔρευνα δι' ἀνασκαφῶν πρὸς ἀνεύρεσιν πληρεστέρων στοιχείων διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τοῦ μνημείου τοῦ λέοντος. Εἰς τὰ δυσκολώτερα ἀναφυόμενα προβλήματα διὰ τὴν σύνδεσιν, συγκόλλησιν καὶ συμπλήρωσιν ἑλλειπόντων τεμαχίων τοῦ μνημείου σπουδαίως ἐβοήθησεν ἡ ἐνεργὸς καὶ πολύτιμος συμμετοχὴ τοῦ Ἑλλήνος εἰδικοῦ γλύπτου διὰ τὰς συγκολλήσεις καὶ ἀναστήλωσεις ἀρχαίων ἀγαλμάτων Ἀνδρέα Παναγιωτάκη.

Πρέπει νὰ εἶναι εὐγνώμων ἢ σύγχρονος Ἑλλάς πρὸς ὄλους τοὺς ὀπωσ-
δήποτε συντελέσαντας εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τοῦ περιφήμου καὶ πελωρίου
μνημείου τοῦ Λέοντος τῆς Ἀμφιπόλεως.

Εἰς τὸ εἰδικῶς ἐκδοθὲν βιβλίον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ὁσκάδ Μπρονήθ
the lion monument at Amphipolis Cambridge Mass 1941 δημοσιεύεται
πλήρης πίναξ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχαιοφίλων δωρητῶν ὡς καὶ λεπτομερῆς
περιγραφή τῶν φάσεων τῆς ἀναστηλώσεως μετὰ τῶν σχετικῶν εἰκόνων καὶ
χαρτῶν.

ΗΓΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΜΦΙΠΟΛΕΩΣ

Ἡ Ἀμφίπολις διεκρίθη εἰς τὸν κλάδον τῆς στρατιωτικῆς καὶ διοικη-
τικῆς ἡγεσίας, διότι προσέφερε σπουδαίους καὶ πολυτίμους συνεργάτας εἰς
τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, οἱ ὅποιοι διέπρεψαν εἰς τόλμην καὶ πολεμικὴν
τέχνην καὶ μὲ τὴν ἱκανότητά των συνετέλεσαν ἐνεργῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς
κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας.

Οἱ Ἀμφιπολίται αὐτοὶ στενοὶ συνεργάται του ἐπέδειξαν ἀξιοθαύμα-
στον δρᾶσιν καὶ διοικητικὸν τάλαντον ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν μετὰ τὸν θάνα-
τον αὐτοῦ ἐποχήν.

Α' ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ

Εἰς αὐτὴν διεκρίθησαν :

1) Νέαρχος ὁ Ἀμφιπολίτης, ἦτο ναύαρχος καὶ ὄρχηγός τοῦ στό-
λου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, υἱὸς τοῦ Ἀνδροτίμου, καταγόμενος ἐκ Κρήτης.
Συνεδέετο διὰ φιλίας ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας μὲ τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐξωρίσθη
ὑπὸ τοῦ Φλίππου μετὰ τῶν ἄλλων φίλων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀλλὰ μετὰ τὸν θά-
νατον τοῦ Φλίππου ὁ Ἀλέξανδρος τὸν ἐπανέφερεν εἰς τὴν Ἀμφίπολιν

Ὁ Νέαρχος συνώδευσε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀσίας
καὶ μετὰ τὰς πρώτας ἐπιτυχίας διορίσθη διοικητὴς τῆς Λυκίας καὶ τῶν γύρω
χωρῶν. Ὄταν τὸ 327 ὁ Ἀλέξανδρος ἐπρωχώρησε πρὸς τὰς Ἰνδίας ἐνεπι-
στεύθη εἰς αὐτὸν τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου καὶ ἀνέθεσε εἰς αὐτὸν νὰ ἐξα-
κριβώσῃ τὸν διάπλου τοῦ Ὠκεανοῦ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τοῦ
στομίου τοῦ Εὐφράτου, μὲ σκοπὸν τὴν ἐμπορικὴν σύνδεσιν τῶν Ἰνδιῶν μὲ
τὴν Δύσιν.

Τὸν διάπλου αὐτὸν ὁ Νέαρχος ἐπέτυχεν αἰσίως ἐντὸς δύο μηνῶν κατὰ
τὸ 325. Συνήντησεν εἰς τὴν Καρμανίαν τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἔδωκεν εἰς αὐ-
τὸν τὴν ἀναφορὰν τοῦ διαπλου. Τὰς λεπτομερείας τοῦ διαπλου ἔγραψεν εἰς
σύγγραμμα «τὰ ἀμφιπαραπλά».

Ὁ Ἀλέξανδρος τότε ἐτίμησεν ἐξαιρετικῶς τὸν Νέαρχον διὰ τὸ τολμη-
ρὸν καὶ ἐπιστημονικὸν του ἔργον τῆς θαλασσίας ἐξερευνήσεως.

Τιμῆς ἔνεκεν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν γυναῖκα τὴν θυγατέρα τῆς Βαρσίνης καὶ τοῦ Μέντορος, τὸν ἐτίμησε δὲ προσθέτως διὰ χρυσοῦ στεφάνου ὅταν ἔσπεφάνωσε τοὺς διαπρέψαντας μαχητὰς ἐπ' ἀνδραγαθία κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀσίας.

2) Ὁ Ἀ ν δ ρ ο σ θ έ ν η ς, ναυτικός ἐπίσης, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκογένεια ἦτο Θασίας καταγωγῆς, συνώδευσε τὸν Νέαρχον εἰς τὴν ἀνὰ τὰς Ἰνδίας περιοδείαν του καὶ ἔγραψε τὴν ἀφήγησιν τῆς ἐκστρατείας, «π α ρ ά π λ ο υ ς τῆς Ἰ ν δ ι κ ῆ ς»¹.

3) Ὁ Λ α ο μ έ δ ω ν, υἱὸς τοῦ Λαρίχου, μετανάστης ἐκ Λέσβου, ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἀνετράφη εἰς τὴν Ἀμφίπολιν, μαζί μὲ τὸν ἀδελφόν του Ἐρίγυον ἦσαν ἐπιστήθιοι φίλοι τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἔμπιστοι ὑποστηρικταί του. Ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου μαζί μὲ τοὺς ἄλλους φίλους τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀμφίπολιν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου, διὰ νὰ γίνῃ ὁ περιφημότερος τῶν «συντροφῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου». Ἐγνώριζε τελείως τὴν Περσικὴν γλῶσσαν καὶ διὰ τοῦτο ἐπεφορτίσθη μὲ τὴν φροντίδα τῶν βαρβάρων αἰχμαλώτων καὶ διωρίσθη τριηράρχης τοῦ ποταμίου στόλου τοῦ Ὑδάσπου κατὰ τὸ 326 π.Χ.

Ὅταν ἡ Συρία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ὁ Λαομέδων συνελήφθη αἰχμάλωτος. Διὰ δωροδοκίας τότε τῶν φρουρῶν του ἐπέτυχε νὰ καταφύγῃ εἰς Καρίαν.

Μετὰ τὸ γεγονός αὐτὸ τὸ ὄνομά του παύει νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ εὐλόγως εἰκάζεται ὅτι ἐφονεύθη εἰς τὸν ἀγῶνα ὁ ὁποῖος ἠκολούθησε μεταξὺ Ἀντιγόνου καὶ συμμαχικῶν δυνάμεων τοῦ Πτολεμαίου, τοῦ Λυσιμάχου καὶ τοῦ Κασσάνδρου.

Εἰς ἄρθρον του δημοσιευθὲν τὸ 1895 ὁ W. Judeich ἀνέπτυξε τὴν θεωρίαν ὅτι ὁ κάτοχος τῆς μεγαλοπρεποῦς σαρκοφάγου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τῆς ἀνακαλυφθείσης εἰς Σιδῶνα, ἦτο ὁ Λαομέδων ὁ ἐξ Ἀμφιπόλεως².

Β'. ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΡΗΤΟΡΙΚΗ

1) Εἰς τὸν κλάδον τοῦτον ἀνεδείχθη ὁ Ζ ω ῖ λ ο ς ὁ Ἀμφιπολίτης ὡς ρήτωρ, σοφιστής, κριτικός καὶ συγγραφεὺς ἀκμάσας κατὰ τὸν Δ'. π.Χ. αἰῶνα. Ἡ συναναστροφή του μὲ τὸν κυνικὸν φιλόσοφον Διογένην ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος του καὶ τῆς περιβολῆς του. Μὲ πνεῦμα δηκτικὸν καὶ πονηρὸν ἔγραψεν ἐναντίον τοῦ Ἰσοκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος. Ὁ κακώτροπος καὶ πονηρᾶς φύσεως Ζωῖλος μὲ μικρόλογον πνεῦμα ἔγραψεν ἐπίκρισιν κατὰ

1. Ἀρριανοῦ Ἰνδική 18. 4.

2. Pauly-Wissowa R.E. Stuttgart 1928. Laomedon (6).

3. O Broneer. The lion monument at Amphipolis, Harvard University press, Cambridge Mass. σ. 55.

τοῦ Ὀμήρου «εἰς ἑννέα λόγους» ὅπου ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐπικρίσεων ἔκρινεν ὡς ὑπερβολικὸν τὸ πένθος τοῦ Ἀχιλλέως χαρακτηρίσας αὐτὸ «γυναικῶδες» δηλ. ὑστερικόν.

Ἄν καὶ μερικὰς τῶν ἐπικρίσεών του ἐπεδοκίμασεν ὁ Λογγῖνος καὶ Διον. ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ἐκίνησε τὴν ἀγανάκτησιν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου εἰς θάνατον.

Ἰδιαιτέρως ἐπέσυρε τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ, οἱ ὅποιοι δὲν τὸν ἠνέχθησαν, τὸν κατεδίωξαν, τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὰς Σκιρωνίδας Πέτρας, ὅπου εὗρεν οἰκτρὸν θάνατον.

Διὰ τὰς ἐπικρίσεις του ἀπεκλήθη «Ὀμηρομάστιξ» καὶ διὰ τὴν πικρόχολον καὶ δηκτικὴν του γλῶσσαν «Ρητορικὸς κύων».

Τὰ ἀποδιδόμενα εἰς αὐτὸν συγγράμματα εἶναι :

- 1) Ἐννέα λόγοι κατὰ Ὀμήρου ποιήσεως.
- 2) Λόγος κατὰ Ἰσοκράτους ῥήτορος.
- 3) Ἐξέτασις πολλῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος.
- 4) Ἱστορία τῆς Ἀμφιπόλεως εἰς 3 βιβλία.
- 5) Γενικὴ Ἱστορία τοῦ κόσμου μέχρι Φιλίππου καὶ Μακεδόνοσ.
- 6) Πραγματεία περὶ γραμματικῆς.
- 7) Ρητορικὴ.

Πάντα ταῦτα τὰ συγγράμματα δυστυχῶς ἀτωλέσθησαν. Ἡ ἀπώλεια τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ζωΐλου δὲν εἶναι τυχαία, ἀλλὰ προφανῶς ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Πανελλήνιον τὸν ἐμίσησε μὲ φανατισμὸν διὰ τὴν ἐχθρικὴν του στάσιν ἔναντι τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἰσοκράτους. Ἀκριβῶς μὲ ἰδίου βαθμοῦ φανατισμὸν ἐκάησαν εἰς τὸ Βυζάντιον κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἀλώσεως τὰ βιβλία τοῦ Πλήθωνος, ἐπὶ φιλοπλατωνισμῶ εἰς πυρὰν ἀναθέματος.

Ἡ Ἱστορία του τῆς Ἀμφιπόλεως θὰ ἦτο ἔξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀφοῦ τὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου διὰ τὴν μάχην τῆς Ἀμφιπόλεως δὲν στεροῦνται μεροληψίας καθόσον ὁ ἴδιος ἠγεῖτο τότε τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου καὶ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων μετὰ τὰ γεγονότα, διότι δὲν κατόρθωσε νὰ σώσῃ τὴν Ἀμφίπολιν. (Θουκ. Δ'. 104 καὶ 107).

2) Δάμιππος. Φιλόσοφος, ἀνήκων εἰς τὴν Πυθαγόρειον σχολήν. Ἀναφέρεται σύγγραμμά του «περὶ φρονήσεως καὶ εὐτυχίας».

3) Φίλιππος ὁ Ἀμφιπολίτης, ἱστορικός, ἀγνώστου ἐποχῆς, ἀναφέρεται ὅτι ἔγραψε *Ροδιακά, Κωικὰ καὶ Θασιακά*

4) Δημήτριος ὁ Φιλόσοφος, μαθητὴς καὶ προσωπικὸς φίλος τοῦ Πλάτωνος, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου εἰς τὸ σύγγραμμά του «Τῶν εἰς ἑαυτόν».

1. Σουΐδας ἔκδ. God. Bernardi Halis-Brunsvigae 1853 σ. 735.

5) Ἐρμαγόρας, στωϊκὸς φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ Περσαίου.

6) Πυθαγόρας, ἀδελφὸς τοῦ Ἀπολλοδώρου τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Γ'. ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

1) ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Πάμφιλος ὁ ἐξ Ἀμφιπόλεως. Μαθητὴς τοῦ Εὐπόμπου, διεκρίθη γενόμενος ἀρχηγὸς τῆς ἐν Συκιῶνι σχολῆς τοῦ ἴδρυτοῦ Εὐπόμπου. Ἔγραψε «Περὶ γροφικῆς» καὶ «περὶ ζωγράφων ἐν δόξων».

Ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς ἀκριβώτερον ἀμοιβομένους διότι ἐλάμβανε διὰ τὴν μόρφωσιν ἐκάστου μαθητοῦ του ἐν τάλαντον.

Πρῶτος ἀπῆτει ἀπὸ τὸν ζωγράφον τὴν θεωρητικὴν προπαρασκευὴν καὶ μόρφωσιν μὲ γνῶσιν τῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς γεωμετρίας, διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἀκριβείας τῶν ἀναλογιῶν.

Πρῶτος εἰσήγαγε τὴν ζωγραφικὴν εἰς τὴν ἀνωτέραν παιδεῖαν τῆς ἐποχῆς του, καὶ τὸ σύστημά του παρεδέχθη βαθμηδὸν ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς. Μαθηταὶ του ἦσαν ὁ μέγας Ἀπελλῆς, ὁ Μελάνθιος καὶ ὁ Πausίας.

Τὸ ὠραιότερον ἔργον του ἦτο πίναξ παριστάνων τοὺς Ἡρακλείδας ἰκέτας ἐν Ἀθήναις.

2) ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

Κρινόμενα ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως τὰ νομίσματα τῆς Ἀμφιπόλεως θεωροῦνται ὡς τὰ ἄριστα ἐξ ὅλων τῶν πόλεων τῆς Βορείου Ἑλλάδος.

Νόμισμα ἀρχαίας ἀμφιπόλεως
μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν λαμπάδα.¹

Τὸ σύνθημα σύμβολον τὸ χαραχθὲν εἰς τὰ νομίσματα τῆς Ἀμφιπόλεως εἶναι ἡ «ἀγωνιστικὴ λαμπάς», ἡ ὁποία εἶχε τὴν προέλευσιν της ἀπὸ τὰς λαμπαδηφορίας ποὺ ἐτελοῦντο κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ταυροπόλου ἢ Βραυρωνίδος Ἀρτέμιδος.

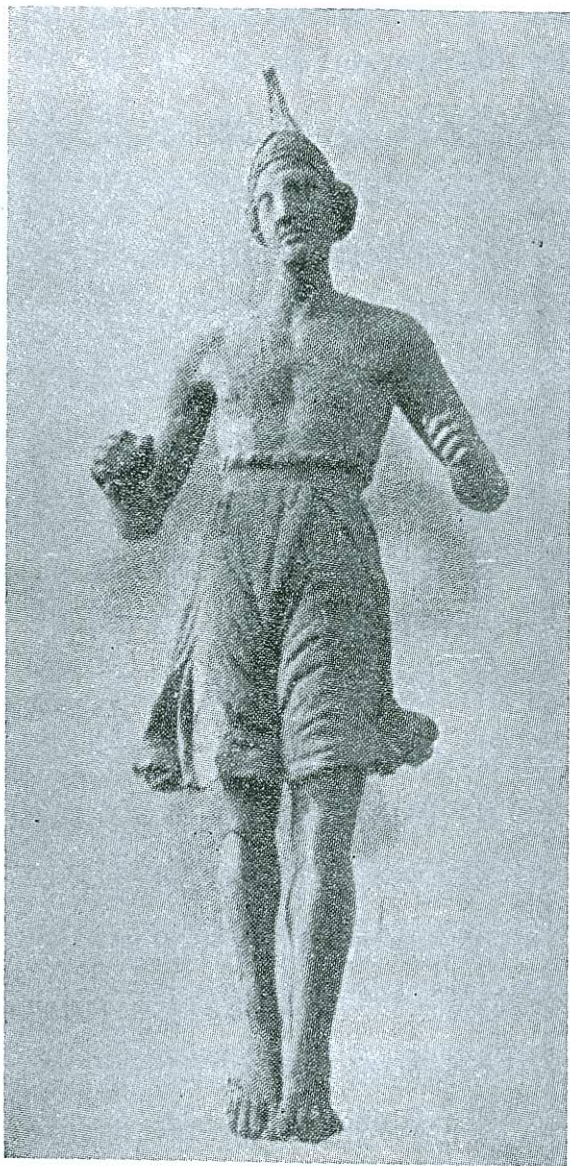
Αἱ ἐορταὶ αὐταὶ ἦσαν ἡ κυριωτέρα πανήγυρις τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ ἐτελοῦντο κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς τελετῆς τῆς Ἀρτέμιδος εἰς Βραυρῶνα τῆς Ἀττικῆς².

1. Σβορώνου Head, Ἱστορία Ἑλληνικῶν νομισμάτων, Ἀθήναι.

2. W. Leake Numism Hellenic II.

3) ΠΛΑΣΤΙΚΗ ΕΙΔΩΛΙΩΝ

Μεγάλην ἐπίδοσιν εἶχον οἱ Ἀμφιπολιῖται κατασκευασταὶ μικρῶν εἰδω-
λίω ἀπὸ ὀπτὴν γῆν ἢ ἔλεφαντοστοῦν.

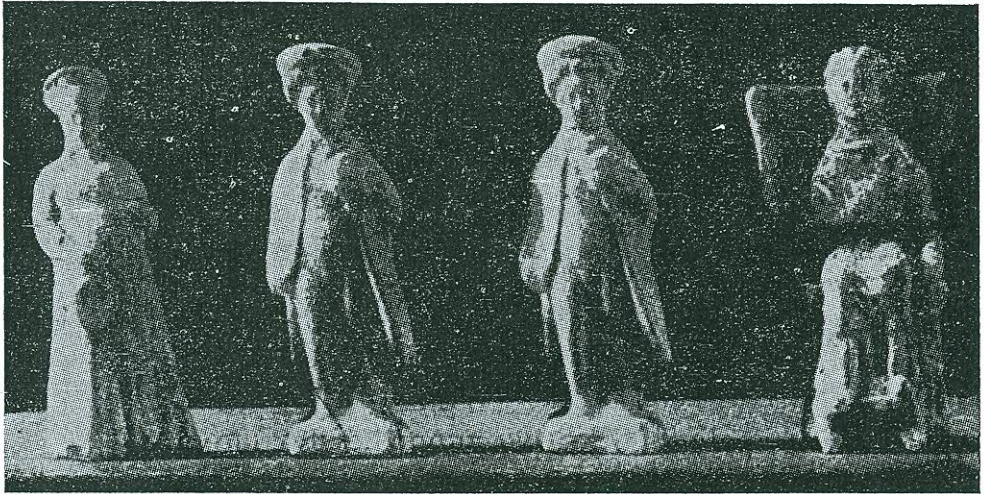
Ὁ περίφημος Ἄλτης

Εἰδῶλιον ἐξαιρετικῆς τέχνης τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν

(ΕΚ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ 1956)

Ὅλα τὰ εὐρεθέντα εἰδῶλια κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς εἰς τοὺς τάφους τοῦ νεκροταφείου τῆς Ἀμφιπόλεως εἶναι ἔργα ἐγγῶρια ἀρίστης τέχνης καὶ λεπτότητος.

Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Σεραβαίου καθηγητοῦ κ. Δ. Χόνδρου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μαθητείας του εἰς τὸ Γυμνάσιον Σεραβῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας εὐρέθη τυχαίως ὑπὸ χωρικῶν εἰς Ἀμφίπολιν κάμινος πλήρης εἰδωλίων. Φαίνεται ὅτι λόγῳ ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς ὁ κατασκευαστὴς ὡς ἄλλος Ἀρχιμήδης δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὴν πυράκτωσιν καὶ τὰ εἰδώλια ἔμειναν κλεισμένα ἄθικτα εἰς τὸν κλίβανον.

Διάφορα εἰδώλια τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν

(ΕΚ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ 1957)

Ἡ τύχη των ἀγνοεῖται διότι οὐδὲν ἐνδιαφέρον ὑπῆρχεν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων ἐκ μέρους τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

4) ΓΛΥΠΤΙΚΗ.

Ἀξιόλογα ἀγάλματα καὶ ἀδριάντες, ἔργα τέχνης περιφήμων ἀνδριαντοποιῶν πυκνὰ ἐστόλιζον τὰς πλατείας τοὺς κήπους καὶ τὰ προαύλια τῆς Ἀμφιπόλεως.

Οἱ Ρωμαῖοι ἐθεώρησαν καθήκον των ν' ἀποφιλώσουν τὴν Μακεδονικὴν γῆν ἀπὸ τὰ ἀγάλματα αὐτὰ καὶ κατὰ ἑκατοντάδας νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς τὴν Ρώμην. Τὴν σκηνὴν αὐτὴν τῆς λεηλασίας καὶ τῆς μεταφορᾶς ὅλων αὐτῶν τῶν Μακεδονικῶν θησαυρῶν ἀναφέρομεν εἰς προηγούμενον ἄρθρον βάσει πληροφοριῶν τῶν ἐπισήμων ἱστοριογράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Αὐτὴ εἶναι ἐν συντομίᾳ μιὰ μικρὰ ἔρευνα ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἀμφιπόλεως, τοῦ ἀρχαίου περιφήμου αὐτοῦ ἀστικοῦ, ἐμπορικοῦ ναυπηγικοῦ, στρατιωτικοῦ, χρηματιστικοῦ, βιοτεχνικοῦ, ἀθλητικοῦ, καλλιτεχνικοῦ, πνευματικοῦ, θρησκευτικοῦ καὶ διοικητικοῦ κέντρου τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας, διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ οἱ Ρωμαῖοι τὴν ζώνην Ἀμφιπόλεως ὠνόμασαν «Μακεδόνων Πρωτήν».

Ἡ Ἀμφίπολις συνεδέθη μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ὅσον οὐδεμία ἄλλη πόλις τῆς Μακεδονίας, διότι εἰς τὰς Ἀθήνας ὀφείλει τὴν ἀποκτηθεῖσαν ἀκμὴν τῆς καὶ τὴν λαμπρὰν ἀνάδειξίν τῆς μεταξὺ τῶν ἀποικίδων πόλεων.

Ἡ Ἀμφίπολις ὀρθῶς δύναται νὰ ὀνομασθῇ αἱ Ἀθηναί τῆς Μακεδονίας διότι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπῆρξεν κέντρον ἀκτινοβολίας τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πνεύματος καὶ πυρρὸς μεταλαμπαδεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐθαυρεῖτο πραγματικὴ κλεῖς ἐλέγχου τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῶν διὰ ξηρᾶς συγκοινωνιῶν Θράκης—Μακεδονίας.

Εἰς τὸν πολὺν κόσμον εἶναι τελείως ἄγνωστος ἢ σπουδαιότης καὶ ὁ σημαίνων ρόλος τὸν ὁποῖον ἔπαιξεν ἡ Ἀμφίπολις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, προτοῦ ἐμφανισθῆ ἀκόμη εἰς ἀκμὴν ἢ πόλις τῆς Θεσσαλονίκης, ἢ ὁποία ὡς ἔχουσα εὐρὺν λιμένα καὶ μεγαλυτέραν ἐνδοχώραν προώδευσε καὶ ἀνέλαβε σὺν τῷ χρόνῳ τὰ σκῆπτρα τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς Διοικήσεως τῆς ὅλης Μακεδονίας.

Πολλὰ σημεῖα τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἀμφιπόλεως εἶναι ἀνεξερεύνητα, ἰδίως τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ μεσαίωνος, καθημερινῶς δὲ χάρις εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἀρχαιολόγων ἐκ τῆς μελέτης τῶν εὐρημάτων τῶν νέων ἀνασκαφῶν καὶ τῆς ἀδιαλείπτου ἐπιμόνου ἐρεῦνης τῶν ἱστοριογράφων συμπληροῦνται κατὰ τὸ δυνατόν τὰ μὴ ἐπαρκῶς γνωστὰ τμήματα τῆς ἱστορίας τῆς.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ ἀρχαϊκὴ αὐτὴ αἴγλη τῆς Ἀμφιπόλεως ὅταν μὲ τὸν καιρὸν γίνῃ γνωστὴ εἰς εὐρὺν κύκλον, θὰ ἐπισύρῃ τὸ ζῶηρον ἐδιαφέρον τῶν ἐντοπίων καὶ τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν εἰς τρόπον ὥστε ὁ μαρμαρίνος λέων νὰ καταστῇ ὁ μεγαλύτερος τουριστικὸς μαγνήτης τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ἀκροπολίτης Γ.
 Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτεία.
 Ἀριστοφάνους Ἰπτεῖς.
 Ἀρριανοῦ Ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου.
 Ἀρριανοῦ Ἰνδική.
 Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας τὸ ἔργον 1956 Ἀθῆναι Μάρτιος 1957.
 Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας τὸ ἔργον 1957 Ἀθῆναι Ἀπρίλ. 1958.
 Berve Helmut Griechische Geschichte. Leipzig 1933.
 Broneer Oscar the Lion monument at Amphipolis Cambridge Mass. Harvard University press 1941.
 Goldsmith O. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Τόμος Β' Ἀθῆναι 1838.
 Γρηγοραῖς Νικηφόρος.
 Δήμιτσας Μαργ. Μακεδονία ἐν φθεγγομένοις λίθοις καὶ μνημείοις σωζομένοις. Ἀθῆναι 1896.
 Δήμιτσας Μαργ. Ἐπίτομος Ἱστορία Μακεδονίας. Ἀθῆναι 1872.
 Δημοσθένης
 Διόδωρος.
 Ἐλευθερουδάκη Λεξικόν.
 Ἡρόδοτος.
 Θουκυδίδης.
 «Καθημερινή» Ἐφημερὶς Ἀθηνῶν 10—10—56 καὶ 27—4—58)14023.
 Καινὴ Διαθήκη Πράξεις Ἀποστόλων.
 Λαζαρίδης Δ. Οἱ Φίλιπποι Θεσσαλονίκη 1956.
 Leake W. Num. Hell.
 Ludwig Emil Μεσόγειος τὰ πεπρωμένα μιᾶς θάλασσης, ἔκδοσις Προμηθέως, Ἀθῆναι 1954.
 Lemerle Paul Philippes et la Macedoine Orientale Paris 1945.
 Le Quien Or. Christ.
 Λίβιος Τίτος.
 Miller Will: Ἡ Ἑλλάς ἐπὶ Ῥωμαίων, Φράγκων καὶ Τούρκων. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐν Ἑλλάδι. Μετάφρασις Σπυρ. Λάμπρου. Ἀθῆναι 1924—27.
 Papastavru Johannes Amphipolis Geschichte und Prosopographie mit beitraegen von C. Lehmann-Haut und Arthur Stein Leipzig 1936.
 Pauly-Wissowa Real Encyclopaedie Stuttgart 1928.
 Πλουτάρχου Κίμων.
 «Πολέμων» Περιοδικὸν Ἀθῆναι 1938.
 Πολύβιος.
 Σβορώνου-Head Ἱστορία Ἑλληνικῶν Νομισμάτων, Ἀθῆναι.
 Σκόκου Κ. Φ Ἡμερολόγιον 1915.
 Σουΐδας ἔκδ. God. Bernardi Halis-Brunswigae 1853.
 Χάμμερ I. Ἱστορία τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Μετάφρασις Κροκιδᾶ. Ἀθῆναι 1870.
 Χατζηκυριάκου Γ. Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδείας (Μακεδονίας) μετὰ τοπογραφικῶν Ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων. Ἀθῆναι 1906.

ΒΑΡΟΣΙ

Εἰς τὸν Β' τόμον τῶν «*Σερραϊκῶν Χρονικῶν*» Ἀθῆναι 1957 σελ. 136, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν τίτλον «*Β α ρ ὀ σ ι*» ἄρθρον μου μὲ ἔρευναν καὶ ἀνάλυσιν τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως ὡς καὶ τῆς ἱστορικῆς τῆς καταγωγῆς ἀπὸ παλαιὰ κείμενα, μὲ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ λέξις «*Β α ρ ὀ σ ι*» τῶν Σερρῶν μὲ τὴν ἔννοιαν «*κεντρικὸν ἄστν*» ἐπεκράτησε κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα μὲ τὴν εἰδικὴν τοπογραφικὴν ἔννοιαν τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Β α ρ ὀ σ ι Σερρῶν ἐθεωρεῖτο ἢ κάτω τοῦ Κάστρου περικειμένη ἔκτασις, ὅπου ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, ἡ ἐμπερικλείουσα ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς τὴν κατοικίαν τοῦ Μητροπολίτου, καὶ λοιπὰ μέγαρα τῆς πόλεως ¹ καὶ ἡ ἐκδοχὴ ὅτι πιθανὸν νὰ εἶναι συγγενῆς λέξις τῆς λέξεως «*Va-tos*» (ἄστν-πόλις) τῆς Οὐγγρικῆς γλώσσης, χωρὶς καὶ ν' ἀποδεικνύεται τοῦτο ἀρκούντως ².

Κατόπιν ἐπιμελεστέρας ἐρεύνης προκύπτει ὅτι ἡ λέξις «*Β ά ρ ο ς*» ἢ «*Β α ρ ὀ ς*» δέον νὰ συσχετισθῇ μὲ τὴν λέξιν «*Β ᾱ ρ ι ς*» τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ διὰ τοὺς κάτωθι λόγους :

¹ Ἀξιόλογα ἐπιγραφικὰ εὐρήματα τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς (323--30 π.Χ.) μᾶς δίδουν τὴν λέξιν «*Β ᾱ ρ ι ς*» ὡς ἰσαξίαν καὶ ὁμοίας σχεδὸν ἐννοίας μὲ τὴν λέξιν «*Β α ρ ὀ ς-Β α ρ ὀ σ ι*» τῶν Σερρῶν.

² Ὁ Bradford Welles ³ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν λέξιν «*Β ᾱ ρ ι ς*» τῆς Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς (253 π.Χ.), δίδει τὴν ἐρμηνείαν «*manor house*» δηλαδὴ φεουδαρχικὸν κεντρικὸν κτίριον (κονάκι).

1. Cousinery «*Voyage dans la Macedoine*» Paris 1837 σ. 159.

2. Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἑγκυκλοπαιδεία Πυρσοῦ-Δρανδάκη Τόμος ΣΤ' σ. 725. Εἰς γλωσσολογικὸν ἄρθρον τοῦ ὁ Ν. Μουσόπουλος ἀναφέρει :

«*Οὐγγρικὴ λέξις ἀπαντῶσα ὡς δεῦτερον συνθετικὸν διαφόρων τοπωνυμίων, ἰδίᾳ δὲ διαφόρων τμημάτων τῆς πόλεως Βουδαπέστης. Ἡ λέξις σημαίνει τὸ κατοικημένον μέρος μιᾶς πόλεως, τὸ κείμενον ἔξω ἢ περίξ τοῦ φρουρίου (ἀκροπόλεως) αὐτῆς. Ἐκ τῆς Οὐγγρικῆς ἡ λέξις μετέπεσε καὶ εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας ἐν Οὐγγαρῶ, μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν διειρηθῆ δὲ εἰς τινὰ τοπωνύμια τῶν πάλαι ποιεῖ τουρκικῶν, ἤδη δὲ Γιουγκοσλαυτικῶν χωρῶν, ὡς ὁ καζᾶς τοῦ Νόβο-Βαρὸς (τουρκιστὶ Γενῆ Βαρὸς) καὶ ἡ ὁμώνυμος αὐτῶ ἔδρα ἐν τῷ Νόβι-Παζάρ. Παρ' ἡμῖν ἴσως νὰ διατηρῆται ἡ λέξις εἰς τὸ τοπωνύμιον Β α ρ ὀ σ ι*».

3. Bradford Welles. *Correspondance of the Hellenistic periode* New-Haven Yale University press London 1934 σ. 91, 103.

Β ἄ ρ ι ς (-εως καὶ -ιδος) εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σημαίνει πλούσιος, πολυτελὴς οἶκος, ἀνάκτορον καὶ εἰς τὴν Γραφήν, μέγαρον ¹.

Ὁ Σουΐδας χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν εὐρεθεῖσαν κατὰ τοὺς χρόνους μας ἐπιγραφὴν τῶν Σάρδεων τὴν ἀναγομένην εἰς τὸ 253 π.Χ., τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Β', ἐπαληθεύει τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως Β ἄ ρ ι ς καὶ Β ἄ ρ ο ς, μὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν εἰς γραπτὸν λόγον, ἀναφερόμενον εἰς τοὺς Καρχηδονικοὺς πολέμους, δηλαδὴ ἐποχὴν σύγχρονον τῆς εὐρεθείσης ἐπιγραφῆς τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Β' ².

Καὶ ὁ Πολύβιος ἀναφέρει καὶ ἄλλαχοῦ μὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τὴν λέξιν Β ἄ ρ ο ς ³.

Ὁ Ἑρρίκος Στεφάνου εἰς τὸ μνημειῶδες καὶ γιγάντιον λεξικογραφικόν του ἔργον «Θησαυρὸς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης» τὸ ἐκδοθὲν εἰς πρώτην ἔκδοσιν κατὰ τὸ 1572, μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει τὴν λέξιν Β ἄ ρ ι ς ὡς ἐπάλληλον τῆς λέξεως Β ἄ ρ ο ς ⁴.

1. Ἡ λέξις Β ἄ ρ ι ς καὶ Β ἄ ρ ο ς συναντᾶται καὶ εἰς τὸν Ἡρόδοτον Β' 41 καὶ εἰς τὸν Διόδωρον τ. Ι σ. 654.15 καὶ εἰς τὸν Ζωναρᾶν C 373, πλὴν ὅμως μὲ διάφορον ἔννοιαν, μὲ τὴν σημασίαν σκάφους ἢ λέμβου, ὁπόθεν κατάγεται ἐτυμολογικῶς ἢ ἐν χρῆσει σήμερον ἐν τῇ καθομιλουμένῃ λέξει β ἄ ρ κ α. Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει: «τὴν Ἰσιν ἀναζητεῖ ἐν β ἄ ρ ι δ ι παρυρῆ τὰ ἔλη διαπλεύουσαν». «Μοτ. Ρ, 358 Α, ὡς καὶ ὁ Δόδωρος Ι. 96 «... τὸ μὲν γὰρ διακομίζον τὰ σώματα πλοῦτον Β ἄ ρ ι ν καλεῖσθαι».

2 Σουΐδας ἔκδ Halis Brunsvigae 1853 σελ. 951 (1' αἰών).

«Β ἄ ρ ι ς» δὲ καὶ στοὰ καὶ πόλις.

«Β ἄ ρ ο ς» ἐπὶ τῶν μεγίστων πόλεων.

Ἡ δὲ Καπύη μεταθεμένη πρὸς Καρχηδονίους τ ῶ β ἄ ρ ε ι συναπεσπάσατο καὶ τὰς ἄλλας πόλεις. (Πολύβιος τ. 5 σ. 32).

3. Πολύβιος τ. 4. σ. 482.

«Ἐπισημηνάμενος τὸ β ἄ ρ ο ς τῆς τῶν Ἀργείων πόλεως».

4. Ἑρρίκου Στεφάνου. «Θησαυρὸς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης Paris 1833 σ. 130.

«Verum, dum accuratius omnes quos Graeca vox βάρις iuduit, significatus revolvo, de etymologiarum fallaci studio aliquatisper edoctus, eo pene

delabor ut nulla plane Hebraici 77¹⁵ in hocce vocabulo animadvertam ve-

stigia, indque cum Phavorino a Graeca voce Βάρης, pondus grandem molem significante, derivandum statuam.

Convenit in primis significatus patitur sermonis Graeci analogia ut a βάρης descentat βάρις.

Dantur tamen aliaque huic originationi obstant Potius igitur nit quinquam statuo quam quid temere».

«Β ἄ ρ ι ς, inquietus, παρὰ τὸ Β ἄ ρ ο ς τροπῇ τοῦ βραχέος, σημαίνει δὲ τὸν πύργον καὶ τὴν κλίνην καὶ τὴν στοὰν καὶ τὴν πόλιν».

«Β ἄ ρ ε ι ς ἐπιχωρῶς λέγονται παρὰ Σύροις αἱ μεγάλαι οἰκίαι Β ἄ ρ ε ι ς οἱ μέγιστοι τῶν οἰκῶν λέγονται».

Εἰς γλωσσολογικόν του ἄρθρον ὁ Δρ Γ. Α. Ἀρβανιτάκης ἀναφέρει τὴν λέξιν «β ᾱ ρ ι ς» ὡς προερχομένην ἀπὸ τὴν Ἑβραϊκὴν λέξιν «Μ π ι ρ ᾱ χ» καὶ ὡς ἐξελληνισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου, (37—97 μ.Χ.) πλὴν ὅμως ἡ ἀποψὶς του δὲν φαίνεται εὐσταθοῦσα ἐφ' ὅσον ἡ λέξις «β ᾱ ρ ι ς» προϋπῆρχεν ἐν χρήσει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐπὶ ἐποχῆς τοῦ Ἀντιόχου, κατὰ τὴν εὐρεθεῖσαν εἰς Σάρδεις ἐπιγραφὴν τοῦ 253 π.Χ. ¹.

Πράγματι εἰς τὴν λεγομένην «Β α ρ ὀ σ ι» ἔκτασιν τῶν Σερρῶν εὐρίσκοντο τὰ κυριώτερα καὶ πλουσιώτερα κτίρια τῆς πόλεως ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνεται ὅτι ἡ λέξις «Β α ρ ὀ σ ι—Β α ρ ὀ ς» εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν προέκυψεν ἀπὸ τροπὴν τοῦ βραχέος - ι εἰς - ο τῆς λέξεως β ᾱ ρ ι ς, τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν Ἑλληνιστικὴν ἐπιγραφὴν καὶ διατηρηθείσης τῆς λέξεως ἄλλοῦ ὡς β ᾱ ρ ι ς καὶ ἄλλοῦ ὡς β α ρ ὀ σ ι - β α ρ ὀ ς μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἀκόμη περιόδον ² καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ

1. Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, Πυρσοῦ Δρανδάκη. Ἀθῆναι τόμος ΣΤ'. σ. 706 Λέξις Β ᾱ ρ ι ς. Ἄρθρον Δρος Γ. Α. Ἀρβανιτάκη.

«Κατὰ τὴν κατάκτησιν τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, πάντα τὰ δημόσια ἰδρύματα ἐνεπρήσθησαν καὶ κατεσκάφησαν. Ὁ Ζαροβάβελ ἀνέκτισε τὸν ναὸν ἀλλὰ πενιχρότερον. Βραδύτερον οἱ Μακκαβαῖοι ἐπὶ τῶν Διαδόχων ἔκτισαν ΒΔ τοῦ ναοῦ τούτου φρούριον ὀνομασθὲν «Μ π ι ρ ᾱ χ» ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καὶ ἐξελληνισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου εἰς Β ᾱ ρ ι ς. Ἡ λέξις σημαίνει πύργον καὶ εἶναι Περσικὴ εἰσαχθεῖσα παρ' Ἑβραίοις μετὰ τὴν εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίαν των. Ἡρώδης ὁ Μέγας ἐμεγέθυσε καὶ ἐκάλλυεν αὐτὸ ἀποκαλέσας Ἀ ν τ ω ν ῖ α ν πρὸς τιμὴν τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου φίλου καὶ προσιάτου του. Ὁ πύργος ἔγινε τετράγωνος, ἡμίσεως σταδίου πλευρᾶς, περιέλαβε δὲ ἀνάκτορον περιβαλλόμενον ὑπὸ τετραγωνικοῦ τείχους ἔχοντος εἰς τὰς γωνίας πύργους ὀχυρούς. Τρεῖς τούτων εἶχον ὕψος 50 πήχεων ὁ δὲ τέταρτος 70 πήχεων. Ἦτο εἰς τὴν ΝΔ γωνίαν καὶ ἐπέβλεπε τὸν ὑποκείμενον ναόν. Ἐκεῖ ἡ ρωμαϊκὴ φρουρὰ ἠγρόυπνει ἐπὶ τοῦ ἀνυποτάκτου ἱερατείου καὶ τῶν μισοξένων πιστῶν τοῦ Ἰεχωβᾶ.

Εἰς τὴν πολυαίμακτον ἱστορίαν τῆς βασιλείας τοῦ Μ. Ἡρώδου καθὼς καὶ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Τίτου, ἡ Β ᾱ ρ ι ς διεδραμάτισε ρόλον ἀξιόλογον, ὅπως ἀφηγεῖται ὁ Ἰώσηπος, εἰς τὸν «Ἰουδαϊκὸν πόλεμον» καὶ τὴν «Ἀρχαιολογίαν» του.

2. Ζακυθηνὸς Βυζάντιον Ἀθῆναι 1951 σελ. 109 καὶ 117.

Κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν (971 μ. Χ.) εὐρίσκομεν τὴν λέξιν Β ᾱ ρ ι ς ὡς ὄνομα τῆς σημερινῆς πόλεως Μπάρι (Bari) τῆς Ἰταλίας, ἔδραν τοῦ «Κ α τ ε π ᾶ ν ω τῆς Ἀπουλίας» καὶ κυρίου κόμβου τῆς ἀπὸ Ρώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν Ἑργατίας ὁδοῦ :

«Ἡ ἄμυνα τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀδριατικῆς ἀπὸ τὰς Ἀραβικὰς ἐπιδρομὰς καὶ ἡ ἀντιμετώπισις καθ' ὅλου τῆς ἀραβικῆς ἐπεκτάσεως φέρουν τὸ Βυζάντιον εἰς προσέγγισιν πρὸς τὴν Ἀγίαν Ἐδραν, τὴν Φραγκικὴν μοναρχίαν, τοὺς Ἰταλοὺς δυνάστας καὶ τὸ Γερμανικὸν κράτος. Ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τούτων ἐκκαθαρίζει τὴν Ἀ-

μέχρι τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, ἐκ τοῦ Βυζαντίου δέ, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἐπιγαμίαν εἶχον οἱ Οὐγγροὶ παρέλαβον προφανῶς τὴν λέξιν «Β α ρ ὀ ς» μετὰ τὴν σημασίαν «ἄστν-πόλις», ἀφοῦ μάλιστα κατὰ τὸ 895 μ.Χ. οὗτοι ἐνεφανίσθησαν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Παννονίας.

Ἐκ τοῦ Βυζαντίου καὶ οἱ Τοῦρκοὶ παρέλαβον τὴν λέξιν «Β α ρ ὀ ς» καὶ τὴν ἐχρησιμοποίησαν ἐπὶ αἰῶνας εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας, τῆς Πελοποννήσου καὶ εἰς τὴν Ρόδον ¹.

δριακτικὴν ἀνακαταλαμβάνει ἰταλικά ἐδάφη καὶ πόλεις ὡς τὴν Β α ρ ι ν (971 μ.Χ.) ὁ βυζαντινὸς στόλος προστατεύει τὰς ἀκτὰς».

«... κατὰ τὸ ἔτος 1071 εἰς τὴν Νότιον Ἰταλίαν οἱ Νορμανδοὶ καταλαμβάνουν τὴν Β α ρ ι ν».

«... ἡ ἄλωση τῆς Β α ρ ε ω ς ἐπέφερε τὸ τελευταῖον πλήγμα εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικὰς κτήσεις» σ. 117.

Ἄλλὰ παραδόξως εἰς Θησαυρὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου εἰς σελ. 130 ἀναφέρεται : Serm. I. Sat. 5 V. 97.

«Postera tempestas melior : Via pejor, adusque Bari moenia piscosi. Ad quem locum crupianus interpres scribit: Barium civitas est Apuliae, alia autem est que grammatico Theodisto dicta est Baris».

1. Καρόλου Ἀλεξανδρίδου. Ὁμιλίαι Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Σερρῶν Ἑβλιᾶ Τζελεμπῆ. Θεσσαλονίκη 1956 σ. 45—50.

«Ὁ Ἑβλιᾶ Τζελεμπῆ, Τοῦρκος περιηγητὴς καὶ γεωγράφος, 1610—1679, περιγράφων τὰς Σέρρας ἀναφέρει ὅτι ἡ πόλις ἦτο διηρημένη εἰς τὸ Φρούριον καὶ τὸ Β α ρ ὀ ς». Εἰς τὴν ἔκτασιν δὲ τοῦ Β α ρ ὀ ς περιλαμβάνει καὶ τὴν ἄλλοτε συνοικίαν Ἀχμέτ Πασσᾶ, ἥτοι ἀπὸ Ἀγίου Ἀντωνίου μέχρι Τζαμίου Ἁγία Σοφίας ἔκτασιν.

Γ. Χατζηκυριάκου. Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδείας μετὰ τοπογραφικῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων. Ἀθῆναι 1906 σελ. 35. Διὰ τὴν πόλιν Γενιτσά.

«Ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς κατοικεῖ εἰς τὸ ἀνωφερὲς παράρτημα τῆς πόλεως, ὅπερ καλεῖται ὅπως καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Τουρκίας «β α ρ ὀ ς ι»».

W. Leak travel in northern Greece London 1835 Τόμος 3ος σελ. 206 Serres. «It is now the V a r u s i, or part inhabitet by the christians and jews, the Turcs dwelling in the lower or exterior part».

Κωνστ. Καλογεῶ. Μονεμβασία ἢ Βενετία τῆς Πελοποννήσου. Ἀθῆναι 1955. σελ. 15. «Οἱ λογιώτεροι κατὰ τὸν Βέην, ἐκάλουν τὴν κάτω πόλιν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας π ρ ο ἄ σ τ ε ι ο ν, ὃ δὲ λαὸς ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὠνόμαζεν αὐτὴν β α ρ ο ὕ σ ι».

Διον. Κοκκίνου ἱστορία Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀθῆναι 1932. Τόμος 2 σελ. 263 ἀπὸ ἔγγραφον τοῦ πρίγκηπος Καντακουζηνοῦ πρὸς τοὺς Τούρκους : «...δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται ὅμως χάριν τῆς ἰδίας σας σωτηρίας νὰ ἐκθέσω εἰς κίνδυνον τοὺς συμπατριώτας μου καταλαμβάνων τὸ Βαροῦσι χωρὶς νὰ εἶμαι κύριος τοῦ ἐπάνω Κάστρου...» τῆς Μονεμβασίας.

Ροδιακὸν Ἡμερολόγιον 1913 Συλλόγου Διαγορας Ρόδος 1913 σελ. 32. Γλωσσολογικὸν ἄρθρον I. Δ Μακρῆ. «Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῆς τὰς χριστιανικὰς συνοικίας ὠνόμαζε «β α ρ ο ὕ ς» ἀντὶ τῆς λέξεως «μαχαλὲ» ἣν πρὸς διαστολὴν ἐχρησιμοποιοῖ διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ φρουρίου Μουσουλμανικὰς καὶ Ἰουδαϊκῆς συνοικίας».

Ὁ Στέφανος Βυζάντιος ἀναφέρει τὴν λέξιν :

«Β ἄ ρ ι ς, πόλις, τὸ ἔθνικόν Βαρίτης, λέγεται Β ἄ ρ ι ς ἢ οἰκία ὡς Ποσειδίππος, καὶ ἢ συνοικία ἔφορος»¹.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ

Τὸ 253 π.Χ. ὁ Ἀντίοχος ὁ Β΄ ἐπρόκειτο νὰ διαζευχθῆ τὴν Λαοδίκην διὰ νὰ νυμφευθῆ τὴν Βερενίκην, κόρην τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, εἰς δεύτερον γάμον².

Ὁ Ἀντίοχος διὰ νὰ κερδίσῃ τὴν γαλήνην τῆς νέας οἰκογενείας του ἀπεφάσισε ν' ἀποζημιώσῃ μὲ γενναιοδωρίαν τὴν Λαοδίκην καὶ τοὺς υἱοὺς τῆς Σέλευκον καὶ Ἀντίοχον. Ἐπώλησε τότε εἰς αὐτὴν καὶ τοὺς υἱοὺς τῆς εἰκονικῶς μεγάλην ἔκτασιν γαιοκτησίας του πλησίον τῆς Κυζίκου. Λεπτομέρειαι τῆς πράξεως τῆς ἐκχωρήσεως ἀναφέρονται εἰς τρεῖς ἐγκαρᾶκτους ἐπιγραφὰς ἐντοιχισθείσας ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος³.

1. Στέφανος Βυζάντιος Berlin 1849 σελ. 159.

2. Ἄβρ. Β. Ράνοβιτς. Ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ ἱστορικός του ρόλος. Μετάφρασις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἀθῆναι 1954 σ. 152.

3. Bradford Welles Correspondance of the Hellenistic period Newchaven Yale University press London 1935 σ. 91, 193. Τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς :
 » Βασιλεὺς Ἀντίοχος Μητροφάνει χαίρειν. πεπράκαμεν Λαοδικῆϊ Πάννου
 » κόμην καὶ τὴν β ἄ ρ ι ν καὶ τὴν προσοῦσαν χώραν τῇ κόμῃ, ὄρος τῇ τε Ζελεϊ-
 » τιδι χώρα καὶ τῇ Κυζικηνῇ καὶ τῇ ὀδῶ τῇ ἀρχαία ἢ ἡμ μὲν ἐπάνω Πάννου κόμῃ
 » συνηροτριασμένη δὲ ὑπὸ τῶν γεωργούντων πλησίον ἐνεκεν τοῦ ἀποτεμέσθαι τὸ
 » χωρίον . . . τῆμ μὲν Πάννου κόμην ὑπάρχουσαν συμβαίνει ὕστερον γεγενῆσθαι—
 » καὶ εἰ τινὲς εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐμπίπτουσιν τόποι καὶ τοὺς ὑπάρχοντας αὐτοῖς
 » λαοὺς παννοικίους σὺν τοῖς ὑπάρχουσιν πᾶσιν καὶ σὺν ταῖς (τοῦ ἐνάτου καὶ πεν-
 » τηκοστοῦ ἔτους χρονολογία Σελευκιδῶν=253 π. Χ. προσόδοις, ἀργυρίου ταλάντων
 » τριάκοντα ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινες ἐκ τῆς κόμης ταύτης ὄντες λαοὶ μετεληλύθασιν
 » εἰς ἄλλους τόπους) ἐφ' ᾧ οὐθὲν ἀποτελεῖ τὸ βασιλικὸν καὶ κυρία ἔσται προσφερο-
 » μένη πρὸς πόλιν ἢν ἂν βούληται· κατὰ τ' αὐτὰ δὲ καὶ οἱ παρ' αὐτῆς προῖόμενοι ἢ
 » λαβόντες αὐτοὶ τε ἔξουσιν κυρίως καὶ πρὸς πόλιν προσοίσωνται ἢν ἂν βοίλωνται
 » ἐάν περ μὴ Λαοδικῆϊ τυγχάνει πρότερον προσσηνηγεμένη πρὸς πόλιν, οὕτω δὲ κε-
 » κτήσονται οὗ ἂν ἢ χώρα ἢ προσωρισμένη ὑπὸ Λαοδικῆς. Τὴν δὲ τιμὴν συνετά-
 » χαμεν ἀνενεγκεῖν εἰς τὸ κατὰ Σ τ ρ α τ ε ι ἄ ν γ α ζ ο φ υ λ α κ ι ο ν ἐν τρισὶν ἀναφοραῖς
 » ποιουμένους τὴν μὲν μίαν ἐν τῷ Αὐθναίῳ μηνὶ τῷ ἐν τῷ ἐξηκοστῷ ἔτει (=254
 » π.Χ.), τὴν δὲ ἐτέραν ἐν τῷ Ξανθικῷ, τὴν δὲ τρίτην ἐν τῇ ἐρχομένῃ τριμῆνι».

«Σύνταξον παραδειξάι Ἀρριδαίῳ τῷ οἰκονομοῦντι τὰ Λαοδικῆς τὴν τε κώ-
 » μην καὶ τὴν β ἄ ρ ι ν καὶ τὴν προσοῦσαν χώραν καὶ τοὺς λαοὺς παννοικίους σὺν
 » τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῖς πᾶσιν, καὶ τὴν ὄνην ἀναγράψαι εἰς τὰς βασιλικὰς γρα-
 » φὰς τὰς ἐν Σάρδεσιν καὶ εἰς στήλας λιθίνας πέντε, τούτων τὴν μίαν θεῖναι ἐν
 » Ἰλίῳ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς, τὴν δὲ ἐτέραν ἐν τῷ ἱερῷ τῷ ἐν Σαμοθράκῃ, τὴν

Εἰς τὴν πρώτην ἀναφέρεται : «Ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος χαιρετίζει τὸν (ὑπαρχον) Μητροφάνην. Ἐπώλησαμεν εἰς τὴν Λαοδίκην τὴν Πάννου χώραν, τὴν β ἄ ρ ι ν, τὴν γῆν τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸν οἰκισμὸν, τὴν γῆν τὴν συνορεύουσαν μὲ τὴν γῆν τῶν Ζηλῶν καὶ τῆς Κυζίκου καὶ τοὺς λαοὺς τοὺς ἀνήκοντας εἰς αὐτάς . . . Δόσε ἐντολὴν νὰ καταχωρισθῇ ἡ πώλησις εἰς τὸ ἀρχεῖον τῶν Σάρδεων καὶ εἰς πέντε μαρμαρίνας στήλας».

Τὸ στήσιμον τῶν στηλῶν αὐτῶν ἰσοδυναμεῖ μὲ καταχώρισιν εἰς τὰ σημερινὰ βιβλία μεταγραφῶν, ἐστήθησαν δὲ αἱ στήλαι, ὡς ἀναγράφεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ,

- 1) Εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸ Ἴλιον.
- 2) » » » τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης.
- 3) » » » τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφέσου.
- 4) » » » τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος, καὶ
- 5) » » » τῆς Ἀρτέμιδος τῶν Σάρδεων.

δηλαδὴ εἰς τοὺς περισσότερον τιμωμένους ναοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διὰ νὰ προσδώσουν τὸ ἀπαιτούμενον κῦρος εἰς τὴν γενομένην ἐκχώρησιν. Ἐν συνεχείᾳ ἐδίδετο ἡ ἐντολὴ εἰς τὸν ἐπιμελητὴν «περιορίσαι καὶ στηλῶσαι τὴν χώραν» δηλαδὴ νὰ περιχαράξῃ καὶ ὀρθοθετήσῃ τὴν ἔκτασιν ¹.

Εἴτ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος τῶν Σάρδεων ἀνευρέθη κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τεμάχιον τῆς ἐπιγραφῆς τῆς βασιλικῆς αὐτῆς γενναιοδωροῦ ἐκχωρήσεως πρὸς τὴν Λαοδίκην ¹.

Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ διατύπωσις τῆς ἀναγραφῆς τῆς διδομένης ἐντολῆς πρὸς τὸν ὑπαρχον Μητροφάνην διὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκχωρουμένης ἐκτάσεως εἰς τὸν διαχειριστὴν τῆς Λαοδίκης Ἀρριδαῖον :

« . . . ἦτε κόμη καὶ ἡ βᾶρις καὶ ἡ προσοῦσα τῷ οἰκισμῷ χώρα».

Γίνεται δηλαδὴ μὲ διαύγειαν χωρισμὸς τοῦ χαρακτηρισμοῦ «κόμη» ἀπὸ τὴν «β ἄ ρ ι ν» καὶ τὴν γύρω τοῦ οἰκισμοῦ χώραν, ὅπως ἀκριβῶς βραδύτερον ἐπὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ Τουρκοκρατίας διετηρήθη εἰς τὰς Σέρρας, τὰ Γενιτσά (Πέλλαν), τὴν Μονεμβασίαν καὶ τὴν Ρόδον, ὃ διαχωρι-

> δὲ ἑτέραν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ, τὴν δὲ τετάρτην ἐν Διδύμοις ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, τὴν δὲ πέμπτην ἐν Σάρδεσιν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος. Εὐθέως δὲ καὶ περιορίσαι καὶ στηλῶσαι τὴν χώραν καὶ προσαναγράψαι τὸν > περιορισμὸν εἰς τὰς στήλας τὰς προσειρημένας.

¹ Ερρωσο νθ' Δίου ε'

1. Ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 103.

> . . . ἀπὸ δὲ ταύτης παρὰ τὸν Διὸς βωμὸν τὸν ὄντα ἐπάνω τῆς β ἄ ρ ε ω ς > καὶ ὡς ὁ τάφος ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ . . . »

2. W. H. Buckler and D. M. Robinson. Greek inscriptions from Sardes I American journal of Archaeology XVI 1912 σ. 11-32.

σμός τοῦ «Κάστρου» ἀπὸ τὸ «Βαρόσι» τὸ εὑρισκόμενον κάτωθι τοῦ Κάστρου, καὶ τούτου ἀπὸ τὴν γύρω περιοχὴν τῶν λοιπῶν προαστείων.

Ὅρθῶς λοιπὸν ὁ Ἔσσελιγκ γράφει ὅτι τὰ γλωσσικὰ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκομεν εἰς μίαν διάλεκτον εἶναι μνημεῖα σπουδαίας σημασίας καὶ ἀνώτερα πολλῶν καὶ πολυτίμων εὑρημάτων ἐθνολογικῶν ἀνασκαφῶν ¹.

1. D. K. Esseling Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς. Ἔκδοσις Ἑταιρίας Ὀφελίμων βιβλίων Ἀθῆναι σ. 367. «*Ὅς ἔχομεν λοιπὸν πίστιν εἰς τὴν γλῶσσαν ἣτις* » *διατηρεῖ τὴν ἀντανάκλασιν ὄλων τῶν ἐποχῶν τὰς ὁποίας διέτρεξε, πολὺ πλείοτερον τῶν* » *λιθίνων μνημείων*».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ἀλεξανδρίδου Καρόλου. Ὀμιλῖαι. Συμβολή εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Σερρῶν. Θεσσαλονίκη 1956.
- Ἀρβανιτάκης Γ. Γλωσσολογικὸν ἄρθρον εἰς Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν Πυρσοῦ τ. ΣΤ'
- Βυζάντιος Στέφανος Berlin 1849.
- Bucler W. and Robinson D. Grec inscriptions from Sardes I American Journal of Archaeology VXI 1912.
- Cousinery E M. Voyage dans la Macedoine Paris 1837.
- Δήμιτσα Μαργ. Μακεδονία ἐν φθεγγομένοις λίθοις Ἀθῆναι 1896 τ. β'
Διόδωρος.
- Esseling D.K. Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς Πολιτισμὸς ἔκδοσις ἐτ. ὠφελ. βιβλίων. Ζακυθηνὸς Δ. Βυζάντιον Ἀθῆναι 1951.
- Ζωναράς
Ἡρόδοτος
Ἰώσηπος
- Καλογεῤᾷ Κωνστ. Μογεμβασία ἢ Βενετία τῆς Πελοποννήσου Ἀθῆναι 1955.
- Κοκκίνου Διον. Ἱστορία Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τ. Β' Ἀθῆναι 1923.
- Leak W. Travel in Northern Greece τ. γ' London 1835.
- Μακρῆ Ι. Δ. Γλωσσολογικὸν ἄρθρον εἰς Ροδιακὸν ἡμερολόγιον 1913.
- Μοσχοπούλου Ν. Γλωσσολογικὸν ἄρθρον εἰς Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν Πυρσοῦ Ἀθῆναι Τόμ. ΣΤ'.
- Πέτροβιτς Ν. Ἄρθρον «Βαρόσι» εἰς Β' Τόμον Σερραϊκῶν Χρονικῶν Ἀθῆναι 1957.
Πλούταρχος
Πολύβιος.
- Ροδιακὸν Ἡμερολόγιον 1913 ἔκδοσις Συλλόγου Διαγόρας. Ρόδος 1913.
- Ράνοβιτς Ἀβρ. Β, ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ Ἱστορικός του ρόλος μετάφρασις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀθῆναι 1954.
- Στεφάνου Ἐρρίκος Θησουρὸς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης Paris 1833,
Σουΐδας Ἐκδοσις Halis-Brunsvigae 1853
Τζελεμπῆ Ἐβλιὰ 1610—1679.
- Welles Bradford Correspondance of the Hellenistic period New Haven, Yale University Press London 1934.
- Χατζηκυριάκου Γ. Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδείας μετὰ τοπογραφικῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων. Ἀθῆναι 1906.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ "Ο ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ,,

Εἰς τὴν σελίδα 170, τοῦ Β'. τόμου τῶν «*Σερραϊκῶν Χρονικῶν*» 1957 ὁ κ. Νατάλης Πέτροβιτς, στὴν περισπούδαστη πραγματεία του «*Ἐξισλαμισμοί*», παραθέτει ἓνα Τραγοῦδι : μιὰ Σερραϊκὴ Μπαλλάντα—ὅπως τὸ ἀπεκάλεσε καί... ὡς αὕτη διεσώθη ἐκ παραδόσεως καὶ ἀπὸ μνήμης καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ἀειμνήστου Σερραίου ἱατροῦ Ἀντωνίου Σ. Τεκκέ.

Ἡ Σερραϊκὴ αὕτη Μπαλλάντα, φαίνεται πὼς ἦταν τραγοῦδι τοῦ συρμοῦ, νὰ ποῦμε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἰς τὰς Σέρρας καὶ—δὲν ξέρω ἂν καὶ ἀλλοῦ, μὰ—ἔδῳ στὴν Νιγρίτα εἶχε διαδοθῆ πολὺ καὶ τοῦλάχιστον μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως (1912) τὸ τραγουδοῦσαν τακτικὰ καὶ πανιοῦ, σὲ κάθε γάμο, χαρὰ ἢ διασκέδασι.

Βέβαια, ὕστερα λησμονήθηκε πράγματι, μὰ ἴσως καὶ γιατί εἶχεν ἐκλείψει ὁ λόγος τοῦ σκοποῦ του, ἀφοῦ πιά δὲν ὑπῆρχαν Τοῦρκοι ὥστε νὰ ἔφθανε στ' αὐτιά τους.

Ὅμως ἐδῶ στὴν Νιγρίτα οἱ στίχοι τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ ἦσαν διαφορετικοὶ καὶ ἔτσι ἀκριβῶς ὅπως τοὺς παραθέτουμε παρακάτω. Καὶ αὐτὸ εἰς ἀντιπαραβολὴν ἐκείνων πού εἶχεν συγκρατήσῃ ἡ μνήμη τοῦ ἀειμνήστου ἱατροῦ μὰ καὶ γιατί νομίσασαμε ὅτι ἄξιζε τὸν κόπο ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ Σερραϊκοῦ τραγουδιοῦ, πού θὰ πρέπει νὰ τὸ ξέρουν καὶ νὰ τὸ ἔχουν εἰς τὰ σπίτια τους ὅλοι οἱ Σερραῖοι.

Ἀναλύοντας μὲ λίγα λόγια τὸ τραγοῦδι, βλέπουμε πρῶτα τὸν ἥρωισμό τοῦ παληκαριοῦ, πού στὸ ἄδικο ἐπάνω πού δὲν τὸν πλήρωναν, νὰ ἀψηφᾷ τὸν κίνδυνο καὶ νὰ βρίζῃ τὸν κατακτητὴ στὸ πιὸ λεπτὸ καὶ εὐαίσθητο σημεῖο στὴν Πίστη. Δεύτερο, τὴ Μάννα πού στὸν πελώριο σπαραγμὸ της καὶ γιὰ νὰ μὴν χάσῃ τὸ παιδί της δὲν ξέρει τί λέει, καὶ τὸ τρίτο, τὴν μεγαλειώδη ἀγάπη τῆς Καλῆς του, πού ἀγκαλιάζοντάς τον νὰ τὸν σπρώχνῃ στὴ φωτιά, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν ἀτίμωσι, γιὰ νὰ πεθάνουν ἔτσι ἐνωμένοι καὶ δοξασμένοι.

Ἡ Σερραϊκὴ Μοῦσα μὲ τὰ ἀπλᾶ αὐτὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ ἐξαίρει τὸ αἰώνιο μεγαλεῖο τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἀφθαρτὴ ἐκείνη εἰκόνα τῶν ἥρωϊκῶν ὑπάρξεων πού ξέρουν νὰ πεθαίνουν γιὰ τὴν Τιμὴ καὶ τὴν Ἐλευθερία καὶ τὴν Πίστη τὴν ἀγία τοῦ Χριστοῦ.

Ο ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

Κάτω στήν Ἀνατολή
Μαυρουδῆς πουλεῖ κρασί
ὄλ' οἱ Τούρκοι τοῦπιναν
μὰ παρὰ δὲν ἔδουναν

Θύμουσι κι' ἡ Μαυρουδῆς
το' ἔβρισι τὴν πίστιν τους
Πιάσιτουν τὸν κιαρατὰ
ρίξτη τουν μέσ' τὴ φουτιὰ.

"Ἐτριξαν τὸν ἄρπαξαν
κίνοσαν κι τὸν πάϊναν.
Κεῖ πὸν τὸν ἰοίμαζαν
ὄλνοι τὸν ἀνέγκαζαν

Γένου Τούρκους Μαυρουδῆ
νὰ χαρῆς τὰ νειάτα σου
Σταθῆτε μπρὲ σκυλότουρκοι
ὡς νὰ ἔρτ' ἡ Μάννα μου

Νὰ κι' ἡ Μάννατ' ἔρχητι
κλαίουντας θρηνίζουντας
κλαίουντας θρηνίζουντας
τὰ μαλλιά τραβίζουντας

Τί μοι λὲς μπρὲ Μάννα μου
Τί μοι λὲς κι σὺ νὰ γέν ;
Θέλεις Τούρκους νὰ γραφτῶ
ἢ μέσ' τὴ φουτιὰ νὰ μπῶ ;

Κάλλιο Τούρκους νὰ γραφτῆς
πάρα σὴ φουτιὰ νὰ μπῆς.
Σταθῆτε μπρὲ σκυλότουρκοι
ὡς νὰ ἔρτ' κι' ἀγάπη μου

Νὰ κι' ἀγάπη πῶρχητι
κλαίουντας θρηνίζουντας
κλαίουντας θρηνίζουντας
τὰ μαλλιά τραβίζουντας.

Τί μοι λὲς ἀγάπη μου
τί μοι λὲς κι σὺ νὰ γέν ;
Θέλεις Τούρκους νὰ γραφτῶ
ἢ μέσ' τὴ φουτιὰ νὰ μπῶ ;

Κάλλιο σὴ φουτιὰ νὰ μπῆς
πάρα Τούρκους νὰ γραφτῆς.
Κι' ἀγκαλιάζονται κι' οἱ δυὸ
ρίχνουντι μέσ' τὴ φουτιὰ.

Σὰ λαμπάδες ἔκιγαν
σὰ θυμιάμα μύριζαν
Πιριστέργια ἔγιγαν
σιὰ Οὐράνια πέταξαν.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟΝ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ
ΣΕΡΡΩΝ ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς κυκλοφορίας τοῦ Α'. καὶ Β'. τόμου τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» πολλαὶ ἐφημερίδες τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἔγραψαν κριτικὴν διὰ τὰ περιεχόμενά των. Ὁ τύπος τῆς Θεσ)νίκης ὑπεδέχθη μὲ εὐμενῆ σχόλια τὴν ἐμφάνισιν τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν». Κριτικὴν ἐδημοσίευσεν τὸ «Φῶς» τῆς Θεσ)νίκης τῆς 24—3—57 ὡς καὶ ὁ «Ἑλληνικὸς Βορρᾶς» τῆς 7—3—57.

Ὁ «Ἑλληνικὸς Βορρᾶς» τῆς Θεσ)νίκης εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 908)3689 φύλλον τοῦ τῆς 7—3—57 εἰς ἄρθρον τοῦ «Λογοτεχνικὰ νέα τῆς Βορείου Ἑλλάδος» τοῦ κ. Στεφάνου Χρυσοῦ διὰ τὸν Β'. τόμον τῶν Σερ. Χρονικῶν γράφει :

«Ὁ καλαίσθητος αὐτὸς τόμος ποὺ εἶναι τὸ ἐξώφυλλό του εἰκονογρα-
» φημένο μὲ τὸν Στρουμόνα καὶ τὸ λιοντάρι τῆς Ἀμφίπολης, ἔχει ἐξαιρετικῶς
» ἐνδιαφέροντος μελέτες ἱστορικὰς καὶ λαογραφικὰς τῶν συγγραφέων καὶ γνω-
» στῶν διανοουμένων, Πέτρου Θ. Πέννα, Ν. Νικολάου, Νατάλη Πέτροβιτς,
» Ἄννας Τριανταφυλλίδου, Ἀστερίου Θηλυκοῦ, Δημητρίου Χόνδρου, Γ.
» Λιάου, Ἄμποιττ κατὰ μετάφρασιν Φιλίππου Δραγούμη κ. ἄ.

» Μελετῶντας τὸ σύγγραμμα αὐτὸ σὲ κάθε σελίδα του χαίρεσαι τὸν
» ἰδιαιτέρο ἐκείνο νεοελληνικὸ χαρακτῆρα μ' ὅλα τὰ ἰδιαιτέρα γνωρίσματα
» ποὺ συγκροτοῦν τὴν ἐθνικὴν ἰδιοτυπία.

» Στὰ Λαογραφικὰ βλέπεις τὴ ζωτικότητα τοῦ λαοῦ μὲ τὶς αἰώνιες ἀρετὰς
» του, στὶς ἱστορικὰς μελέτες βλέπεις καὶ θαυμάζεις τὴν εἰλικρίνεια καὶ τὴν
» ἐπιστημονικὴ θεμελίωσιν τοῦ θέματος, στὶς προβολὰς προσωπικοτήτων ἢ
» τοῦ ἔργου των συναντᾷ κανεὶς τὴν μεθοδικότητα καὶ τὴν ἀγάπην ποὺ
» χρειάζεται γιὰ τὴν ἐποικοδομητικὴ παρουσίαν. Γενικὰ ὁ Β'. αὐτὸς τόμος
» εἶναι δεῖγμα μόχθου πνευματικοῦ ποὺ δίνει στὴν ἱστορικὴ καὶ λαογρα-
» φικὴ πραγματικότητα μία ὑψηλὴ καὶ ὀψιμαχικὴ αἰσιόδοξον ποὺ ὑπόσχεται τὴν σω-
» τηρίαν τοῦ ἔθνους ἀπὸ τὸν ἀφανισμόν καὶ τὴν προβολὴν τοῦ σπύργου τοῦ
» νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ γιὰ τὴν ἐντελέστερον διαμόρφωσίν του. Κι' αὕτη
» ἀκριβῶς εἶναι ἡ οὐσιαστικώτερον πνευματικὴ προσφορὰ τῆς «Ἱστορικῆς
» καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρίας Σερρῶν-Μελενίκου», μὲ τὴν ἐκδοσὴν τῶν «Σερ-
» ραϊκῶν Χρονικῶν».

» Συνεχίζεται μιὰ παράδοξον. Μιὰ παράδοξον ἀπὸ ἓνα μεγάλο παρελθόν».

Εἰς τὴν «*Ἑστίαν*» Ἀθηνῶν ὑπ' ἀρ. 21788 τῆς 29—8—53 ὁ Δ. Γατόπουλος εἰς τὰ ἱστορικά του σημειώματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Πολυζωΐδης» μεταξὺ ἄλλων γράφει διὰ τὸ ἄρθρον αὐτὸ τοῦ κ. Π. Πέννα :

«Ἡ Ἱστ. καὶ Λαογρ. Ἑταιρία Σερρῶν-Μελενίκου ἔδωσε τελευταίως ἐξαίρετον νέαν συμβολὴν εἰς τὴν προσπάθειαν νὰ περισωθοῦν τὰ ἀρχεῖα καὶ αἱ παραδόσεις τῶν ἱστορικῶν περιφερειῶν τῆς Ἑλλάδος, ποὺ φθείρονται ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Σερραϊκοῦ Ἀρχείου εἰς τὰς σελίδας τοῦ ὁποίου ζωντανεῖ μετὰ τὰ καλλίτερα ντοκουμέντα ἢ ἱστορία τῆς Βορείου καὶ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Καὶ ἀκολουθεῖ δίστηλος ἐπαινετικὴ κριτικὴ ἐπὶ τῆς δημοσιευομένης ὑπὸ τοῦ κ. Π. Πέννα βιογραφίας τοῦ ἐκ Μελενίκου «περιφήμου θεράποντος τῆς Ἑλληνικῆς Δικαιοσύνης» Ἀναστασίου Πολυζωΐδου».

Ὁ ἱστορικὸς κ. Φάνης Μιχαλόπουλος ἐδημοσίευσεν ἐκτεταμένην εὐμενῆ καὶ λίαν ἐπαινετικὴν κριτικὴν εἰς τὴν «*Ἐλευθερίαν*» Ἀθηνῶν, φύλλον 3858 τῆς 27—3—57.

Μεταξὺ ἄλλων γράφει :

«Τὰ «Σερραϊκὰ Χρονικὰ» (τόμος Α'. 1953 καὶ τόμος Β'. 1957) εἶναι » τὸ δημοσίευμα τῆς Ἱστ. καὶ Λαογρ. Ἑταιρ. Σερρῶν-Μελενίκου ποὺ ἰδρύθηκε τὸ 1952 ἀπὸ διαπρεπεῖς Σερραῖους τὸν κ. Π. Πένναν, τὸν Β. Σιμωνίδην, τὸν Δ. Χόνδρο, τὸν Οὐμ. Ἀργυρὸν τὴν κ. Χρηστομάνου-Καλλίνσκυ, τὸν κ. Ν. Πέτροβιτς κ. ἄλλους.

» Σκοπὸς ἅγιος ποὺ σαφῶς ἀναγράφεται στὸ καταστατικὸ τῆς ἑταιρίας » ἔχει ὡς ἀντικείμενό του τὰς πόλεις Σερρῶν καὶ Μελενίκου, τὶς ἀκροπόλεις » αὐτῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία καθ' ὅλη τὴ διάρκειαν » τῆς Τουρκοκρατίας, τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ αὐτῆς τῆς κατοχῆς τοῦ 1917 » καὶ τοῦ 1941. Πόσοι καὶ πόσοι θησαυροὶ Ἱστορικοί, Λαογραφικοὶ καὶ » Γλωσσικοί, πόσα στοιχεῖα γιὰ τὰ σπῆματα, γιὰ τὰ κοστούμια τῶν ἀνδρῶν » καὶ τῶν γυναικῶν, γιὰ τὶς συνοικίαις κ.τ.λ. δὲν συγκεντρώθηκαν στοὺς δύο » αὐτοὺς τόμους τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν».

«Γιὰ πρώτη φορὰ μᾶς δίδονται τόσα δείγματα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν » Σερρῶν καὶ τοῦ Μελενίκου καὶ τῶν ἄλλων πόλεων τῆς περιοχῆς. Αἰσθάνεται κανεὶς τὸν ἐνθουσιασμό τῶν συνεργατῶν τοῦ περιοδικοῦ σὲ κάθε » σχεδὸν σελίδα του, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν του φυλλομετρῶντας καὶ διαβάζοντας γιὰ τὶς πόλεις Ζίχνα, Νιγρίτα, Νέο Πετρίτσι, » Δράβησκο».

«Διαβάζοντας σήμερον στὰ «Σερραϊκὰ Χρονικὰ» τὸ πλῆθος τῶν πληροφοριῶν γιὰ τὶς πόλεις αὐτῆς, τὶς σχεδὸν ἐξαντλητικῆς, ἀπορεῖ κανεὶς γιὰ » τὴ σπουδὴ καὶ τὴ φροντίδα μετὰ τὶς ὁποῖες συνεκεντρώθηκαν.

» Ὅλες οἱ σελίδες τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» εἶναι γεμᾶτες ἀπὸ ἐνδιαφέροντα πρᾶγματα καὶ σὲ πολλὰ σημεία τοὺς νέα.

» Θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργον, ὅπως ἡ περιοδικὴ αὐτὴ ἔκδοσις ἐξακολουθήσῃ
» νὰ βγαίνη.

» Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού τόσο συγκεκριμένα μᾶς δίδονται τόσα στοι-
» χεῖα γιὰ τὴν περιοχὴ τῆς Βόρειας Ἑλλάδας, ἡ ὁποία ὑπῆρξε παρ' ὅλες
» τὶς ἐπιβουλὰς τῶν Βουλγάρων, ἡ κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικὴ μὲ δράση πού προ-
» καλεῖ τὸν θαυμασμό μας. Ἀξίζει καὶ πάλι νὰ διαβασθῇ ἡ μελέτη τοῦ κ.
» Ν. Πέτροβιτς γιὰ τὴν λαϊκὴ μορφὴ τῶν Σερρῶν καὶ τὰ σωζόμενα ἀκόμη
» σπίτια της, γιὰ τὸ Μπεξεστένι, γιὰ τὶς ἐπιπλώσεις, γιὰ τὶς διακοσμήσεις,
» γιὰ τὴν δίαιτα τῶν κατοίκων γιὰ τὴ φιλολογικὴ καὶ μουσικὴ κίνησι τῆς
» πόλεως. Ἐδῶ ἔχουμε ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ περιοδικὸ ὅπου ἱστορεῖται αὐτὴ
» ἡ δράση. Ἔχουμε τὶς ἐκδόσεις τοῦ «Μακεδονικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλ-
» λόγου Σερρῶν» τὰ πεπραγμένα, τὶς λογοδοσίαις καὶ τοὺς λόγους ἀπὸ τὸ
» 1870 μέχρι τὸ 1873.

» Πόσα δὲν μᾶς λέγουν γιὰ τὴ δράση αὐτὴ πού τιμᾷ τὶς Σέρρες, ὡς
» τὴν πιὸ προηγμένη πόλιν τῆς Μακεδονίας, ὕστερα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη.

» Μὲ τὴ μεγαλύτερη χαρὰ περιμένουμε τὸν τρίτο τόμο τῶν «Σερραϊ-
» κῶν Χρονικῶν» πού ἐλπίζουμε νὰ βγῇ γρήγορα χάρις στὴν ἐργατικότητα
» τὴν φιλοπονία καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ κ. Πέννα γιὰ τὴν πατρίδα του.

» Ἑλλάδα εἶναι πλέον ἢ Μακεδονία καὶ ὄχι ὁ Μωρηᾶς».

Φάνης Μιχαλόπουλος

Εἰς τὸ περιοδικὸν Ἀθηνῶν «*Βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρ-
χαιογνωσίας*» 1957 τοῦ κ. Ε. Ι. Δουλιγεράκη εἰς τὸ κεφάλαιον «Ἱστορία -
Ἀρχαιολογία - ἐπιγραφαί» ἀναφέρεται τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Ν. Ζ. Νικολάου
«Ἡ κτίσις τῶν Σερρῶν» εἰς Σερραϊκὰ Χρονικὰ Β'. 1957 σελ. 126—128,
ὡς καὶ τὸ ἄρθρον, Νατάλη Ἐμμ. Πέτροβιτς «Σδραβῆκι, ἡ Ἀρχαία Δράβη-
σκος, εἰς Σερραϊκὰ Χρονικὰ Β'. 1957 σελ. 129—188.

—Ἡ ἑφημερὶς «*Πρόσδος*» τῶν Σερρῶν εἰς τὸ φύλλον της ἀρ. 2004
τῆς 9—8—1953 ἐδημοσίευσεν τρίστηλον ἄρθρον ὡς κριτικὸν σημεῖωμα ἀφιε-
ρωμένον διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» Α'. τόμ. με τὸν χαρα-
κτηρισμὸν του ὡς «λαμπρὸν ἐθνικὸν σύγγραμμα» μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει :
« Θὰ εἶναι συγχρόνως τὸ Ἀρχεῖον τοῦ ἀρχαιολογικοῦ, λαογραφικοῦ καὶ
» γλωσσικοῦ ὕλικου» τῆς λαϊκῆς τέχνης, τῶν ἐθνικῶν κοινωνικῶν καὶ λοιπῶν
» ἐκδηλώσεων ἀνὰ μέσου τῶν αἰώνων ὡς καὶ τῶν παλαιῶν ἐθίμων καὶ πα-
» ραδόσεων ὅλης τῆς ἀνωτέρω περιοχῆς».

«Ἀφθονοῦν εἰς τὸν Νομὸν Σερρῶν τὰ ἀρχαῖα ἐρεῖπια, τεῖχη φρου-
» ρίων, καλλιτεχνικοὶ θησαυροὶ μετ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν λέοντα τῆς Ἀμφιπό-
» πόλεως, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ τὸ ἔμβλημα τῆς ἐκδοτρίας «τῶν Σερραϊκῶν
» Χρονικῶν» Ἐταιρίας, ἡ προέλευσις καὶ τὸ ἱστορικὸν τῶν ὁποίων εἶναι εἰς
» τοὺς περισσοτέρους μας ἄγνωστα ἢ ἐλάχιστα γνωστά. Τὸ ἐν λόγῳ περιο-

» δικὸν σύγγραμμα θὰ φέρῃ εἰς φῶς ἀξιόλογα ἀρχαιολογικὰ καὶ ἱστορικὰ
» εὐρήματα».

—Ἐπίσης εὐμενῆ καὶ ἐπαινετικὴν κριτικὴν ἐδημοσίευσεν τὸ «**Σερραϊκὸν Βῆμα**» τῶν Σερρῶν, εἰς τὸ φύλλον τοῦ τῆς 15—3—57 ὑπ' ἀρ. 2584, ἀναγγέλον τὴν ἔκδοσιν τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» ὡς «περισπούδαστον πόνημα» τῆς Ἱστορ. Λαογρ. Ἑταιρ. Σερρῶν Μελενίκου, ἀναφέρει ὅτι ἀρθρογραφοῦν εἰς αὐτὸ ὁ τέως βουλευτὴς καὶ διαπρεπὴς νομομαθὴς τῶν Ἀθηνῶν κ. Πέτρος Πέννας, οἱ κ.κ. Νατάλης Πέτροβιτς, Τριαντάφυλλος Θεοδωρίδης, Λιλίκα Χρηστομάνου-Καλίνσκη κ.ἄ., ἀξιοὶ παντὸς ἐπαίνου καὶ συγχαρητηρίων.

Τὸ σύγγραμμα περιέχει λαογραφικὸν καὶ ἱστορικὸν ὕλικὸν μὲ πλήρη σαφήνειαν καὶ ἀντικειμενικότητα ἀποτελεῖ δὲ πολύτιμον καὶ πραγματικὴν ἐθνικὴν προσπάθειαν.

—Ὁ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς σχολῆς, διευθυντὴς τοῦ Λαογρ. ἀρχείου Θ)νίκης καὶ πρόεδρος τῆς Ἑτ. Μακεδονικῶν Σπουδῶν κ. Στίλπων Κυριακίδης δι' ἐπιστολῆς τοῦ ἀπὸ 16—8—53 γνωρίζει ὅτι ἀνέγνωσε μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον τὸ περιεχόμενον τοῦ Α' τόμου δι' ὅσα μὲ ἐθνικὸν παλμὸν γράφονται περὶ Σερρῶν.

—Ὁ ἀείμνηστος Φαίδων Κουκουλὲς Λεμεσοῦ 12 δι' ἐπιστολῆς τοῦ πρὸς τὸν κ. Ν. Πέτροβιτς ἀπὸ 27—9—53 ἔγραψεν ὅτι τόσον τὰ περὶ μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῶν Σερρῶν ὅσον καὶ τὰ λαογραφικὰ σύμμεικτα τοῦ Α' τόμου «μὲ ἰδιαιτέραν προσοχὴν καὶ ἐν πολλοῖς ὠφέλειαν» ἀνέγνωσε καὶ διεβίβασεν τὰ συγχαρητήριά του.

—Ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀντώνιος Κεραμόπουλος, διὰ τὰ δημοσιευθέντα τοῦ κ. Ν. Πέτροβιτς εἰς τὸν Α' τόμον γράφει : «ἐπαινῶ τὸν τρόπον τῆς πραγματείας τῶν κεφαλαίων τούτων».

—Ἡ Σερραία κ. Ἄννα Τριανταφυλλίδου πρόεδρος τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Α' τόμου τὴν 20-11-53 ἔγραψε:

Φίλε κ. Ν. Πέτροβιτς

«Σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα. Τὰ πονήματά σας ὡς καὶ τοῦ κ. Πέτρου
» Πέννα, τοῦ ἐξαιρετικοῦ τῆς ἰδιαιτέρας μας πατρίδος ἄλλοτε ἀντιπροσώπου,
» εἶναι πραγματικὸν δρόσισμα τοῦ εἴδους ποῦ ἀπολαμβάνω.

» Ἐπίλεκτα τέκνα Ἐκείνης ἀμφοτέροι ὁμῶς εἴσθε δι' ἡμᾶς τοὺς ἄλ-

» λους, ἐλπίδες καὶ καυχήματα.
» Συγχαίρουσα ἀπὸ καρδίας σήμερον τὸν υἱὸν φίλης ποῦ μὲ ἀγάπην θὰ
» ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τοῦ εὐχομαι παρομοίως καὶ ἀνωτέρας εἰς τὴν ζωὴν
» του ἐπιτυχίας,

—Ὁ τέως δήμαρχος Σερρῶν κ. Γ. Μόσχος μὲ συγκίνησιν συγχαίρει τὴν Ἑταιρίαν διὰ «τὸν πνευματικὸν περίπατον» εἰς τὸ παρελθὸν τὸ τόσον

λαμπρὸν τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν, ποὺ προσφέρουν τὰ «Σερραϊκὰ Χρονικὰ» καὶ διὰ τὸ κατόρθωμα νὰ διασωθοῦν τόσαι λεπτομέρειαι ἀπὸ τὸν παλαιὸν τρόπον τῆς ζωῆς τῶν Σερραίων.

Ὁ κ. Στέλλιος Μαρασλῆς εἰς κριτικὸν τοῦ σημείωμα εἰς τὴν «*Πρόδον*», τῶν Σερρῶν ἀρ. φύλλου 2002 τῆς 7 8-53 γράφει :

«ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ ΣΕΡΡΩΝ»

Μὲ τὸν τίτλο αὐτὸ ἐδημοσιεύθη μελέτη τοῦ κ. Νατάλη Πέτροβιτς εἰς τὰ «Σερραϊκὰ Χρονικὰ» (Τόμος Α') ποὺ ἐκδίδει ἡ Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἐταιρεία Σερρῶν — Μελενίκου.

Ἡ μελέτη αὐτὴ συμπληρῶνει ἓνα ὑφιστάμενο κενὸ σιτὴ λαογραφία καὶ τῆ γλώσσα τῆς πόλεός μας.

Βαθὺς μελετητῆς ὁ κ. Πέτροβιτς καὶ γνώστης ἅμα α) τῶν ἱστορικῶν συνθηκῶν καὶ μεταπτώσεων τῆς μαρτυρικῆς μας πόλεως, ποὺ μὲ τὴν ἀσβεστη καὶ ἄκαμπτη ζωτικότητά της ἀντιμετώπισε τόσας δοκιμασίας καὶ καταστροφὰς ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν Χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν μας καὶ β) τῆς ἐπιδράσεως τῶν δοκιμασιῶν καὶ μεταλλαγῶν τούτων εἰς τὴν κοινωνικὴν ὑπόστασιν καὶ σύνθεσιν, τὴν θρησκείαν, τὴν γλῶσσαν τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς πόλεός μας, χειρίζεται μὲ θετικότητα, ἐπιστημοσύνη καὶ ὀρθολογισμὸ τὸ θέμα του. Καταπλήσσει τὸν ἀναγνώστη ὁ πλοῦτος τῆς βιβλιογραφίας του.

Ἡ τοποθέτησι καὶ ταξιόμησι τῆς λαογραφικῆς ὕλης ποὺ τόσο τεχνικὰ χειρίζεται καὶ πλάσσει εἶναι ἀριστοτεχνικὴ.

Τὰ Κεφάλαια τῆς μελέτης τοῦ «ἡ Ἀκρόπολις» «τὸ Μπεζεστένι», «Ἰνδεφᾶς» καὶ «ἐπιπλώσεις καὶ διακοσμήσεις», παρουσιάζουν πληρότητα, τὸ κεφάλαιον «παροιμίαι» ἀποτελεῖ πρωτοτυπίαν.

Διὰ τὸν ὑπογράφοντα ἡ μελέτη τοῦ κ. Πέτροβιτς, ἀποτελεῖ ἤδη ἓνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα ἀποκτῆματα τῆς βιβλιοθήκης του.

Σέρραι Αὐγούστος 1953

ΣΤΕΛ. ΜΑΡΑΣΛΗΣ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΩΝ «ΣΕΡΡΑΪΚΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ»

Α) Τὸ *Γαλλικὸν Ἰνστιτοῦτον Ἀθηνῶν*, ὁδὸς Σίνα 29 Ἀθῆναι εἰς τὸ ἀναλυτικὸν τοῦ Δελτίου Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας (1955 ἀρ. 1032) διεθνοῦς κυκλοφορίας δίδει βραχεῖαν ἀνάλυσιν διαφόρων ἄρθρων τῶν συνεργατῶν τοῦ περιοδικοῦ καὶ γενικῶς τοῦ περιεχομένου τῶν ἐκδοθέντων τόμων.

Β) Ὁ καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου κ. Franz Dölger δι' ἐπιστολῆς του ἀπὸ 14—11—53 ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν τοῦ συγκίνησιν διὰ τὸν ζῆλον μὲ τὸν ὁποῖον ἐγράφησαν αἱ ἱστορικαὶ σελίδες τῆς καταστροφῆς τῶν Σερρῶν κατὰ τὸ 1206 χαρακτηρίζει δὲ ὡς «ἀξιόλογον λαογραφικὸν ὑλικὸν» τὰ «λαογραφικὰ σύμμεικτα τῶν Σερρῶν» τοῦ κ. Πέτροβιτς.

Γ) Εἰς τὸ ἐν Μονάχῳ ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν διεθνοῦς κυκλοφορίας καὶ κύρους «Byzantinische Zeitschrift» (Βυζαντινὰ Χρονικὰ) τόμος 50 σελ. 506 ὁ Διευθυντὴς του καθηγητῆς τῆς Βυζ. Ἱστορίας κ. Franz Dölger δημοσιεύει περίληψιν τῶν τοπωνυμικῶν—λαογραφικῶν—γλωσσολογικῶν—ἱστορικῶν μελετῶν τοῦ κ. Ν. Πέτροβιτς, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς τὸν Β' τόμον τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» 1957.

Δ) *Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας* διὰ τοῦ κ. Θεοδώρου Δ. Μοσχονᾶ βιβλιοθηκαρίου τῆς Πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης, καταγομένου ἐκ Σερρῶν, τὴν 20—8—53 διεβίβασε πρὸς τὴν Ἑταιρίαν ὅτι μετ' ἐνδιαφέροντος ἀνέγνωσε τὰ περὶ Σερρῶν τοῦ Α' τόμου τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν».

Ὁ κ. R. Guiland καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας τοῦ ἐν Παρισίοις Πανεπιστημίου τῆς Σορβόννης ἀπέστειλε τὴν κάτωθι ἐπιστολήν :

Paris 17 Rue de la Sorbonne
le 7 Avril 1957

Cher Monsieur N. Petrovits,

Merci bien vivement des deux intéressantes études que vous avez eu l'extrême obligeance de me faire parvenir.

Je les ai lues avec un très réel intérêt. Solides au courant de tous les travaux parus sur la question appuyé sur une connaissance directe des sources, ce sont deux études, qui permettent une meilleure connaissance de toutes ces villes, si nombreuses dans l'histoire de la Grèce médiévale, en particulier et pour lesquelles il manque bien des monographies sérieuses.

La contribution, que vous apportez par ces deux études sur l'importante ville de Serrés, qui paraît si souvent dans l'histoire de Byzance est la bienvenue.

Les renseignements folkloriques sont entre autres, très intéressants. Je me range à l'avis de mon très cher et regretté ami, Fhédon Koukoulés.

En vous remerciant, une fois encore, et en vous adressant toutes mes félicitations, veuillez croire, cher Monsieur, à mes sentiments les plus cordiaux.

R. GUILLAND

Ὁ ἐπὶ εἰκοσαετίαν διευθυντῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ συγγραφεὺς τοῦ περιφήμου ἔργου : «Ἱστορία τῶν Φιλίππων καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας» κ. Paul Lemerle ἀπέστειλε τὴν κάτωθι ἐπιστολήν :

Paris 11 Mai 1957

Monsieur et cher collegue N. Petrovits,

Je m'excuse d'avoir tardé à vous remercier (j'étais en voyage) pour l'envoi de vos deux études consacrées à Serrés. Je les ai lues avec d'autant plus intérêt que je suis souvent allé à Serrés, que j'aime cette ville, et que je me suis un peu occupé de son histoire à l'époque byzantine, il est vrai ; mais l'époque plus récente contribue à éclairer le passé. Je souhaite donc que vous puissiez continuer vos travaux. J'ignorais l'existence des «Σερραϊκὰ Χρονικά» : je vous remercie de l'avoir ainsi signalée.

Veuillez recevoir Monsieur et cher collegue, l'expression de mes sentiments les plus distinguées.

PAUL LEMERLE

Μὲ συγκινητικὰς θερμὰς ἐκδηλώσεις συγχαρητηρίων θαυμασμοῦ ἀγάπης καὶ ἱκανοποιήσεως διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» οἱ κἀτωθι φίλοι μᾶς ἀπηύθυναν ἐπιστολάς. Τὸ Δ. Συμβούλιον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρίας τοὺς εὐχαριστεῖ θερμῶς :

*Αλεξανδρίδης Κάρολος, καθηγητὴς ἱατρικῆς Πανεπιστημίου Θεσ)νίκης λεωφόρος Βασ. Γεωργίου 78.

*Αγοραστὸς Ἡλίας, γεωργὸς Τοῦμπα Σερρῶν.

Γαϊταντζῆς Δ., τέως Γεν. Γραμματεὺς Δήμου Σερρῶν.

Γαλδέμης Τάσος, καθηγητὴς Σέρραι.

Γραβάνης Δημήτριος, Βιτάστα Σερρῶν.

Δεμερτζῆς Χρ. Ἰωάννης, ἔμπορος Σέρραι.

Ζλάτκος Κώστας, ἀγροκτηματίας Σέρραι.

*Τακώβου Πέτρος, πρώην Βουλευτὴς δικηγόρος Σέρραι.

Καραμανῶφ Ἡρακλῆς, ἐκ Κων)πόλεως Τραπεζικὸς Ἀθηναὶ Ἡπείρου 5.

Κασάπης Φωκίων, ἔμπορος Σέρραι.

Κωνσταντόπουλος Γρηγ., καθηγητὴς φιλόλογος Φιλιππιάς.

Κωφοκώτσιος Θωμᾶς, καπνέμπορος Νιγρίτα.

Κίρκος Μαργαρίτης, Δ)τῆς Ἑμπορικῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ὑ)τος Ἐγνατίας Θε)νίκης.

Μαῦρος Μικὲς, τέως πρόεδρος Ἑλλήν. Ἐμπ. Ἐπιμελητηρίου Κάϊρον.

Μακρῆς Ἴπποκρ., ἱατρὸς Σέρραι.

Μαρασλῆς Στέλιος, νῆς Νομαρχίας Σερρῶν Πόντου 1.

Μεταξωτὸς Νίκος, Στριφτόμπολα 10 Ἀθῆναι.

Μόσχος Ν. Μόσχος, ἔμπορος Μαραγκουδάκη Σέρραι.

Μόσχου Μ. Ἀργυρῶ,

»

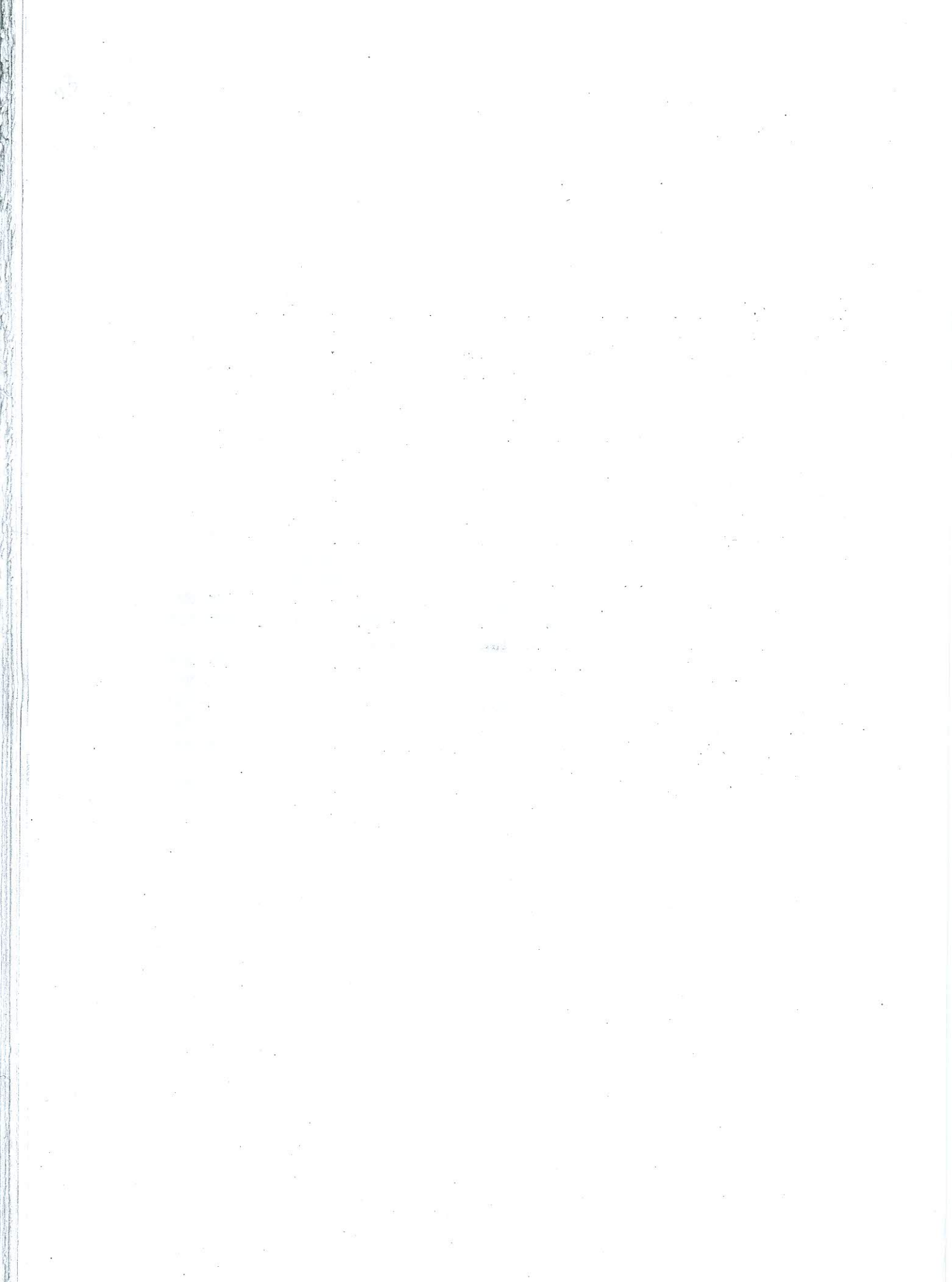
»

Παπαδόπουλος Παν., Γυμνασιάρχης Γυμν. Θηλέων Σερρῶν.
 Παπαλεξίου Βασίλειος, Δημοσσιακὸς ταμίας Σερρῶν.
 Παπάζογλου Ἰ. Μιλτιάδης, Κόνωνος 59 Ἀθῆναι.
 Πατακάκης Ἰωάν., Δ)ντῆς Ἐμπορ. Τραπεζῆς Ἑλλάδος Ἀθῆναι.
 Ρεγγοῦκος Κωνστ., » » » » Θεο)νίκης.
 Σταματιάδου Ἑλλη, Ψυχικὸ Ἀθηνῶν.
 Στράτης Ε. Γεώργιος, ἰατρὸς Σέρραι.
 Τεκκὲ Πηνελόπη, ὀδοντίατρος Β. Βασιλείου 38 Σέρραι.
 Τεκκὲ Χρυσούλα » » » »
 Ψιλοπούλου Ὀλγα, Ἐμμ. Μπενάκη 78 Ἀθῆναι.

Τ.Ε.Ι. ΣΕΡΡΩΝ
 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐντὶ προλόγου	Σελ.	3
Ὁ Μακεδονικὸς Ἄγὼν κατὰ τὸ 1907. (Ἐκθέσεις τοῦ Προξένου Σακτούρη). Ἐκδοσις κειμένου, σημειώσεις, σχόλια ὑπὸ Βασιλείου Λασούδα. Εἰσαγωγή ὑπὸ Πέτρου Πέννα	>	5—143
Πεντηκονταετηρὶς ἀπὸ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ ἐν Σέρραις, τοῦ ἐξ Ἀγρινίου Μακεδονομάχου Νίκου Παναγιώτου. Περιγραφή ἐορτασμοῦ ὑπὸ Γρηγ. Σταυροπούλου	>	144—146
Λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς μνήμην Νίκου Παναγιώτου, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Νοῶ Ἀγρινίου, ὑπὸ Πέτρου Πέννα	>	147—156
Θεόδωρος Τουρλεντές. Βιογραφικὸν σημεῖωμα, ὑπὸ Πέτρου Πέννα	>	157—158
Ὁ Μακεδονικὸς Ἄγὼν καὶ ἡ συμβολὴ τῶν Σερρῶν. ὑπὸ Νατάλη Πέτροβιτς	>	159—187
Ἐνας ὀξύμωρος κομματικὸς ἀντίκτυπος τοῦ Μακεδονικοῦ Ἄγῶνος στὴν Ἀμερική.—Ἡ Ἐθνικὴ ἀποστολὴ τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ καὶ ἡ τυφλὴ ἀντίδρασις τῆς «Ἀτλαντίδος» ὑπὸ Ἰωάννου Τόζη	>	188—224
Τὸ Στάρτσιβοβο κατὰ τὰ ἔτη 1900—1913 ὑπὸ Γ. Ι. Διάου	>	225—234
Ἡ Ἀρβανιτοκρατία στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ ἡ καταστολὴ τῆς ὑπὸ Ι. Κ. Βασδραβέλη	>	235—239
Τὸ χρονικὸ τοῦ Μοναχοῦ Ἡσαΐου ὑπὸ Ν. Ζ. Νικολάου	>	240—248
Ἀμφίπολις ἢ Μακεδόνων Πρώτη, ὑπὸ Νατάλη Πέτροβιτς	>	249—280
Βαρόσι, ὑπὸ Νατάλη Πέτροβιτς	>	281—288
Τὸ τραγούδι «Ὁ Μαυρουδῆς», ὑπὸ Ἀστερίου Θελυκοῦ	>	289—290
Κρίσεις διὰ τὸ τὸ ἔργον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρίας Σερρῶν - Μελενίκου	>	291—298

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Σελίς	8	Στίχος	17	ἀντι	ἀποσματικά	γράφε	ἀποσπασματικά
»	9	»	18	»	1915	»	1916
»	11	»	13	»	«ἐν οὐ παικτοῖς»	»	«ἐν οὐ παικτοῖς»
»	12	»	15	»	Ἑλβετίας	»	Ἑλβετίας
»	14	»	4	»	ἐξωχότητος	»	ἐξωχότητος
»	22	»	20	»	Κλεπούσα	»	Κλεπούσα
»	25	»	21	»	Κορνικόβη	»	Καρλικόβη
»	25	»	34	»	ἐπιφυλλάσσομαι	»	ἐπιφυλλάσσομαι
»	41	»	18	»	σπεύσω	»	σπεύδω
»	59	»	39	»	οὐ μόνος	»	οὐ μόνον
»	60	»	27	»	πρᾶμα	»	πρᾶγμα
»	68	»	26	»	ἐλύσασσι	»	ἐλύσασσι
»	86	»	31	»	Πανδηλίου	»	Μανδηλίου
»	240	»	1	»	Ν. Τ. Νικολάου	»	Ν. Ζ. Νικολάου
»	240	»	28	»	ΙΑ αἰῶνα	»	ΙΔ αἰῶνα
»	268	»	3	»	κοτακερματισμός	»	κατακερματισμός
»	263	»	24	»	ΠΕΤΡΑΙΔΑΙΑ	»	ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ
»	270	»	12	»	ἐρείπια	»	ἐρείπια

302

303

Σημείωσις : Ἡ ἐκτύπωσις τοῦ παρόντος τρίτου Τόμου ἤρξατο
μὲν κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1958, ἐπερατώθη δὲ κατὰ Μάϊον
τοῦ 1959, εἰς τὸ ἐν τῇ ὁδῷ Ἀραχώβης 56 Τυπογραφεῖον
ΧΡΥΣ. Ν. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ — ΔΗΜ. ΦΡΑΓΚΙΑΔΑΚΗ

